

ته سه و وف چى په ؟

نوسینى

نه مین شیخ علاء الدین

نه قشبه ندی

نه مینداریتى گشتى روشنبیری و لاوان یارمه تی له چاپدانی داوه

پیشکش کردن

پیشکش بیت به دایک و باوکم

نه و دایکو باوکه ی گه وره ترین

ناواتیان دینداری و خوینه واری نیمه بو

«الْمَ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ؟»

تەسەووف چی یە؟

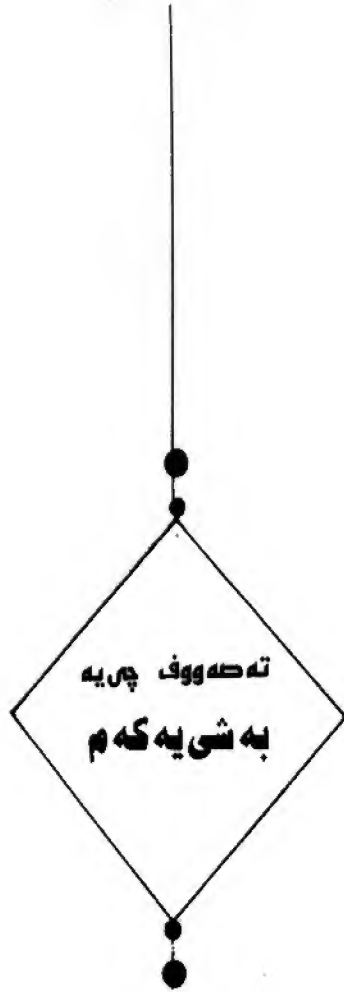
رێبازی نەقشەندیی لە تەسەووفدا کامە؟
تەسەووف چ کاریکی کردووە تەسەری وێژە ی کوردی ؟

- تەسەووف چۆن وە لەکە یەو وە هاتو و ؟
- فەرقي فەلسەفە و تەسەووف چی یە ؟
- فەرقي تەسەووفی نیلامی وە
- تەسەووفی بەرلە نیلام چی یە ؟

نوسینی

نەمین شیخ علاء الدین

نەقشەندی

١. چە ن تى ڤىنى.

٢. گەتوگۆڤىك لە گە ئى خۆڤنە وارى كورد.

٣. ڤىشە كى.

چە ن تى بىنى يىك

نزيكەى حەفدەسالىكە وردە وردە سە بارەت بە تەصەووف شتم خویندووە تەووە مەبەستم یادداشت کردووە ، وە کتیبی زۆریشم بە دەس هینان کە لە پى رستی پایانا بە یارمەتی خوا ناوہ کانیاں پیش کەش ئەکەم ، مەبەستم ئەو تەبلىم ئەوشتانەى کە نوسیومە برى جار دەسنیشانی سەرچاوەکەم کردووە ، برى جاریش وەکو باوەریکی خۆم نوسیومە ، ئەمەوئى بلىم زۆر جار لەو بەراوردانەدا ، گۆرینەکان دەق بە دەق نین ، بۆچی ؟ چونکە لە راستیدا زۆریان شتىکن پاش بەرانبەرراگرتنى دەیان باوەر ، سە بارەت بە مەبەستىک ، وە تەتەلەکردن و چنن و لەهیلەکان دانیاں ، شيرەى مەبەستەکانم گرتووە ، شتىکم لى نوسیومە ، هەم ناوہ پروکەکەى شیاوى تىگەيشتن وە خویندەنەوہى خوینەواران بىت ، وە هەم بەباشترین جور مەبەستەکەم روون کردبىتەوہ ، وە کوبلىن ووشەى فەنا ، یان ، تەوحید ، یان ، تەوبە ، دەیان باورم موتالا کردووە ، ئەوشتەم لى هەلبژاردووە کە نوسیومە ، شايت دىرپىکی باوەرى

ئەونوسەرەكەو دودپیری هی ئەمی تر بەشیکی هی ئەوی تری ، تابوہ تە شتیکی پاكو
پوختەو شیاوی تی گەشتن ، ئەوہشی دەق بەدەق بیٹ وا دیارە .

بەلام ئەوہی ھەبە ئەوہی کەنوسراوہ ھەموی لەم سەرچاوانە وەرگیراوہ
کە لەپی رستە کەدا نوسراون ، کتبی واھەبە بگرە دپریکم لی بەدەس ھانی بیٹ
ھی وایشی ھەبە چەن لا پەرە .

بیگومان تی گەشتنی خویشم لەمە بەستە کە ، ھەم بەھوی خویندەوہ و ھەم
بەھوی دیت و بیستن ئەکەوێتە سەری باسەکان .

ئەمە سەبارەت بە باسی تەصەووف ، بەلام ئەو مونا قەشەو وتووێژە بیگومان
ھی بیروباوہری خۆمە .

وہ میژوی ژبانی ھەرکەسم نەنوسییت ئەوہ دەستم نەکەوتوہ .

مەبەستی دووھەم ، سەبارەت بە ری نوسە ، ھەرچەن ھەولی خۆم داوہ ،
بەلام زۆرجاریش بەھوی عادەت کردنی دەست بەری نوسی لەمە وپیشەوہ ،
بەتایبەت «واوی عەطف» ، ئەگەر لەوھەلەبە تیاو ، ببورن . ئەبێ ئەوہش بلیم بری
واو ھەبە ، ھەرباوہرم لەسەری ئەوہ تە ئەبێ جوی نەکرێتەوہ لەپیتە پیشوہ کە ،
ئەویش لەکاتی «وہ صفی مورە ککەب» دا وەکو بلین «شوخوشەنگ» ، جەموجۆر» ، لام وایە
ئەبێ واوہ کە بنوسریت بەپیتی پیشەوہ ، وە (شوخوشەنگ) یان (جەموجۆر) ،
بەدروست نازانم ، بەلام جوان و ناشیرین ئەوہ جوی بیٹ باشە .

برای کوردم ، لهه رۆزگارهدا که زانیاری زۆر واله پیش کهوتنا ، کامپیوتەر و
 ئەلکترۆنیک ، وهه زاران جوهره پێویستیکی ژبان ، بهمیشکی مرووف ئەکهوێته کار ،
 سا ، یان هۆی ئاوه دان کاری ، یان وێران کارین ، ئەو ولاتانهی که خۆیان خواوهنی
 ئەو زانیاری به بهرزانهن ، چونکی زانیاری بایه خێ ههیه به لایانهوه ، ههر ئەو ولاتانه
 زۆر به گهرمی وان به شوێنی ناسینی زانیاری تهسه ووفهوه ، ئەپانهوی ئەم زانیاری به
 بناسن ، شایهه بکری له ورنه که وهه خزمهتی بکهن ، به ئاوات و داخوازه کانی خۆیان
 جا ئاواتی وێران کاری ییت ، یان خزمهت به زانیاری ، رۆژهه لات ناسان تهسه ووف
 ناسانیکی وهکو ، نیکلسۆن ، وه جولدزیر ، وه ماسینیۆن و صه دانی تر ، ئەمانه ،
 زۆر کۆلیونه تهوه و کتیی تهسه ووفیان ته رجومه کردوه و خۆیشیان نوسیویه ، به لام
 نویسه کان هه رگیز له دلسوزی و دل پاکی یهوه سه رچاوهی نه گرتوه چهنده خزمه تیان
 کردییت ئەوهنده ش شتی ناره وایان تاشیوه ، وه زۆریشی له به دگومانیی خۆیان
 له ئیسلام وه ناشاره زانی له قولانی کاره که وه سه رچاوهی گرتوه .

به لام هی وایشیان بوه ، وهکو «لیوبولد فایس» که پاشان ناوی «محمد اسد»ی بوخوی
 هه لێاردوه کورنوشیان برده و بۆهه ق وراستی ، ههم موسولمان بون ، وه ههم سه بهارهت
 بهو چهوتانه راوه ستاون وه بهردهیان له سه ری کرده وه کانیان لاداره .

محمد اسد که خه لکی نه مسایه له کتییکی خویا «الاسلام علی مفترق الطرق»
 لاپه ره ی (۵۲) به باشی پهرده ی له سه ری چهوت کاری ئەو رۆژهه لات ناسانه لاداره
 که به عه مدی ویستویه ئیسلام وه ته سه ووف به دناوبکهن .

جا ئالهه چۆنیتهی رۆزگارهدایه ، تۆکه خۆت خواوهنی ئەم سه رمایه فیکری و
 مه عنه وی و زانیاری یه ی ، لێت بوته پرموزن ، وه دورت لی گرتوه به ییگانهی

سه‌برئه‌كه‌یت ، له‌كاتیكا‌ تۆزیاتر له‌هه‌مو‌كه‌سی شیایوی‌ئه‌وه‌یت له‌م‌زانیاری‌یه‌بگه‌یت و
لێ‌یكۆلێته‌وه‌كه‌چی به‌پێچه‌وانه‌وه‌ . هه‌رناته‌وی بزانیته‌چی‌یه‌ ، به‌لام‌ به‌پراستی زۆر
زیانیکی‌گه‌وره‌یه‌ ، مروف‌ له‌شتی نه‌گات ، وه‌له‌باره‌یه‌وه‌ باوه‌ر ده‌برێ ، وه‌
له‌وه‌ش‌زیان‌بارتر ، بۆهه‌رخوینه‌واری ، ئه‌وه‌ته‌ (زانیاریك) له‌بن‌ده‌سیا‌ ییت
وه‌هه‌ولێ ئه‌وه‌نه‌دا لێ‌تی‌بگات ، كه‌واته‌ ئه‌ی‌برای‌كورد ، ئه‌م‌زانیاری‌یه‌
كه‌له‌پوری‌تویه‌ ، ئه‌م‌ زانیاری‌یه‌ له‌گه‌وره‌پیاوانیکی وه‌كو ، باباتا‌هیری هه‌مه‌دانێ ،
پیرخدری‌شاهۆ ، پیرشالیاری هه‌ورامان‌ وه‌نه‌وه‌دوئۆ‌پیره‌كه‌ی هه‌ورامان ، له‌شیخ
عیسی‌وشیخ‌موسی ، شیخ‌حه‌سه‌نی‌گله‌زه‌رده‌ له‌شیخ‌ره‌شی‌شاره‌زورو له‌شیخ
مارفی‌نودێبی ، له‌مه‌ولانا‌ خالیدی‌نه‌قشبه‌ندی ، له‌كا‌كه‌ئه‌حمه‌دی‌شیخ ، له‌شیخ
عوسمانی‌ته‌ویلۆ‌وشیخ‌عومه‌ری‌بیاره ، وه‌ له‌صه‌دان‌ وه‌هزاران‌ سه‌ربه‌رزو سه‌ره‌فرازی
دنیا‌وقیامه‌ت ، بۆتۆ‌به‌جی‌ماوه ، بۆچی له‌م‌زانسته‌ تۆراوی‌و‌لوت‌لی‌هه‌لكرده‌وه‌ ،
به‌ده‌ردی‌رۆژه‌لات‌ناسان‌ ئه‌خوات !!! به‌لام‌ به‌ده‌ردی‌تۆ‌ناخوات !!! ؟ .

نا‌برام‌ ئه‌م‌رۆ‌ پێش‌كه‌وتوترین‌ ولاتانی‌جیهان‌ له‌چوارچۆیه‌ی «پاراسایكۆلۆجی»
«PARAPSYCHOLOGY» «علی‌هامش‌علم‌النفس» دا ، یان «MYSTICISME» «العلم‌
الروحانی‌او‌المذهب‌الصوفي» دا ، له‌م‌ زانیاری‌یه‌ گرنگه‌ ئه‌كۆلنه‌وه‌ ، كه‌واته‌ تۆیش
هه‌ول‌بده‌ بزانی‌چی‌یه‌ ، ئه‌وسا‌كه‌ ، ئه‌رچاك‌بو ، بكه‌وه‌ شوێنی ، خراب‌بو
لێ‌دور‌كه‌وه‌ ، بۆه‌یچ‌كا‌میشی‌نه‌بو هه‌ربۆ‌ زیاده‌ خوینه‌واری‌و‌ زیاده‌
تی‌گه‌یشتنیش‌ییت ، پێویستی‌هه‌مو‌ وێژه‌وانیكه‌ له‌ته‌سه‌وووف‌ بگات ، تاب‌توانی
گوی‌راگری‌بۆ‌سۆزی‌بابه‌تا‌هیرۆ‌مه‌وله‌وی ، یان‌بۆ‌ه‌روانه‌ی‌سوتاوی‌خۆشه‌ویستی ،
رایعه‌ی‌عه‌ده‌وی ، وه‌حه‌للاج ، وه‌ابن‌العربی ، وه‌صه‌دان‌شاعیری‌كورد‌كه‌
به‌فارسی‌و‌عه‌ره‌بی‌شعیریان‌وتوه‌و له‌گه‌لی‌خوای‌خۆیا‌نا‌رازو‌نیازیان‌كردوه‌ . یان
هه‌زاران‌شاعیری‌عه‌ره‌ب‌وتورك‌و‌فارس‌وزمانه‌كانی‌تر .

پاش‌ئهم‌گفتوگۆیه‌ له‌گه‌لی‌ئێوه‌ی‌خۆشه‌ویستا ، ئه‌وه‌پیشه‌کیك‌ سه‌باره‌ت
به‌چۆنی‌ته‌نێ‌نوسینی‌ئهم‌كتیبه‌و‌بری‌به‌سه‌رهاتی‌خۆم‌كه‌بونه‌ته‌هۆی‌نوسینه‌كه‌ پێش‌كه‌ش
ئەكەم .

پیشه‌کی |

تەصەوووف ووشەییك نەبو بەلای مەنەو ڤیگانه بیٔ ، لەپوژنكەووە چاوێم كردووە تەووە
 وە ئاوەزەم بە ژبان شكاووە ، وشەیی تەو بە كردن ، سلوك كردن ، حال لێ هاتن ،
 كەشف و كەرامەت ، وە هەموو ووشەكانی تری تەصەوووف ، كەم تازوور
 ئەكەوتە گوێم ، ڤیگومان شارەزایی بە كامم لەو ووشانە زوور سادەو ساكار ، وە
 رەوآلەتی بون ، وورده وورده تەمەن چوێهە سەر ، بەلام بە ڤی رۆلەییکی خانەدانێکی
 تەصەوووف ، زانیینی من لەم ڤیازەدا ڤیش نەئەكەوت ، چونكە بە راستی شاگردی
 باوكەم نەئەكرد ، هەروەكو باقی رۆلەكانی تری خانەوادەكە ، بە تاییەت هاو
 تەمەنەكانی خووم ، ئەوتی گەشتە هەروا بە چەشنێکی سادە ، مایەووە ، تا
 زی كەوتی ژبان واهاتە ڤیشهووە ، لە تەمەنی سێترە سالیدا بوم ، دایكەم خواپەخشێ
 ڤوشت بوویدەنی براكانی بو «سوریە» ، من لە و كاتەدا دوو سال بو دەسم لە خوێندنی
 حوجرە ، هەنگرتبوووە لە مەكتەبا ئەم خوێند ، وە تازە چووبووە ڤۆل شەش ، كاتی سەفەر
 پایزبو تازە خوێندن گە كرابوێهوە ، بەلای كەسەووە هیچ گرننگ نەبو من و براكام
 ثابت و مظهر ڤروین بو دیدەنێکی ئاوا دوورودرێژ ، وە بو ماوێ سالی ، یان زیاتر ،
 خوێندنەكەمان بنیین بە تاقەووە ، بە هەرحال ، پایزی (١٩٤٤) بو كە ڤوشتین ، پاش
 ئۆمانگ جا هاتیئەووە ، كە هاتیئەووە ئاخیری بە هار بو ، مەبەستم ئەووە تە كە چوێهە
 «دەرازور» مائی خالوكامم ، دیم خەلكی ئەو ناو ، زووریان موریئەو مەنسوی باوكەم ،
 بەرادەییك ریز لە ئیمە ئەگرن هەرمە ڤرسە ، سەیر ئەكەم ئیتر من لیژە ، نەك هەرنائی
 وەكو مندالێك هەلسم و دانیشم ، بەلكو ئەنی وەكو ڤیاوێکی ماقولیم ، بەكورتی ئەم
 ئۆمانگە من ، ناوی شارم نەدی ، نەم زانی دنیا چ خەبەرە ، تاقەشەوێك
 «خەتوێهە هیلە» م بەجی نەهیشت .

«خەتم ذیكری تاییەتی نەقشەندی بەكانە : تەهلیلەش ذیكری خواپە بەدەنگی بەرز ، كە
 لەزەمانی شیخ عومەری باوامەووە لە تەكێهەكانی ئیمەدا كراوە» بەلێ ، بەكوردی لیژە ،
 خوای خووم بەهەق ناسی ، وەخوا ، ڤیازەت ، یان سەعادەتی ، ئیجباری كردە
 بەشم .

لەم ماوەیەدا تا رادهیێك سهبارهت بهم پڕیژهوه چاوم کرایهوه ، ئیمه لهوی بۆین جهنگی جیهانی دوهم دوانی هات ، وه شوێرش له دژی ئیستیعماری فهره نسهش پڕوی داو سهركهوت .

كه گهراينهوه بۆیاره ، ئیتر من خووخدهم گرتبو به خهتم و خانهقاو ئهوجۆره شتانهوه ، وه ههرلهوی ناچار میژه رێکی سپیشیان بهسیت بهسهرمهوه . لهیارهش ئیتر تازه نه دلم تههات و نه پڕویشم بو لهوقالبه ییمه ده رهوه ، كه ئۆمانگ بو ، خدهم پڕوه گرتبو ، لهم کاته دا ، لای مهرحومی ماموستا مه لابه هاء الدین ، ئیمامی خانهقا ، كه خه لکی (دزاوهر) بو ، دهرسی تهجویدی قورئان ، وه لای جهنابی ماموستا مه لاکهریم ، دهرسی نهحو و صهرفم ئه خویند ، حوجره ییکم بو ، له خانهقا ، له بانی مهرقه دا ، وه به هیچ جوړی توخونی ناوی مال و خیزان نه ته کهوتم ، ته نانهت پوم نه ته هات پڕوم بۆمالی برا کانی ترم ، تاروژی لهوما وه یه دا ، له خدمهتی باوکما بوم ، ماموستا مه لابه ها ته شریفی هاورد ، وه زوړ ته عریفی منی کرد لای باوکم ، کهوا هه میسه دیته خه تم ، وه به یانیان به جه ماعهت نوێ ته کات ، وه لهم جوړه شتانه ، شیخ دیاربو زوړی پی خوشه ، ئه وشه وه بانگی کردم فهرموی ته مه سسوکی ته ریه ته بکه ، واته بیه ره سو فی ، منیش دهس به جی له بهرده میا دانیشتم وه «تهلقینی» ته ریه تی کردم ، به لام راسته که ی ، نه به ره لوا ، وه نه له پاش ئهو تهلقینهش ، که ئیستهش به گه وره ترین تۆشه ی ژبانی خو می ته زانم ، هیچم لی حالی نه بو ، له وه ی که تهوتری ، له پری بازی ته صه ووف دا دهستی خوا پی داوان ته کهویت ، وادیاربو خوا نه ی کرد بو نه سیب ، وه کو ته فهرمی «ذلک فضل الله یؤتی من یشاء» لام وایه ، زوړتری هی ته وه بو من به وجۆره ی بشی نه م ته زانی چی بکه م ، پڕویشم نه بو هیچ پیرسم له باوکم ، ئه ویش ته مه نی گه وره بو له هه شتاسال زیاتریو ، جه نجال و قهره بالغ و ته وانهش فرسه تیان نه ته دا ، بی په رژته وه سه ری ئیجه ، به هه رحال ، من دهس که وتیکم دهس نه کهوت ، جگه ئه وه یه ونده رو حی یه ، وه جگه . عه لاقه و هوگریێك به پیاوچا کانو خوانا سانه وه ، که هه ره وه خو ی ، هو یێك بو بۆته وه ی من ته م به ره مه بی رمه دهست ، واته ته م کتیبه ، ...

پاش سالی ، سه ره نو ی چومه وه مه کته ب ، وه له پاشان ، هاتم بۆسلیمانی بۆخویندن له ناوه ندی دا ، سالی (٤٧ و ٤٨) .

لێره دا ، چەن مەبەستێك هەبە ، كاتی گۆتی هاتو

بەكەم :

هەمیشە باوكم ناوی باوكی خۆی ، حەزەرەتی شیخ عومەر ضیاءالدینی ، لەسەر
زمان بو هەمیشە باسی كەشف و كەرامەت و دەسلاتی مەعنهوی باوكی ئەكرد ، یان
هی باوای حەزەرەتی شیخ عوسمان ، بەلام ، جگە ئەودوانە ، زۆر ڕیزی ئەگرت
لەدوو كەس ، وە هەمیشە ناوی ئەبردن بەكی حاجی (شیخ عبد الرحمن) ی مامی ، كە
نازناوی شیعرەكانی «وفا» یە ، وە دەسلاتی مەعنهوی لەپارادە بەدەر بوە ، وە
هەروەها ، ئیمامی غەزالی ، وە زۆربەیی لەكاتی ڕی باسی تەسەووف دا ،
دەس نیشانی ئەكرد ، بۆ وەكاتی غەزالی ، جامنیش ئەم هەستە ، كاری تێكردیوم ،
وە تائێستەش ئەم دوو زاتەم خۆش ئەوی ، وە هەمیشە وان لەكونجی دلدا .
مەبەستێكی تر ئەوە ئە «لەكاتی باسی كەشف و كەرامەتدا وتم بەلگە یێكەم هەبە ،
ئەویش ڕیتی یە ، لە كاغەزێك ، كاتی ئیغە لەسوربە بوین ، باوكم نوسیویەتی بۆ
ئیمە ، نامەكە خەتی ماموستا سەید مەزھەری (عەلەوی) یە كە كاتی باوكم بو ، بەلام
لە قەراغەكە یا ئەم چەن ووشە یە باوكم بەخەتی خۆی نوسیویەتی ، قبل كم ایام
سمعت صوتا قال ابن عبدالحق مريض ما ادري أصحیح أم مناد غیر صادق أخبرونی ،
واتە دەنگێكەم بیست گۆتی كۆری «عبدالحق» نەخۆشە ، دا هەوالم لی بگێڕنەو بەزانم
ئەودەنگە راست بوە یام نا .

شەكەش بەم جۆرە بو پیاوێكمان بوو ، ناوی حەمە ی ئەولخاقل بو ، كۆڕنێكی
راست گۆی ڕۆژ دەلەسە بو ، نوێژوڕوژی یەكی ڕێكۆڕنێكی هەبو ، باوكیشی هەر
خەمەتی مالی باوكمی ئەكرد ، ئەم حەمە یە هەمیشە لەگەڵی منا بو تەنانەت بۆ حوجرە و
بۆ مەكتەبیش ، بەبۆنەو ، دەرسیشی خویند ، تاپۆلی شەش ، كە ڕۆشتین بۆسوربە
هات لەگەڵا ، هەر گەشتینە ئەوی ماو یێكی نەبرد ، حەمە توشی گرانی تی یێكی
خراب بو ، پزشكەكان فەرەنسەیی بون ، هاتن ، وە قەدە غەیان كە ئەوی پاریزی
لی بگرت ، باخەلێكی تریش دوچار نەبن ، وە وتیان ئەمە پاش ئەوە ندە ڕۆژ جا چاك
ئەبێتەو .

بەكۆرتی پاش ڕۆژی ، یان ، دوو ڕۆژ ، حەمە عارەقی كردو چابویەو ، كایەری
فەرەنسەیی هەر ئەهات و هەر ئەچو ئەبوت ئەمە سەیرە چۆن وازوو چاك بو .

به كورتی ، پاش ماوه یك نامه یكی باوكم به بهریدا هات ، بهریدی ئه وزه مانه و
 جهنگی جیهانی دووهم ، هه مان نامه که له پیشاوتم ، میژوی نامه کهش ،
 هه مان شه و بو که حه مه عاره فی کردو چابویه وه ، جائه مه له روانگهی ته سه ووفه وه هه
 که شفه هه مه که رامهت ، که شفه که ، ئه وه ته ئه وده نگه هاتوه ته گوئی ، یان خوا
 پیشانی داوه و ئیتر نه ی وسته بلی به چاوی خوم دیم ، که رامه ته کهش ، ئه وه ته
 دو عای بو کردوه و چاک بو ته وه ، بهر له وه ی که پزشکیه کان چاوه روانی چاک بونه وه ی
 بن ، ئه گهر به وئ که رامه فی شیخ بنوسم ، کتییکی ئه وئ ، ته نه نه ت
 هه رئه وانه ش بنوسم که له ده می ماموستا مه لا که ریم بیستوه ، کتییکی ئه وئ ،
 «به راستی جهانی ماموستا مه لا که ریم که ماوه یکی زور له خه مه فی شیخ دا به
 وه له سه ری ده سی شیخ دا ته مه سه سوکی کردوه ، ئه وه نده ی که شف و که رامه فی شیخی باوكمی
 له به ره ، به شی یه ک کتیب خوزگه هه روا که مه لا حامید وه شیخی سهرانی سهرگوزه شی ژبانی
 شیخ عوسان ، وه مه لا موحه مه دی باکی سهرگوزه شی ژبانی شیخ عومهریان نویسه ، که
 هاوچه رخوا شاگردی ئه و بون ، به و جو ره ش ، جهانی ماموستا مه لا که ریم ، سهرگوزه شی
 شیخی باوكمی له نویسی ، نه ک به کورتی ، به لکو به و جو ره ی که شاره زایه و خوی دیو به فی» .
 شیخی باوكم ته نه ئا واتی ئه وه بو که ئیمه ریگهی ته سه ووف له ده س
 بهر نه ده بن ، وه هه رگیز هیچ هه لیکهی له ده س نه ئه دا ، بو ئاموزگاری کردن ،
 دل گهرم کردن ، پال پیوه نا ئمان بو گرتنه به ری ئه و شار یگه به ، والیره دا بو ئمونه ، سی
 نامه ی باوكم یه کی به عه ره بی ، یه کی به کوردی ، یه کی به فارسی ، که بومی نویسون
 ئه خه مه پیش چاو ، که زورشتی تیا دا روون ئه بیته وه .

لای که می به ناوی به لگه یك بو جو ری نویسی شیخ به وسی زمانه ، چونکه هه رسیکی
 خه تی خو به فی ، وه دووهم بو ده رکه وتی ئه مه ی ئه و گه وره پیا وانه ویستویه
 مناله کانیان چون بن ، وه چی یان له وان ویستوه ، وه زور په ندی تر .
 قوناغی سیه می سهرده ره هاوردنی من له زانیاری ته سه ووف ، بریتی بو له نویسی
 ئه و کتیه فارسی بهی ، که به یارمه فی خوا پاشی چاپی ئه م کتیه ده س ئه که مه گو رینی
 بو کوردی ، کتیه کهش بریتی به له چو نیه فی پهیدا بونی زانسته ئیسلامی یه کان ،
 جاله کاتی گه یشتنه به شی ته سه ووف دا ، که ونه سهر چاوه بشکین و کتیب
 پهیدا کردن و کتیب خو ئنده وه ، به راستی له م ماوه یه دا بو ، که به باشی ته سه ووفم
 به چه شنیکی قول و شاره زایانه ناسی ، به تاییهت ، له کاتی خو ئنده وه ی هه رکتییکا ،

١٣
١٢٦٤
صفر

الحق العقيق المفقود واللاهت ابنت الحزن
 ليهذه البجاء لستوال غنى صفتكم خندان وسلعة البوطط
 وجاريت برفقة هدا فدى بوصفهم هناك قد اوتوا في
 لستوا ملكي ولا من غنىكم تها يا يندى باصواتكم
 وقيل شذا رندا مكتوب بالبريد ولم را جواب
 انما فالطوبى منكم الى المكنى
 صحتكم بما صحتكم على لغفد واما كنتم على
 نزل القلق الذي احابنا من جبار
 قلاطصكم ان والى زاهد والوقه ناني
 والاولاد من البقي والنسب كلهم في
 واما حة وسيمون على من طر كركي

ولقد ترفيت سعادت زفره على ان وضع الحمل في ٦ الجاه
 ليه توركت وللا ذرا غصن الله لونا اجفد ونظرا للق
 انقينا بهذا المختصر فارحوا الى سلام الى خبات ايسر عليه
 ان كنتم في ررا نور والى ايسر ان كنتم في البوطط وعلى ما باله
 صفيك وكسر واقبل نوا لرا ثاب وادبه وفكر وكر
 عن صفة صفة ولا تدرنا في عائلته

عالم الحكمة
 ع

دەس نیشانی ئەکرد بۆ چەن سەرچاوەیەک ، ئەچوم ئەوانیشم سەیر ئەکرد ، بەوجۆرە
 بۆم دەرکەوت ، تەسەووف دەرباڵیکی ئێ پایانەو زانیاری یێکی گەرنگەو ، ئێمە
 لەکۆی و تەسەووف لەکۆی ، ئەرزو ئاسمان لێک دورین .
 بەتایبەت لەکاتی نوسینی ژبانی بەشێک لەگەورە پیاوانی تەسەووف دا ، عاشقی
 رێبازە کە یان بۆم ، وە ئەگەر خوا بۆم بکات ئەمەوی لەکتییکی جیاوازا ، ڕاڤە ی ژبانی
 سەرزنجیرە ی تەریقەتەکان بنوسم ، وەکو تەریقەتی شاذلی ، رفاعی ، قادری ،
 نەقشبەندی ، کوبەرەوی ، چەشتی ، تیجانی ، مەولەوی ، سەهرەوەردی وە ئەوانی تر ،
 سابرانین ، تەمەن تاکە ی ماوە ئەدات . وە تاچ رادە ی بۆم پری ئەکەوی . بەراستی من
 ئەمەویست ، نوسینی ئەم کتێبە دانیم بۆ باشتر ، بەلام ، چەن شتێک بونە هەوی دەس
 جولاندنەوهم لەم کارەدا . یەکە میان : وایزەم سالی هەشتاویەکی بو لەسلیانی دا
 کۆبونەوێت کرا ، بۆ خوێندنەو و لیکۆلینەو هە ی شیعری کلاسیک ، منیش
 بانگ کرابوم ، لەوێدا دیم پری لەبرایان ، سەبارەت بە تەسەووف باسیان کرد ،
 وە زۆر بەیان واتیگە یشتون تەسەووف ، ئەبێتە شیخیەتی ، وە هەر کەموکۆریێک
 لەکۆرە شیخی لەپێی بۆلک و باپیر دەرچو ، هەموی گوناھێ تەسەووفە ، جائە و تاوانە
 هەروەکو ئەوەتە ، تاوانی چەوتی و بەدەرە فتاری موسلمانەکان ، بکەینە گوناھێ
 دینی ئیسلام ، شاید لەناوی هەموی ئەو خەلکەدا چوار موسولمانی رێک و پێک
 دەس نەکەوتانی ، گوناھێ ئیسلام چی یە ، تەسەووفیش هەربەوچە شەتە ،
 تەسەووف کاکلە ی ئیسلامە ، تەسەووف موبەمو ئەنجام دانی ئیسلامە ، بەدەر و ،
 بەدەر و ، بە ئاشکرا و بە نێنی ، ئێزمن ناوی خۆم بنیم سوفی ، وە فرم بەسەری
 تەسەووفەو نەبی ، گوناھێ تەسەووف چی یە ؟ هەروەها هەستی ئەوهم
 لەو برادەرەکانە کرد ، کە ، وایزە پێوان ئەکرا ، ئەبی تەسەووف ، وەکو زانیاری یێکی
 ماددی ، بەرھەمی ماددی هەبێت ، وە شیاوی پەرە پی دان ییت ، هەروەکو
 هەموو نەریکی زۆر زۆر گەورە ، لەناوی ملیۆنە کەسا یەکی کەس ئەتوانی بگاتە یەکی
 لەدواپلەکانی ، هەروەکو سەیری زانیاری فەلسەفە ئەکەین سەیر ئەکەین لەسەدە یێکا
 جاییەکی بەناوی فەیلەسوف هەل ئەکەوی ، لەحالیکا ، فەلسەفە هەرگیز ناگاتە ئاکام و
 دەس مایە یێکی ، یێکە موزیاد ، بەلکو هەر سەیقەلی دەرەو و ، پاك کەرەو هە ی
 هەست و بیرو زانیاری مەرفەو زاخاودەری میشتک ، وە فەیلەسوفەکان تائیسەش هەر
 بەشوینی خوادا ئەگەر پێن و هیچکام نەگە یشتونە تە ئاکام ، ئەوەش بگاتە ئاکام ،

هه رخه یالەو پاش ماوه یێك یه كێ تری بۆتاین ئەبێ، هه رچی ئەو ریساو یه تی ئەم ئەیکاته وه به خوری، وه سه ره له نوی تی هه ل ئەچینه وه به لام صوفی به کان هه مووخوش حال و سه ره به رزن به وه ی گه یشتونه ته راسته قینه ی خواناسی، واته «عین الیقین»، وه هه رچه ن ره وشێ جورا و جوربان پێشنیار کردوه، بۆگه یشتنه سه ره لوتکه ی ئاوات، به لام هه مریان هه ر ئەگه نه ئەو سه ره لوتکه یه و، هه موی ئەگه نه ئاواتی خواناسی، به تایبه ت، هه مریان هه ر خوا یێکیان هه یه، که تاكو ته نیاو یی هاوتاو یی چونه، .

جالێره دا له سه ری خۆم به فه رز زانی، مادام من تۆزی شاره زاییم هه یه ئەبێ بۆچی ئەم هاوولاتیانم له م زانسته گه و ره یه، له م به ره هه مه به که لکه، شاره زانه که م، بۆته وه ی ئەگه ر دژی ته سه و و ف بون بزانی دژی چین، وه ئەگه ر لاینگری ته سه و و ف بون بزانی لاینگری چین، نه ک هه ر شوینی «عاطفه وه احساس» بکه ون، یان ئەوه ی شیخیکی خوش و یست، ته سه و ف لایاش ییت، ئەوه ش رقی له کوره شیخی که وت، ته سه و فیش به خراب بزانی ت.

له هه موی گرنگ تر، ئەی هاو زوانی ئازیز، دوومه به ست هه یه، نابێ له یادی به ریت یه که م: تۆی خوینه وار وه تۆی وێزه وان، ئەبێ بزانی ت ئەده یی کوردو ئەده یی هاوسی کانی کورد وه کوعه ره ب، تورک فارس هیند، هه موی پریه یی له ئەده یی ته سه و و ف، پریه یی له مو صطه له حالی ته سه و و ف، تۆته گه ر نه زانی ته سه و و ف چي یه، له و کار وانه چی ماوی، وه هه رگیز ناتوانی له و ته ده به، به ته واوی بگه ی ت، ته نانه ت، کوردی یه که ی خویش ت، بگه ره زور جار خۆت وشه یێک به کار ییریت وه به وردی و به قولی له واتا که ی تی نه گه ی ت. که واته تۆ، هه م له پروانگه ی وێزه وه وه هه م له پروانگه ی زانیاری یه وه پێویست به گه یشتن له ته سه و و ف هه یه، که واته له سه رته، به ریکو یێکی له ته سه و و ف بگه ی ت.

جامنیش له م پروانگه یه وه بو، کاتی سه یرم کرد تۆی کورد سه باره ت به م زانیاری یه به رزه هه یج به لگه و سه رچا وه یێکی کوردیت به ده سه ته وه نه یه، به پێی تواناییم هه ولّم دا کتێبخانه که ت به م کتێبه پرا زینه وه، هه ولّم دا وه رونی که مه وه ته سه و و ف چي یه، وه ئەگه ر تۆ و یست، بیست به سو ف، ئەبێ چي بکه ی ت، وه هه مو قوناغه کاخ گوتروه. به لام، ئەوه ی بیهوی بیته سو ف له هه موی گرنگ تر ئەوه ته ئەبێ مامۆستا یێکی باش په یدا کات «که به داخه وه نایابه» یان، له و کتێبانه دا که باسی چۆنیه تی چله کێشان و

ذیکرکردن و ئەوجۆره شتانهی تیا به، مه بهستی خۆی بیرته دهست. به لێ مه بهستی من هه ره ته وه ته خوینه واری کورد له م زانیاری به بگات، وه بزانی چی به وچۆنه، نه گینا من نه خۆم به مورشید نه زانم، که به موی پرویا گانده بوخۆم بکه م، وه نه نه م زانی نه شم هی تاقی کرد نه وه، زانین و به سه رهاتی خۆمه، به لکو ته وهی نه زانم، هی موتالا کردن و خویند نه وه به، وه خویشم له هه موکه سی زیاتر به پیوستی چاک بون و رهی راست گرتنه بهر، نه زانم، ته نه ته و دل خویشی به م هه به، نه لیم شایه به وهی، به قه لیم، خۆم له و گه وه ره پیاوانه نزیك کرد وه ته وه، له پاشه پروزا خوا به به خشی به وان، وه به لکو ته مه خوابه، «موحه مدهی خوشه و یست» درودی خوی له سه ر، له بهر خاتری خوشه و یسته کانی، به به کی له بهیره وانی خۆی وه رم گریه.

به با وه ری من خوابی داو که سیکه خۆی بوی ده س بدات وه له م پریاز ه دا سه رکه ویت، بگاته، به قینی ته و او، وه له شاری به قای پاش فنادا، خانوینکی بهرچا وه ره ح و پرله گول و گولزاری مه عنه وی بیرته ده س، وه دل و ده رونی تیا بجه سیننه وه.

هۆینکی تری نوسینه که م. ته وه بو با واپیرانی من، چونکه خویان خاوه نی زانیاری به که بون هه ولیان نه دا وه بنوسن، وه کو ته وهی بلین ته وهی نه خوشه با ییت ده رمانی دلی بگریه، چونکو به راستی ته صه ووف کرده وه به، نه گگ گوftar، وه کو خویان فهرمو یانه «فعل و لیس بانفعال»، به لام من وتم، مادام کاکله که و جه وه ره که له ده س ده ره چیت، لای که م به لکومن بتوانم به نوسین ته وهی بۆم نه کری بینوسم، وه ده س نیشانی سه رچا وه کان بکه م، بۆ ته و برایانه ی، له تاینده دا ته یانه وی باشتر له م باره وه بنوسن، وه به لکو خوا ته م تیکوشانه م به کرده وه یینکی په سه ند بۆحسیب کات.

تاقه مه به ستنیکم که ما وه بیلم ته وه ته، هه ولم دا وه نوسینه که م جو ری ییت خه لک به ئاسانی لێ تی بگات، واته نا وه رۆک نه که مه قوربانی ووشه و یاری کردن به ووشه، به لکو هه ولم دا وه کاری ییت خه لک له زانیاری به که بگات. وه به و زمانه ییت که خه لکی له ناوی خویانا به کاری دیرن.

□ نامه کان ۱ / ۲ / ۳

تی یینی سه بارهت بهم سی نامهیه . (۱ ، ۲ ، ۳)

دوو نامه یان هی بهرواریکه که من له سلیمانی نه بخوند (۱۹۴۸) وه نهو شیخ فهرهجه ، که باوکم ههوالی پرسپوه ، شیخ فهرهجهی ئاسنگهره که خزمی دایکه وه حاجی برام زاویان بو .

باسی مهعاشیش له نامه عهره بی به که دا نهوه ته شیخ مانگانهی نه دا به ژنهکانی بو نهوهی دادگهری ی شهرعی پش چاو گرتی وه هیچ کام زیاد نه بهن .

جا من نووسیووم ئایا ته مانگانهیهی له سلیمانی نه درپته من له سهری مانگانه کهی دایکه ؟ شیخ له وه لاما نه فهرمی : نا... خه مت نه بی ، له مانگانهی دایکت نه ، وه نهوهش به پی ی رهفتاری تو هیشتا کهمه .

باقی باسی ماینه کهش پروونه ، ماینیکی باشیان بو هانی بو زوری له براوخزمان داویان کردبو ، ههرچهن من خویشم لهوی نه بو بوم ، به لام دای نابو بومن .

نهوهش هه رلوتنی خو ی بو نه گینامن هیچ چاکی ییکم له خو ما نه نه دی . نامه فارسیه کهش ، میژوی ۱۹۴۹ م به ، که من دهستم له خویندن هه لگرتبو وه له نه حمه دئاو ادابوم سه رگه رمی کشتوکال بوم ، وه هه رسی نامه که هه ر ئاموزگاری به وه هه ر پالپوه نانه بو ریگای خوش بهختی ، ریگای دانش و نه ده ب وه به خه تی خو یه تی .

ئه مین نه قشبه ندی

۱
مکرمی عزیز نوری پیر و مایه جاوت

ماج اکرم دی کر علم و عمل و صلحت یواکم

ماخذت گهفت بکتر حریف مرور

یو ۱ نویم موصوفی لیر است نه مکتوب

بلدی صرا و کون تره کس یکم اولاد معصوم

له دین درین کس اخلاق حسنه یکم

مالدی خد احواله لای مخلوق خد اموز

و مسموم بریت و له قیامت سر ران

ایتر و الی لطفی خد او مکت برانی

بیرم در حدیث دکم و بینا بین حرمی

سلف و خاتم پور و انکه غلام بنم

واله و اولادی در مایه برام مویان دعا

چریا برام و احواله

ایریم و الله

علاء الله

بسمه سبحانه وتعالى

کۆری عەزیزم نۆری چاوم ئەمین چاوت ماچ ئەکەم دوغای عیلم و عەمەل و صەلاح
 بۆ ئەکەم ، کاغەزت گەشت بەخەبەری خوشیت مەسروربوم ، کۆرم مەعصومی
 بۆ ئینسان لە هەموچت بەلای خواوە گەورە ترە سەعی بکە ئەووە لەن مەعصومیت
 لە دەس دەرنەچی کەسێ ئەخلاقێ حەسەنە بکە تالای خواو لەلای مەخلوقی خوا
 موعەززەز و موحتەرەم بژیت ، وە لە قیامەتا سەر دانەتەیت نیتەر حەوالەتی لوطفی
 خواو هیمەتی شیرانی یشەتی تەوحیدت دەکەم وە بەینابەین خەبەری سەلامەتی خۆم
 پورەوانە بکە ، عەزیزم شیخ فەرەج وە ئەهل و ئەولادی وە حاجی برایم هەمویان
 دوغای خیریان بۆ ئەکەم وە ئەحوالیان ئەپرسم ، والسلام ١٩٤٨ م

علاء الدین

如

[illegible]

بسمه سبحانه و تعالى

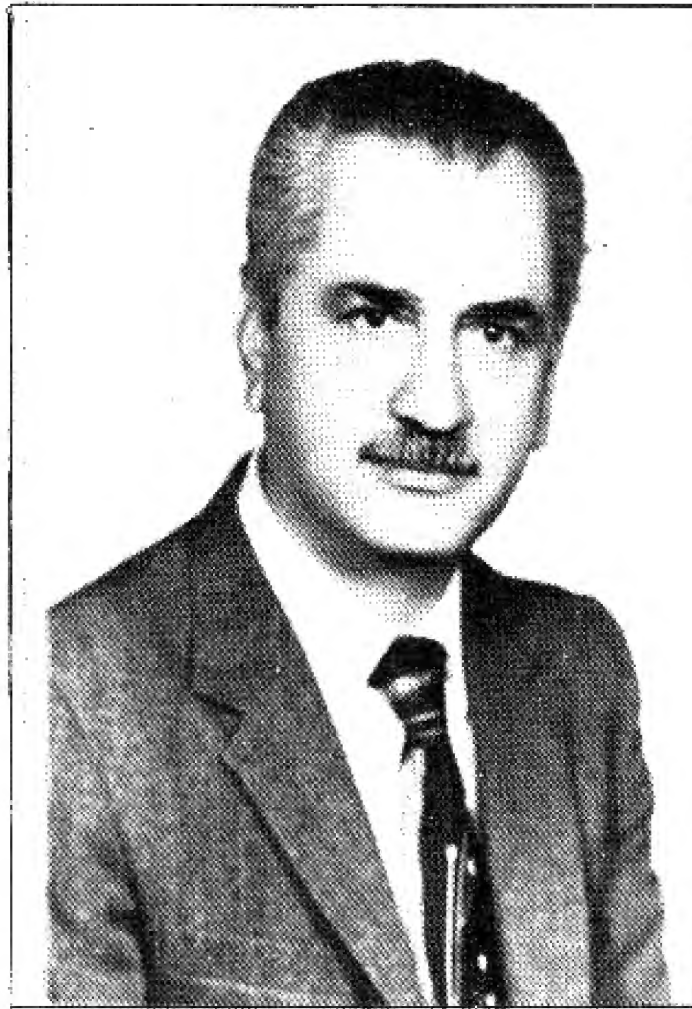
کۆرم وه نوری چاوم ئەمین چاوت ماچ ئەکەم وه دوعای زیادبوئی خوش بهختیت
 بۆ ئەکەم ان نشاء الله له به دهس هینانی ئینسانیهت وه زانیاری
 وه رهوشی چاک داسه رکه وتو ئەنی منی فقیر هه مو به یانی و ئیواره یێک فەرماوشت ناکەم
 ئومێده وارم تیکۆشی بۆ به دهس هینانی خوش بهختی و رهوشی بهرز ئەوه بزانه
 که سێ ئەدهب وه خوش ناوی له هه موکاری باشتره ، ته مهنت به فیرۆ دامه نی خوی
 گهوره «جل جلاله» له خۆت مه ره نجینه ، بی گوناھی به لای خواوه له هه موشتی باشتره
 هاوړی کان هه رکامیان رهوشیان چاک نه دوری یان لینگره «المجاورده مؤثره» فەرمو یانه
 هاوړی چاک چاکت ئەکات وه هاوړی خراپ خراپت ئەکات ، مه خلوقی ئەم رۆژگار
 زۆر به یان دوا رۆژان له بیر بر دوه ته وه وه ته مه نی به نرخی خویان به شتی هه چو بوچ
 ئە به نه سه ره هوی نه زانی به وه ئەم مردوه دارزیوانه یان له بیر بر دوه ته وه که کهس به حال یان
 نازانی وه بی هه والانه خویان له خوش بهختی بی به هره کردوه وه به هه شتی جاویدانه یان
 گۆریوه ته وه بهم دوور رۆژه عومره ان شاء الله کۆری من تو به پێچه وانهی ئەوانه وه
 تێشه کۆشی ، فەرمو یانه ، له کی وه فیری ئەدهب بویت گۆتی له بی ئەده بانه وه
 «وانه ته وه ی ئەوان کردو یانه من نابکم» «ئەمین» له کی وه فیری دین داری بویت وتی له
 بیکاران و بی دینانه وه .

ئیتیر ئەوه ی که سه جهرفی به سه .

علاء الدین

۱۹۴۹

(کورتەییك له ژبانی نوسەر)

ئەمىن شىخ علاء الدين نەقشەبەندى

«بە پىنوسى خۆي»

نوسەر، ئەمىن كۆرى شىخ علاءىنى ييارە، كۆرى شىخ عومەرى شىخ عوسمانى نەقشەبەندى بە.

ئە گوندى ييارە، لە بەرەبەيانى رۆژى بەك شەممەى ۲۱ / ۱۲ / ۱۹۳۱ ميلادى وە شەعبانى (۱۳۵۰) ى كۆچى دا لەدایك بوە.

دايكى، ناوى رابىعە، كەچى شىخ ئەحمەدى عىزى، خەلكى (دېر الزور) ە لەسوربە.

ئېستە کاربەدەستی میری یەو مندالەکانیشی لە دەرهوهی وڵات سەرگەرمی خۆبندن.
لە سەله کانی ههشتاو دوو وه ههشتاوسی دا له بهشی فارسیی دانشگاهی بهغدا دا بهشیوهی
«محاضر» دەرسی گوتوهتوه.

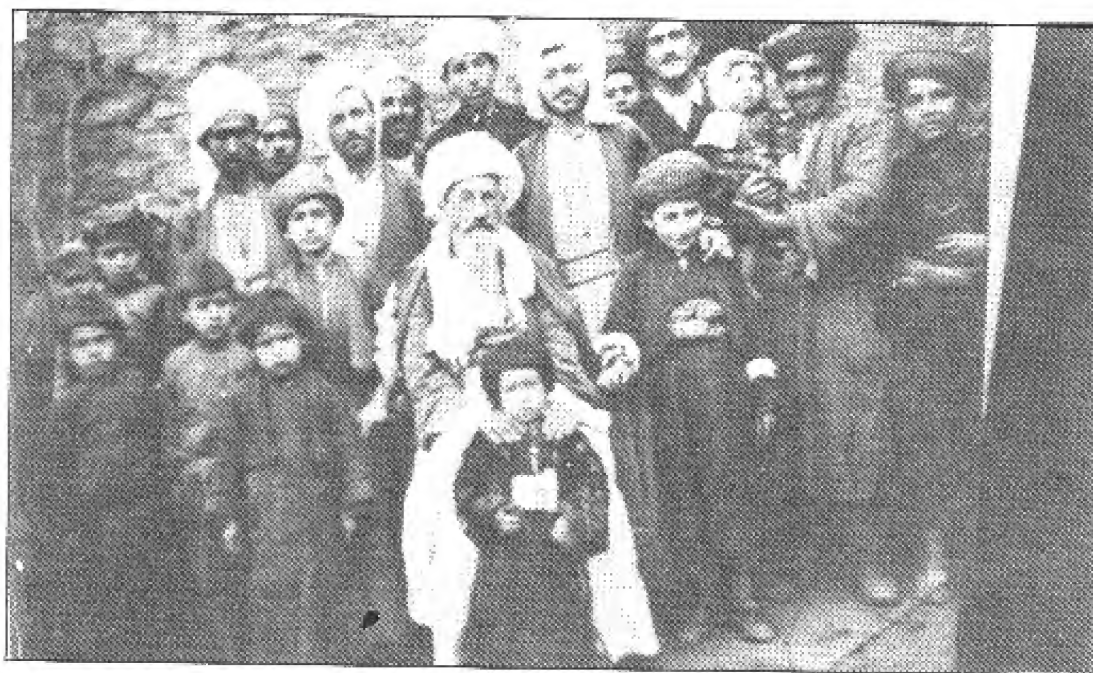
نوسەر له سالانی ۱۹۷۰ و ۸۱ ۸۳ دا چوه بو حەج وه سی جار حەجی کردوه.
له سالی (۱۹۸۱) دا دیوانیکی له شیعەرەکانی خۆی به ناوی (به رهه می ژبان)، به کوردی
سۆرانی و ههورامی و فارسی چاپ کردوه، وه نازناوی ئی وهی ههله بژاردوه بوخۆی.
ئېستەش بهشی دیوانیکی تر شیعری ههیه، ههروه ها نوسراوه ییکی فارسی ههیه که نزیکه ی
حهوصه د لا بهرهیه، سه بارهت به چۆنیهتی بهدی هاتی (علومی ئیسلامی) وه سه بارهت به
چۆنیهتی بهدی هاتی به که به که ی زانیاری به کانی ئیسلامی ی باس ئەکات، که چۆن وه له که به وه
هاتونه دی، وه سه بارهت به چیه، وه گه وره پیاوانی ئه و زانیاری یانهش ئەناسینی، ئېستە
خهریکه ورده ورده ئەیکاته کوردی.

لێکۆڵینه وه ییکی به دهسته وه به سه بارهت به «شاره زورو شاره زوری به کان» که به رکۆلیکی
له بهرگی ده به می گۆفاری کۆری زانیاری عیراق دهسته ی کوردی دا له چاپ دراوه، ههروه ها
قهصیده ی بورده ی گۆرپوهته سهری کوردی که ئه ویش وا له خوێ ئاماده کردنا.
ئهمه تا ئېستەش ئازیز ترین به رهه می ژبانی خۆی، وه ئاوانی گه وره ی ته به نی، واته کتیی
«ئه سه ووف چی به» تان پێش کهش ئەکات.

که واته نوسەر، سهرده می منالی و نه و جوانی خۆی له بیاره، وه جوانی و پێ نانه پیاوه تی ی
له ئه حمه دئاوا، وه له ۳۲ سەله وه تا ۴۹ سەله ی له هه ورامان و کوردستان و کرماشان و تاران دا
داوه ته سەر، وا شەش سالی شی له پابته ختی خوشه و یستی عیراقی مه زن دا برده سەر، بزانی
رۆژگار له بهشی دوا یی ته به نا، چ داها توێک ئەکاته بهشی.

هه ر جۆر وه هه ر چۆن وه هه رچی بێت هه ر له خودا به زیاد بێت.
«هه رچی لای خوشه و یسته وه بێت خوشه» خودا عاقیبهت خیرمان کات.
«هه ر خوش بن».

وێنهى شىخ عىلامىدىنى بىاره كه نوسهر له بىردهمىابه
وه برى له كۆره كانى وه دهست و پىوهندى به دهووبان

وێنهى نوسهر
له بىردهمى باوكى
له تىمى سى سالىدا ،
ئهم وێنهيه سالى ١٩٣٤ م
له بىاره دا گىراوه .

١- تەسەوووف چىيە ؟ چۆن وە لە كەبەروە بەدى ھاتوہ ؟

٢- تەسەوووفى بەر لە ئىسلام كامەو چۆنە ؟

٣- تەسەوووفى ئىسلامىي كامەو چۆنە ؟

٤- فەرق لە نىوانى فەلسەفەو تەسەوووف دا چىيە ؟

ماوه یێکی زۆر بو بۆهه ئێک تهگه پام بۆم دهست بدات به لکو تائه و پرا دهیه ی
له و ده توانا ما ییت ، بۆ خوینه واری کوردی روون بکه مه وه که ته سه ووف چی یه ؟
ئاما نجوئا کام له و دا ئه ئی چی ییت ؟ بۆکو ئی ئه و ات ؟ وه زۆر پر سیاری تریش که هه ر له م
با به ته وه سا له ی سال سرنجی خوینه واری کوردی را کیشا وه .

جامن ئیسته نامه و ئی هه ر به ک سه ر خۆم بکو ئمه نا و با سه که وه هه ر نایش کری
له نا کاییکا په ر ده له سه ر هه مو رازو نه ییه کانی ئه م با سه گرن گه هه ل ده ی نه وه و یان
به جار ییکا هه مو پر سیاره کا ئمان که ئه که که یه سه ر به کو جاله پاشان ده سه که یه
شی کرد نه وه و با س لی کرد نیان ، به لکو من لام وایه هه ر ور ده و ر ده له نا و با سه کا نا خو ی
هه مو شتی ک دینه ی شه وه و ئی مه ش به ئه ندازه ی توانای خۆمان هه م به به لگه ی «ئاوه زنی»
واته «عه قلی» وه هه م به ده س را کیشان بۆ سه ر چا وه نو سرا وه کان ، وه هه م
به پشت به ستن به بری شاره زانی و سه ر گوزه شی خویشم ، هه ولی ئه وه ئه ده ی به لکو
به ره مه مو ده سا ورد یێک پیش که شی خوینه واری کورد بکه یه که ئه ویش هه ر وه کو
خوینه واران هه مو زوانه کانی تر ، له م مه به سه ته گرن گه شتی ک تی بگاتو ، بری له م
نه ییانه ی بۆ روون یته وه : وه سه ر چا وه کان بناسی ، به لکو ژیره کانو پشت به خو
به ستوانی کوردیش بتوان له م ر یازه ئاگا دار بن وه زانیاری خۆیان یان پی ده وه له مه ندو
به هیز بکه ن .

جا هه ر وه کو وتمان ئیسته بۆ بری پر سیار زوه ، وه کو ئه وه ی بلین ئایا «تصوف»

هه رته سه فی ئیسلامی به یان لهوه و به ریش ته سه و وف هه ربوه؟ یان بلین بۆچی بهم ناوه ناونراوه ، وه ئهم جوره باسانه ، به لām به باوه ری من جاری ئه وه به پیویست ئه زانم که بتوانم بۆ ئیهی خوشه ویست پیشه و سه رچاوه ی باسه که روون که مه وه ، تاوردده ورده مه به سه ته کان به که به که دینه پیشه وه .

بی گومان له پوژنکه وه که «ئاده می زاد» ، یان به واتایکی تر ، ئهم گیانداره ئاوه زداره ، لهم سه رزه وی به دا چاوی کردوه ته وه ، وه له پوژنکه وه ئاوه زومیشکی مروف خراوه ته کار بوگورینو چاک کردنی زیان واته بو «تظور» ، بیگومان به کهم ههنگاوی ئه و گیانداره ئاوه زداره ئه وه به وه ، که ورد بیته وه : ... له چی؟ له هه موشتی له هه رچی شتیک دا ده ور به ری ئه وی گرتوه هه موشتیک که ئازاریکی پی ئه گه یینی ، وه یان سودو بهر هه مو قانجازیکی هه به بوی ، له هه رشتیک که مه ترسی هه بی بوی ، یاخو بیته هوی ئارامی و دل گهرمی و دلخوشتی وه بکری خوی بچاته پالیو به نای پی به ریت .

بۆ ئه نه ، گیان دار بی گومان پیویستی به ئاو هه به به لām ئاویش هه مو جوریکی هه به ، ئاوی تال ئاوی سویر ئاوی شیرین ئاوی کوشنده ئاوی ره وانو به که لک که و ابو ئه بی . ئهم گیانداره هه موی ئهمانه ی تاقی کرد بیته وه وه جه ورو ئازاری تاقی کرد نه وه که شی کیشاییت ، تابوی ده رکه وتوه کامی به که لکه و کامی بی که لک ، کامی زیان ئه گه یینتو کامیشی سودی هه به ، وه ئهم تاقی کرد نه وه به ی چینی پیشه و ماوه ته وه بو رۆله و نه وه کانیا ، ئه وانیش تاقی کرد نه وه ی تازه یان خسته ته سه ر ، تا به م چه شنه ، ئالوگور ، وه «پیش که وتن» واته «تظور» ، وه هه روه ها میزو ، دروس به ، به لām پاش ئه مه شتی گرننگ تر دینه پیشه وه که بریتی به له «دۆزینه وه ی سه رچاوه» : سه رچاوه ی هه مو شتیک یان خراب ، ئه مه ش هه م به هوی «غهریزه وه» وه هه م بو مه به ستی که لک وه رگرتن ئه چاک وه خودور خسته وه له خراب . بۆ ئه نه ، ئاده می زاد که له ده شتو پینارا له ناو ئاوه کانا ، ئه و ئاوانه ی که وان به ده ور به ریا ، دی ، چه ن جور ئاوه به به ، ئاوی ده ریا که سویر و تاله و ناخو ریته وه ، ئاوی گه راوه کانیش که ناخو ریته وه به لām بو مه له کردن گه رموخو شه و . بریندارو گه رۆله کانیش که ئه پۆنه ناوی چاک ئه به نه وه : وه ئاوی چه مه کانو سه رچاوه کان شیرینوخو شن ، جا دیاره ئه بی بکه ویته شوینی ئاوی چه م تا وردده ورده سه ر ئه کات سه رچاوه ییکی هه به و له بن به ردیکا یان له قه د پالیکا هه له ئه قولیتو

دیتەدەر ، ئیتلیرەدا دۆش داماوو هیچی تری پی نهکراوه ، که بزانی سەرچاوهی
 ئەم سەرچاوهیە لەکۆی وەدیت هەروەها بوگەر اوو کەش ، بەلی زانیویەتی که بریندارو
 گەر چاک ئەکاتەو ، بەلام چۆن وەبۆچ لەویشا هەر پەکی کەوتو ، وە لێرەو وەیه که
 بیرکردنەو ئەدایک ئەیتو مرووف ئەیهوی بیربکاتەو کەخۆی کێیهو ، چی یەو ،
 لەکۆیو هاتو ، بوکۆی ئەروا ، سەرچاوهی هەموی ئەم شتانه ئەروئەو کۆی ، وە
 کەم کەم بیرکردنەوی قولتر دەس پی ئەکات ، وەکو ئەو هی مرووف بالدارو گیان
 لەبەری تر ئەبینی وە پەیدا بونو لەدایک بونی جوراو جوربەدی ئەکات لەدایک بونی بالدار
 و گیان لەبەری تر ئەبینی ، ئەبینی هەمویان لەهێلکە پەیدا بونو ئەیشکینی سەر ئەکات
 دووجۆرە «مادە» ی تیا یە ، وە ئەگەریش ویستی ئەنخوات ، نەگیانی دیارەو
 نەگیان لەبەری ، کەچی ئەگەر دەستی لی ئەدات هەر ئەو دوئاو دورنگە ئەبنە یەک
 بالدارو ئەدات لەشەققە ی بالو دەستی کەسی پێناگات ، جا بیر ئەکاتەو ئایا «بالدارە که
 لەهێلکە که بوە یان هێلکە که لەبالدارە که» ؟ وە ئایا ئەو رەوانو گیانە لەکۆی هێلکە که دا
 بوە لێرەشا دوبارە هیچ وەلامیکی دەس ناکەوێتو هەر بەوداخەو سەر ئەیتەو ،
 مشتێ دانەویلهی وشک یان گوێزو بادامو بەری درەخت ئەشاریتەو پاش ماو هێلک
 بوخۆی ئەیتەو بەشتە پێشوە که ، وەبۆی دەر ئەکەوی ئەم دانە گوێزەتە که ئەیتە ئەو
 درختە گەرەبە ، بەلام پاش ساڵای سال ، کەچی گەنە که هەر پاش چەن مانگی
 ئەیتەو بە ، دە بەران بەری خۆیو پی ئەگات ، ئەو بوچی ئەو وایەو ئەمیان وانیە ،
 خو هەردوکی لەگێرفانی ئەوابون ؟ ، ئەی داخو گوێزە که لەدارە که بوە یان دارە که
 لەگوێزە که ئەی داخو ئەو لە جارو یە کەم گوێزو یە کەم گەنەم چۆن لەچی روابن ؟
 لێرەشا دوبارە هەر لوتی رەق ئەیتو ناگاتە هیچ ، ئیتەر هەر بەم چەشنە سەر ئەکا پری
 لەهێلکەو ، پری بەزکی دایکو ، پری بەتوو ، دینو ئەروون جاپاشان مەرگ دیتە
 پێشوە ، مەرگی هەمو گیان لەبەری هی ئادەمی زاد ، یان وشک بونی دارو درەخت
 یان مەرگی بالدارو هەمو گیان دارانی تر ، لێرەشا سەر و کار لەگەل رەوانا
 پەیدائە کات ، رەوان چی یە لەکۆی وەدی چۆن ئەروا بوکۆی ئەروا بۆناییزی ؟
 سەر ئەکا لێرەدا لەهەمو کاتیک داماو تر و لی ئەهاتوترەو هیچی لی تی ناگات ، بەلی
 ئەم هەستی سەرچاوه زانیو ئەم هەستی بۆ سەرچاوه گەرانی تە که ئەیتە ماخولیا بۆ
 ئادەمی زاد ، یان بۆ «گیان لەبەری ژیر» ، گیان لەبەری ژیر ، واتە ئادەمی زاد لێرە
 بەم لاو وەیه که ئەکەوێتە سەوداو خولیا ی سەرچاوه دۆزینەو ، مرووف ئەیهوی بزانی

خۆی کێیە لەکۆی وە هاتووە چۆن هاتووە بۆکۆی ئەروا ، ئایا سەرچاوەی هەموی ئەم بەدی هاتووە روداوانە هەریەکێکە ، یان هەرشێکێک بەدی هیئەرو سەرچاوەی خۆی هەیە ؟ مەوێ پاش ئەوەی دەورووبەری خۆی بۆشکێ سەریکی هەل پێو سەیری گەردونی کرد سەیری هەل هاتووە نیشتی خۆرو مانگو ، جوانی ئەستێرە و پێشنگ وەشانندی ئەوانی کرد ، سەیری شینی ئاسمانو جوانی سورشتی کرد ، هەروا ترسولەرزێ هەورەگرەو بومەلەرزەو تەقینەوێ «بۆرکان» چوێ دلیه وە لێرە دابو «گیان داری بەئاوێ» وە خواوێ بیروزی ، کەوتە شوێنی شوێنەوارو رێچکەکی دۆزینەوێ «سەرچاوەی ئەم سەرچاوانە» ، ئایا ئەمە چۆن نەترسێکە کە هەموی ئەم هیزانە بە دەستە ، ئەمە چۆن نەترسێکە کە هەموی ئەم مەترسی یانە نای ترسێن ؟ داخو خۆی چەن جوان بیست کە ئەم هەموو جوانیەکی دروس کردووە ؟ داخو شتی وا هەبێ یان هەر من خۆم بۆخۆمی دروس ئەکەم ؟ ئەو ئەگەر نێ سەرچاوەی ئەم هەموو سەرچاوەیە ، وە بەدی هیئەری ئەم هەموو ژبانو گیانو ترسو ئارامی بە کێیە ؟ ، ئایا ئەو هیزە گەورە بەیە ؟ ئەگەر هەبێت داخو من چۆن بێمە دوستو خوشەوێستی ؟ چۆنی لەخۆرازی کەم ؟ چی بکەم پێی خوشەو چی لە لاخراپە ؟ خۆزگە لەکۆی بیست ؟ چۆنی بەدی کەم ؟ چۆن لێم خوشنود ئەبیست ؟ چۆنی بدۆزمەوێ ؟ داخو ئەگەر ئەو بیەوێت ئەکری ئێر من نەمرم ، داخو ئەگەر ئەو منی خوش بویت ئەکری زالم کات بەسەر هەموو دوشمینو کۆسپێکا ؟ داخو چی لەمن ئەوێت ؟

بە ئێ گیان داری ژێرو ئاوەزدار بەم چەشنە کەوتە بۆشکینو لێکۆلینەو وە بویە سەوداگەری «دۆزینەوێ خواوێ ئەم هەموو سەرچاوەیە ، خواوێ ئەم هەموو هیزە خواوێ ئەم جیهانە رینگاورنگەو ئەو ئاسمانە بەرزو بەرینە جوانو شینە» . بە ئێ سەوادێ دۆزینەوێ هەل چەرخینەری ئەم چەرخو گەردونە وە ئێ کوێشان بۆ خۆی نزیک کردنەو لەم سەرچاوەی روناکی و گیانە ، وە هەل دان بۆ بەجی هیئانی هەموو فەرمانیکی ئەم گەورە پیروێ وە لە هەموو گرنگ تر دلیابون لەوەی بە راستی ئاوا هیزێکی گەورەو یەک گرتووەیە ، ئەمانە بویە پێشەکی زۆریک لە ئاوەزدارانو ژبانو هەل کەوتوانی چینهکانی مەوێ کە وردە وردە لە پەرە سەندنو زۆر بونابون ، جابرێک لەو ئادەمی زاده هەل کەوتوانە لە دورێگەو بە جیاوازی کەوتە بۆشکین بێکیان لەخەلک دور ئەکەوتەو وە ئەو شکەوتو جەنگە ئەکانا ، یان لەبە بەردی لوتەکی شاخەکانا ئەمانەو بیریان لە سوروشت وە چۆنیەکی بەدی هاتنی ئەم جیهانە یان ئەکرد

و ده به خواردنی بهری درخته کیویه کانو گزوگیان قنیا تیان نه کرد تاوه کو زووری وایان بو
له ریگهی «اشراقه وه» واته ده رکی جیهانی پشت سورشته وه «ماوراء الطیعه» نه گه یشتنه
مهرامی خوئیانو به مرازی خوئیان شاده بون وه ئیر ساتی له وژیانه یان نه ته گوری وه به
هموی ژبان ، یان هی واشی بو یان شیت نه بو وه یان بهر له گه یشتن به وئا واته نه مردو
سهری نه نایه وه .

جائمه نه یته بناغه ییک بو «ته سه ووفی کون» وه بهر بهر هه بهر بهر وهامه تاته گاته
سهرده می ئیسلام .

دهستهی دوهه میس نه یانه وی له ریگهی تاوه زو عه قلو زانیاریو لیکوئینه وه
بگه نه تاوتو «هل سورینه ری» نه جیهانه بناسن وه به مانهش نه ئین «فهیله سوفه کان» به لام
نه ودهستهی دوهه مه نه گهل هه موزانیاریکیانا تاییستهش هه به مرز نه گه یشتونو
هه سه رگه ردانن وه هه ری که ی نه وه ی پیشو به درو ته خاته وه وه تاوه کوئسته
نه یان تانیوه ریگاییکی زانیاری بوناسینی خاوه نی جیهان بدوزنه وه که له داهاتودا
باسیان نه که یان جا نه هه ولو تیکوشانه بدوزینه وه ی سه رچاوه ی سه رچاوه کان وه
هل سورینه ری کاروباری گه ردوون و گیان داران ، وه هه ول و ته قه لادان بو خوئریک
کردنه وه له سه رچاوه به وه نه خام دانی هه رشتی که نه و پنی خوش ییت ، وه دهس
له هه موشتو هه موکه سی هه لگرتن تاته وکاته ی که به ته وای به و مرزه بگه نو له وه یزه
تی گه نو له خوئیانی رازی کهن ، وه پشت بهو زیاتر پشت به کهس نه بهستن ، وه هه ول
بو دلیابوون له بوونو له چۆنیتهی نه وه یزه ، بریتی به ، له «ته سه ووف» که وایو هیچ
درونیه نه گه ر بلین «ته سه ووف» له سه ره تایی هاتی مروقه وه له سه ره تایی به دی هاتی
تاوه زو ژیری به وه ، هه ربوه ، چونکو هه موی بریتی به له شه یدابون به شوینی
سه رچاوه ی سه رچاوه کانو به شوینی هل سورینه ری نه ناسراوی نه گه ردونه دا ، وه
تیکوشانه بوناسینی «ته ویدی هه موی نه شانه ی که نه یان یین له گیان دارو نی گیان ،
بوچی ؟ بوگه یشتن به باوه ری نه وای واته به «یه قین» به ئارامی ی دلوگیان .

به لی ، ته سه ووف نه و تیکوشانه به ، به لام ئایا ته سه ووفی ئیسلامی کامه و چۆنه ؟
وه ئایا کامی له گهل نه و ته سه ووفانه دا به کی که کامی جیاوازه ؟ ئایا گه وره پیاوایی
ته سه ووف له ئیسلاما چی یان ویسته وه ویلوسه رگه ردانی چی که بوون که له وانی ترا
نه بو ییت ؟ ئایا سلوک چی به ؟ ته ریقه ت چی به ؟ نه مانه له م زانیاریه گرنگه دا
به کوی یان گه یاندوه ؟ ئاینده ی نه م زانیاریه به کوی نه گات پرپه وی سو فی به کان

بۆگەشتن بەم ئاواتە چۆن بوە ؟ شتە بەکەلکەکانی ئەم رێرەو لەروانگەکانی ئاینبو ، کومەلایەتیو ، ژبان ، وەهەر وەها مەروفاوەتیو چی یە ؟ وە زیانەکانی بۆهەموی ئەمانە چن ؟ رێرەوی راستی تەسەووف کامەولاری و هەلەکانیشی کامەتا ؟ فەرقی ئیوانی فەلسەفەو تەسەووف چی یە ؟ ئەمیان لە چ رێگاییکەو ئەیەوی بگاتە ئاوات و مراز ، ئەویان لە کام رێگاوە ؟ ئەمانە هەموی ئەومەبەستانەن کەلەداها تودا ئەگەرخوا بۆی کردم وەئێوەش ئاقەتتان گرتو شوی ئی باسەکە کەوتن واورده ورده باسی لیو ئەکەینو بەپێی توانای شێ ئەکەینەو .

ئیمە لەپیشا وتمان کە مەروفا بەناوی گیان لەبەرێکی خواوەن ئاوەزو ژیرتی ئەکوشا بۆ دۆزینەوێ ئەوسەرچاوە و هیزە نادیارو نەناسراوەی کە کاروباری ئەم جیهانە هەل ئەسورینێ ، وەئایا هەل سورتەرو بەدی هینەر هەریەکیکە ؟ وەئایا مەروفا بەم مێشکۆ توانای بیرکردنەوێوە ئەتوانی پەیی بەناسینی ئەو هیزەو ئەوسەرچاوە بەریت وەئایا ئەوسەرچاوە یان ئەو هیزە ئەتوانی مەروفا جاویدان بکات ؟ ئەتوانی خوشبوچاکەیی - بۆ دابین کات وە لە کۆسپو دەردی سەر لای دات ... وەهەزاران پرسیارو ئاواتی تر کە بەمێشکی مەروفا تی ئەپەری .

جائەم مەشرەبو هەستی بیرکردنەوێ سەرەتایی یە کە لە سەرەتای بونی ئادەمی زادەو ئەلی هەر بونی ، بە مەرجێک ئەتوانین ئەمە بە سەرچاوەی تەسەووف دابین کە تەسەووف تەنها پەیوەندی بەیەک دەستە ، یان یەک چن لە مەروفاوە هەیت ، یان لە قوناغیکی تایبەتی ژبانا ، وە لەیەک شوی ئی ئەم جیهانەدا هاتیبەدی .

وە لە هەموی گەرنگ تر ، ئەگەر داخوازو ئاواتەکانی (تەسەووفی ئیسلامی) ش هەر ئەمانە ئی ، وە تەنانت هەمو مەروفا گەورە بەناوبانگەکانی تەسەووفی ئیسلامی ، خۆیان واتای تەسەووفیان هەر وەک یەک لێکدا ییتەو ، وەکو بۆنمونه ، کە لە بارەیی یاسای ئیسلامەو ، کە سەبارەت بە ئیمان رێکواراست ئەلی چی یە ، وە سەبارەت بە ئیسلامیش هەروا ، وە لە هەر مەلاو خۆینەواریکی ئاینی پیرسپت ئیمان چی یە ، خیرا وەلامت ئەداتەو : باوەر بە خواو پیغممەران ، بە مەلایکان بە کتیبە ئاسمانیەکان بەروژی زیندوبونەو وە موقەددەر ، هەروا سەبارەت بە ئیسلامیش ، بەلام تەسەووفی ئیسلامی چونکو مەبەستیکی تامو مەزەکردنی رۆحی یە وە بری شیوازو رێچکە یە کە هەرچەن دواکەشی هەموی هەر بگاتەو بە یەک وەک بلیین بگاتە دواپەیی نزیککی لە خوا وە هەست بە ئەواوی باورەو «حق الیقین» یان «عین الیقین»

یان بلیین «بهقای پاش فهنا» ههستی ی پاش نیستی، لهگهڵ ئهوهش هه باغهوانیکیان سه بارهت به ميوه ی باغه که ی خوی باس نهکاتو هه گوئیکیان بونی تایبهتی خوی نهدا به ئووتماناو ههه سه رچاوه ییکیان تامو مه زه ی گهوارای خوی نهدا له چه شتگه مان.

جا له بهر ئه وه ته که تا ئیسته ش ههه پالنهوانو که له میردیک ی نه م گوره پانه گرنگه، بهو جوړه ی که خوی شاره زایه، پێان ئه لێ که ته سه ووف چی به، لهگهڵ ئه وه شا که وه سه هکان جوړا جوړن، که چی هه مویان نه توانن بهک ئاکامو ئامانجان بو ده رخن، که ئه ییته: خواناسینیک، به ته وای باوهه.

ئیمه ئه مانه و یست بلیین که ته سه ووف له که یه وه به دی هاتوه وه وتمان ئهه بهو جوړه ی لیک به دینه وه که رونمان کرده وه، وا ههه له سه ره تای ژبانی مروقه وه تیکوشان بو ناسینی شته نادیار به کان «ما وراء الطبيعة» «ئهودی سورشته»، ههه بهه، به لام راسته که ی یونانیه کان توانیان نه م تیکوشانه بجه نه قالیکی زانیارانه وه، وه که م که م مروقه هه له که وه توه کانی یونان، ناویکیان دوزی به وه بو نه م تی کوشانه، وه ناویان نا «فله سه فه»، ئه وه ش به و جوړه بو که، ههروه کو ئه زانین وشه ی فله سه فه وشه ییک ی یونانیه وه له دوو وشه ی فیلوس واته دوستداری، یان «مه چه بهت» وه «سوفیا» واته «حیکهت» پێک هاتوه، که تیکرا ئه کاته «دوستداری حیکهت» یان (حیکهت و یست)، ئه مه ش گویاله سه ره تادا له سه رده می فیثاغورس دا به حوکه ما، واته زانیاران و ژراوه، ئه وه ش به و چه شه به وه، نه م مروقه به رزه pythagoras (۶۰۰) بهه له (ز) وتویه تی «من ناتوام به خوم بلیم حه کیم، به لام من و یستباری حیکهت»، که واته فله سه ووف ئه ییته «حیکهت و یست» وه فله سه فه ش «حیکهت و یستی» جا له وه سه رده مه وه، له وه پێشتریشه وه شهیدانی به شوینی زانینا شیوه ییک ی زانیارانیه وه ره گرتو مه کته به کانی فله سه فه ش بهک له شوینی بهک پێک هاتن، وه که له مه ردانی وه کو سقراط ۴۶۸- ۳۹۹ ق م ماموستای افلاطون و له پاشان ئیفلاطون ۴۳۰- ۳۴۷ ق م وه به شوینیا ئه ره سطو ۳۸۴- ۳۲۲ ق م و سه دان زانای تریش چاویان له م جیهانه دا کرده وه وه گه لێ له زانیاری کوئینه وه وه ئه وانیش رویشتن وه فله سه فه ش تا ئه مرویش ههه به رده وامه و فله سه ووفی تازه ش به شوینانا، چ له جیهانی ئیسلاما وچ له پاشانیس، له ئه وروپا و ئه مریکا دا، وه هه ریه که ی ریچکه ی تایبه تی خو یان، بو هه ل به ستن به کیوی «ما وراء الطبيعة» ناسین دا، یان باشته بلیین، گه ردون به دی هیته رو گه ردون

ههڵسۆڕی ناسین دا یان روونا کتر بلێن خواناسینا، گرتە بەر بەلام هەرچەن زۆریان
 حەوت پێلاوی ئاسنیشیان لەم پێگەدا درێ، بەلام بەداخەوه هەرچەن زۆریان بە
 پلە ی بەکەمی باوەر «واتە» «عیلم یقین» گەیشتن بەلام هیچکام بە پایە «عین یقین»
 یان «حق یقین» هەر نەگەیشتن، جا بۆچی نەگەیشتن؟ ئەو بەسێکە کە بە پێی توانا
 بۆتانی باس ئەکەم، وە ئێمە کارمان بە کام دەستە ئەو فەیلەسوفانە وە کام مەکتەبیانە،
 ئەوەشتان هەر بۆ باس ئەکەم، فەلسەفەش لە سەرەتادا لەچی دواوە بەچی
 وێژاوە، ئەوەش هەر پوون ئەکەمەوه، بەلام ئەو زیاتری، هەم پەيوەندیکی بە
 باسەکی ئێمەو نە، وە هەم دەریایکی ئەوەندە پێی پایانە کە خۆی بەتەنیا پێویستی
 بە خۆیندەوهی صەدەها کتێب و نوسینی دەها کتێبی هەزار لاپەرە پێی هەبە.
 بەلام باسەکی خۆمان، باسی زانیی تەسەووف، ئەوەندە شیرینە، وە ئەوەندە
 بۆ خۆینەواری کورد بە پێویستی ئەزانم، دەستیان لە هەموو باسیکی تر پێی
 هەڵ ئەگرێت، وەتا ئەو ئۆرادیە پەيوەندی بە تەسەووفەوه هەبە، هەر وە کە لە
 سەرەوه وە، کورتە پەنجەییکی بۆ ئەکێشین.

ئێمە ئێستە ئەپرسین، ئایا فەلسەفە لە سەرەتادا لەچی دواوە؟

لە یونانی پێشدا وەتی «فەلسەفە» یان «حیکمەت» هەموو جوهرە زانیاریکی
 ئەگرتەوه، واتە هەرچی تی گەیشتی «نەزەری» وە «مەل» یان «نەزەری وە عیلمی»،
 بە کوردی ئێیشتە «هەموو بینو زانیی». «ئۆگوست کۆنت» لای وایە فەلسەفە
 «نەزەری یەکی گشتی بە سەبارەت بە زانیاری» «۱۷۹۸-۱۸۵۷» ز «فیلسپین شالی» ی
 فەرەنسەیی، ئەلی ئەوانین بلێن کە فەلسەفە زانیاری، یان لیکۆلینەوهیی کە لە ژبانی
 دەرونی وە پەيوەندی، بە ژبانی گشتی، وە جیهانی پەيوەیه، «کتبی ری پەروی ناسینی
 زانیاریەکان». «ابن خلدون» ئەلی تیبنی فەیلەسوف سەبارەت بە «الهیات» بیر
 کردنەوهیی کە لەهەستی ی بە هەموو مانای. بری تر لەزانیان ئەلین «فەلسەفە سەرەتاکە ی
 هەولە بۆ زانین ناوەندی بەکە ی زانین وە ناسینی راستەقینە ی هەموو بونیکە لەهەموو جیهاندا، وە
 پابانە کەشی گوشتارو کرداری کە ری کەوێت لەگەڵ زانیاری دا» «خواوەنی کتبی «تاریخ
 الفلسفة العربیة»، کە ئەم وتارە دواینە ی گێڕاوە تەوه خویشی ئەلی: «کە وابو فەلسەفە
 سەرەرهینانە لەو زانیاری یانە ی کە بەهوی ئەوانەوه سەرەرهکە ی لەهەستی ی،
 تاوەکو لە ئاکاما لەرێی ئەو زانیاری یانەوه پەوه و ئامانجی بەرز برۆین.

ئىفلاطون، بەزوانى سوقراطەو، ئەلى «ئەوگەسەى كە بوبە خواوەنى «حىكمەت» زانیاری، ئەو ئەزەزوى ئەفسى ئەبیتە خزمەتکاری ئاوەزى: بەلام ئەوێ لەزانیاری دوربیت وا ئاوەزى ئەبیتە خزمەتکاری ئاوەزووی».

بەهەر حال فەلسەفە بەیەکی لە بەدی هاتە زۆر بەرزو جوانەکانی زانیاری مەوێ داتەنریت، بەلام وەنەنی هەروەکو بەشەکانی تری زانیاری تەنیا بەدی هاتیک بێتو هیچی تر، بەلکو بیر کردنەوێکە کە بەرچاوی دەرونی ئیمە، سەبارەت بەزانیاری رووناکتر و پاکتر ئەکاتەو.

فەلسەفە بە چەشنیکی گشتی بێشیکە، سەبارەت بە جیهانی ژان، وە سەرنوێشتی مەوێ، وە پایەو پلەى مەوێ لە جیهان، وە کارکردیک کە مەوێ ئەتوانی بیکاتە سەری جیهان.

بە چەشنیکی تایبەتی تریش ئەتوانین بڵین فەلسەفە بیر کردنەوێکی پەختەگرانیە سەبارەت بەکاروبار وە گیرۆگەتی ئەم جیهانە بۆدۆزینەوێ رینگای چارەسەرکردن، هەروەها فەلسەفە ئەتوانی کە هەموى ئەم «تەریف»انە بگرێتەبەرو سەدانو هەزاران لیک دانەوێ تریش، کە هەر لەسەردەمی فەیلەسوفە لەمێژنەکانی یۆنانەو تەسەردەمی، کانت و، دیکارت و، هێگل و، هەموى کە لەمەردانی ئەم رینگایەو بۆی دانراوە.

بەلام لام وایە ئەم پێناساندنەى کە دەسەن بۆ کێشان بێتوانن دەریخەن کە ئەنی فەلسەفە چى بێت وە لە چى بکۆلێتەو. جا لە داها تودا سەبارەت بەوە باس ئەکەین کە بۆچى فەلسەفە ناتوانی لەبارەى خۆناسی بەو بەگاتە ئەوپەرى ئاوات، واتە «عین الیقین»، وە لەو گەرنگەتریش «حق الیقین» وە بۆچى تەسەووف توانیوێ بەگاتە ئەو مەرزو سنورە، وە کام جۆرە فەلسەفە تا رادەییك پەیوندى بە تەسەووفی ئیسلامی بەو هەیه، وە چۆن؟ وە ئایا فەلسەفەى کۆن هیچ کارێکی کردووە تەسەووفی ئیسلامی یام نا، وە ئەگەر ولامی هەموى ئەو پەرسپارانەشا کە لە ناوونیشانى وتارە کەمانا نوسراوە. وە هەروەها لیک دانەوێ (بەقین) چى بەو بەکوردی ئەبیتە چى.

- ١ - بۆچى فەلسەفە ناگاتە «عين اليقين» ؟

- ٢ - تەصەووفى ئىسلامى چىيە ،
لەكەيدە دەستىيى كىردە ؟

- ٣ - ئامانچى تەصەووفى ئىسلامى چىيە ، وەئايە
لەگەلى ئايىنى ئىسلام دا ھېچ جىاوازى يىكى ھەيە ؟

- ٤ - تەصەووفى ئىسلامى ، لەزمانى
گەرەپپاوانى تەصەووفە .

- ٥ - سەرگوزەشتى غەززالى وەكو خۆى گوتوبە .

- ٦ - وەلامى بىستوچار پىرسارى تر .

«بۆچی فەلسەفە ناگاتە پلەى عین یقین» وه «حق یقین»؟

له پێشان باروونى كهینهوه كه «یهقین» چى یه و چهن پلەى ههیه.

زانایان بۆ «دنیایى» واته یهقین سى پلەیان داناوه،

أ - علم یقین

واته دنیایى وه باوهر له پرینگه ی زانیاری یهوه.

وه كوئهوێ تۆ تهچته شارێك وه ناشاره زایت تهوێ برۆیته چاخانه، یان چیشته خانه ییكه وه به پرسیار كردن، یان به خویندنهوه ی سهردرگای تهوشوینه، وا بۆت دهركهوت كه تهمه شوینی خواردن، یان خواردنه وهیه، بهمه تهلین «علم یقین»، واته دنیابون بههۆی زانیاری یهوه، چونكه به پرسیار، یان به خویندنهوه، بۆت دهركهوت كه تهبی تهمه چاخانه بی. بهلام تهم باوهره ناتهواوه،.. بۆ؟ چونكه بگره تهم نوسینه هی ماوه ییكى كۆن، یان تازه ی له وه وپیش بیست وه ئیسته تهم شوینه كرایته شتیكى تر، یان ههر به تال بی.

ب - عین یقین

له قوناغی دوهه مدا تهرویته ناوهوه وه به چاوی خووت تهبینی كه خهلك خه ربکی خواردن وه خواردنهوه ن لیره دا به چاو دیت، كه واته دنیاییه كهت زیاتریو وه بوه «عین یقین» واته به چاوی خووت دیت..

به لأم ئایا تهنه ئهم دیتنه وات لی ئەکات بزانی تامی ئەو خواردنانه چۆنه، به تایبەت که تۆ نهزانی خواردنه کان چین، وادانی، نوسراڤی خواردنی «چینی» ئایا ئهم دیتنه ئەوانی ئیتر کات، برسیوتینوییه که ت لا بات ؟. یان بزانییت تام و مهزه ی خواردنی چینی چۆنه ؟ ئایا شتیك تانه یه چیری ئەکری لهزه قی لی به ریت ؟. که وابو، له م قوناغه دا زانیاری یه که ت زانیاری ییکی دینی یه، واته، «عین الیقین».

ج - قوناغی سی ههم

دینه پێشهوه که ئه یینه «حق الیقین»

واته، ئەوه پیری نی گه یشتن ئەوه پیری دنیایی و زانیاری، که ئەویش به خواردنی خواردنه که وه تام و مهزه کردنی جوړی خواردنه کان، وه تیروته سه ل بون پهیدا ئەلی، بۆیه ئه یینه ئەوه پیری دنیایی و زانیاری چونکه به تام و مهزه کردن و تیرون هاتوه ته دی، جا، بهم جوړه نی گه یشتنه ئەوتری «حق الیقین». واته باوه پیری راسته قینه.

جالێره دایه که ئەپرسین ئایا فەلسەفە که پشتی ئەبه سنی به راده و بردو توانایی زانیاری مروّفه وه، ئەوانی سه بارهت به ناسینی راسته قینه ی، هه ل سوپینه رو به دی هینه رو به ریه بهری ئهم جیهانه، یان روناك تریلین، سه بارهت به ناسینی راسته قینه ی «خودا» بگاته ئەوه پیری ئاوات و زانیاری، واته «حق الیقین»؟

لێره دا ئیمه ههم خویمان به ههمو دنیاییکه وه ئەلین... «ناه» وه بیرو باوه پیری خویشم ده رته برم، وه ههم بیرو باوه پیری که له میردانی ئهم گۆره پانهش وه کو «غەزالی» ده ر ته برین.

جاله پاشان ههم دیسان ئەروینه وه سه ر باسی ته سه ووف، وه له پیشا ده س بۆپری فەلسەفە ی نریك به ته سه ووفیش راته کیشین.

ئێسته ئەپرسین بۆچی فەلسەفە، واته «بردو توانایی ئاوهزی مروّف» ناتوانی بگاته ئەوه پیری ئاواتی خواناسی؟ ههروه کو وتمان فەلسەفە پشت به ئاوهزی مروّفه وه ئەبه سنی، ئاوهزی ئاده می زادیش

أ - هەرچهنبیت، هەر بردنکی دیاری کراوی ههیه، وهکو ههمو هیزیکێ تر، ئاخړهکهی ئهگانه شوینک که لهوه بهولاوه برناکات، وه کاری خواناسیش لهرادهی «حق الیقین» دا ئی پایانه، کهواته شتی راده بۆدانراو چون ئهتوانی شتی ئی راده بناسی؟ شتی پایان دار چون شتی ئی پایان بناسیت؟

ب - ئاوهز تهها کاتیک ئهتوانی شت بناسی وه بهخه لکیشی بناسیت که بتوانی لهچوارده وری ئهوشته، وه لهناوه روکی ئاگادار بیت، واته «عهقل محیط بیت» بهسهری ئهوشتا تابتوانی بیناسی وه بهخه لکیشی بناسیت، دهی ئاوهزو عهقلی مروف چون بتوانی ههموی «کهون وه کائات» وه ههروه هابه دی هینهری ههموی جیهانه کان و ئهستیره کان و ئهوانهش که تیا یانائنه ژین یان نازین، ههروه هاله که بهوه هاتون چون و چه نیان چی به، ههموی بناسی و بیان گرته بهر ئاده میزادیک به ته مه نیکی دوا هاتوه وه، وه ئاوهزیکێ سنوردارو دیاری کراوه وه، چون دهست بداته ئهم زانیاری به بهرینو ئی پایانه؟

ج - زانیاری «ماوراء الطبیعه» واته، ئه و دیوی سوروشت، زانیاری ییکی «مهعنهوی» به، واته په یوه ندی به رهوان، بان شتیکی و یجدا نیات وه دهرونی به، وه له باز نهی «ماده» به دهره، ئهم مروقه چون له بهشی ماده ئی مروقا بهتی، بۆناسینی بهشی «مهعنهوی» بان رهوانی مروف، وه جیهان که لک وه رگری؟

کهواته ئهوشتهی کهوا له پشتی په ردهی ههستو ههست پی کردنه وه به چون ئیمه به ئامرازی ههست پی کردن بیناسین؟ ههستی ئاشکراو ناسراوی مروف پینج ههسته، دیتن، چهشتن، لیک کهوتن، بیستن، بۆن کردن، ئهم ههستانه که تهها ئامرازیکن وان به دهستی عهقله وه بۆشت ناسین، چون بتوانن شتی ئهولای خو یان ههست کهن و بیناسن؟ کهوابو ئهگهر ئیمه بهم ئامرازانهی کهوان به دهست ئاوه زمانه وه بگه ریین بۆشتی پشت سوروشت، وهشتی نه سه ره تای دیاری بیتو نه پایانی، ئایا کاریکێ ژیرانه به؟ وه ئایا کاریکێ شیاوه؟

کهواته : ئه ئی ئیمهش به چهکی خوی، چهکی پیوستی ئهو زانیاری به، برۆینه مهیدانیه وه، که بریتی به له ریگهی، «رهوان» واته مهعنهویات، جا ریگهی فەیلەسوفه کان، ریگهی ئاوهزو ههسته کانه، بۆ دۆزینه وهو ناسینی. راسته قینهی

خواناسی، وەرپښه سوږی گه ریش ږیگه «مه عنه ویا نه» که بریتی به له ږهوان، یان به واتای سوږی یانه، «ته زکپه نفس»، واته پاک کردنه وهی ئاوینهی دهرهون، تائه وږاده بهی که نورو ږوناکی «خوا»، واته «هه ل سوږینه مری که ونو کاتنای» تیا داده رکه وی، که نه ونوره ی تیا دره وشایه وه «که نه یته ئیشراق» وه دل به خوشه ویستی خوا گه رم داها ت، واته کاتی که دل، که دهرونی مروڤ به نوری خوا گه رم وروناک داها ت، جائه وکاته به، ناسین وه زانین وه دلنای، نه یته زانینی «حق الیقین»، واته باوه ږی ته و او، وه نه وهش بزانه، گه وره پیاوایی ږیگه ی خواناسی، وه که په پام به ران وه که دوسته کان وه هاوه لانی پیغه مبه ر، وه مروڤه پاکه کانی پاش نه وانیش، به ملیونها که س به، که گه یشته نه نه وه باوه ږه راسته قینه به.

جالیره دا ئیمه نه پرسین، دهی که و ابو ئیمه که ږیگه ی سوږی به تپان نه گرتوه ته به ر، یان ته نانه ت نه وانه ی که هه ر موسولان نین، یان هه ر ناوی ئیسلامیشیان نه بیستوه، ئایا نه مانه چوږن خوابناسن؟ وه ئایا نه توانن بیناسن؟

ئایا نه کری جگه سوږی، وه جگه مه ردانی ږیگه ی مه عنه ویه ت، که سنی تر باوه ږی به خوا نه ی؟.

له وه لاما نه لئین وانیه، زوږی واهیه به ر له ئیسلام به، یان ئیسته ش نازانی ئیسلامیش چی به، وه باوه ږی به خواش هیه وه زوږیک، له وفه یله سوفانه هه ر له ئیفلاتونه وه تائه گاته کانت خوابان ناسیوه به لام، ئیوه مه به سته که تان لانه شیویت، ئیمه نه لئین ناسینه که ی نه وان «علم الیقین» واته له ږیگه ی ئاوه زه وه، له ږیگه ی بیر کردنه وهی دروسته وه، له ږیگه ی سرنجی عه زه مه ت وگه وره یی نه م جیهانی ههستی به وه، گه یشته نه ته باوه ږی زانیارانه، وه زانیویانه که خواشیک هیه، هه ر وه کو که تو له خویندنه وهی سه ردرگای کتیب خانه ییک نه زانی نه وه کتیب خانه به «علم الیقین»، وه له دیتی کتیه کان باورب ته گاته «عین الیقین» واته مو شاهه ده وه چاوپیی که وتن، به لام به خویندنه وهی کتیه کان جائه گه یته «حق الیقین»، نه وزانیارانه، وه زوږی له م خه لکه ش، هه موی نه گه نه «علم الیقین»، واته باوه ږ له ږیگه ی زانیاریه وه به لام، ناتوانن بگه نه باوه ږی راسته قینه چونکه نه وچه که، نه و ئامرازه، نه و هو به ی، وابه ده سنی نه وانه وه، چه کی ناسینی «حه واسی پینج لانه به»، چه کی ئاوه زو بیر کردنه وه به، چه کی میشکه، چه کی بیرو میشکو ئاوه زیش، هه ر نه وه نده ږنه کات، وه بور دو توانایی له وه زیاتر ناروات، به لام له دهرونی ئیمه دا

چه کێکی زۆر به هێزترهیه، که ئەگەر خواییکو بۆمڕۆف بکهوێته کار، زۆر باش بۆی دهڕه کهوێ، که له پشقی پهردهی ئەم جیهانی مادهوه، ئی گومان ههستی وه بوونیکی کهش ههیه که بونی راسته قینه ئه و بوونهیه.

من له داها تودا، پشت به خوا له و باسه ئه دویم، که چۆن مڕۆف ئه توانی له پریگه ی ئەم ههستی پینج لانه ی ئیسته وه، وه له پریگه ی ئاوهزی ریکو «منطق» به وه، په ی بیا به بونی خوا واته قوناغی «علم الیقین»، وه تائه وشوینه ی بۆم بکری، به ده لیلی عه قلی باوه ری خۆم ده رته برم.

وه داوه ری کردن، سه باره ت به و باوه رانه، ئه ده مه وه ده س خۆتان. جاپاش ده برینی باوه ر سه باره ت به توانانی ئاوه ز بۆناسینی خوا، تاراده ی ناسینی زانیاری، سه ره له نوی باسی کارکردی بری له فه لسه فه ی کۆن بۆسه ری ته سه ووف ئه که ی.

وه له پاش هه موی ئه وانه یه، که ئه ئی هۆشی ئیوه ئاماده بویت بۆ باسی ته سه ووفی ئیسلامی، وه هه ر ئه و کاته شه که ئۆره ی باسه که مان ئه گات وه دیته پیشه وه.

وتمان ئایا ئه کری له پریگه ی ئاوه زه وه بگه یه ئه وه ی که ئەم جیهانه، «واته هه موی که ون»، ئه ئی هه ل سوپینه رو به ر یوه به ریکه هه ئی؟ له وه ئاما وتمان ئه کری، ... به ئام ئه وزانینه واله راده ی ئینگه یشتنی زانیاری دا، واته «علم الیقین»، جا چۆن؟

ههروه کو وتمان مڕۆف هه ره له سه ره تای ژبانه وه چه زی کردوه، ئه گه ر بۆی بکریت سه ره له هه موشتی ده رکات، وه هه موشتی بزانی، «حب الاطلاع»، وه ئەم خوویه، خوونیکه ده روونی، مڕۆفه، «بۆغونه»، منال له ته مه نیکه دیاری کراوا، واته پاش سی سال ئه که وێته پرسیار کردن، له باوک و دایک وه ئه وه نده ئه پرسی که هه راسانیان ئه کا، بۆچی؟ چونکه هه رچی شتی ئه یینی بۆئه و تازه یه و نه ناسراو، ئاوه زیشی کراوه ته وه، به ئام سه رمایه ی زانیی که مه و ناته واو، جا هه رته پرسی و ئه پرسی تا پاش ته مه نیک، ئیتر تۆزی تی ئه گاتو خویشی ئه که وێته خویندنه وه و تاقی کردنه وه، جا له منالیدا به کی له وشتانه ی زۆر جار مندا ل ئه پرسی ئه ئی ئه ومانگه جیهه؟ هه ی کی به؟ کی دروسی کردوه؟

ئیمه ی باوک و دایک، به پی سه رمایه ییک که باپیرانمان بۆیان جی هیشتون، وه پی ئه وتری زانیاری، وه ئامی مناله کاتمان ئه ده یه وه، به ئام، خه لکی زۆر له میژین، ئه بوانی خویان، وه ئامی خویان بدا یته وه... به وچه شه، بشکنین ده ستی پی کرد،

وهه مهكته به جوراوجوره كانی فەلسەفە پێك هات، وهه به یامبه رانیشت ئه تیردران، بۆ رێبه رایه تیو شاره زایه تی، بۆ نمونه كه ئایینی عیسی، له رۆژئاوا دا باوی سه ند، فەلسەفە ی کز کرد، به هه رحال، دوور پێگه ی خواناسی، په یدا بو، یان هه ر بلیین دوور پێگه هه بوو، رێگای ئایین له رۆژهه لاتی ناوه راست دا، وه فەلسەفە ش له رۆژئاوا ی رۆژهه لاتی دا، له به شی پێشوودا، رێگای په یامبه ران، وائاشکرایه و، بناغه که شی به سه ر موعجیزه وه دانرا بو، که له رێگه ی پێشان دانی موعجیزه وه، باوه ر به خه لک په یدا که ن، به ئام فەیه له سوفه کان، له رێگه ی لیکدانه وه و ئاوه زه وه، که گه موره تر بنیان، رێگای ئه ره سطوبو، «العله الفاعله والعله الغایه»، که ئه کری به خویندنه وه ی فەلسەفە ی ئه ره سطو، خو تان سه یری که ن، جاله سه ر ده می ئیسلامی شا هه ر له ری ره وی فەلسەفە وه «فارابی»، باس، یان سه رچاوه ی «واجب وه مومکین» ی به دی هینا، له پاشان «ابن سینا» ریکو پیکتری کردو کردیه سه رچاوه ی لک به ناوی «واجب الوجود» به پێی ئه وه فەلسەفە، خوائیکی هه ل سو پینه رو به دی هینه ری که ون «واجب الوجود» ه، وه باقی دروس کراوه کان «ممکن الوجود» ن، واته، به ر ده وام بو یی که ون ئی خوانا کری وه ئی ئیمه نه کری هه ر وه ها «گندی» سه باره ت به درووس یون و دوا هاتی جیهانه وه باوه ری تاییه تی هه یه، وه بری رێگای تری فەلسەفە، به چه شتیکی گشتی، باسیکی تر هه یه که بریتی ئی له وه ی چونکی ئه م جیهانه خاوه نی «رۆم» نیظامیکی ریکو پیکه، که واته، ئه ئی رێک خه ریکی هه ئی، یان بلیین، «سبب و مسبب» وه «مسبب الاسباب»، یان «التر وه مؤثر» واته «شو ئنه وار وه خاوه ن شو ئن»، که به کوردی ئه ییته، شو ئن هه ل کردن، یان شو ئنه پی، که ئه مه ش به شیکی زانیاری «کهلام» بو، بۆ ئه وه ی، باوه ر به بو یی «خوا» له رێگه ی ئاوه زه وه بیه نه دلی ئه وانه ی که باوه ری یان نه بو، یان، که م باوه ری یون.

جائه مه سه رگوزه شتیکی زۆر زۆر کورت و که متر له چاوپیا خشانه وه میژولکه ییکه له میلونه میل له و باوه رانه ی که له رێگه ی ئاوه زه وه ویستویه نه بگه نه «خواناسی» (زانیارانه)، یان (زانیاری)، که هه ر وه کو و تمان ناوی نرا وه به علم البقین. جامنیشت ئه مه وی به ش به حالی خۆم، هه ر له م ری ره وه وه ری ی، خو ئنه واری کورد رۆشن که مه وه وه به پێی ئه م سه ر ده مه ی خۆمان، واته سه ر ده می «ماده»، یان سه ر ده می زانیاری نو ی، هه ر له رێگه ی ئاوه زه وه، بری له گه ئی خو ئنه واری کوردا بدو ئیم، وه باوه ریکی تاییه تی خو ئشم هه یه بیخه مه به رچاوتان.

من هه‌رچه‌ن و تم، ته‌ن‌ها باوه‌ری خۆم ده‌ر ته‌پریم به‌لام ئەم‌مه‌به‌سته چونکو په‌یوه‌ندی به‌باسه‌که‌مه‌وه هه‌یه، نیشان‌کردی ته‌که‌م، ئەو‌یش په‌نجه‌راکتشانه بوکتیی بری تازهی «الله یتجلی فی عصر العلم» نویسنی «جون گلور مونسما» که‌له‌سالی ۱۹۵۸ دا‌چاپ‌کراوه به‌زۆر زوانیش (ترجمه) کراوه John Glover Monsma – ئەم‌کتییه بریتی‌یه له‌بیروباوه‌رده‌ر برینی چل‌پسپۆرو کارناسی پایه‌یه‌ک، که‌ناوی‌شه‌هاده‌و پایه‌ی زانیاری هه‌ریه‌که‌یان نیوه‌لا‌په‌ره‌ییکی گرتوه‌ته‌وه، که‌هه‌ریه‌که‌ی کارناسو‌پسپۆری زانیاریکی زانیه‌کافی ئەم‌رۆن، وه‌هه‌ریه‌که‌ی له‌رشته‌ی زانیاری خۆیدا، باش‌روونی کردوه‌ته‌وه وه‌ئه‌لی ئەوه‌ی بۆی‌ده‌رکه‌وتوه، ئەوه‌ته، ئەو‌کاره، ئی‌بونی‌ریه‌رو دروس‌که‌رو ئەنداز‌یاریکی تاییه‌ت، هه‌رگیز نه‌بوه‌و نای، جاته‌مه‌خۆی به‌ئگه‌ییکی زۆرگه‌وره‌یه بو‌خۆینه‌وارانی زۆره‌رزو خۆینه‌واری ئەم‌رۆ، که‌ئه‌توانن خۆیان سه‌یری‌که‌ن.

جادی‌مه‌وه سه‌رباسه‌که‌ی خۆم.

من‌ئه‌لیم ئیمه‌ دوو‌رێگه‌مان له‌پیشایه، سی‌هه‌می‌یه ئەو‌یش ئەوه‌ته، باوه‌رمان‌بیته‌سه‌رئه‌وه‌ی ئەم‌گه‌ردونه، یان له‌رێگه‌ی هه‌ل‌که‌وته‌وه واته‌به‌«صودفه» دروس‌بو‌ییت، که‌هه‌روه‌کو‌ماتریاله‌کان واته‌باوه‌رکردوان به‌«ئه‌صا‌له‌فی‌ماده» ئەلین. یان ئەلی دروس‌کرائی، واته‌رێک‌خه‌ری هه‌ییت، یی‌گومان‌جیهان هه‌یه، وه‌ئه‌وه‌تا هه‌ستی‌ئکه‌ین، یی‌گومانیش له‌(ماده) دروس‌بوه، نای بلین هه‌یچه، جا به‌رله‌وه‌ی ئەوان، به‌روکی ئیمه‌بگرن بلین ده‌ی‌باشه‌جیهان که‌هه‌یه‌و که‌ماده‌شه. وه‌هه‌ل‌که‌وتیش‌یه، ده‌ی‌چۆن‌درس‌بوه؟ ئیمه‌ ئەلین ئەی‌ئگه‌ر جیهان هه‌شه‌و له‌ماده‌یشه وه‌به‌هه‌ل‌که‌وتیش‌ئاوا رێک‌که‌وتوه، ده‌توبلی، چۆن‌بوه‌که‌ی‌بوه، ماده‌چۆن‌بوه، ؟ وه‌هه‌ل‌که‌وت چۆن ئەم‌هه‌مو‌گه‌ردونه‌و، ئەم‌هه‌موه‌گیان‌له‌به‌ره‌ی دروس‌کردوه، ؟ واته‌چۆن هه‌رله‌خۆوه ئەم‌هه‌موه‌رێکی‌یه دروس‌بو‌؟ دیاره‌که‌ئاوه‌ز ئەوه‌ستی، وه‌وه‌لامی‌یه، چونکه‌مرۆف که‌شتیکی نه‌ناسی وه‌له‌سه‌ره‌تاو دوا‌دوا‌یکه‌ی ئاگادارنه‌بو وه‌ئاوه‌ز، به‌هه‌رچوا‌رده‌وریا نه‌سوپایه‌وه، خۆی چۆنی‌بناسی وه‌به‌منی چۆن بناسینی؟

فه‌رقی ئیمه‌ی باوه‌ردارو، ئەوانی ئی‌باوه‌ر، ئەوه‌ته‌من ئەلیم، ئەمه‌ته‌له‌فریۆنه ئەشی‌بینم، که‌واته‌هه‌م هه‌یه‌و هه‌م‌درس‌یش کراوه، هه‌م وه‌کو‌تۆئه‌لییت له‌(ماده‌یه)، به‌لام نه‌ئه‌زانم چۆن دروس‌کراوه‌و نه‌ئه‌یش‌زانم دروس‌که‌ره‌که‌ی کی‌یه‌و

خه لکی کوی بهو دایک و باوکیان ناوی چیه، وه نه نه ناسینی من
 ته یته هوی دروس نه کرفی. ئایا نه ناسینی دروس کهر، وه زانیی چون دروس بون ته یته
 هوی «انکار» وه باوه رنه کردنی تو، به ته له فزیون وه پیم بلیت، مادام تونازانی چون
 دروس بو، ئیترته مه هه رله خو به وه دروس بو، چونکه، مادده یه، تهی تو چون
 ته توانی بومنی بسلینی، که ته م شته جوانه، هه روا له خو به وه بو، وه ته مادده هه
 بهری کهوت له خو به وه بو به ته له فزیون.

نمونه ی تر ته وه ته، تو له چۆلیکا له ماله کۆنیکا هه یکه لکی جوان داتا شراو، یان
 پارچه شیعرێکی جوان نوسراوی مه عناداری بهرز، بدۆزیتوه، وه بلیت، مادام نازانم
 کی نوسیویهتی، ته مه هه رله ریگهی ریکه وته وه، بوته شیعر، یان بوته هه یکه ل.
 یان، له ییابانیکا ریت کهوته کۆشکو ته لاریکی رووخواو، یان نه روخواوی چۆل،
 هه ربه وهی نه زانی کی دروستی کردوه، ته یی مل باده یته «انکار» بکهیت، بلیت ته مه
 هه ر بهری کهوت دروس بو؟

جا مروف، ئاوه زی خوی بکاته داوه ر ئایا دروس کردنی هه یکه لی، یان نوسینی
 پارچه شیعرێک، یان دروس کردنی ده سی مال، ناره حه ته، یان دروست کردنی،
 ئاده می زادیک که هه موی ته مانه ده س کردی ته ون؟ ئاده می زادیک که صا روخ،
 دروس ته کا، که گه بشته ته ناومانگ، وه له وه لاریش ته روا ت، که ته مه مه مو
 «اخترعاته» ی ته مرف هه ی ته وه؟

ده ی بۆبلین هه یکه لی له ریگهی ریکه وته وه دروس نایی، ته له فزیونی
 ده س کردی ئینسان بهری کهوت دروس نایی، پارچه هه لیه ستیکی بهرز
 که له سه رچاوه ی میشکی ئینسان وه هاته، له خو به وه بهری کهوت نه چوه ته سه ری
 ته و پارچه کاغه زه به لام ئاده می زاده که خوی که خواوه نی ته مه مه مه ئاوه زه ته، که
 (موخته ریعو) فه ننانو نوسه ره، هه روا له خو به وه وه کو قارچک هه ل قو لیوه، بۆچی؟
 چونکه «مادده یه»؟؟ ته مه ش به جیگهی خوی، ته ی میشوله نیلک ته ی فیلک ته ی
 ته مه مه مه ته نظیات وریکو پیکه کردنه ی جیهان و گیان له بهران و گژو گیان
 خواردن و میوه و گول و جوانی سورشته؟ ته مه مه مه کائانه و تیشکی رۆژه، «که بوونی
 داعی هه رله یته هوی نه بونی گیان دار وه نه بوونی داعی هه رله یته هوی نه بونی گیان دار» وه کو
 «له کوره ی مانگدا»!!!، هه روا بهری کهوت هه مویان هاته ده ی، یان هه ر مادام
 من عه قلم پی ناشکی چۆنه و چۆن بوه ئیتر هه ر له خو به وه بو؟

دهی خو عه قلم به مادده که ئەشکی، وه خویم له ماددهم، دهی چۆنم وه چۆن ئەم؟
 دهی مادام نازام مادده چۆن بو، که واته ماددهیش وجودی نیهو منیش ههینم،
 چونکه نه ئەزایم مادده چۆن بو نه ئاده می زاد یان هیلکه، ئەم هیلکه بهی، که به
 ههزار جوړ ئەی خوین، وه به مه کینهیش هه ل دیت وه گیانی تیایه، مادام من نازام
 ئەو گیانهی کامه و چۆنه، ههزار که له شیرو مامریشی لی دهر به پری باوه پری پی ناکه م.
 جائه مانه ی که وتمان هه موی له ژر سایه ی دوو باوه را کوته بنه وه.

ا - ریکوینک کراوو ریکوینک کهر، واته «هونه زهه» وه «هونه ززم»

ب - خاوه ن شوینو شوینه وار، «ئه سه ره وه موئه سسر» چونکو مادام شتی ریکوینک
 هه بو لی گومان هیزیک وه ئاوه زیک ریکی خستوه، وه مادام شوینه پی
 وه شوینه وار هه بو خاوه ن شوینو شوینه واریش هه به وه هه رگیز له ریگه ی هه لکه و نه وه،
 نه خانوینک له ده شتیکا هه ل ئەتوقی وه نه له ناو به فرو قورو لیک، جینگای پی
 که رویشکو کهوو، وئاخیک به ری کهوت دروس ئەبی.

جائه وشته ی که من به ئاوه زی خویم ئەنجه مه سه ری ئەم روون کردنه وه به،
 مه به ستیکه ئەگه ریش له مه و بهر و تراپیت، من نه بیستومه وه نه خویندویشمه نه وه،
 که ئەویش باسی... «زه وجیه» ته، واته جووت، یان، جووت بون. یان «نیرومی»،
 دیاره وشه ی «نیرومی» واته جووت، هه موو بیستومانه، وه له قورئانی پیرویشا چه ن دین
 ئایه ت ووشه ی «ازواج» ی تیدایه، واته نیرومی، به لام مه به سته که ی من شتیکی تره،
 ئەویش هه ر له م ری ره وی به ی بردنه به به «خالیق»، واته دروس کهر، واته
 هه ل سوپینه ری جیهان، ئەویش ئەوه ته، به «فه رزی مه حال» وتمان وا له ملیاردها
 سالی له مه ویش، له ریگه ی ریکه و نه وه له م سه رزه وی به دا نیژیک، به هه مو
 پیوستیکی نیژینه ی به وه دروست بو، یان، می یینه ییک دروس بو،
 «ئه لبه ت به ری کهوت» !!!، ئایا چ ئاوه زو چ عه قلیک ئەیگری، هه ر له وکات و سات
 وجینگه و ریگه به دا، قووت، له و به ریشیه وه، می به که ی، یان نیژه که ی، یان بلین،
 جووته که ی، ئەویش هه ر به ری کهوت» دروس بو؟ عه قل ئەیگری؟

جا با به رسین، ئایا ئەم ژن و پیاوه هه ر به پانزه شانزه سالی هه ل قورتیان، یان
 به منالی؟ یان به «ده له مه ی» وه یان به تومی؟ ئەرتوم بوون له کام زکا په روه رده بوون؟
 ئەرده له مه بون چون ژیان؟ ئەرپیوستی به گه رمای وه ک زکی دایکه، ئەم گه رما به ک

تامی بکە، وه «اطمئنان»، دنیایی دەرونی بە دەست بێت، وه ئەم بە دەست هێنایی باوەری ئەواوه بەخودا، بۆیه لەم پرێنگایەوه دەست ئەدات چونکە خوا خۆی ئەبەوی، چونکە بەگرتنەبەری ئەپرێنگە تاییەتە، پرێنگە (مەعنەوی یات) مرۆف ئەوەندە پاك ئەبێتەوه ئەگاتە رادەيێك شیاوی ئەوه ئەبێت خوای گەوره، لە پرێنگە (موکاشەفە)، کەشف و دەرخستن یان موشاهەدە، چاوی کەوتن بە چاوی دەرون چاوی بەصیرەت، یان ئیشراق درەوشانەوهی نوری خوا لە دەرونا، باورەکە ی بێتە باوەرێکی «عين اليقين» یان «حق اليقين» وه ئێتر هیچ گومانێ رێونەکاتە دەرونی.

لێرەدا وشەيێك هەبە گوێتی پێویستە، ئەویش ئەوەتە ئەگەر باس لە «تەطەوور»، گۆڕانەوه بکەن، کارناکاتە سەری نێرومی، وه جیهازی پێویست بۆ «زکوزا» مەبونی ئەگەر بێت بێتە «ملكة الجمال» نێرەکە ی نێرەومی بەکە ی می، وه دروس کەری لەبەکی جیا کردونەوه.

ئێمە هەولێ ئەوەمان دا روونی کەینەوه ئەکریت لە پرێنگای بەکاربردنی هێزی ئاوەزەوه بگەینە ئەوهی کە ئەم «کەونە» لەرێی هەلکەوتەوه وابەم جوړە پێك نەهاتوه، بەتاییەت بەشی گبان داران، بەتاییەت دەسمان بۆ ئەو مەبەستە راکێشا، کەچۆن نێرێکو می یێك کە هەمو ئەندامێکی لەشیان بۆ جوتگیری وه سکوزا، یان بەردەوام بونی ژبان، دروس بو، چۆن هەر لە پرێنگە «صودفە» وه، واتە هەلکەوت، هەم می، وه هەم نێریش، دروس بو، لە هەمو گرنگتر، ئینسانێك ئەوەندە پرێکو یێکە کە خۆی شت «بختیراع» ئەکات، چۆن ئەکری بە هەلکەوت دروس بویت، ئەویش می بە جیا بە هەلکەوت، وه لە هەمان کاتوساتو جی و شوێنا، نێرەکەشی، هەر بە «صودفە» دروس بو؟

جاوتمان فەیلەسوفەکان هەر لە مێژەوه هەولیان داوه بۆ ناسینی خواوەنی ئەم «کەونە»، وەدەها باوەریان دەربریوه، بەلام چونکو پشتیان بە ئاوەز بەستوه، ئاوەزیش وزەو تواناییو بردی، دیاری کراوی هەبە، جگە ئەوهی بتوانن بگەنە ئەوهی خواوەیە، ئێرلەوه لا نەیان توانیوه چی دی بپۆن، ئەمانەش باوەری وه کو «مثل» ی ئیفلاطون، وه یان «واجب الوجود» وه ئەو جوړە باوەرانه یان خستوه تە قالیێکی مەنطق بەوه، وه کو ئەوهی وتان باوەری شوێنەوار وه خواوەن شوێن، «أثر ومؤثر» یان «حادث ومحدث» واتە بەدی هاتوبەدی هێنەر، ئەمانەش لە رێرەوی زانیاری «کەلام» وه، کە زانیاری یکی

ئىسلامىيە، بۆي چۆن، بىگرە ئەم نىكۆشانەي موسولمانانى زانىبارى كەلام، ئەو ئايەتە بىگرىتەو كەخوا بەپەيامبەر ئەفەرموى «ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ» واتە خەلك بانگ كە بۆلاي خوا پەرسنى لەرىنگەي زانىبارىو ناموزگارى باشەو، وەلەگەل ئەوانا بەباشترین جۆر باسو لىكۆلینەو بە.

لەگەل ئەو شە زانىبارانى كەلام، گىرە و كىشەيىكى زۆریان ھاور دە سەر رىنگەي باوەرى سادەو پاكو ئىتلايشى ئىسلام، وەگىر كۆرەي زۆریان تىخست، بەلام ئەوپەرى ئەم باوەرەش، ھەرباوەرى «عەلىي» بو، بەلام فەرقى ئەمان لەگەل فەیلەسوفە پىشەوكانا ئەو بو، كە ئەمان ئەیانەو يەست راستى ئايى ئىسلاميش بىسەلپىن نەك تەنھا ھەر بونى خويىك.

جا مەبەستەكە تا ئەم رادەيەي پەيوەندى بەباسەكەي ئىمەو بو، لەبەر ئەو تەنھا پەنجەيىكان بۆرا كىشا، بۆئەو كە بلىن بۆيە فەلسەفەي كۆنو تازە، يان تەنانت زانىبارى كەلام، كە زانىبارىكى ئىسلامىيە، ناتوانن كانگەو سەرچاوەي «نصوف» بن، چونكى بردو تواناي ئەوان بەسراو بە «ئاووز» واتە عەقلەو، وە وەكو وتان عەقلش لەگەل ھەمو بايجىكى دا، ھەر سۆردار وە رادە دارە، كە واتە عەقل تەنھا ئەتوانى بمان گەيىنە «علم اليقين» نىر چۆن كاری كردو تە سەر تەصەووف، كە «عين اليقين» وە «حق اليقين» بەلام نى گومان فەلسەفەي كۆن، سەرچاوەي بۆ فەلسەفەي ئىسلامى، نەك بۆ تەصەووفى ئىسلامى، ھەروەھا سەبارەت بە تەصەووفەكانى پىش ئىسلاميش، چ «صيني» چ «ھىندى» چ «فارسي» چ «يۆنانى» ھىچكام ناتوانن سەرچاوە بن بۆ تەسەووفى ئىسلامى، چونكى تەصەووفى ئىسلامى ھەروەكو لەئەندەدا روونى ئەكەينەو ھەر لەئايى ئىسلامەو سەرچاوە ئەگرىت، وە ھەر لەزەمانى «پەيامبەریشەو» درودى خواي لەسەرى دەستى پىكردو.

و ھەمو ئەزانين، چ فەلسەفەو چ رىرەوكانى تەسەووفى ئەو ولاتانەش، لە ئاخرو ئۆخرى سەدەي دوھەمى كۆچى دا، بەلكو لەسەدەي سى ھەمدا گۆرانی سەر زوانى عەرەبى، «خوژەفەي» بەمانى كە ھاوړى پەيامبەرە «د. خ» لەكو، بۆگای چىنوپرى پەروى «ئەسكەندەرانى» ئىفلوطين لەكو، كە پاش سەدەها سال «تەرجومە» كراون بە عەرەبى، بەلام بۆ روون كردنەو يىكى زۆرتىر باسەكەمان، ئەپرسين، فەلسەفەكەي وەچۆن ھاتو تە ناو موسولمانەو؟ وە لە چ خويىكا؟

ههروهه باوه‌ری کارتی کردنی، ته‌سه‌ووفی گهلانی تر بۆسه‌ری ته‌سه‌ووفی ئیسلامی، چۆن وه‌بۆچی پێک‌هاتوه؟

ئه‌وه‌ی که‌بۆمان روون‌بوه‌ته‌وه، کتێبه‌کانی فه‌لسه‌فه‌ی یۆنان له‌سه‌رده‌مانی هارون الرشید «٧٦٦-٨٠٩» زاینی به‌لکو له‌سه‌رده‌می مأمونی کۆری هارون دا «٧٨٦-٨٣٣» گۆراونه‌ته‌ سه‌رزوانی عه‌ره‌یی- پروانه‌ کتێبی «اعلام‌ الفیلسفه‌ العربیه» هه‌رچه‌ن له‌ دوادوانی ده‌سه‌لاتی ئه‌مه‌وی به‌کان، له‌شاما بری کتێبی کیمیایی له‌یۆنانیه‌وه گۆراونه‌ته‌وه سه‌ره‌ره‌یی، به‌ تایبه‌ت له‌ رۆژگاری ده‌سه‌لاتی خالیدی کۆری یه‌زیدی کۆری مه‌عاویه‌دا، پروانه‌ کتێبی «الفهرست» ی «ابن‌ الندیم» به‌لام هه‌روه‌کو ابن‌ الندیم «٩٣٦-٩٩٥» ز «٣٨٥» کۆچی مردوه‌ ته‌لی گومان‌ی تیا‌یه‌ که‌ گۆرینی کتێبه‌کانی فه‌لسه‌فه‌ بۆسه‌ری زوانی عه‌ره‌یی، له‌سه‌رده‌مانی عه‌بیاسی‌یه‌کانا ده‌ستی پێ‌کردوه، وه‌کتێبی «اعلام‌ الفیلسفه‌ العربیه» ی‌ش هه‌ر ئه‌م باوه‌ره‌ تازه‌ ته‌کاته‌وه‌و دانی‌پیا‌نه‌نی. که‌واته‌ ته‌لی بێ‌ئین نه‌فه‌لسه‌فه‌ی کۆنی یۆنانی، به‌تایبه‌ت فه‌لسه‌فه‌ی ئه‌ره‌سطو وه‌ ئیفلاطون، وه‌نه‌فه‌لسه‌فه‌ی تازه‌ی «ئیفلاطون» که‌به‌ناوی فه‌لسه‌فه‌ی اسکندرانی، یافه‌له‌سه‌فه‌ی ئیفلاطونی تازه‌، به‌ناوبانگه‌، که‌سه‌ره‌چاوه‌که‌ی، له‌ ئیفلاطون «٢٠٣-٢٧٠» زوه‌ سه‌ره‌چاوه‌ ئه‌گریت، مادام که‌ له‌ سه‌ده‌ی سی‌هه‌می «هه‌جری» دا‌کراونه‌ته‌ عه‌ره‌یی، ناتوانن کاریان کرد‌بێته‌ سه‌ر ته‌سه‌ووفی ئیسلامی، که‌سی‌ سه‌ده‌ی له‌وه‌پێش ده‌ستی پێ‌کردوه.

ئه‌م باوه‌رانه‌ زۆر تری له‌رۆژه‌لات ناسه‌کانی ئه‌وروپا‌و ئه‌مریکا‌وه سه‌ره‌چاوه‌ ئه‌گریت، ئه‌ویش زۆر‌تری به‌هۆی له‌یه‌که‌چونی بری له‌ وتارو باوه‌رینه‌که‌وه‌یه‌که‌ تا‌کو‌وتراک له‌ گو‌فتاری که‌ له‌مه‌ردانی رۆژه‌وی ته‌سه‌ووف له‌گه‌ڵ گه‌وره‌پیاوانی گۆره‌پانی فه‌لسه‌فه‌دا له‌یه‌که‌ته‌چن، به‌تایبه‌ت فه‌لسه‌فه‌ی ئیفلاطونی تازه‌، پروانه‌ کتێبی «تاریخ‌ الفیلسفه‌ العربیه» نویسی حه‌ننا فاخوری وه‌دوکتور خلیل، به‌م فه‌لسه‌فه‌ تازه‌یه‌ ته‌لین فه‌لسه‌فه‌ی «ئه‌سکه‌نده‌رانی» یان فه‌لسه‌فه‌ی «ئیفلاطون» دیا‌ره‌ته‌گه‌ر بێ‌تو‌ئیمه‌ باسی‌ته‌و له‌یه‌که‌ چونا‌نه‌ش بکه‌ین ئه‌وه‌خۆی پێ‌ویستی به‌ لێ‌کۆ‌لینه‌وه‌ی باوه‌ری، لای‌که‌می ده‌که‌س له‌ فیه‌له‌سوفه‌کان وده‌که‌س‌یش له‌ صوفی‌یه‌کانی ئه‌و‌یت، که‌ هه‌م له‌وزه‌ی باسه‌که‌‌بشمان به‌ده‌ره‌و هه‌م خو‌یشی به‌ته‌نها هه‌زار لاپه‌ره‌ باسی ئه‌و‌یت، که‌ پێ‌ویستی‌کی‌شی نیه‌، چون‌کی ئیمه‌ له‌م‌لاوه‌ روون‌مان‌کرده‌وه‌، وه‌ه‌تمان به‌ر له‌گۆرینی

فەلسەفە بۆزوانی عەرەبی، لای کەمی بەدووسەت سالا تەسەووفی ئیسلامی دەستی پێ کردووە.

جاوتمان رۆژەلآت ناسان، ئەولەیک چوئە تا کو تراکەیان کردوئە بە لگە کە ئەلین «راپەیی عەدەوی یە» بناغە ی مەحەببەت «واتە خوشەو یستی» کردوئە تە سەرچاوە ی تەسەووفی خۆی، کە وتووێتی خودایا من لە ترسی جە هەنم نیە، بە لکو هەربو خوشەو یستی وەرەزامە ندبوئە لیم، کە من بە ندەگی تۆ ئە کەم ١٨٥ هـ. جاتە لین ئەم جۆرە خوشەو یستیە ئە هی «راپە» کان، واتە رە بە ندەکان ئە کات، یان بری باوەری «حلول» یان «پرازەت» کیشان وە هی تریش کە لە هی هیند ئە چی یان باوەری «ئیشراق» واتە دەرکەوتنی نوری خودا وە ند، لە رەوشی یۆنانیە کان ئە چی، وە هی تر.

ئەم جۆرە هەلسو کەوتو رەوشو باوەرپانە، کە برێکی لە هیندی وە برێکی لە فارسی وە برێکی لە یۆنانی وە برێکی لە مەسیحی ئە چی. ئە ناوی کردارو گوفتاری سو فی بە کانا بەرچاو ئە کەون.

بە لām کاتی کە ئیمە ئە یینین گەنگ تە رین رێرەوی تەسەووف، لە هەلسو نیشتی پە یامبەری گەورەو یارانی بەو، وە ئە دەستورانی قورئانو رێرەوی ئیسلامەو، وە سالا هە بەر ئە گورینو نوسینەو وە ی ئەو فەلسەفەو وشانەو، دەستی پێ کردو و سەرچاوە ئە گریت، چۆن ئە یی بکەوینە ئەو گومانەو کە بگرە تەسەووفی ئیسلامی ئەوانەو سەرچاوە بگریت، جاشتیکی تر دیتە پیشەو ئەویش ئامانجو ئاکامە، کە هەرگیز بەرەمۆ ئاکامی ئەو رێرەوانە یە کە نین هەروە کو کە سەرچاوە کانیا ن لە یە ک جیان.

بۆچی؟

بێگومان بەرەتی باوەر لە تەسەووفی ئیسلامیدا، ئایینی «ئیسلامە» باوەر کردن بە تا کو ئە نیایی خودا «توحید» باوەر بە «ریسالت» واتە بە پە یام هاوردنی پە یامبەر لە لای خوداوە، ئە نجام دانی فەرزە کان بەرێکی یکی، وە دەر ئە چون ئە چوار چێو ی «شەریعەت» وە لاندە دان لە رێرەوی مەردا یە تیو پیاو ه تیو پیاو چاکی، وە هەمۆرە وشیکی پەسەند، وە بە کورتی، بە «ظاهیر و باطن» واتە بە تاشکراو بە نینیی، پەیرەوی کردن لە دەستورانی قورئان وە پە یامبەر، لە لایینی مەرقە هە رە گەورە کانی رێرەوی تەسەووف، بۆمانی دەر ئە خەن کە تەسەووف رێرەویکی راستە قینە ی ئیسلامە، بە لām ئە ک هەر

بهرواڵهت وه «ظاهیره»، به لکو له کانگهی دلبشهوه وه به په نامه کی، تهویش بو نزیله بونهوه لهخوا ههروه کو وتمان بوگه یشتن به پلهی «عین الیقین»، «حق الیقین» وه بو بهدی هینانی دهستورانی قورشان که له مه وپاش یه که یه که دهسیان بوته کیشین وه لییان ته کو لینهوه. واته لهو ئایه تانهی بونه ته سه رچاوهی ته سه ووف ههروه کو په یامبه ر ته فرموی «الاحسان ان تعبد الله کأنک تراه فان لم تکن تراه فانه یراک» واته ئیحسان بهوه ته ئین خوا جوړیک به رستیت وه کو تهوهی که چاوت لییه تی ته گهر توچاوت لهو نیه ته وچاوی له تویه، جا بهمه ته ئین مه قامی ئیحسان.

جا ئه مه له کوی وه تهوه له کوی فه یله سو فیک له ریگهی ناوه زه وه باوه ریکی بو خوی سه مانندی تهویش له پروژگار یکا که ناوی ئیسلام هه رنه بو وه سه دان سال بهر له هاتنی ئاینی ئیسلامیش، مه به ستیکی تریش ده رباره ی به هه له داچونی روزهلات ناسه کان، سه بارهت به ناسینی ته سه ووفی ئیسلامی، هه ر لهو به شی له یه ک چونی بری شی ته سه ووفی ئیسلامی، له گه ل «ره بهن گهری» گاوه رکان، یان هه لسونیشنی، گۆشه گیرانی ولاتی تر، یان وتاری فه یله سو فیه کان دا، جگه له پروون کردنه وه که ی ترمان ته وه ته.

ئیمه وتمان تیکۆشان بۆناسینی «ماوراء الطیبه» خوو خده ییکه، بگره له هه مو مروفیککی ئیسته وکو نیشا بویت وه هه به، جابری کهس ته وه نده چوه ژیری باسه که تاگه یاندوویه ته راده ییک هه مو کاتی خوی، وه ژبانی خوی بو ته رخان کردوه بوته گۆشه گیریک، ته گهر له کاتی ئاینی مه سیحا بویت بوته «ره بهن»، له وه و پیشیش به ناویک ناو تراوه وه کو «ته رکی دنیا کردو» یان «عه ودال». که جیا به له وشه ی «ته بدال» ی صوفی گهری، وه ئاینی ئیسلامیش بیر کردنه وهی له ته رزو ئاسمان وه چۆنیه تی دروس بونیانی لاپه سه نده، «الذین یدکرون الله قیاماً وعوداً وعلی جنوهم ویفکرون فی خلق السماوات والأرض ربنا ما خلقت هذا باطلاً سبحانک فقنا عذاب النار» (سورة ال عمران) خوا، ج ره زامه ندی خوی ده رته بری سه بارهت به وه به ندانه ی، که بیر ته که نه وه له دروس بوئی که ون، ته فه رمی ته وانه ی که له هه مو کاتا له هه لسانو دانیشتنیشا خوا یان له یادناچی وه بیر ته که نه وه له چۆنیه تی دروس بوئی که ون. خوا یا ئه مانهت به گالته دروس نه کردوه گه وره یی هه ربو تویه، بمانپاریزه له سزای ناگر، جا به نه نها بوونی ئهم خوو خده به. نایته به دی هینه ری ته ویاوه ره ی بلین، ته سه ووفی ئیسلامی در یزه ی ته وه ته سه ووفانه به، «ته نها ته کری بلین» مروف له پروژتکه وه بو هه ر شه یدا بو به شوینی

ناسینی «ماوراء الطبیعة» دا، ئیتر لیهك چونی «ئاراده یك» ئامانجه كه یه وهیچی تر. ئەگینا تەسەووئی ئیسلامی تەنھا ھەر ئەلانی ئیسلامو پەرەوی «موحەممەدی» یەوہ سەرچاوە ئەگریت.

ئەبۇ ئەوہ لێیادەبەین كە پێویستیەكانی جینگەژبان وەچۆنەتی ژبان، ھەروەھا ساخمانی لەش، وەبیر کردنەوہی گیان لەبەران سەبارەت بەشتی لێیەكچو، ئاكامی لەیەكچویشی ئەبیت «وہ پێویستی بە لاسانی کردنەوہ نیە»، بۆنۆنە، باوەری مروف سەبارەت بە جوانی سوروشت، سەبارەت بە ھەمو جوانیك، ھەمو بۆنیکی خوش، «سەبارەت بە ئەوین» زۆرجار لەیەك چوہو لەیەكیش ئەچی، زۆركات ئامانج وە ئاكام «لە عیشتی مەجازیدا» واتە خوشەوپیستی نیوانی نیرومی، لەناو ھەمو گەلاندا لەیەك چوہ. ئەیلاو مەجنونی لەناو عەرەبا، یان رۆمیو جۆلیتی لەناو رۆژئاوا یان مەموزین وە شیرینو فەرھادی لەناو ئیمەدا، وە سەدان خوشەوپیستی لەم جۆرە لەم سەرزەووی یەدا پێك ھاتوہ. ھیچی لاسانی کردنەوہ ئەوی تر، یان درێژەو دوا بەشی ئەوہی پێشو نیە، كەچی ھەر سەرچاوە ییکی ھەبەو، دوروئریكیش ھەر ئامانجیكي بوہ، كە پەیدا بونی ئەوینیکی توندە لەناو دو مروفی نیرومی دا.

ھەروەھا چۆنەتی ژبانی ھاوچەشن وە «ظروف» وە «لەوضاعی» ھاو وێنە، وە ناوانو «پێشە» لەیەك چویش، بگرە رووداوو بەرھەمو داھاتی لەیەكچو بێرئەدی، جائو «زروفو» «پێشە» یە كە تەسەووئی ئیسلامی تیا یان زیاتر لەكاتی تر گەشە ی کردوہ و باوی سەندوہو «ھەمە جاگیر» بوہ، بگرە ئەوہش ھەر لەو زروفو چوینت كە ئەو جۆرە تەسەوفا تایبەتە لەو ولاتانە شا ھاوردیئەدی، بەلام ھەروەكو وتمان چونكو تەسەوئی ئیسلامی لەسەرەتای ئیسلامەوہ دەست پی ئەكا، وەبەوردی بەپرەوی ئەكات لەپرەوی ئیسلام، خوئی رێنازو ئامانجیكي جیاوازی ھەبە. ئیشە تائیسە گەیشتینە ئەوہی كە ھەر لەسەرەتای بیونی ئینسانەوہ لەرووی زەویدا مروف ھەولی داوہ بو خواناسی، وەبەگیانودل كۆشیوہ بۆ ئەوہی لەچەنو چۆنی بەدی ھاتنی جیھان، وە ئاكامی ژبان سەردەر ییترت، بەلام ئامرازی دەستی مروف بۆگە یشتن بەم ئاواتە، تەنھا ئاوەزی خوئی بوہ. ئاوەزیش دیارە لەگەڵ ھەمو بەكەلك بونیدا. سوردارەو چوارچێوە ییكي ھەبەو بریدیكي ھەبە، وە لە وزە ی خوئی بەولاوہ ناتوانی پروات كە واتە ئاوەزی ئینسان پاش تەواوبون و دواھاتی بردو توانای خوئی رائەوہستی.

لێره دایه پهی ئەبەین بە گەرنگی بە کاربردنی هیزی دەروونی، بۆخواناسی، بۆ
 پهی بردن بە رازو نەتێه کانی ئەولای سورشت و مادده، جا لێره دایه که پاهی بۆلهندی
 تهسهوووان بۆ ده رته که ویت، ئیمه وتمان که تهسهوووی ئیسلامی هەرچەن شتی وای
 هەبیت که له تهسهوووی گەلان، یان ری پرهوو ئاینه کانی جیهان بچیت، هیچ کاتی
 له وانهوه سەرچاوهی نه گرتوه، وه تهسهوووی ئیسلامی له زه مانی پهیام به ره وه «د-خ»
 دهستی پی کردوه وه ئەوجۆره رهوشو فه لسه فیه وه له سونیش تانه پاش سی «هه ده»
 له هاتی ئیسلام، جا «به عه ره ی» ته رجومه کراون و موسلمانان لی یان ئاگا دار بوون، واته
 کاتی ئەو شوینه واران له ناو موسلمانان ساراون، که تهسهوووی ئیسلامی چەندین قوناغی
 خستوه ته پشت سه ری، وه ده ها صوفی به ناو بانگ هاتونه ئهم جیهانه وه رویشتون و
 «قالیفاتان» له تهسهوووی دا، که ئیسته سەرچاوه، بۆ ئیمه نوسراوه ته وه، بناغهی
 تهسهوووی ئیسلامی یان نه وه نده به و دارژاندوه، که هه تاهه تابه هه ره له به ته و بونایه.

پاش ئهم پێشه که کورته یه، که ئیتر ده س ته که یه با سه بناوانیه که مان،
 وه ته توانین بلین تا ئیسته هه رچی مان نوسیه هه موی هه ر پێشه کی بو وه له مه ولایه
 که ئیتر ته پرسین؛

تهسهوووی ئیسلامی چی یه؟

له که به وه دهستی پی کردوه؟

ئاما جی تهسهوووی ئیسلامی چی یه؟

ئایا به راستی تهسهوووی ئیسلامی له گه ل ئاینی ئیسلامی

هیچ جیاوازی بکی هه به؟

جا لێره دایه من سه یری خۆم ته که م که سه باره ت به وه لام دانه وه ی ته واوو لی
 که موکۆری ئهم پرسیارانه چەن بچو کوئی ده سه لاتم، وه هه ر چەن سەرچاوه ی زۆرم
 به ده سه ته وه یه وه خویشم له ناو خیزانیککی صوفی مه سه له کا چاوم کردوه ته وه، وه له م
 په نجاساله ی ته مه نا به خزمه تی زۆرێک له شاره زایانی ئهم ریگایه گه یشتوم، له گه ل
 ته مانه شا ته لیم، چۆن وه له کو توه دهستی پی بکه م، به لام تومید به خوا تاهوی که

له تواناماییت ههول ئهدهم بو شهوی کاتی که دواپی به نویسنه که هات، وه کاتی که خوینه واری کورد له خویندنه وهی نو سراوه کان بویه وه - ئیتر به باشی بتوانی وه لآمی نه و پرسیارانه بداته وه که وان له سه ره تایی کتیه که دا.

جا ساده ست له ده ستو قهوه ت له خوا.

ئسته له به کهم پرسیاره وه ده ست پی ئه کهین ئایا ته صه ووفی ئیسلامی چی به وه ئایا ته صه ووف وه شه ریه ت هه ریه کیکن بان جیاوازن؟
ئه گهر به کیکن ئهم چی به وه ئه وچی؟

ئیمه ئسته که ده ست ئه کهینه باسه که مان ئیتر به ناوی که سیکه وه باس ئه کهین که باوه ری به بونی خوای گه وره هه به وه باوه ری به ئاینی ئیسلام هه به به لآم ئه به وی بزانیته ته صه ووف ئه توانی چ خدمه تی به به ته وکردنه وهی باوه ره که ی بکات، وه تاج راده یلک ئه توانی له خوای گه وره وه نزیککی کاته وه، وه چون ده روی پرووناکی لی ئه که رته وه ئه گاته پایه ی به وهی «یه قین» واته «عین الیقین» و «حق الیقین».

هه ره کو له سه ره تادا وتمان «ته صه ووف» بریتیه له «ذهوق» واته چه شتن وه «ئیشراق» واته هه ل هاتنو تابشی نوری خودا وه ند له ناود لآندا وه ئه گهر بیتو بمانه وی له ریگه ی ئاوه زو «پورهان» و سه لماندن زانیاریوه بو ی برۆین کارمان ته بیته کاری رۆژه لآت ناسه کان، وه سه ری ده زوه که مان لی وون ته بیته، وه هه موی ئه کهینه گری کویره، هه ره کو ئه وهی که بیین له ریگه ی زانیارییه وه له باره ی «وه چی» وه «صبراج» و ناردنی په یام به ران بکو لته وه وای لی دیت، ئیمه وه نه لی با به خ وه نرخ بو زانیاری دانه نین، به لآم زانیاری راستودروست به وه ئه لئین که دان بیت به سنورداری زانیاری دا، وه بزانیته که ئاوه ز وه «عیلم سنوریککی هه به، وه نانی له به ره ی خوی زیاتر پی راکیشیت»، که واته سنوری ئاوه ز وه زانیاری ناتوانی له چوارچینه ی «تاقی کردنه وهی ماده یی» بترازیته، وه هه رچی که له سنوری رواله ی ماده تاقی کردنه وه ده رچو ئیتر له وزه ی زانیاریو ئاوه ز به ده ره.

به لآم تاقی کردنه وهی ته صه ووف ئازمونیککی «پروچی» واته په وانی به، وه کاری به کاری ماده وه نیه.

ئه توانین بلین، «عیلم»، له زه وی، له ماده، وه له کاری پینج هه ست که ره کان «حواس خمس» ئه کو لته وه، به لآم گۆره پانی گه ردشی ته سه ووف وای له که ون و ذهوق و رۆح و هه ستی ده روی و ئیشراق نوری خودا ییدا وه به رزتر ئه فریت.

تەسەوووف تانەى چىزىت ناتوانى ھەستى پى بکەيت ، کەوابو تەسەوووف ئازموني رەوانە ئەك «نەظەربەيىكى عىلمى».

لێرەدا دىنە سەر ئەوەى کە ئايا تەسەوووف ھەر پەپرەوى يە لە ئايى ئىسلام؟ کەواتە لەگەڵ شەرعاً فەرقيان چى يە.

وہ لām ئەوەتە بەلى تەسەوووف ئىسلامى ھەربە پەپرەوى يە لە ئايى ئىسلام ، بە لām شەرىعت ئەوەى کە ئەپەوى لە مەرووف ، ئەوەتە ، کە بە پى دەستورى شەرع ، سپاردەکانى ئەنجام دات ، وە کوئەوێ بۆ نوێژکردن پى وىست نە پىروھۆشت نەروابە لايىکا ، بە لکو مادام سپاردەکەت ئەنجام دا ، لە کوئە کەوتە ، بە لām تەسەوووف ، وردە وردە وات لى ئەکات ، لە ھەموى نوێژە کەتا ، چرکە ئىک بىرت بەم لاو لا دا نەروات ، ھەر ئەو ھەش نە بە لکو لە ھەموى کاتى نوێژە کەتا ، لە نورو بەرە کەت وە ھەزاران بەرھەم و دەس کەوتىش بە ھەرە مەندىت . کەوابو ، ئەتوانى بلێن ، پەپرەوى لە شەرىعت ، پەپرەوى يە لە دەستورى ئىسلام بە چۆرىكى رەوالەتى ، بە لām تەسەوووف سەرەراى ئەو روالەتىش پەپرەوى يىكى دەرونى و وىجدانى شە لە ئىسلام ، وە ئەنجام دانی حەقىقەت و جەوھەر و کاکلى ئىسلامە ، بە دەروودەرون ، بە دل و بە گيان . بە باریكى ترائەوانەى کە ئیانە کەيان تەقلیدی يە ، وە بە قینە کەيان یە قىنىكى عىلمى يە بە ئیان و یە قینەو پەپرەوى ئەکەن لە شەرىعت ، بە لām صوفى يە کان ئیانە کەو یە قینە کەيان (عين اليقين) کەواتە ، بە ئیانىكى يە قىنى وکامل ترەو بە پەپرەوى شەرعن .

کەوابو ، فەرقىک نە ، بە لکو پەپرەوى صوفى يە کان گەرم ترو دەرونیترە . چۆن .. ھەر وە کو ئەلین .. شەرع ظاہىرىنە . واتە ئەگەر تۆ وىست دزى ، یان درۆ ، یان خراپە ئىک ، بکەيت ، وە ماوہ یىکیش ھەستو بىرت بە وکارە دژانەى ئایینەو مەشغول بو ، مادام تۆ دەست نە دا بە کارە کەو ئەوکارەت نە کرد «شەرعا» بە تاوان بار دانانریت قانونیش ھەروابە ، بە لām تەسەوووف وات لى ئەکات «ئەوێ دزى ئایینە ، ئەوێ بەزبانى خەلکە ھەرگیز بە دلئا ئى نە پەرى وە خەيالى نە کەيت ، بە لکو جگە ئەو ھەمیشە بىر لە ئەنجام دانی کردەوێ چاک بکەیتەو» . وە دلۆدەرونت ئەيىتە ھیلانەى «خۆش وىستن» .

بە پى شەرع ، تۆ لە سەر تە ، دەستورەکانى خواى گەورە وە کو نوێژ ، زەکات ، جەج ، رۆژو ، ئەمانە ئەنجام دەيت ، بە لām تەسەوووف وات لى ئەکات کە سائى لە یادی

خوداوه‌ند غافل نه‌ی، وه زۆریش له‌م‌کردوه‌یه‌ت خوشنودبیت وه له‌دذه‌تی لی‌به‌ریت. وه‌گه‌شهی پی‌بکه‌یت.

ئه‌نجام‌دانی فه‌رمای خوداوه‌ند بۆ موسلمانانی‌تر، جوورینکه له‌فه‌رمان‌به‌ری بۆ‌یاداش، یان له‌ترسی‌مزدان، چونکی ناسینی خوداوه‌ند ناسینیکی «عقلى، یان عیلمی یان ئیری» یه، به‌ئام چونکی ناسینی «خواناسان» ناسینیکی به‌قیی‌یه، ئه‌یه‌ته فه‌رمان‌بردن بۆ خوشه‌ویست که له‌پیش هه‌موشتیکا هه‌ر له‌به‌ر خوشه‌ویستیه. وه‌مروڤ له‌ئازاری خوشه‌ویست دلخۆشه نه‌ک له‌نه‌وازشو که‌ره‌میشی.

لێ‌ره‌دایه ئه‌پرسین که‌ئایا ئه‌م‌پری‌زه‌وه‌ی ته‌سه‌وووه له‌گه‌ڵ فه‌رمای خوداوه‌ند وه‌ده‌ستورانی قورئانا رێک ئه‌که‌وێت یان هه‌ر رێ‌په‌روینکی تایبه‌ته؟

لی‌گومان پری‌زه‌وه‌ی ته‌سه‌وووه، پری‌زه‌وه‌ی گه‌وره‌پیاوان و که‌له‌مێردانی رینگای خودادۆستی و خوداپه‌رستی به‌ وه‌ته‌گه‌ریشتو له‌ روانگهی ئاینه‌وه له‌ره‌وشو کرداری شامه‌ردانی ئه‌م رینگایه بکۆلینه‌وه، وه‌بیان ده‌ین له‌مه‌حه‌کی ته‌قواو پارێزگاری سه‌یر ئه‌که‌ین کردارو گوفتاریان، سه‌ری‌موینی له‌ رینگهی شه‌ریعه‌ت لانا‌دات.

جائیمه له‌داها‌تودا ده‌س‌نیشان ئه‌که‌ین بۆ ته‌وایه‌ته‌ پیرۆزانه‌ی قورئانی مه‌زن، که ئه‌م زی‌گابه‌رزهیان خسته‌وه‌ته به‌رده‌می مروڤ، وه‌ئهم خه‌ڵاته جوانه‌یان تایبه‌ت‌کردوه بۆ ئاده‌می‌زاد، وه‌سه‌باره‌ت به‌ «نفس»، «قلب»، «ذکر»، «نهیبه»، «سلوک»، «طریقه‌ت»، وه‌ه‌باس ئه‌که‌ین، تا ورده ورده یۆمان ده‌رئه‌که‌وێت که‌ته‌سه‌وووه چۆن جه‌وه‌ه‌ری ئیسلام وه‌شه‌ریعه‌ته، وه‌چۆن مروڤ ئه‌گه‌یه‌شته سه‌رمه‌زلی مه‌ق‌صود.

وه‌سه‌باره‌ت به‌زۆر مه‌به‌ستی‌تر باس ئه‌که‌ین که ورده ورده خۆیان دینه‌پیشه‌وه، وه‌به‌یارمه‌تی خوا ئی‌ته‌کوشم هه‌ر به‌ئایه‌تی قورئان روونی که‌مه‌وه، چۆن خوداوه‌ندی گه‌وره، که‌خۆی فه‌رمان‌ده‌دا به‌ به‌نده هه‌لکه‌وتوو وه‌له‌خوێردوو‌ه‌کانی، بۆ‌ئه‌وه‌ی ئه‌م‌رینگایه بگه‌رنه‌به‌رو به‌ری‌نه‌ده‌ن تا ئه‌گه‌نه مه‌رام، وه‌ان‌شاءالله بۆتانی روون ئه‌که‌ینه‌وه که‌پایه‌ی مروڤ خواناس چه‌ن‌به‌رزو ئه‌گاته‌کوی، وه‌هیممه‌تی مه‌ردانی ئه‌م رینگایه چۆن جینگهی سه‌ری‌به‌رزلی کۆمه‌لی مروڤه.

وه‌چۆن «نیکوایی‌ذات» «له‌خوێردن» درۆشمی ده‌ستی پێشه‌وایانی جیهانی ته‌سه‌وووه. وه‌گۆی‌پارائه‌گرین بۆ گوفتاری زۆریک له‌و‌پیشه‌وایانه که له‌روانگهی خۆیان‌وه ته‌سه‌وو‌فیان به‌ ئیمه‌ ناساندوه وه‌پیان ئه‌لێن که‌سو‌فی به‌کی‌ته‌لێن، هه‌روه‌ها باسی خزمه‌تی گرتگی ئه‌م‌پری‌ په‌وشتان بۆ ئه‌که‌ین به‌ جیهانی ته‌ده‌ب وه‌زانیاری.

لێره دا هه‌ربۆسه‌ماندنێ ئه‌وه‌ی که ئهم ڕێ‌ژه‌وه ڕێ‌ژه‌وی راستینی ئیسلامه ، ده‌س‌نیشان‌ئە‌که‌ین بۆ و ته‌ییکێ «ابن سینا» له‌کتیبه‌ی «الأشارات والتنبی‌ات» دا که‌ئه‌لێ . زاهید ، به‌وکه‌سه‌ ئه‌لێن که ده‌ستی هه‌ل‌گه‌رتیبه‌ت له‌سه‌رمایه‌و سامانی دنیایی وه‌له‌را‌بواردن ، وه‌پشتی تی‌کردین .

عاید ، به‌وکه‌سه‌ ئه‌لێن ته‌مه‌نی‌خۆی ته‌رخان‌کردیبه‌ت بۆ نوێژو هه‌مو‌جۆره‌ فه‌رمان به‌رداری‌نکی تری خوداوه‌ند .

عاریف ، به‌لام عاریف به‌که‌سی ئه‌لێن که‌به‌رده‌وام هه‌ستو بیرو سرنجی‌خۆی کردوه‌ته‌ لای «عظمه‌تی» خوداوه‌ند وه‌ئه‌یه‌وی خوداوه‌ند به‌لوطنی‌خۆی د‌لوده‌رونی ڕوون‌کاته‌وه ، وه‌توری‌خودا له‌ده‌رونی‌ا بد‌ره‌وشیته‌وه ، جاپ‌ری‌جار ، واریک‌ئە‌که‌ویته‌ که هه‌م‌وی ئهم نا‌وانه به‌جاریکا بۆ یه‌ك‌که‌س که‌خاوه‌نی هه‌م‌وی ئهم «صیقاتانه» بیته‌ به‌کار‌ئە‌بریت ، واته‌ ئه‌که‌ریت که یه‌ك‌که‌س ، هه‌م زاهید بیته‌ وه‌هه‌م عاید وه‌هه‌م عاریف ، وه به‌وکه‌سه‌ ئه‌وتریت «صوفی» .

لێره‌دا به‌باشی بۆمان ده‌ر ئه‌که‌ویت که‌به‌کی ئه‌وتری صوفی .

ئیمه‌ نایسته‌ ئه‌وه‌مان بۆروون‌بویه‌وه که ڕێ‌ژه‌وی «تسمووف» هه‌ول و تیک‌وشانی‌که بو‌گه‌یشتن به‌پله‌ی خواناسی له‌ڕێ‌گه‌ی هه‌ستی‌ده‌رونه‌وه ، وه ئهم هه‌سته‌ش هه‌روه‌کو له‌ئاینده‌دا ڕونی‌ئە‌که‌ینه‌وه ، هه‌م به «فه‌وق» واته‌ چه‌شتن له‌ڕێ‌گه‌ی ده‌روونه‌وه ته‌ك‌ زوان وه‌هه‌م به «موشاهه‌ده» واته‌ چا‌وب‌یی که‌وتن «ته‌ك‌ چا‌وب‌یی که‌وتنی چا‌وی سه‌ر» به‌ل‌کو به‌چا‌وی ده‌روون که پێی ئه‌وتری به‌صی‌ره‌ت هه‌ست‌ئە‌کری ،

وه ئهم دیش‌و چه‌شتانه‌ش که‌سه‌ده‌ما جۆری هه‌یه‌ ئه‌وه‌ خۆی ئه‌بیته‌ هۆی د‌ل‌نیایو ناسینیکی راسته‌وخۆی گومان‌لی‌نه‌کراو ، به‌جۆریک‌ که ئیتر با‌وه‌ری مرو‌ف به‌خوابه‌تی‌خوا نه‌گه‌ر نه‌گاته‌ پله‌ی «حق‌ للیقین» گومان‌ئە‌گاته‌ پله‌ی «عین‌ الیقین» وه‌ ده‌رون له‌گومان‌ئە‌که‌ویت و ئینسان ده‌س‌ له‌ د‌له‌را‌وکی و بشک‌تی‌نو د‌ود‌لی هه‌ل‌ئە‌گری وه به‌م‌رازی‌خۆی ته‌گات . جالێره‌دا چه‌ن‌پرسیاری د‌ینه‌پیشه‌وه ،

أ : سه‌باره‌ت به‌وکه‌سه‌خۆی ئه‌پرسین ، ئایا پاش‌ئه‌وه‌ی که‌با‌وه‌ر بویه‌ با‌وه‌ریکی ته‌واو وه‌مرو‌ف هه‌یج گومان‌نکی له‌خوابه‌تی‌خودا نه‌ما وه‌که‌وته‌سه‌ر ڕێ‌ژه‌وی خواناسی ، ئیتر مرو‌ف هه‌روه‌کو له‌وه‌پیش ئه‌مینته‌وه ؟.. ئایا کرداری ئه‌گه‌ریت ؟ ئایا

بیروباوهری سهبارهت به هه ئسونیشت له م جیهانه دا چی به سهردیت ؟ «ئمه سهبارهت بهر هتاری ئه موزوله» ،

ب : به لام سهبارهت بهری رهویك كه ئینسان پاش دنیای تهواو وه گومان لی نه کراو ، واته «عين اليقين» وه موشاهده ، یان «حق اليقين» واته «طوق» وه چهشتن ، وه به هره داربون له تابشی نوری خوداوهندی ئه یگریته بهر ، كه ئه ویش بریتی به له ری رهوی «تسهووف» پرسیاری زو ریتز بو ئیمه دینه پیشه وه . وه کو ئه وهی بیرسین :

به کهم :

تسهووف چون بناسین واته «تعریف» وه پی ناسیکی ریکویتیکی تهسهووف کامه تا ، ئایا له روانگهی گه زه پیاوانی تهسهووف ، وه له روانگهی زانیارانی ئهم ری ره وه وه ، تهسهووف چی به ؟ چون تهسهووفمان پی ئه ناسن ، وه صوفی کییه ؟ به کی ئه توانین بلین صوفی .

دووهم :

ئایا چون بزانی ری رهوی تهسهووفی ئیسلامی دهق به دهق له گه ل دهستور و فرمانی قورئانو «سوننه» به یام به را به کی که ؟

سی ههم :

ری رهوی تهسهووف چی به چون ئه کری به پرهوی لیوه بکهین ، به چی دهسبست پی ئه کات پایانی کامه و ئاکامی به کوی ئه گات ؟

چوارهم :

چون بزانی که تهسهووفی ئیسلامی هه ره له سهردهمی په یام به ره و به ، به لگه مان چی به ؟

پنجهم :

ئایا ئهم ری ره واته «طریقته» له یه ک جیان یان هه موی بویه ک ئامانجه ؟

شه شهم :

ئایا شیخیهتی وه ئیرشاد یان «شیخ بون و موری بون» له گه ل تهسهووفدا هه ریه کیکن یان له یه ک جیاوازن ؟ وه چون ؟

حهوتهم :

له «اصطلاح» ی تهسهووف دا بهکی تهوتری شیخ ؟

ههشتم :

صوفی بهکی تهلین وه «متصوف» بهکی تهوتری ؟

نۆهم :

کارکردی تهسهووف یوسهری وێهه ههموی تهو زوانانهی که تهسهووف له ناویانا گه شهی کردوه وه دهس راکیشان بۆ وێهه تایبهتی تهسهووف به تایبهت عهره بی ، کوردی ، فارسی وه هی تریش وه چهندین پرسپاری تریش که بگره له کاتی لیکۆلینه وه وشێ کردنه وهی باسه که مان دا بینه پیشه وه ، من تی ته کوشم تاته وراده یه ی بۆم بکریت و بنۆم ، بۆ خوێنه واران خۆشه ویستی روون که مه وه وه به وردی وه لایمی پرسپاره کان بخرمه پیش چاویان .

لام وایه له پیشا پیوستان به روون کردنه وه یهکی زانیازانهی «شان» ، واته باوهر ته بیت چونکه په یوه ندیکه راسته وخوی به باسه که مان وه هه به ، که وابو ته لێن باوهر دوو جۆره .

یه کهم : باوهری «تقلیدی» واته شوین که وتن ، یان «لامانی» کردنه وهی له خو گه وره تر ، به تایبهت دایک و باوک ، تهو ته ته یهین منال ، یه که سهر ئایی باوک و دایکیان وهر ته گرن وه شوینی ته که من .

دوو ههم : باوهری «ئیسیدلانی» واته باوهر به پی به لگه و سه لاندن ، وه پرسپارو لیکۆلینه وه .

جا باوهری ئیسیدلانی ته یته دوو جۆر

أ : له ریگه ی به لگه ی ئاشکراو «ئاوهز په سنده وه» به لگه یی که ته کری له ریگه ی به کی یان ههموی ههست پی که ره کانه وه ههست بکری ، وه ئاوهز په سنده ی بکات .

ب : له ریگه ی ههستی دهرونی وه ، ههروه کو وتان دیتو چه شتی دهرونی ، واته «موشاهده» ذهوق که به ره همی «بشراق» واته تابشی نوزی خودا وه ندیه ، که

ئەم جۆرە باورە ھەروە کووتمان باوەری زیڤەوی تەسەووفە ، کە وایو لەمەولا یاسی ئیمە سەبارەت بەم جۆرە باورە تەسەووفە واته «ئەبائی شەهیدی» لەریگی دەرونەو ، کە ھەمان «تەسەووفە» .

مەبەستیکی گەرنگی تەرش ھەبە کە ئەبائی روونی بگەینەو ھەویش ھەوێت ، موسولمان ھەر ئێوانەن کەریڤەوی سەھەتی یان گەرنیەتەر ، بەلکو ھەروە کووتمان ھەم ئێبائی تەقلیدیش ھەبە وەھەم ئێبائی ئیستیدلالی ، کە ئیستیدلالی لەریگی ئاوەزەو ، وەبەھوی ھەست کردنی «پنج ھەویش» ئەبائی وە ئامانج و ئاکامی ھەموی ئێم ئێبانە ، پەیرەوی کردنی «ظاہیری» بە لە «شەریعت» ، یان ، ئەکری بلین پەیرەوی بە لە «ظاہیری شەریع» ، بە ئام «ئەبائی شەھیدی» واته باوەر کردنی دیتۆمەزە کردنی ھەرونی ھەو ، بە پەیرەوی کردن تەسەووفە «ظاہیری باطنی شەریع» ، یان بە «ظاہیری باطن» ، واته بە ئاشکراو پەنامەکی ، وە لە ھەروەو لە دەرونا پەیرەوی کردن لەریڤەوی ئیسلام ، کە بە پەیرەوی ظاہیرە ئێبائی شەریعت بەھەمی تەرش ھەوێت طەریقەت ، وە تەریقەت ریڤەوێکە بوگەشتن بە حەقیقەت ، وە حەقیقەتی ئیسلام بریتی بە لە پەیرەوی کردن لە ئێبائی ئیسلام لە ئاشکراو لە پەنامە کیشدا ، واته ھەم بە لەش و زوان و گوشتارو کردار ھەم بە گیان و دڵ و دەروون ! جانیستە باش روون کردنەوێ مەبەستی «ئێبان» واته باوەر ، ھەرچەن لە داھاتودا بەوردی بامی چوینی ئەو باوەرە ئاشکراو نەینە ئەکەین ، بە ئام بوونە ، خوا ی گەورە لەدوا ئایەتی سورە «الکھف» دا ئەفەرمون «فَإِنْ كَانَ يُرْجَوِ الْفَاءُ رَبِّهٖ فَلْيُحْلِلْ عَلٰی صَالِحًا ، وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا» لێرەدا ھەر تەنھالەم ئایەتەدا ئەگەر بە چاوی خیرەد سەیرکەین ، ئەو پەرسنی ئاشکراو نەینە بەمان بوو ئەکەوی ، بەکەم ، خوداوەند چاوی کەوتنی خوێانیان پەیرەند داو بە کردەوێ چاکەو ، کردەوێ چاکەش ئێ گومان «ھەمولا گەر» واته ھەم ئەنجامی فەرضەکان ئەگەینەو وەھەم ھەمو کردەوێکی چاک ، بە ئام ئەومەرجە ی کە خوا ی گەورە بو کردەوێ چاکەکانی داناو لە ھەموی گەرنکتر و سەرنج پراکیش نرە کە ئەفەرمی «وَلَا يُشْرِكْ» . ھتە . موسولمان ئایەتی لەکاتی ئەنجام دانی ئەوکارە چاکانەدا وە لەکاتی ئەنجامی دەستورەکانی خوادا ، شەریک وە ھاو بەش بوخوا دانی ، شایەد ئیمە پەرسین بلین مەن کە ھاتو نوێژم کرد ، حەجم کرد ، زەکا ئەمدا چاکەم کرد ، چون شەریکم بوخوا داناو ، وە ئام ئەوێ کە ئەبائی لەکاتی ئەنجام دانی ئەم کارانەدا باوە کو بە ئاشکراش ئەنجام درابن ، ئەبائی تۆ بوخوا ئەنجام

دانی ، واتە پریای نیا ئەبی ، فیز بە سەرکەسا نەکی ، مەت بە سەرکەسا نەئیت ،
«سەمە» استفادە لەو کارە چاکە نەکەیت ، ئەگەر کردت ، نانی بە تەمای پاداشەکی بی ،
کە چاوی کەوتنی خوابە و گەشتن بە خوابە ، وە ئەگەر کردت ئەو شەڕیکت بۆخوا
قەراردادە ، واتە بەرستشە کەت ظاهیرەکی بۆخواوە و نەتیی بە کەشی بۆ ئەو ئە
بەپیاوچاک بزانیت ، جا گرتنە بەری رێ پەوی تەسەووف بۆ ئەو ئە مەووف
وای لی بیت ، کە پەرستشەکی تەنھا بۆخوایتو بەس ، پاش ئەم روون کردنەووە ،
تەگەر تەمەو بەسەری وە لای ئەو پەرسبارەکی کە لە سەرەتای باسە کەدا پەرسپان ، «لایا
پاش گەشتن بە باوەری ئەو ، ئەو مەووفە هەروەکو لەو وێش ئەمەیتەو ؟ ... هەنە»

یەنگومان مەووف لە هەر کارێک وە لە هەرمە بەستێک کە دانیابو وە باوەری گەشتە
پەلی چاوی کەوتن ، یان چەشتن مەزە کردن و تاقی کردنەو ، ئێتر ناتوانی
بە پیچەوانە ئەو راستە قینە بە هەنگاو هەلگری .

بۆ نمونە : «لایا کەس ئامادە ئەبی کە دەستی خۆی بدا بە ئاگرەو ؟ بی گومان ئامادە نیە ،
بۆچی ؟ چونکی بۆی دەرکەوتو کە ئەسوتی ، یان لە کاتی سەفەرە کە گەشتە
بیابانێکی و شکوڵدار یان ماھوسەختیکی کوێستانێکی گەورە ، لایا ئامادە ئەبی روی
ئوتومیلەکی تی کا ؟ بی گومان .. نە ، بۆچی ؟ چونکی لای پوونە کە پێگانیە ،
وە هەستی ئاوێز پالی پێو ئەبی کە پێو دەستی خۆی ماندو نەکات ، بە هەرحال ، پاش
دانیابو لە هەرمە بەستی چاک یان خراب ، خوش یان ناخوش ، ئێتر هوش و بیر وە
ئاوێز ، بە باری راستە قینە کەدا ئەنگاومان پێ هەل ئەگری .

جا کە وابو مەووف ئەگەر لە پێگەکی خوابەرسنی بەو گەشتە پەلی خواناسی ، ئێتر
هیچ کاتی ناتوانی لەو راستە قینە ، لەو کامە رانی ، لەو پایەوێلە بالایە ، دەس
هەلگری ، وە بۆ هەمیشە ئەبێتە رێبوارێکی نیکۆشەر لەو پێگا . مەزن و پەر لە کامە رانیەدا
بۆ گەشتن بە مەنزلی «مەقصود» .

پاش ئەم روون کردنەووە ئەتیم تێمە کە هەموی باسە کەمان بۆ ناسینی رێ پەوی
تەسەووف ، لە ئابندەدا ئەگەر تێمەو بەسەری باسە کەمان وە دەس ئەکەینە وە لای
ئەو پەرسپارەکی کە راستەوخۆ پەبو ئەندی یان بە باسە کەمانەو هەبە .

بۆ نمونە ئەپرسین .

یه کهم : تهسهووف چۆن «تهعریف» تهکریت وه بهکی تهوتری صوفی ؟

ئیمه لهپشیا وتمان چونکه تهسهووف مهبهستیکی «فهوق» ، واته مهزهکردنه وهشتیکی دهرونی و مهعنهوییه ، ناتوانین بهوجۆرهی دهس ئهدات بۆ وشهی «ئیسلام» که بریتییه له تاینوشهریعت وه یاساو «قانون» تایهتی ئاشکرای ههیه ، تهعریف دانیین ههر بهوجۆرهش بۆ تهسهووفیش چوارچۆیهو «تهعریف» ی دیاری کراو دانیین ، بهلام خۆناکری ههروا دهستیشتی لی ههلهگرین ، کهوابو بۆناسینی صوفی وه تهسهووف پهناهبهینه بهر ئاستانهی که له مهردانی تههم ری رهوه خویان ، وه لهزوانی تهوانهوه پهنجه بۆ وهلامه که راته کیشین ، بهتایهت ههروه کو زوتر به لێنان دا نوسینه کهی ئیلام «غمزالی» له کتیی «المفقه» دا تهکهینه کوردی بۆنان .

لێره دا دومه بهستی تریش ههیه که تهتی سهرنجیکیان بدهین :

یه کهم : ناسینیکه که ههریه که له گهوره پیاوانی ری رهوی تهسهووف سه بارهت بهناساندنی «صوفی» وه تهسهووف وتویه ،

دوههم : بیروباوهری کارناسان و نوسهران و لیکۆله رانیکه که له کتیه کانی خویانا باسیان کردوه . ههرچهن ته گهر ییتو بیرورای ههموی تهو گهوره پیاوانه بنوسین ، خوی ته نه پتوسی به کتییکی جیاوازه ، کهوابو ، ئیمه بری لهو بیرورایانه دهس چن تهکهین وه به یارمهتی خوا له داها تودا پیش کهش تانی تهکهین ، بهلام تهتی تهوهش بزانی که تا کامو ئامانج له ههموی تهو بیرورایانه دا ههریه کیکه ، بهلام ههراکام لهوان له روانگهی خویانهوه باوهریان ده برپوه ، لهپاشان دهس ته کیشین بۆ باوهری بری لیکۆله ران و کارناسان و نوسهرانی باسی تهسهووف .

تهم جۆره که سانه ههرچهن خویان سوفی نه بوون بهلام بههوی خویندنهوهو لیکۆلینهوه بونه ته پشپۆر لهم ری رهوه دا ، پاش تهوهش باوهری خویشم ههر ته نوسم ، وه به یارمهتی خوا وهلامی پرسیاره کانی تریش ته ده مهوه .

ئومیده وارم به نوسی بیهو بیرورایانه بتوانم تاراده یلک ته رککی سه رشانم سه بارهت بهناساندنی تهسهووف بۆ خویتهواری کورد به جی بینم ، ههرچهن ته رککی زۆر گرن گۆرانیسه ، وه ههروه کو دوکتور «زکی مبارک» له بهرگی به کهمی کتیه که یا

«التصوف الاسلامي في الادب والاخلاق» باش جهوت سال لیکۆلینه وه پئی دیت ،
 وه ئه لێ ، ئه رکێ ناسینی ته سه ووف له وزه ی ته نها یه ککه س به ده ره ، وه خۆی
 سه باره ت به ته نجام دانی ته و سپارده یه به ناتمه وان ته زانی ت ، جامنیش هه رچه ن خۆم
 له ناوی خیزانیکی نایی «ته سه ووف مه سلکه دا» چاوم کردوه ته وه وه زۆربه ی ته مه نیشم
 له گه ل دۆستان و شاره زایانی ته م ره یگایه دا بر دوه ته سه ر وه ئیسته ش زیاتر
 له سه دو بیست سه رچاوه ی چاپ کراو و چاپ نه کراوی عه ره یی و فارسیم
 له به رده ستایه ، سه ره رای ته وه ش هه ره ته نجام دانی یی که مو کۆری ته م سپارده یه م
 لا گرنگه .

له گه ل ته وه شا به یارمه تی خوا هه ولی خۆم ته ده م ، وه داوا ی لێ بو ردنیش ته که م ،

«وتهی گهواره پیاوان»

هه موی سهروه رانی رینگای تهسه ووف ، باوه ریان له سهه نهوه ته که ته سه ووف بریتی به له «زانپاری خواناسی» واته «حیکهت» ، زانپاری خواناسی نهوزانپاری به ته که نه بینه هوی خوش به ختی له ههردوجیهان دا ، وه کو خوا نه فهرمیت «وَمَنْ يُّؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا» ثابته فی «البقرة» ۲۶۹ ، ههروه ها خوا له سهوه ی جومعه دا نه فهرمی «هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ» که واته نهوه ی بیهوی دهستی بگاته حیکهت واته «خواناسی» یان زانپاری دهرونی ، بی گومان نه بی خوی برازینته وه به په پرهوی کردن له «شهریعت» ، وه به پاک کردنه وهی دهرونیش له هه موشینکی ناپه سه ند .

جائه گهر کردار دهق به دهقی شهریعت دههات وه دلودهرون پاک کرایه وه له هه رچی شتی ناپه سه ندو دژی باوه ری نیسلامه ، وه گسکی لی درا ، واته ودهرونه شایسته بی نهوه په یدانه کات که نوری ههقی تیا بدره وشینه وه ، په یامبهه ، درودی خوی له سه ریبت ، نه فهرمی «قَلْبُ الْمُؤْمِنِ عَرْشُ اللَّهِ يان «عَرْشُ الرَّحْمَنِ» .

عطاءاللهی ته سه کهنده ری ، که به کینه له گه و ره پیاوانی ته م رینگه پیروزه له کتبی «حُكْمُ الْعَظَامَةِ» دا نه فهرمون ، جابه لکو روناکی خودایی روی کرده دهرونه ، به لام کاتی دی ته ودهرونه خاوین نه سه ره له نوی روی لی وه رچه رخانه دو گه رایه وه ، که واته تو دهرونه پاک که ره وه له هه رچی شته «واته دلی موقوف جگه له بادی خوا هه چی نری تیا نه بیته» جائه وکاته خوا پری ته کات له «تهسرا و له نه نواره» واته له نه پینه کانو له روناکی به کان .

خوا له سهوه ی «نازعات» دا نه فهرمی . «وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى» گه بشتن به به ره وه خه لاتی خواناسی دهس که وونی خاوین کاری «نه فسه» واته دهرون .

وتراوه زانیاری ته مصروف له مهرچی زانینه پیوژترو گموره تره ، نه مهش بوچی ؟
چونکه زانیاری ناسی خوی گموره به ، بی گومان زانینی کهمی خواناسی بیت
له مهرچی زانیاری به گرنگش ترو پیوژترو ، وه بهرهمیشی له مه مو بهرهمی
به که لک تره ، وه خواوهتی تاوا زانیاری لک ، له مهر زانیاری کی تر بهر تره ،

صوفی به که سیک ته لئین له ری به ری تایهتی ته مصروف وه تی ته کوشیت پله به پله
باوه ری زیادیت و له خوا نریک بیتوه تاته گاته دوا پله ی باوه ری ، وه دلی
توقه نه گریب ، هه وه کو خوی گموره له سوره ی **وَالْفَتْحِ** دا نه مه رمی **هُوَ الَّذِي أَنزَلَ
الْكِتَابَ فِي قُلُوبِ الَّذِينَ لِيَذْكُرُوا إِعْتَابًا مِّمَّاعَانِهِمْ** نه مهش نه گهر به تیکوشان نه بیت
دهس نا کهوی **مَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى** و **إِنَّ سَعْيَهُ لَمُوفٍ بِرَبِّهِ** ، سوره ی **وَالنَّجْمِ** ،
تهوکه سهش به دلو گیان وه به پا کی تی کوشیت بو نریک بو نه وه له خوا ، خواخوی ته یته
ری به رو ری پیشان ده ری ، **وَالَّذِينَ جَاءُوا فِتْنًا لَّيَكُيَّبَتْهُمْ سُلَّتَانٌ** ، تاخری سوره ی
عَنكَبُوتٍ .

زانیاری ته مصروف ، یان زانیاری **مه عنوی** ، بو دونه سین تی ته کوشیت ، که
به یوه ندیان به یه که وه هیه ، ناسی خوی وه ناسی خوی گموره ، چونکه به کی
خوی نه ناسی چون ته توانی خوی خوی بناسی ؟ وه نه گهر توانی خوی بناسیت ری نگه ی
خواناسیشی بو خوی هه وارو ناسان کردوه ، **مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ** ، بی گومان
خوناسی کاربکی ناسان نه وه بامی خوناسی به ته نه خوی پی وستی به کتیبیکه ،
به لام بوغونه ، مروف ته بی بزایت که خوی به نده یه وروس کراو ، بهرانبه به
«خَالِقِ» ، وه بهرانبه به هه موکه سیک تر ، سپارده ی له سه ره هه وه ها ده رباره ی
خویشی هه سپارده ی له سه ره ، سه بارهت به دایکو باوکو ژنومندال ،
به هاوسی وهاوولانی .. هند .. مروف ته بی روزه سه یری دهرونی خوی بکات ، که
له سپاردانه کامی جی به جی کردوه ، وه له کامی لای داوه ، زبانی سه بارهت
به خوی ، به خه لک ، چی بوه ، وه که لکی کام بوه ، وه ثابسه بارهت به سپارده کانی
خوا ، که وروس که رو روزه ده ری تی ، چون هه ستاوه ، رهوشی چا که ی چی به ،
نازیادی کات ، رهوشی ناپاکی کامه تالای بات ، وه له م بابه ته ..

جاهه رکهس بهم چه شه خوی ناسی وه ههستی چا که ی له دهرونی خویا بزواندو
پهروه ده ی کرد ، وه ههستی ناچاکی و ناپاکی له دهرونا گسک داو نابودی کرد ،
تهو سا که ناماده بی په بدائه کات بوخواناسیش ، تهو تا که ته لی تهو ی خوی ناسی
خوایش ته ناسیت ، وه تهو ی خوی ناسی چاره ی هه موده ردیکی دهرونی کراوه ،
به لام که سی که لوی به ناسانه وه بیت ، وه له خوی باپی بیت وه نه توانی سه رنجیکی
دهرونی خوی بدات ، ئیتر چون بتوانی خوابناسی ؟

خوائه فەرمی «سُرِّبَهُمْ آبَاتِنَا فِي الْأَفَاقِ وَفِي أَنْفُسِهِمْ حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ» سورەى «السَّجْدَةُ» یان ھەرلەم بارەووە ئەفەرمون «وَفِي أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ؟» سورەى «ذاریات» .

ئەبو سولەیمانی دارانی : کە بەکێکە لەگەورە پیاوانی رینگەى تەصەووف ئەلێت «دلى صوفي مه نزللى خوائى گەورە بە ، ئەو شەمش کە خوائى دى نامریت ، کەواتە دلى صوفي ھەرگیز نامریت»

پێشەکی نوسانی کتیبى «التعرف للذهب اهل التصوف» لە نوسینی «ابو بکر محمد الکلاباذى» کە لە ساڵى ٣٨٠٠ کۆچى (٩٩٠) زاینى دا فەوتى کردووە ، واتە دوکتور «عبد الحليم» وە ھاوێرى کەى ئەلێن .

ھەر ھەنگاویک کە صوفى بە کان ھەلێان گرتووە ھەنگاوە کەشیان نەمرە ، ھەر وە کۆدلیان کە نەمرە ، بۆچى ؟

چونکە ھەر ھەنگاویکیان کە ھەل گرتووە ، ھەر بۆ خوائان ھەل گرتووە . جالە بەر ئەووە صوفیەکان خوائان لە سەر ئەو باوەرەن ، کە خوشەوێست و ھەلێاردەو «وہلى» خوان ، وە ھەر وە ھا پارێزەرى کەلامى خوایشن .

پرسیویانە لە شیخ مەعروفى کەرخی ، «خوشەوێستى چۆنەو چى بە ؟» فەرمویانە ، «ئەى براىم خوشەوێستى شتێک نە ئەلێک بەدەرەس بێت ئەووە ، خوشەوێستى لەلایى خوشەوێست خۆیەو بەدەرەس ئەوترێت ئەووە ،» کەواتە ھەر ئەم خوشەوێستى بە گەرمە بە ئەبێتە ھۆى ئەوەى صوفى ، روو لە ھەر لایێک بێى ، جگە خوا هیچ نابینى ، «فَإِنَّمَا تَوَلَّوْا فَمَنْ وَجَّهَ اللَّهُ» سورەى «البقرہ» ئەم خوشەوێستى بەش بە پەیرەوى کردن لە فەرمانى خوائى گەورە بە دەست دێت کە لە رینگەى بە پام بەرەووە (د . خ) بە ئێمە گە پێشتووە کە ئەفەرمی «أَلَمْ يَكُنْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ» سورەى «ال عمران» . لای صوفى ھەر چى وا لەم جیھانەدا ئاوی ئەبێکە کە خوائى گەورەى تیا بەدەى ئەکات ، وە جگە لە شوێنە وارو «ئایات» وە توانایى و مێرە بانى خوانە بێت ھىچى تێدا نابینیت .

ذو النون مېصري «٢٤٥» کۆچى کە بەکێکە لە کە ئەمەردانى ئەم گۆرە پانە ، لەم بارەووە ئەفەرمیت .

«ئەى خوائى گەورە قەت گوێم نەداوە بەدەنگى گیان لە بەرێک یان بەخشەى گەلای دارێک ، یان بەخوێرى ئاویک ، یان ئەوای پەلەو بەرێک ، یان دەنگو ئاویکی خوش ، یان ھاژەى ئاگەى ئاویک گەرمەى ھەورێک ، کە ھۆیک وە

بەلگەئێك نەبوین لەسەر پێشان دان و دەرخبستو دەربرینی تا کۆتەنیاپی تۆ وە لەسەر ئەموی کەتو
خواتێکی ئی وێنە و وێنەتێ، هەر وەکو لە پێش تۆ دەسێان پوکێشا ، کۆشتنی نەفس
گەورەترین سپاردە و هەر رێزە وێکی رێگە و تەسەوووف ، بۆچی ؟ چونکە
سەرکێشی و لاری زەوی نەفس ، «واتە هەستی دەروونی مەرۆک» گومانی تێنێ هەر وەکو
لەزوانی یوسف وەخوا خۆی ئەفەرمی ، «إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ» .

وخوا خۆی رەزامەندی بەرانبەر بەو بەندانە و دەرئەبرن ، کە جەلهوی
نەفس ئەگرن «وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَى» ، کەوابو صوفی تێ ئەکۆشیت بەرادەئێك
جەلهوی هەستی ناپەسەندی خۆی راگریت ، تاوای لی دیت کرداری ئەبێت
کرداریکی خوایی وە خواپەسەند . «عَبْدِي كُنْ رَبَّانِيًا تَقُلْ لِلشَّيْءِ كُنْ فَيَكُونُ» «حەدیثی
قودسی» .

«چونەید» .. ماموستای ماموستایانی شارێگە و تەسەوووف ئەفەرمی .
«صوفی وای لی دیت هەرچی جۆلانە وێکی ئەبیت بەوجۆرە ئەبیت کە خوایی خوشە ،
و هەرگیز سەرئێچی ناکات لەفەرمانی هەق ، بەچەشێك هەستی لاری گری خۆی ئەکوژت ،
و هەتاهەتایە لەناوی هەستی فەرمان بەرداریدا ئەبێت» .

بە ئی صوفی راستە قینە رەوشی مەرۆک گەراپەتی ئەگورریت بەرەوشی خودایی ، وە
ئەم پایە بەرزە یە بەشەر کەس ناتوانی پی ی بگات جگە لە زێرەوی «تەسەوووف
ئێسلامی یەو نەبیت» .

فەناو تیاچونی صوفی لاشە لەناولاشەدا «یان لاشە لە رێگە و یستی لاشەدا
خۆی نیاپات» ئەوە نێ ، وە تیاچونی رۆح بۆ رۆح «یان لەناو رۆح دا» نێ ، بە لکو ، فەناو
و یستایە لەو یستای ، وە فەناو رەوشە لەرەوشا وە «صفات لە صفات» دا ، واسە ،
و یستی خۆت تیا ئەبە و یستی خودا ، رەوش ئەبەیتە سەری رەوشی ئەو صفات
ئەکەیتە صفاتی خودایی ، وە صفاتی ، بەشەری خۆت تۆر ئەدەیت ، هەر وەکو
صوفی یەکان خۆیان ئەلێن «فَانِيًا عَنِ اَوْصَافِهِ بَاقِيًا بِاَوْصَافِ الْحَقِّ» ، واتە چۆنەتی خۆی
تیا بردو وە هەر چۆنەتی خودای لا ماو تەو .

تەسەوووف هە ئفرینو پەر وازو بەرز بۆنە وە یە ، رەو ، «کەمال» ئەوە ندە ئەر و ات
ناتە گاتە پایە بەرز و لە بەر کردنی خەلاتی «مەوصوف بە صفاتی خودایی» هەر وەکو
لە حەدیسی قودسی دا ئەفەرمون «كُنْتُ سَمْعُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ وَبَصَرُ الَّذِي يَبْصُرُ بِهِ ، الْخ»
واسە خواتە فەرمی ، ئەوە ندە بەم کەرەختاری وای لی هات ، ئێرمن ئەبە
هەستی یستی ئەو وە هەستی بێنی ئەو هتە ..

كلاباذى ... كه يه كئيكه له گهوره پياوانى ته صه ووف ته فرمى ، پايهى فه نابون له وىستى جيهان «مقام الفناء عن ارادة الدنيا» له وتارى «عبد الله بن المسعود» كه يه كئيكه له بارانى پيغمبر «د. خ» ده رته كه وى. عبدالله وتوبه قى من هه رگيز به خه يالما ته ته هات له ناوى بارانى په يامبه ردا كه منى هه ييت كه ... وىستى دنياى هه ييت ، تائه و كاتهى ته و تايه نه هاته خواره وه كه خواته فرميت «مَنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ» ... سورهى «آل عمران» جا ، كلاباذى ته فرمى «عبد الله بن المسعود» له و كاته دا له مه قامى «فانى عن ارادة الدنيا» دابوه ، واته به هيچ جوړى وىستى دنيا له درونيا نه بوه .

تويژه رانى كئيبى «التعرف لمذهب اهل التصوف» ته لىن ، صوفى به كان له كورهى خوشه وىستى خودا وه ندا سوتاون ، خووخده يان بوه ته خووخدهى ته وه هه لسونيشتيان به و جوړه به كه خواپى خوشه ، له سه رخوانى نيعمه قى په روه رده بوون ، وه ژيانان به يادى ته وو ناو بردنى ته و بر دوه ته سه ر ، خودايش دهرونى له هه موثالايشيك پاك كردونه ته وه . وه داي شوربون له هه مو ناخوايتيك وه هه لى بزار دوون بوخوى ، پايهى به رز كردون و خوشى وىستون و رازى بوه لى يان ، ده رگاي نه ينيه كانى لى كردونه ته وه ، به به خستنده قى خوى له هه موزانيارى كى ، چه شتن وزانين و بيتن ، به هره مه ندى كردون «واتقوا الله ويعلمكم الله» سورهى «البقرة» .

صوفى كه سى كه هه رچه ند ئاگاي هه به له خوشى به هه شت ، له گهل ته وه شا بو نريك بوونه وه له خوا وه قى به هه شت ته كوشى ، نهك بو به هه شت ، هه روه كو به كى له گهوره پياوانى جيهانى ته صه ووف ته لى به مور يديكى «ته گهر به هه شت ته وى پر و بولاي اين مدين» كه عالم بوه ، ته گهر يش خوا وه قى به هه شت ته وى ، وه ره بولاي من ، له كئيبى «نفع الطيب» دا ته لى رىنگهى گه يشتن به به هه شت رىنگهى شه ربه نه ، وه رىنگهى گه يشتن به خوا ، رىنگهى ته صه ووفه ، واسه رىنگهى «حقيقه» .

رايحهى عه ده وىه : بالندهى په رستاوى رىنگهى «مه حبه تى» خوداى ته لى ، خودا با من نه له ترسى دوزه خ توه به رستم وه نه بو پاداشى به هه شت ، به لكومن ، هه ر له خوشه وىستى دابه كه كورنو شى به نده قى بو گه و ره قى تو ته به م .

دوكتور «زكى مبارك» له سه ره تاي كئيبه كه يا «التصوف الاسلامي» كه له كئيبه سه رچا وه كانه ته لى ، ته مه كئيبى كه له ته صه ووف دا وه ته صه ووف له خو بو رده «نكران الذات» ، له پاشان ته لى ، من وام ته زانى ، ته صه ووف په يوه ندى له گهل

ئیشارات ، وه ری زه وو نه ریت (تقالید) وه ههیه ، به لām ئیسته بۆم ده رکه ونوه که به ستراره به دلۆ دهرونو گیانه وه ...

ابو نصر السراج : ... که له (۳۷۸) کۆچی دا فهوتی کردوه له کتیی «اللمع» دا که به کینکه له سه رچاوه گه وه کانی ته سه ووف ئه لێ ، «ابراهیم بن المولد الرق» سه باره ت به ناساندن واته «تعریف» ی ته سه ووف زیاتر له سه دوه لāmی داوه ته وه .

ههروه ها بافعی له کتیی «نشر المحاسن الغالیة» دا ، ئه لیت ، سه باره ت به ناساندنی وشه ی «ته سه ووف» پتر له هه زاروه لām دراوه ته وه .

مه به ست ته وه ته که بۆ په رده لادان له سه ری ئهم رازه ، وه په ی بردن به م نه یینه ، وه به م جیهانه ئی پایانه ، وه ئهم ده ریایی بنوکه ناره ، زۆرباس کراوه و زۆر و تراوه .

«شیخ احمد الشراصی» : که به کینکه له نو سه رانی ئهم چه رچه وه ئوستادی ته زه ره یوه ، له زنجیره وتاره کانی «الثقافة الاسلامیة» دا له مارسهی «۱۹۹۱» دا له به شی «التصوف عند المستشرقین» دا ئه لیت .

ته سه ووف ری زه وینکی رهوشی کۆمه لایه تی و ده روونی به ، که بۆ خوی سه ره ناو ، ری زه وو «پورهان» و به لگه و ، مه ردان و ، قاره مانان و ، کشیو ، سه رچاوه و ، که لگه ، سودو ، کانگه ی ، تاییه تی خوی ههیه .

ههروه کو له مه وه ره ییش و تمان ، له به رته وه ی که جیهانی ته سه ووف جیهانی که ته گه رکه سی یه وی به ته واوی لێ تی بگات ، ئه لێ خوی بیته گه شت که رو گه روکی ئه و جیهانه ، وه کو هه مو جیهان و زانیارییکی نه ناسراوی تر : ... به لām هیشتا ناسینی جیهانی ته سه ووف له زانیاری به کافی تریش نه ناسراوو دا پۆشراوتره ، بۆچی ؟ چونکه ته سه ووف هه م دینه و هه م چه شتن ، هه م .. تابشی نوری هه قه بۆ سه ری ده رون واته «ئیشراق» ، وه هه م مه قامو ئه حواله . مه قام ههروه کو پایه و پله ی ئیشی دنیایی وایه ، وه کوبلین فیسار که س ، مودیره بان ، مولا حظه ، واته خه لاتیکی ده وام دارتری خودا وه ندی به که له ریگه ی خوا په رستی و ذیکرو پارێزگاری «تفقوا» وه ، بۆ صوفیه کان ده ست ته دات ، به لām حال ، هه رچه ن ئه ویش هه رشتیکه له م بایه ته ، به لām به رده وام تیه ، واته گۆران له حالیکه وه بۆ حالی زوو زوو ده ست ته دات وه به گره چه ن جاریش هه رته و حاله پرواتوبگه ریته وه ، به لām مه قام دامه زراوه که گۆرایش

بۆلای سەرۆتره وه ئهروات، سامهنگه خوانهخواسته کارێکی ناپهسهندی لی روبدات، وههوپله ویاپهیهی لهدهست بدات.

جا مه به مست نهوهیه، صوڤی چون نه توانی کەسی تر تێگه ییئت لهوجیهانه رهنگاورهنگه ی خوی، له کاتی کا ئیمه ئهگه ر بمانه وی مهزه ی میوه یێک باس که یێن بوکه سینک که نه و میوه به نه خواردیئت، نازانین چۆنی بۆ باس که یێن تێگه ییئین، چون بلیین تامی هه رمی ریان هه نجیر چۆنه، ئهگه ر بلیین شیرینه، خو شه کرو هه نگوین و خورمایش شیرین، به لām هه ر به کهش تامی خوی هه یه، که ی ترشی هه نارو سرکه وساق نه به یهک؟ جا ئهگه رشتی، هه م چه شتی و هه م دبێن، وه هه م تابشی نوربو، هه م حالومه قام، وه هه م مویشی له رێگه ی دهرونه وه بو، واته «مه عه نوی» بو، ده ی ئیتر چون ئه کری ئه م جیهانه به که سی تر بناسریت، ناخوی سه ر نه کیشیته ناوی ئه وجیهانه وه.

«موریدیکی شیخ محی الدین ابن العربی» ۱۱۶۵ - ۱۲۴۰ ههاته لای شیخ، وئی، خه لک ئازارم ئه ده ن وه باوه ر به م رێره وه مان نا که ن. شیخ فه رموی ئهگه ر که سینک داوای به لگه ی کرد بۆ ناسینی ئه م رێگابه، توش لی پیرسه، به چی یا ئه زانیئت که هه نگوین شیرینه، لی گومان ئه لی چه شتومه، بلی، که واته ئه میش تانه ی چه شی نای زانی.

شتیکی تر هه ر سه باره ت، به گرانی ناسینی جیهانی ته صه ووف ئه وه ته، ئه وانه ی که خویان مه ستی شادی و خوشی ئه وجیهانه ن، وه سه رگه رمی چینی گولوبه ره می ئه وباغ و باغه به ن، وه مه ده وشێ بۆن و شنه ی ئه و مه لبه نده شیرینه ن، وه گومی ناوگومی لوطف و که ره می خودا وه ندن، وه حه یران و سه رگه ردانی عه زه مه توگه وه پی و پاکێ و زووناکی وه به نده نه وازی و مېره بانی خوای گه وره ن، که ی ئه یان په رزێته سه ری ئه وه ی باسی ئه وجیهانه و ئه و ژیا نه ی خویان بۆ ئیمه بکه ن، وه چۆنی بکه ن، جگه ئه وه ی، که بلین ئه م جیهانه مان خو شه، ئه م میوانه نایابن، وه هه ر که س مه رده بابیئت خوی له م خوشی و شادی به به ره مه ندیی و خوی لی بهش نه کات، جگه ئه وه ئه توان چی بلینو چی بکه ن ۹۹.

مه به ستیکی گرنگی کهش بۆ نه ناسراوی جیهانی ته صه ووف ئه وه ته، بۆ چۆنی نه ئه و خونا سینو رێگه ناسینه، که زانیاری ئه و رێگایانه و یستویانه به ئیمه ی بلین زۆرتری

بەزوانی ئیشارە و کینایە، یان بەجۆرە و تەییڵک، دواون، کەوێ کو زوانی تایبەتی خوێبان وەهاپە، کەوابو ئەکری بڵێن، ھەریەکە لەو گەورە پیاوانە بەزوانی پایە و پەلەو کاتوساتی خوێبان، لەگەڵ ئێمەدا دواون، کەوابو بەزوانی حالی خوێبان، یان، بەدەس ھەل ئەکاندنو ئیشارەت، یان بەزوانی ئەک ئە تارادەیی ئە ئێمەش لێ تێ بگەین، ئێمە یان بانگ کردووە، بۆ مەزگێشانە ناوی ئەوجی پەنە شیرینە یان، وە ھەرکەسە ی بەزوانی حالی خوێ، وە لە پایە ی خوێا، باسی ئەو شوێنە ی بۆ کردو وین کە خوێ تیاپەو، باسی ئەو چەشتن و دیتنە ی کردووە کە بەشی خوێەتی و، خوێ لێ بەرخوردارە و لێ بەھرە مەندە، کەوابو ئەوانین بڵێن، ئەکریت بەرادە ی ھەرچی گەورە پیاوان و زانایانی ئەم رێگایە ھەپە، «تەعریف» وە پێ ناس، بۆ تەصەووف دابنن.

جالە گەل ئەوێشا ئەبێ بزانی کە ھەدە فو ئامانجی ھەموی ئەمانە ھەریەکە، وە ھەموی ھەریاس لەخوێشی و لەگەورە ی و لە راستی و چاکی ئەم رێگایە ئەکەن، بەلام بە «تەعریف» واتە ئەک دانەو وەو راکە باندنی جوړاو جوړ، ئامانج یەکیەکە، ھەموی بانگ کردنە بۆسەر رێگە ی خواناسی و خودا دوستی، وە باسی خوێشی و مەزنی ئاکامی کارە کەپە، بەلام ھەریەکە ی بەوزوانە ی کە ئەبێ زانی باسی ئەو شتە مان بۆ ئەکات کە دیوێتی و چەشتوێتی و لێ بەھرە مەند بوە، وە ھەرکەسە ی لە «حال و لەمە قامیگا» دیتە و تارو بانگەواز، کە خوێ تیاپە بەرخوردارە.

جانیستە باگۆی راکرین بۆ «تەعریف» واتە ناساندنی تەصەووف لەزوانی پری لەگەورە پیاوانی ئەم شار یگەو، ھەروە کو لە پێشمان تانیستە ھەزاران «تەعریف» کراوە ئێمەش واپری لەو تەعریفانە کە تریکترن لەرادە و وزە ی پە ی پێ بردنی ئێمەو، ئەبێ خەپنە بەرچاوتان، وە خوێشتان ئەوانن لەناو ئەو کتێبە سەرچاوانەدا کە ھەم لەم بەشەداو ھەم لە کۆتانی کتێبە کەدا، پێش کەش تانی ئەکەین، لەباسە کە بگەن.

ئەبێ ئەوێش لە یادنە بەین ھەریەکە ی ئەم گەورە پیاوانە دە ھاجار سەبارەت بە پێ ناسی تەصەووف باسیان کردووە وە سەدھا کتێبان نوسیو، بەلام ئەمە ی کە ئەینوسین نمونە یێکی زۆر بچوکە لە بەشیکی کەم لەوتاری ئەو گەورە پیاوانە.

شیخ مەعروفی کەرخی:

کە لە سالی دوو سەدی کوچی دا فەوتی کردووە، لێ یان پرسیو تەصەووف چی بە

لهوه لاما ته لیت. ته صوفی په پیره یی کړدنه له حقایق، وه دره پهریزی کړدنه لهو شته ی
که به ده سنی خه لکه، ۱.

ته بوسوله پمالی دارانی:

ته لیت، ته صوفی به وه ته لیت صوفی شتی وای به سهرادیت جگه خوانه ییت که س
سهری لی دهر ناکات، هه روه ها له گهل خوی خویا واله حالیکا جگه خوانه ییت
که س نای زانیت.

ته بوتورانی نه خسته یی:

ته لیت، صوفی که سیکه هیچ شتی لیلی ناکات، وه هه مولتلیک به و پروون ته یته وه
۲۴۵۰، هجری فوئی کړدوه.

بشرا الحافی:

ته لیت، صوفی به که سی ته لیت که دل دهر وونی پاک بو یته وه ۱۵۰۰ - ۲۲۷، کوچی
۷۶۷ - ۸۴۱ میلادی

بابه زیدی به سظامی:

۱۸۸۰ - ۲۶۱، کوچی، ته لیت صوفیه کان وه ک مندالیک وه هان که خواخوی
په روه رده کړدنیانی گرتوه ته خوی «وان له پهنای خوادا».

ته بویه عقوب ته لوسوی:

ته لیت، صوفی که سیکه هه رچی ییکی هه به بییه ن بیزار ناییت، وه له ریگهی
که بشتن به مورادیشا قهت کول نادات.

ته بولحه سنی نوری:

که له سالی (۲۹۵) کوچی دا دوا کوچی کړدوه. ته لیت، صوفیه کان، خیل یکن
که دلیان گسک دراوه له زیانه کانی ئاده می زادیه تی، وه له ثافت و نه خوشی «فلسی»،
چاک بونه ته وه، وه له دهس ئاره زوو ویستو خواستی دهر وون بزگاران، وه که بشتونه ته
به رزترین وه پیش ترین پله ی خوا دوستی، وه مادام که ده سیان هه لگرتوه له هه رچی شته
جگه خوانه یی، که وایو ئیتر نه خواوه نشتن، نه که سیشیان کړدوه ته خواوه تی خویان

«نه هیچیان هه بهو نه هی که سیشن» چونه پید: که له «٢٩٧» هجری وه «٩١٠» میلادی دا له دنیا ده رچوه، ئەلێت، ته صه ووف به وه ئەلێن که خودا هه رچی به یوندت هه به له گه له «نفیس» خۆتا ئی بریت، وه په یوه نددت بدات به خۆیه وه «له گه له خۆتا» به تمرینی وه له گه له خۆیا زیندوت کاته وه».

هه روه ها ئەلێت، ته صه ووف به وه ئەلێن که له گه له خودا دایتو هیچی نر، واته «جگه خراپه یوه نددت به هیچ وه نه ییت».

هه روه ها ئەلێت، «صوفی وه کوزهوی وه ها، که هه زار شتی ناپاکێ بجه یته سهر، ئهو جگه له شتی پاک هیچی ئی ناره ییت، وه هیچ دهر نادات».

هه روه ها ئەلێت، «صوفیه کان په یوه ندیان ته نها له گه له خوادایه، وه جگه له خواش کهم نایان ناسیت». چونه پید، ماموستای ماموستایانی ری ره وی صوفیه قی له پیناسنکی تۆزی درێژتر ئەلێت.

ته صه ووف بریتی به له پاک کردنه وهی دهرون به چه شتی که هه رگیز ناپاک نه یته وه «ناپاکێ بۆ نه گه پیت وه»، وه هه رگیز زه بونی و لاوازی روی ئی نه کاته وه، به چه شتی بۆ هه میشه له خووخده «حه یوانی» به کانی موقوف دهس به ردار ییت، وه ئاگری «به شیری به قی» بکوژته وه، وه دوری بگریت له تاره زوی «نفیس»، وه تریکی بکات له تاره زوی «پوچی»، وه دل بدات به زانیاری راسته قینه (مه عه نوهی) وه هه تاهه تابه جگه له چاکه هیچ کرده وه ییکی نه ییت، وه ئاموزگاری چاکه ی هه موکه سی بکات، وه به پره وی بکات له ری ره وی ئیسلام ری ره وی پیغه مبه ری گه وره.

حوسینی حه للاح:

که له، «٣٠٩» کوچی / «٩٢٢» زاینی له دنیا ده رچوه، ئەلێت صوفی، ته ک ره وه، نه که س ته توانی بیگرته خوی وه نه ته ویش که سی گرتوه ته خوی.

له مبه کری شیلی:

(٨٦١ - ٩٤٥) زاینی، ئەلێت، ته صه ووف بریتی به له دانیشتن له گه له خودا دا به ئی هه م «واته ئی پۆستی هیچی نر».

هه ر ئهو ئەلێت، صوفی دهستی له خه لک به رداوه «به چاره له خه لک»، وه به ستر وه

لەرەوشیکی چاک له مروفتیکی چاک له کاتوزە مانیکی چاکا به رانبەر به چاکان ئەکریت. له سه منون یان پرسی، ته سه ووف چی یه ؟ وتی ته سه ووف ئەوه ته (نهیهته بهندهی کهس وه کهسبش نه کهبته بهندهی خۆت).

عمرو بن عثمان المکی :

(٢٩٨) کۆچی فهوتی کردوه وتی، ته سه ووف ئەوه ته بهندهی خودا له هه موکاتیکیا کردوه وێک بکات، له وکاته دا ئەو کردوه به له هه موکردوه وێک باشترو په سه ندریت.

ئەبی نهصر ئەلسه رراج :

«٣٧٨» کۆچی مردوه ئەلیت. صوفی یه کان ئەوانه که خوائه ناسن وه له ده ستورو فه رمانه کانی شاره زان، وه ره فتار ئەکه ن به وده ستورانهی که خوا شاره زای کردوون لێ، هه رشوینی ئەوشانه ئەکه ون که خوا شاره زای کردوون لی یان، ئەوشانه ئەنجام ئەده ن که خوابوی دانا ون، ئەوه شیان ده س که وتوه که بوی گه را ونو وتلی بوون، وه ده سیان هه لگرتوه له هه رچی شتیکی تر که به ده ست دیت.

ذوالنون میصری :

له ٨٦٠ میلادی، ٢٤٥ کۆچی» فهوتی کردوه ئەلیت. نیشانهی خواناس سی شته، یه که م روناکی خواناسی ئەو نابینه هوی کوراندنه وهی «نوری وه رعی» «وه رع برینی به له پارێزکردن له هه موحه رامێک، ته نانه ت گومان لی کراویش» دوهه م، هه رگیز به زانیاریکی ده روینی باورنا کات که پیچه وانه ییت له گه لی «ظاهیری شه رعا»، سی هه م، زووری نیعمه ت وکه ره می خوا له گه لیا، نابینه هوی شکاندنی په رزینی خه لک، «واته ده سلآت وای لی تاکات پی له به ره ی خوی درێژکات وه ده س درێژکات بۆ سه ری خه لک».

سه ل بن عبد الله التستری :

(٨١٦ - ٨٩٦) ز، ئەلی صوفی که سیکه ده روونی «پاک بویتته وه له لیلی وئالایش وه پرپوئی له په ندوزانین وه به ستراییت به خوا وه له خه لک بچرا بییت، وه «زێروخاک به لایه وه یه کسان ییت».

ذوالنون: ئەلیت، له نزیککی شام دا ژنیکم دی «که خوی له خواناسان بو» لیم پرسی ئەی خوشکه خوات لی رازی بییت، له کوی وه دیت ؟ وتی له لای که سانیکه وه «تتجافی جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمُضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا» ثابته له سورهی «سوجه» ئەلی له پاشان

پرسیم ئەمە بۆکۆی ئەمۆیت ؟ وێ بۆلای مێچان لا ئەهێم بچۆرە ولا یێع عَن دِکْرِ اللَّهِ
 ئایەتە لەسۆرە یە ئەنۆرە ئەلێ گۆتم توخوا باسیان بکەمۆم ژێکە بەشمش هۆز لۆه ی جوان
 باسیان ئەکات بۆی کەشمە سەرەتای هۆزراوە کەبەتی ، قوم هومهم بالله قد
 علفت ، هتە جائەمەش ناسانێکی تری صوفی بەکاتە ، بەزوانی قورئان .
 ئایەتی بەکەم خوا باسی خواناسانێک ئەکات ، کەزۆریە ی کاتی خۆیان (بەتایەت ،
 ئەشموئەدا ، کەکاتی حەسەنەوێبە) بەیادی خوا ئەبەنەسەرۆ ، نانۆن ، وەشەفەرمی تەنشتیان
 بێزارە لە پال کەوتن و ڕاکشان لەسەرنۆتین . ئەمە سەبارەت بەشەو بەکاتی حەسەنەوێبە
 خەم .

ئایەتی دوو هەمیش هەر خۆی گەورە باسی ئەوە تەلەنە ئەکات کە کارو کاسی
 ئایەتە هۆی ئەو ی کەخوا لەیادبەرن ، بەلکو لەگەڵ ئەوێشا کە کاسی خۆیان ئەکەن ،
 خواپەرستیش ئەکەن و یادی خواتە کەن و خوایان لەبیر ناچێتەو .

جایاسی ئەم جۆرە ذیکرو یادوپەرستشە ، لەکاتی باسی ووشە ی (فیکر) دا ،
 بەدرێژی بۆتانی ڕوون ئەکەینەو .

یوسف بن الحسن :

ئەلێت . لەناوی هەمو «لومعتیک» دا پڕێکیان هەلێژاردە ی ئەو ئومەتەن ، ئەوانە
 خوا هەلێان ئەبێژرێت بۆخۆی وە لەخەلکیان ئەشارێتەو ، وە ئەگەر لەناوی ئومەتی
 موحەممەدا ئەو هەلێژراوانە هەبێن بێ گومان «صوفی بەکاتە» .

ئەبوسەعیدی خەرواز : کە لە «٢٦٨» کۆچی دا فەوتی کردو ، ئەلێ
 صوفی کەسێکە خوداوەند دەرونی خاوەن کردو ئەو وەپری کردو لەنور ، وە کەسێکە
 کە بەیادکردن و ناوێردنی خوا ئەگاتە ئەو پەری خوشی و کامیابی .

جەعفەر ئەل خولدی : کە لە «١٣٤٨» کۆچی دا لەدنیادەرچو . ئەلێت ،
 ئەصەووف بەو ئەلێن ئەفس بچەیتە ژێرباری بەندەگی ، وە دەرچی لە هەمو ویستیکی
 بەشەری ، وە بەهەمو هەستی کەوێ روێکەیتە خواناسی .

شەلی : «٨٦١ - ٩٤٥ز» ، ئەلێت ، سەرەتای ئەصەووف خواناسینە و
 ئاکامە کەشی خوا بە تالک زانیە ، «توحید» .

بۆرۈن كۆرۈنمەي ئىم يامۇرە ئەللىن گەورەنى خوا بەناك زانىن لەو دەدا دەر ئەكەي
 كەخوا بەپىنخەمەر (د. خ) ئەفەرمىت «قل هو الله احد» ... هتد . واته بلى خوا تاكە
 «هەرىكە»، مەبەست ئەو بە كەسى كە خواى بەناك زانى «جگەخوا» نەكەس ئەپوسى
 وە ئەكەس ئەپوسى.

ئەبۇبەكر ئەل كەتتانی : كەلە ۱۳۲۲ كۆچى دا كۆچى كۆدە ، ئەللىت :
 ئەصەووف «تەخلاق» ئەو كەسەي رەوشى لەتۆ بەرزىت رۈوناكى و پائىلراویشى
 لەتۆزىاترە .

شاھى نەقشبەند «محمد بن عبد الله» (۱۳۱۷ - ۱۳۸۹) ز (۷۱۷ - ۷۹۱) ئەللىت :
 ئەم پى رەوہى ئىمە سەرانسەرى «تەدەبە» .

لە ئەباموحەممەد ئەلجەمەرى : يان پىسى ئەصەووف چى بە ؟ وتى ،
 (بەپىرەي كۆدە لەمەر رەوشىكى پەسەند وەدور كۆتەوہە لەمەر پەتارىكى ناپەسەند)
 لەكتىبى تذكرة الاولیای عطاردا : بەزوانى «ابو الحسن نورى» بەوہ ئەللىت ،
 ئەصەووف نەرسە «واتە دابونەرىت» وەنە زانىارى بە ، بەلكو «تەخلاق خودا وەندى بە»
 چونكە ئەگەر رەسم بوايە بەتى كۆشان ئەھاتەدەست ، وە ئەگەر زانىارى بوايە
 بەخۆبىندن فەرى ئەبۆين ، بەلام رازانەوہە بەرەفتارى خودا وەندى ، وەكەسەش
 ناتوانى لەرېنگەي خۆبىندو ئىكۆشانەوہ يىتەخواوەنى ئەو رەفتارە ، مەگەر بە
 بەپىرەي كۆدە لەرەفتارەكە .

ھەروەھا نورى : ئەللىت : ئەصەووف بىرى بە ئەتازادى وە سەخاوەت وە جوامىرى
 وەخواپەرستى بى «تەكەللۇف» واته بەشەوقو مەيلو ئارەزو .

شىخ محمد امين الكردى (تەربىلى) ، كەلە (۱۹۱۳) ز فەوتى كۆدە لەكتىبى «تەویر
 القلوب» دا ئەللىت ، شەرىعەت درەختە ، تەرىقەت لقوبۇيەكەبەتى وە «حەقىقەت»
 بەرھەمەكەي ، وە حەقىقەتەش خواناسى بە لەرېنگەي دەروندەوہ كە بىرى بە لە
 «تەصەووف» .

ئەبۇبەكرى كەتتانی : جارىكى نرىش ئەللى ، «التصوف صفاء ومشاهدة» واته
 ئەصەووف پاكى يەو دىتن ، بەللى بەپراستى لەم دور ووشەكۆرتەدا ھەم (ھق)

باس کراوه هم (تاکام) ، مەبەستو «غایە» (موشاھەدە) یە واتە دیتن ، یان ، «عین الیقین» ، چاوپێکەوتنی نەبێتە کانی ، «ماوراء الطیقة» کە لەم پرێنگایە وەنە بێ دەس نادات ، وە هۆیە کەش بوگە یشتن بەم تاکامە پاکی دەرونە واتە «صفاء» پرێنگە ی تەصەووفیش پرێنگە ی خاویێن کردنە وە ی دەرونە کە واتە «التصوف صفاء» و مشاھدە ، خاویێنی یە و دیتن .

ئەم پرێنگە یەش هەرچەن لە ئایندە دا بە درێژی باسی لی وە ئەکەین بە لām بە کورتی ، لە «نەوید» وە دەس پێ ئەکات واتە دەس هەل گرتن لە هەمو کارێکی زشت «الاخلاق المذمومة» لە پاشان «مجاھەدە» واتە تیکۆشین ، بۆ رازاندنە وە ی دەرون ، بە هەمو رەوشێکی بە سەند «الاخلاق الحميدة» ، لە پاشان پە یوە ندی دل پیرین ، لە هەرچی شتی هەل خەڵ تێنەرە ، وە کو دەس لە ت و سامان ، «بی گومان پە یوە ندی دەرونی» ، ئەک تەرکی دنیا و تەرکی کاسی ، وە بونە بار بە سەری خە لکە وە ، وە روونا نە ئاستانە ی خاوە ن و دروس کەری ئەم جیھانە یە ، کە «ذاتی» اللہ یە ، خواش پر یاری داو هەر کە سی کە و ابو ، ئە یخاتە سەری رینگاو ، ئە ییتە ری پێشان دەری ، وە نوری خوی ئە یخاتە دلی وە «والَّذِينَ جَاهَلُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا» سورە ی «عنکبوت» «و هو یولی الصالحین» .

ئەمامی غە ززالی : لە سالی « ۱۰۵۹ - ۱۱۱۴ » هز (۴۵۰ - ۵۰۵) کوچی داژباو ه ، کە یە کێکە لە پیاو ه هەرە گە وەرە کانی پرێنگە ی خوانامی وە یە کێکە لە دانشمە ندە هەرە گە وەرە کانی ئیسلام وە خاوە نی دوصە د تاجوارصە «تالیف» بوو ، ئەم گە وەرە پیاو ه بە شیوە یێکی عیلمی وزانبارانە ، ری زە و ی تە صە و و ف ی روون کردو وە نە وە ، وە بە باشی سە لماندو یە نی چۆن (شەریعە ت و طەریقە ت) هەردو یە ک پرێنگان وە ئامانج و تاکام و بە رھە میان هەریە کە . وە روونی کردو وە نە وە کە پرێنگە ی شەریعە ت پرێنگە ی «ظاہری» ئیسلام وە پرێنگە ی تە صە و و ف پرێنگە ی دەرونی و نە بێنی یە نی ، ئەم کە لە مێردە لای وایە تە صە و و ف جگە بۆ مەردی مە یدان ی خوی نە ییت بوکە س نا ناسریت ، وە هەر کە س یە و ی لە پرێنگە ی خوێندن و باس کردن و بشکێنە وە ، شتیکی لی تی بگات سەری خوی ئیشینی ، بە لکو هەر کە س یە و ی لی تی تی بگات ، زۆر بە باشی ئە توانی وە کو ییو ، چاک ی لی بگات بە لاداو ، ییتە مە یدانە وە تاو وە کو زۆر باش دلی ئاو یخواتە وە و لی تی بگات ، جا ، کە ئی گە یشت ، ئیتر ئە و پرێنگایە بە ر نادات و ئە ویش ئە ییتە

بولبولیکی ئەو باغچە بەو هەنگێکی ئەو گۆلە شیرینانەو ، پەرمانەینکی بال سوتاوی ئەورو ناکی بە .

غەزالی ئەلێت ، زانیاری دەرونی زانیاریێک نە هەرگیز فێرکریێت ، چونکە قەت کەس ناتوانی وشە پەیدا بکات بۆ ئەو حال و مەقام و دیتن و بیستن و چەشتانە ، کەوابو ئەگەر یاس کرا ، سەر لە وێژەریش و بیستیاریش ئەشیوێت .

غەزالی ئەفەرمی ، ئەم زانیە کەس ناتوانی بیزانیێت خواوەنی خۆی نەبیێت ، وە لایشی وایە ئەو کەسێی لەو نەینیانە سەردەرییێت ، نانی بامیان بکات بۆ کەسانێک کە سەریان تە لەناوی ئەو کارەدا ، وەشتیان لێ حالی نەبۆ .

وامن لێرەدا بەشیکی بچووک لە بیرۆرای ئەم سەردە گەورە بە بۆ ئەوێ کە تەمومە زە جوانە کە خۆی لە دەس نەدات هەربە عەرەبە کە ئەبوسەمەو .

غەزالی لە کتێبی «أحياء علوم الدين» دا سەبارەت بەرێ پەرەوی تەخە و ووف ئەفەرمی .

«الطريق لتقديم المجاهدة ومحور الصفات المزمومة وقطع العلائق كلها ، والاقبال بكنه الهمة على الله تعالى ، ومهما حصل ذلك «أي مني حصل ذلك» الكاتب . كان الله المتولي لقلب عبده والمتكفل له بتنويره بانوار العلم واذا تولى الله امر القلب فاضت عليه الرحمة ، واشرق النور في القلب ، وانشرح الصدر وانكشف له سر الملكوت ، وانقشع عن وجه القلب حجاب الغرة بلطف الرحمة ، وتلألأت فيه حقائق الامور الالهية» .

ئەبێ ئەوەش بزانی ئەم زانیە کە غەزالی دەس نیشانی ئەکات ، وە ئەلێ پەرە لە سەری دێی پیاوچا کان ، «وہی» لایەجێت ، لە گەلێ زانیی پەیا مەہران دا لێک جیان ، زانیی پەیا مەہران «وہی» ، وە می پیاوچا کان ئیلھامە ، وە چە توچوێ کە شەف و کەرامات و وحی وە ئیلھام وە ئەو جوورە شتانەش ، لە داھاتودا بەبێ توانای خۆم باس ئەکەم ، هەروەھا خوێشتان ئەتوانن لە کتێبەکانی ئیمامی غەزالی دا وەکو «المنقذ من الضلال ، وە احياء علوم الدين» هەروەھا کتێبی «الرسالة القشيرية» ی عبد الکرم بن ہوازن وە «التعرف لمذهب اهل التصوف» ی ابو بکر محمد الکلاباذی وە «قوت القلوب» ی ابی طالب المکی «۳۸۶» ھجری وە «اللمع» ی ابی نصر السراج «۳۷۸» ھجری وە «مکتوباتی ئیمامی وەہبانی» وە «تذکرة الاولياء» ی عەتار وە دەھا کتێبی لە مێژینو کۆندا ، یان کتێبی «المواهب السمرندية ، وە تنوير القلوب» ی «شیخ محمد امين اربيل» وە «التصوف الاسلامي» زەکی موبارەک کە تازە ترن وە می تریش

کۆچی خاوەنی کتیی *الطریق الشریع فی علم الصوفی*، که لە چاپ دەری کتێه که،
تەلی *الامام العالم، الملح بین الشریع والحققة...*، وه هەروەها *بجیدی بشارە*
کە لە سالی ١٢٩٧، کۆچی ١٩١٠، ژانی دا نەوی کردو.

وه *بابو نصر السراج*، خاوەنی کتیی *الملح*، کە لە سالی ١٣٢٨، کۆچی دا
لە دنیادەرچوو، کە دو کۆر عبد الخلیم وه طه عبد الباقي، لە چاپ دەری تەم کتێه،
سەبارەت بەم کتێه تەلین *باکیر موسوعة صوفیة عرفها التاريخ*، جا، تەم چەن
کە لە مێژەو چەن گەورە پیاوێکی تری تەم پێژمەوێن که به نویسی کتێه
بە نەرخە کاتیان روونیان کردووەتووه چۆن *شەرعیەت و مەسەووفە ئیسلامی*، هەریەکیگن
وه جوێ نین لەبەک.

غەزالی وه هەروەها تەم گەورە پیاوێکی تریش که دەیان بوکێشان بەباشی
رویان کردووەتووه که *شەرعیەت* تەگەر به *الحش و مەبەدە* دایبەرت گیانی
ئەو شەرعیەت، که حەقیقەتی ئیسلام، پریقێ به له *مەسەووفە* وه *مەسەووفە*
وای نەزانی بێ لێ ون بوو وه لەبری لای دلو.

نیام *بابو حامد محمد بن محمد بن محمد ی غەزالی*، ١٥٠١ - ١٥٥٥، کۆچی،
بەشێکی گەرنێگ لە تەمەنی، سەروکی مەدرەسە ی نێظامی بەغداد بوو، واتە،
سەروکی گەورەترین تەوێتکی زانست لە جیهانی ئاسراوی ئەو دەمدا، وه
بەدەرس و تەمەو دانانی پتر له دوصەد کتیب خەزەنی زووری بە ئیسلام کردو، وە تەگەر
بمانەوی سەبارەت بە گەورە یی تەم پیاو بەس کەین، خۆی پێوسی بە نویسی کتێه،
بەلام ئیمە لێره دا مەبەستان تەها ئەو کتێه چکۆله به که هەم سەرگۆزەشی ژانی خۆی
تیانوسیوه، وه هەم چۆنیەتی گرتەبەری رینگە ی *مەسەووفە*، وه هەم *بابو*
دەر پریقێ سەبارەت بەم پێژمەو، *جائەوێتا ئیووه ئیووهش چەکیەتیک* لە کتیی
الملاح.

غەزالی لە سەرەتای کتێه که دا ئەو لای پرسیار کەریک دا که سەبارەت به
بزانایی بە چەشێکی گشتی، پرسیاری لی کردو تەلی، من لە ناوی گێجاوێ،
دەستەکانو پێژوو رێزارو بوارەکانی زانیاری دا، ئازاری زۆرم کێشاوه بۆ تەوێ
بتوانم رینگاتیکی راست بپێژمەو، وەبتوانم خۆم له نشیوی و لیتو زەملکاوی
شوێن کەوتن *«ظلمة»* دەریژم، وەبگمە تەپۆلکەو بەرزایی *«دبتر چاوی کەوتن»*.

دریژه ئەدا بە یاسو ئەلی هێنان ئەمەبەم نەگەیشتبووە بیست سالان هەتائێستە کە وام لەبەنجا سال دا، هەولم داووە بۆتی گەیشتن، وە داووە لەگێجاوی دەریای ئابو زانین، وە ئەم تیکۆشانهشم تیکۆشانی ترسە زاورانەو دڵە راوکی یانە نەبوو، بەلکو تیکۆشانی نەترسانەبو، بەجۆریک کەرۆم ئەنایە هەرتاریکیک پەلاماری هەموو گێرو گرتیکم ئەداو خۆم ئەخستە هەموو دەردی سەری بیکەو، وە لەبە کە یە کە یە باوەرەکان «مەزەب»ەکان ئەکۆلیمەو، وە ئەمەو یست خێنی هەموایم بۆدەرکەوی، بۆئەوێ بەباشی تی بگەم وە بزایم کامیان پێگایان راستەو کامی چەوتە، تاووە کو خۆم لە پێگا راستە کەو بڕۆم.

«باطنی»ییک نەبو سەرم دەر نەهاوردنی لەباطنی، وە «ظاهیرییک» نەبو تی ئەگەم لەبەر هەمی ئەم ظاهیری یەتە، فەلسەفیییک نەبو ئەکۆلیمەو لەفەلسەفە، «متکلم»یک نەبو نەکوشم بۆئەوێ سەردەر بیرم لەباس کردن و لە «مەرجەلە»ی، صوفیییک نەبو بەوردی هەول ئەدەم بۆتی گەیشتن لەسەر چاوەی «صفای»، «مبدا»یک نەبو کونوقوزینی ئاکامی پەرستشە کە ی نەبشکێم، زەندیقیکی پەک کەوتوم نەدی تی نەکوشم بۆئەوێ لەو بگەم چی وائەو نەدی روی داووە تی، وە ئەو زاورە ی داووەبو، کە لە خوانە ترسێت و باکی نەبێت و بۆخۆی ئی خەم پالی لی بداتەو، «باطنی و ظاهیری و هەموو ئەوانە ی کەوتران هەریە کە ی ئەسەردەمانێکا مەدرەسەر پێگاو ئولمیرییک بون کە لەناری ئیسلاما هاتو نەدی وە دەوریان بوو، «نوسەر».

غەزالی لەپاشان ئەلی، من ئەم کارانەم بۆیە هەر لەمنالی یەو ئەکرد چونکە تی ئەکو شام

بۆ بەدست هێنای راستەقینەو کاکلە ی مەبەست، ئەمەش بەدەستی خۆم نەبو، خودا وای دروست کردبوم وە منیش کاری بشکێنو لی کۆلیمەو ئەو نەدی دریژه دانی ناگەیشتمە راستەقینەو، لەزەلکاوو لیتاوی «تەقلید» دەرجوم.

ئەلی: من ئەدلی خۆما ئەموت من ئەمەوی لە کاکلە ی زانیاری بگەم وە بی دۆزمەو، لێرە داو بۆم دەرکەوت زانیاری باورپی کراو، «یەقینی» بەشتیک ئەلین کە مەرووف بەچاوی خۆی بی یینیت و هەستی پی بکات، جا کە زانین گەیشتمە ئەم پەلە یە لێرە هیچ گومانێ تیانامینی و دڵ ئوقرە ئەگرتو ئوخە ی ئەکات، «بەو مەرجە ی، ئەوکارە هەلە ی تیانەیی» هەلە، وە کۆئەوێ کە سی بیت لەبەر چاوتەو بەرد بکات بە زیر، بان گالوکت بۆبکات بەمار، ئەمەیان بەچاو دیوتە ئەلی باوەریش ت پی هەیی،

بەلām نالی ئەگەر ئەوکەسە وتی، سێ زۆرتەر لەمحوت، من یلیم چونکە ئەم کەسە بەردی کردووە بەزێر وە گالۆکی کردووە بەمار، ئەتێ بلوهریشی پی بکەم کە سێ زۆرتەر لەمحوت...

نام. لێرەدا نالی هەلەبکەیز، بەلکو هەر ئەتێ سەرمان سووڕێتی ئەوێ چون ئەوبەردەئێ کرد بەزێر و گالۆکی کرد بەمار، وەهیچی نر.

بەلām ئەوزانیئەئێ کەخۆم بەدەستی بێزم، وەهێری بێم وەبێزانم، نێر ئەویدا گوومانم نیە، چونکە زانیئەئێ کە هی خۆمەو خۆم بەدەستم هێنۆ.

بۆم دەرکەوت هەرزانیئێک ئەگاتە ئەم پاییە لەباوەر، ئەو زانیئێ باوەرپی ئەکراوە، وە یەقین نیە، جەمەن بوگەشتن بەوزانیئەو بەو باوەر، بەر لەهەموکەسێ، خۆم بێشکنی، سەیرم کرد من خۆم جگە لەزانیاری هەست پی کراو و ئاشکرا، نێر لەوزانیئە یەقینی یە ئێ بەهەرم...

لەباشان بەشیوەئێکی فەیلەسوفانە باسی چۆنیئێ تاقی کردنەوێ کلامە بی (حەواس)، «هەست پی کەرەکان» ئەکات کەچۆن بەکەبەکە لەگۆرە پانی ئەم زانیئەدا کۆلو ناتەوانن وەهیچیان لەدەست نایئێ، لەباشان درۆز ئەدا بەباسو ئەلی، تاگەشتنە ئەوێ و ئەم ئەو ئە پەمبەری گەورە درۆدی خۆای لەسەر ئەهەرمی، ئەم عەلکە ئێستە وەکوئەست وەهان، کاتی کە مردن جالەوساکە یەنەو ئەهەرم بۆم روون بووئەو وادیارە نا کۆری هەموو ئومێدێکی خۆمان بۆزانن وە ئێ گەشتن بچەینە سەر توانانی (حەواس). من هەر بەم چەشتە لەخولای گەشتن بە یەقین دابوم وە لەناوی دەر و نەهەنە بەزوان، هەمیشە لە و نوویرەو پرسیار وە لەمابوم، تا لەکوئێرێکنا خۆای گەورە چارەئێ بوناردم وە لەو نەخۆشی و ناسازی یە رزگاریوم، وەبۆم دەرکەوت کە ئاوەزی مروق جینگای باوەرەو، هەرواوەزە کە ئەیتە رێ ئێشانەمەری مروق بۆخستە کالۆی توانانی دەر و ئێ بوگەشتن بەهەوارگەئێ بلوهری ئەو.

ئەمەش خۆبەدەستی خۆم نەبو بەلکو بەنورێک یو کە خوا بەکەرەمی خۆی خستە دورونەو. غەزالی لەم بارەو ئەلی، سەیارەت بە «شرح الصلوة» لەپەیاپەیری گەورەیان پرسی، فەرەوی «نوریکە خوا ئەتێکە دورونەو»، لەباشان ئەلی مەبەستم لەم پێشەکی یە ئەو بە، مروق ئەتێ ئێ کۆشیت ناتەگاتە هەوارگەئێ ئلوات.

ئەلی پاش ئەوێ خوا رزگاری کردم وە ئەو روناکی یە خستە دورونەو، لێکم دایەو، وە ئێ کۆشەرائی رینگەئێ زانیارم دانا بەچوار گرو.

یەكەم : زانیانی دكلام، ئەمانە خۆیان ئەلێن خواوەنی بیرووران وەخواوەن وەزەوون.

دووهم : باطنی، یەكان ئەوانیش باوەریان لەسەر ئەوەیە كە پێی زەوی «ئەظیم»
واتە فیربون دروستە، وەسەرچاوەی زانیاری بەلای ئەوانەو، «لێامی مەعصومە»
كە ئەبێ لەوێ بە هەرە وەرگرت.

سێهەم : «فەلسەفی» یەكان، كە لایان وایە پێی زەوی «مەنطق» بۆرەكان، یان گرتووەر.

چوارەم : سۆفی یەكان ئەمانیش خۆیان بە تزیكاتی خواو خواوەنی (موشاھەدە)
واتە : (شت بێن بە دیدەى دەرون) وە (مەكاشفە) واتە : (پەردە لەسەر دیدەى دەرون
لابراى ئەزانن).

لەدلى خۆما و ئێم رێگەى زانیاری لەمانە بەدەر نیە، كەواتە ئەبێ بەكە بەكە
ئەم پێگایانە تاقى كەمەوێ تا بزانم چیم دەس ئەكەوێت.

لە زانیاری «كەلامەو» دەست پێ كرد، پاش بەشكێنى ئەم زانیاریە وە
لێكۆڵینەوێنى ورد لەگۆشەو كەنارەكانى وەخوێندنەوێ هەموكتیەكان، ئەنانەت
دانانى چەن كتیب لەم زانیاری بەدا، بۆم دەرگەوت زانیاریكە ئەتوانی بەگات
بە ئامانجى خۆى، بە ئام ناتوانی من بەگەییشتە ئامانج و ئاوات، چونكە ئەم زانیاری بە
بۆ پاراستنى پێی زەوی ئەملى «سۆنەت» دانراوە لە دەستى بیرورای «یەسەت» واتە
پاراستنى دانەوێلەى «دین» لەخەوش و خالى خەبالی پوچ، وە دانەى زیانبارى تال.

غەززالى پاش لێكۆڵینەوێ و باسێكى زۆر، ئەبێ من نالێم ئەم زانیاری بە بەدەردى
كەسى تری نەخواردووە بەلكو ئەلێم ئەو «بەقەندى» من ئەمە وێست نەم توانى لەرێگەى
زانیاری «كەلامەو» بە دەستى ئێم.

فەلسەفە

بۆزانیق ئەم زانیاریەش قۆلەم لی ھەلئالی وە ھەرچەن کاتم گرابو بە دەرس و تەئەوی سیفەد دەرس خوینەو، لەگەڵ ئەو شا لە ھەردەمیکا کاتیکم دەست کەوتایە، بی ئەو ی پۆستم بە ماموستا ھەیت کتیی فەلسەفەم موناڵە ئەکرد وە خوا بۆی کردم بتوانم بە ھەمو جۆری لەم زانیاری بە یگەم، سەرئێجم دا لەگەڵ ئەو شا پێرەوی فەلسەفە زۆرن وە تۆلەرئی زۆریشی لی ئەبنەو، بەلام ئەبنە سی دەستە سەرەکی، «دەھری، یەکان، «سورشتی یەکان»، «ئیلاهی، یەکان، دەھری، یەکان لابان وایە جیھان ھەروا کەئیسە ھەبە ھەربو و ھەرئەئی وە گیان لەبەرانیشت ھەروا یون «گیان لەبەر لەتۆر، تۆر لەگیان لەبەر»، کە ئەمانە لە روانگە ئابنەو، «زەندیق» ن، «ئەکری بلین زەندیق ئەینە، خوا ئەناس، ملحد «نوسەر».

سورشتی یەکان، ئەوانەن کە مەبارەت بە ھەمو جۆرە گیان لەبەرئیک ئەکۆلنەو چ «رەوۆک» چ «رورەک»، «جەپوان و تەبات» ئەمانە ئەرەندە گیان لەبەر ھەلئەدز نو لەچۆنەتی ژباتیان ئەکۆلنەو، بۆیان دەرئەکەوئت کە دامەزراندنی ئەم ژبانە پێکۆشکە بی دامەزرێنەر موھەندیس ناییت وە ئەمە ئەیتە ھۆی باوەریان بە دروس کەر و ھەل سۆریتەری جیھان و گیان داران، بەلام ئەمانە بە ھۆی زۆر چۆنە بشجوبتاوانی مەبەستەو، باوەریان دیتە سەرئەو ی زیندوبونەو ی مردوی داریو پتورکا و لەگەڵی ئاوەزی ئەواندا ناگونجی وە ناپرواتە مێشکیانەو لەش کە پتورکا و گیانی لی دەرچو تازە جارێکی تر گیانی بچیتەو بەر، جائەمانەش ھەرچەن باوەریان بە دروس کەزیک «خالق» ھەبە، بەلام باوەریان بە «دوارۆز» وە زیندوبونەو نە، لەبەرئەو کە نەبەتەمای پاداشن وە نە لەسزای دوارۆز ئەترسن، جەلەوی ئەفسی بۆشل ئەکەن و چۆتیا پێ خوشە وا ئەزین، کەواتە ئەوانیش لای ئێمە ھەر بە «زەندیق» دائەنرین، چونکە موسولمان بە کەسی ئەوتری، باوەری بە دوارۆز وە زیندوبونەو ی پاشی مەرگ ھەیت.

ئیلاهی یەکان، ئەمانەش لەفەیلە سوڤەکانی دواتر وە کو «سوقرات» کە ماموستای «ئیفلاخونە» وە ئەویش ماموستای ئەرەستۆیە، ئەرەستۆش ئەو کەسە بە کە «مەنطیق»

داناو زانیاریه کانی خسته قالیکی زانیارانوه له پاشان بهر په رچی باوه په کانی
ئیفلاتون و ئه ره ستویشی دایه وه .

غه زالی له پاشان له باره ی ئه و زانیاری یانه وه که فله سه فه ئه پان گریته وه باس ئه کات و
ده سته به ندی پان ئه کات ، وه ئه لی «شهنش» به شن . «ریاضیات ، منطق ، طبیعی ،
إلهی ، سیاسی ، ئه خلای . وه چه نو چو نو که لکو زبانی ، «ماددی و مه عنوی» هه رکامیان
به جیا باس ئه کات ، «له پاشان پشانی ئه دات که ئه م زانیاری یانه ش ، نه ک ئه نه نا توان مروف
بگه یسته هه وارگی ئاوات و «به قین» به لکو پری جار ئه به هزی کو کردنو لاواز کردنی
باوه پش» ، سه باره ت به پری زه وی «تعلیم» وه دله خورپی کانی ئه م پری گه به ش ، ئه لی
، پاش ئه وه ی له لی کو ئینه وه ی فله سه فه دا بو م ده رکه وت که ئاوه زی مروف توانایی
ئه وه ی نه له هه رچی زانیته سه ر ده رکات و هه مو شار راوه و نه ناسراویک بناسیت
که وتنه لی کو ئینه وه و بشکنین ، کتبه کانی «تعلیمی» به کان ، که لا پان وایه له پری گه ی
«ئیهامی مه عصومه» وه ئه کری سه ر له هه مو نه ناسراو و نه زانراویک ده رکه یته ، غه زالی ،
به دور و دریزی له پری زه و و بیرو باوه ره کانی ئه مانیش ئه کو ئینه وه ، وه به لگه ی به کار و
به که لک بو به په رچ دانه وه پان دیریته ، وه رونی ئه کاته وه که بناغه ی باوه پری ئه مانه ،
له هه مو پان شل ترو لاواز تره ، له پاشان ئه لی له زانیی ئه مانه ش شتی کم
ده س نه که وت ، که ده ردی ده رمان کات ، له هه مو ی سه پرتر ئه وه یه ئه گه ربلیته ،
ده ی ئه و ئیهامه مه عصومه تان کامه تا تا زانیته که ی لی وه رگرین ، دوش دانه مین وه
وه لامیان نه ، چونکه «غالبه» .

له پاشان ئه لی ، سه رم له وکه سانه سو پ ئه مینی باوه پری یته سه ره ئه وه ی که ئه لی
لای ماموستاییکی نایه ت قیری زانیاری یته ، که چی ماموستا که ش دیار نه بیته
غائب یته ، باسه که زو ره به رده وامه وه به لگه ی زوری پشان داوه که له م کو رته باسه دا
بو مان ناگه ربته وه .

رینگه‌ی صوفی به‌کان :

غەزالی ئەلی کاتی له لیکۆلینه‌وه‌ی زانیاری به‌کافی تر بومه‌وه، که‌وتمه لیکۆلینه‌وه‌ی پێ‌په‌وی «تە‌صووف» وه‌ بۆم ده‌رکه‌وت ئەم‌رینگه‌یه‌ دابه‌شه، هه‌م زانیاری به‌ وه‌ هه‌م کرده‌وه، ئە‌وه‌ی که‌ کرده‌وه‌یه‌ بریتی به‌ له‌ برینی رینگه‌ی «وه‌زاندنی نه‌فس» وه‌ پاک کرده‌وه‌ی له‌ هه‌مو زه‌وشینکی ناپه‌سە‌ند، وه‌ هه‌مو «صفه‌تینکی»، «خده‌ینکی» ناره‌واو ناپاک، تاوه‌کو ده‌رون «دل» بگاته‌ راده‌ینک که‌ جگه‌ له‌خودا هه‌چی تری تیا نه‌بیت، وه‌ پرازیژته‌وه‌ به‌ «ذیکری الله»، یادی خوا.

جا که‌زانیم رینگه‌ی کرده‌وه‌که‌ نه‌وه‌نده‌ سه‌خته‌ له‌پیشا ده‌ستم دایه‌ رینگه‌ی زانینه‌که‌ی، که‌ لام‌زور ئاسان‌تریو، به‌م جو‌ره‌ ده‌ستم کرده‌ خویندنه‌وه‌ی کتێبه‌کانیان وه‌کو «قوت القلوب» ی «أبي طالب المكي» وه‌ کتێبه‌کانی «حارث اخصاسی» وه‌ نوسراوه‌ به‌که‌لکه‌کانی «جنید» وه‌ «شبل» وه‌ «أبي یزید البسطامي» خویان لی‌ رازی بیت، به‌م‌چه‌شنه‌ له‌هه‌رچی زانیاری خویندنه‌وه‌ی ئەم‌ ده‌سته‌بیت تی‌گه‌بشتم، وه‌ ئە‌وه‌ی که‌ بکریت له‌رینگه‌ی خویندنه‌وه‌وه‌ به‌ده‌سته‌بیت به‌ده‌ستم هه‌تا، باش ئە‌وه‌، بۆم ده‌رکه‌وت ئە‌وه‌ی که‌ زانیاری راسته‌قینه‌ی ئە‌مانه‌بیت، ناکری له‌رینگه‌ی خویندن وه‌ ده‌سه‌وه‌ ده‌س که‌ویت، به‌لکه‌و بریتی به‌ له‌ «چه‌شتن» وه‌ «حاله‌» وه‌ گۆرانی «صفات» جا غەزالی بۆ‌ئونه‌ی ئەم‌ به‌راورده‌ی خۆی ئە‌لێت، لی‌ گومان ماوه‌زۆره‌ له‌نیوانی ئە‌وه‌یدا که‌ بزانی تە‌ندروستی چۆنه‌و به‌چی ئە‌لێن، له‌گه‌ل ئە‌وه‌دا که‌ خۆمان تە‌ندروست‌بین، یان، تیری به‌چی ئە‌لێن، له‌گه‌ل ئە‌وه‌دا که‌ خۆمان تیر‌بین، یان ئە‌وه‌ی، له‌رینگه‌ی زانیاری پزشکی به‌وه‌ بزانی راده‌ی گه‌بشته‌ پله‌ی سه‌رخۆشی له‌روانگه‌ی زانینه‌وه‌ کامه‌تا، وه‌ سه‌رخۆش به‌کی ئە‌لێن، له‌گه‌ل ئە‌وه‌دا که‌ به‌کی خۆی سه‌رخۆش‌بیت چونکه‌ «سه‌رخۆش خۆی له‌باره‌ی زانیاری سه‌رخۆش‌بونه‌وه‌، نه‌ی خویندوه‌و هه‌ی نازانیت که‌چی سه‌رخۆش‌بیه‌، به‌ئام نه‌وزانیاره‌ی که‌ سه‌رخۆش‌بیه‌، ئە‌زانی پله‌ی سه‌رخۆش‌بون کامه‌تاو، که‌چی چۆنه‌ته‌که‌ی نازانی». «هه‌گه‌ر خۆشی سه‌رخۆش‌بیت».

یان پزشکی نه خوش که زور باش نه زانی نه ندرستی به چی نه لێ
 وه نه ندرست کێ به، که چی خۆشی نه خوشه، هه ره به م چه شنه ماوه زوره له ئیوانی
 ئه وهی دا که ناوه پوک و مهرج و هوکانی «زهده» بزانی، له گه له ئه وهیدا که خۆت
 «زاهده» بیت، وه پرووت وه رگێرائی له سامانو پایه و پلهی دنیایی.

به م چه شنه بۆم ده رکهوت صوفی به کان دارای «حالت» نه که خواوه فی گوشتار، یان بلیین
 صوفیهی حال و کرداره نه که وته و گوشتار، منیش ئه وهی که هی خۆینده وه زانی بو
 لی بوبومه وه مابویه وه سه ری به ده ست هینانی ئه وهی که له پێگهی خۆیندن و
 خۆینده وه به ده ست ناییت به لکویه سلوک «پێگرتنه به» وه چه شتن، ده وق، نه ی
 ده س که ویت، وه بۆم پروون بوبویه وه که خوش به ختی دوا پۆز، مه گه ره به «ته قوا»، وه
 جل و گرتی «نه فس» له ئاره زوده کانی، ده س که ویت ئه مه ش به وه ده س که ویت،
 په یه ندی دل به ریت له ئاره زوی دنیایی، واته بیزاربون له مەنزله گی له خۆبایی بون،
 وه رونا نه مەنزله گی جاویدانی، وه رونا نه لای خوا، به هه مو تواناییکه وه، وه ئه مه ش
 بی گومان سه ر ناگری ئه گه ره پشت هه له نه که ی، له سامان به یه که وه نان و پایه
 به ده ست هینان، وه را کردن له ده ستی ئه وشته دنیایی یانه ی که دل یان پیوه ئه به ستی،
 وه مرو ف خه ریک ئه که ن به خۆیا نه وه ..

من که ئه مانه م بۆرون بویه وه ئاو پێکم له خۆم دایه وه سه رنجیکی خۆم دا،
 سه یه ئه که م که خۆم نا قو ر قو را که چه قیوم له م شتانه دا، سه یرم کرد گوا یا چا کترین کارم
 ده رس و ته وه یه، لێم کو لی یه وه ئه ییم من سه رگه رمی پێ زانیاری وه هام که هه یج
 گرنگ نیه که لکێکی شی بۆ دوا پۆزم تیانیه، وه کاتی له «نیهی» ئه م ده رس و ته وه به م،
 ورد بومه وه دیم، مه به ستم بۆ ره زامه ندی خوا نیه، به لکو بۆ ته وه یه که ناو بانگ و پایه
 پله و سامان به ده س بێرم، جا له شو ئیکا ئه مه با شترین کارم بیت، وای به حالی
 کرده وه کانی ترم، !! لێ ره دا بو سه یرم کرد خۆم له لێواره ی هه ل دیرگه و په رت گه و
 سه ره و لێ ره یین کادی که ئه م کیشن بۆ ناوی ئاگر.

به م چه شنه بو، بێ یارم دا، به غدا به جی یێم وه سه ری خۆم هه لگرم، به دورو
 در پێی با سی فه راهه م کردی پێ شه کی ئه م ده رچونه وه خۆ دزی ته وه له خه لی فه و
 گه و ره پیا وانی به غدا ئه کات، پاشان ئه گاته ئه وهی ئه لی، پاش بێ یار دان هه رچی
 مال و سامانم هه بو هه مویم به خشی یه وه ده ستم پیوه نا، وه به شی مال و مالا شیم

لی جیا کردەو، ئەوەندە کە پێی بژین، وەرۆم نایە «شام» نزیکی دوسال لەوی مامەو وە بەوجۆرە لە کتیی صوفیەکانا خۆندبوو وە رویشتم لەگۆشەییەکان کەس نەم ناسی، دەستم کردە خواپەرستی، وەتیکۆشان، بۆ پاککردنەوێ «نەفس» «دەروون» وە پالۆتیی دل بە «ذیکری» الله، وە زۆرجاریش ئەرۆشتمە منارە کە میزگەوتی شام، وە دەرگا کە می لەسەری خۆم دائەخست، ماوەینکیش چۆم بو «نەفس» وە لە میزگەوتی «الاقصی» دا سەرگەرمی هەمان ذیکری فیکری ریازەت و خۆپالۆتن بوم، پاشان ری کەوتم بۆ مەککە و مەدینە وەرۆم نایە حەجاز، پاش ماوەینک سەرلەنوێ کە لکە لەی مائۆمنا کەوتەو سەرم وە هاتەو بۆ دیدەنیان، بەلام ئیتر هەر بەکەنارەگیری مامەو، وە سەرگەرمی کاری پاککردنەو و پالۆتنی دل و دەروون بوم، غەزالی ئەلی ئەم حالی خۆپالۆتنەم دەسال درێژە کیشا وە لەم ماوە دا ئەوێ کە ئەم دی لەشتە نەینەکانی ئەم ری پەرەو، لە ژمارەو حەساب ناییت وە قەت باس نا کریت، ئەلی؛

ئەوێ بۆم پەرو بویەو، ئەو تە، بە یەقین صوفیەکان پریواری پریگای راستی خوا وستی و خواپەرستین، بەتایبەت رەوشیان رەوشیکی ستایش کراو، وە پریگایان راستترین پریگا وە ئەخلاقیان پاکترین ئەخلاق، بە لکو لە کانگە دی دڵەو ئەلیم، ئەگەر ئاوەزو ژیری هەموو ژیران وە «حیکمەتی» هەموو «حکام» وە زانیی هەموو تاین ناسەکانی ئیسلام، بکەیتەو یەکو بیان خەیتە کار، ناتوانی ری پەرەوێ لە پریوێ ئەوان. چاکتر بدۆزیتەو و پیشیاری کات، چونکە هەموو هەلسویشتیکی ئەوان لەنەینی و ئاشکرایدا، لەنوری «نبووت» وەرگیرا، وە باشتر لەنوری «نبووت» هیچ نورینک نە، بۆ روناک کردنەوێ پریگە دی خوش بەختی.

بە کورتی بڵین، مەرف چێ ئەتوانی بلی دەر بارە دی، ری پەرەوێک، کە یە کەم مەرچی ئەو پریگایە پاک کردنەوێت، پاک کردنەوێ چێ؟ پاک کردنەوێ دەروون، لە چێ؟ جگە لەخوا لە هەر چێشتە، کلیلی ئەم پریگایە چێ یە؟ لی پیرانی «دل» بۆ ذیکری خوا، بەو پەری توانایی یەو، دواپەیشی چێ یە «فەنا» بون لەیادی خوادا «واله خوت لەیاد بچیتەو وەتەنا یادی خوابکەیت» بەلام ئەلی ئەوێش بزانین لەکانی پریی ئەو پریگایە دا زۆر دەس کەوتی تر هەن، گومانی تیایە کە دەستی ئەو پریوارە ئەکەون، کە لە پەردە لەسەر دیدە دی دەروون هەل گیران «موکاشفە» و چاوپێ کەوتن «موشاهدە» وە دەس پی ئەکات، تالەگاتە شتی زۆر گرنگ و سەر سوو پێنەر،

له سه ره تاي گرتنه بهري ري رهوي نه صه ووف دا، ته نانه ت هه ره له کاتي
بيداريش دا ريواراني ته مريگايه، چاويان ته که وي به فرشته کان، وه به
رهواني پاكي په بام بهران، به جورتي که دهنگيان نه بيسنو که لکيان لي وه ره گرن،
پاشان که ورده ورده «حالي ساليک واته ريوار» پيش که وت، ته گاته پايه وپله و شوي
وا، که هيچ زواني تواناي باسي نه و شتانه ي نه، چونکه وشه يني که ده س نا که ویت
که نه و شتانه بگه يني تو بو نه و مه به ستانه ده ست بدات، وه ته گه که سي بيه وي
نه و شتانه باس کات، لي گومان ته که ویت هه له وه، وه بوي نا کريت، بوچی؟ وه لام
بو نمونه....

به کي له و شتانه، يان له و پايانه ي که ري بوازي ري رهوي نه صه ووف پي ته گات
پايه ي «قورب» واته نزيکی له خواي گه وره، برتيک لايان وايه ته مه «حولوله» واته
دابه زيني رهواني خوشه ويست له ناو له شي ويستار دا، برتيک لايان وايه ته م نزيکی به
«ئيتحاده» واته به يه کبوني گياني هه ردولا، خوشه ويست و ويستار «خودا و به نده»
برتيک به م حالي «قورب» ته لين «وصول» واته گه يشتنه لاي خوشه ويست، يان
«وه حده ي وجود».

که چي ته مانه ش هه موي هه له به و هيچ کامي نه، چونکي وشه يتيک وه «ته عبري»
نه بو پيشان داني نه و حاله ته، غه زالي ته فه رمي ئيمه باسي ته م هه لانه مان له کتبي
«المقصد الاسي» دا کردوه، وه ته لي من خوم سه باره ت به م حاله ته م شيعره ته لم،
که ته لي.

(وكان ما كان مما لست اذكرك
فقلن خيراً ولا تسأل عن الخبر)

به لام من خوم سه باره ت به م باسه ده س رانه کيشم بويارچه شيعريکي حه زره ي
شاهي نه قشبه ند بهاء الدين محمد که له هه ووه ل شيعري سه ره تاي قه صيده که دا
ته فه رمي.

له عه يني خاموشي و لي دهنگي دا، خاوه ن دنگو خاوه ن گو فتم، هه روه کو خه ي
کتیب، خه ي نو سين.

یان مورشید ، جگه نهوهی که ریبه‌ر وه ماموستا وه پزیشکی ده‌رون ، بۆنه‌وهی مورید بگه‌یینه پله‌ی به‌قین ، خۆیان مه‌به‌ست و مه‌قصور نین ، به‌لکو مه‌به‌ست و مه‌قصور هه‌ر خۆای گه‌وره‌یه ، به‌لام ریزلی گرتن و به‌گوی کردن و خوش‌ویستی ماموستا و پزیشک کارێکی شیاوو پی‌ویسته ، وه به‌نی ته‌نجام دانی سپارده‌و یاسای ریزگیری وه‌گه‌رادی‌ری بۆ مورشید وه پیری ته‌ریقه‌ت ، هیچ‌کس ناتوانی بگانه‌رازو ئاوات ، وه نه‌وهی که‌بایزید فهرموه‌تی هه‌رکس پی‌و ریبه‌ریکی نه‌نی ، شه‌یتان ته‌یته‌ ری به‌ری ، هه‌ر بۆنه‌وه‌ته که بۆریگی خۆاناسی ، چ ریگیای شه‌ری ظاهر ، وه‌چ ریگیی نه‌ینی مه‌عنه‌وی ، ته‌گه‌ر ماموستا ره‌هه‌ات نه‌بو ، وا شه‌یتان ده‌رفه‌ت تی‌ته‌بات و ریگا وون ته‌که‌یت وه‌سه‌رت لی‌ ته‌شیوت ، ته‌گینا بۆنه‌وه‌یه که نه‌و مه‌لاوشیخه‌ خۆیان بینه‌ رازو مه‌قصور و مه‌رامی صوفی‌یه‌کان ، به‌لکو نه‌و ریبه‌رانه‌ هوو ئامیری خۆاناساندن به‌خۆازیاران .

ئیمه‌ له‌پیرست کردنی پرسپاره‌کان دا ، پرسپاری چواره‌مان ، بریتی به‌ له‌وه ، که ته‌سه‌روف به‌چی ده‌ست پی‌ته‌کات وه پایانی کامه‌تا ؟ له‌وه‌لاما ته‌لین ، ته‌سه‌روف به‌ ته‌به‌کردن ، واته‌ پاش‌گه‌ز وه‌ده‌س هه‌لگرتن له‌خرابکاری ی ، ده‌س پی‌ته‌کات ، ته‌به‌ته‌ به‌ومه‌رجه‌ی نه‌و ده‌س هه‌لگرتنه‌ بۆه‌میشه‌یت ، وه هه‌تا هه‌تا به‌ ته‌که‌سه‌ نه‌گه‌رپه‌ته‌وه‌ سه‌ر که‌چه‌ره‌وی ، پاش ته‌م ته‌به‌کردنه ، ته‌گه‌ر ته‌به‌که ، له‌سه‌ر ده‌ستی مورشیدا نه‌بو وه هه‌ر به‌ینی خۆتو خۆدای خۆت بو ، نه‌وه به‌رده‌وام ته‌ییت له‌سه‌ر ته‌قوا ، واته‌ خۆپاراستن له‌ هه‌مو خرابه‌ییک وه‌به‌په‌ره‌وی کردن له‌ خواپه‌رستی به‌هه‌مو مه‌عنا ییک ، واته‌ ته‌نجامی فهرزو سوتنه‌ت وه زیاده‌ نوێژکان وه‌شه‌ونوێژ وه (دیک) واته‌ ناوی خۆا بردن و یادی خۆا کردن ، جا ، یان به‌زوان یان به‌دل ، یان به‌هه‌ردوکی ، وه ناراده‌ییک قورئان خویندن ، دوری گرتن له‌ره‌ذائل واته‌ هه‌ستی ناپه‌سندی ده‌رونی ، وه دوری گرتن له‌ته‌نجام دانی ته‌وه‌سته‌ ناپه‌سه‌ندانه ، وه خه‌بات «موجاهه‌ده» بۆ زالی‌بون به‌سه‌ر هه‌ستی ناپه‌سه‌ندی ده‌رونا ، وه جی‌نشین کردنی هه‌ستی په‌سه‌ند «صیفاقی‌حه‌میده» له‌شوینی ناپه‌سه‌نده‌کانا ، گرتنه‌به‌ری ره‌وشو کرداری باش له‌گه‌ل موسول‌انان دا ، به‌لکو له‌گه‌لی هه‌مو مروفیک دا ، ته‌نانه‌ت له‌گه‌لی هه‌مو گیان‌له‌به‌ریکدا ، تی‌کو‌شان بۆ به‌ده‌ست هینانی نانی جه‌لال وه‌مالی جه‌لال ، وه به‌خشینی نه‌و نان و مال له‌جه‌لال به‌پی‌ فهرمانی شه‌رع ، واته‌ به‌ره‌وا تیرکردنی زکی خۆتو باوکودایکو مال‌وخیزانت له‌پاشان بی‌به‌ش نه‌کردنی ته‌وانه‌ی پی‌ویستیان به‌یارمه‌تی به‌ ، له‌خزم و هاوسی و دورترو دورتر ، «وه‌ته‌مانش هه‌مو فهرمانی خۆدان بۆه‌مو موسول‌انیک» .

به‌رده‌وام‌بون له‌سه‌ری ته‌م‌په‌وشه‌ په‌سه‌ندانه وه‌له‌سه‌ری نه‌و خواپه‌رستی به‌

بەر بلاوه ، وه له سه رچونی تاته و ده مه ی خوا خوی ده روی ره حمه ت لی ته کاته وه دله و ده رونت به پرووناکی ی خوی پرووناک ته کاته وه و ئایه تی «وَاتَّقُوا اللَّهَ وَبِعَلِّمُكُمُ اللَّهَ» ، یان «وَالَّذِينَ جَاهَلُوا فِينَا لَنَهْدِيَهُمْ صُبُلًا» ، یان «وَأَسْجُدْ وَاقْتَرِبْ» له خوت و ده رونت ههست ته کهیت یان ته وه ته خواخوی ریگی نزیک بونه وه مه نزل بریت پیشان ته دات ، یان هیدایه ت ته دات بۆلای ماموستا و ریبه ریگ ، وه ته مه بۆزۆرکه س پیش هاته .

یان ته وه ته که ته ته توبه کردنه ت له سه رده ستی مورشی دو ریبه ریگا ته نجام ته دهیت ، که ئیز ته و ریبه ره شاره زایه ، خوی هه روه کو ماموستایکی دلسۆز که ورده ورده به «لەدریج» ده رس بلیته وه به شاگردی ، هه روا ته یته ری نماو ماموستات .

به لām ته وه ی ئاشکرایه ته و ماموستایه به رله هه موشتی ده رسی ذیکر به وشاگرده پیشان ته دات ذیکری نهی ، یان ئاشکرا ، بۆ نمونه ذیکری نه قشبه ندی به کان ذیکری «خفی» واته نهی ، یان ، ده روی به ، وه ذیکری قادری به کان ، ذیکری «جفی» واته ئاشکرایه ، که هه ردوکی هه ر به پشت به ستنه به ئایه تی قورئان ، وه هه ردو جو ره که ی له قورئان ته مری پی کراوه ، هه روه کو که ته فه رمی «وَأَذْكُرْكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرَّعًا وَخَفِيَّةً...» سوره ی ئعراف «٢٠٤» یان که له مه قامی دوعا کردن ، واته له خوا پارانه وه دا ته فه رمی ، «ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرَّعًا وَخَفِيَّةً» ئایه تی «٥٤» سوره ی ئعراف ، له ئایه ته که دا ته فه رمی (فِي نَفْسِكَ) واته له ده رونا ناوی خوا به ره ، لیه دا ته فه رمی «وَوَخْفِيَّةً» واته به په نامه کی له ده روی خوتا ناوی خوا به ره ، «الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ» رعد «٢٧» «الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِهِمْ...» ال عمران (١٩١) که واته په روه رده کردنی خوازیاری ری ره وی ته سه ووف به به کی له م دوو ره وشه ده س ته کاته ذیکر به «نهی» یان به ئاشکرا له بناغه شا ، ته ته ته ریه تانه هه رله مه وه سه رچاوه ته گرن ، ته مه ش وه کو دوو ره وشه ته دریس وایه که هه ربه که ی له ئیختراعی که له پسپۆرو ماموستایکه وه هاتیت ، که له جیهانی خوریندن مه کته بو دانشگهی ته مڕۆشدا زور به رچاوه ته که ویت ، یان خو له ره وشه مو عاله جه «ده رمان کردن» ، یان «عمه لیات» دا هیه ، مه به ست وه هه ده ف وه ئامانج وه نیشانه ، هه ریه کی که ، به لām له ریگی جورا و جو ره وه به پی شاره زایی پسپۆرو ماموستا کان ته گۆرریت ، هه ده ف هه ر خوانا-ین وه خوا له خورازی کردن وه

گه‌بشتن به‌پله‌ی به‌قای پاش فه‌نا وه‌مه‌له‌بهندی عه‌ینول به‌قینه ، به‌لام له‌پری ره‌وی جور‌او جور‌وه ، وه‌کو کوردی خو‌مان ئه‌لین هه‌موی ئه‌و پینگایانه بو (بانه) ئه‌رۆن ، مه‌به‌ست گه‌بشتنه به (بانه) ، چاهه‌ریه‌که‌ی له‌ پینگاییکه‌وه که‌لای وایه نزیک‌تره ، جا ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی جگه له‌ذیکره‌راییقه‌شی هه‌یه ، (راییقه) له وشه‌ی «رابطه‌ی عه‌ریه‌یه‌وه هاتوه ، واته په‌یوه‌نددان وه‌پیکه‌وه به‌ستن ، له ناوه‌پوکدا هه‌ول و تی‌کو‌شان بو په‌یوه‌ند دانی دلی موریدی تازه‌کاره به‌خوای گه‌وره‌وه ئه‌مه‌ش به‌جوریک ئه‌ییت ، مورید خو‌ی هه‌ول بدات که‌له‌ده‌رونه‌وه خو‌یه‌ستیت به‌مورشیده‌وه ، بوچی ؟... چونکو هه‌روه‌کو وت‌مان مورشیدی «کامیل وه موکه‌ئیل» واته هه‌م خو‌ی پی‌گه‌بشتنی وه‌هه‌م بتوانی خه‌لگیش پی‌گه‌بشتنی» دیاره ئاوا که‌سیک پله‌ی به‌قای پاش فه‌نای ده‌س‌که‌وتوه ، که‌سیکیش که‌وابو دیاره له‌ده‌رونه‌وه په‌یونده به‌رو‌حانیه‌تی ریبه‌ری گه‌وره‌وه واته حه‌زیه‌تی موحه‌مه‌د درودی خو‌ای له‌سه‌ر ، ئی‌گومان رو‌حی ئه‌ویش ئی‌واسیقه په‌یونده به‌نورو لوطی خوداوه ، هه‌روه‌کو وایری کاره‌باییک هه‌ریه‌که‌ی به‌ستراوه به‌مه‌رکه‌زیکی به‌هیز‌تره‌وه ئا‌ئ‌گاته سه‌رچاوه‌که‌ی ، وه ئه‌گه‌رییتو گ‌ل‌ویی یان دینه‌موینیکی بچو‌ک ، به‌ئێ (موحه‌مويله) بدری‌ت له‌سه‌رچاوه‌ی کاره‌با که‌ ئه‌سو‌یت وه خو‌ی بۆ‌ناگیریت ، هه‌روا ئه‌و موریده تازه‌کاره‌ش هه‌م خو‌ی توانایی ئه‌وه‌ی نیه خو‌ی په‌کسه‌ر له‌ده‌رونه‌وه په‌یوه‌ند بدات به‌رو‌حانیه‌تی په‌یامبه‌ره‌وه یان به‌نوری خوداوه ، وه‌هه‌م شاره‌زایش نیه ، چون ئه‌و‌کاره بکات ، که‌واته له‌ریگه‌ی ره‌بطی ده‌رونی خو‌یه‌وه به‌ده‌رونی مورشیده‌وه په‌یوه‌ند له‌گه‌لی سه‌رچاوه‌ی نورا ، واته خو‌ای گه‌وره‌دا ئه‌کات ، وه‌ئ‌و مورشیده خو‌ی سه‌رچاوه‌ی نوریه به‌ئ‌کو وه‌کو موحه‌مويله : سه‌به‌بو وه‌سیله‌به بۆ‌نه‌قلی ئه‌ونوره له‌مه‌رکه‌زی به‌رزوه بولای خوازیاری تازه‌کار ، به شیوه‌ییکی تریش ئه‌توانین ب‌ل‌ین هه‌روه‌کو له‌ره‌وشی ده‌رس‌وتنه‌وه‌ی کۆن‌دا ، مه‌لاگه‌وره‌کان ده‌رسیان ئه‌وته‌وه به‌موسته‌عید ، ئه‌ویش به‌له‌خو‌ی خوارتر ، هه‌تا ئه‌هاته سه‌ری ئه‌و‌که‌سه‌ی تازه ده‌ست‌ئ‌کاته ئه‌لقو‌نی ، ئه‌ویش هه‌ریه‌وچه‌شنه‌یه ، جا چونکه شته‌که شتیکی مه‌عنه‌وی و رو‌حی‌یه ، ناتوانم به‌م جو‌ره ئه‌لی باسی بکه‌م ، له‌گینا ئه‌مانه‌شتیکی ماددی بون باسه‌مان کردن ، بۆ‌نزیك کردنه‌وه‌ی بی‌ری خو‌ینه‌ر له‌باسه‌که .

که‌واته له‌سه‌ر ره‌وشی پری له ته‌ریقه‌ته‌کان وه‌کو نه‌قشبه‌ندی په‌کان دوو جو‌ره ئی‌کو‌شان هه‌یه بۆ ته‌زکیه‌ی نه‌فس ، واته پاك کردنه‌وه‌ی ده‌رون ، په‌کینکی ذیکری

خودایه، سا یان به دهنگی بهرز یان به نهی له دهرونا، به کیکیش یارمه تی خواسته
له روچی مورشید که نهیته پیوه ندانی روچی خوت، یان دلوهرونی خوت به دهرونی
مورشیده وه، له ورینگه وه په یوه ندانی دهرونه به سه رچاوه ی رونا کی به وه. جا نه و
مورشیده ش، سا یان له وکاتی رابطه دایان وه کو له پیشا وتان به هوی (تهوه ججهوه)
واته روی دورون تی کردنی مورشید بۆ دهرونی مورید، هزاران کاری سهیر له گملا دلا نه کرت
بی تهوه ی گوی و زوان ده خاله تیان ههیت، وه دهرون نه به سرت به جیهانی مه عنه ویاته وه، وه
هزاران رازو نهی له جیهانی مه عنه وی بۆمروک ده رته که ویت. حه زره تی شیخ عوسمان سراج
الدینی نه قشبه ندی، واته شیخ عوسمانی (تهوتله)، له م باره وه دوبه تی ییکی هه به زور
دل نه وازو به جی، که ته فهرمی.

هه رجا که مه ن و دوست به هم باز ره سیدیم
ته زنیش به ده نه ندیش له بی خویش گه زیدیم
بی واسیله بی گوشت و زه بان نه ز طهره فی دل
بسیار سوخن بود که گوشتیم و شه ندیم

واته هه رکاتی یان له هه رشوینیکا من و خو شه ویستم گه یشتین به یه ک، له ترسی نازاری
باوه ناپاکان لیوی خومان گه ست، وه به بی تهوه ی که گوی و زوان به کار بیرین،
هه ره رینگه ی دلوه، زور قسه و باسان بو که گوتمان ویستان. سید
عه بدول ره جیمی مه وله وی، که زورتری شیعه کانی له سه رچاوه ی ته سه ووفه وه هه ل
ته قولین، هه رچی که ته لی ساق مه یم به ده ری بی گومان هه ر ته م داخوازه
مه عنه وی به ته، که له مورشیدی خوی شیخ عوسمانی ته وبله ی کردوه، وه ویستویه تی
مورشیده که ی له دهرونه وه ته وه ججهوه لی بکات. مه وله وی له به کی له شیعه کانی
پاش باسی پیشه کی یه ک بو داخوازه که ی، ته لیت.

رۆ جه شه و فیشته ر زارو زه لیلیم
ساق! سا جامی ته عجار ده خیلیم

پاشان ئەلێت: -

ساقی سا دەخیل وە فەریادم پەس
وە پرووی نازەووە جام گێرە وە دەس
دەور دەره وە ناز چون هەردەجاران
پەم دە یەكەمەنی ی سەباو ئێواران!

پاشان ئەلێت: -

ساقی! ئامانەن نەشوو جە وێرت
وە فەریادم پەس تۆ بەشقی پێرت

تا دواڤی شیعرەكە، .. مەولەوی لێرەدا لەپیری خۆی داوا ئەكات وە سوێندیشی ئەدات
بەعیشقی پیری خۆی، پیری مورشیدەكە. كە ئەوشەووە ئەوی لەبیر نەچیت وە
بی بەهرە ی ئەكات لەبادە ی مەحەببەت. بەیارمەنی خودا ئەگەر گەشتینە سەرباسی
كارکردی تەسەوووف بۆسەر ئەدەب، بەتایبەت بۆسەری ئەدەبی كوردی، ئەم
مەبەستانە، شی ی ئەكەینەرە، دیوانەكە ی مەولەوی پریەتی لەتەسەوووف هەروەكو
دیوانی مەلای جەزیری، یان مەحوی، وەزۆریك لەشاعیرانی كورد دوبارە
هەرلەبارە ی تەوەججوهو كارکردی مورشیدەووە بۆ پێگەباندنی موزید،
شیعەریكی تری مەولەوی هەیه كە بۆ شیخ عوسمانی نوسیوه، لەشۆینیکیا باسی
لاوازی یو بی هیزلی كشت و مەزرای دەرونی خۆی ئەكات بۆ مورشید، داوا ی یارمەتی
لی ئەكات. ئەلێت،

حەیفەن تۆ میراو سەر جۆی بادە بی
وە هەركەس وە قەد كەفەف دادە بی
من كشتەم پروو زەرد هەم فەردانم بۆ
دانەم پروو سبای هەم دەردانم بۆ
سا هۆركەر با بی جۆجۆ جۆگە ی مە.
وەسەر كشتەم دا پە ی پە ی پە ی پە
بەلام پا شەرتە گەشیووە كەرۆ
چی ئاخەرەووە داناوی وەرۆ

مهولهوی ئەلێ بە مورشیدە کە ی، حەبە تۆ میراوی سەر جوگە ی باده ی مەحەبەتی
خوداییت، وە مەزراکە ی من، لە ناوی مەزرای ھاوێ کائا، رۆزەردو لاواز ییت،
دە توخوا جوگە ی مە ی هە لکە بۆ مەزراکە م بە لکو لە م دوا دوا ی تە مە نە وە (داناوی)
بھوات، وە گە شە ی بکات، داناو ئاخیرین ئاویکە کە ئە دریت بە گە م، بۆ ئە وە ی کە
دانه کە ی پڕییت و قە لە و. لێرە دا هەر چە ن تۆ زی لە مە بە ست دور کە و تە وە لە هە مان
کاتیشا خۆ ی کڕوکی مە بە ستە کە بە. کە واته موریدی تازه کار، پاش تە وە کردن، چ
لە سەر دە ستی مورشیداییت چ لە بە یی خۆ یو خودای خۆ ی داییت، دە س ئە کاتە
رێگە پڕین، وە یە کە م پلە ی پاش تە وە دە س کردنە بە ذیکر، یان پڕی جار هە م
ذیکریش وە هە م رابیطە، ئیمە لە ئایندە دا چوێتی ئە نجام دانی ئە م ذیکر و رابیطە یە ش
باس ئە کە ی، واته چۆ ن ذیکر بکات یان چۆ ن رابیطە بکات،

لە مە ودا، رێبوا ی رێگای ئە سە ووف، ئە ی دە س بکاتە پاک کردنە وە ی دە رۆن
وە ئە مە ش بە خە بات کردن وە بە ربەرە کانی کردنە لە گە ل خواستە ناپە سە ندە کانی
دە رونا، گە رگە ترین شتێ ک کە هە ستی ناپاکی دە رۆن واته هە ستی
«نە فسی ئە مکارە بە ل سو» چارە ئە کات، ریا زە ت کێشانە، کە پێ ی ئە وتری، «چلە کێشان»
یان «خە لۆت» یان ریا زە ت، کە لە ناوەرۆکا هە موی هە ر یە کێکە، وە لە ژیری چە نری
خە بات، واته موحا هە دە دایە «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهَبِيَنَّهُمْ سُبُلًا» یان هە رۆه کو وتمان،
پە یام بە ری گە وەرە درودی لە سەر کاتی کە لە غە زو وێ ک گە را و نە تە وە، فەر مویانە لە
جیهادی بچو ک گە را ی نە وە، جا کاتی جیهادی گە وەرە یە، عە ز یان کرد جیهادی گە وەرە
کامە تا؟ فەر موی جیهادە لە گە ل نە فسا، جا ئە م موحا هە دە، ئە سە ووف، رێ پەر و
رە وشی ئایە تی بۆ دانا وە، ئە ویش کە ناره گیری یە لە خە لک، وە تە رخان کردنی
شوێ نیکی ئی دە نگو چۆ لۆ پا کو پوختە یە، بۆ ئە وە ی ئە و ریا زە ت کێشە لە وێ دا
شە وەر و ژ بە داتە وە دە می یە ک و سەر گە رمی خوا پە رستی ییت، جا ما وە ی هە ر جارە
داترا وە بە چل رۆژ، ه ی واهە یە بە شوێ نی یە کا چە ن جار ی ک چلە ئە کێشی، ئە ویش
بە پێ ی قە ناعە ت و مێانە ی دلی خۆ ی، یان، بە بۆ دباری کردنی مورشیدە کە ی ئە ییت،
کە ئایا ئە م راهێ تان و پەر وەر دە کردنە تاکە ی پێ و یست ئە ی، هە رۆه کو پارێ ز وە
دەر مان کردنی ئە خو شێ ک کە دو کتۆرە کە ی ئە زانی ت تاکە ی پێ و یست، یان بگرە
خوێ شی هە ستی لە ش ساغی بکات و دە س لە دەر مان و پارێ ز هە ل گرت، ئێ ز ئە م

ئەم کارەش چەن جارێک ئەنجام بەرزیت یان ھەر یەک جار بێت، بەلام تیکرا ئەوانە ی
 کە ئەم رینگایە ئەدەنەبەر، لەپاشان لەھەموی ژبان دا ئیتر دوری ئەگرن لە زیادەپرەوی،
 واتە «یفرات وە تەفریط» لە ھەموشتیکا بۆنۆنە ھەروە کو لەو وەبەربیش و تمان ئیتر ھەلە
 ناکات بەشوێنی سامان و جاھو مەقامی دنیای دا، لە خواردنا لە پۆشینا تەنانەت
 لەگوفتار، لە دەنگ بەرزکردنەوێ قسەکردنا، رینگە ی مام ناوەندی ئەگرتەبەر
 خوا لەقورئانا بەموسولانان ئەفەرمی: «وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا...» ئایە ی (١٤٣)
 سورە ی نيساء .

مەردی گۆرەپانی تەسەووف مەردانە لەسەر رینگە ی خۆی وە لەسەر ذیکرو
 فیکری خۆی وە خواپەرستینکی رینگۆیک بەردەوام ئەبێت، وەپەلەپەلە رینگە ی
 سەخقی تەسەووف ئەبێت، ئەگاتە ھەر مەقامێک چاوی لەھەوارگەو مەزەلەکی
 پیشی خوێتی، وە سەیری ئەو ھەوارگەپانە ناکات کە جی ی هیشتون، بەلکو ھەر
 بەرزەفری ئەکات واتە «طەمەرحە»، تائەگاتە پەلە ی بەقای پاش «فەنا» لەو وەلاش وەنە ی
 ھەموی وەك یەك بێت لەویشا ھەر «ئیمتیاز» وەخەلات وە دەس کەوتی مەعنەوی
 ھەبە ھەر مەگەر خودا خۆبو ئەو کە لەمەردە خوش بەختانە چەندو چۆنی بزاتن، ئیامی
 غەززالی سەبارەت بەبەکی ئەم دەس کەوت و شادبوانەدا کە بەسەری خۆیا ھاتو
 ئەفەرمی: «وَكَانَ مَا كَانَ بِمَا كُنْتُ أَذْكُرُهُ فَلَنْ خَيْرًا وَلَا كَسَالًا عَنِ الْخَيْرِ» واتە ئەو ی روی دا
 روی دا لەوجۆرەشتانە ی کە لەگۆن ئایین تو ھەر ظەننی خەیرت بێت ئیتر مەرسە کە چۆن بو،
 لێرەدا بۆ روون کردنەو ئەکری بلێن پەلو مەقامەکانی تەسەووفیش ھەروە کو دەرس
 خوێندنی مەکتەب و دانشگاه کان وایە، کە لە پۆلیکەو پۆلیکی بالتر تەروات، ئەو
 سألە ئەکوشت بۆ وەرگرتنی شەھادە ی ئەوپۆلە بەلام پاش بەدەس ھێنانی شەھادە کە
 قەت خۆی بەشاگردی ئەو کلاسە دانائیت وە سەرلەنوی بۆ وەرگرتنی دانش نامە ی
 پۆلی بالتر تی ئەکوشت، جا کە قوناغێک لە خوێندنی تەواوکرد بلێن سەرەتایی بری
 تی ئەکوشت بۆ ناوەندی، لەپاشان بۆئانوی لەپاشان دانشگاه و بالتر و بالتر، کە
 دوکتورای گرت ئیتر دوا قوناغە بەلام ھەیشە بەو ش دانامرکی سەرگەرمی
 لیکۆلینەو و مۆتالاکردن ونوسین وە دەرس و تەوہیە وە ھەر بۆ بەرزتر و بەرزتر
 ئەزوانی، ھەردولا ھەر زانیارین ئەم جیہان ناسی یە ئەو خواوەنی جیہان ناسی یە، ئەم
 ناسینی جیہانی سورشت و بینا و ئاشکرا و پابان دارە، ئەوناسینی جیہانی دەرون و نین و
 ئی پایانە، ئەم خوردو خوراکی لەشەو ئەو خوردو خوراکی رۆحە .

چار پیواری شارپنگی ته سهووف پاش گه یشتن به مرار، وه شادبونه وه به جیانی به قینی تمواو وه دامرکانی دل به نوری خوی گموره، تهویش ته گه ریته وه بو ژانی ساکاری خوی، به لام تهو سا که زوری له گهل جاران فرهقه، ئیسته خاوهن باوه ریته باوه ری به قینی، دلی دامرکاوو دامه زراوه تهو کاته ثابتهی «رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ» به سه ریانا «تههلیق» تهییت ته گه به ره والته قسه له گهل خه لک ته کات، دلی هه لای خودایه به لکو دلی هه سه رگه رمی ذیکری «لا اله الا الله» به ته به «أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى» جا ههروه کو وتمان پلهو مهقام هه ن له ریته قاره مانانی ری ره وی ته سهووف دا تهو پلهو مهقامانه هه ریته کی ناوونیشانی خوی هه به که له کاتی گه یشتن به باسی مهقامه کان دا باسیان ته کهین، گه وره پیوایی ته م ریته گه به به به مهقامه کان باسیان کردوه بریکیان هه ریته قوناغه گه وره کانیاں کردوه وه کو سه به به به به خوتندی ته مریو بلین سه ره تایی و ناوه ندی و ثانوی و جامعی به لام بریکیان پوله کانیشیان باس کردوه بریکیان ته نانه ته ره شه و له کانیش دواون، له به به ی «ریته کانی گه یشتن به خواوه» له تازه ترین کتبی به که لکو زانیارانهی ته سهووف دا کتبی «حقائق عن الصوف» نویسی عبد القادر عیسی که بی گومان تهویش له سه ره چاوه کان وه ری گرتوه ته لیث «طریق الوصول الی الله. التوبة، الخشاعة، الخوف، الرجاء، الصلوة، الاعتصام، الصبر، الورع، الزهد، الرضا، التوکل، الشکر» هه ره کوویم ته مه ئیشاره و په نه کیشانی که به یار مه تی خودا له پاشان به وردی باسیان ته کهین به لام چونکه وتمان له م باسه دا چو نه تی ده س پی کردنی ری ره وی ته سهووف وه دواها ته که ی باس ته کهین په نه کیشکان کیشا بو مهقامه کانیش.

تیره دا ته بی پرونی که به نه وه که به لای زو ره ی شاره زایی ته سهووف وه، مه قامی «احسان» بالترین پله ی که که پی ره وانی ته سهووف ته بی گه نی، که ته وه ش بو تهو که سانه ده س ته دات که پله ی به قای پاش فدایان هی ناو ته ده ست، ته وه ش به و جو ره به که پیغه مه درودی خوی له سه ره ته فره می، «الاحسان ان تعبد الله کانک تراهُ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاکَ» بریکیان مه قامی «تهو حیده به بالترین مه قام دانه نین، لام وایه تهویش هه ره له وه وه سه ره چاوه ی گرتوه، که که له مه ردانی ته شار پیته گه له و کانو سانه دا باسیان کردوه، که خو یان له وایه دابوون، وه بریکی تر بو مه قامی ته سهووف «ده وائر یان داناوه وه ته لین که بیست دائره به له دائره ی «عالمی ئی مکان» وه

دهس پی ئەکات وه دواپله که ی، دائره ی بیستم «اللاتعینیه» یه، وه ههروه ها (ویلا یه تی صوغری) وه «ویلا یه تی کوبری» ئەمانه ش هه رناون بۆمه قام و پله یلک که رییواری ری زه وی خواناسی پیا ئه پروات و له دهست که وتی ئەوانه، که واته ئەم ورده کاری به بۆ کاتی خۆی کاتی باسی مه قامات.

شینکی زۆر گرنگی تریش سه بارهت به گه یشتن به خوا ئەوه نه، که خوینەر وای تی ئەکات ئەمه گه یشتنی «ذات» به «ذات»، واته گه یشتنی ذاتی ئینسان به ذاتی «خالق»، چونکه ئەم باوه ره ناشایسته یه، به لکو کوفره، رینگه ی گه یشتن، ئەم رینگایانه یه که وتمان وه کو تهوبه، موخاسه به، خه وف، ره جاء... ئەمانه هه موی زانیاریکی ده روین، وه، به ذهوق، واته چه شتی ده روون ههست ئەکرین، ئەک به «حهواسی خه مسه»، چونکه ههروه کو وتمان ئەم گه یشته گه یشتنی چه شتی ده روون وه ههست کردنی ده روونی به.

رابن عطاء الله ی سکه ندهری، که به کیکه له گه وره پیاوانی ری ره وی ته سه ووف له ابقاظ اهتمم دا ئەلێت «وصولک الى الله، ووصولک الى العلم به، والا فجل ربنا ان يتصل به شيء او يتصل هو بشي»، ههروه ها ئەمانی هه ززالی له کتبی، روض الطالبین دا ئەلێت، «معنى الوصول هو الرؤية والمشاهدة بسر القلب في الدنيا، وبعين الرأس في الآخرة، فليس معنى الوصول اتصال الذات بالذات، تعالى الله عن ذلك علواً كبيراً». که واته ته سه ووف به تهوبه کردن دهس پی ئەکات وه بهو مه قامانه دا تی ئەپه ریت تائه گاته مه قامی «بقا» له وه لاش دهس که وتی وه کو مه قامی (احسان) یان «توحید» یان «قرب» یان «عبودیت» ی دهس ئەکه ویت، که ئەم پایانه هی «وهلی» یه، واته ته وه ی گه یشته ته ومه قامه به رزه، وه لی یکه، که مه قامه که ی مه قامی «توحیده» ئەمانه ئەکری مورشیدین ته شکری ئیرشاده کەن، یان پی یان نه سپیرانی که ئیرشاد بکەن، به لام مورشیدی راسته قینه ش، که سیکه که مه قامی به قای پاش فه نای دهس که وتی، هه م خۆی کامیل بیت هه م موکه میل، واته بتوانی خه لکیش پی بگه یینی، چونکه هه یه خۆی کامیله، به لام ناتوانی خه لک پی بگه یینی وه پایه ی ماموستایه تی پی نه دراوه واته موکه میل نه. ئەمه بو سه ره تاو پایانی ری ره وی ته سه ووف.

«بسته ئەم پرسا ره مان دته پیشه وه ئایا شته به که لکه کانی ئەم ری ره وه له روانگه ی نابین و کۆمه لایه تیو ژمانی مرقعه وه چی به ؟»

«وه ئایا ته سهووف هیچ زیانیکی ههیه بۆ ئایینی ئیسلام، یان بۆ کۆمهڵایهتی وه
ژیانی مروّف»؟.

ئێمه که وتمان صوفی راسته قینه به که سیلک ئەلّین که به ئاشکراو رهوآلت وه
به نهێنی و په نامه کی په پرهوی قورئان و سونهت ییت، که واته ئەخلاق صوفی ئەبیته
ئەخلاق قورئانی، وه گوشتارو کرداری ئەبیته گوشتارو کرداری موحه مەدی، که
به راستی ئەو گوشتارو کردارهش، بهرترین رهوشه بۆ مرفیکی تهواو، ئەوهندهی
په ههنا، بۆ چاکتر زانی مروّف له قورئانا ههیه، وه ئەوهنده زات نانه بهر بۆ چاکه کردن
له قورئانایه باورمه که له هیچ سهرمه شقیکی ئەخلاق ی جیهان دا بهرچاو کهویت،
خواهی گه و ره به پیغه مبهری ئیسلام ئەفهرمون «وَأَنَّكَ لَکَلِّ خُلُقٍ عَظِيمٍ» واته به راستی تۆ
خواهێی رهوشو خولقیکی بهرزی، له باره ی رهوشی بهرزه وه خوا ی گه و ره له ئایه ی
(۱۹۸) سورە ی ئەعراف دا ئەفهرمی به پیغه مبهر درودی خوا ی له سهر، (خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ
بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَی عَنِ الْجَاهِلِیْنَ) سهیری ئەم رهوشه بهرزه، دوباره خوا له سورە ی ال

عمران ئایه ی ۱۵۹ دا ئەفهرمی «لَهَا رَحْمَةٌ مِّنَ اللَّهِ إِنَّتَ هُمْ، وَلَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِیظُ الْقَلْبِ
لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ، فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِی الْأَمْرِ، فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ
اللَّهَ یُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِیْنَ» سهیری ئەم ته نها ئایه ته دا چهن رهوشی بهرزی تیا به، نه رمونیانی،

دووری گرتن له تورە یی و دلره قی، ستایش کردنی به خشین و گوزەشت، ته نانهت
له خوا ییش داوای به خشین موسولمانان، فهرمان دان بۆ پرس کردن و راویز کردن
به موسولمانان ته نانهت با پیغه مبه ریش بیت پاشان گرتنه بهری خوی ته وه ککول
به خودا، واته پشت بهستن به خوا، جا ئەمانه ته ئەخلاق موحه مەدی که ئەبی پیاوی
موسولمان په پرهوی لی وه بکات، خوا ئەفهرمی «قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ هُمْ فِی صَلَاتِهِمْ
خَاشِعُونَ وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ» یان له ئایه ی جه فئاودوی سورە ی فورقان دا
که ئەفهرمی «وَالَّذِينَ لَا یَشْهَدُونَ الزُّورَ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا کِرَامًا» تعریفی ئەو موسولمانانه
ئەکات به درو شاهیدی نادهن، وه ئەگەر دو چاری قهرو قسه ی ناشیرین بون خو یانی
تی ناگه یینن، وه پیاوانه به لایا تی ئەهه ڕن.

یان له سورە ی قصص ئایه ی (۵۵) دا ئەفهرمی «وَإِذَا سَمِعُوا اللَّغْوَ أَعْرَضُوا عَنْهُ وَقَالُوا لَنَا
أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَا نَبْغِ الْجَاهِلِیْنَ». وتیان، به (ذالنون میصری) که

بە کێبەکه له گهواره پیاوانی تهسهووف، کێ خه موخه فەتی له هه موکه سی زۆر تره، و ئی
 «ئەوانە ی که توند خوڕ رهوش چهوتن» پێغه مبه ر درودی خوای له سه ر ته فه رمی «السَّخِيُّ
 قَرِيبٌ مِنَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِنَ النَّاسِ قَرِيبٌ مِنَ الْجَنَّةِ بَعِيدٌ مِنَ النَّارِ، وَالْبَخِيلُ بَعِيدٌ مِنَ اللَّهِ بَعِيدٌ مِنَ
 النَّاسِ بَعِيدٌ مِنَ الْجَنَّةِ قَرِيبٌ مِنَ النَّارِ» ههروه هه رفه رمویه ئی «الْجَاهِلُ السَّخِيُّ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنَ
 الْعَابِدِ الْبَخِيلِ».

محمد بهاء الدین نه قشبه ند، سه ر زه نجیره ی نه قشبه ندی، فه رمویه ئی، ته م
 رێنگایه ی ئیمه سه راسه ری ته ده به. ئی گومان ته م په نجه را کیشانه نه ئونه یێکی زۆر
 زۆر به چوکن له وه هه مه وه ئایه تو جه دی و فه رموده ی گه وه پیاوانه ی رپه وه ی
 ته سه وووف، وه ته گه ر بێت و سه به ره ت به رپه وشێ به رزی پێغه مبه ر درودی
 خوای له سه ر وه گه وه پیاوانی دین بنوسین، به سه د کتیب دوا یی ئای، مه به ست
 ته وه ته رپه وشێ رێناری رێنگه ی ته سه وووف، رپه وشێ قورئان و موچه مه ده، وه قه ت
 له و رپه وشه به رزتر وجوده ی ئیه، جا ئایا ته م رپه وشه به رزانه به که لک ئین؟

ئایا ده ستور دان به خوێندن، که به که م ئایه ئی قورئانه «اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي
 خَلَقَ، خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ، اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ» ئایا
 ته مه که مه که به که م ده ستوری خوای گه وه له ئایه ی پیرۆزی ئیسلاما ده ستوره
 بو خوێندن؟ یان که پێغه مبه ر درودی خوای له سه ر ته فه رمی، هه تاجین هه رپۆن
 به شوێنی خوێندن دا، یان ته فه رمی هه موشی قیرین ته نانه ت، سیحر، یان که
 ته فه رمی هه ر له مندالی یه وه هه تا مردن هه ر خه ریکی خوێندن بن، یان که خوای
 گه وه ته فه رمی «هل يستوي الذين يعلمون والذين لا يعلمون»؟

ئایا خوێنه واره نه خوێنه وار ته بنه یه ک؟ ته ئی فه رقیان وه که وه رقی کوێرو چاوساغ
 وایه مه به ست ته وه یه به لای ئیسلامه وه خوێندن سه رچاوه ی خوش به ختی به وه
 موسلمانان ته شویق ته کات بو خوێنه واری وه رپه وشێ به رز.

ئیسلام فه رمان ته دا به رێزگرتن له دایکوباوک، ته ئی ئیوه ناته وان و مندال بون
 ته وان ئیوه یان به خێوکرد، ئیوه ش له کاتی ناته وانی ته واندا به زه ییتان بێته وه پیاوان دا وه
 ئوف مه که ن به ده سیانه وه رێزبان لی بگرن، وه فه رمان به رداری دایکوباوکی
 خسته وه رێزی فه رمان بردن له خودا.

خوای گه وره له چه ن جیگادا فرمان ئه دا بۆر یزگرتی باو کو دایک وه له سی
جیگادا ئه فهرمی «وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ» وه ئه فهرمی «أَنِ اشْكُرْ لِلَّهِ الَّذِي

چهره وشیک هه به له مژه وشانه بهر زتر، خوا ئه فهرمی خوا خوشی له لوت بهرزان و
به ده ماران نایه ت، ئه فهرمی: ئاخو ئیوه چیتان لهوخه لکه ی تر زیاتره، مه گهر
له وشاخانه گه وره ترن یان زهوی تان شوق کردوه ؟ به کورنی روشیکی بهر ز نه خوا
ده ستوری پی نه داییت وکاریکی ناشیرین نه قه ده غه ی نه کردییت، جا سوفی به کان،
که ئهانیان ئهانیکی به فینی به، دلایان به نوری خودا رونا که، وه هه میشه وان له
به یوه ندیکی دهرونی له گه ل خوای گه وره دا، بی گومان ئه بی له هه مو که سی پاک تر و
چاک تر و رونا کترین، چی هه به له وه باشترو بهر زتر، که دهرونی مروف رازایته وه
به هه مو پیناسیک، واته «صِفْهُ تِلْكَ» ی په سهند وه پاک کرایته وه له هه مو ره وشیکی
ناپه سهند، ئیمه زوتر وتمان په یه وهی شهرع به که سیلک ئه لێن که کرداریکی
پینچه وانیهی شهرع نه کات، په لام صوفی به که سیلک ئه لێن ته نانه ت خه یالی خرابه ش
به دلایا تی نه په ری، ئه و که غه رقه له مه خه به تی خودادا، ئه و که به هه مه نندو کامیابه
له ئه نواری هقی، ئه و که له حظه ییلک ناوی خوا له دلایا وون ناییت، ئه و که شه بدای
ئه وه هه موه نیعمه ت و به ره که ته به که رزاوه به سه ریاو، به سه ری وجودیا که فه سه ر
ئه کات، ئیتر که ی ئه ی په رزته سه ر خرابه و خرابه کردن، ئه و له خوشی دیداری
ئه نواری خودای گه وره به چاوی دهرون، ته نانه ت خوشی به هه شقی له بیر چوه ته وه،
که ی ئه ی په رزته سه ر ته وهی به خیلی به خه لک بیات، بۆ سه روه ت و سامانی
ئه م حیهانه و پایه و پله ی دنیای، جاء که سی که حه سودی نه ما، به خیلی و مشت
قوچاوی نه ما، هه سقی ئۆله و کینه تۆزی نه ما، نه فسی کوژرا، به جوړیک، نه ک
ته ما بکاته سامانی خه لک به لکو سامانی خویشی به هی خوداو مه خلوق خودا بزاییت،
ئاوا که سیلک جگه له چاکه و باشه بۆگه ل چی نری لی ئه وه شینه وه، سوفی دوزمی
عیلمی بی عه مه له، به لکو به لای ئه وه وه عیلم ئه بی عه مه لی له گه ل ییت، ئه گینا سودی
زانین به بی کرده وه ئه یته چی ؟

به لی ئه مانه یون شته به که لکه کانی ته سه ووف، ته سه ووف کووره ییکه خاک
ئه کاته زپیر، خام وکال له کووره ی حه قیقه ت دا قال ئه کا ئه ی کاته گه وه مر، نه زان
زانانه کات، ریگر ئه کاته رپیواری رینگه ی هق، پاشان ئه بکاته ریبه ری رینگای

خواناسی ، چى هه به له وه چاتر كه سىك كه ههچ خرابه يىكى لى نه وه شىته وه وه هه مو
چا كه يىكى لى بو شىته وه ، دياره نه مهش ، ته ريه ت و پروه رده كردنى نه وىت ، تا
مروڤ يىته مروڤ راسته قينه نه وه مروڤه ي كه نه گهر جله وى نه فسى نه گيرىت ، به ههچ
شى رازى نايىت ، مه گهر «العباد باقعه» به خوايى ، ! ! ! !

مه گهر فیرعه ون داواي خوايى نه كرد ؟ مه گهر له دريژى ميژودا هه زاراني وه كو
جهنگيزو هيتلر نه هاتن ، كه مروڤ كوشتن و ئاو خواردنيان به لاوه يه كه بو ؟ ئايا نه مانه
هه مو مروڤ نه بون وه نه يان نه زاني خوداني ، وه روژى نه يى كه نه مرن وه نه به ههچ ؟
هه روا كه بون ، ئايا بو وابون ؟ چونكه هه سى مروڤ ويستى وه خوا به رستى نه وانه
پروه رده نه كرابو وه گوم را بوبون ، وه بوبونه گورگى هار ، كه واته مروڤ نه يى
به ره وشى باش پروه رده بكرىت تا نه يىته مروڤ راسته قينه ، مروڤ چاك زورن ، وه
له هه مو هوزو هه مو رپروه وه هه مو خوليكى ميژودا پياوچاك زوربوه وه ، زوريشه ،
به لام ، به رزترينى نه وانه صوفى يه كانن ، نه ويش له بهر نه وه ته باوه ره كه يان
به قينى به ، وه دهرونيان به نوري خوايى گه وه روناكه ، وه كو فارس نه لىن ؛

«محمد ديدنه و موسى شه نيدنه
شه نيدنه كه ي بوهد مانه ند ديدنه»

واته موحه ممد چاوى پى كه وت و موسى دهنگى بيست بيستى چۆن نه يىته
چاوپى كه وتن . جامه به ست نه وه ته ئىپانى صوفى ئىپانى شوهدى به ، واته
چاوپى كه وتن ، واته به چاوى دهرون هه سى نوري خودا كردن ، وه ئىپانى خواهن
باوه ران ئىپانى عيسى و ئىسئيدلالى به ، كه واته ئى گومان صوفى يه كان زورتر نه يى له خوا
بترسن ، وه زورتريش خويان خوش بوىت ، وه زورتريش فهрман به رى
ده ستوره كانى بن .

جابه گره هى وايش يىت پياوچاك يىت ، ته نانه ت باوه ريشى به ههچ نه يىت ،
به لام هه رگيز نه و پياوچاكى به ناگاته قوله پويه چاكى ، وه ئى كه مو كورى نايىت ،
وه به ته واوى له هه واى نه فس پاك نايىته وه ، ههچ نه يى نه يانه وى پىيان بلين پياوچاك ،
به لام پياوچاكى كه بو خوا بو وا له هه مو خه وشىك پاكه و يىگه ر دوخاكه . چونكه
بوخوايى ته نهاو تاكه .

ئەوێ بە درێژایی میژوو لە ڕەوشی گەورە پیاوێ تەسەووف دا دەرکەوتووە ئەو تەمە
جوامێری و لە خوێوردن و بەخشش و میهربانی و خزمەت بە خەڵک وە هەزاران خوێندەوی
باشی تر هێ ئەوان بوو ، بەو مەرجە ئیمە ڕەوشی ، خۆبەشیخ زان «مُتَشَبِّخ» وە
خۆبەصووف زان «مُتَصَوِّف» نەکەینە هێ ئەوان ، چونکە «كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ»
هەموکەسێ سەبارەت بە کردەوێ خۆی لێ ئەپرسنەو وە حیسابی لەگەڵ ئەکەن وە
کردەوێ خۆی هێ خۆبەتی نەک کردەوێ کە سوکاری ، نە کردەوێ پاوکی حەزەرەتی
ئێبراهیم ، کەبت پەرسەبو ، بوو هێ ئێبراهیم کە پێغمبەربو ، وە نە کردەوێ
کۆری نوح کە کافر بو ، بوو هێ نوح کە پێغمبەربو ، وە نە کردەوێ ناشرینی ژنی
«لوط» بویە نوکول بۆ «لوط» کە پێغمبەری خودابو ، ئایا ئیستە ڕەوشی ئیمە
موسولمانی ئەم زەمانە ، گوناھێ ئاینی ئیسلامە ؟ ئایا دەستوری قورئان بەم جورە
ئیمە ئەیکەین ؟ ئایا ئەکری بلێن چونکە ئەم موسولمانانە ئاوا کە چ ڕەفتار و نالەبارن ،
کەواتە ئاینی ئیسلامیش ئاینیکی باش نیە !!! نا ، خرابە کە ئیمەین ، نەک ئاینە کە .
نمونه ئیکی تری ڕەفتاری ناپەسەندی مەووف ، ڕەفتاری ئەو بەرانبەر بە قانون ،
ئایا هەموکەسێ نازانی ئەگەر دزی بکات قانون ئەیکاتە زیندانەو ؟ بۆچی
هێ واهەبە گوی ئەداتە قانون وە دزی ناکات ، هێ وایش هەبە ، دەجاریش
کراوەتە حەبس هێشتا هەر عار نایت ؟ خۆ هێ وایش هەبە دەوڵە مەندیشەو دزیش
ئەکات بەلام دزی یەکان جورا و جورن وە فەرقیان هەبە ، دوری بۆنەرۆین ، ئایا قانونی
مەرور «هاتوجۆ» بۆ قانجازی هەمولای نیە ؟ ئایا ئەگەر پەڕەوێ لێو بکەین لە صەدا
هەشتای زیانی جادەو رینگاکان کەم ناکات ؟ دەی بۆ نایکەین ؟ چونکە «إِنَّ النَّفْسَ
لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ» کەواتە نەفس وە هەستی ناپەسەندی دەرون ئەتی راست بکری ئەو ،
ئەتی پاک بکری ئەو ، ئەویش پێوستی بەموجا هەو نی کۆشان و لە خوێوردن و
زانیاری و ماموستایی هەبە ، بۆچی هەر سەبارەت بە هەل سونیش وە
شارسانەتی ، فەرق زۆر زۆرە لە نیوانی گەلانی جیهان دا ؟ چونکە پرنک
پیش کەوتۆرن ، یانی خۆنەوارتر یانی بە تەجرەبەتر ، یانی تیکۆشتەر ، جا بەرزترین
پابە پەروەردە ، پەروەردە دەروونی یە ، سەرچاوە کە روون بولای خواری هەر
رۆنە مەگەر بەزۆر لێی کەبت ، بەلام سەرچاوە کە لێل بو هەتائە پروات هەر لێل ،
سەرچاوەی ژبانی مەووف دل و دەرونی ، دل و دەرون کە پاک کرایەو ، کردەوێ
ڕەفتاریش پاک و جوان ئەتی ، تەسەووف هەول ئەدا دەرون پاک کاتەو لە هەمو

خەوشی ، لەھەمو باوەڕێکی ناشرینو ئاپەسەند ، بەرادەرێک تاواى لى دیت
شایستەى ئەو ئەیت کە نوری خۆى تیا دا بەزیت ، دلیکیش بە نوری خودا
رونک بو ، هیچ زیانیکی بۆمۆف تیا دا بەدى ئاکریت ، جا بیری بەرچاوی خۆت ،
من پاك ، تو پاك ، ئەو پاك ، ئەو پاك ، ئەم جیپانە ئەیتە چۆن بەهەشتیک ، کەس
ترسێ دزی ، خەیانەت ، درۆ دوورویی ، لى ناموسی ، ئەیت ، ھەموى ،
ھەموکەسى بەرا بزانیت ، وە لەرێ خوادا ئامادەى بۆخزمەت بەئینسان و
ئینسانیت ، ئەو چۆن جیپانیکە ؟

جایجیانی تەسەووفی راستەقینە ئەوێ ، وەھەر سوفی مەسلەکیک وانەبو ئەو
سوفی نیو دەس پرە ، ئەوێ یەوێ خەلک بکاتە بەندە و کۆیلەى خواستى خۆى
ھەرگیز بەو ناوترى سوفی ، بان شیخ ، بان قوطب ، بەلکو دوشمنى دینە ، دوزمنى
ئیمان و ئایینە ، دوزمنى مۆفە ، ئەوێ قۆلى لى ھەل کرد ، بۆخزمەتى خەلک ، لە
قانعازى خۆى یورد بۆسودی مەردوم ، بەتایبەت بۆ فەقیر و ھەزار ، ئەوێ ئیسلامى
دروست کار ، پێغەمبەر ئەفەرمى «سَيِّدُ الْقَوْمِ خَادِمُهُمْ» .

مەقامى (تەجرید و تەفرید) کە مەقامى ئەولای گەرە و مورشی دە پایە بەرزەکان ،
لەبارەیانە ئەلین ، «التَّجَرُّدُ أَنْ لَا غَلْكَ» ، «التَّفَرُّدُ أَنْ لَا غَلْكَ» و اتە (تەجرید) ئەوێ
خۆت بەخواوەنى هیچ سامانیکی دنیا نەزانیت ، ئەوێ ھەتە بەھى خۆى بزانیت ،
و تەفرید ئەوێ ، کەس نەتوانی بکاتە بەندەى خۆى بەلکو تەنھا ھەر بەندەى
خواپیت ھەروەھا نەیتە بەندەى ھەروەتو سامانى دنیاى ..

پرسیارى ھەشتەمان لەزنجیرە وتارى دواترە ھەم دا ئەلێت ، «پێرەوى راستى
تەسەووف کەمە ، وەھەرق لەنیوانى صوفى وە مۆتەسەووفدا چى یە ؟»

ھەروەکو لەدرێژانى باسە کە دا بۆمان دەرکەوت پێرەوى راستى تەسەووف
بریتی یە ، لە ھەول و تیکۆشانیکى ئیوچان ، لەرێگەى بەدەس ھینانێ پەزامەندى
خوادا ، ئەجام دانى فەرمانەکانى خۆى گەرە موبەمو ، ھەم بەئاشکراو بەروائەت وە
ھەم بەنێنى و پەنامە کى ، ھەروەھا گرتە بەرى رێبازى تاییەتى خواپەرستى یێکە کە پێى
ئەوترى تەریقەت ، جا ھەرکام لە تەریقەتەکان ییت ، ھەدەف لەتەسەووف ،
بەرلەھەموشتى بەدەست ھینانێ پەزامەندى خودایە ، وەرێگای راستیشی رێگایێکە

موبه مو له گه له شه ریعت دا بگوجیت ، وه ته مهش فهرموده ی همهوی گه وره پیاوایی
 تهه ریازنه ، وه لام وایه پتوبست به ناو بردنی کهس ناکات ، جا نه گه کهسی
 له رهوشه لای دا ، بی گومان گوم پرایه و وێل ، وه ری پرهوی راسته قینه ی
 وون کردوه ، ههچ دهس که وێک ، وه کو به دهس هینانی مه قامه کان که دهستی
 ریواری تهه ریازنه ته که ویت وا دهس که وێکه و خه لاتی خوای گه وره یه ، تهو مه قام و
 پایانه ههوار که مه نزلێ ریگه ی ره زامه ندی خوای گه وره ن ، نهک ته مه ی که خوایان
 هه ده ف بێ ، به لکو ته توانن موزده ی په بیا په بناو خوشی ک بێ ، که دهستی ریواری
 ته که وون ، بوته وه ی دلنیا تریت که به هه له نه چه وه ریگاکه ی ریگایینکی دروسته ،
 کورنوش بردن بو که عبه ، کورنوشه بو خاوه نی که عبه ، نهک بو که عبه ، جا ئیمه
 که ته لێن ری پرهوی راستی ته سه ووف خوا په رستی به به له شو به رۆح به ده رو
 به ده روون ، مه رجینکی هه یه ، ته ویش ته وه ته که سه ره پای په رستی ده ستور
 پی دراوی شمع ، خوایاراستن په رستی زیاده یشتی هه بیت ، به جورێک بگانه
 راده یێک که نه نا چرکه یێک یادی خوای گه وره له دلی ده رنه چی ، وه هه میسه
 له نیوانی «خه ووف و ره جا» دا بیت ، که ته ویش حالیکه له ته حوالی ته سه ووف ، واته
 له نیوانی (توس و تومیه) بیت ، ترس له خوای گه وره ، ترسی ته وه ی که به وجۆره ی خوا
 شیاوی په رستشه ته به بنده یه نه یه توانییت تهو په رستی ، وه شیهو ی به بنده ی
 به جی هانیییت ، ههروه ها تومید به لوظفو که ره می خودا ، به جورێک خوا ته وه بنده
 گه وره و به خشه بنده یه که ته نانه ت له که چه ره وان و گونا هه بارانیشت خوش ته بیت ، وه
 «أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ» ، «هوش ده ده» که به کێکه له یانزه ماده ی ری پرهوی
 نه قشه به ندی به کان ، بریتی به له وه ی ، که مروف له هه مو هه ناسه یینکا هوشی به لای
 خواوه بیت ، «دهم» واته نه فەس ، «هه ناسه» ، جا ته وه هوشه یشت بریتی به له وه ی
 که سوپاسی خوابکات بو هه مو هه ناسه یێک ، به لای صوفی راسته قینه ته وه ته ته نه نا
 چرکه یێک ، ته نه نا هه ناسه یێک ، له خوا غافل نه ی ، وه سوپاسی خوا یشت به جی
 بیریت ، بگره تهه کاره به لای ئیمه وه نه شیاو بیت ، به لام بوته وانیه ی که بونه
 ریواری تهو ریازنه ، تهه کاره به لایانه وه شیاوه ، چونکه ته گه نه راده یێک که
 «جسم» واته لهش ، وه (روح) ، له به ک کاتا هه ره به که ی به جیا سپارده ی خوی ته انجام
 ته دات ، وه سه ری لی ناشیویت ، زۆریه ناسانی ، مروفینکی به خوا گه بشتو ، ته توانی
 به ده م وه دهس سه رگه رمی ته ناجامی کاری رۆژانه ی بی ، وه چرکه یینکیش دل و ده روونی

ناسینی ئەمانەش ئاسانە، چونکە ناسینی شیت شتیکی گرنگ نیه، وه بهکی له پێ ناسه کانی ئەوە ته قانجازو زیانی خۆی نه زانیته، وه ناسینی موسولانیش ئەوە ته دهستوره کانی شهرع ئەنجام بدات، جائه گهر له م دو حاله به ده ربون، واته ئەویان ئەگهر به شۆینی پاره وه گرترن و زک له وه پاندنا رۆبشت شیت نیه، ئەمبشیان ئەگهر فەرمانی شهرعی پشت گوی خست که ی ئە توانی خوا به رستی راسته قینه بیت.

که واته (موتده صووف) وه (موتده شعیخ) به وکه سانه ئەلین که له دلوده رونه وه نه که وتونه ته شۆینی خوا به رستی، ته نه به روا له ت وه لاسانی کردنه وه بوقانجازی خویان وه بۆده سپرین وه خه لک خه له تاندن، خویان ئە به نه سهر شیوه ی خواناسان و خوا به رستانی راسته قینه. وه جلوه به رگ و هه لسونیشتیکی «تعمیلی» وه لاسانی کردنه ویان هه یه وه هیچی تر.

پرسیاری ده هم له زنجیره پرسپاره کانی وتاری دوا نزه هم دا ئە لیت، چون ئەگهرین به قوناغی «یه قین» وه چهن رینگه و رهوش هه ن بو «سلوکی» گرته به ری، رینگه ی یه قین. له وه لأمدا ئەلین گه یشتن به پله ی یه قینی خواناسی ی بو ریبواریکی موسولانی رینگه ی ته سه صووف، ته نه له رینگه ی «تەزکیه ی نفسه» وه واته، پاک کردنه وه ی ده رونه وه ده ست ته دات، پاک کردنه وه ی ده رویش، له رینگه ی خوا به رستیکی گهرم، وه خورازاندنه وه به پێناسی په سه ند، وه دوری گرترن له پێناسی ناپه سه ند وه به رده وام بون له سه ری ذیکری خوی گه وره ئایا به زوان یان به دل، به چاودیری مورشید، یان به ئی مورشید، وه سه ره نای کار ئە ئی به ته وه دهس پی بکات، وه مروف هه تاهه تابه ئەو ته وه به بیاته رینگا وه له سه ر ئەو ذیکرو په رستنه گهرمه به ههر به رده وام بیت، تاخوا له خۆی رازی ئە کات، خوایش که له یه کی رازی بو نوری خۆی ئەخاته ده رونه وه، که توری خودایش له ده رونا دره وشایه وه، رازی جیهانی مه عنه وی دهس ئە کاته دره وشانه وه ده رکه وتن، حالی ده رون وه پاته وه قومی مه عنه وی دهس ئە ده ن، وه ئیتر ده رون خۆی هه موشتیکی بۆده رته که وی، بهو چاوی ده رونه ئەوتری «به صیره ت»، چاوی ده رون که کرایه وه په رده له سه ری «ئه سراره»، لا برا، باوه ر ئەبته باوه ری «عین الیقین» مروف که خۆی شتی به چاوی خۆی دی، باوه رکوا له وه گه وره ترو ئاشکرا تر. رینگه و رهوشه کانیش هه روه کو وتان «ذیکره» به زوان یان به دل، به تاییه ت ذیکری «الله» یان «لا اله الا الله» که پێشی ئەلین «نعل» وه

ئىسبات» لا اله (نهى) الا الله «البات»، ههروهه «موراقعه» ئهوىش برىقى به لهوى بهدهستى بهدهس نوژهوه لهشوينىكى خاوينو ئىدهنگا پاش پارانهوهو داواى لى بوردن «استغفر الله» كردن، روى دهرون ئهكهپته بهر دهركاى خودا بوماوهيىكى زور، واته تابوت بكرىت، سبهعائى، يان دهسهعات، ههرجى بوت كرا، وهزوركهس بهمچهشنه كهوتونهته بهركههمى خوداو نورى خوا لهدهرونيا نا درهوشاوهتهوه. ئهئى ئهوهش بزانين موراقعه به كه برىقى بيت لهوى كه خوا به چاودىرى كهرو (ناظر) ى ههلسونيشى خوت بزاني، ئهوه بهكيكه لهرفتارو رهوشى صوفى بهكان، ئهههشيان كه بهتاييهت دانيشيت وه لهدهرونهوه چاوهروانى كههم و بهخشه ندهى خواييت، ئهوه تىكوشانىكه بو بهرههم وه رگرتن له «موراقعه» بهكورنى موراقعه هم ئهوهته كه خوا به «ناظر» ى ههموكرده ويىكت بزاني، وههم چاودىرى كردن و پارانهوه به بوئهوى بهر كههمى خوا بكهويت ههروهه پهره رده بون به دهستى مورشىدىكى «كامل وه مكله»، واته پى گهيشنو وىي گهيشنر، به راستى نهزهرى مورشىدى كاميل كيميا به و ئاوى حهيات، لهههوى رىنگا كان زوتر پياو ئهگانه مراز، چونكه مورشىد (ئەتبات، بهلام خوت (ئەئى بگهيت)، دياره شاره زايىك بهكى بيت تا پياو خوى رىنگا بدوزيتهوه فەرقى زوره.

يان، كهلك وه رگرتنه له هههوى ئهه رىنگايانه، واته هم ههردوجورى ذىكر، ئاشكراونىنى وه (الله) وه (لا اله الا الله)، وموراقعه، وه دهست دانه داوينى مورشىد، وه چونه خهلوته و چله كيشان، بهكورنى له بهكى لهه رىنگايانهوه يان پرىك، يان لههههويانهوه، ئهكرىت مروف به گهيشته پلهى (بهقبن) شادىيت. پرسىارى يازوه دوانزه و چوارده و شانزه و حهقهده و ههژده و نوزده كه بهشوينى بهكدا دين، برىتىن له.

«پاش گهيشن بههلهى بهقبن خووخدهى مروف وه ههلسونيشى چى بهسەردىت؟»

«مروف ئهه زانبار به گونگه دا گهيشتهوه چ بههيتك؟»

«بهههوى نهئى و ئاشكرا «ظاهر باطن» لهشعر چۆن ئهكرىت؟»

«كردهوه بهرزه كالى صوفيه كان كامتا وه لهعلاق صوفى راستهقنه چۆنه؟»

«بهههوى صوفيه كان بوگهيشن بهه ئاوانه چۆن بوه؟»

«ئابا رىيازوه كان «طهريقهته» كان لهيك جيان؟ وه تهريقهت بهچى لهين؟»

«ئابا شیخهتی و ئیرشادکردن، یان، شیخ بون و موزیدبون له گه لی ته سهووف دا هه ره به کێکن یان جیاوازن، وه چۆن؟»

«له «اصطلاح» ی ته سهووف دا به کێ ته ئێن شیخ وه به کێ ته ئێن وه؟»

جا چونکه ته توانم بێم له درێژای باسه که دا تارا ده ئێکی زۆر به هه موی ته م پرسیارانه وه لām دراوه ته وه ئێر پێویست نیه به دورو درێژی وه لāmیان بده بته وه وه نایش کری ده سیان لی هه لگه رین به لکو هه ره به کێ له چه ن دێرێکا وه لāmیان ته ده بته وه پرسیار «سێزه» نه ییت، که پرسیاره له باره ی «پێناسه په سه نده کان» «صفاتی حمیده» وه پێناسه نا په سه نده کان (صفاتی ره ذیله)، ته وه به جوی وه لāmی ته ده بته وه، ته مه ش ده قی وه لāmی پرسیاره کان.

بۆ وه لāmی پرسیار یان ته ته ئێن پاش گه یشتن به پله ی به قین ئێر ته وکه سه ته یته پیاویکی تر، به که م شت ته وه ته «پیا» وه روده ربایسی له خوا به رسته که یا نامینی، دوهم، چونکه ته زانییت خوی گه وه ره چاوی وا به هه مر هه لسونیشته که وه، ئێر به ته وای ی دوری ی ته گری له هه رچی گونا هه، به لکو له هه رچی ره فتاری ناشیرین و نا په سه نده، ئایا ته کری به به ره چاوی خاوه ن ماله وه دزی بکری؟ ته کری به به ره چاوی خه لکه وه ئی ناموسی ی بکری؟ به کورنی، هه م له خوشی ته و به هه ره به راته دا که خوا ته بداته ته و به نده یه، وه هه م به هوی ته وه وه چرکه یێک له خودا «غافل» نیه، کردارو ره فتاری ته وانه ی که ته گه نه پله ی به قین ته یته کردارو ره فتاری «موحه مده ی» وه له سونته قی په یامبه ری گه وه ره په ره وی ته که ن، وه هه ره کو له پێشا وتمان، ته گه ره به ترازوی شه رع کێشانه یان که ن موی سه رنا که ن.

وه ئāmی پرسیار ی. دوازه ش ته وه ته مروف له م زانیاره گه وه ره به دا ته گاته راده یێک که ته نا مه قامی پێغه مبه ره کان له مه قامی ته وان بالآ ته، له م جیهانه «ناسوق» به وه ته گه نه جیهانی «مه له کوئی» وه ده سیان ته گاته داوینی جیهانی «لا هوئی»، واته هه رچه ن به ناو ئاده می زادن به لām له ناو که دا، مه لایێک صیغه تن «عَبْدِي كُنْ رَبَّائِيًا تَقُلْ لِلشَّيْءِ كُنْ فَيَكُونُ» به لی مروف که خوانه خواسته شوینی شه یان که وت، ته یته شه یان صیغه ت. شوینی خواش که وت ره وشتی ته یته ره وشیکی خودایی وه خودا په سه ند، به لکو ته یته «رَبَّائِي»، جا که گه یشته ته و پایه وپله یه، ئێر نه بۆ به هه شت ته کوشتی وه

نه له ترسی دۆزه خ دا خوا ئه پهرستی ، به لكو ههه له بهر ئه وهی خوا پیتی خوشه ،
 فرمان بهرداره ، وه جگه په زامه ندی ی خوا ، بیر له هیجی تر نا کاته وه . جا ئه و
 پایه بهر زانه جورا و جورن ، مه قامی . « ئیحصان » « ره ضا » « ته فرید » « ته جرید » « ته وحید »
 « قورب » « عبودیه ت » وه زو رئا شکرایه ئه م چه ن شیعه ی جه زه تی شیخ عومه ری بیاره
 « ضیاء الدین » ئیشاره به بولای ئه و مه قامانه ، وه ده رئه که و ی ، ئه وان له و پایه بهرزه
 مه عته و ی یانه به هره مه ند بو بن . که ئه فهرمون .

فه قیبه مه دره سه ی « ته وحید » م ئه مرۆ
 فه ریدی دائره ی « ته فرید » م ئه مرۆ

له پاشان ئه فهرموی :

له ته نزها نه هیج کهس په فیه م
 چرای کاروانی رنجی « ته مجید » م ئه مرۆ

له پاشان ئه فهرمی :-

عه لایق ده ردی ئی ده رمانه « فه زوی »
 په ئیسی عه سه که ری « ته جرید » م ئه مرۆ .

ئهمانه له پایه هه ره بهرزه کانی ته سه ووفن جا صوفیلک ئه کری فه رمانی ئیرشادی
 هه بیته وه ئه کری هه ره خه ربکی خوا په رستی بیته ، ئه کری مورشییدیته وه به هه موی
 ئه م پایانه ش نه گه یشتی ، جگه ئهمانه ش پایه ی ، « غه و ئه پته » یان « قو طیه ت » یان
 « ئه بدال » وه « ئه و ئاد » وه هی تر ، ئهمانه ش وه کو پایه ی « مه غوره » ی ده و له ت ،
 سپارده یان له سه ره و « ئی پرمراون » وه له بازاری مه عته و یات دا سپارده یان
 پی سپیراوه ، واته هه م خاوه ن مه قامن وه هه م « مأمور » که ئه وه ش خوی پتویستی به
 باسیکی تایبه ته ، به لأم هه موی ئهمانه له چوار چیوه ی ته سه ووفدا یه ک ئه گرنه وه ، وه
 هه مویان ئه ئی وه لی بن وه له پایه ی « عین الیقین » تی په ری بن ، وه هه مویان خواناس
 وخواخوازو موسولانی راسته قینه بن . له وه لأمی پرسیاری چوارده هه م دا ، بو
 په یره و ی نه ئی وئا شکرا له شه رع ، ئه لیم ئیمه ئه وه تا ئه یین ، به ناو هه مومان
 موسولانین واته ئه وه ی با و کو دایکی موسولان بیته خو به خو له ناوی سه ره زمیری

خەلکی ولاتدا ناوی ئەویش بەموسولمان ئەنوسریت ، ھەروەکو ھەمو ئابینکی
 تریش کە ئەوانیش ھەروەھان ، بەلام مروف کە ئەمەنی گەبشتە پانزەسال ،
 سپیراوی خودای لەسەرە ، ئەگەر ئەنجامی دا وا بەندەینکی فەرمانبەرەو ،
 ئەنجامیشی نەدا سەرکیشو لاری گرو گومرایە ، بە ئەنجامدانی فەرمانەکان ئەینتە
 موسولمان بەلام تا ئەدلا باوەری بە ھێزەنی پنی ناوتری «مؤمن» چونکە ئیان باوەرە ،
 وە باوەریش بە زۆرە ملی ناچیتە دەروندەو «لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ» «قُلْ لَمْ تُؤْمِنُوا وَلَكِنْ قُولُوا
 أَسْلَمْنَا وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ» ئایەتی (۱۴) سورە ی (حجرات) .

بری لە خەلکی دەوروپشتی (مکە) وتیان ئینە ئیانان ھاوردو ، خوا ئەفەرمی ،
 ئە ی (مُحَمَّد) بلی ئیو موسولمانن بەلام ھیشتا ئیان لەدلتانا دانەمەزراوە ، کەواتە
 ئیسلام جیاوە ئیان ، واتە ، باوەر جیا ، ئیسلام کردەووە بەلام ئیان باوەرەو
 والە دەرونا «فِي قُلُوبِكُمْ» .

جا ھەركاتی کردەووی موسولمانانە وە ئەنجامی سپاردەکان لەگەڵ باوەری دەرونا
 یەکی گرتەووە ئەو موسولمانیکی «مؤمن» واتە خواوەن باوەرە . جگە ئەوێش ئشتیکی تر
 دیتە پیشەووە ، ئەویش «نیّت» ، واتە قەصدی مروف ، چونکە بگرە ھەرچەن
 ئیانیش ییتە پالی ئیسلامە کەو بەلام چونکە باوەرە کە باوەرینکی عیلمی بە بگرە ھیشتا
 جاری وا ھەیت «نەفس» دلەراوکی «وەسوسە» بختە دەروندەو وە پەرستشە کە
 تیکەلی بری ھەستی نەرەوا بکات ، وەکو «ریا» روپامانی ، یان «عُجْب»
 لەخۆرازی بون ، یان «کبر» ، خو بەزل زانین ، یان بری لەو پەرستشە بەغەفلەت

ئەنجام بدری ، بۆئەو ، ئیمە زۆرجار ئەلین «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ» ، بەلام ئەم تەنھا
 وشە ئەگەر بە باوەرەو بوتری ھۆی خوشبەختی ، وە ھۆی دامەزراندنی ئیانی
 مروف ، واتە (ھیچ ھەولو کوشتش و توانایێک بە دەرد ناخوات ئەگەر ویستی خوای
 لەسەرنەنی) جائەگەر ئەم وشە یە بێتە باوەرینکی دەروونی وە لە سەرچاوەو
 ھەل قوڵیت ، وە بەراستی مروف باوەری لەسەر ئەو ییت کە ھیچ ھەول و تەقلا لێک
 ھیچ نیە ، مەگەر ویستی خوای لەسەر ییت ئەو چەن گرنگە ؟ کەواتە ظاہیر و باطنی
 عیبادەت لەمەدا دەر ئەکەوی ، ھەروەھا سەبارەت بە گوناوە کردیش ھەر
 بەوجۆرە ، بۆئەو ئەگەر کەسی بیەوی گوناھێک بکات مادام ئەو گوناھە ی

نه کردییت ، شهرعهن لی پسراره نیه ، وای دانین چو بودزی ، کهوتەرینگا تا
 نهوشوینه ، بهلام له پری دا پهشپان بهوه ، یان لهزیککی نهوشوینه دا لی تی کهوتنه
 گومان ، وه دزی بهکه ی سهری نهگرت ، مادام که دزی بهکه ی نهکردوه ، شهرعهن
 تاوان بار نیه ، بهلام کارکردی ته صه ووف وه خواپهرستی ی راسته قینه نهوته ،
 واته کات له مروف که ههرگیز خه بالی شتی ناشیرین نهکات و بیریشی لی نهکاته وه ،
 پاکی له باطنی گوناوه نهوته مروف له دل و دهرونیشه وه پاک بییت وه له دل و
 دهرونیشه وه موسولمان بییت ، له م باره وه له سوره ی نهعام ثابته تی (۱۲۰) دا
 خوای گه وره نهفرمی ، «وَذَرُوا ظَاهِرَ الْإِلَهِمْ وَبَاطِنَهُ» ، واته دهس له گوناوه هل گرن ،
 چ نهوه ی ناشکرایه و چ نهوه شی که نیینی یه ، ثابته تی قورئان سه بارهت به گوناوه ی
 نیینی ، یان ههستی ناره وای دهرون ، زورزورن وه کو نهوه ی که نهفرمی .

«وَإِنْ تَبَدُّوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَرَأَيْتُمْ أَتُجَاسِبُكُمْ بِهِ اللَّهُ» «البقرة» «۲۸۴» ، «وَلَقَدْ خَلَقْنَا
 الْإِنْسَانَ وَنَعَلِمُ مَا تُوَسِّوْسُ بِهِ نَفْسُهُ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ» «ق» «۱۶» ، «قُلْ إِنْ حَرَّمَ
 رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ» «اعراف» «۳۳» ، «وَلَا تُقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ»
 «انعام» «۱۵۱» .

وه دهیان ثابته تی تر ، که هه مویان نهوته گه یینن ، نه چاکه و نه خراپه ، ههر
 نهوه ی ناگیررپته پیش چاو ، که ناشکرایه و بهر وه اله ته ، به لکو «قه صده وه «نیته» ،
 وه باوه پری دهرون حسیه ، به لی نهگهر نیاز و ویستی دهرون پاک نه بو
 کرده وه یروالهت نه بیته چی ؟

، گرنگی ی ته م کاره له وه دایه ، ههستی دهرون نه کری له خه لک بشاررپته وه ، چونکه
 کهس چوزانی خه لک له دهرونا بیر له چی نهکاته وه ، ثابا حه سوده ، ثابا دوو پرویه ، ثابا
 کینه جویه ؟ مهر خواپزانیت ، که واته که سی که له دهرونه وه دهستی له وه ههسته
 ناپه سه ندانه هه لگرت ، دیاره باوه پری به خوا هه یه بویه نهکوشییت ، ته نانهت
 به خه بالیش خه بالی خراپه نهکات ، جا صوفی راسته قینه که باوه پره که ی نه بیته
 باوه پریکی به قینی ی ، دیاره نه لی له هه موکهس زیاتر له خواپترسیت وه پارێزیکات ،
 وه دهرونی یه لک بییت «جا نهوته بهر وه ی نیینی و ناشکرا ، واته «ظاهر و باطن» ،
 له شهرع» .

سەبارەت بەکردهوی بەرزی صوفیەکان زۆرمان باس کرد وە هەر ئەو گوشتارانە ی
 کە سەبارەت بەناساندنی صوفی و تەصەووف لەسەرەتای باسەکان و تەمان هەر ئەو
 خۆی گەورەترین نمونە بە بۆرەوشی بەرزی صوفیەکان، دووبارەیش ئەلێن یەکی
 لەپایە بناغەییەکانی تەصەووف، «ایقارە» واتە لەخۆبوردن، یان قانجازی خەڵک
 خستە بەری قانجازی خۆت، بۆ نمونە ئەتوانین پەنجەرە کێشین بۆ خەباتی
 شیخ محیی الدین عەرەبی لەدژی «صەلەبی» یە داگیرکارەکان، هەروەها تیکۆشان و
 جیهادی شیخ «نەجم الدین کوبی» لەدژی مەغولەکان، جەنگیز کە گەمارۆی شاری
 «خوارەزم» ی دا پەلامی نارد بۆ شیخ نەجموددین کە ئەو چەن هەزار کەسیک کە
 جوی یان ئەکاتەو، ئەبەخشترین، بەومەرجه ئەو لەشار پروانە دەرەو، بەلام ئەم
 ذاتە گەورە بە ئەتەمەنی هەشتا سالیدا وتی خۆم مالمونالم وەکو هەموو دانیشتوانی
 ئەم شارە واین، یان ئەو تە دەس لەکۆشتاری هەموو دانیشتوانی شار هەل گرت، یان
 گیانی ئیمە لەهی ئەم خەڵکە عزیزتر نیە، جەنگیز بۆی نەکرا دەس بەرداری
 شارە کەیی، پەلاماری شاری دا وە شیخ نەجموددین تا دواوەناسی شەری کرد،
 وە بە دەستی داگیرکاران کوژرا.

ئەم پروداوە لەسالی (٦١٨) کوچی دا پوی داو وە شیخ نەجموددین
 سەرزەنجیرە ی تەریقە ی «کوبەرەوی» یە، ئەمانە نمونە بون هی خەباتی گەورە پیاوانی
 تەصەووف، هەروەها گەورە پیاوانی ئەم پێنازە هەمیشە دەس کراو و بەخشندە بوون،
 هەمیشە خواوەنی گۆزەشت و لی بووردن بوون، قەت بۆ ئەماعی دنیا دلی کەسیان
 نەیشاندو، پەنای بیکەسان و هەتیو لی قەوماوان بوون، روخۆش و قسەخۆش و
 خۆش زمان بوون، زۆر بەیان دانشمەند و دانش پەرورە بوون هەمیشە لاین گری
 خۆیندن و خۆینەواران بوون وە پێریان لەعولەما گرتو و زۆر بەیان خواوەن قەلەم و
 نوسەر و زاناو داناو ئەدیب و هونەرورە بوون، ئەدەبیاتی جیهان پریەتی لە شیعرو
 هونەری ئەو گەورە پیاوانە، شیعرو نوسینیان نامو مەزەییکی تایبەتی هەبە، هونراوەیان
 نوری خودای لی بەدی ئەکری، وە گەشە ئەدا بەباخچەیی دەرونی خواوەن دلان،
 هەمیشە ناوێری کەری هەموو چینه کانی گەلان بوون، هەر لە ئازاوەی ناوخیزانیکەو
 ناوێریان کردو تائەگاتە سەری ئازاوەی ناوی دەولەتان، یان دەولەتان و گەلان،
 وەلاپەرە ی میژوو پریەتی لەم باسو سەرگۆزەشتانە، بۆ نمونە ژبانی شیخ (عبدالله) ی
 ئەحرار کە یەکیکە لەگەورە پیاوانی نەقشبەندی پریەتی لەم ناوچی کاری بەداخەو

نەقشبەند لاینگری زیکاری خەفی، واتە زیکاری نەپتی ئەبن، هەمویشیان بۆ ئەزکیە و پاڵکردنەوهی دەرون ئەکوشتن لە هەستی ناپەسەند، وە ئەوشوینانە ی لەدەر ونا ئەبی پاڵ کرتەوه پێیان ئەوتری (لَطَائِف)، لەطائیف شوێن و مەلێەندیکن لەدەر ونا، ئەکری بەرەبەر یان بگڕین لەگەڵی «خەواس» ی پێنج لاندە، چۆن ئەمان هۆی هەستی دەرەوهی مرقۇن، ئەوانیش هۆی هەستی دەر ونی مرقۇن، جا بە یارمەتی خوا لە چوارچێوەی ناساندن و لیکۆلینەوهی رێبازی نەقشبەندی دا سەبارەت بە (لەطائیف)، وە هەموو ئەوشتانە ی کە لەبازاری ئەم تەریقەتەدا مامەڵەو ئالوگۆریان پێ ئەکرت بەوردی باس ئەکەم.

سەبارەت بە وەڵامی پرسبیری هەژدە، ئەئیم، بەئێ شێخیهتی وەئیرشادکردن، یان شێخ بون وە مورید بون، ئەگەر تەسەووف دا هەریەکیکە، بەلام بەیەک مەرج، بەومەرجە ی شێخیهتی راستەقینەو موریدیهتی، یان دەر وئیشایەتی راستەقینەبێت، ئیمە وا بەدرێژی باسی بازاری تەسەووفان کرد وەباسی هەدەفی تەسەووفان کرد ئەگەر دێتان ئەوشێخ و موریدە، یان ئەوشێخ و دەر وئیشە بەراستی سەرگەرمی خواپەرستین وە هەدەفیان خۆناسیە، بێگومان ئەو ناوەرۆک و کاکلەو کڕۆکی تەسەووف، ئەگەریش مەبەست مەبەستیکی دنیایی و ئاغەو نوکەری و فەرمان دەری و فەرمان بەری بە ئەو تەسەووف لەمانە بێزارو بەری بە، کردەو هەیان بە ترازوی شەرع، بە ترازوی وێحدان و عەقل و مەنطیق کێشانەکە، ئەگەر رێک دەرھات، وا تەسەووفە، ئەگەریش سەری کرد وادەس پرینە.

بەکوورتی، ئیرشاد وە شێخیهتی کردن، ئیرشادە بۆ خۆناسی لەرێبازی تەسەووفەوه، ئەگەر وابو وا پرەپێستی خۆیهتی، وە ناو و ناو کە کەوتنە بەک، ئەگینا تەسەووف لەوان بێزارە، وە وشە ی مورید، لە موریدی خودا وە هاتو «الطالب الی الله» نەک موریدی شێخ بێت، ئەبی موریدی خودا بێت، وە شێخ ماموستاوی رێ بەروسەر وەرێکە بۆ پێشان دانی ئەورێگە بەکەلکە، وە شارەزاو بە ئەدبیکە کە مرقۇی ناشارەزا رانمایی ئەکات، تا ئەیگە بێنێتە ئاوات و مراز، کەواتە ئیرشادی مەشایخ لەبناغەدا هەرھەمان ئیرشادی تەسەووفە.

لەو وەڵامی پرسبیری نۆزدەدا ئەئیم، لە «تەبصیلاح» ی تەسەووف دا بەکەسی ئەئین شێخ، کە ئیرشاد بکات، وە زوتر مەرجەکانی مورشیدمان باس کرد، وە بەکی

له مهرجه كانی ئەوه ته ، وهی بیته ، به لكو خاوهانی «ویلايهتی کوبری» بیته ، وه گه بشتیته
 پلهی «بهقا» ی پاش فەنا ، ئەم جوړه گه وره پیاوانه ، ئەگەر روخسەتی ریتانی و
 ماموستانی دهرونیان به لای مورشدی پکی گه ورهوه پی درا ، وا ئەبە مورشد به لām
 ویلايهت دەس کهوتیکه هەر له سه ره تاي ته سه ووفه وه دەس ئەکه ویت ، جا
 ویلايهت پایه ی ههیه ، ویلايهتی (صوغری) ویلايهتی «کوبری» ویلايهتی «عولیا» که
 هه ریه که ی بو دهسته یێک له خوشه ویستانی خوايه ، ههروه کو له پیشاوتمان زوتریش

نوسیومانه که مهولهوی ئەهه رمی
 وهی که سیکه عارف بالله
 ما اشکوه له ذات له صفات ناگاه
 ییکیشن به سهنگ هه رسی ته قوادا
 به ترازوی شرع موی لانا دا

که واته وهی به و موسولانه پاک و هوشیار و خوا به رسته پارێزکاره ئەلین ، که له ذاتو
 صیفاتی خوا ، به پیتی توانایی خوی ناگاداریته ، وه خاوهانی هه رسی ته قوا که بیته ،
 وانه خوی بهاری زیته له کو فر له گوناوه ، له هه له کردن و خو کوشتن بۆ مالی دنیا . ئەمه
 لای که مه که یهتی نا هگاته گه وره ترین پایه که ویلايهتی عولیا به وه په بام به رانی
 ئەگه نی ، وه ویلايهتی خاصه هه ره ی په بام به ری گه وره به وه دهستی هه یج مرقیکی
 ناگانی .

به کورنی هه موشیخیکی ئیرشاد ئەبی گه بشتیته پلهی «ویلايهتی کوبری» به لām هه مو
 وهی یێک ناتوانی بیته مورشد .
 واته هه مو مورشدی پکی راسته قینه وه لیه ، به لām هه مو وه لیسێک ناتوانی بیته
 مورشد چونکه وه کو وتمان مورشد مه رجی تریشی هه ن که ئەبی ئەومه رجانه شی
 ناییت تابتوانی ئیرشاد بکات .

زۆرجار سه بارهت به «صیفاتی حمیده وه صیفاتی ره ذیله» واته پی ناسه
 په سه نده کان و پی ناسه نا په سه نده کانی مرقف باسان کرد ، وه وتمان مرقفی سو فی
 مه سه لک نی ئەکو شیت پی ناسه نا په سه نده کانی بگوریت به پیناسی په سه ند ، نا
 ئەو پیناسه په سه ندانه ئەبە خووخده ی مرقف وه ئیتر ناچیت وه سه ر خده ی نا ره واو
 نا شیرین ، به لكو ئەبیته دزی هه مو ره و شیکێ نا شیرینو چه وت ، گومانی تیابه هه روا

به گالته نا کریت که مرۆف ره گوریشهی حسودی ی له دهرونی خویا هل که نی ،
 چونکه ئه پیناسه بوته خلهو به ره گوریشهی دهرونا چوه ته خواره وه ، حسودی ی
 بریتی به له وهی مرۆف چهز بکات به وهی که نیمهتی مرۆفیکێ تر لاجیت ، واته
 چهز کردن به «زهوای نیمهت له خه لکی تر» ئه وه حسودی به ، وه ئه مهش پیناسیکێ
 ناپه سه نده ، لی ئه وهی به خومان بزانی بوته خووخده بومان ، وه چهز له سه رکه و تنو
 پیشکه و تنو خوش به ختی خه لکی تر نا که ی ، وه ئه مانه وی هه رچی خوشی و چاکه
 بوخومانی ته رخا که ی ، واته زو ره ی ئاده می زاد ، نهک ته نها هه ر پێ خوشه خوی
 له هه مو که س جوانتر ، دهوله مه ندرتر ، دهنگ خوشتر ، خوینه وارتر ، وه
 به ده سه لات تر ییت ، به لکو چه زیش ئه کات که س نه کات به قوله پی یا ، وه ئه و
 که سه یش که له شتی کا له و زیاتره ، لی دامالرت و موحتاجی ئه م ییت ، ئه م
 پیناسه ته گه ر ماوه ی بدریتی مرۆف ئه گه یینیه راده ی ئه وه ی ئه ربوی بلویت داوای
 خوای بوخوی ، وه کزی و به نده یی و لاوازی بوخه لکی تر بکات ، ییگومان مرۆف
 له م پیناسه ناپه سه ندانه دا هه ست به پیناسه کانی خوی ناکات ، وه هه ر عه پی
 خه لکی له به رچاوه ، جا (ته سووف) نی ئه کوشیت که ریشه ی ئه م پیناسانه له
 دلوه دهرونی مرۆف دا هل کیشیت ، جائه مه چون ئه کریت ؟ دیاره به «موجاهده» واته
 خه بات له دژی ههسته ناپه سه نده کانی «نفس» که به پی ئایینی ئیسلام ، هه روا که
 «جیهاد» له دژی کوفرو کافران فه رزه هه روا یش (جیهاد) له دژی ویسته ناپه سه نده کانی
 دهرونیش فه رزه هه روا که زوتریش وتمان ، جارێک که پیغه مبه ری گه وره درودی
 خوای له سه ر له جیهادیک گه رانه وه ، فه رمویان له جیهادی «ئه صغره» واته بچوک ،
 گه رانه وه ، جا ئۆره ی جیهادی «ئه کبیره» عه رزیان کرد جیهادی ئه کبه ر کامه تا ئه ی
 پیغه مبه ری گه وره ، فه رموی جیهاده له گه ل نه فسا ، واته له گه ل ده رخواستی ناره وای
 دهرونا ، ییگومان به ربه ره کانی و خه بات له دژی خواستی ناره وای دهرون زو رگرانه
 چونکه هه روا به گالته سه رنا کریت .

جابه پی ری ره وی ته سه ووف ، وه به پی ده رمانیک که ته سه ووف بو
 ریشه که ن کردنی ئه و ده ردانه ی دهرون دای ناوه ، به رله هه موشتی مرۆف ئه یی
 ده رده کان بناسیت ، واته به ژبانی خویا بچینه وه و ده وری بکاته وه ، نا به که به که
 نه خوشی و عه یبه کانی دیاری ئه کات ، هه روکو وتمان مه سه له ن ئی فکریت بزانی ،
 خوی هه ستی خو به زل زانیی هه یه ، هه ستی ناوی خه لک بردن «غه یبه ت» کردنی

ههیه ، ههستی «ههسودی» واته ههز نه کردن به سه رکه وتنی خه لک وه ههز کردن به دوا که وتنیانی ههیه ، وه ههزاران دهردی تر که ئیسته بریکیان ده سنیشان ته که بن ، جا که نهوده درانه ی ناسین ، به کهم ههنگاو بوچاره کردیان ، بهر له هه موشتیک (تهویه) کردنه ، واته بریار ئیکی پیاوانه دان ، بو دهس هه لگرتن له هه موی نهو خراپ یانه ، وه بریار دان له سه ری نهو هی نه گه پته وه بو سه ریان ، دیاره ههروه کو وتمان به کهم ههنگاو ته سه ووفیش هه ر نه م (تهویه) کردنه به وه به کهم «مهقام» واته پله وپایه ی ته سه ووفیش پایه ی «تهویه» به ، جا پاش ناسینی ده رده کان واته پیناسه ناشیرینه کان ، وه بریار دان له سه ری دهس لی هه لگرتیان ، قوناغی جی نشین کردنی پیناسه جوانو به که لکه کان دینه پیشه وه ، واته ، ته نها نه وه نه ، (بوغونه) خو ت له دهستی مشت قوچاوی و چنۆکی رزگار که بت ، به لکو نه ی خویش له سه ری به خشه نده ی رابیریت به جو ری له گه ل چاره کردنی هه رنه خوشتیک دهرونی دا بکوشت بو نه وه ی پیناسه چا که که ی پتجه وانه ی نهو ، له دهرونا جی گهر که بت ،

دیاره نه م کاره زورگرنگو سهخته وه پتوینی به تیکو شانیکی زور وه (موحاسه به) وه پیاچونه وه ره وشو کردار نه بیت ، وه نه ی مروف دان بنی به وه دا که نه و پیناسه ناره وایه ی ههیه وه نه یه وی خو ی له ده ست رزگار کات ، وه پیناسی چاک وه په سه ند بکاته جی نشینی ، جا له گه ل نه م تیکو شانه شدا ، ده رمانیکی به که لک که پتوینه بو ده رمانی نه م ده ردا نه ، گرته به ری رینگای بخواناسینی ته واره ، وه ههروه ها به رده وام بون له سه ری «ذیکو» نه وانه ی خویان خاوه ن «فور» ن وه دلیان رونا ک بو ته وه ، هه ر نه وان باش نه زانن نهو ذیکره چ ده رمانیکی گرنگه بوچاره ی پیناسی خراب وه ناشیرین که له دهرون دا جی گهر بوه ، ناوی خوی گه وره بردن چ به زوان وه چ به دل ههروه کو ئاگر به رده یته خه رمانی درکودال ، ئاوا دهرون له خهوشی ههسته ناپه سه نده کان پاک نه کاته وه ، به لی به م چه شنه زوری پی ناچی ههروه کو که نه خوشتیک به هوی ده رمانی به که لک و باش چاره نه کریت ، یان ، باغویستانیک له درکو هه ریزو گیای زیان بار بزار نه کریت وه ههروه کو خانوو ناوما لیک که له خه وشو خالو ته پوتو ز پاک نه کریته وه وه شته به که لکه کان لهو باخو ماله دا گه شه نه که نو ده رنه که ون ، هه ر به وچه شنه دهرونی سو فی راسته قینه له خهوشی پیناسه ناشیرینو ناپه سه نده کان پاک نه بیت وه وه ، وه کو دره ختیکی باش به خیو کراوو بزار کراوو

ئاودراو، دەس ئەکاتە بەرھەم دان، وە مێوە گرتن، وە خواوەنە کە ی ئەحە سێتەو،
 دیارە ئەوێش بە یێڕەنجو تەقەلا ناییت .

ئێستە بزانیین «پێناسی ناپەسەند» کە ئە یێ لە دەرونا ڕیشە کەن کرێن کامەن، وە ئەو
 پێناسە پەسەندو چا کانه ی کە ئە یێ بێنە جێ نشینی ئەوان کامەن .

«پێناسه ناپهسهندهكان»

- ١ - «حهسه ده» پێ ناخوشتی، خوشتی خهلك، وه جه زکردن به نياچونی نيعمه تېك كه خوابه خهلكی داوه .
- ٢ - «رېا» رويامانی كردن، وه خوابه رستی به ره والته بۆ ئافه رين كردنی خهلك وه ههله خهله تاندنیان . «وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا» .
- ٣ - «كبر» خوشت له خهلكی تر به باشتر و گهوره تر زانیته ،
- ٤ - «عوجب» له خوێانی بون وه خوێه سه ندی ی .
- ٥ - «نفاق» دوور وونی كردن وه خهلك له پهك ههله تان و پهكه نه بوونی زوانو دله .
- ٦ - «نجل» مشت قوچاوی و چنوكی «ره زیلی» .
- ٧ - «كذب» دروژنی ی، وه درو كردن .
- ٨ - «غهميهت» له پشت ماله ناوی خهلك یردن به شتێك كه ئه گهر له روودا باسی كه بهت ئه و كه سه پێ ناخوشتی .
- ٩ - «خه پانهت» ته ماع كردنه شتێك كه درایه ده سنت، جا نهوشته چ قسه یێكی نه پێی بێت یان گیان دار یان ئی گبانێك بێت .
- ١٠ - «پێ وه فانی» چا كه له بهرچاونه بون یان جهزای چا كه به خراپه دانه وه .
- ١١ - «غورور» چاوسو ربون وه پێ باکی له كاتی ده سه لات داری دا .
- ١٢ - «جاه ته له یی» ئی كو شانی ئاره وا بو به ده سه هیانی پایه و پله ی دنیای وه دانه مرکان به و مه قامه ی كه هه ته .
- ١٣ - «پیره حمی» به زه یی نه هاتنه وه به خهلكا .
- ١٤ - «ته ظاهور» وه كو ریا وایه، به لام ئهم زۆرتری بوکاروباری دنیاییه، وه ئهو بو عیادهت، «بۆ نمونه» کاری چاك كردن نهك بۆ چا كه كردن بهلكو بۆ ئه وه ی پێی بلین پیاو چا كه «ئه لجامی کاری رهوا، بو گه بشتن، به ده سه كونی ئاره وا» .
- ١٥ - «وه قاحهت» ئی شه رمی وه ئی ئا پوینی .

- ١٦ - «نه نه فهور» له خوږو رقی له خه لکه وه به که سی نالی چاک وه دان به هیچ چاکه ینکا نایت .
- ١٧ - (جهزای چاکه به خراپه) نه ویش هه روا به ناوه که یادپاره .
- ١٨ - (طولی له مهل) بیرنه کردنه وه له مردن ، وه وایزایت له مردنا ته که وینه پاشی هه مو که سیک .
- ١٩ - (نرس نوکی) دژی ئازادیو شه جاعهت .
- ٢٠ - (بی باوه ری) خه لک وه کوخوت زانین ، وه باوه به کهس نه کردن . به دگومان ی ، دل پیسی .
- ٢١ - (غمزه ب) توره بی وه زوو هه ل چون (عمه بی ی)
- ٢٢ - (قینه به ری) له رقی خه لکا زیان له خو تو له خه لک دان .
- ٢٣ - (خده ی توله کردنه وه) چاو تو شی نه کردنو له هه له ی خه لک نه بو ردن ، وه نه به خشین . وه نه بونی گوزه شت .
- ٢٤ - (بی له ولی ی) بایه خ بویه لاین دانه نان ، واته وه فابه وه عده نه کردن .
- ٢٥ - (قهطمی صیله ی په حم) دوری گرتن له خزمو که سوکار ، به تاییه ت ، باوکو دایکو براوخوشکو ژنومندال . وه خزمی نزیک .
- ٢٦ - (شه بدانی مالوسامان) نه وه ناشکرایه . (حوص) پاره کو کردنه وه .
- ٢٧ - (هه له وه ری و زو رو تن) یان (له غو) .
- ٢٨ - (نهمیمه) قصه ی ئهم بو ئهو گهیرانه وه ، وه خه لک به گهزی به کادان .
- ٢٩ - (انتقاد) په خه گهیری ، که بری کهس له بانئ نه وه ی بو عه بی خو یان بگه رین وه چاره ی که ن هه می شه په خه له هه مو شنی وه هه مو کاری وه هه مو ره فتاری نه گرن .
- ٣٠ - (استکیار) فه ضلی خو دان به سه ری خه لکی ترا ، نه توانین بلین له گه ل (ته که بیور) دا به لک پریشان .
- ٣١ - (کوفری نیعمه ت) به به شی خوا نازای بون «لَنْ شَکَرْتُمْ لَا زَیْدُنْکُمْ وَلَیْنُ کُفَرْتُمْ اِنْ عَذَابِی لَشَدِیْدٌ» .
- ٣٢ - (حُبُّ الدَّات) (خودخواهی ی) (خوویستی ی)
- ٣٣ - (نعمت له م و له ودان) انهام ، که له گه لی ، (انتقاد) وه (غهیبه ت) دا له به که وه نزیکن .

٣٤ - (له جاجهت) : واته ته سلیمی حهق نه بون وه خۆبه دهسته وه نه دان له بهر بهری هه قوراسی دا.

٣٥ - (ساردوسری له سهر خوا به رستی) وه کهم شه وقی بو عیادهت.

٣٦ - (تهمه للوق) چاپلوسی ، وه به خه لکا هه ل دان (مه ده چی درق).

٣٧ - (اصرار له سهر گوناوه) لیره دا نه بی بلم گوناوه خوی گوناوه ، وه گوناوه کار تاوان باره ، به لام فهرق هه به له نیوانی که سینکا که بکه ویته ناوی گوناوه بکه وه دله ته به ی پی بکه ویت و به شپانی ی پرووی تی کا ، له گه ل نه و که سانه دا که (اصرار) یان له سهر گوناوه بیت ، وه کوته وهی «نه ظه» حه رانه ، به لام ته گهر به هه له و ری که ویت بو به دهستی خوت نیه ، جا که دوباره و سی باره ت کرده وه نه وه تاوانه وه نه بیت (اصرار) که هه رگیز شیوه ی پیاوچا کان نیه ته مانه به شیک بون له (صیفانی رهزیله) یان پی ناسی ناپه سه ند.

به رانه به هه ریه کی له م کرده وه ناپه سه ندانه ، کرده وهی شیرینو په سه ند هه به ، وه کو ته م کرده وانه ی خواره وه .

١ - (پی خوش بونی خوشی و سه رکه وتی خه لک) وه بیر کردنه وه له وهی که حه سودی جگه له زیان بوخوت سودیکی نیه ، وه خوا خوی چاک ته زانیت ، وه هه مو شتی به نۆره به وه هه موکاری کاتو ساقی خوی بو دانراوه . ته له به ته ته گهر حه زبه وه بکه یت ، تۆش تاوا له نیعمه تی خوا به رخور داریت ، نه وه (غیظه) به وه خراب نیه ، به لام پی خوش بونی (زه والی نیعمهت) له خه لکی تر ، نه وه خرابه وه خوا له سوره ی «نساء» ثابه تی (٥٤) دا ، ته فهرمی «أَمْ یَحْسِدُونَ النَّاسَ عَلَى مَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ».

واته بۆچی حه سودی ته به ن به پیغه مبه ر ؟ یان ته وه تا حه سودی ته به ن به پیغه مبه ر که نه و حه سودی به شتیکی ناپه سه ند.

٢ - خوا به رستی هه ر له به ر ته نجام دانی ده ستوری خودا وه چاکه کردن له به رته وهی که چاکه چاکه و خوا به ی پی خوشه .

٣ - (ته مواضوع) وه خۆبه زل نه زانین ، وه لیک دان وهی ته وهی هه مومان به نده ی خوا به وه هه مومان له ئاده مین «کَلِّمُوا مَنْ أَقَمَ وَأَقَمَ مِنْ تَرَابٍ» «إِنْ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ اتِّقَاكُمْ»

- ٤ - (خۆبه كهم زانين) وه سه بیری عهیبو كه مو كۆری خوكردن، به هه مو بارینكا.
- ٥ - (خه برخواهی) وه خه لك ئاشت كردنه وه.
- ٦ - (به خشه نده بی) وه مشه كراوه بی.
- ٧ - (راسته گۆی) ، وه درۆنه كردن.
- ٨ - له پشت مله چاكه ی خه لك گۆتن.
- ٩ - (له مین داری ی) وه خه یانه ت له ته مانه ت نه كردن.
- ١٠ - (وه فاداری ی) وه چاكه له بهر چاوبون.
- ١١ - (له خواتر بی ی) وه له تۆله ی خواترسان.
- ١٢ - (رازی بون وه دامركان به بهشی خوا) وه دوری گرتن له وه ی كه خه لك بكه بته په یژه
بۆ سهركه وتنی خۆت ، دوری گرتن له وه ی كه له سه ر حیسایی خه لك بگه یه
به پایه ، وه باوه رله سه رته وه ی كه ته بی به یتكۆشانی رهوا مافی خۆت
بیژنه ده ست ، واته به ورا ده یه كه زانسته و ئاماده بی و كارناسی و توانایی
هه له ته گرت ، نهك له توانایی و زانستی خه لك بۆ سودی خۆت
كه لك وه رگرت .
- ١٣ - (خواهن به زه بی) وه به تهنگی بیچاره و لی قه و ماوان وه بی ده سه ئاتانه وه بون، وه
خه می خه لك خواردن .
- ١٤ - (چاكه له بهر چاكه كردن) نهك بۆ خۆه له كیشان له ناوی خه لكا ، واته بۆ
«ته ظاهر» نه بی ، هه ر له ده رونه وه ته و چاكه كردنه سه رچاوه بگرت واته
«اخلاص» .
- ١٥ - (شهرمو چه پا كردن) وه خاتر گرتن وه له روی خه لكا دامان ، (نهك ئاماده بون بۆ
ماف نه وتان) به لكو بری جار ده س له بری مافی بچوك هه لگرتن ، وه بانی دانان
بۆ دۆستی و برایی و گه و ره و بچوكی .
- ١٦ - (خۆش و یستن) وه دل فراوانی و میهره بانی .
- ١٧ - ته ده ب كردن ، وه گه و ره و بچوك فامین ، وه چه یا كردن له خوا و له به نده كانی .
- ١٨ - (جهزای چاكه به چاكه) ته نانه ت بری جار جهزای خراپه ی به هه له كراوو ،
له بری نه فامیوه كراو، وه هی له خۆت بچوكتر ، به چاكه داننه وه .
- (له بهر چاوبونی مردن) وه له شوینه واری له میژین وردبونه وه هه روه كو كه
له زۆرشوینی قورئان دا خوی گه و ره سه رگۆزه شی وه كو فیرعه ون، قهومی عاد،

قهومی نوح وه ثمود، قهومی لوط، نه گپریته وه که ئیمه له وجۆره سه رگۆزه شتانه
عیرهت وه رگرین وه له خۆمان بانی نه بین. پی هاتن به وهی که مردن، هه روا
که هه میشته له هه مو که سیکێ تره وه نزیکه، له تۆیشه وه نزیکه، نهک
لات واییت نهی خه لک بمریت به لām تو هه ر پایه داریت.
به کورتی ته وه نه ده نه روی به پیری دنیا وه وایزایته مردنت بۆیه، به لکو
رۆیشتنی خویشته له پیش چاوییت، هه روا که مه رنگی دوژمنانت به لا وه
نزیکه.

۲۰ - (شه جاعهت) وه باوه ر له سه ره وهی، ته وهی خوانه بکات ناکریت، وه
مروڤ نای به رانه ر به ناهه ق وه سه تم دهم بقوچینی، به لکو تهی ته نها
له خوا بترسیت وه ته نها بو هه قو حه قیقه ت سه ره له به رییت.

۲۱ - (نای مروڤ دل پیسو ناباوه ر ییت) هه رچه ند که ساو بکه یی و ده به نگیش
نا به سه نه ده، به لām ئی باوه ری و دل پیسیش هه ر نا به سه نه ده، خواهه فه رمی «إِنَّ
بَعْضَ الظَّنِّ إِمٌّ» واته بری جار به دگومانی گونا هه. هه روه ها ته فه رمی «يَا أَيُّهَا
الَّذِينَ آمَنُوا، إِنَّ جَانَكُمْ فَاسِقٌ بَنِي فِتْنًا، أَنْ تَصْبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَى مَا
فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ» سوره ی (حجرات) ئایه تی (۶).

که وایو به دگومانی و ناباوه ری خرابه هه روه هاش بری جار خوش باوه ریش
هه رباش نه، به تاییه ت سه باره ت به «فاسق» واته موسولانی که چه رنه فتارو
باوه ر دانه مه زراو.

۲۲ - (ئارامی و له سه رخۆی) وه دووری گرتن له توره یی و دلی خه لک ئیشاندن، چونکه
زۆر جار توره یی کاری واته کات که له ودوا په شیانی هیچ که لکی ناییت،
که واته به رگرێ کردن له توره یی شتیکی په سه نه ده وه خوگرتن و به سه ری خۆدا
زال بون کارنکی په سه نه دو پێناسنکی شیاوو باشه.

۲۳ - (رقه به ری نه کردن) وه گۆزه شه ت و لی بوردن وه چاوپۆشی وه زیان له خۆنه دان
له رقی ته موته و.

۲۴ - (به خشین وه لی بوردن)، چونکه تۆ له کردنه وه هه میشه، تۆ له کردنه وه ی تری
به شوینه وهیه، وه هه تاهه تابه له کۆلی مروڤ نایته وه، ئهمه به و مانایه ئیه
که دهس له مالی خۆتو مافی خۆت هه لگرێ به لکو خوای گه وره له ئایه تی (۴۵)
سوره ی مائده دا ته فه رمی «إِنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ» به لām سه باره ت

به كوشتنه وهی قاتیل له ئایه فی (١٧٨) سورهی (البقره) دا ئه فهرمی «... کُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ فِي الْقَتْلِ ، الْحُرُّ بِالْحُرِّ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأُنْثَى بِالْأُنْثَى ، فَمَنْ عُتِيَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَاتَّبَاعْ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءٌ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ...» که واته باوه کو موقوف خواهن مافیش بیټ ، وه توله کردنه وه ههقی خوئی بیټ ، بهخشینه که لای خوا په سه ندره . وه سوفی مه سه کیش که به شوینی چاکترا ئه گهری ئه بی له ههستی ناپه سه ندی توله سه ندنه وه دهس هه لگهری ، نه نانه ت تابوی ئه گهری ئه گهر له مافی خویشی ، نه ک مافی «وهه سه» ونه لکی تر؛ چاو پوش بیټ په سه ندره . که واته «عَفُو» له پیناسه زور په سه ندنه کانه .

٢٥ - «بهردهوام بونو سوربون له سه ر به لێن» ، ئه م ههسته ، به کیکه له گه وره ترین پیناسه په سه ندنه کانه ، وه هه ر که سی به لێنی نه بو به پیاوی پیاوانه دانانزیت ، جائه گهر ری یواری رینگه ی ته سه ووف بو ، نه وه باشتر ئه بی له سه ر به لێنی خوئی پروات .

٢٦ - (دیده ن کردن) ، وه رلی دانو به ده می خزمو که سو کاره وه بون ، واته «صیلدی رهحم» به کیکه له و پیناسه چاکانه ی که ری یواری ری رهوی ته سه ووف ئه کوشتیت بو ئه وهی له دلۆده رونی خو یا سه قامگیری کات .

٢٧ - ئیمه زوتر وتمان که (زوهه) به کیکه له پایه بناغه یه کانی ری رهوی ته سه ووف زوه دیش پیچه وانه ی هه ولوتیکۆشانه بو کو کردنه وه ی نکه وه نانی سامان ، بێگومان کاسپی و سه رمایه ی جه لال به ده ست هینان کاربکی باشه به لام «انپهک» واته خو پروکاندن بو به ده س هینانی سامان ، دزی ره وشی صوفی به کانه وه «زوهه» ده رماتی که بوله ناو بردنی ههستی «انپهک» .

٢٨ - (کهم گون) وه خوئی هه ل نه قولتاندنی شتیک که راسته وخو په یوه ندی به مرۆفه وه نه بیټ ، ره وشی په سه ندی سوفی به کانه ، نه وان ئه لێن تا پر سیارت لی نه کراوه مه لی ، که پر سیارت لی کرا به نه ندازه ی پیویست بلی ، چونکه که م ویزی ، وه بی ده نگه ی و بی ره نگه ی ، له ره وشه به رزه کانی خواناسانه ، به لام هه له وه ری و زور بلی لی «لهغو» ره وشیکی ناپه سه ندو له قورئانیشا نه فرینی لی کراوه . وه ستایش کراوه له وانه ی خو بیانی لی لانه ده ن ، «قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ هُمْ فِي سَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ» .

٢٩ - (قهی ئه م ، لای نه ونه کردن) وه خو هه ل نه قولتاندنه کاروباری خه لک ، به کیکه تر له پیناسه په سه ندنه کانه .

- ٣٠ - ههروا که ره خهنگیری ی هوی دل تازاری به، بی گومان سه رنه نانه سه ری
خه لک، هوی بی دهر دی سه ری و سه رسوکی به، ره خه ی دلسوزانه و دروس که ر
«الْعَدُّ الْبِنَاء» به که لکه، به وشه رته، بو «تظاهر» وه خو هه لکیشان وه
خویشان دان نه ییت، وه به موه رجی به بی دابوره وش ی خو ی بی، به لام
ره خهنگرن وه «اعتراف» لای ریوارانی ری ره وی ته سه ووف، ناپه سه نده و،
دوره به ری ی لی ته کن.
- ٣١ - چه نده به زور خو سه پاندن به سه ری خه نکا ناشیرنه، نه وه نده ش خو به که م
زانین به لکو خو به هیچ زانین به لای سو فیانه وه په سه نده، به تایهت به رانه به
گه وره بی خوی گه وره، نه وان ته لئ گه وره بی به ربوخوا چاکه، نیمه
به نده یکن هه رچه نده ش خاوه ن ده سه لات بین، دیسان هه ر پوژی تیا نه چین،
دیسان هه ر به نده یکن که به رانه به به چره ی می شوله و گازی می شیک ته په شو کین
که واته «ئستیگار» بو به نده نه هاتوه وه که سی سه ره تایی خا لک ییو پایانی هه ر خا ک،
خو بناسیت با شتره تاخوی لی بگور ریت.
- ٣٢ - (شو کری نعمت) خوا له سه ره ی ئیبراهیم ئایه بی (٧) دائه فهرمی «لَنْ شَكْرُمْ
لَا رَيْدَنْكُمْ، وَلَنْ كَفَرُمْ اِنْ عَذَابِي لَشَدِيد».
- ٣٣ - (نو کرانی ذات) یان ایثار به وه ته لئ ده ست له قانجاز وه یان ئاسابشی خوی
هه لگرت له ری خوش به خت کردنی خه لکو دابین کردنی خوش به ختی و
کامه رانی و قانجازی خه لکا، ته م خو به خت کردنو ده س له خوشی خو هه لگرتنه
به کینکه له پیناسه په سه ندو تاییه کانی په پره وانی ته سه ووف، خوی گه وره له ئایه ی
(٩) سه ره ی «حشر» دا ته فهرمی «وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ اَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ»
خوی گه وره له ته عریفی نه نصارا، یان بری له موهاجیرین دا که یارمه تی
برامو سو ئانه بی ده سه لات ه کانی خو یانیان دا وه. ته فهرمی. «هه رچه ن خو یان
ئیهتاجیان بو به وشانه وه پیو بیستان بو بی یان له گه ل ته وه شا فه ضلی برادینی به کانیان ته دا
به سه ری خو یان دا».
- ٣٤ - (دیفاع له حق) به کی له ههسته په سه نده کانی ده رون ته وه ته، دیفاع له هه ق
بیته جی تشینی تومت له موله و دانو خه لک تاوان بار کردن.
- ٣٥ - خو به ده سه ته وه دان وه ته سلیم یون به رانه به به هه ق وه به (واقعیهت).
- ٣٦ - گه رمو گوپی و شه ووق له سه ری خوا به رستی.

۳۷ - (واقع بینی) هه ق دان به گوفتارو کرداری خه ئك به وجۆری كه هه ل ئه گری نه زیادو نه كه م.

وه نه ئی ئه مانه هه موی پیناسه په سه ندو ناپه سه ندو کان بن ، به ئکو زۆر شتی تره ه ن
ئه گه ر پیتو بیان ژمیرین له ژماره نایین ، بۆ ئونه «پاککی دهرون وه ناپاککی» مرو ئی د لپاک
به هه موجۆری ئه گری د لئ بیرته جی به لام چ بکه ی له ناپاک ؟ «حه یاداری ی»
بی حه یانی ئی «ئهیادی» به رانه ر به «ته وه ککول» د لئه ته په و د لئه ورکی جهزه ع به رانه ر به
«صه به ر».

دل ئیشاندنی خه ئك ، د لئه وانی خه ئك ، «ته قوا وه پارێزکاری» نه پرسینه وه
له حه رام و حه لال ، چا که کردن له گه ل خه ئك . خراپه کردن ، به شیوه یێکی گشتی ی
ئهمانه به شیکی هه ره دیاری و گه وری ئه وه ههسته دهرونی و پیناسانه که مرو ئی
خوواناسی راسته قینه ئه ئی ئیکۆشی بۆ لبردن و دامالین و رامالین ناپه سه ندو کان ، له د لئ
دهرون دا و جی نشین کردنی پیناسه په سه ندو کان له جیگای ئه واند ، چا ئه وه مه رده ی
که خوابۆی بکات سه رکه ویت ، وه ئه م ئه رکه گرنکه بیاته ریگا وه ئه و
خه م ته گه وری به ی بۆ گیانی خو ی لی بۆه شیتته وه ، وه له ولایشه وه له ریگه ی ذیکرو
فیکرو په رستشو سلوکی ریازی ته ریقه تو ریازه ئی پتو یستی «جیسمی و روحی» به وه ،
د لئ دهرون ، وه «له طائفه» کانی پاکو «نورانی» و رووناك کاته وه . وا ئه بیته مه ردی دینو
دنیا ، به ناو (به شه ره) به لام له هه قیقه تدا مه لای ئه که به و له خو شه ویستانی خوابه . ئه گه ر
ئه مه شی بۆ نه کرا خو هه روا به مفته ناییته مه ردی مه یدانی ته سه ووف .

ئه مه بو ، به کورتی ، بامی «صفاتی حمیده» وه «صفاتی ره ذیله» واته پیناسی چا کو
ره واو په سه ند ، وه پی ناسی ناره واو ناپه سه ند ، له روانگه ی ته سه ووفی
ئیسلامی به وه .

به که م : سهرچاوه ی وشه ی «صوفی» له چى به وه هاتوه ،

دوره م «مقام وه حال» له روانگه ی ته سه ووفه وه به چى ته لێن .

«صوفی»

وشه ی صوفی هه ر له سه ده ی به که می کوچی به وه که وتوه ته ناوه وه : «حسن البصري» که خوی به کیکه له گه وره پیاوانی زانیاری ی ئیسلامی ی وه ته سه ووف ، وه له سالانی «۶۱۰ - ۶۸۰» کوچی دا ، واته «۶۴۲ - ۷۲۸» م دا ژباوه ته لیت .

له کاتی نه وانی که عبه دا چاوم ده و به سوفییک ده ستم برد وه خه رجی ییکم دانی ، به لام لێ وه نه گرت ، وه گوێ من خۆم چوار «دانیق» م پی به وه ته وه به شی خه رجیم ته کات «دانیق شه شی به کی دیره مه بکه» ، «نوسه ره» .

ههروه ها «سفیان الثوري» که نه ویش به کیکه له گه وره پیاوانی زانیاری ی «حه دیش» که لام ته سه ووف ، وه له نیوانی سالانی «۷۱۵ - ۷۷۸» م وه «۹۷ - ۱۶۱» ک ژباوه ته لێ ، ته گه ر نه بوهاشمی صوفی نه بوانی ، قهت بۆم روون نه ته بو به وه که ((ریا)) چی به وچۆنه واته ته و بۆ روون کردوه ته وه ، که وابو ناوی «صوفی» هه ر له سه ره تای ئیسلامه وه به ، وه به و پیاوچاگانه وتراوه که رینگای «زوهده» وه پارێزکاری و خوا به رستی ی راسته قینه یان گرتوه ته به ر .

به لام سه باره ت به وه ی که بۆچی به م خوا به رسته پارێزکارو زاهیدانه وتراوه «صوفی» وه ته م وشه به له کوپوه هاتوه ته لێم ، به ره له هه موشتی ته لێ بزانی نه م جوړه ناوانه وه کو تاوی مندالیک نه هه رکه له دایک بو دایکوپاوکی دانیشن وه ناوی بنین به لکو ههروه کو که زانیاری ی قورئان خویندن په بده بو وه ورده ورده ناوی قورئان خوینه کان تراوه و پی یان وتراوه «قرآن» یان ته وانه ی که حه دسیان کو کردوه ته وه به «محلّه» ناویان ده ر کردوه ، یان «هه قیه» وه به م جوړه یان وه کو پیشه و زانیاری به تازه کانی ته م چه رخه که هه رشتیکی نازه ته دۆزیتوه ناوی پیشه و خوا وه ن پیشه که یان ناوه و ناوی میکانیک و کاره بانی ، وه ته یاره چی هاتوه ته ناوانه وه ، وه ده سه تییک

دانه‌نیشتون تاناوی کارناسی کاره‌با بنین «کاره‌بانی» جا هه‌ربه‌وجۆره‌ش به‌شاره‌زای رینگه‌ی شهرع وتراوه «فقهیه» وه‌به‌وه‌ی که‌ئه‌روا حه‌ج‌ئه‌کات، وتراوه «حاجی» به‌وانه‌ش که‌له‌کاروباری خواپهرستی‌دا شیوه‌ی شه‌ونه‌خه‌وتن و شه‌وتیزکردن وه‌خواپهرستی گهرم وه‌له‌گۆشه‌یینکه‌وه‌به‌کاروباری خواپهرستی‌به‌وه‌سه‌رگه‌رم‌بون وه‌خۆنه‌پروکاندن بۆمالی دنیا‌وه‌باقی شیوه‌ی خواپهرستی راسته‌قینه‌ی «زاهیروباتین» یان گرتوه‌ته‌به‌ره‌وه‌خواپهرستی‌که‌یان، هه‌روا که‌به‌کرده‌وه‌ئه‌نجام‌داوه‌هه‌روایش له‌دله‌وه‌خۆیان‌داوه‌ته‌ده‌ستی‌خواه‌واته «توکل» وه‌پهره‌ستشیان له «ریا» پال‌کردوه‌ته‌وه‌وه‌سه‌رگه‌رمی‌دی‌کرو فیکر‌بوون به‌مانه‌ش وتراوه «صوفی» هه‌رچه‌ن ناوی‌تریشیان لی‌تراه، وه‌کو «زهاد»، «فقر»، «غریب»، «الشکفته»، «الجموعیه» ئه‌مه‌بۆچی‌بوه‌چونکه‌صوفیه‌کان‌خواه‌نی‌هه‌موی‌ئه‌م‌پێناسانه‌بوون پشیمان له‌دنیا هه‌ل‌کردوه‌که‌واته‌زاهیدن، مال‌وسامانیان‌پێکه‌وه‌نه‌ناوه‌ئه‌ر مال‌یشیان‌بویت به‌هی‌خوابان‌زانیه‌وه‌خۆیان‌به‌موحتاجی‌خوا‌زانیه‌پی‌یان‌وتراوه «فقیره»، هه‌میشه‌جیهان‌گه‌ردی‌یان‌کردوه‌پی‌یان‌وتراوه «غوره‌بائه» له‌ئه‌شکه‌وت‌وبن‌به‌رده‌کانا سه‌رگه‌رمی‌خواپهرستی‌بوون بۆئه‌وه‌ی‌که‌دوربن له‌هه‌راومه‌زات‌وقاله‌وسهره‌پی‌یان‌وتراوه «شکفته» واته‌ئه‌شکه‌وت‌نشین، ئه‌وه‌نده‌یان‌نه‌خواردوه‌که‌تیرن، پی‌یان‌وتراوه «جموعیه»، وه‌زۆرتری‌پۆشاک‌و‌سیپالیان‌له‌خوری‌بوه‌واته «صوفی»، پی‌یان‌وتراوه «صوفی»، وه‌چونکه‌زاهیدیان‌عایدیان‌غهریب‌یان‌فه‌قیر‌بگه‌ره‌هه‌رکامه‌ی‌پێناس‌بویت بۆه‌شیک‌له‌حال‌و‌ئه‌حوالی «صوفی» که‌واته‌کام‌وشه‌توانییتی‌به‌سه‌ری‌ئه‌وانی‌ترا‌زال‌بیت، وه‌هه‌مویان‌بگه‌رته‌وه‌، ئه‌وه‌ماوه‌ته‌وه‌ئه‌و‌یش‌بریتی‌به‌له‌جلونه‌رگوسیپال، یینگومان‌هه‌موی‌ئه‌مانه‌له‌باره‌ی‌جلونه‌رگه‌وه‌کو‌شیون‌به‌رگی‌ساده‌ترو‌نی‌زه‌رقویه‌رق‌تر‌بکه‌نه‌به‌ر، که‌ئه‌و‌یش‌هه‌ر‌سیپالی‌خوری‌ی‌بوه‌، که‌به‌عه‌ره‌ی‌بوه‌ته «صوفی»، وه‌وشه‌ی‌صوفی‌بوه‌ته‌ناوینکی‌هه‌میشه‌ی‌بۆهه‌مو‌سوفی‌مه‌سه‌له‌کێک‌چونکه‌هه‌موی‌ئه‌واته‌له‌و‌به‌رگه‌دا‌به‌شداربون‌جا‌ئایا‌به‌راستی «صوفی»، واته‌خوری، پۆشاک‌ی‌نی‌عینوانی‌و‌پێده‌ماری‌بو ۴ «ئه‌به‌موسای‌ئه‌شه‌ه‌ری»، که‌له‌ ۶۵۷م‌دا‌فه‌وتی‌کردوه‌وه‌له‌بارانی‌په‌یام‌به‌ره‌له‌مه‌دحی‌پێغه‌مبه‌ری‌گه‌وره‌دا‌درودی‌خوا‌ی‌له‌سه‌ر‌ئه‌لێت، ئه‌وه‌نده‌پێده‌مار‌بو‌پۆشاک‌ی‌خوری‌ئه‌کرده‌به‌ری‌وه‌سواری «گۆی‌دریۆ» ئه‌بو، «حسن‌البصري» ئه‌لێت‌من‌چاوم‌که‌وتوه‌به‌حه‌فتا‌که‌س‌له‌وانه‌ی‌که‌له‌شه‌ری‌به‌دردا، به‌شدار‌ی‌یان‌کردبوو‌هه‌مویان‌لیباسی‌خوری‌یان‌ئه‌کرده‌به‌ر.

وه‌له‌هه‌موی‌سه‌ر‌چاوه‌کانا‌ئاشکرایه‌که‌ئه‌صحابی «صه‌فه» واته‌ئه‌صحابه‌زۆر‌خواپهرسته‌نی‌ئه‌واکان، پۆشاک‌یان‌هه‌ر‌خوری‌بوه‌که‌ه‌روه‌ها‌زۆرجار‌له‌شیعری‌مه‌دحی‌خواپهرستانا‌هاتوه‌که‌له‌به‌رنی‌ده‌ماری‌خۆیان، هه‌ر‌لیباسی‌خوری‌یان‌کردوه‌ته‌به‌ر.

یان لەزەمی دەس برەکانا هاتو، وە وتراوە کە پۆشاکی خوری ئەکەنە بەر بۆ ئەوێ
بۆلێن ئێمە زاهید وەخواپەرستین، کە واتە زۆر ئاشکرا بە کە پۆشاکی صوف پۆشاکی
بۆ دە ماریو دوری گرتن لەزەرقو بەرقی دنیا بوو بۆیە بوو ئە ناویکی هەمیشە بۆ
ریبوارانی رینگە ی تەسەووف .

بۆ گومان بێ لە رۆژەلات ناسان، یان لێ کۆلەران بیریان لەوەش کردووە تەو
کە بگرە ئەم ناوێ لە وشە ی «صفاء» یان «لەصحاى صفه» یان «سوفیای» یونانی یەو
هاتنی، واتە حیکەت، کە بە یونانی ی بە حیکەت ئەلین «سوفیا»، بەلام
لەپاش لێکدانەووە لێکۆلینەووەی زۆر بەتایبەت لەروانگە ی رێزوانەووە، وروون بوو تەو
کە دروستترین باوەر، هەرئەو تە کە ناوی «صوف» بۆیە بوو ئە می ریبوارانی
ئەم رینگایە چونکە پۆشاکی «صوف» پۆشاکیک بوو هەرلە میژنەووە براوە بەبالی
ئەو کە ساندەدا کە بونەتە خواوەنی ئەم خەدە، وە سەرچاوە گەورەکانی تەسەووف،
ئاخەرە کە ی هەر هاتووە تەو سەری ئەم باوەرە ی کە وشە ی تەسەووف هەرئەگەر پێتەو
بۆ سەری پۆشینى لیباسی خوری، بەتایبەت لەروانگە ی رێزوان و ئالوگۆری وشەووە،
صفاه و نە صفه و نە صوفیا، نابە صوفی، هەر وە ها زوانی یونانی، پاش ئەو ی
کە وشە ی صوفی، بوو بە باوو ناسراو، بە صە دە یێک، جا ئە ناوی ئیسلاما ئەم زمانە
ناسراو و گۆرراو بە عەرەبی، زۆرتری «ئەبوریحانی بیرونی» ۳۶۲ - ۴۴۰ لێ
۹۷۳ - ۱۰۴۸ م، ئەم باوەرە ی هەبوو، بەلام زۆرتری سەرچاوە کان وە کوکتیپی
«اللمع» می «ابو نصر سراج» کە لە ۳۷۸ کۆچی دا کۆچی کردو، هەر وە ها تائە گاتە
سەری دوکۆر زەکی موبارە لێ، لە چەرخی خۆمانایە، هەمویان لە سەری ئەو باوەرە ن کە
سەرچاوە ی ئەم ناوێ، هەرئەگەر پێتەو بۆ سەری لە بەرکردنی پۆشاکی هەزارانە ی
خوری، کە تائەم دوا یە پۆشاکی هەزاران وێ دە ماران هەرلە خوری بوو، وە
دوری یان گرتووە لە پۆشاکی حەریرو رەنگا ورە ننگ، ئەگەر بۆلێم سەبارەت بەم ناوانە،
شتە کە براوە تەو نە براوە تەو بەلام ئەمە یان هەم لاین گری زۆرەو، هەم ئە هەمویشی
زیاتر هەل ئە گرت، بەتایبەت لەروانگە ی «قەواعیدی زمانەووە» بەتایبەت
هەرلە بەرئەووەش کە بە ناوبانگە پۆشاکی پێغەمبەرە ن زۆریە ی هەر خوری بوو.

وە من خۆیشم هەر لە سەرئەویا وەرەم کە سەرچاوە ی ناو بردنی رێزەوانی رینگە ی
تەسەووف، هەر لە وشە ی صوفەووە هاتو، سەیرتەرە هەمو ی ئەو تە فارسیە کان بە
صوفی یان وتو «پەشمینە پۆش» واتە «پەژم» «خوری» پۆش، واتە ووشە ی صوفە کە یان
بە پەشم داناو، وە حافظ زۆرجار لە شیعەرە کانیایا بە صوفی یە کان ئە لیت «پەشمینە پۆش» .

(پەشمینە پۆش) تەندەخو از عشق نشیندست بو
از مستیش رمزی بگو تا ترک هوشیاری کند

پایه و پله کانی مقامی ته سه و و فیش هه ره ژۆنه وه سه ری ئەم سه رچاوه پرونی قورئان، مه به ست لیره دا ئەوه ته که پایه و پله ی تزیك بونه وه له خوا ی گه وه، ژۆره، نه نانه ته ناوی په یام به رانیشتا برێکیان پایه ی تاییه تیان هه یه، به لām له پروانگهی ته سه و و فیه هه وه کوو تمان «مقام» به پله و پایه ی رێبوری رێگهی ته سه و و فیه ته وتری، وه ژۆری خاوه ن پله و پایه کان خو یان ئەم مه قامانه یان، به (هه) مه قام دانا وه، به لām هی وایش هه یه هه ری به کی له و مه قامانه شی کرد وه ته (هه) قوناغ که نه به (هه) قوناغ، وه کو «شیخ الاسلام عبد الله بن نصاری هه ره ی» (۳۹۶ - ۴۸۱)، ک، (۱۰۰۶ - ۱۰۸۹) م که له کتبی «منزل السائرین» دا، مه قامه کانی کرد وه ته (هه) به شه وه، وه نه وانی شی هه ری به کی کرد وه ته ده پله که له تا کامدا نه به (هه) مه قام..

هی وایش هه یه ته و سه ده شی هه ری به کی کرد وه ته ده قوناغی تر که نه کاته هه زار قوناغ هه وه کو که ابی بکر الکاتی که هاو چه رخی جونه بده وه به کی که له گه وه ره پیا وانی رێگهی ته سه و و فیه ته لیت «ان بین العبد و الحق الف مقام من نور و ظلمه»، ابوالمواهب عبد الوهاب که به ناویانگه به ثیامی (شه عری) که ۹۷۳ م له قا هره دا دوا کو چی کرد وه، له کتبی «الواقیت و الجواهر» دا ته لیت، ته بی مرو ف «۲۴۹۹۹۹» پله ی رۆحی بیریت تاته گاته مه قامی «مونه ره ی دین».

هه وه ها «حکیم الترمذی محمد ابن علی» که له (۳۲۰) ک دا له جیهان ده رچه به جو ریکی تر ناوی مه قامات ته بات، واته بو هه ر جۆره رێبوری رێگهی خوا به رمقی مه قامیک دانه نی، وه نه یان کاته جوار به شه وه مه قامی صادیقین، مه قامی صیدیقین، مه قامی موقه ره ره بین، مه قامی مونه ره ی دین، جائمه وای لی دیت له فلان پله و تا فلان پله هی صادیقینه، له وه لا تا فلان شوین هی موقه ره ره بین، ... هتد...

وه شیخی بشرق سه ره ره ردی حه له ب (۱۱۹۰ م) نه یان کاته پینج پله که تاخر پله ی ته یته مه قامی «تموحید»، که له و دوا رێبوار ته گاته «نور الانوار» که دوا پله ی گه وه ره پیا وانی ئەم رێگاته وه که م که س له گه وه ره پیا وانی گه یشتونی.

به لām «شیخ سیراجی طوسی» له کتبی اللمع دا، ته لیت، مه قام به و جۆنه ته ته لیت که به نده ییکی خودا له لایینی خودا وه خه لاتی ته کرت، وه کو مه قامی صابیره کان، مه قامی مونه وه ککلین، هه رکاتی به کی له م مه قامانه بو یه خه لاتی که سیک له وه دا

ئەمىنىيەتە نائەوگاتەى خواىيەوئ پلەيىكى بالائىرى بداتى وە لەم پلەو وە پرواتە پلە بالاکە ،
 وە ئەم باوەرە باوەرى بەشى ھەرە زۆرى رېيوارانى ئەم رېنگاتە .

جائەگەر مەمەوئ بەکە يەکەى ئەم مەقامانە زوون کەمەو وە ئەلى کىيىكى وە کوکىيە
 (۱۱۶) لاپەرە يەکەى شىخ عبد اللەى ھەرەوئ کە باسماں کرد ، يان کىيىكى وە کوکىيە
 ھەو وە لاپەرە يەکەى «ابن القيم الجوزيە» ۶۹۱ - ۷۵۱ ھ وە «مدارج السالكين»
 بنوسم بەلام بە يارمەتى خودا ، ھەول ئەدەم بۆروون کردنەو وە ئەو ۱۰ «مەقامەى
 کە لە ھەمويان بە ناوبانگرتن ، وە لە راستیدا بناغەو سەرچاوەى ھەمو مەقامەکانن .

مەبەستىكى تىرش کە لە باسى مەقامەو نەزىکە ، بە لکو ھەردو يەکەو نائەو بىرئىن ،
 مەبەستى «حالتە» ، ئەو يىش چوئە لەگە ئى ووشەى «مەقام» دا وە کو دوانە ، وان ، وە
 لىك جوى نائەو ، ناچارىن بەرلە باس کردنى ئەو ۱۰ «مەقامە باسکىش لە ووشەى
 «حالتە» بکەين ، حالتە مەقام ھەرچەن ناويان پىکەو دىت ، وە پىر کە سىش لای وایە
 ھەر يەك شت بن ، راستىەکەى ئەو تە کە لە يەك جوئىن ، وە ھەر يەکەى بۆخوئى
 شتىکە .

حالتە ، بە چوئە تانە ئەو تىرى کە بە سەرى رېيوار ، واتە «سالىك» ى رېنگەى
 تەسەووف دا دىن ، جىا کردنەو وەى حال لە مەقام لەو دایە ، حالتە خوئى دىت
 بى ئەو وەى بە دەستى رېيوارىت ، واتە «خودادادە» يە ، جا ، يان نورو بەرە کە تە ، يان
 چوئە تىكى تايە تە کە خوئى دىتو خوئى تەروات ، پىر جار تە ناچار کە يىك
 دەوامى ھەبە ، جارى وایش ھەبە دەوامدارترە ، جارى وایش ھەبە نىشتە جى ئەيىت ،
 جائەگەر حالتە ، سەقامگىر بو وە ماىەو وە ، واتە يىتە مەقام : ھەر لە سەرچاوەى پىشودا
 سەبارەت بە بەشەکانى حالتە ئەيىت ، «الْحَبَّةُ، الْغَيْرَةُ، الشَّوْقُ، الْفَلَقُ، الْعَطَشُ، الْوَجْدُ،
 الدَّهْشُ، الْهَيْبَانُ، الْبَرْقُ، النَّوْقُ» ئەمانە ھەموئى حالتە ، ئىمامى غەززالى لە کىيى «المقصد من
 الضلال» دا باسى ئەو ئەکات کە لە سەرەتای دەسکردنە سلوکی رېنگەى تەسەووف دا
 پىر جار نوورىك لە دلى مەوفا ئەدرە ووشىتەو وە خىرا نا بە يدا ئەيىت ، ھەتا وە کو
 چەن جار يىك ، کە ھەر جارەى زياتر ئەمىنىيەتە نائاخەرەکەى سەقامگىر ئەيىت ، پىر يىکى تر
 لە شارە زابانى ئەم رېنگايە حالتە (صفا ، سرور غەيبە ، موکاشفە : موشاھەدە ، موغايەنە ،
 قەبۇس ، بىسطة سوگر ، صەحىح ، ئەمانەيان بە (حالتە) داناو لە راستیدا ئەم چوئە تانە
 ھەمويان بۆصوفى دەس ئەدەن ، وە ھەر يەکەى خوئى پىناس وجىھانىكى (مەعنەوئ)

خۆیان ههیه، له کتێبی (الرسالة القشيرية) دا ابوالقاسم عبد الكريم بن هوازن القشيري لهم بارهوه زۆری نوسیه. وهلهزوانی گهوره بیاوانیکی وهکو شیخ معروف الکرخي، وهسری سقطی، وه جونه بیدیتهوه زوروشی گهراوهتهوه، جاله لیت، «الاحوال» مواهب، والمقامات مکاسب «الاحوال، الحزن، الألم، السرور وغيرها».

یان ته لیت «الاحوال تأتي من عين الجود، والمقام يحصل ببذل الجهود» ههروهها «جونهیدی بهغدادی» که له (٢٩٧) ک (٩١٠) م له دونیاده رچوه، نهفه رمی «الحال نازلة تنزل بالعباد في الحين، فيحل بالقلب، فيصفو الوقت في حال الصوفي ويزل بهم جوره چۆنیتهی حال و مهقام روون بویهوه، بهلام له گه له ته مهشا سهیره که بین بری جار بیرواری ریوارانی ته مرینگایه سه بارهت به حال و مهقام لهیه ک جوتین، واته بریکیان حالیک له و حالاته به مهقام دانهین، بریکی تریان به حالی ته زانن، بهلام شاره زایانیان، سه بارهت بهم دوباره دیری به، ته لیت، به لیت حالی واهیه له پیشا حاله، بهلام ته مینیتتهوه سه قام گیرته بیت و ناروات، وه مادام که مایه وه تیر ته وه حال نیه وه مهقامه، جاهه ره ته وه ته به ته هوی ته و دووباره دیری به.

دوو چۆنیته، یان دووپایه هه، کهوان له رینگهی ریوارانی ته سه ووف دا سه بارهت به وانیش به پیوست ته زانم هه رتیهته باس بکه م چۆنیکه چۆنیتهی ته وانیش له باسی حال و مهقامه وه نزیکه، ته و دوو چۆنیته تهش بریتین له «ته لوین» وه «ته مکی» که ریواری ری ره وی ته سه ووف له م دوو حاله تهش به هره مه ندو به رخور دار ته بیت جا سه بارهت به مانیش و تراوه که ته لوین، حاله، وه ته مکی مهقامه، ته لوین، ناوی خوی وابه خویه وه واته «گورانی رهنگ»، که ته بیت گورانی حالی سو فی له حالیکه وه بو حالبکی تر، نه بولفا سمی قوشهیری که ناومان برد ته لیت، (التلوی صفة أبواب الأحوال، والتکین صفة اهل الحقائق، فما دام العبد في الطريق فهو صاحب تلوی، لانه يرتقي من حال الى حال، وينتقل من وصف الى وصف، ويخرج من مرحل ويحصل في مَرَبْعٍ، فإذا وصل تمكّن»

ته لیت. (شیخ)

مازلتُ انزلُ في ودادك منزلاً
تَحْيِرُ الألبابُ دونَ نزولِهِ.

ئەلێت (صاحبُ التلوین ابدًا فی الزیادہ وصاحبُ التکین وصل ثم اتصل ، وإمارةُ إله اتصل ،
إله بالکلیة عن کلیتہ بطل) ، لەپاشان هەر قوشه پیری سه بارهت به ناساندنی «نهفەس»
که نه ویش حاله تیکه له حالاتی ته صه ووف وه له کوردی خویمان دا زووجار به کاربراهه ،
که ئەلێن فلان کەس ده مونه فەسی باشه ، یان هانام بهو ده مور ته فەسته ، ئەلێت ،

(النفسُ ترویح القلوب بِلطائف الغیوب ، وصاحبُ الأنفاس اُرقی وأصل من صاحب
الأحوال ، فكان صاحب الوقت مبتدئا وصاحبُ الأنفاس منتها وصاحبُ الأحوال بينهما)

فالأحوال وسائط والأنفاس نهاية المَترق ، فالأوقات لصاحب القلوب والأحوال
لأرباب الأرواح ، والأنفاس لأهل السرائر، لێره دا ییم باشه بلم «ابن الوقت وصاحب
الوقت» ئەوانیش له ته صه ووف دا هاتوون «ابن الوقت» جوړیکه له «تلوین» واته زوو زوو
ئەگوریت وه قوشه پیری لێره دا مه بهستی نه وه یانه چونکه ئەلی «فكان صاحب الوقت
مبتدئا» به لām صاحب الوقت بهو وه لی یه ، وه به وگه وره پیاوه ئه وتری که پایه ی
له هه مو یابه کان گه وره تره که بگره «قطبی» زه مانی خو ی ییت . «ابن الوقت» هی سه ره تایه
به لām «صاحب الوقت» هی دوا پله به .

لەپاشان ئەلێت (وقالوا أفصلُ العبادات عَدُّ الأنفاس) لێره دا ئەلی بلم
«هوش ده رده م» که یه کیکه له «یانزه» پایه ی سلوکی رینگه ی نه قشبه ندی یه کان ،
هه رته م «عَدُّ الأنفاس» ، واته هه ناسه ژمیری ، یان به ک هه ناسه له خودا غافل نه بوته ته .

به م جوړه ئیسته ئەتوانین حال و مه قامی صوفی یه کان له یه ک جوی که یه وه و
بیان ناسین ، به لām هه روه کو له پیشا گوتم ، باسی یه که به که ی هه ر حال و مه قامیک
یگومان پێویستی به نویسنی کتیبیک ته ییت ، ئومیده وارم ، خو م ، یان هه ر
خو ئه واریکی تری شاره زای کورد ، بتوانین ته م ته رکه به رینه ریگاو ه تا ئاوا کتیبیک
بخریته کتیبخانه کانه وه ، نه ویش بوړوون کردنه وه ییکی زیاتری خوا وه ن دلانی
خودا پی داوان .

مەقامەکان

«مه‌قامه‌کان» :

«توبه»	١ - ته‌ویه ،
«ئابیه»	٢ - ئینابه ،
«زهه»	٣ - زوهه ،
«قناعه»	٤ - قه‌ناعهت ،
«ورع»	٥ - وه‌رع ،
«صبر»	٦ - سه‌بر ،
«شکر»	٧ - شوکور ،
«توکل»	٨ - ته‌وه‌ککول ،
«تسلیم»	٩ - ته‌سلیم ،
«رضا»	١٠ - ره‌زا ،
«محاسبه»	١١ - موخاسه‌به ،
«خوف ورجاء»	١٢ - خه‌وف و ره‌جا ،
«فقر»	١٣ - فه‌قر ،
«صدق»	١٤ - صدیق ،
«مراقبه»	١٥ - مو‌راقه‌به ،
«احسان»	١٦ - ئی‌حسان ،
«قرب»	١٧ - قورب ،
«اخلاص»	١٨ - ئی‌خلاص ،
«فنا»	١٩ - فه‌نا ،
«بقاء»	٢٠ - به‌قا ،
«توحید»	٢١ - ته‌وحید ،
«تجرید»	٢٢ - ته‌جرید ،
«تفرید»	٢٣ - ته‌فرید ،
«تزیه»	٢٤ - ته‌تزیه ،
«عبودیه»	٢٥ - عوبودی‌به‌ت ،

ئارامگەى بەھائوددین وا لەگۆشەى باخچىكى پر لەدرەختى گەورەى توو قەيسى دامووە
ھەردوو لاكەى مەگەوتە وەخەلك دىن بۆزيارەتى.

ئەلوفسین چەن وینەىنكى گەرتووە لەو ئارامگەى بەيارمەتى خودا ئىمەش
لەم كىتەبەدا چاپیان ئەكەین.

ھەروەھالەھەمان كىتەبائەلىت، ئارمىنیوس وامبرى كە ئەویش رۆژ ھەلات
ناسىكى مەجەرى یە «A. WAMBEY ۱۸۳۲ - ۱۹۱۳» كە ئەویش ھەر لەصەدەى
نۆزدەدا چووەتە بوخارا ئەویش ئەلى ھەمیشەو بەردەوام خەلكىكى زۆر تەنانەت لە
چینەووە دىن بۆزيارەتى مەرقەدى بەھائوددین نەقشبەند، وە بوخاراىى یە كان داىیان
وايە رۆژانى چوار شەممە دىن بۆزيارەت وە خەلكىكى زۆر ھەر شەو تابیانی
لەنزىكى مەرقەدا سەرگەزمى نوێز وە خوداپەرستین، وە لە تەنشتى مەرقەدا
مەگەوت و خانەقاو موسافىر خانەیشى تیايە. لە كىتەبى الخدائق الوردیە وە لەكىتەبى
الانوار القدسیە دا كە روو نوسیكە لەخەدائق، ئەلى كاتى كە بەھائوددین لەدنيا
دەرچو لەباغىكى خویا نێزرا وە ھەر دەس بەجى ئارامگەىكى زۆر بەشكو بەسەرى
گۆرەكە یەووە وە مەگەوتىكى گەوزەش لە تەنشتى دا دروس كرا وە پادشایان و گەورە
پیاوانى ئەو مەلەبەندە مەوققاتىكى زۆریان تەرخان كرد بۆ بەرپووە بردنى مێوان و
زیارەت كەرانى ئارامگەو مەگەوتەكە.

نوسەر و توێژەرى كىتەبى قودسى یە ئەلى بەھائوددین نەقشبەند جگە لە ریسالەى
قودسى یە چەن ریسالەىكى تریشى ھەيە كە لە كىتەبخانە كانى جیھان دا پارێزراون
وەكو الاوراد البهائیه وە «اُوراد صغیر» ئوراد ئەلبەھائىيە شەرحى زۆرى جیاجیای
لەسەرنوسراو، ھەروەھە ریسالەى (الواردات) ە كە نوسخەىكى لە كىتەبخانەى
ئەباصوفیە دا ھەيە، ھەروەھە كىتەبى «دلیل العاشقین»، لە تەصەووف دا وە
«حیات نامە» كە پەندو ئاموزگارى یە.

ووشەى نەقشبەند:

سەبارەت بە ووشەى نەقشبەند زۆر باس كراوە، لەپیشا ئەلى بلىم ئەم ووشەى
نەقشبەندە، ئەك نەقشبەندى، نەقشبەندى بۆ ئىمە مانانە، وە ئىكەى ھى نىسبەتە.

ئەم ووشە بە فارسی بە واتە ئەو کەسەى کە نەقش ئەکات «پێناسىكى مۆرە کە بە فاعىلى» بە، وەکو بلىن وىنه گەر، نەقش زۆر تری بۆ هەل کەندنە لەسەرى بەردودار، بەلام ئىستە بەو کەسانەى بە دەست وىنه ئەکىشن ئەلین (نەققاش) ووشەى نەقش بەتەنها عەرەبى بە وەبۆشت نەخش و نىگار کردن هاتو بەلام بەهوى پاش بەندى (بەند) هە ووشەىكى فارسی لى دروس کراوە، رەنگ گەر، وىنه گەر، شت هەلکەن. «العلم في الصغر كالنقش على الحجر». جا ئەگەر بەهائوددىن، ناوە کەى «نەقش بەندى» بوالى ئەمان گوت بگرە باو باپىرى نەققاش بوین، سەرگۆزەشتى باپىرىشى پروونا کە، خویشى ئەوەتا لەروژتکەو چاوى کردووەتەو هەر سەرگەرمى گرتە بەرى رىيازى ئەصەووف بوە.

کەواتە هەر، بۆچونە مەعەنەى بەکە دروستە، واتە بەهائوددىن نەققاشى دەرون بوە وە نەقشى (الله) لى لەدەرونى خوێو مۆرىدەکانیا چەسپاندووە وە ئەوەتا رى رەو کەشتى سەر ئەکەین هەموى کۆششە بۆ ئەوێ مەذکور کە خوايىت هەمیشە لەدەرونا يىت، شاعىرىکى نەقش بەندى ئەلێت.

أنى برادر در طریق نقشبند
ذکر حق را در دل خود نقش بند

واتە، ئەى برادەرى پىنگەى نەقش بەندى ذىکرى هەق لەدەرونى خۆتا نەخش بەکە، هەلکەنە. بىرێک گوتویانە نەقش بەندى دى يىکە لە بوخارا، وە بەهائوددىن خەلکى ئەوێ بە، ئەو هەر زۆر لە ناوەزەو دەورە، بەکەم گوندى وا نەبووە نە، دوو هەم ژبانی ئەو رونا کەو دیارە لەکۆى لەدايک بوە، سى هەم ئەگەر گوندى وا هەبوالى ئەبوالى بەهائوددىن ناوى نەقش بەندى بوالى ئەک نەقش بەند.

کەواتە هەر ئەوەتە کە رەوشى ذىکرى نەبى رەواج داوە کە ئەيىتە هوى بەردەوام بوئى (مەذکور) یان «موسەما» لەدەرونا وە لە دەرونا نەقش ئەبەستى.

مەبەستىکى تر هەبە پىوېستەم زانى روى کە مەوە ئەویش ئەوەتە بەکى لە ناوەکانى شاهی نەقش بەند «محمد بهاء الدين الأويسى البخارى» بە، بوخارى، پروونا کە واتە خەلکى بوخارايە، بەلام ئووەبەسى چى بە؟ گوايا بىرێک گوتویانە هى ئەوەتە

پهوشی ئەو لە تەصەووف دا وەکو پەروەشی «وێسێ قەرەنی» بوە. نوسەری کتێبی (تاریخ تصوف در کردستان) سەبارەت بە پروون کردنەوێ واتای ئەم وووشەیە، قامکی راکێشاوە بوکتێبی «تاریخ السلجانیە». گوايا لەم میژووە دا وا نوسراوە.

راستەکە ی ئەوەتە ئەو مەشایخانە ی که لە لایینی رۆحانی یەتی مەشایخانە فەوت کردووە، یان مەشایخێکی دور دەستەووە که نەتوانن بە خەزمەتیان بگەن، پەروەردە کرابن، بەوانە ئەلێن (ئووەسی)، واتە هەروا که حەزەرەتی وێس نەبو بە ئەصیبی که بە خەزمەتی پێغەمبەر بگات وە هەر لە دورووە موسولمان بوو لە بەرە کەتی رۆحانی یەتی حەزەرەت بە هەرمەندو بەرخورداریبو، هەروا ئەو مەشایخەیش ئەکری لەنورو بەرە کەتی گەورە پیاوێک بەرخورداری بیّت، بائەو گەورە پیاوێش فەوتی کردیّت یان لەو کەسەووە دوور بیّت.

جا چونکە شاهی نەقشبەند زۆرجار فەرمویەتی وە لە سەر گۆزە شەکانی ژبانی شیا نوسراوە که رۆحانی یەتی (خواجە عەبدول خالقی غەجدەوانی) پەروەردە ی کردووە، وە ئەمیرکولال هەروەکو باسەن کرد تا ئەو شوێنە ی بۆی کرا پەروەردە ی کرد وە لەوەولا خواجە عەبدول خالقی گەیانندو یەتە ئەو مەقامە بەرزە، که واتە «ئووەسی مەشرەب» وە بەو بونەووە پێی ئەلێن، «بەهائوددین ئەل ئووەسی».

هەر لە بەری ئەمەیشە، که ئەلێن شاهی نەقشبەند زەنجیرە کە ی بە (دە) واسیطە ئەگاتە پێغەمبەر، چونکە بەینی ئەو وە غەجدەوانی لائەبەن که بریتین لە ئەمیرکولال، سەمماسی، عەلی رامتینی، مەحمودی ئەنجیر فەغنهوی، عاریفی رێوگەری، ئەم هەموە پیرە دەست بە دەست ئەکەونە نیوانی (بەاء الدین) وە غەجدەوانی جا که مادام رۆحانی یەتی غەجدەوانی بەهائوددین پەروەردە کردیّت یە کسەر غەجدەوانی ئەیتە مورشیدی بەهائوددین جا ئەمەتە مەقامی ئووەسی، ئەم مەقامی ئووەسی یە وە ئەو ئەو ئەو بەهائوددین بویت بە لکو سەبارەت بە شیخ حەسەنی خەرقانیش هەروایە، وە مەشهورە که رۆحانی یەتی بایەزیدی بەسظامی پەروەردە ی کردووە شیخ حەسەن لە «٤٢٥» ک دا فەوتی کردووە. بایەزید لە «٢٦١» ک دا.

هەروەها مەشهورە که بایەزید پەروەردە کراوی رۆحانی یەتی ئیام جەعفەری صادیقه که لە «١٤٨» ک دا فەوتی کردووە.

ته نانهت پرێك لایان وایه دوو بایهزید هه ن، یه کێکیان له پڕۆژگاری ئیلام جه عهفهره بوییت، مه بهستی من پروون کردنه وهی ئهم وشهی «ئوه یسی» یه ته، ئه گینا ئه و گه و ره پیاوانه مه بهستیان ئه و به و ره پڕۆبکه نه خوا خوایش له هه مو شوینی حازره وه خوئی به ندهی خوئی هیدایهت ئه دات «واتقوا لله و یعلمکم الله» ئه و پیرانهش کو تانی یان نه کردوه که سی مورشید بکی وه کو ئه میر کولال بلیت ئه وهی که زانیم وه توانیم در یغم نه کرد وه ئۆم له پستی به شهری یهت ده رکرد، پاشان خوئی ئه توانی پڕۆگای خوئی دیاری کات، وه لای خوایش هه چی پی ناچیت که پڕۆچی گه و ره پیاوێک بکاته مه ئوری په و ره ده کردنی گه و ره پیاوێکی تر، به کێکی تر له و گه و ره پیاوانه ی که شاهی نه قشبه ند پی گه یان دن خواجه به عقوبی چهرخی بو که له سالی (۸۵۱) دا له دنیا ده رچه و، ئه ویش شایازیکی پڕۆگای هیدایهت وه ئیرشاد بو وه سه دان تیکۆشه ری ئه و پڕیازه ی گه یان دوه ته مراز.

کو رته فهرموده کانی شاهی نه قشبه ند، هه م له باره ی ئیشارات و ئه سراری ته ر یقه ته وه وه هه م له باره ی پڕۆنمایی و ئیرشاده وه بو ئه وه ده ست ئه دات دنیاییکی پی پروون بکریته وه.

ئه وه ی بیهوی زیاتر له م پڕیازی نه قشبه ندی به بگات وه گه و ره پیاوه کانی با شتر بناسیت ئه توانی سه یری ئه م کتییانه بکات.

۱ - کتیی قودسیه که که ئیمانی به هائه ددینی نه قشبه ند وه ئه حمه دی طاهیری عیراقی، به زمانی فارسی له چاپی داوه، باشی ئه م کتیه ئه وه ته ده ست نیشان ئه کات بو زۆر سه رچاوه ی تر.

۲ - ریساله کانی تر ی شاهی نه قشبه ند که چه ن لا په ره پی له مه و بهر ناومان بردون.

۳ - مه کتوباتی ئیلامی ره بیانی که زۆر گرن گ و قوله.

۴ - نه فه حات ئه ل ئونس ی، جامی.

۵ - ره شه حات عه ی ن ول حه یات، «فخر الدین علی کاشفی»

۶ - «انیس الطالبین وعدة السالکین» ئارشیفی میلی هیند.

۷ - الحدیقه النّدیّه فی آداب الطریقه النّقشبندیّه. محمد بن سلیمان البغدادی له میصر چاپ کراوه.

۸ - حبیب السیر (خواندمیر)

۹ - مناهج السیر «ابو الحسن زید المجددی» (۱۹۵۷) م له ده لی له چاپ دراوه.

- ١٠ - المواهب السرمدية في مناقب النقشبندية
- ١١ - تنوير القلوب في معاملة علام الغيوب هردوکی هی شیخ محمد امین الکردي به.
- ١٢ - الحقائق الوردية في اجلاء النقشبندية نوسینی عبد المجید الخانی.
- ١٣ - الانوار القدسية في مناقب السادة النقشبندية هی محمد الرخاوی به، که روونوسیکه له (الحدائق).
- ١٤ - اسرار التوحید في مقامات الشيخ ابو سعید.
- ١٥ - ریاض المشتاقین نوسینی مهلاحامیدی بیسارانی خه لیفه ی شیخ عوسمان سیراجوددین، ده ست خه تهو به فارسی نوسراوه.

نوسه ری کتبی قودسی به ئەلێ به داخه وه ئەوهی سه بارهت به نه قشبه ندی نوسراوه زۆرتری وا له کتیبخانه کانی ئەورپاو ئەمریکا دا، ناوی رۆژه لآت ناسیک ئەبات ئەلێ جوانه مه رگ بوه که ناوی «ماریتان موله» بوه، ئەلێ ئەم لاوه زۆر له باره ی نه قشبه ندییه وه کۆلیویه ته وه و نوسیویه تی ئەلێ له سالێ (١٩٦٣) م دا له گوڤاری موطاله عاتی ئیسلامی له پاریس دا سه بارهت به لیکۆلینه وه کانی ئەو لاوه مه به ستیک له چاپ دراوه هه مو شتیکی تیا باس کراوه (REVUEDES ETUDESISLAMIQUES) من بۆیه ناوی ئەم کتیبانه و ئەم مه به ستانه م نوسی ی شایه د ئە ئاینده دا جوانه کائمان غیرهت بیان گری وه له و نوسراوانه که لک وه رگرن، وه زۆریک له نهینی به کانیش روون که نه وه.

جاریکی تریش ئەلیم ئەو کتیبه تازه ی قودسی به نوسی نی ئەحمه دی طاهیری عیراقی، له باره ی ناویردی سه رچاوه دیاری کردنه وه سه بارهت به نه قشبه ندی باشتین مه صده ره.

کاری تەصەووف لە نەدەبی کوردیدا

پیشه‌کی

مه‌به‌ست له نووسینی ئەم بەشه له‌گه‌ڵی کتیی «تەصەووف چی‌یه» دا‌پی‌گومان ،
چەن شت‌بوو .

یه‌که‌م ئەوه‌ی بێم تەصەووف یه‌کێکه له هۆ‌گه‌وره‌کانی ده‌وله‌مه‌ند کردنی
ئه‌ده‌بی ئیسلام وه‌ فه‌ره‌ه‌نگی ئیسلامی ، چونکو ئه‌گه‌ر تەصەووف نه‌بوایه ،
ئەم هه‌موو شۆره له‌کۆی ئه‌بوو ؟ عیشق هه‌ر عیشق مه‌جازی بوو گۆرانی گوتن به‌قه‌دو
بائای ئه‌و جوانانه‌دا که ماوه‌یه‌کی سنووردار دلی مرۆف به‌خۆیانه‌وه سه‌رگه‌رم ئه‌که‌ن
وه زۆرجار پاش نیشته‌وه‌ی ئاگری ئاره‌زوویان هاتنی پیری و ، ناشیرین بوونی
شیوه ، ئه‌و ئه‌وینەش پرووه کزی چوه ، زۆر جاریش ئه‌و دلدارانە پاش
به‌یه‌لگه‌یشتن لێک جیا بوونه‌ته‌وه‌و هه‌ریه‌کی به‌ لایه‌کا چوه .

جا ئه‌وه له‌کۆی و ئەم عیشقه ئه‌به‌دی و پرۆزه له‌کۆی ، که پیری ، گه‌شتی
ئه‌کاته‌وه‌و مردن گه‌رمتری ئەکات ، وه تام و چێژ ، مه‌زه‌ی ، هه‌تا دیت زیاتر ئه‌ی .
به‌کورتی ، تەصەووف ، بویه زانخاو ده‌رو ، جه‌لا ده‌ری ئیستیعادو
ده‌روونی خاوه‌ن دئان ، وه‌ سه‌دان و ه‌کو حه‌لاجی برده به‌ر په‌ت وه‌قه‌ناره‌و ،
که‌چی تاهات شۆری عیشقیان گه‌رم‌تر بوو ، هه‌روه‌ها پیری ئه‌و ئاگره گه‌شت‌ئه‌کات و
خاموشی ناکات .

ئه‌وه‌ته سه‌دان وه‌کو رابیه‌و ، ابن الفارض و محی‌الدین عه‌ره‌بی و عه‌بدولقادری
گه‌یلانی و ... له‌ ناوی عه‌ره‌با ، هه‌روه‌ها عه‌ططارو سه‌نایی و مه‌ولانای رۆمی له‌ناوی
فارسه‌کاندا گه‌یاند ه‌قه‌له‌ پۆیه‌ی شیعی تەصەووف ، وه‌ گه‌نجینه‌ی ئەده‌بی عه‌ره‌بی و
فارسی پرکرد له‌ گه‌وه‌ه‌ری گرانایه . جا هه‌رچه‌ن ، به‌شی ئەده‌بی کوردی ، تا
ئه‌وراده‌یه نه‌بوه ، به‌لام ئی به‌شیش نه‌بوه تا راده‌یه‌کی زۆر ، هه‌م موصطه‌له‌حاتی
عه‌ره‌بی و فارسیی تەصەووفی هاورده ناوی ئەده‌بی کوردی ، هه‌م بری
موصطه‌له‌حاتی تازه داناشراو ، هه‌م بری له‌و موصطه‌له‌حاته‌ کراونه‌ته کوردی وه

تائیستەش وان بەسەری زارەووە ، بەسەری نووکی قەلەمی نووسەرانیوە . شایەد
بری جار ئەو کەسە ی ئەو ووشانە بەکار دێری نەزانی ئەگەر تەصەوووف نەبواوە ، ئەو
ووشە یە نە ئەبوو .

هەروا کە رەوشی پاک ، وەکو دەس پاک ی ، چاوپاکی ی ، وەکو ئەدەب ،
وەفا ، ئیخلاص ، زوهد ، وە قەناعەت ، وە زۆر خەدی باشیشی رەواج پی
داییت . جا ئەم باسە هەرچەن خۆی بەشی نی یە لە پێرەوی تەصەوووف ، بەلام
بەرەممیکە لە بەرەمەکانی ، کەوابوو بە پێویست زانی ، بەکورتی ، پەنجە یەکی بو
را کیشم .

بی گومان شیعر هەست دەرپرینە ، سەبارەت بەو شتانە ی ، کە خاوەن شیعر
تیایان ئەژیت ، ئەو ی لە دەشت و صەحرادا ئەژیت شوێنە پی ژبانی دەشت نشیان
ئەو ی لە شاخ و کێوا ئەژیت شوێنە واری سوروشتی کێو نشیان یان هەر جۆرە ژبان و
هەلسونیشتی کە باویتی ، ئەو شتانە لە شیعی نووسەرانی بەدی ئەکرین ، سا ، یان
پیاوە ئدانی ، یان لۆمەو ، توانجە یان هەر جۆرە هەست دەرپرینی .

هەرواش لە هەر وڵاتی ، یان هەر پلەو قوناغیکی میژوودا ، بریشت ئەبن
بەباو ، وەکو شانازی کردن بە هۆزو تایفە ی خۆو ، توانج گرتن وە سەر زەنش
کردنی هۆزە کانی تر ، وەکو بەر لە ئیسلام ، لە جەزیرە ی عەرەبیدا ، یان مەدح کردن
و پیاوە ئدانی خەلیفەو سولطان و ئەمیرە کان لە پۆرە ئاتی ناوە راستدا لە سەرەتای
ئیسلام بەم لاوە ، یان وەکو باسی جوانی ئافرەت و سوروشت وە هەمو جوانی بەک
بەدرێژی میژوو . یان وەکو باسی رابواردن و مە ی خواردن و هەمو جۆرە شتی کە لەو
سەر دەمەدا باویتی ، یان وەکو شیعی سیاسی کە ئیستا بوە تە باو وە هەول ئەدەن
سەر دەمی دەس پی کردن و ئالا هەنگری پەیدا بکەن وە تەنانەت توانج ئەگرە
ئەوانە ی لەم سەر دەمەدا خۆیانی لی لای دەن ، جا هەر بەم جۆرەش پاش ئەو ی
پێرەوی تەصەوووف ، بەناوی پێرەویکی تایبەتی خواپەرستی ی جی گیر بوو ، ئەدەبی
تایبەتی تەصەوووف کە و تە گروگال و ورده ورده جینگە ی خۆی کردەووە .

بی گومان شیعر بە هەر یەو ، شتیکی خوا داوە وە کەس ناتوانی بەزۆر بیستە
شاعیر ، جا بەو بۆنەووە خۆ هەموو صۆفیە کیش نەیتوانیوە شیعر بلی ، باوەکو ئەویش
هەروەکو هاوکارو هاو دەو قەکە ی خۆی خواوەنی حال و وە جەدو مە قاماتی تەصەوووفیش

بویٲ ، ههروا که هه موو شاعیری نهیتوانیوه صوفی بیٲ و خوئی بخته ریزی شاعیره صوفیه کانهوه ، بۆچی ؟ چونکه لهو جیهانهی ئەوان ناشارهزا وه بیگانه بووه . کهوابوو ئەدهی صوفی ، ههروه کو هه موو ئەده بیکی تر ، بهشی شیعی ههیه و پهخشان و تهئلیف ، واته کتیب دانان و ، کاغەز نووسین و هی تروه له ناوی ئەمانهشا هه بوه له ههچ کام له م بههروه هونه رانه دا دهستی نه بوه ، ههیش بوه لهیه کی یان له هه موویانا بهه ره مه ند بوه .

جا ، صوفیه عه ره به کان وه ههروه ها فارسه کان یان تورک و موسولمانه کانی تر هه ره له میژه وه له م مهیدانه دا ههنگاویان ناوه و ، ههروه کو وتمان سه دانی وه کو رایعهی عه ده وییه (١٣٥ ی ک) ، جه لاج و ابن الفارض و عی الدین عه ره ی و عبد القادر گیلانی ، خو یان تواندوه .

هه ره وه کو له ناوی فارسه کانا مه ولانا جلال الدین رۆمی ، سنائی ، فرید الدین عطار ، جامی ، حافظ .. وه زۆری تر گه نجینهی ئەده ی ته سه ووفیان پرترو ، ده وله مه ند تر کردوه .

بی گومان صوفیه کورده کانیش یه کی بوون له م بهشانه ، به لام به داخه وه که ئینیکی گه و ره که له کۆشکی ئەده بیاتی ته سه ووفی ئیمه دا ههیه ، ئەوه ته ؛ تا ، ده قهرنیش که له ئیسلام تی پهریوه ، به و جو ره ی بشی زمانی کوردی بو خو ئینده وه و ، نووسین به کار نه براوه ، وه گه و ره پیاوانی ته سه ووف به هوی گره ویده یی یان به زمانی قورئان ، هه ولیان نه داوه به زمانی خو یان بنوسن ، به تاییه ت کیانیکی ئەوتوی دامه زراوو به رده وامیان نه بوه تاوه کو بیر له و خاله ش بکه نه وه هه رچه ند باباطاهیر (٤١٠ ک - ١٠١٠ م) ، ته قریبه ن به شاعیریکی صوفی کورد دائه نریت به لام زمانه که ی ته ویش هی به شیکی که م بوه له کورده کان وه له نزیککی عه جه مه کانا ، ژباوه وه له م ماوه یه دا زۆر ده س کار ی شیعه کانیشی کراوه وه زۆر له ووشه ره سه نه کانی لابران و گو پرا نه ته سه ری شیوه ی فارسی .

به کورتی هه ولی زۆر دراوه بو به فارسی کردنی شیعه کانی ، وه تارادیه کی زۆریش ئەو هه وله سه ری گرتوه و سه ره شه یوتنی له تو یژه ران ، له گه له ئەوه شا همان هه ره شیوه ی لۆری به که ، چۆنی ناوی شیعه کانی باباطاهیره ، پاشان جه زیری و خانی و فهقی تهران و زۆری تر ته بینین که بۆی ته سه ووف له شیعه کانیا نا ، ده ماغی خوا وه نه و قان ته بزوتنی و ، ئارامی ته داته و یحسانیان . لیره دایه دووباره به داخه وه

سەبر ئەکەین لەو دەمەدا کە وردە وردە لەم دوایی دا لەناوی ئەردە لانهکان زمانی هه‌ورامی ئەیه‌وی بێته‌ زمانی ئەدەب وەپیره‌کانی هه‌ورامانیش ئەیکەنە زمانی تەصەووف ووتا راده‌ییکی زۆر لەناوی هۆزه‌ تیزه‌وه‌ ئایینی یه‌کان ، وەکو‌عه‌ لیااللهیه‌ کانا جی‌ی خۆی ئەکانه‌وه‌ و دانه‌مه‌زیت و چامه‌ی ئایینی ی پێی ئەوتری ، شیوه‌ی سۆرانی به‌هۆی ده‌سه‌لاتی بابانه‌کانه‌وه‌ دێته‌ مه‌یدانه‌وه‌ و خۆی ده‌رئه‌خات وە به‌رله‌وانیش مه‌لای جزیری و خانی و فه‌قی ته‌یران وە هاوچه‌رخه‌ کانیا ، ئەمانه‌ش گه‌شه‌ ئەده‌ن به‌ شیوه‌ی کرمانجی ، به‌تایبه‌ت له‌مه‌یدانی تەصەووفدا ، قاره‌مانیکی وەکو‌ جزیری خودنمایی ئەکات وەئێتر زمانه‌ کوردی یه‌کان که‌م که‌م هه‌روه‌کو‌ ئێسته‌ هه‌ن ، ئەکه‌ونه‌ گه‌شه‌ کردن و خۆپیشان‌دان و جی‌ی خۆ کردنه‌وه‌ .

به‌داخه‌وه‌ رۆژ به‌رۆژ که‌فوکۆلی تەصەووفیش لەناوی کورده‌کانا ڕوو ئەکاته‌ نشیوی و لاواز بوون ، دیاره‌ ئەو لاوازی یه‌ش به‌و جوړه‌ نه‌بووه‌ ، هه‌ر له‌ کوتوپرێکا چرای تەصەووف بکۆژێته‌وه‌ ، به‌لام تازمانه‌که‌ وای لی‌هاته‌وه‌ ، کێشێکی پێی بنووسریت وە گه‌وره‌ پیاوانی مه‌یدانی زانیاری سلێ ی لی‌ته‌که‌ن و له‌وه‌ نه‌ترسن ئەوه‌ی ئەینوس له‌ موسته‌وایه‌کی جیهانی‌دا به‌رقه‌رار ئەمیێته‌وه‌ .

ئێتر تەصەووف ده‌س ئەکاته‌ کزی و نشیوی ، ته‌نانه‌ت ئەتوانین حاله‌تیکی «موخه‌زهمی» له‌شیعری پێی له‌و شاعیرانه‌دا ببینین ، که‌هم به‌عه‌ره‌ی وە فارسی شیعریان گوتوه‌ ، هه‌م به‌ کوردی ، به‌تایبه‌ت له‌ناوی هه‌ره‌ گه‌وره‌ پیاوانی تەصەووفدا ، وەکو‌حه‌زه‌قی مه‌ولانا خالید ، مه‌وله‌وی مه‌حوی وەزوتر جزیری وەله‌پاشان شیخ عومه‌ری یاره‌ ، له‌کاتی‌کا شاعیره‌ ده‌س ڕۆشته‌کانی ئەو خانه‌دانه‌ وەکو‌ حاجی شیخ عبد الرحمن «وه‌فا ، یان ، بوله‌فا» برای شیخ عومه‌ر که‌ شیعره‌ فارسی یه‌کانی شان ئەدات له‌شانی به‌رزترین شیعری شاعیره‌ صوفی یه‌کانی فارس ، که‌چی شیعری کوردی نه‌بووه‌ .

تا ئەوه‌ی له‌م سه‌ده‌یه‌دا ئەبینین شاعیره‌ کورده‌کان چ غه‌یره‌ صوفی وەکو‌ نالی ، یان ، صوفی وەکو‌ مه‌وله‌وی مه‌حوی له‌سۆرانی و هه‌ورامی دا ، ده‌س ئەکه‌نه‌ شیعری به‌زمانی خۆگوتن ، به‌لام له‌کرمانجی دا ، جزیری و فه‌قی ته‌یران ، زوتر پێشی ئەوان که‌وتون .

جا به‌م بۆنه‌وه‌ ، هه‌روه‌کو‌ وتم ، کاتی‌ که‌ نووسین به‌ کوردی که‌م که‌م ده‌س ئەکاته‌ گه‌شه‌ کردن ، له‌و لایشه‌و بازاری تەصەووف که‌ به‌هاتی مه‌ولانا خالید له‌

لایه‌که‌وه ، وه به هاتنی شیخ ماری نۆدی بۆسلانی له‌ولاه گه‌بشتبوه قوله‌پۆیهی
بلا‌وبونه‌وه‌و په‌ره‌سه‌ندن ، که‌م‌که‌م ده‌س ته‌کاته پاشه‌کشی ، جا به‌و بۆنه‌وه سه‌بر
ته‌که‌ین ته‌مه‌نی شیعی ته‌سه‌ووفی کوردی زۆر کورته وه نه‌و جۆره‌ی که‌ بشی
عوهرنیکی درێژو به‌ره‌هم داری نه‌بووه ، وه وه‌کو پۆله‌یه‌کی زیره‌کی خوینه‌وارد دێته
پیش‌چاو که‌ زوو جوانه‌مه‌رگک بیت‌و بیخته‌داخ بۆ دایک‌و باوک‌و که‌س و کاره‌که‌ی .

بیریه پیش‌چاو ته‌گه‌ر مه‌ولانا خالید وه نه‌قشبه‌ندی‌یه‌کان وه هه‌روا
به‌رزنجی‌یه‌کان خۆیان و نه‌ته‌وه‌و مۆریدو قوتاییه‌کانیا به‌کوردی شیعی ته‌سه‌ووفیان
ینوو‌سیایه ، هه‌ر ته‌نه‌هاته‌وه خۆی چۆن بازاری شیعی ته‌سه‌ووفی پرته‌کرد له‌ کال‌او
کووتال‌و شتی به‌نرخ‌و ره‌نگاو‌ره‌نگک ، به‌لام گونا‌هی که‌س نی‌یه ، هه‌ر سه‌رده‌مه‌و
بابه‌تی خۆی داخو پاش چهن صه‌ده‌یه‌ک گله‌پی چ بابه‌تیک له‌ئیمه‌ش بکریته که
ئێسته له‌بیری ئیمه‌دا نی‌یه‌و ری‌مان لی‌ی نه‌که‌وتوه .

شایه‌ت بۆ زۆرشت له‌م بابه‌تانه‌ی که‌ ئێستا باوه ، گالته‌مان پێکه‌ن و توانج‌و
تانه‌مان تی‌بگرن ، یان ده‌س خوشمان بکه‌ن .

به‌کوردی له‌گه‌لی ته‌م هه‌مووه که‌م ته‌مه‌نی‌ی شیعی ته‌سه‌ووفی کوردی‌یه‌دا ، من بۆم
ناکری له‌هه‌موو گۆشه‌و کونج‌و که‌له‌به‌ریکی ته‌م مه‌به‌سته بکۆلمه‌وه ، چونکی
نووسینه‌که‌ی من ته‌نها ناساندی مه‌به‌سته‌که‌یه ، به‌ناوی به‌شیک له‌ کتێبه‌که‌م
«ته‌سه‌ووف‌چی‌یه» ، جا مادام ، ته‌سه‌ووف ، یان به‌کار بردنی موصطه‌له‌حاتی
ته‌سه‌ووف له‌ زمانێ کوردی‌دا ، به‌تایه‌ت شیعی کوردیدا جۆره‌ پێوه‌ندیکی به
باسه‌که‌مه‌وه هه‌یه ناچاربووم چهن سه‌رچاوه‌یه‌کی شیعی کوردی وه‌کو «هه‌وونه»
هه‌لبێژم که‌ بریتی بیت له‌ دیوانی جزیری و مه‌وله‌وی و مه‌حوی ، وه شیعه‌کافی شیخ
عوهری بیاره ، تابزاهم تا چ‌پاده‌یه شوینه‌واری ته‌سه‌ووفیان تیابه ، که‌ ته‌وه‌تا
به‌چه‌شنیکی گشتی ده‌سیان بۆ رانه‌کێشم .

به‌لام توێژنه‌وه‌ی تایه‌تیان له‌روانگه‌ی ته‌سه‌ووفه‌وه پێوسیستی به‌تیک‌وشانیکی
تایه‌ته ، به‌تایه‌ت دیوانی جزیری مه‌زن ، که‌ له‌مه‌و پاش که‌می چهن‌و چۆنی
هه‌ر کامیان له‌روانگه‌ی ته‌سه‌ووفه‌وه عه‌رز ته‌که‌م ، وه ئێوه‌ی خوینه‌واری کوردیش
پاش خوێندنه‌وه‌ی ته‌م کتێبه‌ی من ، وه هه‌روه‌ها ده‌س نیشان کردنی ته‌و هه‌موه
سه‌رچاوانه ، به‌لکو بتوان به‌ره‌نجیکی زۆرو تیک‌وشانی پیاوانه ، هه‌ر کامه‌ی له
گۆشه‌یه‌که‌وه له‌ شوینه‌واره‌کان بکۆلمه‌وه و شتی تازه‌ش له‌ که‌له‌پوری شار‌او ده‌رخه‌ن .

لێره دا ، بۆ بهراوردێك ئەلیم گه‌وره‌ پیاوێکی وه‌كو غه‌زالی «٤٥٠ - ٥٠٥
کوچی» ، له‌ کتێبی «المنقذ من الضلال» دا ، له‌ کاتێکا ده‌س‌نشان ئەکات بۆ ئەو
کتێبه‌سه‌ر چاوانه‌ی ته‌سه‌وووف ، که‌ خوێندونه‌وه‌ سه‌یر ئەکه‌ین ئەویش هه‌ر ئەم
سه‌رچاوانه‌ی خوێندونه‌وه‌ که‌ ئیستا له‌ به‌رده‌ستی ئیوه‌دان وه‌ منیش که‌ لکم لی وه‌ر
گرتون ، ئەویش ته‌سه‌وووفی له‌و سه‌رچاوانه‌وه‌ وه‌رگرتوه‌ ، وه‌كو ، قوت‌ القلوب ،
اللمع ، ريساله‌ی قوشه‌یری ، هند .. لی گومان ئەوکاته‌ بۆ ئەو ، سه‌رچاوه‌ هه‌ر ئەوانه‌
بوه‌ ، به‌لام ئیستا هه‌م ئەوانه‌ش هه‌یه‌و هه‌م سه‌رچاوه‌ی زۆری‌تریش .

جا سه‌رچاوه‌ی ته‌سه‌وووف ، هه‌ر له‌پایانی سه‌ده‌ی دووه‌می . کوچی به‌وه‌
به‌زمانی عه‌ره‌یی ، به‌شیوه‌ی کتیب له‌ به‌رده‌ستا بوه‌ ، ئەوانه‌ش به‌کێکن له‌م
سه‌رچاوانه‌ی که‌ من وه‌ هه‌موو نووسه‌ریکی‌تریش تائێسته‌ش به‌هه‌ریان لی وه‌ر
ئەگرن .

به‌لام سه‌باره‌ت به‌زمانی کوردی ، ئەوه‌تا ئەم کتێبه‌ی من ، ئەبێته‌ به‌که‌م
کتێبێکی له‌ چاپ دراوی هه‌مو لایه‌ن گری ته‌سه‌وووف ، مه‌به‌ست ئەوه‌ته‌ سه‌یرکه‌ن
له‌م باره‌یه‌وه‌ چه‌نده‌ جی‌ماوین !!!!! .

مه‌به‌ستم ئەوه‌ ئی به‌ له‌ زانیاری به‌که‌یدا جی‌ماوین ، چونکه‌ هه‌روه‌كو وتم ،
گه‌وره‌ پیاوانی ته‌سه‌وووفی کورد هه‌روه‌كو بۆ بابه‌تی‌تریش باو نه‌بوه‌ بۆ ته‌سه‌وووفیش باو
نه‌بوه‌ ، به‌کوردی کتیب ، یان شیع‌ر بنوسن ، به‌لکو به‌عه‌ره‌یی و فارسی نویسیویه‌و
زۆریش نوسراوه‌ .

چه‌ن و چۆنی نویسی شیع‌رو ته‌ده‌ب وه‌ کتێبی ته‌سه‌وووفی نوسه‌رانی کورد ئەویش
هه‌ر باسیکی‌تره‌ ئەمێته‌وه‌ بۆ باریکی‌تر که‌ به‌یارمه‌تی خوا له‌ داها‌توودا ، پرونی
کاته‌وه‌ ، که‌ کوردان به‌ عه‌ره‌یی و فارسی و تورکی‌ی وه‌ شایه‌ت زمانی‌تریش له‌باره‌ی
ته‌سه‌وووفه‌وه‌ جی‌یان نووسیوه‌و ، چ به‌ره‌مه‌نیکیان بوه‌ .

هه‌روه‌كو گوتم ، من شیع‌ره‌کانی :

١ - جزیری ، ئاخ‌ری سه‌ده‌ی ده‌هه‌می کوچی‌ی ، واته‌ «١٠٠٠» ک .

٢ - مه‌وله‌وی ، «١٢٢١ - ١٣٠٠» ک .

٣ - مه‌حو‌لی «١٨٣٢ - ١٩٠٦» .

٤ - «شیخ عومه‌ر»م خوێندنه‌وه‌ «١٢٥٥ - ١٣١٨» ک .

وه بۆم دهركهوت جزیری به پراستی شاعیریکی صوفی یه و خویشی گه ییشتوه ته مه قامی که مال له ته صه ووفدا ، وه هه مووی دیوانه که ، یان له صه دا ، نه وه دی دیوانه که ی ته صه ووفه ، سا یان به شیوه یه کی راسته ووخو ته صه ووفه ، یان پاش لی وردبوونه وه ی دهر ته که وی باس له ته صه ووف ته کات ، نه ک راسته ووخو ، به لام دیاره باس باسی ته صه ووفه ، یان عیشقی مه جازی یه ، که سه ری له ته صه ووفه وه دهرچوه ته مانهش به دوو جوړه ، یان له ئا کامی خویندنه وه دا بۆت روون ته ییته وه ، ئه م که له مه رده شیوه نی له سلوک و پریره وی ته صه ووفت بۆ روون ته کاته وه لی ناو بردن له ته صه ووف ، یان ههر به ناو، ناوی ته صه ووف ته بات وه موصطه له حه کانی ته کاته کار ، به جوړیک ، که له پاشان ئه بنوسم .

مه لای جزیری

- جا سه بارهت به جزیری مه زن ئه لیم .
- ۱ - ئه وه ی بۆم دهركهوت وه زۆر روونه ئه ده ی صوفی یه کانی ئیران ، وه کو حافظ و جامی ، شوینه واریان به رووناکی ی له شیعره کانی جزیری دا دیاره .
 - ۲ - موصطه له حاته کانی زۆرتری موصطه له حاتی ته صه ووفیکن که حافظ به کاری هیتاون که هه روا ئه میش به کاری بردوون .
 - ۳ - خویشی پی ی دیت که گه ییشتوه ته که مال به لام شتی واش به دهسته وه نی یه که (کامیل و موکه میل) بوویت ، واته خانه قاو ته کیه و خه لیفه ی بوویت و ئیرشادی کردییت ، وه کو مه ولانا خالید ، یان ههروه کو له میژووی ژبانی شیخ عومهر وه له شیعره کانی به دی ته کریت .
- به لام وایش نی یه وه کو مه وله وی و مه حوی به ده می خو یان سه بارهت به پی نه گه ییشتوونی و محتاج به مورشید بوون ، له ووته کانی به دی بکریت ، وه له کانی باسی هه رکامه دا له روانگه ی تی گه ییشتو هه لسه نگانندی خو مه وه ده س نیشان ته که م بۆ پایه ی هه رکامه یان .

کهواته راده و پله ههیه بۆ شیعری تهسهوووف، مهولانای رۆمی (۱۲۰۷ - ۱۲۷۳م) سهر ههلقه و دامه زڕینهری پرپه وێکی تایبهتی تهسهوووفه که تهریقهتی مهولهوییه....

جا کهسی پایه مهعنهوی واییت که نمونهی ئه و له م جیهانه دا نهگاته بیست سی کهسی وهخۆی رییازی تایبهتی تهسهوووف ههییته وهشاعیر مهلاچاکیش ییت بی گومان په مزو کینایه و ئیشاراتی زۆر گرنه و نهاسراوو نییته له شیعرهکانیا بهدی ئهکریته، ههر وهکو له شیعری محی الدین عهرهتی دا رموزاتی به جۆریکی تر ههیه که سهر له ناشاره زایان تهشیوینی که بیران بۆ شتی وهکو وهخدهتی وجود ئهرواته. یان له شیعرهکانی شیخ عبدالقادری گهیلانیدا که شابازی ئاسانی تهسهوووفه، خۆی وایشان ئه دات ناشاره زایان تهلین ئه مه ئه گهر وایی، دهسهلاتی بۆ خوا نه هیشته تهوه، له کاتیکی خۆی به بندهیهکی زارو موحتاجی قاپی ههق زانیوه، وه پیاوی راسته قینهی خوا بو، مه به ستم ئه وه ته شیعرهکانی جزیری، ههر چه ن هی صوفییهکی کامیله، به لām دیاره که له سنووری خۆی به ولاره نه چوه.

به لām به راستی من بۆم ده رکهوت گه ره پیاوێکی تهسهوووفه، ههر وه ها بۆیشم ده رکهوت ههر وه کو برێک بۆی چوون، راسته له عیشقی مهجازییه وه چوه بۆ عیشقی حهقیقی، وه ئه وه ش زۆر جار له تهسهوووف دا روو ئه دات. ئیمه له مه و پیش گوتمان، مورید ههیه و موراد ههیه، وه بۆ ههر دولا ههیه له عیشقی مهجازییه وه بگه نه حهقیقی، وه جهزیری له شیعرهکانی خویا شتی وای درکانهوه، وه کو ئه وهی که ئه لی.

عاشق کێیه هانی ژ مهجازییه حهقیقهت

صورهت نه شناسی و به مه عنی نه فه ناگرت

تهنها نه له من لامبعی حوساته شهقه دا

عالم به خۆی حوسن و جهمالی ده خوداگرت

من گومانم نه سهر زه نهجیرهی تهریقهته کان هه مویان موراد بوون.

موریدیش دوجۆرن ههیه له عیشقی مهجازییه وه ئهرواته، واته ئه وینی ئافرهتێک، وای لی ئه کات ئه که وێته سهری ئه و لێک دانه وهیه، ئهم جوانییه خودا داویه به و ئافرهته، وه هه موو جوانییک ههر خودا ئه دات، ورده ورده عاشقی ئهم سهرچاوهی جوانییه ئه ییت که خودایه وه روو ئه کاته عیشقی حهقیقی.

بریکیش دەست ئەکاته خوا پەرستیو پارێزکاری و ذیکرو فیکر تا ورده ورده نووری
خودا له دهروونیاندا ئەدرهوشیتهوه.

ئەلی ئەوهش بزانی ئەوانە ی که بەتەواوی پی گەشتن، وه تەواوی لەطائفیان
پاک بووه هەرچەن بەرەوالت جیسمانین بەلام بو کارناسانی خۆی ئاشکرا به ئەبە
پارچەییك له نوور.

ئەتوانم بۆنمونه دەست نیشان بکەم بۆ شیعی بری لهو عاشقه حەقیق و
مەجازی یانە. حافظ ئەلیت:

الایا ایها الساقی ادر کاسا وناولها

که عشق ئاسان نمود اول ولی افتاد مشکلیها

واته عیشق لەپیشا خۆی ئاسان پێشاندا بەلام لەپاشان پربوو له دەردی سەر، کهواته
له عیشقه ئاسانه کهوه که عیشقی مەجازی به دەستی پی کردوه، وه چوه بو
حەقیق به که که سهخته

بەلام شیخ عبد الرحمن کوری شیخی سیراجە دین ئەلیت.

عَجَبٌ دَرْ مَنْ يُزِيدُ عَشْقَ عَاشِقٍ اَزْ چەرو گفته

که عشق ئاسان نمود اول ولی افتاد مشکلیها !!!

«وفا» عین صفای من شیده ست و باز می گوید

الا یا ایها الساقی ادر کاساً وناولها.

ئەلی سەرم سەرمایه چۆن عاشق له مەزادی عیشقا گوتویهتی، عیشق لەپیشا خۆی
ئاسان پێشانداو کهچی لەپاشان پری بو له دەردی سەری، واته، ئەلی عاشق
هەزبکات لهو دەردی سەری به.

جا ئەلی، «وفا» ئەوه تا خۆی بهک پارچه بوته صفای مهی، واته ئەوه نده
مەستی عیشقه، خۆی بوته مهی کهچی هەر ئەلی.

الا یا ایها الساقی ادر کاساً وناولها.

ئەگەر لەبادتان بێت لەبابی مەقامی بهقای پاشی فەنادا گۆتمان

گهواره پیاوانی تەصه ووف ئەلین ئەوهی «فەنای» تی پەرکرد، تازه ئیتر ناگەرێتهوه
دواوه، واته بۆ هەتا هەتایه خوشەوێستی خوابهوه ئەکەونه داخواز له خوای گهواره،

خوايش نازيان ئەكىشى، هەرچی داوا بکەن ئەيان داتى، ئەوان هەر چىيان بوە
داويانە بەهەق، ديارە هەقىش لەوان سەخى ترە، هەرچى بىان بوى ئەيان داتى.

جا ئەوەتا شىخ عبد الرحمن ئەلى باوە کو من بووم بە يەكپارچە مەى، هەر ئەلیم
ساقى بۆم تیکە جا ئەو مەیه، مەقام بى،يان، دەردى سەر، وەکو ئەلین ئیش بى،يان،
نۆش، مادام لای خوشەوێستەوێهە هەر خوشە.

ئەویش مەقام پاش مەقام وەلوطف پاش لوطف، ئەى رزنى بەسەریانان.
نمونه بەكى ترى شیعريكى جەلال الدین رۆمى بە کە ئەلى (عشق اول سركش و
خونين بود) واتە عیشق هەر لە سەرەتاوە سەركیش و خویناوى بە، واتە، وەکو
عیشقەكەى حافظ نى بە لە مەجازى یەو دەستى پى کردیبت کە شتىكى ئارەزووى
نەفسى و شەهوانى بىت.

هەر لەم بارەووە لە ريسالەى قوشەيرى دا ئەلى يەحياى كورى مەعازى رازى
«٢٥٨ ك - ٨٧٤ ز» نوسى بۆ بايەزىدى بەسظامى «٢٦١ ك ٨٧٧ ز»، ئەلى لای ئىمە
ئەوێ پىكىك لە شەراى مەحەبەت بخواتەووە بە عومرى تىنوى ناىت، بايەزىد لە
وەلاما ئەلى زۆر سەرم سەرمماوە لە ناتەوانى يو لاوازى حالت، لێرە لای ئىمە
هەى واھەيە ئاوى هەرچى دەرياكانە مەموى هەل ئەلوشى تو، هیشتا هەر داواى ئاو
ئەكات.

هەر وەها برى لە شاعیرە صوفى يەکان و نوویانە.

عَجِبْتُ لِمَنْ يَقُولُ : ذَكَرْتُ رَبِّي
فَهَلْ آنَسَى فَاذْكُرْ مَا نَسِيتُ؟
شَرِبْتُ الْحَبَّ كَأْسًا بَعْدَ كَأْسٍ.
فَمَا نَقَدَ الشَّرَابُ وَلَا رَوَيْتُ.

بەكورتى ئەم باسى شەراى عیشقە کە لە شیعری صوفى دا هاتووە دەربارەى
بى پايانە، قوشەيرى ئەلێت (غەبیه)، واتە بى حالى و بى هوشى، کەم تر و سوک ترە لە سوکر،
واتە مەستى، چونکە مەستى، بە بەرە کەت و «وارید» یكى زۆر بەهێز نەبێت دەست
نادات، ئەلى ئەگەر «غەبیه» لە خەوف و رەجاووە سەرچاو بەگرت، مەستى، جگە بۆ
خاوەن وەجدەکان نەبێ دەست نادات. ئەمە دەست نیشانە بۆ ئەم باسى مەستى و
مەنى تەصەووفە.

له کتێبی «الرمز الشعری عند الصوفیه» دا، که سالی ۱۹۸۳ - بۆ سی ههم جار له چاپ دراوه تهوه، دوکتور عاطف جودت نصر، به درێژی له م بارهوه باسی کردوه.

ئهوهی کتێبی «ترجمان الاشواق» ی محی الدین عه ره بی بخوێنتهوه، جا ئه زانی ئه م گه وه پیاوانه مه به ستیان له به کاربردنی ئه م ووشه نه ناسراوانه چی بووه، وه به ئاسانی ی بۆی ده ره ئه که وی مه به ست چی به. «جزیری» زۆر جار له شیعره کانی باسی جوانان ئه کات وه زۆر جاریش به ناوی ئافره ت باسی ئه و جوانانه ئه کات، که چی ئه لێت من به سه گی به ری ده رگات قبول که ئایا عه قل ئه یگری «جزیری» به کچی بلیت به سه گی به ری ده رگات وه رم گره ؟!

ئه مه هی ئه وه ته که عیشقه حه قیقی به که ی له و شیوه و قیافه دا ته سه وور ئه کات، یان که باسی مه یو سه رخووشی ئه کات، ئایا مه ی و سه رخووشی له گه لی جزیری عایمو خودا به رستا ئه گونجی؟!.

دیاره ئه و مه به شه را بی حه قیقه ته که له شیعی شاعیرانی عه ره بی وه کو ابن الفارض وه فارسی وه کو حافظ وه هه موی ئه وانی تر دا ئه بی نریت.

به داخه وه شتی هه به که قه ت روون نابێته وه، ئه ویش زه نجیره ی میژووی شیعره کانی «جزیری به» تا بزاین کام شیعی هی جوانی ی و، کامی هی پیری و، کامی هی سه ره تای ده س پی کردنی ته سه ووف و، کامی هی کاتی کامل بوونی به، مه گه رسا به سه لیه ی خۆمان بۆی به چین ئه ویش نا کړی به شتیکی دروست و بی چه ون چۆن وه رگیریت.

من له شیعی «خانی» ی نه کۆلیومه ته وه، به لām به و جوړه ی دوکتور عیزه دین موسته فابۆی چوه، (احمدی خانی - شاعرا و متفکرا فیلسوفا و متصوفا).

موصطه له حاتی ته سه ووف له شیعره کانی هه به، به لām ئه مه ناتوانی ده ری خات که پیرو قه له نده ریکی ته سه ووف بو به لکوپیشان ئه دات دوور نه بو به له وجیهانه و، شاره زانی هه بو به، جانا یاخۆی خاوه ن ده سه لات بو به؟ هه روا فه قی ته یران و، ئه وانی تریش.

مه به ست ئه وه ته ئه وه ی شاره زایی له موصطه له حاتی ته سه ووف دا نه بی له و شیعرانه ناگات وه ئیستا ئیوه ئه گه ر له ته سه ووف هه ر ئه م کتێبه ی به ر ده ستیشتان هه بیست، زۆر شتی ی لی ئی ئه گه ن.

به لām به داخه وه سه بارهت به جزیری چونکه موصطه له حاتی فارسیشی زۆر کردوه ته کار، شتی وای ههیه ئیمه باسپان نه کردوه، دهس نیشان بو پرێکی ته کهم.. هه ره وه کو گوتم مرووف کتییکی وه کو (ترجمان الاشواق) نه خوینته وه که محی الدین عه ره بی خوئی شهرحی له سه ری شیعی ری خوئی کردوه، نازانی ته وه هه ره گه وه ره پیاوانه مه به ستیان له وه ووشه نه ناسراوانه وه، له وه ره مزو، ئیشاران، چی بووه؟.

مه لای جزیری جگه ته وه ش ته کری به ئالا هه لگری شیعی ته سه وه ووفی کوردی دابرنیت، نازانم چون بو به ئالا هه لگری شیعی کلاسیکیش دانه نراوه!!.

چونکه کام که ره سه ی پنیوست بو کۆشکی شیعی کلاسیک ههیه مه لا ' دروست کردنی ته م کۆشکه گه وه ره به دا نه یکردوه ته کار؟

به راستی ته گه ر بیتو من موصطه له حاته صوفی به به کارهاوردوه کانی جزیری لیره دا بنوسمه وه مه گه ر دیوانه که ی بنوسمه وه، چونکه به ده گمه ن قه سیده یێک ته دوزینه وه له وه به ره مه بی به ش بیت، سا یان زۆر یان کهم.

سه بارهت به به کارهینانی موصطه له حاتی ته سه وه ووفی فارسیش هه م هه موی ته وانه ی سه بارهت به جزیری نویسیوانه، وه کو زفنگی و هه ژار موکوزیانی هه ره ها جزیری خویشی پیشانی ته ده ن که حافظو، سه عدیو، جامی ی، کاریان کردوه ته سه ری جزیری وه له شیعه کانی به ئاشکرا باسیان ته کات.

سه بارهت به موصطه له حاتی حافظ سه یرته که ین ته م موصطه له حاته به کاریراون.

خه رقه ی زه رق، خه راباتی موغان، مه ده دو روحي (فیض القدس) پیری موغان، موهیمی غه یبی ی، میحرانی دوعا «له بان ته پرو» صوفی خه له وت نشین، پیری عیشق، خانه ی خه ممار، موغ به چه، مه ی فروش، خه رابات، طامات، قولزم ده ری مه یخانه جام، شاهد، جامی جیهان بین، جامی جه م جه م و، ته سه که نده ر، مولکی عیشق، خه رقه، جه ذبه ی دل، عاشق سوخته، سیاه چرده، پیری طه ریق، خسرو خوبان، ته طوار عیشق و مه ستی ی، عه بی ره ندان مه که، سه رچه شمه ی ئاوی جه یوانی حه قیقه ت، مه سه له گو، وه هی تر، شایه د ئیسته بری له م ووشانه بو ئیوه نامراو بن، به لām کاتی ته یینین سالهای سال به ره له جزیری ته نانه ت به ره له شاعیرو صوفی به فارسه کانی تریش حافظ به که م که سه زۆرێک له م موصطه له حاته ی خسته وه ته جیهانی شیعه وه و جیهانی ته سه وه و وه، ده ره ته که وی ته وه ی پاش ته وه به کاری بردیته له وه وه

وهري گرتوه ههروه كو موصطه له حاتی عه ره پي ته صه ووف هه كه سه و كه ره سه ينيكي
لی زیاد کردوه تا به ته ته هم جیهانه به ربلاوه ی ئیسته. جزیری زۆریك لهو
موصطه له حاته ی کردونه ته کوردی، یان خو ی شتی تازه ی به کوردی گوتوه، نه ویش
له ویدا نه یته پشه نگ.

جزیری بری جار دهق به دهق شیعی حافظی هاوردوه وه کردویه به کوردی،
حافظ «٧٢٦ - ٧٩٢ لک». جزیری نه لیت.

عهنقا نه شکارا که سه داغان تو چین قهر

داقا کو له عهنقا تو قه دی بادی هه واگرت.

نه لی بالدار ی عهنقا «بالنده ییکی خه پالی به»، کهس ناتوانی بیخاته داوی خو به وهو

بی گرت که واته داوه که ت لابه، چونکه هه حه دهست نا که وی. دیوانی «زفنگی».

حافظ دهق به دهق ته شیعه، گوتویهتی.

برو این دام بر مرغ دگر نه

که عنقارا بلند است تاشیانه

برو نهو داوهت بنیره وه بو بالدار یکی تر

چونکه عهنقا هیلانه به رزهو به تو ناگیریت

جهزیری هه لهو پارچه شیعه دا نه لیت.

نهو که بکی خه رامان کو دکوزی لی قه بهوات

شاهین قه ضای به ته غافول ژخوه راگرت

حافظ گوتویهتی:

دیدي آن قهقهه کبک خرامان حافظ

که ز سر پنجه شاهین قضا غافل بودا

واتای ههردو شیعه که نه وه ته چاوت لهو که وه جوانه بو بوخوی نه ی خویند، وه ناگای له ته قدیر

نه بو، که چی شاهینی قهزا له کوتوپرا دای به سهریاو بردی.

جزیری نه لی:

شهر به تا وی جامو طاسی یازکو نی بیت ئینیکاس

بیت مهژی قه یضهک ژکاسی ئای حه دیوان نه بوخویه

حافظ ئەلی:

ما دریاڵە عکس رخ یار دیدەم

أی بی خبر ز لذت شرب مدام ما

مەبەست لە ھەردو شێر ئەوەتە ئەم شەرابە ی ئیمە شەرابێکە کەوێنە ی رومە ی باری ئێدایە
کەواتە جگە خۆمان کەس نازانی چ جووڕە بادەینکە.

مەلا ئەلی:

تۆ بنی ماھێ نەوو دەستی قەضایی ھە ی ھە ی

نە لەزەرعی فەلەکی بەلکە لەومری مە ب داس

حافظ ئەلی:

مزرع سبز فلک دیدم و داس مە نو

یادم ازکشته خویش نامدو هنگام درو

جزیری ئەلی:

مەبەست و ھۆشیار ھەمە کە چ کولەھن رەقص و سەمانین

ئەز نەزائەم چ نەسەق کە یفە نەزائەم چ شەرابە

حافظ گۆتوبە:

چە رە بود این که زد در پرده مطرب

کہ می رقصند باهم مست و هوشیار

مەبەست ئەوەتە جزیری بەرادە یێک شارەزانی ھەبۆ لە تەصەووف دا ھەروا کە موصطەلەحاتی
عەرەبی تەصەووفی بەکار بردو ھەروەھایش موصطەلەحاتی فارسیی بەکار ھانیو، کەواتە
لە ھەردولا شارەزابو.

جا ھەرچەن فەریددینی عەتتار و جەلالەددینی رومی «مەولەوی» ئەکەوتە پێشی حافظ و
جامی ی، بەلام موصطەلەحاتی حافظ بۆ شارەزاییانی خۆی ئەکرێت لەواتی تر جوی
بکریتەو، کە بریتین لە مانە ی جزیری بەکاری بردون، بێگومان جزیری پاش دان نان
بە گەورە ی حافظ دا ئەلی «ئەوی کورد» کە من تان ھەم چ پێویستتە بە حافظ.

گەر لوتلوئی مه نشور ژ نه ظمی تو دخوازی

وه ره شیعی مهلی بیته، ته ب شیرازی چ حاجهت

به شیوهییکی تیکرانی موصطه له حاتی هه مه جوهری ته صه ووف له دیوانی جزیری دا
هه ره دوانی ناییت وه هه موی چه ندین جار دوباره کراونه ته وه.

وه کو شیخ، زاهید، صوفی، وه حدهتی وجود، وه حدهتی موطله ق،
جه به رووت، موشاهه ده، ره فعی حجاب، ویرد، نه وراد، مورشید، سولوک،
ویلایهت، ژهنگی دل، قیده م خودوت، ته نزیه، قهلب، لامیع، شاهی مولکی
دل به رلی، جاذیه، ئیرشاد، عاریف، فهنا، بهقا، ساقی، نه زهل، قه ده ح، باده،
مه ده د، فیهض، جه وه ره، عونصور، (استقص)، ئیشراق، حال، قال،
په رهیزی دل، ته قواء، لائح، مورید، موراد، هاوهو، که شف و شوهود لاهوت،
نه سرار، نه نوار، ئیمه ی ده رویش، «مه ده رویشان» عیلمی نه هلی حال، جه لال،
جه مال، مه خو، ناروجه ذبه، خه لوه، شه ککو به قین، ذیکر، مه قاماتی طهریق.
نه مانه و ده یان موصطه له حی تر، نه مه جگه نه و شیوانه ی که تیکرانی شیوه که
ده ست کیشانه بۆمه قامی یان حالی له حال و مه قامی ته صه ووف.

من لیره دا سه بارهت به و موصطه له حاته نامه وی په نجه را کیشم بۆلا په ره و شونیی
یه که یه که ی نه مانه چونکه هه رکامه یان ده یان جار دووباره کراونه ته وه دووه مه نه م
نووسینه ی من توژنه وه له شیعی ته صه ووف جزیری نی یه، ته نها مه به ست نه وه ته
بلیم به م ناو و نیشانانه، ته صه ووف کاری کردو ته سه ری شیعی کوردی که له وانه
شیعی جزیری و نه وانی تره وه بۆ نمونه ش نه وه تا بری له و شیعرانه ی که دیاره باس
باسی ته صه ووفه.

مه لای جزیری له م هۆنراوه دا زۆر باش پیشان نه دات که چون به هوی «ته وه ججه وه»
وه یارمه تی مه عنه وی مورشیدیه وه گه بشته ته مرازو ژهنگی دلی پاك بوته وه وه نه دله
مه سی نه وه به هوی نه ظه ری مورشیدیه وه که وه کو ئیکسیر وایه بوته ته زپری پاك،
«ووشه ی ئیکسیر له بازاری ته صه ووف دا هه میشه به واتی لوطی مورشید به کاربراهه».

ئیکسیر گوا یا مادده ییکی کیمیائی یه که نه گهر بیده ی له مس ئه یکات به زپری
جا نه لئی:

قه لئی مه شوپی زپری ژ فیهضاته جه لا گرت
ما روو سیه هو صیفر صیفهت پهنگی صه فا گرت

ئه‌لی: دلی ئیمه که وه‌کو مسی ژه‌نگاوی بو، واته به‌هوی گونا‌هه‌وه ژه‌نگ گرت‌بوی،
«كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ» «١٤» «المطففين». ئه‌ود‌له‌م به‌هوی ئاوردانه‌وه، «ئه‌وه‌ججوه» ی
تۆوه بویه زیری پاڤ.

واته دلی منی رووره‌ش به‌هوی فه‌یضی به‌ره‌که‌تی تۆوه بویه زیر.
ته‌شییه ب جه‌دوه‌ل مه‌ دنیف ئاته‌شی عیشقی
دل قه‌لی حه‌قیقه‌ت بت و ئیکسیری هه‌ما گرت

ئه‌لی، وه‌کو جوگه‌له‌ییکی ناوی ئاگر وام، یان ئه‌لی وه‌کو پر‌گار‌یکی ناوی ئاگری
عیشق وام، ئه‌م ئاگری عیشقه‌ وای سوتاندوم و تواندومه‌ته‌وه که گۆراومی، به‌جۆری
که حه‌قیقه‌ته‌ پێشوه‌که‌ی گۆریوم وه‌ کردومه‌ته‌ شتیکی تر، واته بویه‌ته‌ مه‌ردی
مه‌یدانی خودا ناسی، وه‌ حه‌قیقه‌ته‌ قه‌لبه‌ ده‌رد نه‌خواردوه‌که‌ی جار‌انم بوه‌ته
حه‌قیقه‌تیکی به‌که‌لک وه‌ ده‌رد‌بخۆر.

پێگومان ئاگر زۆرجار قه‌لی ماده‌ ئه‌کات به‌شتیکی تازه، به‌جۆری که‌ ئیتر
ناگه‌رێته‌وه بو‌ حه‌له‌که‌ی له‌وه‌و پێش، وه‌کو ئه‌وه‌ی که‌ دار ئه‌کات به‌ خه‌لووز یان به
ئاگر که‌ هه‌ر‌گیز نایته‌وه به‌دار.

جا، مه‌لا، خو به‌ له‌شولار هه‌ر هه‌مان مه‌لایه ئه‌وه‌ی که‌ گۆراوه‌ بی‌گومان
حه‌قیقه‌ته‌ مه‌عه‌مو‌یی به‌که‌یه‌تی، به‌چی گۆراوه‌؟ به‌ ئاگری عیشق که‌ وه‌کو ئیکسیر
وايه، ئه‌گه‌ر بیده‌ی له‌مس ئه‌یکات به‌زیر.

بو به‌چی؟ بو به‌ زیری پالا‌وته‌کراوی پاڤ، ته‌سه‌ووف چی به‌ له‌مه‌زیاتر،
هه‌سه‌ووف ئه‌وه‌ته‌ ده‌روون له‌پێناسی ناپه‌سه‌ند پاڤ ئه‌کاته‌وه وه‌ ئه‌ی‌رازی‌نیه‌وه به
پێناسی په‌سه‌ند، ئه‌م کاره‌ که‌ی ئه‌کریت؟ پاش سوتان له‌ ئاگری عیشقی خوا‌دا.
ئه‌لی:

سالیك كى به هاتى ژمه‌جازى ب حه‌قیقه‌ت
صوهره‌ت نه‌شناسی بو به‌مه‌عنى نه‌فه‌ناگرت

واته، ئه‌و رێبوا‌ری رێگه‌ی ته‌سه‌ووفه‌ کێیه له‌عیشقی مه‌جازی یه‌وه گه‌یشتی
به‌عیشقی حه‌قیقی، وه‌ له‌ هه‌مو‌شتیکی ئه‌م جیهانی ته‌سه‌ووفه‌ تینه‌گه‌یشتی و له
صوهره‌ت و مه‌عنا‌ی مرو‌ف نه‌گه‌یشتی و نه‌گه‌یشتیته‌ فه‌نا.

واته ههركهسى لهسلوكى رینگای تهسهووف دا واته رینگای عیشی خودایی دا
لهعیشی مهجازی بهوه هاتی بۆ حهقیقی له ههموشتی تهگات ههم له رهوالهت
«صورهت» وه ههم له نهیى «مهعنا» ، وه تهیشگانه فهنا ، که له پاش ههموی ئهو
پایانه دیت .

زفنگی و ههژاریش بۆی چوون ، ههريهکهی بهجۆری بهلام ههموی لهیهکهوه
نزیکه و تیی گهیشتون .

تهنها نهلمن لامیعی حوسنا ته شهفهق دا
عالم بخوه وی حوسن و جهمالی دخوه داگرت
ئهلی وه نهی ئهم پوناکی جوانی تویه تهنها له دهرونی مندا درهوشایینهوه بهلکو
ههرچی جوانی وا لهم جیهانه دا ههموی له جوانی تۆوه بهو ، له پوناکی تۆوه
دنیا روناکه .

تهیغون ددهستی ته زههی دهولهت و ئیقبال
سوئسکه ، یان ههريه بالداریکی ئی ئازارو بیدهست ، مادام بکهوئته ناوی داوی
تۆوه بگاته دهستی تۆوه شانسیکی گهورهیه ، بهجۆریک تهیته «هوما» ییک
بوخوی .

هوما ، بالندهییکه که بهرهمزی پیرۆزی و خوش بهختی دای نهین .

ئهمهش ههريه دهست نیشانه بوئهوهی مورشید تهتوانی موريد بگوریت وه خاوتی
کاتهوه ههروهکو له باسی ئیکسیره که داگوتمان ، لیرهشا ئهلی سوئسکهی زهبون تهگه
بکهوئته داوی تۆوه تهیته هوما .

ووشهی قهلب و قهلب و ئهمانهش جیناسه و ووردهکاری شیعری یشتی تیا به .

جانی خوه مهکر دانهی داڤا کو قه دانی
ئاهو صیفهت ئهو پیحهسیا راهی خهطا گرت

ئهلی : منیش ئاماده بوم گیانی خۆم بدهم ، بهو مهرجه بیمه نیچیری تۆ ، واته ، بۆ
ئوهی وهکو بالنده بیچاره که ، که له داوی تۆدا بوبویه هوما ، منیش ئاوا ئاماده بوم
گیانم بجهمه مهترسی بهوه بکهومه داوتهوه ، بهلام بهو نیازهت زانی و لات داو بۆی
دهرچوی . واته چۆن ئاسکیک له داویک سل بکات ئهو لهم دانهی منه که گیانم
بیته سلی کرد .

عهنقا نهشکارا کهسه دافان تۆ بچین قهر
دافا کو لههنا توفه دی بادی ههوا گرت

ئه‌لی ، تۆ به هه‌له‌دا چویت که ویستوته گیانی خۆت بدهیت بهو مهرجهی تهوت
دهست کهوی ، نهو وه‌کو عه‌نقا وایه هه‌روا به‌گالته نابیت به‌داوه‌وه واته ، گیان هه‌ر
هیچ‌نیه بۆ گه‌یشتن بهو مرازه‌و بهو سه‌عاده‌ته که بریتی به له‌گۆرانی (ماهی‌به‌ت) وه
لابردنی به‌شی حه‌یوانی ئینسان ، وه‌ دهرخستنی به‌شه ئینسانی به‌که‌ی وه‌ بونی به
مروفتیکی رو‌حانی و مه‌لائکی . ئه‌لی .

هه‌رکه‌س سه‌حه‌ری طالبی تشته‌ک ب چه‌مه‌ن هات

هن سوسن و هن سونبول و هن زولنی دوتا‌گرت

واته ، نهو خه‌لکه‌ی سه‌هینی زوو رو‌بان کرده ناوی باغ و چه‌مه‌ن ، هه‌رکه‌مه‌ی
خوازیاری شتی بون ، هه‌رکه‌سه‌و شانسێ خوی ، هی‌وای بو‌گۆلی ده‌ست که‌وت و
هی‌ وایشی بو‌خواه‌ن گۆل ، که‌ فه‌رقیان زۆره .

ئه‌مه‌ش هه‌ر ئه‌چینه‌وه سه‌ری باسی داوه‌که واته مه‌یلی خودا خۆیه‌تی ، هه‌مه‌ی
هه‌ر ئه‌رو‌ن بو‌باغ بۆ به‌هه‌مه‌ندبون له به‌ره‌مه‌ جو‌راو جو‌ره‌کانی ، که‌چی هی‌ وایان
هه‌یه زولنی یاری دی به‌ده‌سته‌وه هه‌تا هه‌تایه کامه‌رانه ، هی‌ وایش هه‌یه ته‌نها
گۆلیکی ده‌ست که‌وت نه‌یت ، که‌ هه‌ر تاوێکه‌و ئه‌برته‌وه . «ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ
يَشَاءُ» .

جا ئه‌لی ، سه‌حه‌ریکیان منیش وه‌کو ئه‌م خه‌لکه‌ چومه ناوی باغ به‌هه‌زار
ئاره‌زووه‌وه .

ده‌ستی مه‌ سه‌حه‌ر گرت و برین سه‌یری حه‌یی

فی‌الحال ره‌قیبی ژ حه‌سه‌د له‌رزه‌ووتا گرت .

ئه‌لی ، من له‌ خوشبه‌خته‌کانم چونکه‌ کاتی چومه ناوی باغ ، خوشه‌ویست هات و
ده‌ستی گرت و بردمی بۆ گه‌ران به‌وناوی باغه‌دا ره‌قیبیش هه‌ر که‌ ئه‌مه‌ی دی
ئه‌وه‌نده‌ی پی ناخۆش بو‌دو‌جاری تاو‌له‌رز بو .

لێره‌دا دوو مه‌یه‌ست هه‌یه ئه‌مه‌وی ده‌سیان بۆ را‌کێشم به‌کیکی سه‌باره‌ت به
ووشه‌ی «ره‌قیب» که‌ زۆر جار له‌شیعری کۆنی فارسی‌داو هه‌روا له‌ شیعری کوردیشا
هاتوه ، زۆرکه‌س وای تی‌ئه‌گات ره‌قیب ئه‌وه‌که‌سه‌ته ، ئه‌ویش وه‌کو تۆ خوازیاری

ئەو یارەو ئەو جوانە یە ، جا چونکە لە تەکی ئۆدا رەقە بەری ئەکات ، دوشمینی تۆیە ،
لە کاتی ئێکە شتە کە وا نیە ، بە لێکو ئەوە تە جارێ بە تاییەت لە ناوی میرزادەو شازادەو
گەورە مائەکاندا باوبووە کە کەسێکیان کردووە تە ، (مەنمور) پێی سپێراوی چاودێری
کردن و پاراستنی کەچان تە نائەت هی کورانی ش ، «لەلە» ی ش هەر شتێکە لەو بابەتە ،
کە هەم ئاگای لەو کێژانە بوە وە هەم فێری رەوشی بەرزێ کردون وە هەم لە کاتی
مەترسیدا گییانی پاراستون ، جا ئەم چاودێری کارانە زۆر جار بونە تە موی لوتی کێژان
وە رینگە ی جموجولیان لی پیریون ، جاری وایش بوە لە رینگە ی ئەوانەو سکاڵای
خۆش و یستن وە ئەوین دراو بە خوشەو یستان ، جا ئەگەر ئەو «موراقیب» ناوچاو
درزو بەد رەفتار بو ییت وە بوە تە کوسپ بو هەموو جموجولێکی ئەو کێژانە .
کەواتە ئەم رەقیبە لە چاودێری کردنەو هاتو ئەک لە مونا فەسەو رەقە بەری
کردنەو .

لێرە دا مەبەستی جزیری نەمر ، لە رەقیب نەفس و شەیتان ، وە یان هەستی
پێچەوانە ی خودا نەستی و خودا ناسی یە ، مەبەست لە هەمو ی ئەم باسە ئەوە تە
جزیری پیشان ئەدات خۆی موراد بوە ، لە بەر ئەوە خوشەو یست خۆی فەیزی
پژاندووە بە سەریا و تە نوری خودا تە جەللای کردووە لە دلیاو ئەکسیری داو لە مسی
دەرونی ، وە لە کاتی ئێکە ئەم عاشقیکی مەجازی بوە خودا خۆی ئەمی راکێشاو
بو ناوی عیشتی حەقیقی .

شیعری پاش ئەویش هەر ئەوە ئەگە یینی ئەلی ، چاوت لی بو ئەو کەووە یی چارە
کە ئاگای لەم دنیا یە نەبو وە بو خۆی قاقای لی ئەداو رای ئەبواردو سەرگەرمی عیشتی
مەجازی بو ، چۆن شاهینی قەدەر هات و فراندی و بردی .

لەولاو گوتی هی واهە یە گیانی ئەکاتە دانە بۆ ئەوە ی بین شکاری بکەن وە
بیبەن ...!!!! بۆچی ؟ چونکە ئەوە ی ئەویارە شکاری بکات لە تە یو ، و تە ،
سوێسکەو ئەبێتە هوما ، کەچی یار وەکو ئاسکی رەمیدە ئەدا بە لایا نا یەو ی و
شکاری ناکات باووە کو ئامادە ی ش ییت گیانی پیش کەش کات ، بەلام کە یار خۆی
ویستی ، باووە کو ئەم هەر بە تە مایش نەبوە دیت قول ئەکا بە قولیاو ئەبیات ، چاودێری
کە ریش باهەر شەق بەریت .

تە شەبێکی تری ئەوە تە ئەلی ، ئەو کەووە باووە کو ئاگای لە هیچ نەبو خۆی بو
تیاجون ئامادە نە کردبو ، لەولای لایە لاو شاهین هات و بە ئارەزو ی خۆی شکاری

کرد ، مه بهستی ئه وه ته بلی مادام که وتیینه داوی ئه و خوشه و یسته خوشه خسته و هوما ماننده ، ئه مهش ده ست نیشانه بو ئه و دلّه بی هه والانهی که ئاگایان له دنیا نیه و شکار نه کرین وه گرفتاری ئه وینیک ئه بن که هه رگیز بیران لی نه کردوه ته وه جا ئایا ئه وینی مه جازی ، یان حه قیقی .
ئه وه تا ئه لی :

له و که بکی خه رمان کو د کوژی ل قه بهات
شاهینی قه ضایی ب ته غافول ژ خوه راگرت
زینهار که سی ده ست ببت ئه رقه می سه روی
بی عیشه بی له علان نه ب ته سلیم ژهاگرت

ئه لی ، خو ئه مه به زور نیه «زینهاره ئامان صه د ئامان ، نه که ی ئه وه ندله بی ئه ده ب بیت بهتوی به بی ئیجازه و به بی ویستی خوشه و یست ده ست به ی بو دوو په لکه ی یار ، له ولاره گوتمان ، ئه رو نه ناوی باخ هی وای هه به زولنی یار دیت به ده سته وه به لام خویشی گوئی یارخوی به ئاره زوی خوی هات و قولی کرد به قولی ، جا ئه لی ئه مه به زور ناییت وه نای له مهیدانی ئه ده ب پرۆیته ده ره وه وه وایزانیته خوت ئه توانی بگهیت به مرز ، نه به داوانانه وه گیان به خشینه ، وه نه به زور به لکو به ئه ده ب کردن ، وه ره ویه و ره وش زانیته ، جا ئه لی ئه گه ره به بی پرس وه به ته رککی ئه ده ب ده ست به ریت بو په لکه ی ئه و بالا سهروه ، ئه و په لکانه ی وه کو ماری ژه راوی ئه دن به ده سته وه و سه رو گیانیشت تیا ته چیت ، لیره دا ریوار ئه لی ، باشه چاره چی به ؟ ئاماده بوم گیانم بکه م به دانه و بیخمه سه ری ریگای ئه و ، نه ی خواردو به لایا تی په ری ، چومه باغیش لای لی نه کردم وه ، خویشم ده ست به رم وه کومار بدات به ده سته وه ، که واته چاره م چی ییت ؟ ئایا ده ست هه لگرم ؟ .

ئه لی ... ناه ... به لکو تو هه ره له سه ری ئه ده ب و تیکوشان و هه ولی خوت به رده وام به و صه بر بکه ره پیشه ی خوت ، ئه وه ی صه بری کرد ، هه رچه ن صه بر تاله به لام به ره مه که ی شیرینه و روژی ئه ییت به مرز بگات ، زوو تر گوتمان صه بر به کی که له قوناغه هه ره گه وره کانی ته صه ووف هه رکه س به و قوناغه دا تی نه په ری له بازاری ته صه ووف دا هیچی به هیچ ناییت ، مه گه ره موارد وه مه جذوب ییت .

ئه مهش ده ست راکیشانه بو مه قامی صه بر ، وه مه بهستی ئه وه ته بلیت ئه ی موریدیک که تو وه کومن موارد نه بویت که یار خوی ده ست کات به قولتا و بت بات ،

تۆیش ئەگەر لەسەری مۆرییدی یەكەت بەردەوام بۆیت وە صەبەرت کرد ئاخەرەكە ی
تۆیش ئەگەیتە مەراز .

حافظ ، سەبارەت بەم بەرھەمی صەبەرت کردنە دوو شیعری جوانی ھەبە ، ئەلێ ،

آنکە رُخسار تۆ رینگ گۆل و نسرین داد

صبر و آرام تۆ ئەندامێ مسکین داد

واتە ، ئەوەی ئەو رۆمەتە جوانە ی داوہ بەتۆ ئەتوانی صەبر و ئارامیش بداتە منی
بیچارە .

یان ئەلێ .

این همه شہد و شکر کز سَخَم می ریزد

اَجَر صبری است کہ زان شاخ نباتم دادند .

ئەلێ ، ئەم ھەموو شەھد و شەکرە ی کہ لەوتاری من ئەپرژت ، پاداشی صەبریکە ،
ئالە و نەباتە دراومەتی .

ئەمانەش ھەر تەصەووفەو ھەر ھەمان قوناغی صەبرە .

جەزیری مەزنیش چەن شیعریک لە ئاخرا ئەفەرمی .

شاعرانە مەلا سبیری شەکر پێزە بە موعجیز

زائم ژ لە ی لەعل ، تە ، ئەف لەفظ ئەدا کرد .

واتە ، مەلا ئەم شەکرە ی کہ لەشیعری سبیراوی تۆ ئەبارت ، ھی خۆت نە ، یان

لەخۆتەو نە بەلکو ھی ئەو لێوہ ئالانە ی یارە کہ لەزمانی تۆو ھەل ئەوەرین ،

ھەر وەکو حافظ گۆی ، ھی خۆم نەو ھی ئەو نەباتە یە .

لێرەدا ھەردوکیان ئەلێن خودا ئیمە ی ھانیوہ تە گوفتار وە بەھوی لوطف و فەیزی

خوای یەوہ ، ئاوا گۆراوین وە بنیادەمەکە ی جاران نین ، بەلکو بۆینە تە زیری پاک و

بۆینە تە شەکر و ھەمو شیرینی و جوانی ینکمان دەست کەوتوہ .

ئەم جۆرە شاعرانە ی جزیری بابەتیکن لەتەکی ئەوہ شا یە کپارچە تەصەووفە ،

راستەوخۆ باسی تەصەووف ناکات بەلکو بەئیشارەو بە کینایە ئە ی گەئینی ، بەلام بۆ

شارەزایان زۆرباش پرووہ کہ تەصەووفە ، ھەروا کەتۆزی شیان کردوہ .

ئێستە دەست ئەکێشین بۆ بری لەو شاعرانە کہ راستەوخۆ تەصەووفە ، وەکو :

پیری موغان ژ شیشه بی دامه سه فینه کی مه بی
شوگری خودی کو قولزمهك من ژخوهره قه باله كر .
خضری بره مزو موعجیزی مهستی مه دی ددینگزی
هات پیاله ییك ددهست ئەشكه ره صه د پیاله كر .

پیری ته ریهت له شیشه ییكا واته له دلی خوی جامیکی گه وره كه به ئەندازه ی
گه می ییك ئەبو شهزانی عیشقی خوی دهرخوارد دام .
واته پیری ته ریهت روی دلی تی كردم وه دهرونی پرکرد . له نورو بهر كهت ،
كه واته شوکور بو خودا كه منیش توانیم بهشی خۆم وه گرگرم ، بهشینك ئەوهنده زۆره
كه بهقه دهری دهریایینكه ، واته منیش بومه خاوهنی مه لێه ندو دهریا .
شبعری دووه می ئەلیت ، ئەو خضره خاوهن ره مزو موعجیزه به كه دی من وا
مهستی باده ی پیری ته ریهت مه وه بزمه ته خاوهنی دهریاو مه لێه ند ، ئەویش ئەك
پیاله ییك صه د پیاله ی بو تی كردم .

بی گومان ئەگەر مه بهست له پیری پیتشو مورشید بیت مه بهست لهم خضره
پیغه مبه ره ، درودی خوی له سهر واته ئەویش به بچوکی خوی وهری گرتم .
ههروه كو له پیتسا گۆم ئەگەر بیتو بهوردنی له دیوانی جهزیری بکۆلینه وه باورم
وايه تا كه قه صیده ییك پهیدا ناكهین ئیشاره ییکی بو ته صه ووف تیا نه بیت قه صیده ی
وايشی ههیه وه كو ئەمه ی كه پاش ئەم چهند ووشه به دیت سه رپاك فەلسه فه ی
وجوده و ته وحیده و ته صه ووفه . وه كو كه ئەلیت .

هێ دهر (قالوبلی) بی به لكو ئەف عالم نه بو
چه رخو دهوران ده وری گهردون گۆبه دی مینا نه بو .

واته ، هیشتا ئەم جیهانه دروس نه کرابو ، یان بهر له به دی هاتنی ئەم جیهانه وه بهر له
قالوبلی ، واته بهر له دروس بونی ته رواح كه خوا لی یانی پرسی (أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالَوَابَلَى) ،
ئهوانیش گوتیان (بَلَى) ، واته بهری والله تو ره بهی ئیمه ی . (أَعْرَافَ) (١٧١) .

عهرش و کورسی ی هێژ دمه خنی بون دکه ترا قودره تی
حوسنی حهق بو ئستوائی لامغا عشقی هه بو .

واته هیشتا عهرش و کورسی له پشتی په رده ی غه ییه وه بون ، به لام جوانی ی ههق وه
تیشکی عیشقی حه قیقی ئەوکاته ش هه ربوه وه كو ئیسته وابوه .

نه هتبون حوكمى صيفاتان ئه و ژذاتى «لَمْ يَزَلْ»

عاشق و مه عشوق يهك بون شه مع و هم په روانه بو .

جوانى و ئه وين قه ديم و لىك جوى نه بون به لام پاش به دى هاتنى ئه م جيهانه ، واته
«حاديث» ئه وانيش كه په يوه نديان پهيدا كرد به حه واديته وه ، واته ، تازه
به دى هاته كانه وه ، ناچار لىك جوى بونه وه وه ئه مهش ويستى خودابو .

يهك د ذاتى سور شرينان بو جه مال و حوسن و سور

يهك د قه لى ئه هلى دل نارو جه لال و جه ذبه بو .

ئه لى جا پاش دهركه وتنى جيهان وه پاش ئه وهى ئه و صيفه تانه لىك جوى بونه وه ،
جوانى يه كه بويه هى جوانان وه له وادا دره وشايه وه ، وه عيشق و ئه وين و
خوشه ويستيش بويه ئاگرو (جه ذبه) و كه وته دلى ئه وين داران و عاشقانه وه .

عاشق و مه عشوق «الحق» ههردو مرثاى يه كن

له و د ئه صلى جه مع دا ئه صلى قه ديم ئايينه بو .

كه واته ئه م عاشق و مه عشوقه كه له بناغه دا ههردوكى يهكى بوه و لىك جوى نه بوه
ئستهش ئاوينه بويه كتر ، له مدا ئه و به دى ئه كه يت وه له ودا ئه م ، واته ، ئه و
په يوه نديان هه ر نه پچرا وه و ئستهش وه كو ئاوينه بو يه كتر .
پاش ئه م چهن شيعره ديه وه سهرى ته صه ووف وه ئه وهى كه گوتى پيشه كى بو
بو ئه وهى بلى .

جه ذبه ئه و سه يراسلو كى ئى مه حه بيه ت نابتن

جه هده يا ئى عشق و حوب چه ندى كوكر ئى فه يده بو .

ئه لى ، سه يروسلو كى ته ريقه ت ، واته رى گرته به رى ريگاي خوا په رستى به ئى
عيشق و په يوه ندى روخى سه ر ناگريت ، ئه وهى بيه وى ئه م ريگايه بداته به ر ئه ئى
وه كو عاشق كى دل له ده س داو ييت ئه گينا هيچى به هيچ ناييت ، «دياره عاشق ئه يته
خه بات كار لىك ناماده يه سه رو مالى خوى له رنى گه يشتن به خوشه ويستا دانى» .

سال كين عشقى يه كايهك حه وچه نين از ديم

جامه يا پيرى طه ريق سه ر ژنك شه هزاده بو

پیی ناوی من باسی به کایه کی ئەوهه موه گه وره پیاوانه ی تهریقه ت به کم چونکه شته که له درێزانی رۆژگارێ ئهوه نده تاقی کراوه تهوه به ته به دیهی و ئاشکرا .

کهواته پیری تهریقه ت ، (خه رقه) که خه لاتیکه مورشید ئهیدات به وکه سه ی ئیتر ئەویش ته گاته پایه ی ئیرشاده، ئهوخه لاتنه هه روا له خۆزانی نایداته خه لک ، بێگومان تا ، وایان لی نه هاتی شیای ئهوخه لات و ئیجازه یه بن ئهو مورشیده ییش ئیجازه یان نادات ، به تایبه ت خه لات لای سهروه ره وه واته سازاده وه دیت مه به ستی ئه وه ته شته که خودانی یه و لای پیغه مبه ره وه خه لات دیت ، وه روخسه ت ئه دریت .

رهنگ و ره نك ئەهلی مه قاماتی طهریقی چۆنه سهیر

هن جه لال و هن جه مال و سه ره مه یان ئه ف با ده بو

ئهوانه ی رێبازی رینگه ی ته سه ووفن هه ره یه که ی به جۆری مه قاماتی تهریقه تیان پری و چونه سه ره بۆ سه ری لوتکه ی ئاوات ، ئه لی پرێک له بواری جه لال وه پری له بواری جه ماله وه رۆبشتن ، له به شی موصطه له حاتدا گوتمان ئهوانه ی ته گه نه فه نا، یان وان حالی جه لال دا یان جه مال دا، ئهوانه ی له ریبازی جه ماله وه خوا رینگای پیشان داوێ که پرۆن بۆ مه نزلی به قه واهه ئاسانی ته گه نه به قا ، به لام ئهوانه یان له رینگای جه لاله وه ری یان دراوه زۆریان هه ره له فه نادا ئه مینه وه یان ماوه ی مانه وه یان زۆره وه هۆشیکیان به لای خۆیان و دنیا وه نامینی وه له فه نای هه ق دا غه رقن ، جا ئهوانه ی پری جار سه باره ت به و شتانه ی که خۆیان تیا ئه ژین شتی وا له ئه سرار و نیی یه کان دی به ده میان دا پرێک به شیت ئه یان ده نه قه له م وه پری به کافریان ئه زانن وه کو مه نصوری جه للاج و ذال النونی میصری و بایه زیدی به سظامی و زۆری تر ، له کاتیکه ئه وه له و کاته دا هۆشیکه ی به خۆیه وه نه وه ئه و شته ی ئه یلی وه کو ئه وه ی له زمانه ی خوشه و یست ده رچی وه زمانه ی خۆی نه ییت ئاوا به ، پرێکیشی ئه سوتی و به رگه ناگری ، جا ، جزیری ئه لیت پری له رینگه ی جه لاله وه پرێک له رینگه ی جه ماله وه ئه رۆن بۆ به قا ، وه سه رمایه ی هه ردو لایشیان به ک سه رمایه یه ، که بریتی به له باده ی مه جه به ت .

ئیت ئه وه یان خودا خۆی ئه زانی بۆچی پرێکی له جه ماله وه ئه پروات و پرێکی له جه لاله وه .

ئیک ژوان پهروانه بو سوخت و فغانه ک ژێ نه هات

ئیک ژوان ته شبیه ی گۆینی ب ئاه و ناله بو

ئەلێ دەستەبێك لەو عاشقانه، سوتاو دەنگی لیۆو نەهات ، واتە کۆرانه سوتاو گەشتە مراز ، فەنا بون سوتانه، سوتانی پێناسی ئینسانی ی ئەو کەسە یە کە ئێتر هەتا هەتایە ناگەرێتەووە سەری ئەو پێناسانە ، نەفسی ئەممارە فانی ئەبێت وە پێناسە مەلەکوئی و خودا پەسەندەکانی ئەمێنەووە واتە (باقی باللە) واتە جگە فەرمان بەرداری هێچی نامینی .

بەلام دەستەکە ی تر ئەوانە ی لە جەلالەووە رویشتون ئەو فانی یە عاشقانه ن کە هەر لەمەلەبەندی فەنادا ئەسوتین و ئەبرژین وە وەکو بەلداری ناوی داو هەر پەلەفری ئەکەن ، ئەوانە وەکو بەلندە ی «گۆیین» ئەبێ هەربنالن ، واتە ، هەر شەطەح بلێن . وادیارە گۆیین تاق تاق کەرە یان ئەوجۆرە بوومەتە کە شەو تابه یانی ئەنالێنی وە هوم هوم ئەکات .

بەلام ئێمە بۆ نالین ، ئەلێین وەکو کۆتر ئەنالێنی .

ئاوڕین ئەسود عیونان عاقلان سەودا دکن

گەزمەیا عاشق فەدل کەفتی ژ چەهقین شەهەلبو

ئەلێ ، ئاگری چاوەرەشان عاقل شێت ئەکەن ، واتە ئاگر بەرئەدەنە گیانی

عاشق ، بێگومان مەبەستی ئەو مورشیدەکە ی خۆیەتی .

پاشان ئەلێ ئەو تیرەش کە ئەدات لە دلی عاشق هی نەرگس چاوانە ، لێرەدا ئەبێ بلیم پێوەندی مۆرید بە مورشیدەووە وای لی دیت ، ئەو مۆریدە مورشیدەکە ی خۆی بە جوانترین وە کامیلترین ئینسانێک ئەزانیت کە بەرخوردارە لە هەرچی پێناسی باش و پەسەندە ، لێرەدا بە فەنای مۆرید لە مورشیددا پەیدا ئەبێت ، واتە خۆی لە یاد ئەچیتەووە وە ئەنھا مورشیدی لەیادە وە زۆرجار وای لی دیت ، ئەو مۆریدە خۆی بە مورشیدەکە ی خۆی ئەزانیت ، هەروەکو لە قوناغی فەنا فی اللە دا دەست ئەدات .

بەلام ئەم فەنا فی الشیخ ه لە قوناغی سەرەتایی سلوک دا دەست ئەدات بە پێچەوانە ی فەنای حەقیقی ، کەوا لەدوا قوناغەکانی سلوک دا . ئەوانە ی کە لە قوناغی فەنای خوادا ئەمرن ، یان بەرگە ی ئەو عیشقە ناگرن و تیا ئەچن ، ئەووەتە شەهیدی عیشق ، کە زۆرجار لە شیعری صوفی یەکانا ئەبیزنی وە لەبازاری تەصەووفدا بەناوی شەهیدی عیشق ناو نراون وە پایەیان بەرزە .

پاشان ئەلێت .

عاشق و مەعشوق دا واصل ب یەك بن بێ حجاب
مەحو بوو (بالذات) عاشق لەو دەشقی پەردەبو

ئەو لەپیشا باسی فەناو بەقاي کرد ، جا ئەلێ ، لە بەقادا عاشق بەچی باقی یە
واتە چی لا ماوە تەو ؟ هەر تەنها خودا ، کەواتە عاشق و مەعشوق هەروەکو لە
ئەزەل دا جوی نەبون وە حادێث واتە جیهانی دروس کراو جویی کردنەو وە بونە
ئایەتە بۆ یەكتر ئیستە کە عاشق سەرلەنوی خۆی لەو دنیا ماددی بە پاك کردەو وە
شایستەیی ئەو ی پەیدا کردووە بتوانی سەرلەنوی بێ پەردە بە چاوی دل نوری خودا
بینی وە لەناوی دەرونی خۆیا هەستی بەکات چونکە لەو و پیش و یستو خواستی
نەفسانی و شەهوانی و شەیتانی بوبونە پەردە ، ئیستە بە خەبات و تی کۆشانی ئەو
رێبوارە ئەوانە هەموو سوتان وە تیاچون کەواتە پەردە کە لا براوە و نوری خودا
لە دەرونی ئەو خۆش بەختە دا درەوشاوە تەو و هەروەکو پیغمبەر درودی خودای
لە سەر فەرمویەتی «قَلْبُ الْمُؤْمِنِ عَرْشُ الرَّحْمَنِ» .

ئەلێ ، مادام عاشق پێناسی نەفسانی ی خۆی نەهێشت ئیتر پەردە بێ نەماوە ، وە
هەمیشە لە دەرونی خۆیا هەستی نوری خودا ئەکات ، وە خۆیشی ئەبێتە پارچە یێك
لە نوور .
ئەلێ :

لەو دەشقی دا فەنا بو تاییت باقی ب دوست
عاشقی فانی نەبو واصل ، خەتا باقی نەبو

ئەلێ ، ئەو لەو عیشقە دا بۆیە تیاچو بۆ ئەو ی ئیتر لە تەکی دوستانە بێتەو وە جاویدان
بیت ، وە لەناوەرۆکا ئەو تیاچونە خۆی زیندو بونەو بە بەشە ماددی و نەفسی یەکە ی
تیاچیت وە بەشە روحي و مەعنەوی یەکە ی جاویدان ئەبیت زوتر گۆتمان ئەو ی لە
پلە ی فەنا تێپەری تازە ناگەریتەو وە بۆسەری کرداری ناشیرین و ناپەسەندەو وەکو ئەلێن
(بەرە بۆزبان) ئەمە مردنی نەفسە بۆزبانی روحي مردنی خەدی حەیانێ ئینسانە ، بۆ
ژبانەو ی خەدی مەلەکوێ و رەببانی .

جا ئەلێ عاشق وە نەبێ تەنها بە گەیشتنە پلە ی فەنا ئیتر پێ گەیشتی ناء ، بەلکو
ئەبێ لە فەنائیش تی پەریو بگاتە بەقا .

ئەلێ عاشقی فانی تەنھا بەفەنا نەگەبشتووە مەراز ، بەلکو ئەنێ بگاتە مەنزلی
بەقایش جا گەبشتووە مەراز .

نوقطەنی علم و سەوادی حەرف و نەقشی عالەمی
سەر ددن مەعنایەکی ئەصلی سەوادی نوقطەبو

لێرەدا دەست ئەکێشیتەووە بۆ فەلسەفەی وجود وە ئەصلی وجود ، ئەلێ هەرچی
زانباری و هەرچی ئەم نەقش و نینگارە ی دنیا یە وە هەرچی جوانی و بونە هەموی یەك
واتای هەبە ئەویش ئەوە تە کە هەموی لە یەك خال و لە یەك سەرچاوە وە هەل ئەقولیت
وە لە یەك نوقطە وە دیت کە بریتی یە لە ذاتی هەق خۆی وە ئەو خۆیەتی کە ئەم هەموە
جوانی و نەقش و نینگار و خەلائقە ی هاوردووە تە بازاری وجودە وە دروسی کردون وە
هەموی لە یەك خال وە هاتونە دی .

هەر یە کەو ، دی یەك بمینیت ئەووەل و ئاخیریە کە
(لاجرم) نانی دووبی ئی دی بمینیت هەر هەبو

واتە ، خوا یە کێکە و بە راستی خوایش هەر ئەنێ یەکی بیت چونکە کە بونە دوو
ئێتر ئەووە خودا نی یە ، هەر وە کو خودا خۆی لە قورئانا لە سورە ی «ئەنبیا» (۲۲) دا
ئەفەرمی ، (لَوْ كَانَ فِيهَا إِلَهٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا) واتە ئەگەر جگە الله خواییکی تر هەبوای
دنیا و ئە ئەما فاسید ئەبوو ئێک ئەچو .

جا مەلایش ئەلێ خوا هەر یە کەو ئەنێ یە کیش بیت ئەووەل و ئاخیر هەر ئەوە
وە خودا (واجب الوجود) وە ئەم جیھانە بەنێ خواوەن و رێک خەرو بەر یۆ بەر هەرگیز
نە ئە هاتە دی وە دەوامی نە ئەبو .

هەر چ دەعوایی د عشقی دا «مەلێ» ثابت کری
عەینی دەعوایی د (نفس الامر) دیسا شە هەبو

ئەلێ ئەم شتانە ی مەلا رونی کردنە وەو باسی کردن لە شتە نەبێ یە کانی عیشق ، پروون
کردنە وەو سەلماندنێ پی ناوی چونکە لە راستیدا شتە کە خۆی هەر وایە و راستە قینە یە ،
بەلام شتی هەبە ئەوە ی چاوی دەرونی کرایتە وە و بە ئاسانی ئەبیینی و ئەیزانی ،
ئەو ش زەنگ رووی دەرونی گرت و چاوی دەرونی بە سراوە و هیچی لی نازانیت .
«بە راستی من سۆپاسی خوا قەت ئەواو ناکەم» .

یه کهم : بۆتهوهی خستیمه سهری ئەم رینگایه ، که ، که لکه لهی لیکۆلینهوهی
تەصهوهوهی خسته سهرم ، وه لهمجیهانه شیرین و بهرینه دا چاوم کرایهوه .

دووهم : بۆتهوهی بههۆی لیکۆلینهوهی ئەم بهشه ئەدهی بهوه ، جزیریم ناسی و
دیوانه کهیم بشکنی ، بهراستی جزیری ئەگەر هی ئیمه نههوائی ئیسته لهجیهاندا
پلهو پایه ییکی تری هه بوو ئیستهش سوپاس بۆ ئەوانه ی هه ر به که ی له روانگه ییکه وه
له م دیوانه کوۆلیونه ته وه و چاپیان کردوه .

بهراستی ئەگەر بهشیوه ییکی صۆفی یانه و به تهواوی له هه مو دیوانه که بکوۆلینه وه
لام وایه چهن به رابه ری دیوانه که توۆلینه وه ئەبات . خۆزگه بۆ شاره زاییکی چاپوکه و
به تین و دل سوۆز ئەم کاره ی بکردای .

مه لا زۆر جار باسی باده و خوشه و یست و مهستی ئەکات زۆر جار به ناوی «توله»
واته ، سه گت ، ناوی خۆی ئەبات ، دیاره ئەمانه ره مزه ، مه بهست له ساقی
مورشیده ، مه بهست له باده ئەو نورو به ره که ته یه که له مورشیده وه یان راسته وخۆ
له لایینی خودا وه دهستی بهنده ئەکه ویت پریکی دهست کیشانه بۆ حال وه کو ووشه ی
سوکور، یان بۆ مه قام، وه کو باسی فه ناو به قاو مه جوو ئەو جوۆره شتانه ی له و مامه له ی
تەصهوهوه دا دیته رینگای ریوار .
وه کو ئەم چهند دیره ی که ئەلی .

باده مه نوشی ژدهست چومه ژخو مامه مهست
قه طره به به حری گها به حرب عهینی خوما
گوش به عامی مه ده ته رکی مودامی مه ده
اکثرهم في غمی اغلبهم في غمی .
حەرف زێك بونە فەصل گەریبه ری وان ب ئەصل
حەرف دیتت یه ك خه تەك كونه ما نوقظه نه ما .
وه حده تی موطله ق مه لا ، نوره دقه لبان جه لا
زۆر دئی مهسته لی ئەهلی دلان شو به ما

لیره دا ، باده و مهستی و قه طره و به حرو خهت و حەرف و نوقظه و وه حده تی
موطله ق و نورو قه لب و جه لا و شو به مان له مهسته له دا وه ئەهلی دلان ، هه موی

موصطه له حاتی ته سه ووفه وه په نجه را کیشانه بولای ته سه ووف وه تهو خوینه واره ی
باش له ته سه ووف نه گات به باشی له مه به سه ته که ش ناگات .
ته لئ .

صوفی تی خه لوه نشین پینه سجود
هه ردو برهین ته نه میجرانی دوعا
عه رضی کی دئ بکرم صورته تی حال
که تویی قبیله یی ته ربانی دوعا
ژ دوعائی قه ده حه ک ده رده سه
هه ر سه حه ر مه سستی مه یی نالی دوعا
گولی ئیقبالی ژ گولزاری قه بول
م چنی بو د شه که ر خوالی دوعا

له ئاخرا ته لئ :

ژ ته زه له به ک جهه تی ی دایه «مه لی» هه ر مه ئیخلاصه ژ ته سبابی دوعا
لیره دا ، صوفی ، خه لوه نشین ، میجرانی دوعا ، صورته تی حال ، قبیله یی ته ربانی
دوعا ، قه ده ح ، شه که ر خوالی دوعا ، به ک جهه تی ی ته زه لی ، ئیخلاص ، ته مانه
هه مویان په نجه را کیشانه بو موصطه له حات وه ره وشي ته سه ووف ، وه زوریک له م
موصطه له حانه زووتر حافظ به کاری بردون ، وه خوی زور لهو موصطه له حانه ی
کردونه ته کوردی و ته ده یی کوردی پی ده وله مه ند کردوه .

ته گه ر من به موی په نجه را کیشم بو هه موی تهو شیعرانه ی جزیری که ته سه ووفیان
تیابه مه گه ر قامک را کیشم بو هه موی دیوانه که .
که واته وا هه ر به گوزهر په نجه راته کیشم بو تهو شوینانه ی گومانی تیابه ،
باس باسی ته سه ووف ، یان فه لسه فه ی ته سه ووف ، یان فه لسه فه ی وجود ، وه
ته وحید وه ته و جوړه مه به سه ته گرنگانه یه .
به پیی دیوانه که ی زفنگی ی .

لاپه ره ی ۵۹ تا ئاخری قه صیده که . که سه ره تای قه صیده که ته لئ .
ده سستی قودره ت کو هلاقیه ژ به ژناته نیقاب .

لاپەرە ٦٦ تائاخری قەصیدە کە . سەرە تاکە ی ئە ئێت .
 لله الحمد ، ژباری مە د دەست جامە لەبالەب
 ژ لەبی نوشی پەیاپە ی ددل ئیلهامە لەبالەب .
 جگە ئەو ئەم پارچە هۆنراوە یە هەمو ی صوفی یەتی یە ئەوێش دەرئەخات کە مەلا
 مورا د بوە ، ئەوێش لێرە دا یە کە ئە ئێ .
 قەدە حەک تازە ژ عیشقی د «ئەزەل» دامە ، حە کیمی
 ژ دنوشین هە ی و هە ی هی ب خوێ جامامە لەبالەب
 بەراستی ئەم پارچە هۆنراوە یە مەلا ، لەروانگە ی صوفی یەتی یەوێش یە جگەر بەرزە
 پریەتی لە موصطە لەحات .
 بەتایبەت لەنزیک ی دوا هینان بە قەصیدە کە دا کە ئە ئێ .
 تە دزانم تە دینم کە تو ئی نوری وجودی
 «الله الله» ژ چنورە د سەرایامە لەبالەب
 لێرە دا مەلا بۆی دەرکەوتووە وجود ، واتە ، هەستی ، یان بوون هەمو ی نوری
 خودای تیا ئەدرە شێتەو ، واتە ، ئەو تیشکە نەبوایی وجودێک نەدەبو هەست کەری
 نەبو تا هەست بکات بە هەستی وە هەموشتی نەناسراو داپۆشراو بو .
 بەلام لێرە دا هەستی نورێکی تایبەت ئەکات لەناوی مائی خو یا ، بەلام ئایا
 مەبەستی جزیری خانو بو ؟ .
 مەبەستی جزیری لەو خانوو دەرونی خو یەتی وە بەر لەجزیریش زۆر جار ،
 «سەرا» واتە خانوو ، بۆ دل بەکار براوە ، یان وشە ی وێرانەو ، وێرانە مال ،
 مەولەویش هەرشتیک ی وای هە یە کە باسی سەردانی پیری خو ی ئەکات لەدەرونی ،
 وە ئە ئێ .
 غەیری تو ئازیز لەم زەمانە دا
 کێ ئی گۆزە رکات بەم وێرانە دا
 بە ئێ ، بۆ خودا پی داوان دل مەنزل و مەلەندی نوری خودایە ، ووشە ی نور
 لەقورئاندا زۆر جار هاتو وە واتای زۆری هە یە وە باسان کردو .
 لێرە دا ئەتوانین سەبارەت بەو شیعەر ی جزیری دەس نیشانی ئەو ئایەتە بکەین . کە
 ئەفەرمی «الله نور السماوات والأرض» سورە ی نور ، ئایەتی «٣٥» یان ئەو حەدیشە ی
 کە ئەفەرمی «قلب المؤمن عرش الرحمان» لە لاپەرە ی ١٠٥ دا ئە ئێ .

عه قەدی ئیحرامی د عشقیدا کو پیری عیشق بەست
 . دی چ غەم گەر خەرقی رەهنی خانەیی خەمار بت

ئیحرامی عیشق ، پیری عیشق ، رەهنی خەرقە لای پیری مەی فروش ، ھەموی
 تەصەوووفەو ، موصطەلەحاتی حافظە : زۆر جاریش حافظ لەشعرەکانیا بە
 بارمتەدانانی خەرقەیی خۆی لە مەنخانەدا شانازی کردووە ئەمانەش ھەموی ئیشارات و
 کینایاتی تەصەوووفە .

لام وایە ئەمە مشتیی بیت لەخەروار وە گۆلی بیت لەگۆلزار، کە بەسە بۆئەوێ
 بتوانین بڵین : بەراستی پیری جەزیر سەرھەلقەیی رەندان و سەرقافلەیی قەلەندەران وە
 ئاللاھەلگری شیعری تەصەوووفی کوردی وە سەرکاروانی شیعری کلاسیکی کوردی وە
 تاکە سوارەیی مەیدانی کە کەم سوارچاک ئەتوانی ئەسپی ھونەری تیا تاو بەدات .

لێکۆڵینەوێ دیوانی جزییری ئەوێ بۆمن دەرخواست لەناوی شاعیرە کوردە
 کاندای ، ئەوانەیی بەکوردی شیعریان نوسیوە ، تەنھا جزییری ئەتوانی شاعیریکی
 تەصەوووفی ئەواو بیت ، واتە ھەموی دیوانەکەیی ئەگەلی ئەوێ شا بەھەمو ھونەریکی
 شیعری رازاو تەوێ ، لەھەمان کات سەرتاسەری دیوانەکەیی تامو مەزەو چۆنی گیان
 بەخشی بۆنی خوشی تەصەوووفی لی ئابریت ، وە ھیچی کەم نیە لە دیوانی شاعیرە
 صوفی بەکانی نەتەوێکانی دەورووبەری خۆی .

دووھەمی ئەوێ تەبلیم ئەگەر بیتو تەصەوووف لە دیوانەکەیی لایەری وەکو ئەوێ تە
 گیان دەرکەین لە لەشی گیان لەبەرێک ، بەم جۆرە بۆمان دەرئەکەوی تەصەوووف
 تاج رادەیی کاری کردووە سەری ئەدەبی کوردی ، وە تاج رادەییەک دەولەمەندو
 بەپیزی کردووە بەرزی کردووە ، بۆئەوێ بی گەنیشتە شوینی شیاوی خۆی .

سید عبد الرحیم «مه‌له‌وی»

«۱۲۲۱ - ۱۳۰۰» ک

مه‌له‌وی گومانی تیانیه صوفی مه‌سله‌ک به ، چونکه موری‌دی شیخ عوسمان سیراجوددین بوه ، مه‌له‌وی جگه‌ته‌وه‌ی که
 زۆری بوه ، له عه‌قائد وه عیلمی که‌لام
 «الْفَضِيلَة» که زیاتره له سی‌هزار شیعی عهره‌ی ، وه (العهد)
 له‌دوو هه‌زارو چوارصه‌د شیعی کوردی پیشان‌ده‌ری هیری سیرر
 زانیاری مه‌له‌وین ، وانه‌زانن ئهم دووکتیبه هه‌روا شیعی ساده‌ن به‌لکو خوینه‌واری
 ته‌وێت له عه‌قائدو که‌لام دا لیان تی‌بگات ، به‌لام به‌راستی جه‌نابی ماموستا
 مه‌لاکه‌رم هه‌روه‌کو که هه‌میشه هۆی خیرو به‌ره‌که‌ت بوه وه خ‌دمه‌تی کردوه به
 زانیاری له هه‌موو وێکه‌وه ، هه‌ردوکی شه‌رح کردون ، فه‌ضیله‌که‌ی چاپ کراوه‌و
 مه‌رضی‌یه‌که‌ش له‌ژێری چاپایه .

له‌ته‌کی ئهم هه‌موه په‌یوه‌نده‌ی مه‌له‌وی به عیلم و سه‌ووف و مه‌شایخه‌وه ،
 له‌گه‌ڵ ته‌وه‌شا ناتوانم ب‌لیم مه‌له‌وی شاعیریکی صوفی بوه ، واته ، گیانی خۆی
 ته‌رخان کردی‌ت بو ته‌سه‌ووف ، چونکه نه‌خۆی گه‌بشته‌وه ته‌پایه‌ی که‌مالیک که
 به‌ناوی ریه‌ر وه مورشیدیک بناسری‌ت ، وه نه شیعه‌کانیشی به‌وجۆره‌ن که هه‌ر
 صوفیه‌تی ییت ، یان ب‌لیم هه‌ر باسیکی کردوه بر‌دویه‌ته‌وه سه‌ری ته‌سه‌ووف وه‌کو
 مه‌لای جزیری ، به‌لکو له‌مونا‌سه‌بات شه‌رواکه‌ بو‌پیری خۆی شیخ عوسمان نامه‌ی
 نویسه‌وه باسی صوفیه‌تی تیدا‌یه‌و دیاره له زانیاری ته‌سه‌ووف دا شاره‌زایه ،
 هه‌روایش بو‌ دوستانێ دنیایی خۆی شیعی نویسه‌وه به‌ته‌واوی دور که‌وته‌ته‌وه
 له‌دنیای صوفی‌گه‌ری .

شیعه‌کانی مه‌له‌وی هه‌رگیز نه‌وه ناگه‌یی‌ن که خۆی له‌گۆره‌پانی ته‌سه‌ووف دا
 گه‌بشتی‌ته‌ مراز وه له‌به‌هره‌ی صوفیه‌تی دا که‌فه‌ری‌ژ ته‌کات ، به‌لکو شیعه‌کانی هه‌میشه
 پیشان‌ده‌ری نه‌وه‌ن که مه‌له‌وی ده‌سه‌ودا‌وینی مورشیده‌که‌یه‌تی که‌لوطی له‌گه‌ڵ
 بکات ، وه قه‌ت ناتوانی خۆی به‌خواه‌ن ده‌سه‌لات دانی ، واته ، وه‌کو مه‌لای

جەزیری واییت ، که له گه‌لی ئه‌وه‌شا حافظی خوش وێستوه که چی ئه‌لی من ئیتر شاگرد نیم به‌لکو قاره‌مان و قه‌له‌نده‌رم ، وه ئه‌ی کورد تو که منت هه‌یه ئیتر ئیحتیاجت نیه به حافظی شیرازی .

کتیبه‌کانی تری مه‌وله‌وی هه‌رچه‌ن هه‌موی ستایشی خودایه‌و تی‌گۆشانه‌ بو‌دامه‌زراندنی ئایین وه به‌وه‌کردنه‌وه‌ی باوه‌ری ئیسلامی ، وه هه‌رچه‌ن له‌وانیشدا لاینگری ئه‌کات له‌ته‌سه‌ووف وه به‌ده‌رمانی دامه‌زرانی باوه‌ری ئه‌زانیت ، له‌گه‌لی ئه‌وه‌شا ته‌سه‌ووف نیه ، چونکی شیعی ئاییتی جیا‌یه ، باسی ته‌سه‌ووف خۆی باسیکی جیا‌وازه له‌ناوی چوار چۆه‌ی ئاییندا ، بو‌نمونه له‌ته‌سه‌ووف‌دا باس باسی حال و مه‌قام و موشاهه‌ده‌و موکاشه‌فه‌و ئه‌نوار و ئه‌سرار و فه‌ناو به‌قاو مه‌ستی و مه‌حوو سه‌حوو ئه‌وجۆره شتانه‌یه .

مه‌به‌ستم ئه‌وه‌ته بێتم مه‌وله‌وی هه‌رچه‌ن هه‌م مه‌لاچاکی‌یه‌و هه‌م موری‌دو خه‌لیفه‌ی شیخ عوسمان له‌گه‌ل ئه‌وه‌شا بو‌خۆی جیا‌ییکی جیا‌وازی هه‌یه که نه له‌جیا‌نه ته‌واو صوفی‌یه‌که‌ی جزیری ئه‌چیت وه نه له‌جیا‌نی (مه‌حوو) ،

مه‌وله‌وی بو‌خۆی دنیا‌ییکی فه‌قیرانه‌و گوندنشینه‌و به‌لکو ده‌وار نشینه‌یشتی هه‌یه ، مه‌وله‌وی زه‌گوریشه‌ی تیک‌ئالاوه له‌گه‌لی جوانی سورشت‌دا هه‌رچی هه‌وارگه‌ی جوانی ناوچه‌ی هه‌ورامانو تاو‌گۆزیو کوردوستانی سو‌رانه هه‌موی دیوه له‌ته‌کی خێله‌کاندا گه‌رمیان و کو‌یستانی کردوه ، شاعیری سو‌روشته‌و په‌روه‌رده‌ی ده‌ستی سو‌روشت ، سو‌روشتی جوان و ئی‌وینه‌ی کوردوستانی په‌نگین .

لێره‌دا به‌خو‌ینه‌واران ئه‌لیم ، ئه‌ی خو‌ینه‌واری به‌پ‌رێز، لام‌وايه ئه‌وه‌ی به به‌هاران ، به‌هاوینان به‌پایزان و زستانان‌دا ، گونده‌کان و شاخ و داخ و ده‌شت و ده‌رو جه‌نگه‌له‌کانی کوردستان نه‌گه‌رانی ، شه‌و له‌و هه‌وارانه‌دا پ‌رۆی نه‌کردبێته‌وه‌و له‌سه‌ری لوتکه‌ی شاخه‌کانه‌وه‌ چاوی به‌شه‌به‌ق نه‌کرا‌بێته‌وه‌و قاسپه‌ی که‌وو جریوه‌ی چۆله‌که‌ی کو‌یستان له‌خه‌و هه‌لی نه‌ستاندبێ ، به‌شه‌وا بو‌نی شه‌وبۆی کو‌یستان ، زاخاوی می‌شکی نه‌داییت ، ئه‌و گیا بو‌ن خو‌شانه‌ی نه‌کردبێته‌ سه‌رینی ژیری سه‌ری ، به‌پ‌رۆزا له‌داوینی به‌فراودا گو‌یی شل نه‌کردبێ بو‌نه‌غمه‌ی ئاوو هه‌زاران جو‌ر ده‌نگی په‌له‌وه‌رو گیان‌له‌به‌ر ، به‌سه‌ر لوتکه‌ی هه‌ره‌به‌رزێ شاخه‌ هه‌ره به‌رزه‌کانه‌وه ، گیا‌ی (به‌رزه‌نگی) ده‌ست که نه‌گرتی وه پر به‌هه‌ردوو سه‌یه‌کانی ئه‌و بو‌نه‌ی هه‌ل نه‌م‌زیی ،

گیای چنورو لوو سورە هەڵاڵی نەکردیته باقەو نەنجستبە تەنشتی باقە ی هەڵاڵە برەم (شالێرە) بە دەستی خۆی ، قارچک (کارگک) و پیچک و کاشمەو کەرەس و بەناو بەرەزاو شنگ و هەڵەکۆک و پێواس و تەرلەژەرەژان و چۆزە بەنای نەکەندییت وە نە ی خواردییت وە تامومەزە ی هەموی نەکردییت ، لە لارەسییەری ئیواران و دەمەو بەیاناندا لە سییەری کاوو سەختی کویتستاندا ، شیرین خەوی نەکردییت ، وە شە ی پای کاوان ماندووی لە لەش دەرنەکردییت و نە ی حەساندییەو بەلویری شوانە ی هەردەوێل ئاورشینی پوچی نەکردییت ، باورکەن زۆر دوورە لە ئیصاف ، ئەگەر بیهوی سەبارەت بە جوانی ی سوروشتی کوردستان بدوێو شیعر بنوسی ، چونکە هەرچی بلی و هەرچی بنوسی هەر ناتەواوەو دەست هەڵبەس .

ئەو ی من گۆم تەنبا باسی هەردو چای چۆل بوو ، جا وەرە سەیری ژانی ناوی باخ و ناوی کشت گەو مەزرا ، ژانی خێوەت نشینان ، ژانی گوند نشینان ، بەتال و شیرینیەو بە خوش و ناخوشیەو ، نوستی سەری خەرمانان و چەرداخ ی کشت و کال ، وەرە سەیری جوانی پایزی باخ و دەشت ، سەیری گەردەلوی بەفری کویتستان و ژانی ئەو گوند نشینانە ی شەش مانگ لە سالێ لە گەلی بەفر و سەرمادا هاو دەم و هاو ئەن وەرە سەیری هەزاران جۆر گەران و ژانی تایبەتی کار و کاسبی گوند نشینان ، هەزاران خوشی راو و شکاری گیان دارانی جۆراو جۆر ، وە صەدان دیمەنی جۆراو جۆری ئەو جۆرە ژانانە ی کە زۆر بە ی شارنشینان لی یان دوورن .

مەبەستم ئەو تەئەو ی بیهوی ، ئەو ی ئەینوسی ، وە ئەو ی بە یادگار لە خۆی جی ی دیلی ، دەست هەڵبەست و بی گیان و بی رەونەق نە ی ، ئە ی هەول بەدات لە ژانی خەلکی ولاتی خۆی ، وە لە هەمو بە شەکانی ژانا بە شداری بکات ، تاو و کە ئەو ی ئەینوسی هەروەکو نوسینەکانی مەولەوێ جاویدان ، وە پەر لە کاکلەو گەو هەری .

مەولەوێ زۆر باش لە هەموی ئەم ژانانەو صەدان جۆری ژانی تر شارەزابو ، وە گیانی لە گەلی سوروشتی ولاتە کە یا هەلشیلاو وە تیک هەلچو ، لە بەری ئەو هێچ پارچە شیعیکی نیه شوینەواریکی جوانی ی سوروشتی تیا بەدی نەکەیت ، ئەمە بەشیکی ژانە تایبەتە کە ی مەولەوێ بو، جگە ئەمە ، مەولەوێ بە یو نەدیکی بەربلاوی بەخەلکەو بو ، وە لە گەلی دۆست و ئاشنادا بە زمانی هۆنراو و شیرین کاری ئەدەب دواو ، بە ناوچە کە دا زۆر گەراو و زوو زوو دیدەنی کردو لە دۆستەکانی .

شین ئەکات بۆ کۆچی ناسراوان وە ئەیان لاوینتەووە ، شیعەرەکانی هۆی دلدانەووەی لەشوێن جی ماوانی کۆچ کردوانە ، هەروا کە لەشیوەنی دۆستاندا بەشداری کردووە ، لەشادی ئەوانیشا بەشداربووە وە بەشیعی جوان وای پیشان داووە وەکو ئەوێ خۆی لەناوی زەماوەندە کەدا بویت وایە ، مەوله‌وێ جگە لەووە پەيوەندی گەرمی بوە لەتەکی مورشیدی خۆیا شیخ عوسمان سیراجوددین ، لەتەکی مورشید زاده کانیشتیا پەيوەندی گەرمی بوە وە شیعی بۆ نویسون تەنانەت لە دەرویشەووە خۆی داووە بە دەستیانەووە وە ئەم نزیککی یە هەم لە هونراوە کانییا وە هەم لە تەئلیفە کانییا بەدی ئەکریت .

لە پیشەکی ی عەقیدە کەیا ئەلی یارمەتی مەعنەوێ حاجی شیخ عەبدولرەحمان ئەو وەرەیه دامی بتوانم روو بنیمە ئاوا کارێکی گەرنک .

هەروا پاش فەوتی شیخ عوسمان بوەتە موریدی شیخ بەهائوددین ، لێرەدا لەتەکی مەحووی دا ئەبنە هاومورید ، جگە ئەو دووبارە پەيوەندیکی رۆحی گەرمی لەتەکی شیخ عومەر ضیائوددین دا بوە کە برای باوک و دایکی ی شیخ بەهائوددین ، وە بەتەمەن بچوکتربووە لە شیخ بەهائوددین .

لە پیشەکی ی «الفضيلة» دا ئەلی ، شیخ بەهائوددین ئەمری پێی کردم کە ئەم کتێبە دانیم .

مەوله‌وێ پاش فەوتی شیخ بەهائوددین دوو سال ماووە وە پەيوەندی لەتەکی شیخ عومەر دا هەر بەردەوام بوە ، بەلام لەوکاتەدا چاوی کوێربووە وە ئێر گلوگوێزی پیرۆموریدی نەماوە .

مەوله‌وێ جگە ئەم دووجیهانە ، واتە دنیای سورش و دنیای مەعنەویات ، پەيوەندیکی گەرمی لەگەڵی دووجۆرە خەلکی ترا هەبوە .

دەسەپکیان دۆست و رەفیق و هاوشان و هاو پایەیی خۆی بون وەکو ئەحمەد بەگی کۆماسی و شیخ مۆمنی سازانی و شیخ حەسەنی سازانی و شیخ یۆسفی نۆسمەیی و شیخ عەبدوللای داخی و شیخ عەزیزی جانەوەرەیی و ئەحمەد پرسی و مەلا عەبدولرەحیمی نجار و دەیان دۆستی تر کە بەداخەووە ناویان نازانین .

جگە ئەو دۆستە هاو مەشرەبانەیی خۆی ، وە لەوانیش زیاتر پەيوەندیکی گەرمی لەگەڵی بەگزادە جافەکانا بوە ، ئەوان رێزیان لەمەوله‌وێ گرتووە ئەویش رێزێکی زۆری ئەوانی لا بوە ، بیگومان ، هۆزی تاوگوێزی لەژێری چەتری فرمانرەوایی

جاف دا ژباون ، مهوله ویش تهو مافه بو میره کانی جاف قایل بوه ، مه قامی ته ده بی و مه لاچاکی مهوله وینی بوته هوئی تهوهی زورتر تیکه ل بیت له گه لیاندو ته نانه ت له ته کی ژنه شاعیره کانی جافه کاندای شیعریان بو یه کتر نویسه ، ههروه ها هه رکاتی گه وره ییکی جاف کوچی کردوه مهوله وینی شینی بو کردوه تهو شیعه ی هه ره له پیش چاودایه که له کوچی قادر به گی که بخسره و به گک دا نویسیه تی که له گورستانی سه یید خه لیلدا نیراوه وه داوا له خاوه ن مه قامه که ته کات که ئاگای له قادر به گک بیت ، وه ته لی .

یاخه لیل ئامان کی عاده ت که رده ن
نوشه وه ده رگای که ریمان به رده ن

تهوه تا مه حمود پاشای جاف که شکۆله که ی خوئی به شیعی مهوله وینی رازاندوه تهوه .
ته مانه جگه تهو هه موه مه لاهه فیه ی یانه ته که ره وشه جوان و قسه خوشه کانی مهوله وینی رای کیشاون بۆلای خوئی .
که واته ژبانی مهوله وینی ژبانیکی هه مه ره نگه و (ره نگین که وان) ، مانه نده .
وه له هه موی دیاری تر له شیعی مهوله وینی دا شوینه واری جوانی سوروشتی کوردوستانه .
ئیسته دینه سه ری تهو به شه ی که ته صه ووف کاری کردوه ته سه ری شیعه کانی مهوله وینی وه که مهیش نیه .
له یه که م پارچه هونراوه دا که به «ئیمشه و ته نیانی جه سه ی زه بوخم» ده ست پی ته کات وه باسی خه م و په ژاره ی خوئی ته کات ته گاته تهوه ی ته لی .
ساقی ساجامی ته محار ده خیلیم .
وه داوای باده ته کات له ساقی و ته لی
بدهر پیتم نوش که م چون هه رده جاران .
پاشان داوای سازو سه متورو چه نگ ته کات وه ته لی شیعی خویم به م سازانه وه بۆلین ، دوباره له ساقی ته پارێته وه که مهوله وینی له یاد نه چیت وه ته لی .
ساقی ئامانه ن نه شو جه ویرت
وه فه ریادم ره س تو به شقی پیرت

دیاره مهولهوی پیاوی ساقی و سازو دهفی مهجازی نهبوه شەراب خۆرو شەراب
خوازیش نهبوه ، بهتایهت ساقی سویند ئەدات به عیشی پیری ، واته مورشیده
کهی ، ییگومان ئەم جوړه شیعرانه چ له عهرهیی و فارسیدا چ له کوردی شامه بهست
هەر شەرابی مهعنهوی بهو ساقیش مورشیدهو مهستیش هه مان سوکری تهسهووفه که
باس کرا .

ئەم جوړه شیعرانه تهسهووفیکن ، لهعهینی ئەوهدا وان له پهردهدا وان لهعهینی
ئاشکراپی دا ئەویش بهو بۆنهویه که خاوه نهکهی ناسراوه و دیاره ئەهلی ئەو کارانه نیه
که واته ئاشکرایه مه بهستیشی چی بوه .

له لاپه ره کانی (۳۱ - ۳۲) دا ، که ئەلی

ئەی گرده مه وجودی جه تو گرت مایه .

له شیعره کانی جهزیری و مهحوی تهچیت که بۆنی وه حدهتی وجود ئەدات ، وه
ئەوهنده لهگه ئی شیعره کانی جهزیری دا لهیه که ئەچن باوه ڕم هاتوه ته سهری ئەوهی
مهولهوی شیعره کانی جهزیری خویندوه تهوه ، ئەمهش ئەک هەر سه بارهت بهم
مه بهستهی ئیسته ، به لکو بۆ ورده کاریت که له شیعره کانی فەضیلهدا ههیه ،
بۆنونه ، مه لای جهزیری ئەلیت .

ژ سیرا لامه کان واجب ته نه زول کرد ئیمکانی

فاین العلم این العین واین الاین اذ لاین

مهولهوی ئەلیت

مَتَى مَتَى ؟ حَتَّى أَتَى عَلَيْهِ

مِنْ أَيْنَ أَيْنَ يَتَمَى إِلَيْهِ

له بارهییکی ترهوه مهحونی ئەلی .

غەیری وه حدهت له وجودا نیه ، که ثرەت وه هه

ساده تیکراری به که مه نشهتی ئەوهامی عهدهد

جهزیری ئەلی .

به کبو ئەلیف به نوقطه کر به که شکلی دی لی زیده کر

هه ردهم په یابهی صفره کر بالآ بیالآ روتبهدا

له روویکی ترهوه مهولهوینی ئەلی.
په‌هان ئی ته‌ها وه‌حدهت مه‌وج مه‌وهره
په‌ی شناسانی ظهوریوه‌ش که‌ره

جزیری ئەلیت ،

به‌حرا وجودی جوشی هات نوریک ته‌ه‌زول بو ژ ذات
هاتن ته‌ه‌ییون ئیک صیفات ئەشیا ظهور عیلمی‌یه‌دا

دیاره‌ بیرو باوه‌ری عه‌قائدی ئیسلامی به‌تایه‌ت له‌زانیا‌ری که‌لام‌دا هه‌ر له‌میژه‌وه
له‌ناوی موسولمانان‌دا باوبوه ، وه‌ هه‌ر کامه‌ی به‌جۆری تیکۆشاون ، به‌ده‌لیلی عه‌ق‌لی و
نه‌ق‌لی ی ، وجودی خ‌وای گه‌وره‌و (واجب الوجودی) به‌تی ئەو به‌سەلێن وه‌نه‌ی
ده‌ست‌کردی جزیری یان مه‌وله‌وینی بی‌ت مه‌به‌سەم تاراده‌یی‌ک له‌یه‌ک‌چونی دارشتنی
وته‌کانه ، به‌تایه‌ت ئەگه‌ر هه‌م‌وی گوته‌کانی هه‌ردولایان به‌رانبه‌ر بگه‌ڕین ، دیاره
ئه‌وه‌ش له‌وزه‌ی ئەم نویسنه‌ی ئیسته‌ی من به‌ده‌ره‌، به‌لام بۆیه‌ خسته‌مه‌ به‌ری‌چاو
بۆئه‌وه‌ی بزانی ، شایه‌د که‌سی په‌یدا‌بوو وه‌ ئەم‌کاره‌و ئەم به‌راورد‌ه‌ی کرد .
هه‌ر له‌م قه‌صیده‌یه‌ی مه‌وله‌وینی دا ووشه‌کانی وه‌حدهت ، ناسووت ، جه‌مال ،
جه‌لال ، فه‌نا ، به‌کار‌بر‌اوه .

له‌ لاپه‌ره‌ی (٣٩) دا ئەلی ئەم شادی‌یه‌ی من ه‌ی باده‌ی وه‌صلی تۆیه ، که‌واته
تۆ هه‌ر له‌م باده‌ی وه‌صله‌م بۆتیکه‌ با له‌طائفه‌کانم هه‌مویان زیندو‌بنه‌وه ، جا ئەلی .
سایتمده‌ر ده‌ی ده‌ی ، په‌ی‌په‌ی ، نه‌و مه‌ی مه‌ی
له‌طائف مه‌رده‌م په‌کسه‌ر بکه‌ر خه‌ی

له‌ لاپه‌ره‌ی (٤٨) دا قه‌صیده‌ییکی بۆ مورشید وه‌ مورشیدزاده‌ی خ‌وی
شیخ‌به‌هائوددین نویسه‌وه ، ئەلی .
ساقی ئینه‌ به‌زم وه‌صلی یاران‌ه‌ن
چه‌رخ‌بیچ هه‌رته‌وه‌چه‌رخ هه‌رده‌ جارانه‌ن
ده‌وری ده‌ر وه‌ به‌زم وه‌ پیاله‌وه
ژه‌نگی دل وه‌زاخ مه‌ی بماله‌وه

جامی مان جەدەس تۆ ھەم سەندەبۆ
فرصەتەن نەصیو نەك نەمەندە بۆ

ئەلی، ساقی ئەمە بەزمی وەصلی یارانە کەواتە خولیک بدەو جامیکان بۆتیکە لەو
مەیهی کە ژەنگی دل لائەبات، «واتە رەین» لائەبات.

(کلا بلران علی قلوبهم ماکانوا یکسون) : (مطففین ۱۴) جا ئەلی نەکا عومر
بەدەمیەو نەمای، با لەخەمەتی تۆیشا ئەی تازە مورشید بەرە کەتیکان پی گەیشتی
هەروا کە لەباوکتەو پێان گەیشتەو.

لەلایەری «۶۱ - ۶۴» لەتەکی خوای خویا رازونیاژ ئەکات وە داوای لی بوردنی
لی ئەکات، لەم قەصیدەشا ووشە ی تەصەووف زۆر بەکارئەبات، وەکو.
هەوای نەفس، چەن تەزبیحیکێ ذیکر، رینگە ی حەقیقەت، مەحبوبی
حەقیقی، مەوطفینی ئەصلی، هەوای مەجازی، کبیرونیاژ، وە زۆر شتی تر.

لەلایەری (۶۷) دا شیوەن بۆ چۆل بونی ماوای تازیە کە ی ئەکات، مەولەوی
هاتوتە سەیری هەواری چۆلی یاران، لەکاتی باسی ئەوشتانەدا گوا یا کاتی خوی لەو
هەوارانەدا بون وەئیسە نەماون، ئەلی پەری گۆلی مەعاریف وەریوەتە سەری
گل، چەمەن لەسۆزی بۆلبۆل چۆلە، کوا ئەو نەزەرە ی پیرم لیرە داو کوا هەلقە ی
ذیکری «خەفی»، واتە ذیکری نینیی نەقشبەندی یەکان، کوا نالە ی هەزار رەنگی
صوفی یەکان... هتد.

لەلایەری خەفتادا باسی وەلەلە ی دەفی شای دەرویشان وە جۆشی سەمتوری
گۆران ی پێژان ئەکات، ئەلی، ئەمانە سازکەن بەلکو تۆوی ئارەزوی دل بەئاوی
بارانی چاو سەوزکە مەو وە بەئاهی هەناسەم سەرلەبەیان گۆلی پرووی تازی
پیشکوینم. هەر لەپاش ئەمە سەرلەنوی لەم پارچە شیعرەیشا هەز داوای دەفی
دەرویشی ئەکات، ئەلی، دەرویش بەم دەفەت هەم پەندی خەلک دادەو هەم
لۆمەو سەرزەنش من بکە، بلی دەهەستە، شەو دەست لەخەو هەلگرەو
دەست بکەرە خواپەرستی، چونکە تەنھا ئەوانە ی کە بیدارن وە وان لە خواپەرستیدا
ئەکەو نە بەری پەرتموی تەجەللای هەق، چونکە تەجەللا بۆ نوستوان وە غافلان نیە
بۆ دل بیدارانە، ئەلی شا یەد ئەمشەو نوری خودا درەوشایەو وە تۆ نوستوبی وە لی ی

مهحروم و ئی بهش بویت وه ههتا ههتا به بویه داخ بۆت . ئهم باسهی مهولهویش
لهو یوه سهرحاوهی گرتوه . که ئه لیت .

واچه هه ی دله ی ئه بله ی ئی خه بهر
هۆرێز ساتی تهرک خاوی شیرین کهر
نهوا میهان بو تو نهوینی کهس
خه فته بو په ریت تا ئاخه نه فسه

له لاپه ره ی « ٧٣ - ٧٦ » ستایشی مه رحومی شیخ حه سه نی مه ولاناوا ئه کات که
یه کیکه له پیرانی ته ریه قه قی قادری ، وه له سالی « ١١٣٦ ک » دا ، فهو قی کردوه
« دیوانی مه وله وێ ماموستامه لا که ریم » ، موصطه له حاتی ته صه ووفی زۆری تیا به ،
مه وله وێ زۆر له موصطه له حاتی گۆر یه ته سه ری شیوه ی هه وارمی .

ئه لێ : بۆلۆلی گۆلشه ن ئی نام و نه نگه ی
ته زه روی سه رچل باغچه ی بیره نگه ی
نوخته ی ئینتیهای دائیره ی ته مام
نه ی ، ده سی نه ی چی ، توتی دیای جام
یا نه ی دل وه فه یض رای مه ولا ناوا
ته واری ته رلان ، لان مه ولاناوا

واته ، ئه ی بۆلۆلی گۆلشه نی (بیناوی) ، صوفیه تی خۆی بیناوی به و ، (بیره نگه ی) به .
ئه ی بالنده ی باغچه ی (بیره نگه ی) واته ئه ی ئه وکه سه ی به شوینی ناوبانگ و
زه رق و به رقی دنیا دا نه گه راوی .

ئه ی نوخته ی پایانی ته وای دائره کان ، له به شی ریبازی نه قشه بندی دا ، باسی ئه و
دائره م کردوه ، به دائیره ی ئیمکان ده ست پی ئه کات وه به لاته عینی ته وای
ئه ییت . ئه ی ئه وکه سه ی که وه کو بلویری ده ستی نه ی چی وه های ، هه م خۆت
داوه ته ده ستی بلویرهن ، واته ده ستی خاوه نت ، به کورقی خۆت ته سلیمی
خودا کردوه ، که ته سلیم پایه ییکی ته صه ووفه ، واتا ییکی تری ئه وه ته ، وه کو که
بلویر ئاورشین که ری هه ست و ره وانه ، تۆیش ئاوا کارئه که یته سه ری ده روون ، وه
نه فه سی خوداییت ئیدایه ، وه وکو توتی له ئاویته دا سه یری خۆی ئه کات تۆش ئاوا
هه م عه بی خۆت له به رچاوه و هه م ئاگات له پشقی سه ری خۆته و خاوه ن که شنی .

ئەي ئەو كەسەي كە مائى دەرونت بە فەيضى خودا سواغ دراوه و
بريسكه‌ي دى ، وه ههروهكو «بازى» تەرلان ، لە گوندی «مەولاناوا» دا لانهت
كردوه .

سەبارەت بە شیعری یەكەمى مەوله‌وێ كە ئەلى
بولبولى گولشەن بى نام و نەنگى

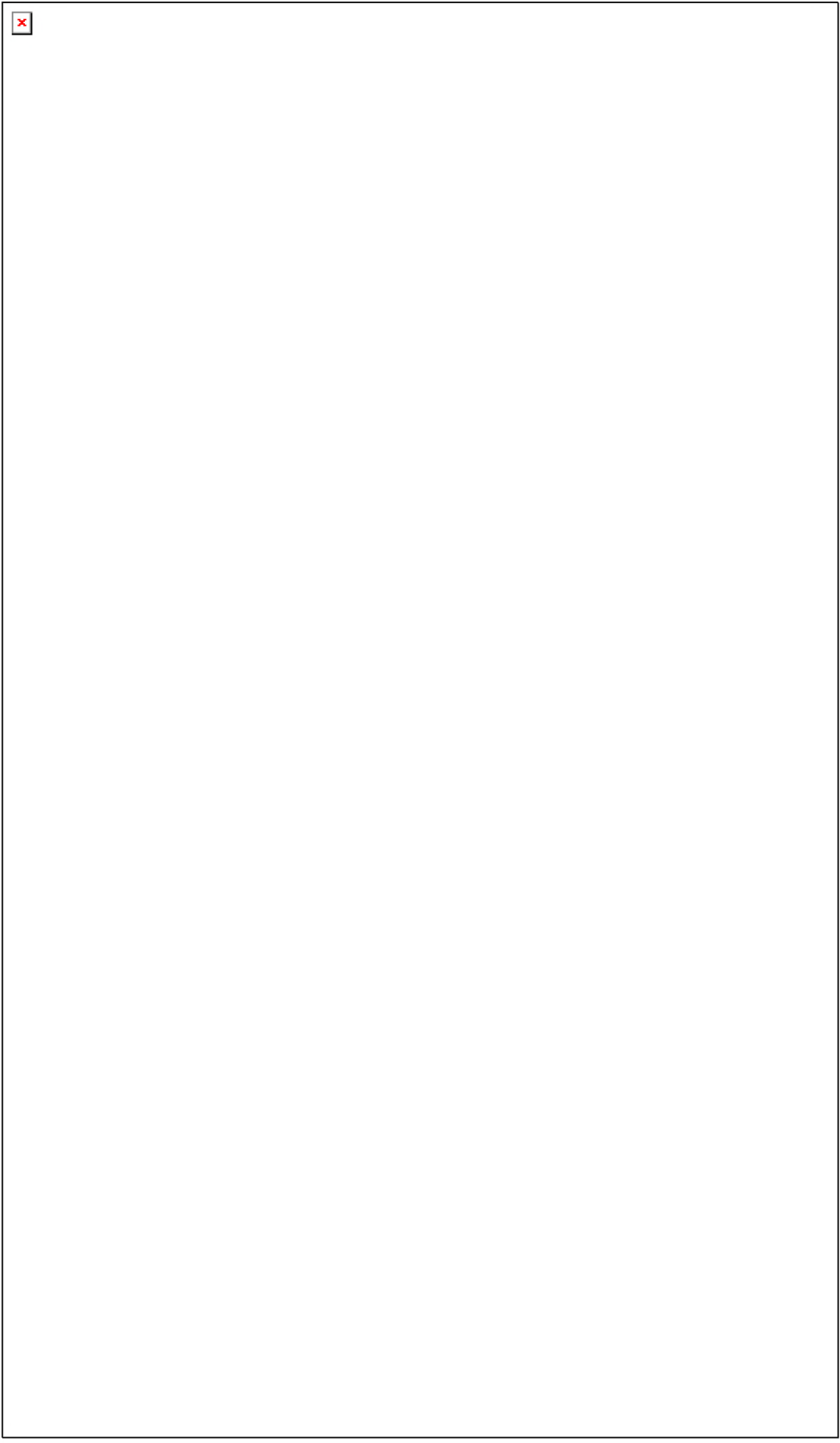
تەزەروى سەرچل باغچەي بى رەنگى .
مەولانا جەلالوددىن شیعركى هەيە پر بەپىستى ئەم موصطەلەحەيە كە ئەلى ،
عشقەي كز پى رنگى بود
عشق نبود عاقبت ننگى بود

ئەلى ئەو عشقەنەي كە بو بە دەست هينانى رەنگى بىت ، واتە بو ئەوە بىت پى بلىن
صوفى ، يان شىخ يان پياوچاك ، يان هەرچۆرە دەست كەوتىكى دنيايى ، ئەو
عشق نەي وه ئاخىرەكەي نەنگى و ئابرو چوئە ، جابۆيە مەوله‌وێ بە شىخ جەسەن
ئەلىت مەلى سەرچلى باغى بى رەنگى .
ههروه‌ها موصطەلەحائى تریشى تیايە .

لێرەدا مەبەستىك هەيە بە پىوستى ئەزانم بىنوسم ، ئەویش ئەووەتە ، جەنابى ماموستا
مەلا كەرىم لاى واىە برى ووشەي هەورامى «نەي» ئىضافەي نەي ، لەبەرى ئەووە لە
دیوانەكەدا نەبىنوسىون ، ههروه‌كو لەم شیعراوەدا كە لەباتى ئەوەي بنوسى (بولبولى
گولشەن» نوسبۆيە «بولبول گولشەن» يان لەباتى «نەي دەس نەي چى» نوسبۆيەتى : نەي
دەس نەي چى يان لەباتى «تەوارى تەرلان» نوسبۆيە «تەوار تەرلان» .

من به چەن بەلگەيىك لام واىە جگە لەو شۆيتانەدا كە بە هاوردنى ئەو نەي بە كىشى
شیعەرەكە تىك بچىت ، ئەگىنا هاوردنى ئەو نەي بە جوانترەو هەقى خویشیەتى . بەلگە
كانیشم ئەمەنە .

یەكەم من خۆم هەورامى وه هەمو شۆيتىكى هەورامان گەراوم لەون ، تەخت ،
دزلى ، ژاوه‌رو ، هەمویشیان ئاموشوى بيارەیان كردوه ، هېچكام بە نى ئىضافە قسە
ناكەن جار جار (واوى) ئىضافە جار جارەيش (نەي) ئىضافە بە كار دێرن . واوه‌كەيش
بەم جۆرەيە (نەيەو دەسو نەيچى) (بالبول گولشەن) (تەواره‌و تەرلانى) .

نێینهوه سه‌ری باسه‌که‌ی خۆمان. له‌لایه‌ری «٩٣» دا، له‌ باره‌ی جه‌لال وه‌ نه‌جه‌للاهه‌ باسی کردوه‌ وه‌ پێشان ئه‌دات، خاڵه‌تی جه‌لال خاڵه‌تی تو‌ره‌یی و قه‌هره‌ «سه‌یری ووشه‌ی جه‌لال بکه‌ن هه‌رلهم کتێبه‌دا»، جا ئه‌لی «بسم الله» تو‌که‌وا‌ی له‌ جه‌لال دا ده‌ بمرده‌ره‌ به‌ری تیره‌کانت.

له‌ لایه‌ره‌کانی «٩٤ تا ٩٦» دا، سه‌رله‌نوێ باسی ده‌ف و ساق و مه‌ی و نه‌ی و ئاهه‌نگ و مو‌طریب ئه‌کات، به‌لام ئه‌مانه‌ ئاماده‌ ئه‌کات بو‌ رو‌یشتن بو‌ زیاره‌تی هه‌زه‌تی غه‌و‌ث له‌ به‌غدا، وه‌ ووشه‌ی خوشوع وه‌ دو‌عایش به‌کار ئه‌بات که‌هه‌موی بابه‌تی صوفیه‌تی و ووشه‌ی به‌کار براوی صوفیه‌تی یه‌.

مه‌وله‌ویی له‌ لایه‌ره‌ی «١٠٥» به‌ولاهه‌ سه‌باره‌ت به‌پیری باس ئه‌کات وه‌ ناسک کارپێکی زوری به‌کار بردوه‌، ئه‌لی، ناوچاوانم ئاره‌زوی زیاره‌تی ئه‌ژنۆم ئه‌کات وه‌ئهمه‌ش کړنوش بردنه‌ بو‌ جه‌نابی پیری.

به‌کورتی ئه‌بیاته‌وه‌ سه‌ری ئه‌وه‌ی که‌ئێتر واده‌ی تو‌به‌ی به‌که‌جاری یه‌، وه‌ باسی سه‌رکه‌شی به‌کانی خوی ئه‌کات وه‌ئه‌لی ئه‌مانه‌ هه‌موی هی سه‌رچلی و لاوی بون وه‌ئێتر واده‌ی تو‌به‌مه‌، خودایا تو‌یش ئه‌م ته‌وبه‌مه‌ لی قبول که‌یت.

وتمان تو‌به‌ش یه‌کیکه‌ له‌مه‌قامه‌کانی ته‌سه‌وو‌ف. له‌لایه‌ره‌ی «١١٩» به‌ولاهه‌ له‌ نامه‌پێکه‌دا بو‌ شیخ مو‌حه‌مه‌د جه‌سیم ناو، سکا‌لا له‌ ده‌ستی دو‌وری ئه‌و ئه‌کات وه‌ ئه‌لی، جیهانی زانیاری بی‌خواوه‌نه‌و مه‌دره‌سه‌کان چۆلن. له‌م نامه‌یه‌دا مو‌صطه‌له‌حانیکی زوری صوفی‌گه‌ری به‌کاربرده‌وه‌ بری یاسای ته‌سه‌وو‌فیشی هاوردوه‌ته‌ ناوه‌وه‌.

وه‌کو ته‌قدیس، نه‌جید، ته‌وحید، «کشف‌الغطا» هه‌رچه‌ند لێره‌دا ناوی کتێپیکه‌ به‌لام خاڵه‌تیکیشه‌ که‌ به‌سه‌ری دلی رێبواره‌دا دیت وه‌شتی پشت‌په‌رده‌ی پێشان ئه‌ده‌ن، وه‌ پاشان باسی ته‌سلیم ئه‌کات، واته‌ رازی‌بون به‌ ته‌قدیری خودا، که‌ مه‌قامی ته‌سلیم یه‌کیکه‌ له‌مه‌قامه‌ بالاکانی صوفیه‌تی، ئه‌لی:

هه‌ر شیرێ جه‌شیر شیران شیر وه‌رده‌ن
گه‌رده‌ن په‌ی زه‌نجیر ته‌قدیر که‌چ که‌رده‌ن

ههروه کو وتمان ، مهقام ههيه و حال ههيه ، مهقام بهوچونه ته بهرده وامه ئه لێن
ریبوارى ریگه ی ته صه ووف تیا ئه مینته وه نا هه رکائى خوائ گه وره بیهویت ، وه
ئهو که سه «استعداد» وه «قابلیت» ی هه لگرت بۆ مه قامیکی بالائز ، ههروه کو
چونه ئی ئیسته ی کاربى سپیراوو فرمان بهری میری که له پایه یکه وه «تەرفیع» ئه که ن
بۆ پایه یکی بالائز ، حالیش ، خوشی و ناخوشییک ، وه یان گهرمی و پروناکی و
به ره که ئیکه ، زوو ئیهر ، دیتو ئه چییت وه ریبوار خوی هه ستی ئه کات ، ئه ویش
ئه کریت «تەشبییهی کهین» به پاداش ، وه یان «تەشویق» وه ئافهرینیك ، وه یان ،
دلخوش کردنیکی زوانی ی ، یان ماددی ، که له گهل کار به ده ستیکی میری دا
ئه کریت ، که ئه وشته خوی پایه و پنه نیه ، به لام ، ئه کریت مۆرده ییک وه دلخوشییک
بیست بۆ ئه و کار به دهسته ، له ئا کامدا له و دل خوش کردن و ئافهرین کردنا نه وه بۆ
ده ره کهویت ، که میرنی لێ رازی یه و ، وانه وه دا پایه ی بالائری بدریتی .

جاوتمان مهقام زورن ، به نام ، ده مهقام هه ن ، نه کری بلتین وه کو بنجو ریشه ،
 و دیان ساقی درهختیکن هه مو مهقامه کانی تر نه به لقو پویان ، نه گهر بیتو باوه ری
 هه مو پیاوه گه وره کانی ریگه ی تهسه ووفیش بگرینه پیش چاو ، که بریتک له
 حاله کانیان به مهقام ناساندوه ، مهقامه به تاوبانگه کان له پانزه مهقامیش زیاترن
 وایسته به که به که ی تهو ده پانزه مهقامانه تان «بهوچه شنه ی تهو گه وره پیاوانه خویان وتوبانه»
 پی نه ناسینین ، وه باسیان نه که یین .

پیشه‌نگی هه‌مو مه‌قامه‌کان ، مه‌قامی «ته‌ویه» یه ، بی‌گومان ، هه‌ر مه‌قامه‌ی
خۆی شوێنه‌وارو (مه‌لاحی‌یه‌تو) چوارچۆنه‌یه‌کی هه‌یه ، مه‌گه‌ر ئه‌و که‌سه‌ خۆی
هه‌ستی‌پێ‌یکات که‌ وایه‌ مه‌قامه‌که‌دا ، به‌لام له‌گه‌ڵ ته‌وه‌شا هه‌ر ئه‌و گه‌وره‌ پیاوانه
خۆیان ، پری‌جار پری‌شتیان درکاندوه ، سا‌یان به‌ نووسین وه‌ یان به‌ گوته‌ی
ئه‌وانه‌مان به‌ ده‌سته‌وه‌یه‌و ، هه‌روه‌ها «ظاهیری‌شمرعی» ته‌وشته‌ش ، له‌گه‌ڵی‌ ئایاتی
قورئانی‌ش‌که‌دا که‌ له‌وباره‌وه‌ هاتون .

به باوه ری گه وره پیاوانی ریځگه ی ته صه ووف، «تموبه» ته یته په شیان بونه وه و
ده سه لگرتن له کاری دزی فهرمانی خوردا، به یی ده ستوری قورئان تموبه فهرزه

لهسهری ههمو موسولانیك، له سورهی نورد، خوا ئهفهرمى. «وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» كهوابو لهسهری ههمو موسولانیكه تهوبه بكات، چون تهوبه ييك ؟ «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا توبوا إلى الله توبةً نصوحاً» بهكورتی، نه صوح ئه بینه تهوبه ييكى بی گهرانهوه، تهوبه ييك لهكانگای دهرونهوه ههل قولیت وه لهپهشپانیکی راسته قینهوه سهراوه بگریت، واته ئه بی توله دل ودهرونهوه بگورییت تاخوایش یارمهتیت بدات، ههروه كه ئهفهرمى «إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُبَدِّلُوا مَا بِنَفْسِهِمْ»، «مُتَوَطِّلِبِ ثَمَلَه ككى» «٣٧٨» ك لهكئیی «قوت القلوب» دا «٣٠» لاپهه ههر لهسهری باسی تهوبه چوههجا چون دياره كه تهوبه فهرزه ئهوه ئایهت بو ئه نجام دانی كه له پششا وتمان، كهواته بوه فهرز، ئه بی ئه گهر تهوبه نهكین ؟ ئهوه تا لهسورهی حوجورات ئایهتی «٩٩» دا ئهفهرمى «وَمَنْ لَمْ يَتُبْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ» كهواته تهوبه نهكهر به بی دهستوری قورتان «ظالمه» و لهزومرهی ستهمكاران دائه نریت ههر به بی ئایهت خوای گهوره ههم تهوبه قبول ئهكات وه ههم گوناھی تهوبه کاریش ئه بهخشیت چونكه ئهفهرمى «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ» وه من لهوه وپیش لهكاتی باسی ئهوه دا كه تهصه ووف ریزه ویکى ئیسلامیه ههموی ئه وئایه تانهم توسیون وه پویستی به دوباره کردن نیه، جا بزانی گهوره پیاوانی تهصه ووف تهوبه چون باس ئهكهن، وه به لایانهوه تهوبه چونه وچه ندهلهی ههیه، ئهم گهوره پیاوانه ئه لئین، تهوبه بناغه ی ههمو حال و مهقامیکه وه ههرچی حال و مهقامه كه باس ئهكزیت به هزهو ئاکامو ئه نجامی تهوبه ن، زهوی چ دهوریك ئه بینی له دروس کردنی خانوو بهرده دا، كه به بی زهوی خانوو نا کریتهوه، تهوبهش بو حال و مهقام واته، چونكه به بی تهوبه هیچ حال و مهقامیک دهس نا کهوئیت، جا تهوبه سی پله ی ههیه.

- ١- «تهوبه»: «وَأَنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا» «غافر الذنب قابل التوب»
- ٢- «انابه»: «وجاء بقلب منيب».
- ٣- «أوبه»: «نعم العبد انه أواب».

تهوبه، خوای به شیوه ییکى ئیکرانی، دهس ههل گرتنه، به شیوه ییکى ئاشکراو نهیى له ههرچی موخاله فهی شهعه واته ههرچی خوایی ناخوشه وه دهس پیکردن، وئه نجام دانی ههرچی خودایی خوشه به بی شهعه به ئاشکراو نهیى.

جا ههروه کووتم سی پله دانروه بۆ ئەم پەشیمانی یە، ئەو کەسە ی تەوبە کە ی لە ترسی «عەذاب»، واتە ئازاری خودا، وە بۆ وەرگرتنی پاداشی خوشی ئەم دنیا وە بان بەهەشت، لەودنیادیو، ئەو «تەوبە»ی کردووە، وە «تائب» ئەو کەسەش، هەرلەبەر شەرم لەخودا، وە لەبەر ئەوەی خودا چاوی. لەکردووە وە کانیەتی، وە لە هەموشتیکێ ئاگادارە تەوبە ی کرد ئەو «مۆبە» کەوتووە تەبەشی «ئابە» وە ئەو کەسەش، کە هەر لەبەر دان نان بەعەظەمەتی خوادایە کە نزیکێ خراپە ناکەوێتو، هەموچاکە ییکیشی لی ئەو شێتەو، ئەو کەوتووە تەبەشی «تەوبە» وە بە «ئاب» ناوبراوە.

جاسو فی یەکان باسیکی تریشیان هاوردووە تە ناو وە لەبارە ی ئەو وە کە مەووف ئەبی لە چ شتێک تەوبە کات، قوشەیری (٤٦٥) «ک»، لەزوانی ذوالنون میصری وە کە یەکیکە لەگەورە پیاوانی تەصەووف ئەلیت، تەوبە ی خەلک پریاردانە بۆ دەس هەل گرتن لە گوناوە کردن، بەلام تەوبە ی پیاوچا کان، ئەو تە دەس لە «غەفلەت» هەل گرن، واتە بکۆشن بۆ ئەو ی، هەرگیز، وە بۆ ناقە چرکە ییکیش، خویان لەبیرنە چیت.

«عبد الله التميمي» کە یەکیکە لە گەورە پیاوانی تەصەووف، ئەلیت، ماو زۆرە، لەنیوانی تەوبە ییکو تەوبە ییکێ ترا، بری کەس، پریار ئە دەن دەست هەل گرن لە گوناوە، هی وایش هەیه پریار ئە دات دەست هەل گرت ئە هەل و لە «غەفلەت»، بەلام هی وایش هەیه، تەوبە ئە کات ئەو ی کە چاوی ئەچاکە ی خوی «بیت»، واتە ئەکۆشیت لە پەرستشو چاکە کانی خوی ورد نەبێتەو، وە بەهیچیان دانیت.

«سَهْل ابن عبد الله ٨١٨-٨٩٦ م»، ئەلیت، تەوبە ئەو تە، گوناوانی خۆت لەبیرنە بەری وە.

واتە هەمیشە گوناوی خۆت لەپیش چاویت، بۆ ئەو ی بکۆشیت بەچاکەو پەرستن، تۆلە ی بکەیتەو.

بەلام «جونەید» ئەلیت، تەوبە ئەو تە گوناوانت لەبیر بچیتەو، جا ئەو ی «سەهل» بۆ صوفی تازە کارە کە چاوی لە کردووە ی ناشرینی پێشویەتی و، بەگەرمیش سەرگەرمی پەرستشە، بەلام ئەمە ی «جونەید» کە ئەلیت گوناوانت لەبیر بچنەو، واتە، ئەو نەدە غەرق خواپەرستی بیت، ئەک هەر گوناوە تەنانەت خۆشت

له بیر بچینهوه جانه مهش هی پیگه یشتوان و گه وره پیاوانی ئەو رینگاته، ئەوهش ئەگه ییشت تازه مادام تهوبه تهوبه بیت، خوا، گونا کاری به خشیوه و ئیتر یاد کردنی ناویت به لام «رۆم ابن احمد» هاوچه رخی جونهید ئەو، باوه ریکی تری ههیه، ئەوه ئیشت، ئەو تهوبه بکهیت، له «تهوبه» جانه وتاره، ئەگه ر ظاهر و رواله ته که ی سهیر کهین، پێچهوانه ی شمرعه، چونکه وتمان تهوبه فره ده ی چون تهوبه بکهین له فره ز ۹ وه کو ئەوه ته تهوبه بکهین له نوێژ، به لام، مه به سنی «روم» سو فی یانه یه ئەو ئی نای هه رچاوت له تهوبه کهت بیت، وه بیکه یته ورکه بوخت، وه وا بزانیته، کاریکی گرنگت نه انجام داوه، ئەوه وه سه سه ی شه پتانه بو ئەوه ته له خودا غافلت کات به لکو ئەو تهوبه بکه ی لهو باسی تهوبه یه، وه له پاداشی چاکی ی تهوبه وه له وه ی که تو ئەم کارهت نه انجام داوه، جا تهوبه له خه یالی تهوبه بکهو، هه ر سه رگرمی خوا به رستی ی به.

به م چه شه بو مان هه یه بلیس، تهوبه سنورو دیوارو پرگه ییکه، له نیوانی ژانی پیش تهوبه کردن، واته پیش به شیان بونه وه له کرده وه ی ناپه سه ند، وه ژانی تازه ی دوا ی تهوبه کردن، ژانی خوا به رستی و به پنی فره مان ی شه ر ج جولانه وه.

ئیش توانین، چه ن مه ر جیکی بو دانین، وه کو ئەوه ی به شیان بونه وه و شه ر مه زاری یه له کرده وه ی له وه پیش، وه له سه ر که شی کردن و لاری گرتن له فره مان ی خودای گه وره، له پاشان بریار دانه له سه ری نه گه رانه وه بولای ئەو کرده وه چه وتانه، سی هه م، ده س به جی ده ست کردنه به په ی ره وینی کردن، به دل و به گیان، له فره مان ی خودا، به باشترین شیوه، وه تهوبه ش، هه ره کو قامکان بو کیشا سی پله ی سه ره تایی و ناوه ندی و پایانی ی هه یه که بریتین له تهوبه، ئینابه، ئەوه، ئەوه ی له ترسی سزاو بو پاداش پاشه گه ز بو ئەوه خوا وه ی تهوبه یه، ئەوه ش له بهر شه ر مه زاری خوی، وه له بهر ئەوه ی که خوا به حاضر ئەزانیت، وه روی نیه گونا بکات وه ده س له خرابه هه ل ئەگری وه تهوبه ئەکات، ئەوه ش خوا وه ی «ئینابه» یه، ئەوه ش، هه ر له بهر ئەوه ی به ندی خودایه و، له خوشه و یستی خودا دا تهوبه ئەکات و چاوی نه له پاداشی به هه شت و نه له سزای چه هه نه مه ئەوه ش خوا وه ی «تهوبه» یه، و ئایه تی. و نهم العبد لله اواب» بو ئەو جو ره به ندانه یه، که خوا ده رباره ی پری له په یام به ره کان فره مویانه، «سه ره رای هه موی ئەمانه ش» تهوبه مه قامیکی گه وره ی گه وره پیاوانی شارینگای ته سه و و فیه، وه خه لات و به راتی تایهت و پیناس و شوینه واری خوی هه یه،

که مه گهر هه رخوا بیزانی و تهوبه نده سه ره برزو خوشبه ختانه ی که تهو خه لاته
ته کرین، «شیخ الاسلام عبد الله الانصاري الهروي» ۳۹۶ - ۴۸۱ هـ ک، له کتبی «منزل
السائرین» دا ته لیت، «ولایتم مقام التوبة، الا بالانتهاء الى التوبة لما دون الحق ثم رؤية علة
تلك التوبة، ثم التوبة من رؤية تلك العلة» واته مه قامی تهوبه به ته وای ته بوته ته هی
که سیک، مه گهر ته وکه سه ی گه یشتیه ته وه ی، جگه خودا تهوبه ی له هه موشتی
کردیت واته دهستی له هه مو وه سیله هه موشتی به ردایت، وه ته نها دهستی به خواوه
گرتیت، له پاشان دهستی هه لگرتی له هو ی تهوبه کردنه که، که گونا کردن
یت، یان ته نانه ت وجود ههستی و بوونی خویشی، له پاشان ته نانه ت تهو
هویه شی له بیر بر دیت ته وه، ته بیته چی ... ؟ ته بیته ته وه ی مه قامی تهوبه
له بیر بر دته وه، له یاد خونه وه ی هه موشتیک جگه ذاتی خودا، ته مه خو ی «فنا ی نفس
وه بقا به خودایه» جابویه و تراوه مه قامی تهوبه، چونکه هه بریتی نه له بجران له
خرابه و به سران به چا که وه، به لکو دواپله که ی ناوای لی دیت که و ترا .

«ابن القيم الجوزية» ۶۹۱ - ۷۵۱ هـ ک که له کتبی «مدارج السالکین» دا شهرچی له «منزل
السائرین» کردوه، سه باره ت به شهرچی ته مه قامه، وه مه قامه کانی تره کتبیکی هه زار
لا په زلی هه یه جا سه باره ت به مه قامی «تهوبه» ته لیت «والذي ساقهم الى ذلك سلوك
وادي الفناء في الشهود، فلا يشهد مع الحق سبباً، ولا وسيلة ولا رسماً البتة» له پاشان ته لی
«ونحن لانكر ذوق هذا المقام، وأن السالك ينهي اليه ويجد له حلاوة ووجدا ولذة لا يجدها
لغيره البتة، وأما يطالب أربابه والمشمرون اليه بأمر ورائه وهو أن هذا هو الكمال، وهو اكمل
من حال من شهد الفعالة وراها ورأى تفاصيلها مشاهدا لها صادرة عنه بمشيئة الله وارا دته
ومعونه فشهد عبوديته، مع شهود معبوده، ولم يغيب في شهود العبودية عن المعبود، ولا يشهد
المعبود عن العبودية، فكلاهما ناقص، والكمال أن تشهد العبودية، حاصلة بمئة المعبود وفضله
ومشيئته، فيجمع لك الشهودان، فإن غبت بأحدهما عن الآخر فالمقام مقام توبة، وهل الغيبة
عن العبودية الا هضم لها ... ؟» .

به کورتی ناوه رو که که ی هه ره چیت ته سه ره باسی تهوبه له تهوبه کردن، واته ،
فه نابونی به نده، له ذاتی هه ق دا، وه به قاوما نه وه ی ذاتی هه ق، جا ته لی، ته وه ی
تهو گه وه پیاوای ریگه ی ته صه و وه ی خسته ته سه ری ته مه به سه ته، ته مه
گرتنه به ری ریگه ی فه ناته، ناوای گه یشتن به «شهوده» (شهود، واته دیتن،

وههست کردنی نوری ههق ، به چاوی به صیرت ، به چاوی دهرون) تهلی ، بۆ
 به دهست هیتانی خوشی شو هوده ، وا ئهم خه لکه شیوی فه نای داوه ته به رو ئهو
 رینگابه ئه پیوی ، جا هاتو ئه وان گه بشتن به و ئاواته ، (فلا يشهد مع الحق سبيلًا) ئیتر
 سه به بو وه سیله یێک ناییزیت ، وه پیویستی به ده لیل نیه چونکه گه یشتوه ته
 «معدلول» «ولا وسیله ولا رسا» ، البته به هیچ جۆری پیویست به هیچ وه سیله یێک نامینی .
 (وه سیله یێش له شو هوده ، که یه عین الیقین وه سیله ی بۆچی به ؟) جائه لی ، خو ئیمه
 «ئنگاری» ذهوق ، واته چه شتنو مه زه کردنی ، ئهو مه قامه ناکه ین ، وه لیان روونه
 رییواری نه سه وونی ته گاتی ، وه شیرینی و خوشیه که ی ته چه شی ، له ذهوت و
 خوشییکی وه ها که له هیچ شتیکی ترا نایینی ، به لام ئهو که سانه ی که خواز یاری
 ئهم ذه و قه ن ، وه ئه وان ه ی که قۆلیان بۆی کردوه به لادا ، ئه وان ، به مه رازی نابن و
 دانا مرکین ، وه بۆ له وه بالاته که ی ته کۆشن ، که بریتی به له «که مال» واته «دوا به ی
 خواناسی» ، وه ئهو حاله ته و او ترو به رزتره ، به لای ته وانه وه ، که پنی ته گه ن و
 ئه یزانن ، وه به باشی چه ندو چۆیه ته که یان ، به در یژنی بۆده رکه و توه و ، به چاوی
 خۆیان دیوانه ، ئهو چه ن و چۆنه ی که به پیی خواستی خودا خۆی و به یارمه تی و
 ویستی ئهو ، روونه دات ، «له باره ی حالی ئهو که سانه وه ته ئیت» به نده گی خۆی له گه ل
 خودایی و په رستراوی ئه ودا ، پیکه وه هه ست ته کات ، وه له و کاته شا ، هه رگیز
 به نده یی خۆی ، به رانه ر به و په رستراوه ، له یاد نا چیت ، وه هه روها به
 چاوی که وتنی په رستراو ، له و کاته دا که ئهو به نده ییکه و وا له له ذه تو خوشی
 چاوی که وتنا ، هه رگیز ئهم نزیک ی به نایته هۆی له یاد بر د نه وه ی گه و ره یی خودا ،
 هه روه هاش نایته هۆی له یاد بر د نه وه ی به نده یی و بچوکی خۆی . به لام له روانگی
 مه قامی «که مال» وه ، هیشتا ئهم حاله ش هه ر که مال نیو ، که مو کوری ی تیا به ،
 به لکو که مال ته وه ته ، ئهو به نده یه هه ر له و کاته دا بزانیته که ئهم به نده یی به و ئهم
 نزیک ی به به «فه ضل و که ره م و ریست و خواستی خوا خۆی په یدا بوه» واته «به نازانی به نده نیو
 به فه ضل خودایه» ، خودا ته فره می «قل لا تمنوا علی اسلامکم» ، یل الله یکن علیکم ان
 هداکم للایمان (حجرات) ، هه روه ها ته فره می «وهو الذی یقبل التوبه عن عباده ، ویغفر
 عني السيئات» ، به لی که مال ، ته وه ته که به نده زو ریاش بزانیته ئهم پایه ی
 به نده یی به ، له (فه ضل و) که ره می خواوه ن به نده که وه ، واته خوا ی گه و ره وه ،
 ده ست که و توه ، جائه گه ر ئهم خوشه ویستی و پی زانیته گه بشته راده یێک خو نت
 له یاد چه وه ، ته نا خودات له یادابو ، جا به و مه قامه ته لێن ، مه قامی «ته و به» تیا ئهم
 خۆ له یاد چه وه ، ته وه نا گه یینیت که ئیتر ته و به و گونا هو به هه شت و جه هه نه م و
 هه مو شتی که له یاد چه وه ته وه . وه هه ر خوا ما وه ته وه و فه ضلو که ره می ؟

بەم چەشنە دیمان تەوبە ، لەروانگەى شەرعەو ، ئەو تە ، لەسەرى ھەمو
موسولماننیکە تەوبە بکات ، واتە : دەس ھەلگەری لەخیلافی شەرع ، وە قەرزو قۆلەى
خەلک بەداتەو وە بەردەوام بێت لەسەرى خواپەرستى و چاکەکردن ، بەلام
لەروانگەى تەسەوووفەو ، ھەم ئەم مەرجانەیشى ھەبەو ، ھەم لەو زياتریش ،
بەلکو چاکەو پەرستشەکە ئەگەیینتە کارى وای لى ئەکات ھەول و تیکۆشانىکى
بەردەوام بەدات بۆ گەشتن بە مەقامى «عین الیقین» ، وە ئىمانى کامیل ، وە ناسىنى خوا
بە ئى پەنا بردن بە دەلیل ، چونکە ئاشکرایە «مەدلول» کە خودایە ، ئەگەر بە چەشنىکى
دەو ، وە موشاھەدەى بەصیرەت ناسراو ھەست کرا ، ئەو بەندەى ، ئەیتە بەکى لە
بەندە خۆش بەخت و خوانامەکان ، خواناسىنىکى وەھا ، ھىچ ھۆنىک وە ھىچ
نەفس و شەیتانىک ، وە ھىچ لاریگرو خوانەنامىک ، وە ھىچ نوسراو و باوەرىکى
«ئىلھادى» ناتوانى کارى تى کات ، وە بۆ چرکەنىک لەخودا دورى خائەو .

ئەوسا کە ئەوجۆرە حالە خواپى داو بە ئەیتە مەقامىک کە پى ئەلین «تەوبە» وە
بەکىکە لە مەقامە ھەرەگەرەکانى تەسەوووف .

ئابە :-

لای برى لەگەرە پیاوانى رىزەوى تەسەوووف ، بەتایبەت لای
نەقشبەندى بەکان ، «ئابە» بەکىکە لە مەقامەکان ، ئەو کە سەش خواوەنى «ئابە» بێت
پى ئەوترى «موسیب» ، بى گومان لەزۆربەى کتیبەکانى تەسەوووف دا ووشەى «ئابە»
ھاتو ، بەلام لێرە دا مەبەستم «مەقامە» ، کە برىکیان لەکاتى پیرمست کردنى
مەقامەکانا ، ناوى مەقامى ئابەیان ھانیو و برىکیشیان ناویان نەھانیو ، بۆئەو
(شیخ عبداللەى دهلوى) کە مورشیدى مەولانا خالیدى نەقشبەندى بە لى کتیبى «ایضاح
الطریق» دا بەکەم مەقام بە مەقامى تەوبە ناوئەبات ، وە دوھەم مەقام بە مەقامى «ئابە»
دا ئەبێت .

لە کتیبى «مُعْجَمُ مُصْطَلَحَاتِ الصُّوفِيَّة» دا ، ئەللى ، ئابە برى بە لەگەرەنەو
«غەفلەتەو» ، بۆدیکر واتە گەرەنەو لە حالەتى لەبەد بردنەو ھى خودا ، بۆسەرى حالەتى
یادکردنەو و ناو بردنى خودا ، ھەر وەھا ، ئەبێت دەست ھەلگرتە لە ھەمو شى ،

وه گه رانه وه بۆلای خودا ، ئەلێت ، مونیب ، بەو کەسە ئەلێن ، جگە خودا پەنایێکی تر
 وه کە سێکی تر شک نەبات پەنای بۆ بەریت و، بگەریتە وه بۆلای خودا ، «خۆشمان
 بەوانە ی دەس لە خرابە هەل ئەگرن و ئەگەریتە وه بۆلای خودا ، هەر ئەلێن ، فلانە کەس
 گمراوە تەوه» واتە لە خرابە وه گمراوە تەوه بۆ چاکە ، لە گومرانی و وێلی و
 سەرگەردانی یەوه بۆ سەری رێگای راست ، لەلای خەلقە وه بۆلای خالێق ، جا ئەم
 گمراوە یە کاتی صوفی یانە یە ، جۆریک بگەریتە وه ، خۆی لە بیر بچیتە وه وه هەر
 خودای لە یاد بێت .

هەر لەم کتێبە دا ئەلێت، ئەلێن ئینابە ی بەندە سی جۆرە ، ئینابە بە نەفس ، بە دل ،
 بە رووح ، ئینابە ی نەفس ، ئەوە تە تەرخانی کات بۆ خەمە یی خودا ، واتە ئە نجام دانی
 هەرچی سپاردە یە ، ئینابە ی دل ئەوە تە ، جگە خوا هیچی تری تیانە یێلی واتە ،
 تەرخان کردنی دل بۆ یادی خودا ، «وہ گسک دانی لە هەرچی شتی ترە ، ئینابە ی
 رووحیش ، بەردەوام بونە لە سەری «ذیکر» واتە ، ناوی خودا بردن و یادی خودا کردن
 بە جۆریک نە پەرژێتە وه سەر هیچی تر وە پەنا نە بات بە کەسی تر ، وە کەس نە کاتە
 هاوشانی خودا لە دەرونا .

شیخ عومەری سەھرە وەر دیش « ۵۳۹ - ۶۳۲ ک » لە کتێبی ، «عوارف المعارف» دا
 پێناسی ئینابە هەر بە وجۆرە باس ئەکات کە باس مان کرد ، هەروەھا ، ئەلێت ، مونیب ،
 بەو کەسە ئەوتری کە گمرا بێتە وه لە هەرچی شتی سەرگەرمی کا بە خۆ یە وه خودای
 لە بیر باتە وه بۆلای خودا خۆی ، هەروەھا ئەلێت «مونیب» کە سێکە کە جگە خوا کەس
 شک نە بات ، واتە هیچ کەس بە کەسی خۆی نە زانیت خوانە یێت ، لە پاشان ئەلێت
 ئەوە ی پێویستە بۆ دامەزراندنی «ئینابە» ئەوە تە ئەو کەسە مەقامی تەوبە ی برییت :
 تەوبە ش دانامە زرییت تاوە کو «موجاهەدە» خەبات وتی کو شانی بەندە ، خەباتیکی
 دامەزراوە یێت ، خەباتیش ، بەنی بە دەس هێانی پلە ی «صەبر» دەست نا کەوێت .

«شیخ عبدالله الأنصاری الهروی» (۳۹۶ - ۴۸۱) ک ، ئەویش سە بارە ت بە ئینابە ،
 ئەپێشا دەس بۆ ئەم ئایە تە راتە کێشی کە ئە فەرمی «وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ» جا ئایە تە کە ئەلێت
 «وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ وَأَسْلَمُوا لَهُ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ» (زمر) ۵۴ واتە
 بگەریتە وه بۆلای خوا وه لە خودا پەرسێ دا ئیخلاصتان هە یێت ، بەر لە وه ی کاتی
 سزادان بگات و هیچ کار پێکتان لە دەست نە یێت ، جا ئەلێت .

(ئینابە) مێ شتە .

گمرا نە وه بۆلای خودا بە نیازی رێ چاک گرتە بەر وە بۆ چاک بوون ، وه

عوز رهینانه وه بۆله وه و بهرت ، گه رانه وه بۆلای خودا به شیوه ی وه فا ، وه
به رده وام بویش له سه ری ئه وه وه فایه ،

گه رانه وه ی ده س به جی ، وه له ده رونه وه ، وه بۆ وه لای ته وداوا کردنه ی
که خودا ته فه رمی «وانیوا» ... هتد ..

زوه د :

یه کێکه له مه قامة کانی ته سه ووف. ووشه ی زوه د ته نها جارێک له قورئانا
له سورته ی یوسف دا هاتوه که ته ویش په یوه ندیکی به م زوه ده وه نه یه «وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ
دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ» زوه د، به ره واته ته توانین بلیین، چاوتیری و
به که م رازی بونه «الزَّهيد: الشَّيْءُ الْقَلِيل» وه به به شی خو دامرکان، وه خونه پر وکاندنه بۆ
به ده ست هینانی سه رمایه و سامان، ته یش توانین بلیین بایسی دانه نانه بۆ دنیا، وه
ده س هه ل گرتن و پشت گوی خستنی دنیایه، نه که هه ر سامان و سه رمایه، به ئکو مه قام و
مه نصه بیش، یان هه ول دان بۆ ته وه ی ناوت به چاک ده رچیت، زوه د، به ئی
خو ش و یستنی فو قر، واته «هه زاری» وه به ئی، به به شی خو دامرکان واته «قناعه د» ،
رێک نا که ویت، جا، گه وه ره پیاوانی ری زه وی ته سه ووف زو ریاسیان له باره ی
زوه ده وه کردوه، وه «زاهید» . یه کێکه له ویناسانه ی، که ته ئی له مرو فیککی صوفیدا
هه ییت، ئیسته ئیمه، ته گه ریننه وه بۆ سه ره تای ته م خده یه له ئیسلاما، ته نانه ت
به ره له ئیسلامیش.....، هه روه ها ته روانین بزانی گه وه ره پیاوانی ته سه ووف سه باره ت
به م مه قامه چی ته فه رمون.

ئه وه ی له لیکۆلینه وه ی کتبه میژویه کانی ته سه ووف دا روونی ته کاته وه، ته وه مان
بۆ ده ره ئه خات که پشت له دنیا هه ل کردن و که ناره گیری و خو دوور خستنه وه
له کیشه کیشی ماله سامان پیکه وه نان...، به ره له ئیسلامیش له ناوی عه ره به کانا
هه ربوه، هه روه ها له ئایینه کانیشا، وه کو ئایینی عیسا یی به کان هه ربابوه، وه
له سه ره تای هانتی ئیسلام دا، که سانیکی وه کو «وه ره قه بن نوفل» وه «سه طیح» وه «قه س بن

ساعده» ، وهزوری تربون ، به تاییهت له «ئه حناف» ، واته په پیره وانی جهزره نی ئیبراهیم ، باواگه وهره ی پیغه مبهری خوومان ، درودی خودایان له سهر ، زۆر کهس بون ، که «زاهید» بون ، زاهید : بهو واتایه ی کهوتمان ، کهم ته ماعی و که ناره گیری و خوئه پروکاندن بۆ سامان و پله و پایه : له ناوی بارانی به یامبه ریشدا ، بۆرێک به زاهید ناسراون ، وه کو ، «بیلال» «ابوفز» وه «سلمان» ، وه ئه صحابی صفه ، وه زۆری تر ، بی گومان له قورئان دا ، ثابتهت زۆره بۆته وه ی ، هه رچه ن دنیا خوشه و خوشی جه لائیش ، ناپه سه ندنیه ، به لام له گه له ئه وه شا ، خوشی ئه وودنیا زۆر تر و به رده وام تر و به که لک تره ، وه کو ئه وه ی که ئه فهرمی «يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الدُّنْيَا وَلَا يَغُرَّنَكُم بِاللَّهِ الْغُرُورُ - (فاطر) ٥٠ : يَانَ «وَمَا هَذِهِ الدُّنْيَا إِلَّا تُرَابٌ وَلَعِبٌ ، وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهيَ الْحَيَوانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ (العنكبوت) (٦٤) : «الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا» ، الكهف ، (٤٦) ، وه زۆر ئایه ی تریش ، ههروه ها جه دینی پیغه مبهر درودی خوی له سهر ، سه بارهت به بی باجی دنیا زۆره ، «ههروه کو گوتم فهرموده یش بۆ کار و کاسبی جه لال زۆره» به لام ، زوهد ئه وه ناگه یینی که بیکاردانیشت به لکو ئه وه ته ... ههم دلت نه که یته جیکه ی تاوات و خوزگه ی سه رمایه وه ههم دهس که و ته کهت جه لال بیت وه ههم به که میش . پرازی بیت وه ناشو کور نه ی : جا له پاش زه مانی په یامبه ر زۆرێک له گه و ره پیاوان ، به «زاهید» ، ناوبانگیان ده ر کردوه وه کو (حسن البصری) که له (١١٠) ک ، وه فاتی کردوه له پاشان (ئیبراهیم بن له دههم) که (١٦١) ک وه فاتی کردوه داوود الطائی (١٦٥) ک ، وه فاضیل بن عه یاض ، (١٨٧) ک ، وه شه قیق ئه لبه لخی (١٩٤) ک ، وه زۆری تریش پیغه مبهری گه و ره : سه بارهت به زوهد ، ئه فهرمی ، «إِزْهَدْ فِي الدُّنْيَا يُحِبَّكَ اللَّهُ ، وَإِزْهَدْ فِي مَا فِي أَيْدِي النَّاسِ يُحِبُّوكَ» ، (ابن ماجه) ، جه زه ره تی عه لی ئه فهرمی «الزَّهْدُ أَنْ لَا تُبَالِيَ مَنْ أَكَلَ الدُّنْيَا مِنْ مُؤْمِنٍ أَوْ كَافِرٍ» .

جونهیدی به غدادی ئه لیت «الزَّهْدُ إِسْتِغْضَارُ الدُّنْيَا وَحُورُ آثارِهَا مِنَ الْقَلْبِ» ، ئه بوسوله یمانی دارانی ، ئه لیت «الزَّهْدُ تَرْكُ مَا يَشْغُلُ عَنِ اللَّهِ»

سری سه قلی ئه لیت «لَا يَطِيبُ عَيْشَ الزَّاهِدِ إِذَا اشْتَغَلَ عَنْ نَفْسِهِ وَلَا يَطِيبُ عَيْشُ الْعَارِفِ إِذَا اشْتَغَلَ بِنَفْسِهِ» یحی بن معاذ ئه لیت ، (لایبلغ احد حقیقه الزهد حتی یكون فيه ثلاث خصالٍ ، عَمَلٌ بِلَا عِلَاقَةٍ ، وَقَوْلٌ بِلَا طَمَعٍ ، وَعِزٌّ بِلَا رِبَاسَةٍ) .

«بشر الحاقی» ئەلێت «الزهدُ مُلْكٌ لَا يَسْكُنُ إِلَّا فِي قَلْبٍ مُخْلِ».

هەم دیسان «سەرقەتی» ئەلێت «الزهدُ» أَنْ لَا تَأْخُذَ مِنْ أَحَدٍ شَيْئاً، وَلَا تَسْلُ أَحَدًا شَيْئاً، وَلَا يَكُنْ مَعَكَ وَتُعْطَى مِنْهُ أَحَدًا شَيْئاً.

هەمیسان (جۆنەید) ئەلێت، «الزهدُ خُلُقٌ أَبَدِي مِنَ الْأَمْلاَكِ، وَالْقُلُوبُ مِنَ السَّجْجِ»، ئەگەر پێتو هەرچی گەورە پیاوانی پێگەی ئەصەووف وتوینە سەبارەت بە زوهد بینوسین، خۆی ئەیتە، کەبێک بەناوی «زوهد»، بەلام ئەوەی کە دەستگیرمان ئەیت، ئەوەتە، زوهد باوەر پێکە و ئەناوی دەرونا، ئەنەت ئەنا بەکرده وەش دەست ناکەوێت، وەکو عیبادەت وایە، بۆچی نوێژ ئەگەر بە ئیمان وە ئەیت، وە لەقەناعەتی دەروەنە، بۆهەستش ئەکریت، کە ی نوێژی راستەقینە، بۆمۆنە، بگرە بۆریانی و پڕیامانی یێت، بۆ ئەوە یێت خەلک بە چاکێ بزانی و باوەری پێ بکەن.

جا لەم بارەو، ئیلامی غەزالی باسیکی دزیژی هەبە لە کتێبی (أَحْيَاءُ الْعُلُومِ دَا)، ئەلێ ئەوەی رقیەتی لە دنیا، هۆشویری وابەلای ئەو رقی بۆنەو، ئەوەش دنیای خوش و یست هۆشی وابەلای ئەو خوش و یستەو، زوهد ئەوەتە، تۆ هۆشت ئەنا بەلای خواوە یێت، ئەمەش، هەروەکو تەوبە لە تەوبە کردنە کە، ئەبێتە، زوهد لە زوهد.

پاش لێک دانەوێ و تازی پێغەمبەری گەورە، وەگەرە پیاوانی پێگەی ئەصەووف، پرون ئەیتەو زوهد ئەوەتە، خوشەو یستی دنیای بە دەس هاتە کانی دنیا لە هەموو جۆریکی، سەرمایە، مەقام، مەنصەب، لە دل دەرکریت، چونکە بەلای رێبوارانی ئەصەووفەو، دل و دەرون ئەنا جێگەی خوشەو یستی خودایە و هێچێ تر، هەروەکو لە پیشاوتان، ئەوەی بیهوی نوری خودا دلیا جێ نشین یێت، ئەلێ لە هەموو خەوشی پاکی کاتەو، یەکی لەو خەوشانە، خوش و یستی سەرمایە و سامان و مەقام، بەلام تێکۆشان بۆ دەست هێنای نانی حەلال، ئەو پێیستە، واتە سەرمایە حەلال یێر دەست، بەلام دلی پێو مەبەستە، هەروەها، لە هەژاری عەبیو عارت ئەیت، چونکە بەکی لە پایە کانی زوهد، هەژاری بە، لە کورتە ی باسە کە دا ئەلێن، زوهد لە روانگەی ئەصەووفەو، هەروا کە کردو و باوەر پێکی پەسەندە، هەروایش پایە و مەقامیکە، کە بە شۆینی پایە و مەقامی (تەوبە) دا، دێت، وەسوفیەکان، لە روانگە ییکی تایبەتەو سەیری (زوهد) ئەکەن، هەروەکو، کە (إِبْنُ

جا ئەم خۆپاراستنە ئەنھا بۆشت خواردن نیه، بەلکو بۆ گۆتن وەهەلسونیشتیشە، وە لەهەموی گەرنگتر، خۆتی ئەل ئەقولاتانە لەهەرکارێکا کە راستە و خۆ پەڕە نەدی بەتۆوە نیه، هەروەها وەرە ئەوەتە شتێک کە لەسەداوە نەیزاینتو دانشمەندو زانانەیت تیا، وە ئەم نەدەیتە وە بەلکو پیکوراست بلیت من ئەم شتە نازانم، نەو کە دەمارت پێگەت نەداتو بە نەزانی بنیشتە مل وە بیستە کە وچکی هەمو شەیتێک، سەبارەت بەم کارە، پێخەمبەری گەورە درودی خودای لەسەر ئەفەرمی، «مِنْ حُسْنِ إِسْلَامِ الْمَرْءِ، تَرْكُهُ مَالًا يَعْنيهِ»، هەروەها ئەفەرمی «مَلَاكُ دِينِكُمْ الْوَرَعُ»، هەروەها ئەفەرمی بە ئەبوهورەیرە «كُنْ وَرِعًا تَكُنْ عَبْدَ النَّاسِ» هەروەها ئەفەرمی «دَعْ مَا يُرِيكَ إِلَى مَا لَا يُرِيكَ»، ئەبو بەکری صیددیق ئەفەرمی «كُنَّا نَدْعُ سَبْعِينَ أَبَا مِنْ الْحَلَالِ مَخَالَفَةً أَنْ نَقَعَ فِي بَابٍ مِنَ الْحَرَامِ»، جورجانی لە کتێبی تەعریفات دا ئەلێت «وەرە خۆپاراستنە لە شتی گومانانی کراو لە نەرمی ئەوە دا دو چاری شتی حەرام نەیت».

کتێبی معجم مصطلحات الصوفية، لەباسی وەرە دا ئەلێت، «وەرە ئەوەتە مەزەب هەرگیز نەراست زیانەر هیچ نەلێت چ پێی خۆش ییت وە چ پێی ناخۆش ییت» هەروەها ئەلێت، ئەوانە نەهلی وەرەن سێ دەستەن دەستە یە کەمیان ئەوانەن خۆیان ئەپاریژن لە شتی گومانانی کراو، گومانانی کراویش ئەوەتە کە ئەکە وێتە نیوانی حەلالی تەواو وە حەرامی تەواو، ئە ئەمە و نە ئەو، دەستە یە دوو هەمیش ئەوانەن هەر شتی کە دلبان بۆی لێتە داو پێی خۆش نەبو پاریژی لێ ئەکەن، بەلام ئەو جوورە کە سەنەش، کە سانیکن ئەوەندە لەخوداوە نزیکن کە گەشتونەتە ئاوامە قامێک، کە دلبان بۆ حەرام لێ ناداتو ییزارە لێ، دەستە یە سێ هەمیش ئەو کە سەنەن کە بە «عاریف» ناوێتە برین وە گەشتونەتە دواپلە ی بەندەنی و خودا پەرستی، وە ئەوانە پاریژ ئەکەن لە هەرچی شتێک کە غافلیان کات لەخودا وە بیان پەشتو کێنی بەخۆیەو، وە ئەو هەش دواپلە ی وەرە. ئیبراھیم بن ئەدھەم ئەلێت، وەرە دەس هەل گرتە لە هەرچی شتی گومانانی کراو وە لە هەرچی شتێک کە پەڕە نەدی راستە و خۆی بەتۆوە نەیت، وە لە «فەزولی» کردن، واتە خۆهەلقولاتانە کاری خەلک، شیخ مەعروفی کەرخی، ئەلێت «وەرە ئەوەتە زمانت پاریژیت لە پیاوە لێدان و ستایش کردن، هەروەها پاریژیت لە ناوونوێتەکان بە خەلکەو» ناوی خەلک بە خراب بردن».

کەوابو وەرە بوە سێ بەشەو بۆسی دەستە، وە بەچە شتیکی گشتی، خۆپاراستنە لە هەمو شتیکی گومانانی کراو لە نەرمی ئەوە دا دو چاری حەرام نەیت،

لەم بارەوه بێغەمبەر درودی خودای لەسەر ئەفەرمی «إِنَّ الْحَلَالَ بَيْنَ وَإِنَّ الْحَرَامَ بَيْنَ وَبَيْنَهُمَا أُمُورٌ مُشْتَبِهَاتٌ لَا يَعْلَمُهَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ، فَمَنْ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ فَقَدْ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعِرْضِهِ، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِي الْحَرَامِ، كَالرَّاعِي يَرعى حَوْلَ الْحِمَى يوشِكُ أَنْ يَرْتَعَ فِيهِ، أَلَا وَإِنَّ لِكُلِّ مُلْكٍ جَمِيعًا أَلَا وَإِنَّ جَمِيعَ اللَّهِ مُحَارَمُهُ» «صحيح البخاري».

سوفیانی ئەوڕی ئەلێت «هیچ شتێک لەوێرە ئاسانتێزێ ئه‌ویش له‌وه‌ته هه‌رچی که‌خودل بوی ئه‌ی مه‌یکه‌و ده‌ستی ئه‌ی هه‌لگه‌ره، که‌واته ئه‌م مه‌قامی وه‌رعه‌ی که‌صوفیه‌کان ئه‌یکه‌نه‌پیشه‌و خه‌ده‌ی خۆیان، سه‌رچاوه‌که‌ی، له‌خوخته‌وه‌و فه‌رمایشه‌و ده‌ستوری بێغەمبەری گە‌وره‌وه هاتوه وه‌صوفیه‌کان موبه‌مو په‌رهبو‌ی ئه‌ی ئه‌که‌ن، ئه‌هه‌یه‌ته خوخته‌وه‌ی، وه‌که‌بو‌یه خوخته‌وه‌، ئه‌یه‌ته مه‌قامێک له‌مه‌قامه‌کانیان.

وه‌صوفیه راسته‌قینه پی‌گه‌یشتوه‌کان وه‌رعیان ئه‌گاته راده‌یه‌ک، ته‌نانه‌ت له‌پیشان‌دان وه‌رپه‌ڕینی که‌شفه‌که‌رامات پارێزێ که‌نو خۆیان لا‌ئه‌ده‌ن، واته له‌هه‌مان کاتا که‌خواه‌ن که‌رامه‌تن وه‌خوا‌ی گه‌وره‌ پرێ شتیان بو‌روون. ئه‌کاته‌وه‌و ئه‌یخاته‌پیش چاویان ئه‌وان له‌ترسی ئه‌وه‌ی مه‌بادا بیه‌ته هۆی غوروری نه‌فس وه‌خۆه‌ل کیشان نای درکێن، هه‌رله‌م باره‌وه گه‌وره‌پیاوانی ته‌سه‌ووف نه‌فهمون «لَا كَرَامَةَ إِلَّا لِلْحِكْمَةِ»، واته ئه‌گه‌ر زه‌روره‌ت و حیکمه‌تێک نه‌یه‌ت پێو‌ستی به‌پیشان‌دانی که‌رامه‌ت نه‌یه، وه‌هه‌رکه‌سیک پی‌خۆش‌یه‌ت که‌راماته‌یک که‌خودا په‌وی پیشان‌داوه خه‌راوه‌ری پرێت یان پی‌ خوش‌یه‌ت خه‌لک با‌سی که‌راماته‌که‌ی بکه‌ن، ئه‌وه فه‌ری به‌سه‌ری شارێگه‌ی ته‌سه‌ووفه‌وه نه‌یه.

«ابو طالب المکی» له‌قوت‌القلوب دا ئەلێت، قال بعض الصّوّفة «مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَعْرِفَ وَرْعَهُ غَيْرَ اللَّهِ تَعَالَى فَلَيْسَ مِنْ اللَّهِ فِي شَيْءٍ».

به‌ئێ (وه‌رعه) خۆیا راسته‌ه‌گه‌ناه، له‌شتی گومان‌کراو له‌هه‌ل‌ل‌یونیا، له‌وه‌ی به‌زمان به‌کرده‌وه ئه‌گه‌ر کاری ئه‌نجام‌ده‌یت، با‌کاری چا‌که‌یش‌یه‌ت، جگه‌ بو‌ره‌زای‌خوا بو‌هه‌چی تریه‌ت. ئه‌وه‌که‌سه‌ی که‌له‌دل و ده‌رونه‌وه‌ وای لیه‌ات ئه‌و پێناسانه‌ی که‌وتمان له‌دل و ده‌رونی هاته‌دی وه‌بو‌یه، خوخته‌وه‌ی، وا‌گه‌یشتوه‌ته مه‌قامی (وه‌رعه).

«فه‌ناعه‌ت»

له‌کتیپی «مُعْجَمُ مَصْطَلَحَاتِ الصُّوفِيَّةِ» دا ئەلێت. فه‌ناعه‌ت بریتی‌یه له‌دامرکان و

پازی بون، بهرا ده بێك، له خوارده مهنی كه هه ره نه وه نده بێت ژبانی پێ پروات به پێگاو، «واله به رگزی بكات له برسیهتی»، ههروه ها دامرکان به شتیکی كه م له پو شاك و ژیره خه رو زه خیره ی مال، وه نه وه ته كه فەضلی كه م بده بێت به سه ری زوړا.

هه ره له م كنیبه دا نه گێژ ته وه نه لێت، پێغه مبه ری گه و ره درودی خوای له سه ر ناموزگاری ته بو هوره یره ی كرد فەرموی، نه گه ر برسیه تی زوړی بو هانیك كۆلێره بێك و گۆزه بێك ئاو په بدا كه و خوای ته كرد دنیا وێران نه بو.

ههروه ها پێغه مبه ر فەرمویه تی «القناعت كثر لا یلنی»، واته قه ناعت گه نجیكه هه رگیز دوا ی ناییت. «ابو عبد الله خلیف» نه لێت، قه ناعت ته وه ته، نه پو ی به شوینی ته وه بدا كه خو ت نیت، وه دامر كنییت به وه ی كه خو ت هه ته.

(محمد بن علی الترمزی)، نه لێت «القناعت رضا النفس بما قسم لها من الرزق»، واته قه ناعت ته وه ته نه فس پازی بێت به و به شه ی كه خوادا و به تی.

له روان گه ی ته سه و و فیشه وه پریك له گه و ره پیا وانی ته م پێگه به، وه كو قوشه یری، قه ناعتی به مه قام دانا وه، پریكیشیان نه لێن، پله ی «قه ناعت» بۆ مه قامی «وه زا» وه كو «وه ر»، واته بۆ مه قامی «زه ده»، واته، «قه ناعت»، خو ی مه قام نه، مه قامی «وه زا» یش به تی گه یشتنه پله ی «قه ناعت» ده ست نادات، گۆیا (وه ر) یش مه قام نه به لكو پێشه کییه بۆ مه قامی (زه ده) وه زو هه، به تی (وه ر)، ده ست نادات.

له پاشان نه لێن، قه ناعت دزی حیرصه، حیرص بریتی به له خو پ روكاندن و شه و نانه سه ری پو ژو، پو ژ نانه سه ری شه و بۆ مال و سامان پێكه وه نان، قه ناعت یش دزی ته وه ته، واته دامرکان به و به شه ی خودا ئه دات، وه تیکو شان به را ده یێکی پێویست، بۆ به ر پوه چو نی ژبان، یێگومان ری ره وی، پێگه ی ته سه و و ف، به نایه ت نه وانه ی بگه نه مه قامی «ویلا یه ت»، نه تی «قانع» بن وه قه ناعت له دل و ده رو نیا ندا جیگه ی کرد یته وه نه گینا په پره وی یان نه کرد وه له سو نه تی په بام به ری گه و ره ته وه ش په پره وی نه كا له کردار و گو فتاری (محمد) درودی خودای له سه ر چو ن ته کری و له ییت.

ته وه ش بو ئیمه ده ركه و ته وه، ته وه ته، ده و له مه ندی و سامان داری پێگاتیكه دوا ی ناییت، ته وه ی هه زاری هه یه سه یر ته كا هه یه ملیو نی هه یه، ته وه ش ملیو نی هه یه سه یر ته كا هه یه ده ملیو ن و سه ده ملیو ن، هتد... وه سامان هه رگیز دوا پله ی نه،

لاین گیری هه قو خواوهن صه برن «صه بروته قوا» زۆر بنار له قورئانا پێکهوه هاتون «ومن
يتق ويصبر» (وان تصبروا وتنتقوا فان ذلك من عزم الامور) «والصابرين في الباساء والضراء
وحين الباس اولئك الذين صدقوا واولئك هم المتقون» ئەم مه قامه بۆیه گه وهرهیه چونکه
هه ربو خودایه وه له بهر نه وه که مروف خوی نه گریته له کاتی موصیبه تداوله کوره ده رنا چینه
زور بهی گه وهره پیاوانی پێگهی نه صه ووف له سه ری نه وهن که مه قامی صه بر گه وهره تره له
مه قامی شوکور نه لێن، صه بر حالیکه به رانه بر به به لاول موصیبه ت، به لām شوکور حالیکه
به رانه بر به نیعمه ت، وه دیاره هه ل گرتنی باری به لām سه خت تره تاته نجام دانی سپارده ی
سوپاس، له بهر نه وه ته خوای ته عالا هه م نه فهرمی «اولئك يُؤْتُونَ أَجْرَهُمْ مَرَّتَيْنِ بِمَا صَبَرُوا»
به لām، به رانه بر به شوکور نه ی فهرمووه (مرتين)

هه ووه ها نه فهرمی، «إِنَّمَا يُؤْتِي الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ»
له لاییکی تره وه، خوای ته عالا سه باره ت به شوکور، به نده کانی خوی، که دایکوباوکن
به ش داریان نه کات وه نه فهرمی «إِنْ أَشْكُرْ لِي وَلَوْلَا ذَلِكَ» به لām بۆ صه بر که س نا کاته
شه ربک وه نه فهرمی «وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ» یان «وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ» هه ووه ها به کینکی تر
له گه وهره ی مه قامی صه بر نه وه ته که مه قامی پێغه مبه ره ئولول عه زمه کانه که نه فهرمی
«فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ» به کورتیی، له زیاتر له نه وه د شویندا له قورئاندا
خوای گه وره ستایشی له به نده ی صابر، وه له خده و ره وشێ صه بر کردوه، وه فهرمانی
داوه به وه ی که به نده کانی صه بر بکه نه پیشه یان، عطاء، له ابن العباس، نه گیریته وه،
نه لیت پێغه مبه ر درودی خودای له سه ر، رابورد به لای ده سته یی که له یاراندا که
حه زره تی عومهریشیان تیا بو، فهرموی ئایا ئیوه به راستی خواوهن ئیمان،؟، که س
وه لāmی نه دایه وه عومهر فهرموی به لئی ئه ی پیامبه ری خودا، پێغه مبه ر فهرموی به چیا
دیاره، عومهر عه ززی کرد، له کاتی خوشی و نیعمه تدا سوپاسی خودا نه که یان،
وه له کاتی به لادا صه بر نه که یان، وه رازین به قه زاقه ده ر، پێغه مبه ر فهرموی
به خودا قه سه م راسته ئیوه خواوهن ئیمان.

«ابو طالب المکی» له قوت القلوب دا نه لئی، جاری واهه به که صه برو شوکور هه دوکیان
به شیوه ی «حال» خه لاتی به نده نه کرین، وه جاری وایش هه به، مه قامن،
کاتی واش هه به مروف خواوهنی مه قامی صه بره و خواوهنی حالی شوکور به جاریکا،

ئەویان بەحەل ئەمیان بەمەقام، کاتی وایش ئەبیت خواوەنی مەقامی شوکەرەو خواوەنی
 حەللی صەبریشە، ئەویش بەهەریکی خودایی یە، «ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ»
 ھەرۆھە ئەلێت، «الصَّابِرِ الْعَارِفِ الْفَضْلُ مِنَ الشَّاكِرِ الْعَارِفِ» ئەمەش بۆچی یە، چونکە
 صەبر ھەي حەلەنی ھەزاری و بی دەسەلانی یە وەشوکور ھەي حەلەنی دەولەمەندی و
 دەسەلاتداری یە، وەحەلەنی ھەزاری بەلای خوداوە ھەي دەولەمندی پەسەندترە.
 جەئەلێت ئەگەر بێتو فەزلی شوکور بەدەین بەسەری صەبردا وەکوئەووتە فەزلی
 دەولەمەندی بەدەین بەسەری ھەزاری دا، وەئەمەش لەگەڵ رێرەوی تەسەووف دا
 ناگۆنێت، بی گومان گەر پیاوانی رێرەوی تەسەووف ئەبنە خواوەنی ئەم مەقامە
 پەسەندە، وەگەرەترین سودی ئەم مەقامە سەرلی ئەشیوان و تێک نەچونە بەرانبەر
 بەرووداوی سەختوئالەبار، وەئەوگەرە پیاوانە کە پێناسی صەبر ئەبیتە خووە خەدیوان،
 ھێچ رووداویکی سەخت شەرزەیان ناکات و سەریان لی نەشیوێت وە وایان لی دێت
 نە لەسەر کەوتنا لەخۆبایی ئەبن وەنە لەگەشتاری دا ئەپەشوکی وە یەكەرەنگ و
 یەك دەنگ دامەزراو و پایە دارن.

سەبارەت بەناساندنی مەقامی صەبر، ذوالنون المصري، ئەلێت «الصَّابِرُ هُوَ التَّابِعُ
 عَنِ الْخَالَفَاتِ، وَالسَّكُونُ عِنْدَ تَجَرُّعِ غُصَصِ الْبَلِيَّةِ، وَإِظْهَارِ الْغِنَى عِنْدَ حُلُولِ الْفَقْرِ بِسَاحَةِ
 الْمَعِيشَةِ»

وە جورجانی لەشەرخی ریاض الصالحین دا ئەلێت، «الصَّابِرُ هُوَ تَرَكَ الشَّكْوَى مِنْ أَلَمِ
 الْبَلْوَى لِغَيْرِ اللَّهِ».

شوکور:

شوکور، واتە سوپاس کردنو پرەزامەندی پێشان دان وە پێ هاتن و باس کردنی
 نێعمەتەکانی خودا، ھەرچەن کە نێعمەتیکی زۆرکەمو بچوکیشت، ئەم وشە یە
 حەمدو سەنایش ئەگرێتەو، حەمد ھەرۆھە کو شوکور، سوپاس و پرەزامەندی
 پێشان دانە، سەنایش ستایش کردنە.

شوکور یەکیکی ترە لەمەقامەکانی تەسەووف، ھەرۆھە کو سەبارەت بەمەقامەکانی
 تریش و تمان ھەموو ئەم پێناسانە لەقورئان، یان لەگەشتارو کرداری پەيامبەری

گهواره وه هاتون وه بوئوه هاتون كه موسولمانان په پرهوى يان لى بكن، به نام ته صه ووف نه م په پرهوى يانه ته گه يئته راده يلك كه بینه خوو خده يئكى هه ميشه نى و زور گه رمو به تينى مروقى موسولمان، جا كه بويه خده، به رهه مى مه عنهوى تا بيه نى خوئ هه به كه صوفى خوئ هه سى پى نه كات و دهرون و رهوانى له ززه نى لى ته بات، له قورئاندا تا بيه نى زور سه بارهت به شوکور هاتوه وه خوا خوئشى ته و پئناسه نى بوخوئى داناهه، ته وئيش به ران بهر به كرده وهى چاكى به نده كانى خوئى، وه كوئنه وهى كه له سورهى (البقره) تا بيه نى (١٥٨) ته فهرمى «وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ» ههروه ها له سورهى (النساء) تا بيه نى (١٤٧) دا ته فهرمى «وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا».

خوئى گه ووه داواى له به نده كانى كرده كه سوپاسى بكهن وه ته فهرمى «إِعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ» (الانباء) (١٣) يان كه ته فهرمى «فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ» واشكروا لى ولا تكفرون» خوداى گه ووه پاداشى بهرزو نى پا يان داناهه بوئوه كه سانه نى كه سوپاسگوزارن وه به به شى خووارازين، وه ته فهرمى «وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ» وه ته فهرمى «لَإِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ» سورهى نبيراهيم تا بيه نى (٧).

خوداى گه ووه پاش ته وهى پروونى ته كاته وه كه هه م پنى خوئشه شوكرى بكهن وه هه م جهزاي چاكه نى ته و شوكره مان ته داته وه، ته فهرمى: شوكرى بكهن بوخوئاننى ته كه ن نه بيشى كه ن خوئان زيان نه كهن، وه ته فهرمى «وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ» (القصص) باش پئاننى ته سه لمئنى كه هه رچى نيعمه ته له ئازا نى ئيمه وه نيه وه له لوطفوكه ره مى خودا وه به، به تا بيهت، نيعمه نى ئيان و ئيسلام كه ته فهرمى «وَلَكِنَّ اللَّهَ حَبَّبَ إِلَيْكُمُ الْإِيمَانَ وَزَيَّنَهُ فِي قُلُوبِكُمْ» حجرات «٧» ته مه نيعمه تيكه گه ووه، له پاشان سه بارهت به و نيعمه ته ته فهرمى، «فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَنِعْمَةً» واته ته مه گه ووه بيوچا كه يئكه و نيعمه تيكه كه خوا نه گهل موسولمانى كرده، له پاشان له تا بيه نى (١٧) ته م سوره ته دا، ته فهرمى، «يَمُنُونَ عَلَيْكَ أَنْ أَسْلَمُوا» واته منهت ته نئى به سهرتا، ته لئىن ئيمه ئيسلام بوين، «قُلْ لَا تَمُنُوا عَلَيَّ إِسْلَامَكُمْ»، ئيوه منهتم به سهرتا مه نئى كه بونه ته موسولمان، «بَلِ اللَّهُ يَمُنُّ عَلَيْكُمْ أَنْ هَدَاكُمْ لِلْإِيمَانِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ» ته گه ر ئيوه راست ته كهن موسولمانن، كه واته خوا منهت ته نئى به سهرتا نا كه هيدا بيه نى داون بو موسولمان بون.

خودا ته فهرمى «وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا» نور (٢١)،

ههروه ها ئه فهرمی «وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ» سوره قی (نه حل) «۵۳»، وه له سوره ی
والضحی دا ئه فهرمی «وَأَمَّا نِيعْمَةُ رَبِّكَ فَحَدِّثْ» واته ئه بی پی بییت وه ئیعتیراف بکهیت
به نیعمه تی خودا، نه ک خوئی لی و ئیل کهیت وه ده م بنوقیی، جا خوی گه و ره هه م
ئه فهرمی هه موی ئه م نیعمه تانه هی خودایه وه له سه ری به نده بشه بو هه مویان
ستایش بکات، وه هه م ستایشی ئه و به ندانه ی ئه کات که سوپاسیان کردوه و بی هاتون
به نیعمه ته کافی، به م بو نه وه، سه باره ت به چه زر ه تی ئیراهیم له سوره ی (نه حل)، ئایه تی
(۱۲۰) و (۱۲۱) دا، ئه فهرمی «لَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ، شَاكِرًا لِّأَنْعَمِهِ». واته
هه م موشریک نه بو هه م سوپاس گوزاریو، وه سه باره ت به چه زر ه تی نوح ئه فهرمی «إِنَّهُ
كَانَ عَبْدًا شَكُورًا». جانا یا ئه م شوکره له پروانگه ی زمانه وه چی به وه له پروانگه ی
ته سه ووفه وه چی به ؟.

له پروانگه ی زمانه وه وتمان پی هاتن و سوپاس کردنه، به رانه ر به کرده و بیکی چاک
که له گه لی ئینسان دا کراییت، «عرفان الجمیل»، به لام، له پروانگه ی ته سه ووفه وه
شته که قولتره ئه ویش ئه وه ته، هه م به زمان وه هه م به له ش وه هه م به دل
سوپاس بکهیت، ته سه ووف ئه ئیت، بو هه موی نیعمه تی سوپاسی تایهت هه یه.
وه ته نه ئه وه نه به ده م بلئیت خودایا شوکور، وه ته واو، به لکو شوکری زمان ئه وه ته
ذیکری پی بکهیت، وه خرابی پی نه ئیت، شوکری له ش ئه وه ته.
په ره سشنی پی بکهیت وه گوناھی پینه کهیت، کاسبی چه لآلی پی بکهیت وه به شوینی
چه راما هه نگاوی هه ئه گریت، سوپاسی دل ئه وه ته ذیکری خودای پی بکهیت،
ئه وه ته جگه له خودا ریگه ی هیچی تری تیا نه که یته وه، ههروه ها شوکری سامان و
سه رمایه ئه وه ته، له ریگه ی خودا دا خه رجی کهیت، وه نه بکه یته گه نج و نه قدینه و
له بانکا یمرئی. صوفی به کان ئه لین، به که م ووشه ی قورئان، چه مدوسه نای خودایه
که سوره ی «الحمد» ه وه و خودا ئیمه ری نمونی ئه کات که سوپاسی بکهین وه دان بئین
به «صیغه ته» کانا، وه کو «الرحمن، الرحیم مالک یوم الدین»، گه و ره ترین نیعمه ت
به لای صوفی به وه، واته به لای موسلمانان راسته قینه وه، نیعمه تی «ئیسلا مه»، چونکه
تو خوت ئاگات له هیج نه بو ه وه داوات نه کردوه وه خودا به ره به لوطی خو ی به ئیسلام
دروستی کردویت وه هیدایه تی داوی بو ئیسلام.

ههروه ها به لای گه و ره پیاوانی ری په وی ته سه ووفه وه شا کریوون خو ی پئو یستی

به شوكره ، چونكه ئهوه خۆي گهوره ترين نيعمه ته ، واته نيعمه تي شاكربون بوچي ؟
چونكه ، ئهوه ي شوكر ته كات خودا خه يرو به ره كه ت و نوروره حمه تي زياده كات «لَيْتُ
شَكَرْتُ لَأَزِيدَنَّكُمْ» ، تويش كه خوا خستوتيه سه ري ئه و پر يگه چاك وقا نجازه ، هه ر ئه وه خۆي
نيعمه ته وه ئه ئي شوكر ي له سه ربكه يت .

صوفيه كان ئه لئى ، باشتري ن ذيك ر لا اله الا الله يه ، وه باشتري ن ستايش الحمد لله يه ،
قوشه يري ئه لئى ، شوكر ي له ش ئه وه ته ئه ندامه كانت ته نها بو ر يگه ي ره زامه ندى خودا
به كار بي رت ، وه دل يشت جگه له ذيك رو ناسيني خودا به ه يچ مه شغول نه كه يت ، وه
زمان يشت جگه ستايشي خودا به كار ي نه به يت ، وه دل يشت جگه له ذيك رو ناسيني
خودا به كار ي نه به يت ، وه سه رمايه شت بو ئه وه يي ت له ر يگه ي چا كه و خذمه تي
موسولماناندا خه رجى كه يت .

(ابو طالب المكي) ئه لئى ، سه ره تاي شوكر ئه وه ته دان به وه دابني ت هه رچى نيعمه ته
هه موى هى خودايه . له كتبي (مدارج السالكين دا) ، ئه لئى ، قال السيّد (شوكر ته وه ته
ئه وه ي خودا داويه به به نده وه كو (حه واسه كان) هه موى بو ئه وان به بكاته كار كه خودا
بو ئه وان هى دروس كردوون .) (ابو عثمان) كه به كي كه له صوفيه كان ، ئه لئى «شُكْرُ الْعَامَّةِ عَلَى
الْمَطْعَمِ وَالْمَلْبَسِ ، وَشُكْرُ الْخَوَاصِّ عَلَى مَا يَرُدُّ عَلَى قُلُوبِهِمْ مِنَ الْمَعَانِي» واته شوكر ي موسولمانان
بو خوراك و پوشاك كي كه كه خودا ئه يان داتئى ، به لام شوكر ي پياوچا كان بو ئه و
مه عنه ويياته به كه خوا ئه پرژني ته ده رو نيا نه وه ، جا ئه ومه عنه ويياته ئه ومه قامه به رزانه ن ،
كه به كي له وان به مه قامى شوكره ، وه هه ر كه س كه خودا ئه و خه لات هى كرد ساتيك
له سو پاس و شوكرانه ي خودا غافل نه ، وه خۆي ئه گه ر ي ت كه شتى بدو ز يته وه
تا شوكرانه ي له سه ربكات ، بو ئه وه ي كه خودا ئه و نيعمه ته ي زياد كات به تاي به ت
نيعمه تي به صيره تي ده رو ن وه پايه ي به يقيني خۆي .

••

تۆكۆل :

یه کیکی تر له مه قامه کانی ته سه ووف «ته وه ککوله»، ههروه کو وتمان مه قام به پایه وپله ی بنده ئه ئین به لای خوداوه، جاصوفی به کان بایه خیکی زوریان، بۆ «ته وه ککول» داناوه.

له ابراهیم الخواص، که یه کیکه له گه وره پیاوانی ته سه ووف پرسی یان، ته سه ووف تۆی گه یانده چی؟ له وه لاما وتی گه یاندمیه «ته وه ککول».

ته وه ککول، واته یه کیك کردنه وه کیل وه نوینه ر، یان چاره نویسی خودانه دهستی که سیك، بیگومان، لیره دا، مه به ست ئه وه ته، به هۆی خوا به رستی و له خواتر سی و خواناسی یه وه، مروف بگاته ئه وه ناعه ته ی که چاره نویسی هه ردو جیهانی خۆی، بداته دهستی خودا، وه جگه له خودا پشت به هیچیکی تر نه به ستیت، دیاره هه روا به ساده مروف وای لی نایه ت باوه ری بیته سه ر ئه وه ی که چاره نویسی خۆی له ژبانا بداته دهستی خودا، وه خۆی ههروه کو مردوی به ردهستی مردوشور، یان ههروه کو نه خوشی به ردهستی دوکتور بداته دهستی خودا، وه هه موجوده ورکه و دودلی و وه سه سه یك له دهرون ده رکات.

خوا ی گه وره له قورئانی پیروزدا ئه فه رمی «وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ» سوره ی (الطلاق) ئایه ی (۳) واته ئه وه ی پشت به خوا بیهستی یان کاری خۆی بداته دهستی خودا، خودا خۆی ئه بیته پشتیوانی یان چاره سه رکه ری کاروباری، جا خودا خۆی بۆمان ده رئه خات که ته وه ککول، کرده وه ی خوا وه ن باوه رانی راسته قینه واته مؤمنانه، که ئه فه رمی «وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ» سوره ی ئبراهیم ئایه ی «۱۱» وه ده ستور و فه رمانیش ئه دات به خوا وه ن باوه ران، که بیته خوا وه ن ته وه ککولیش، که ئه فه رمی «وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِنَّ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ» سوره ی مائده «۲۳» ئاکامی ئه م ته وه ککوله ش ئه وه ته، مروف ئه بیته خوشه ویستی خودا که ئه فه رمی «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ» سوره ی (آل عمران) (۱۵۹).

به لām ئایا ته وه ککول، چۆنه؟ به م چه شه بیته که وتمان ئه بی مروف کار و کاسبی نه کات، هه ر پشت به خودا بیه ستیت، ههروه ها نه رواته لای دوکتور، بۆ چاره سه ری نه خوشی، بلی خودا چاکم ئه کاته وه، ؟ ئه ،

نەشەریعەتی ئیسلامی، وەنەفەر مودەرە فەناری پیغمبەر وەنەکردەووی سوفی بەکان، هیچکامی وادەستورنادەن، بەلکو بەلای ھەموانەو تەوێککول، باوەرپێکەو والەدەرنا، تۆ ئەنێ ھەول بەدەیت باوەرکەت چاک کەیت...؟ چۆن؟...، تۆ کەنەخۆش کەوتی پێویستی پەنابەریتە بەر «ئەسباب» نامێر، واتە دوکتۆر و دەرمان، بەلام، باوەرێت لەسەر ئەو نەبییت کە «شفاء»، واتە چاکبوونەوت بەدەستی دوکتۆرە، بەلکو ئەنێ داوای شیفای لەخودابکەیت، ئەووی لەدەستی تۆدیت ئەیکە، وە باوەرێت لەسەر ئەو نەبییت «شفاء» ئەنێ خودا بیدات. ھەر وەھا بوکار و کاسی و کشتوکال تۆ ھەول ئەدەیت بەلام باوەرێت لەسەر ئەو نەبییت «رازق»، وەرۆزی دەر ھەر خودایە، ئەگەر وانەبوائی ئەبوائی ھەرچی ھاوکارە، وەکو یەک دەرمانەدیان بوائی، یان، ھەرچی پزیشکە خویان نەخۆش نەکەوتایین، یان، ھەموکەسی بە فلان دەرمان لەفیسارەنەخۆشی چاک بوایتەو، جا کە باوەرێت ھاتەسەری ئەووی رۆزی دەر و پارێزەر و شیفادەر، ھەر خودایە ئەوکاتەش تۆ سەرنوشت و چارەسەرت ئەدەیتەدەستی خودا، نەبەھیچ کۆسپێک پەکت ئەکەوێت، وە نەبەھیچ دەسکەوتێک لەخۆت بای ئەیت.

ئیمە زۆرجار بەدەم ئەلێن بسم الله، توکلْتُ عَلَى الله، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّهِ، بەلام ئەگەر باش لەوانای ئەم وشانە وردیبنەو، وە باوەرمان پێیان ھەبییت، ھەر ئەو ھەوێ بەسە، بۆ ئەووی بەراستی خواناس بێن، وە خواوەن باوەر، وە صوفی بێن. ووشە بەناوی خودا، واتە کارەکەم بەناوی خوداوە دەس پێ ئەکەم، ئەمەخۆی، خۆناسینە بەناوی بەندەییەک وە (الله) ناسینە بەناوی خودای خۆت «توکلْتُ عَلَى الله»، واتە پشتم ھەر بەخودا بەستەو سەرنوشتی خۆم داوەتە دەستی ئەو.

«لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّهِ»، ھێچ ھەول و تێکۆشان و ھێزێک، بە ئێ وێستی خودا، ھێچەو شتی ئێ ناوەشیتەو. شارەزایانی پێگە، تەسەووف سی پلەیان، بۆتەوێککول داناو، سەرەتایی، ئەویش وەکو کەسیکە کە ھەرچی کاروباری خۆیەتی، داپیته دەستی نوینەریکی دلسۆزو بەرەحم و بەو بچدانی خۆی.

مام ناوەندی بەکان، ئەوانیش، وەکو مندالێکن ساوا، کە ھەرچی یان بویت ھەر پەنا بۆ دایکیان ئەبەن، وە جگە لەو ھوگری کەس نین، وە بەتەمای کەسیش نابن. دواپلە: ئەوانیش کە سانیکن کە وەکو نەخۆش، لەبەردەستی پزیشکاییت، خۆی داوەتە

دهستی ته وپزیشکه له شی ههله درې گورچیلای ته پرې هه رچی ته کات نه خوښه که
خوځی داوه ته دهستی، ته وانیښ به و جوړه ن. که واته خاوه ن ته وه ککول، به وه ته لښ
په ناته باته ته سباب، به لآم له ده رویش ه وه باوه درې له سه رته وه ته هم نامیرانه،
به بی خواستی خودا، نه ته توان زیانی پی بگه یین نه قانجاز.

(ابن عجبیه) که به کی که له گه و ره پیاوای ته سه ووف، ته لیت، «ته وه ککول، بری به
له باوه درې دهرون، به خودا، به جوړیک مروف وای لی نیت، پشت به هیچ شتیک نه بهستی به
خوا نه ییت، وه بۆ هه موو کارنکی پشت به خوا بهستی، خوځی بداته دهستی خودا، له سه ر
ته و باوه درې ییت که خوا زانابه و خه به دراره له هه موشنیک، وه باوه درې له سه رته وه ییت که کاری
خوځی ته گهر به دهستی خودا بدات له وه جی که ی منانه تره که به دهستی خوځیه وه ییت.
قوشه بری، خوا لی خوش ییت، ته لیت، جی گای ته وه ککول، واله دلا، وه هه موو و تیکو شان
هیچ دزی و پچه وانه یینکی نه له گه له ته وه ککولیکا که له دهرونا جی گیریه، مهرج هه رته وه ته
باوه درې مروف له سه رته وه ییت هاتونه هات به دهستی خودایه».

«ترمزی» حه دیشیک ته گیریت ه وه، عه ره ییک دینه خدمه تی پیغه مبه ر
درو دی خودای له سه ر ته لی، ته ی په یام به ری خودا وش ته که م هه روا، ته وه ککول
به خودا به ره لا کړوه، ئایا هه روا وازی لی بیرم، ؟ فره می نا بیه سه ره وه
له پاشان ته وه ککولت بییت. قوشه بری ته لیت، ته وه ککول، باور هاور دنه به وه ی
که به دهستی خودایه، وه دل نه به ستن به وه ی که به دهستی مه خلوقه، (ته بو عه لی ده ققاق)
ته لیت، (ته وه ککول) پیناسی خاوه ن باوه ران (مؤمنین) ه وه (ته سلیم)، پیناسی ته ولیایه،
وه (ته فویض)، کاری «مُوحِدِّین» ه «سَهْلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ»، ته لیت، خاوه ن ته وه ککول،
سی سپارده ی له سه ره، نه داوای هیچ له هیچ که سی بکات، وه
نه دهس بییت به روی ته وه وه شتیکی بۆ دیریت، وه نه هیچ شتیک پاشه که موت کات و
بیخاته لاوه بۆ دواروژ.

به کورتی قانجازی ته وه ککول ته وه ته، مروف هه می شه دلنیا به، وه له دل خور په ی
هه مو پیش هاتیک ته که ویت، ته زانی خوا چاوی لی یه تی وه له حالی ئاگا داره،
خوځی رازقه خوځی شیفابه خشه، خوځی حافیز و پاریزه ره «أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ» ه له خوځی
بۆ خوځی دلسوزترو دهس رویش توترو زاناترو ته واناتره، ته وه ی ته وه نه یه وی ناکریت
وه ته وه ی بیه وی کراوه، که واته په نا ته با به ته سباب، به لآم دل و باوه درې ناداته
ته سباب ته زانی نامیر نه کار ته کات، به لکو خودا خاوه نی ته وو نامیره کانیشه.

به راستی ته وه ککول ، گه وره ترين هوئی دل خوشی و دل دامه زراوی و نازایی و چاونه ترسی به ، مرووف خوی لای کهس سوک ناکات ، چونکه هیچ کهس به خواوه ئی ناینده و خوشبهختی و سه رکه وتنی خوی دانانیت وه جگه له خوانه ئی باکی له کهس نه ، وه جگه به خودانه ییت ئومیدی به کهس نه : له وانه ناییت ، که هه ر تاییک گرتی ، خیرا دهسته پاچه ییت چونکه نه زانیت شیفا و مردن هه ر به دهستی خودایه ، نه وهش نه و نه بویت ناکریت ، وه مرووف وای لی دیت هه ر له بهر نه وهی فرمان له دهستوری خوداو له شهرع بیات ، دهست نه داته ئامیری هه ر کاریک ، واته به ظاهر یو ئاشکرا دهست نه داته ئامیر ، به لأم له دهرونا هه ر پشتی به خوا به ستوه و : داوای هیچیش له خوانا کات چونکه مادام خوی داوه ته دهستی خودا ، خودا خوی چی چاک ییت بوئه و خوی نه ی زانیت وه کام ریگه و کام پیش هات باشه نه و نه ی زانیت که واته داوای چی له خودا بکات : که خوی نه زانیت چی باشه بوئی ، وه بوچی خوی نه داته دهستی نه و کهسه ی که له خوی دلسوزتره بوئی ، وزاناو ته وانايشه .

لیره دایه به پیوستی نه زانم قامک را کیشم بوئه و دوشیعره ی خۆم ، که له پیشه کی دیوانی شیعره کا نما نویسمه که له گه ل نه م حاله دا باش ریک نه که ویت وه دوانی بیرم به باسی ته وه ککول .

«له گه لی خودای خۆمدا»

«به غهیری لوتقی تو قهت طالبی گه نهج و گوهر نام»
«که لوتفت بو نه فدرق گه دام یاوه کو شام»

«نه زانم کامه باشه بۆم ئیر داوا له تو چی بکه م»
«که وایو کامه باشه بۆم خوا وای خوا وایم»

ته سلیم :

به کیکێ تر له مه قامه کا ئی ته سه ووف مه قامی ته سلیمه ، له کتیی (مُعْجَمِ مَصْطَلَحَاتِ الصُّوفِيَّة) دا نویسنی د ، عبد المنعم که له (١٤٠٠) کدا چاپ کراوه .

ئەلئیت ، «التسليم الانقياد لأمر الله تعالى وترك الاعتراض فيما لا يلائم وقيل هو الثبات عند نزول البلاء من غير تغيير في الظاهر والباطن» .

كەوابو «تەسلىم» خۆدانه دەستی خودایەو دەس هەلگرتن لەره خەنگرتن لەهەرچی ئەوەی دیت بەسەرتاو ئەیینیت و ، لەوە ئەکات کە بە قانجاری تۆنەیی ، یان ، نەگۆرانه لەدەرو لەدەرون دا لەکاتی دووچاربونی کۆسپو نەهاتی دا .

«شیخ الاسلام ، عبدالله أنصاری هروی» لەکتیپی «منازل السالكين» دا باسی مه قامی تەسلىم ئەکات ، وەسی پلەى بۆدائه نئیت .

لەقورئان دا ئەئایەتی (۲۲) سورەتی ئەحزاب دا ، ووشەى تەسلىم هاتو ، کە ئەلئى ، (وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ) وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا .

لێره دا زۆرباش دیاره کە تەسلىم ، واتە چاره نوسی خۆسپاردن بەخودا ، پاش ئیان دیت ، وە تەسلىم ئەوەتە ئاده می زاد خوی ئەداته دەستی ئەوشتە ، یان ئەوەکە سەى باوەرى پى هانیو .

بۆنونه ، ئەلئى ئیشی پزىشك چاك کردنه وەو دەرمان کردنی نەخۆشه ، پاش پەیدا بونی ئەم باوەرەتە ، لەدەرونا مرقف وا لئى ئەکات ، خوی بختە بەردەستی پزىشك وەهەرچی ئەو ئەیکات ئەم بەلایەو پەسەندەو ، چەنە بەخەنەى لەگەڵ ناکات ، تەنانەت ، ئامادەیه ، پزىشك ئى هوشى خات و زکی هەل دریت ، جائەو تەسلىم بونە بەپزىشك وە چاره نوسی خۆدانه دەستی ئەو دوکتۆره .

لەکتیپی (قوت القلوب) دا ، لەزمانى سرى سەقلى یەو ئەلئیت ، ثلاثة ، یستبین بهن الیهین ، «القيام بالحق في مواطن الهلكة ، والتسليم لأمر الله عند نزول البلاء ، والرضاء بالقضاء عند زوال النعمة» واتە سى شت هەن کە خواوەن باوەرى تەواو ، یان باوەرى تەواو ، واتە بەقینیان ، پى ئەناسریت ، ئەنجام دانی سپاردەى هەق لە کاتی تیاچون وەمە ترسی دا ، واتە ، بامە ترسی تیاچون وەفەوتانیشی هەیت ئەوەکە سە هەر ، لاینگری هەق ئەکات ، هەروەها چاره نوسی خۆت دانه دەستی خودا لەکاتی دووچاربونی بەلادا ، وەرازی بون بەوەى کە خوائەیکات و خوا کردو یەتی لەکاتی لەدەست دانی نەعمەتدا .

واتە ، باز یانیکیش بکەیت وە ئەوەى هەتە لەدەستی بدەیت ، هەرپرازی بیت بەوەى کە خوا کردو یەتی .

لەکتیپی «قوت القلوب» دا ، لەکاتی باسی «تەوە ککول» دا زۆرجار باسی (تەسلىم) دیریتە گۆری ، وە پەيوەندیان ئەدایە کەو ، بۆنونه ، لەشویئیکا باسی سى جور

له دنیاده رچوه ، ئه ویش هم له زمانی ته وانه وه ، وه هم خویشی مه قامی «ته سلیم» به به کی له وه مه قامانه دائه ئیت ، که ئه ئی ریواری ریگهی ته صه ووف بیان بریت تابگانه مراز ، له کتیی «قدسیه» دا ، که بریتی به له فه رموده کافی شاهی نه قشبه ند واته (محمد بن محمد) بهاء الدین البخاری (نه قشبه ند) ، که له گوندی «قه صری عاریفان» ، له نزیکی شاری بوخارادا ، له سالی (۷۱۷) که دا هاتوه ته جیهانه وه له سالی (۷۹۱) کوچی دا ، هه ره وگونده دا ، دوا کوچی کردوه ، وه نوسه ری کتیب به کی که له جی نشینه به ناوبانگه کافی شاهی نقشه ند ، به ناوی «محمد پارسا» که له سالی (۸۲۲) که کوچی کردوه ، له م کتیه شا ، چهن جاریک سه باره ت به مه قامی ته سلیم باس ته کات ، وه له شوینیکا ته ئیت ، ته سلیمی ریواری ریگهی ته صه ووف ، له پیشا ته سلیم بونه به مورشید ، به وجوړی ، ریواری واته «مورید» چاره نوی خوی ته داته دهستی مورشید ، هه رچی مورشید بیگات به لای موریده وه په سهندو خوشه ، ته گهر هاتو ریواری به مه حاله ته راهات ، وه پایه ی به رزبوه وه بویه خاوه ن مه قام ، جا کاتی ته وه ته گات ، که هه ست ونیست و چاره نوی دینودنیای خوی ته داته دهستی خوی گهره ، وه کاتی که ته و حاله ته بویه خووخده ی ، وه هه ست و بیرو باوه ری له سه ری ته و چاره نوی به دهستی خوا سپاردنه دامه زرا ، ته وساکه بوه ته خاوه نی مه قامیکی گهره ی خودا په رستی و بنده نی خودا به ناوی مه قامی «ته سلیم» .

«الرضا»

له کتیی «اللمع» دا ، ته ئیت ، رهزا مه قامیکی پرۆزه ، له کتیی «رساله القشیریة» دا ته ئیت ، صوفی به کافی عیراق و خوراسان سه باره ت به رهزا هاو باوه نه بون ، خوراسانیه کان به مه قام دایان ته نا ، وه ته بیان گوته رهزا پایانی مه قامی ته وه ککوله ، مه قام بویش ته وه ته گریته وه ، که مرۆف ، به ره نجی خوی دهستی که ویت ، به لام عیراقیه کان ، باوه ریان له سه ری ته وه بوه که رهزا به کی که له ته حوال ، وه به هوی تیکوشانی به نده وه نایته دهست ، به لکو چۆنیه ئیکه که خوی دینه دل وده رونه وه هه روه کو حاله کانی تر

قوشهیری خوی ته ئیت ته کری ته م دو باوه ره پیکه وه کو که ینه وه وه بیلین ، سه ره نای رهزا مه قامه ، وه به هوی کوشی به نده وه دهست ته که ویت ، به لام

دواپله کانی ئەگانه رادهیێک هەر به خۆشی خودایی به وه دهست کهوتی بهنده نیه ، به کورتی ، رهزا بریتی به له زامه ندی و پێ خوش بون وه دل خوش بون له ئاکامی کارێک ، ره زامه ندی خودا له بهنده ئەوه ته له کرده وهی رازی بیست ، به و بۆنه وه نورو به ره کهت و پاداشی ره زامه ندی خۆی پرێژیت به سه ریا ، ره زامه ندی به نده یش ئەوه ته ، هەرچی به سه را دیت له خوش و ناخوش چوون لای خوا وه هاتوه خوش بیست ، جگه له گوناوه کردن و له ری لادان ، چونکه ئەوه سه رکێشی به له فەرمانی خودا ، لێره دا مه به ست له رازی بون له خوشی و ناخوشی هه ژاری و ده و له مه ندی به ته نانهت ئەبی کۆس کهوتن ، وه مندال په یدابون جه و رو ئازار و پاداشی به لاره به کسان بیست ، بیگومان له م باره وه بیرو با وه ری زۆر پیشان درا وه ، وه هەر گه و ره پیا و یێک به پێی حال و مه قام وه چۆنی یێک که بو خۆی دهستی دا وه لێکی دا وه ته وه ، ته نانهت لێک درا وه ته وه ئایا ئەکری ئەم با وه پرانه پێچه وانه بن له گه ل ده ستوری شهر عدا ؟

خوا ی گه و ره سه به رهت به پاداشی به نده کانی خۆی ، به ئەهلی به هه شت ئەفه رمی «رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ» ، به هۆی کرده وهی چاکیانه وه ، خودا لی یان رازی بو ، وه ئەم پاداشه گه و ره بهی دا و نه ته وه ئەوانیش به رانه ر به م پاداشه گه و ره به ، «وَرَضُوا عَنْهُ» ، ئەوانیش له خودا رازی بون ، بیگومان ، ئەم ئاکامه هی کرده وهی ئەم جیهانه ته ، به ندهی سه ره به فرمان و به نده گی قام خا و نه که ی لێی رازی ئەبیست ، بیگومان ، به کی له م قامینه ، وه له م به نده یی ئەنجام دانه ، ره زامه ندی به ، به جه و رو به چا که ی سه و ره ، مادام ئەم ده می به نا ره زانی نه کرده وه ، وه گه ر ده ن که چ بو خودای لی رازی ئەبیست لێشی رازی بو پاداشی چا که و گه و ره ی ته داته وه که سی که به جه و ریش رازی بو بیست ئیسته به م پاداشه گه و ره چۆن رازی تر نیه ، ؟ که واته ، ئەبیسته «رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ» ، «وَرَضُوا عَنْهُ» ، ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ (مائده) «١١٩» ، که واته ئەو به نده خوا په رسته مه قامی ره زای ده س که و ته که خودای گه و ره ، به ناوی فه وزی عه ظیم ناوی ئەبات واته ، سه رکه و تێکی زۆر گرنگ .

یان ئەفه رمی «وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ» (البقرة) «٢٠٧» ، یشری ، واته ئەفروشیست واته دای ئەبیست ، وه دهستی لی هه ل ئەگریت ، واته ، ئەفه رمی هی واهه به له رینگه ی به ده س هێنایی ره زامه ندی خودا ته نانهت ده ست له خویشی هه ل ئەگریت .

جا ئەمەیان بۆبە دەست هێنای ئەزەمەندی خودایە ، کە ئاکامی ئەویش ھەروەکو وتمان ئەیتە ھۆی بەدی ھاتنی ئەزەمەندی بەندە ، رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ، «شیخ سەرراج» لە کتێبی «اللمع» دا ئەلێت ئەزا ئەوە تە کە بەندە خۆی بداتە دەستی خودا وەکو خۆمان ئەلێن «ھەرچی لای خودا وەھات خوش ھات» .

(جۆنەید) ئەلێت ، ئەزا ، لە دەست دانی ویستی بەندە یە . (قەناد) ، ئەلێت ، ئەزا رازی بونی بەندە بە قەزا و قەدەری تالە ، واتە زۆر ناخۆش .

لە ریسالە ی قوشەیری دا ئەلێت ، ئەزا ، دەرکردنی ھەموو نەگە و یسی و کینە ییکە لە دەرونا ، بە جۆرێک دەرون وای لێت جگە خوشی و سرور و ئەزەمەندی ھێچی تری تیانە ییت «ابن الحفیف» ، ئەلێت ، ئەزا ، دامرکانی دەرونە بە ھەموو فەرمانێکی خودا ، وە رێک کەوتن قایل بونی دەرونە بە ھەرچی شتی خودا بێەوێت .

«ابن عطاء» ئەلێت ، ئەزا بریتی یە لە دامرکانی دەرون بە ویستی «قەدیم» ی ، خودا ، چونکی ئەوەی خودا خۆی ھەر لە ئەزەلە وە (لە مێژەو) ، ھەلێ بژاردووە بۆ بەندە ھەر ئەوە چاکە ، وە نای بەندە بەو ھەل بژاردنە ی خودا نارازی ییت . خوا خۆی ئەفەرمی ، «وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ ، وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ» یان ئەفەرمی ، «فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَنَحْنُ نَجْعَلُ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا» (١٩) «نساء» .

بە کورتی دینە سەری ئەوەی بلێن ، ئەزا مەقامێکی زۆر گەورە ی دەرونی یە ، کە پاش پالێ کردنە وە ی دەرون لە ھەموو خەوشیک ، وەرەنج و تێکۆشانێکی زۆر بۆ ئەم پالێ کردنە وە ، وەرەزانە وە ی دەرون بە ھەموو پێناسیکی باش و پەسەند ، دەستی مەردی ئەو گۆرە پانە ئەکەوێت ، لای زۆر بە ی گەورە پیاوانی تەسەووف ، وەکو «قوشەیری» وە «سەرراج» وە «شیخ عومەری سەھرە وەردی» مەقامی ئەزا بە گەورە ترین ، وە بە دوایە ی مەقامەکان دانراوە ، وە پاش باسی مەقامی ئەزا ئێتر دوا ی دێن بە باسی مەقام ، وە دەس ئەکەنە باسی حال .

ئەم گەورە پیاوانە ئەلێن ، مەقامی ئەزا ، لە مەقامی صەبر گەورە ترە ، بۆچی ، چونکە ئەم مەقامە کاتیکە مەووف گەیشتووە تە پایە ییکی مەعنە و ی ئەوتۆ کە ھەرچی خودا رازی کات ئەو پێی خوشە تەنانەت بە سەرھاتی ناخۆشی ژانیش ، وە ئەو ناخۆشیانەش ھەر بەزەردە خەنە وە سرنج ئەدات ، وە بە خێر و بەرکەتی ئەزانیت ،

ته نانه ت مهرگیش ، بۆنونه ، بیلالی چه به شی خودای لی رازی بیت لسانێ
سه ره مهرگدا پی ته که ئی و خوشحال بو ، وه ئه بیوت ، لۆخه ییش که ئه مریم ، وه سه بی ئه رۆمه
خه لمه ئی پیغه مبه رو هه مو خوشه و یسته کانی تر .

هه روه ها پیغه مبه ری گه و ره درودی خودای له سه ر زۆرجار ئاموزگاری هاویری یانی
خوێ کردوه ، به گرتنه به ری په وشێ رازی بون به قه زای خودا ، (ئه بوعه لی ده قفاق)
فه رموده ییکێ ده رباره ی ره زا هه یه لام وایه زۆر به جییه که ئه فه رمی «لَيْسَ الرِّضَا أَنْ
لَا تَحْسَ بِالْبَلَاءِ : اِنَّمَا الرِّضَا أَنْ لَا تَعْرِضَ عَلَى مُحْكَمِ الْقَضَاءِ» واته ره زا ئه وه نیه هه ره به لاییکت
بی به سه را هه سنی پی ته که بیت وه به خوێ نه زانی ، به لکو ئه وه ته رازی بیت
وه ره خه نه گری ، وه کو ئه ونه خوشه ی که هه ست نه کات به ئیشی ده رزی یان
چه قوی «عه مه لیات» ، به لام رازی شه و پی خوشه چونکه هی دوکتۆری که ئه یه وی
چاره ی نه خوشی به که ی بکات .

له مانه تی په رین ، ئه وه ی ده رونی پریت له خوشه و یستی خودا ئیتر چۆن ته توانی
نا رازی بیت له وه ی که خودا و یستویه ئی .

ئه م ره زامه ندی په ش ئه وه ناگه یینی ، به نده هه ول نه دات بۆ ئه وه ی خودا به لای
لی دور خاته وه به لکو بۆ ئه وه ته ئه گه ر دو چاری به لای بو ناشو کری نه کات و نا رازی نه بیت
ئه گینا خودا ئه فه رمی ، «ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ» سوره ی «غافر» ٦٠ ، یان ئه فه رمی ،
«هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ» «الملك» (١٥) .

که واته بۆت هه یه داوا بکه بیت له خوا دو چاری به لات نه کات ، بۆت هه یه هه ولی
ژبان و کاسی بده بیت ، وه ئه م ره زامه ندی به ئانی له سنوری شه رع ئی په ریت ، واته ،
دیفاع له مان و ناموسی خوێ نه که بیت ، هه رکه س هه رچیت لی ته کات بیکات ،
ناء ، ... به لکو بۆ ره زامه ندی له به سه رهاته ، وه ره خه نه گرتن له فه رمانی خودا
له گه ل ئیکۆشان دا بۆ ئه نجام دانی هه رچی خودا پی خوشه وه ده س هه لگرتن
له هه رچی خودا پی ناخوشه ، وه هاوردنه پیش چاوی ئه وه ی که ده ردی سه رو به لای
خودا هی نه گه ویسی نیه ، وه ژبانی پیغه مبه ری خوشه و یست ، گه و ره ترین به لگه یه
بۆمان ، به تاییه ت ، کانی سه یه ئه که یین ئه و ئه روات بۆ بانگ کردنی خه لک بۆ لای
ئانی ئیسلام ، که چی خه لکی «طائف» ، به جۆری ئه یده نه به ری به رد ، که قاچی
خوێناوی ته بیت ، یان ئه وه ی که قاسمی کوپی فه وتی کرد وه چه ره ئی چه مره ،

وه صه دان كهس له يارانی به دهستی (موشريك) ه كان كوژران . جا نه گه لى هه موى
ئهمانه شا ئه وه ته له رۆژه كهى طائف دا ئه فهرمى «إِنْ لَمْ تَكُنْ سَاحِطًا عَلَىَّ فَلَا أُبَالِي»
ئهى خودا هه رتو رقت له من نه كهوتى ئيتر من گوى نادهم .

له كوژنايدا ئه لىم رهزا ، به كيكه له گه وه ترين مه قامه كانى ته صه ووف ، كه مه قامى
خواهنى «ويلايهتى كوبرا» به ، واته ، وه لى به هه ره گه وه ره كان وه دوا پله لى پاك كردنه وهى
نه فسه ، كه به نه فسى «لَوَاه» دهس پى ته كات ، پاشان «مُلهمه» پاشان «مطمئنه» جا
«راضيه» و له ناخرا «مريضه» كه له باسى «نهفس» دا باس كراوه .

وه خواته فهرمى «يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَةً» «الفجر» ، وه
ئهمهش هه ره دهست كيشانىكه بۆلای ئه وانهى ئه گه نه ئهم مه قامه لى كه ليره
لهم جيهانه دا «نهفسيان» . واته به هه مو گيانى كيان وه فه رمان به ردار بوون وه به فه رمانى
خودا دل خوش و رازى بون ، له پاشان له و جيهانىش دا به پاداشى ، رازى كران ،
وه رازى لى بونى خودا به رخوردارو به هه رمه مند ئه بن . جا گه وه رپاوانى شارپى
ته صه ووف ، پاش ئهم مه قامه ئيتر له و حالانه به هه رمه مند ئه بن كه خودا ئه يه وىت وه
هه ر رۆژه لى به نعيمه تيك به رخورداريان ته كات و هه ركاته ده رويان به كه ره ميك وه
به ئاوى ره حمه تيك گه شه پى ته داتو ده ماغيان به بۆنيك خوش ته كات ، كه مه گه ر
هه ر خودا خوى و ئه وه بنده تيك وشه ره خه بات كاره پاريزكارانه لى له چه ندو چۆنى
تى بگه ن . له كتيبى مُعْجَمِ مصطلحات الصوفيه دا ، پله لى ره زرا ته كاته چوار به شه وه ،
(ره زراى) (مُحْسِن) «شهداء» «صديقين» «مقربين» ، جائه لى ره زراى موقه ره به بن ئه و پايه ته
كه پى ئه لى «الرَّجوعُ مِنَ الْخَلْقِ إِلَى الْحَقِّ» ، ئه لى ته وه ش بلىم ئهم پيئاسه ، بو صوفى ،
به چه شتيكى گشتى هاتوه ، كه ئه لى صوفى به كه سى ئه لى ، لاي خه لك به ر ته دات وه
ئه گه ر ته وه بۆلای «خالق» .

«موحاسه به»

ئهمه وى بىزمه وه ياد ، وتمان برى له گه وه رپاوانى ته صه ووف مه قامى وا هه به
به حالى دائه نىن يان برى مه قام به حال ، وه برى كيان لايان وايه زۆربه لى مه قامه كان
له سه ره تادا حالى ، واته شتيكى دائه مه زراوو دائه مركاون ، تا كه م كه م له ده رونا ئه ر

که وای پەر وەر ده کردنی نه فس له سه ر لۆمه ی خۆی، وه دود لێ و باوه پێ نه کردنی وه پیاچونه وه به کردار و گوشتاری رۆژانه دا، مرۆف ئه پالێوی و قالی ئەکات، وه ورده ورده وای لێ ئەکات، عه پێ لێ نه بریت، وه صوفیه کان له م پەر و شه دا ده ستی بالایان هه به، وه خه باقی صوفیه کان له م پەر و شه دا نه بیته هوی پایه بوله ندیو نزیک بونه وه یان له خودای گه وره وه پێش که و تیان له پری پەر و ی ته صه و وفدا.

«خه وف وه ره جا»

کتیبه کی ته صه و وف نابیریت مه گه ر به ده گمه ن، که باسی خه وفو پەر جای تیا نه بیته، وه ئه م دونا وه ش به شوینی به کدا دین، زۆر به یان به مه قام ناویان بردون وه برێکی شیان به حال، بۆ نمونه، دوو کهس له گه وره پیاوانی ته صه و وف که هاوچه رخی ش بوون، وه خاوه نی دوو کتێبی سه رچاوه ی ته صه و وفن، به کتێکیان، (ابی طالب المکی)، که له (٣٨٦) ک دا ئه م دنیا به به چی هیشه وه، وه خاوه نی کتێبی «قوت القلوب» ه که له سه رچاوه هه ره گه وره کانی ته صه و وفه ئه ویشیان (عبدالله بن علی السراج) ه که له (٣٧٨) ک دا، دوا کوچی کردوه، ئه بو طالیب به ناوی مه قام باسی خه وف وه ره جا ده کات، وه عبدالله سراج به ناوی حال باسیان ئەکات، هه ره کو زوتریش باسیان کرد زۆر جار مه قامێک له پێشا ئه کری حال بیته، ئه گه ر سه قام گیربو ئه بیته مه قام، جا ئه و دو باوه ری به له وه دا دیته دی، ئه گینا هه ردوکیان هه ره ها، هه موی گه وره پیاوانی ته صه و وف کاتی که باسی چۆنیه تی خه وفو پەر جا ئەکەن، ... قامک ئه کێشن بۆ لای ئایه تو حه دیته کان، هه موی هه ره به ک شته و به ک چۆنیه ته.

هه رچه ن هه ره کو وتمان، ئه م دونا وه وه کو دوانه، هه میشه پێکه وه دین، به لام هه ره به که ی بۆ خۆی شتیکه و لێک جوین، وا له پێشا باسی خه وف ئه که ی، وه له گه ل زۆر به ی گه وره پیاوانی ئه م رێبازه دا، ئیمه ش به ناوی مه قام ناوی ته به ی.

مهقامی خهوف:

خهوف کوردی به که ی ته بیته ترس، وه خهوفنو ره جا، ته بیته ترس وئومید، سه رچاوه ی ته م چۆنیه ته ی که ته بی له ده رونی هه مو موسلمانیکا جی گبریت وه یوصوفی به کان بیته خووخده، له قورئان وسوننه ت وجه دبه وه سه رچاوه ی گرتوه، سه باره ت به هه ردو حاله که ی، خوای گه وره ته فهرمی (وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ) (إسراء) (۵۷)، واته ئومیدیان به به خشنده بی خودا هه به، وه مه ترسیان له سزادانی هه به، یان ته فهرمی «يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا»، ته پارینه وه له خودا هه م له ترساو هه م بو ده سکه وت وپاداش، سجده «۱۶» هه روه ها له سورهی (انبیاء) ثابهی (۹۰) دا، ته فهرمی «إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ، وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ»، واته تهو په بامبه رانه ی ناومان بردن ته پارانه وه، وه روویان ته هانی بومان هه م به ئومیدی ره حمه ت وه هه م له ترسی سزا، که واته، باسی ترس وئومیدی به نده، ده رباره ی خودای گه وره، زورجار له قورئان دا باس کراوه، وه ستایش کراوه له هه ردو و حاله که ی، واته مروف هه م ته بی له خوا بترسیت، وه هه م ته بی ئومیدیشی به به خشنده بی هه بیته، وه نابی له ره حمه تی خودا نا ئومیدیت، چونکه خوا ته فهرمی «لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذَّنْبَ جَمِيعًا، إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ» زمر «۵۳»، به لام ثابا ته وئومیده خو ی به سه وه ئیر ئاده می زاد ته بی ییخه م پالی لی بداته وه؟ هه رگیز، ته وه کاری شیاو نیه به لکو موسلمان ته بی ته وه نده ی ئومیدی هه به ده ته وه نده ش ترسی هه بیته، وه به راستی ترسی صوفیه کان له هه مو که س زیاتره، چونکه به راستی عالیمو دانشمه ندی راسته قینه ته وانن که جگه له که سبی عیلم و دانشی ئاشکرا بی و به پرواله ت، خواوه نی زانستی مه عنه وی و ده رونین، وه ته گه ر ئیان و باوه ری عالمان و دانشمه ندان باوه ریکی زانایانه به واته «عِلْمُ الْبَقِيْنِ»، باوه ری سوفی به خواناسه کان «عَيْنُ الْبَقِيْنِ» به لکو، «حَقُّ الْبَقِيْنِ» ه، جائه وه ته ترسه که ی ته وانیش له هه مو ترسی زیاتره، که خوا ته فهرمی «إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ»، واته له ناوی به نده کانی خودادا، عالیمه کان، له هه مو یان زیاتر له خودا ته ترسن، جائه مه بوچی به؟ چونکی به راستی خودا ته ناسن وه خواوه ن یه قینن، ته بی ته وه ش بزانه که پیش ره وو سه ر قافله ی ته م دانشمه نده له خوا ترسانه، پیغه مبه ری گه وره به، درودی خودای له سه ر،

که سه ره رای ئه وه هه موه مه قامه گه وره به ش ، له هه موکه سی زیاتر له خودا تر ساوه و ، له هه موکه سیش زیاتر پاریزی کردوه له هه له وه له هه موو هاوړیکانی زیاتر خودا په رستی کردوه . هه ره به م بۆنه وه به که ئه فه رمی «شَبَّيْتُ هُوَ وَأَخَوَاتَهَا» واته سوره ی (هود) وه سوره ته کانی تری که وه کو ئه ون ، منیان پیر کردوه ، که بریتی بن له سوره ته کانی «واقعه» ، واذا الشمس ، وغمم بوجی ؟ چونکه ئه وه نده باسی هه ره شه ی خودا وه ندیان تیا به ، هه روه ها باسی غه ز له خودا ، که له هه زه گو مپرا کانی گرتوه ، وه کو هه زه کانی عاد و ثمود ، جا له جیگا یلک ئه وه ره شلنه ، ییغه مبه ری گه وره یان پیر کردی ، ئه یی ئیمه چون له خو مان نه تر سین .

جا له به ره ئه وه ته هه ردو حال ته که ی پیکه وه پینسته ، هه م نرس هه م ئومید ، (سهل بن عبد الله) ، که به کیکه له گه وره پیاوانی ته صه ووف ، ئه لیت خه وف و رجاء وه کو نیرو می وه هان ئه گه ر پیکه وه نه بن ، به ره مبان ناییت ، به لام که پیکه وه بون ، ته قوایان لی ئه ییت ، ته قوایش بۆنا خه که ی ، باوهری ته واو ، واته (یه قینی) لی په داته ییت ، خوای گه وره له زووشوینی قورئان دا له به نده کانی ئه خوازی ، وه یان ده ستوریان ئه داتی ، که له خودا بترسن ، بۆغونه ، ئه فه رمی «وَأَخَافُونَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ» ، آل عمران (۱۷۵) ، ئه گه ر راست خاوه ن ئیمان ئه یی له من بترسن ، هه روه ها ئه فه رمی «فَأَيُّ قَوْمٍ هَؤُلَاءِ» نحل (۵۱) (وَأَيُّ قَوْمٍ هَؤُلَاءِ) بقره «۴۰» .

یان ئه فه رمی «وَفِي نُحُوتِهَا هُدًى وَرَحْمَةً لِلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ» أعراف (۱۵۴) ، وه ییغه مبه ر (د) ئه فه رمی «أَنَا أَخَوْفُكُمْ لِلَّهِ تَعَالَى» . له ، کتبی «مُعْجَمُ مُصْطَلَحَاتِ الصُّوفِيَّةِ» دا ، ئه لیت ، (خه وف) بریتی به له شه رم کردن له گوناوه کردن ، وه له وشانه ی که خوا پی ناخو شه ،

هه روه ها له وتاری صوفیه کانا هاتوه ئه لیت ، ئه یی مروف له نه فسی خویشی بترسیت ، نه کا هه لی دیریت به لکو ئه یی له خو ی زیاتر بترسیت تا له دوزمنی ،

هه روه ها ئه لێن ، ئه وه ی ئه یی لێ بترسیت ته نها خودا به ، وه جگه خودا هه یج که س شایسته ی لی ترسان نه ، ئه مه ش به و واتا به ته ، ئه گه ر مروف هاتو به راستی له خودا ترسا ، ئیتر بوجی له که سی تر بترسیت ، چونکه ئه و په نای بردوه به خودا ، ئه وه ش په نای برد به خوا له که س ناترسی به لکو خه لک له و ته ترسن . هه روه کو خودا ئه فه رمی «فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُوا اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ» آل عمران (۱۷۵) .

جا نیشانی ئەم لەخواترسانە چى بە؟ خو هەر وابە دەم ناکرێت کابرا بێت من
لە خودائەترسم، گەورە پیاوانى تەصەووف ئەلێن لەخوداترسان، بەفرمێسک
رژاندنێ، بەلکو ئەوەتە کە مەرۆف دەست لە گوناو لە خراپە بکێشێت، چونکە ئەوەى
بە راست لەخوداترسان، چون سەرپێچى ئەکات لە فەرمانى خودا، وە هەر ئەم
خۆلادان لە گوناو تە کە مەرۆف ئەبات بۆلای وەرە، واتە لە لال و حەرام لێک دانەو،
لە پاشان بۆلای تەقوا واتە پارێزگارى لە هەر چى خراپە بە وە ئە نجام دانى
هەر چى چاکە بە لە روانگەى ئیسلامەو. کە واتە لەخواترسان واتە ئەکات لە مەرۆف پارێز
بکات لە هەر چى شتى گومان لى کراو لە بەر خاترى فەرمانى خودا لێک کە لە بونی ئەو
لەخوداوە ندى ئەودا هیچ گومانێک نە.

بەم چەشنە ئەبێن صوفیەکان بەجۆرێک ترسى خودا لە دایاندا جى گیر ئەبێت
کە ئەبێت رەوشێکى هەمیشە بێ، وە هەر ئەوەش ئەبێت هوى ئەوەى کە تەنھا چرکە بێک
لە ترسى خودا غافل نەبن، وە ئەو حالەتە ئەبێت مەقامێک بۆیان، وە ئەبێت هەوێنێک کە
رۆحو گىانیانى بى ئەگیر سبب، ئەبوسلیمانى دارانى، ئەلێت
«هەردلی کە ترسى لى دورکە و تەووزان ئەبێت» «ابن عَجِيه» کە بەکێکە لە کە لە مەردانى
رێگەى تەصەووف، ئەلێت، (خەووف) سنى پلەى هەبە، پلەى سەرەتایى،
ئەو موسولمانانە کە لە ترسى سزایان، لە دەست دانی پاداشە، ئە ترسن لەخودا.

پلەى ناوەندى ئەوانەن لە ترسى گەلە لى خودا و لە دەست دانی نزیکى خودا بە
کە ئە ترسن، بەلام ترسى گەورە پیاوان لەوەتە بە ئی ئە دەب دانی، وە لە دیدارى خودا
بە چاوى بەصیرەت لەم جیهان وە چاوى سەر لەو جیهان دا لى بەش و ناکام بێ،
(کتابى) «معراج الشوف الى حقائق التصوف».

بەلام هەرەو کە و تە ئەم ترسە ئومیدیشى تیکەل ئەبێت وە ئەبێت (خەووف و رەجا) و
وجیهانێکى مەعنەوى لى دەردێت کە مەگەر هەر ئەوانە بزانن چەندە مەزن و بەتامە کە
بەخەباتى مەردانەیان تەووزانە بگەن ئەو پلە بەرزە مەعنەوى بە، بەجۆرێک
کە خوالە بارەبانەو بەفرمى «يَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ» بۆتێگە یشتى زۆر تر
لەم بارەو، ئەتوانن سەبرى کتیبى قوت القلوب، وە رسالەى قوشەبرى و إحياء علوم
الدینی غەززالى، وە دەان کتیبى تری تەصووف بکەن.

لەکاتى باسى خەووف دا قامەکان کێشا بۆ رچایش، وە گۆتم هەمیشە ئەم دوناو

بەم بۆنەووە رێبوارانی رێگەى تەصەووف : ئەوەندە بێر لەم دوو حالەتە ئەکەنەووە و هۆشی پێ ئەدەن تائەبێتە خووخەدە بۆیان ، وە ئەلێن ئەو بەندەبەى بیهوى رێگەى تەصەووف بگرتە پێش ئەبێ خواوەنى ترسو ئومیدییت ، ئە ئەوەندە ترسەکەى زالییت بەسەرى ئومیدا ، کە هیوا بریییت ، وە ئومیدی نەمییت بەکەرەم و بەخشنەبى خودا ، نە ئومید و رجا کەبشی بگەیییتە رادەبێک : ترسى نەمییت و جلەوى نەفسى بۆشل کات بەجۆرى کە نەفسى گومرا بێت و لە هەلەتێک هەلێ دیریت .

بەلکونەبێ بەدوبالێ خەوف و رەجا بدات لەشەققەى بال و خۆى بگەیییتە سەرى کۆبى بەقین ، وە رەزامەندى خوا بیریته دەست .

«فقراء»

بەکینکى تر لە پلە و پایەکانى تەصەووف ، «فقراء» یان «فقر» ، (فقر) واتە ، هەژارى وە بێ دەسەڵاتى و نەبوونى ، ئەم کردەووەبەش ، بریتی یە لەوێ کە مەرووف چونکە بەندەى خودایە نایى عارى بێت لە هەژارى ، بە ئام ئەم هەژارى یە ، بەو واتایە دێت کە بەندە ، دەربارەى خواى گەورە ، خۆى بە هەژار بزانیت ، وە چون ، هەژاریکی تر ، چاوەروانى دەستى دەوڵە مەند ، وە بەخشەندەکانە ، ئەمیش ئابەوچەشنە ، چاوەروانى کەرەمى خوا بێت ، وە خۆى بە موحتاجى دەرگای گەق بزانیت ، باوەکو خواوەن سەرمایەش بێت وە ئەمە خۆى دان نانو پێ هاتنە ، بەوێ کە خواى گەورە لەسورەى فاطر ئایەى (۱۵) دا ئەفەرمى : «يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ» ، یان ئەفەرمى : «وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ» (۳۸) (محمد) .

کەواتە ئەوێ بەرانبەرى خواى گەورە خۆى بە هەژار و بێ دەسەڵات و خوازیار وە «موحتاج» نەزانى ، بە پێچەوانەى فەرمانى قورئان هەستاوە ، دوو هەمى ، عارنە هاتنە لە هەژارى واتە کۆششت بۆزبان بۆ ئەوە نەبێت هەژارى و نەبوونى بە عەیب و عار بزانیت ، وە بۆ دەوڵە مەند بون تیکۆشیت ، تا لەم نەنگە رزگار بێت بەلکو تیکۆشینت

بۆداین کردنی ژبان بیټ جا ئەم خەدیە ، لەرێی مەنطق و عەقڵیشەو زۆر پەسەندە ،
 وەئەو تا ، قانونەکانی ئەم چەرخەش : کە دەست کردی دەستی ئادەمی زادو
 بەرھەمی ھۆش و بیری مرقفە : تێدەکوشتن کە سامان وەسەرمايە ، بەچەشنیکی
 ھاوبەشی و دادگەرانیە دابەش کریت ، چونکە لە راستەقینە و واقعییەت دا ھەمومان
 بەندەیی خواین ، وە بەلای خوداوە کەس لەکەس زیاتر نیە ، جگە بەخواپەرستی و
 پارێزکاری نەبیټ ، «إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ» ، وە نافرەمی «أَعْنَاكُمْ» ، واتە
 بەرێزترینی بەندەکان بەلای خوداوە خواپەرستترین وەخۆپارێزترینی ئەوانە ،
 نەك بفرەمی دەولەمەندترینی ئەوانە ، وەئەو ھەوێ فەضلیکی ھەبیټ ، خوا داوایەتی ،
 وەخوای گەورە بەفەضل ناوی ناوە ، نەك «ئەکرەم» ، واتە بەرێزترینی ، ھەروا
 ئەکری ئەکەسی ئەکەسی دەنگ خوشتر ، یان جوانتر بیټ ، ئەکری دەولەمەندترین یان
 ئەولادی زۆرترین ، کەواتە : نابی مرقوف ، بەم فەضلە بنازی بەچەشنیک خوی
 ھەل کیشیت وە فیزیکات بەسەری ئەوانی ترا ، بەلکو ئەبی سوپاسی خودای
 ئەسەریکات و تی کوشت تائەو فەضلە بەئارایش وەزیوهری تەقواو خواپەرستی
 یشەو ، ئەبی جوانی ، یان دەسەلات وە دەولەمەندیەکە ، بەھەزارانی
 بۆدەرگای خودا ، وەبەشوکرانی خوا برازیشتەو ، ئاوەکو ، ھەتا ھەتایە ،
 لەو نەعمەتە بەرخورداریټ ، نەك بەفیزو دەمارو لوت بەرزی و فەضل فروشی ،
 ناشیرینی کات ، وە کاریکی لی بکات خەلک قیزی ئی بشوینەو .

جا ، سەرچاوەی ھەزارانی تەسەووف لێرەو ، وەلەو ئایەتە پیروزەو ،
 سەرچاوە ئەگریت ، وە صوفی بەکان ھەرگیز تی نا کوشتن بۆ سامان پیکەو دان ،
 وەئەگەر خودایش سامانی دانی ھەرخۆیان بەھەزارو نەدار ، دائەنن بەم دەست
 کاسی خەلک ئەکەن ، بەم دەست لەکار و کردەو ھە چاک و بەکەلکا خەرجی ئەکەن ،
 ئەگەر دەستیان دەولەمەندیټ دلیان ھەزارە ئەگەر رزقی خەلک بیټ بەپیرانەو ،
 دەری ناکەن بەلام نارۆن بەپیری دەولەمەندی یەو ، بەلکو ھەزارانی
 لا پەسەندترە ، ئادەولەمەندی ، ھەروەکو کە پیغمبەری گەورە ئەفرەمی «الْفقر فخری»
 یەکی ئەناوی خواپەرستە زاھیدەکان ، لە سەرەتای ئیسلام دا ، واتە صوفی
 مەسلەکەکان ، «فوقہراہ بوہ» ، ئەمەش ھەوێ بو بەشوینی سامانا نەئەگەر ان ،
 وەئەگەر کارو کاسی یان ھەبوانی ، بەم دەس ئەھاتە دەستیان وەبەودەست
 خەرجیان ئەکرد .

له كتیپی «مُعْجَمُ مُصْطَلَحَاتِ الصُّوفِيَّةِ» دا ، ئەلێت ، «الْفَقْرُ مَقَامُ شَرِيفٍ ، وَصَحِي الصُّوفِيَّةُ
فَقْرَاءٌ لِيَحْلِبَهُمْ عَنِ الْأَمَلِكِ ، وَحَقِيقَتُهُ أَنَّ لَا يَسْتَعْنِي الْعَبْدُ إِلَّا بِاللَّهِ وَرِسْمُهُ عَدَمُ الْأَسْبَابِ كُلِّهَا ،
وَالْفَقِيرُ نَعْتُهُ السَّكُونُ عِنْدَ الْعَدَمِ ، وَالْبَذَلُ وَالْإِثَارُ عِنْدَ الْوُجُودِ» واتە ، بۆیه به صوفییهکان ،
گوتراوه ، «فوقهراء» چونکه نه کوشاون بۆ نه وهی بینهخواوهی مال و سامان وه به راستی ،
بهنده نای هانا بوکهسی بهریت بۆخواهه بیست ، وه نای تهانهت به شوینی
سه به بېشابهگه ریت بۆده و له مه ندبون ، و سه رمایه به ده ست هێنان ، فه قیر نه گهر نه یبو
بۆخوی دامرکیت ، نه گهریش هه ی بو . بیه خشیست ، وه له خوی بگرته وه
بۆخه لک ، واته قانجازی خه لک بخاته پیشی خویه وه .

له ریساله ی قوشهیری دا سه بارهت به ناساندی (فه قیر) ، هاتوه ، ئەلێت ،
فه قیر ته وه ته نهینی خوی پیا ریزیت وه فه رزه کانی خوی ته نجام بدات ، «ته بو به گره لمیصری»
ئه لێت . فه قیر به وه نه لێن خواوهی مال و سامان نه بیست ، وحه زیشی لی نه کات ،
«أبا عبد الله الحصري» ئەلێت ، «أبو جعفر الخداداد» ، دی ، بیست سال له سه ری یه ک ،
ئیشی نه کرد رۆزی به دیناریک ، وه به رۆز ویش بو ، وه هه مو رۆزی نه وه ی
ده ستی نه که وت ته بیه خشی یه وه به سه ری هه ژاراندا .

به راستی ته م سه رگوزه شتانه ته وه نده زۆرن له نو سین ناین ، کورته که ی ته وه ته ،
صوفییه سه له کان دژی کاسپی خه ئال نین ، به ئام دژی مال پیکه وه نانن ،
وه هه ر کام توانییان ته م پێناسه بکه نه خده یان واپایه ی (فقر) یان ده ست که وتوه ،
ته م کرده وه یه ش له ده ستوری قورئان ، وه ره فتاری پێغه مبه ره وه سه رچاوه ته گریت .

خوای گه وه ره له سه وه ی ته وه : ئایه ته کانی ٣٤ ، ٣٥ ، دا ، ته فه رمی ، «وَالَّذِينَ
يَكْتُمُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ، .. يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِي
نَارِ جَهَنَّمَ، فُتْكُوى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ، هَذَا مَا كُنْتُمْ لَا تَنْفُسُكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ
تَكْتُمُونَ.»

ئه وانه ی زیروزیو ، واته دراوو سه رمایه کو ته که نه وه له پری خوا دا خه رچی
نا که ن ، واته به شی هه ژارانی لی ناده ن ، مۆرده ی عه زاییکی سه ختیان بده ری ، ..
رۆژێک ته ی ته دراوو زیروزیوانه به ئاگری جه هه ننه م سورته کریته وه و ناوچاوانو
له شویشتی خوا وه نه که یانی پی داخ ته کریت و پی یان ته لێن ، ده بخۆن ته وه سه رای پاره
کو کرده وه که تان .

ههروهه ها خوائه فه رمی، «تِلْكَ الدَّارُ الْآخِرَةُ نَجْعُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِي الْأَرْضِ وَلَا فُسَادًا وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ» (قصص) (۸۳)، دواروژی سه رفرازی له به ههشتاو له و جیهان دا بوئه و که سانه یه، که به شوینی گه و ره بون، وه له خه لک زیاتربون، وه به خاوه ن مال و مه قامی به رزیونا، ناگه پڕین، وه دوری نه گرن له فه ساد، وه دواروژی سه و که وتن بو پارێزکارانه. پێغه مبه ری گه و ره نه فه رمی «اللَّهُمَّ اجْعَلْ رِزْقَ آلِ مُحَمَّدٍ قَوْتًا»، خودایا داوات لی نه که م، پڕۆزی خانه دانی موحه ممه د، بکه یته «قوت»، واته «ژبواره» واته هه ره وه نده یان هه بیته، پئی بڕین و لی یان نه مینبته وه، که نه بیته نمو (فه قه ره ی) که باسی نه که ین.

ههروهه ها نه فه رمی، «حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ» واته خوش و یستی دنیا سه رچاوه ی هه مو هه نه یکه، جا نه م ئاموزگاری یانه ته، بونه ته سه رچاوه ی نه وه ی گه و ره پیاوانی پریازی ته سه و ووف، هه ژاری یان به لاوه خوشتریت، وه نه گه ریش هاتو خودا پئی دان، یان میراث و که له پورنکیان بوگه پرایه وه، یان خاوه ن ده سه لاتیک یارمه تی دان، یان به رنه جی شانی خو یان ده ست که وتیان هاته ده ست، دلی پیه نابه ستن وه له ریگه ی خودا خه رجی مال و مندال و، هه ژارو لی قه و ماوی نه که ن وه قه ت ده و له مهن بون نا که نه ئامانج، وه له کاتی بی ده سه لاتیشا جگه له خوا، په نا بو که س نابه ن.

دوایی باس به محه دیته دیرین، که له په ندیکا پێغه مبه ری گه و ره به یارانی خوئی فه رموه.

«طوبى لِمَنْ شَغَلَهُ عَيْبُهُ عَنْ عُيُوبِ النَّاسِ وَانْفَقَ الْفَضْلُ مِنْ مَالِهِ، وَأَمْسَكَ الْفَضْلُ مِنْ قَوْلِهِ».

خوش به ختن نه و که سانه ی له باقی نه وه ی بو عه بی خه لک بگه رین، عه بی خو یان دیرنه پیش چاو، نه وه ی له خواردنی خو یان زیاده نه یه خشن (واته سامان کونا که نه وه و سه رمایه پیکه وه نانین)

وه جگه له قسه ییک که ناچار هه ره نه یی بو تریت، تیر زیاده گۆی نه کا، واته سه رمایه کۆنه کاته وه به لکو خه رجی کات، به لام قسه راگریت و زو ربلی نه بیته.

«صِدْق»

به کێکی تر له مه قامة هه ره به رزه کانی ته صه ووف که هی ئه وانه ته خاوه نی «ولایه نی کو بۆی» ن مه قامی صیدقه ، «صیدق» واته راستی «صادق». راست گۆ وه راست وێژ.

شاره زایانی ریگهی ته صه ووف وه ههروه ها زانا ئایینی به کان، زۆر له م وشه به کۆلیونه ته وه وه راقهی زۆریان له سه ر نویسه ، له کتیی «معجم مصطلحات الصوفیه» دا ئه لێ، «هُوَ اسْتَوَاءُ السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ، وَذَلِكَ بِالْإِسْقَامَةِ مَعَ اللَّهِ تَعَالَى ظَاهِرًا وَبَاطِنًا، وَتِلْكَ الْإِسْقَامَةُ بِأَنَّهُ لَا يَخْطُرُ بِإِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ، فَكُلُّ اتِّصَافٍ بِهَذَا الْوَصْفِ، أَيْ اسْتَوَى عِنْدَهُ الْجَهْرُ وَالسِّرُّ، وَتَرَكْ مَلاحَظَةَ الْخَلْقِ بِدَوَامِ مُشَاهَدَةِ الْحَقِّ يُسَمَّى صَدِّيقًا.

واته، راستگۆی برینی به له راست و یستانی نهی و ئاشکرای مۆف راست و یستانی له گه لێ خودای خویا به ده رو به ده رو، به نهی و به ئاشکرا، وه هه رکه سه وای لێ هات که نهی و ئاشکرای وه کوبه کی لێ هات وه له به رته وه ی که هه میشه خوی خۆی له پیش چاوه ئێر هه ر خوی مه به سه ته، جا که وای لێ هات نهی ئه وتری «صَدِّیق» واته راست گۆ.

«صَدِّيقِيَّة» صیددیقیه ش گه وه ترین پایه یی که که وه لێ به کان ئه یگه نی واته، له خواری پیغه مبه ری به تیه وه «صیددیقیه ته، وه زۆر تر له صیددیقی پیغه مبه رییه، به نهی نویسی سه ر چاوه ی پیشو، ئه م مه قامه به سه ری شه ش پایه وه دامه زراوه، ئیسلام، ئیمان، سه لاح، ئیحسان، شه هاده، مه عریفه، وه ئه مه ش کړوکی مه قامی «مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ» به، وه هه رکه سه گه یشتیه ته ئه م مه قامه، له سی پله ی زانیاری وه باوه ر، واته «علم اليقين، عين اليقين، حق اليقين» تی به ریوه. وه صیددیقی له پروانگهی ته صه ووفه وه، به که سی ئه وتری که نهی باوه ری، بو ئاشکرا بویت، وه به رونا کبی به قین، خوی گه وه ره ئه و شتانه ی له نهی به کانی خۆی بو ئاشکرا کردیت که به لای خه لکی تر وه نهی و دا پۆشرا وو نه زانرا ون. وشه ی صیدق وشه یی که دزی وشه ی «کذب» واته «درو» وه (نیفاق)، واته دوو رووی، وه لای هه رکه سی ل وه هه رده سه ته ی ل به که مه به سه ته به چه ند جو ر گێرانه وه.

راستی، هه رچه ند وشه یی که وه به زمانادیت، به لām ئه نی هه م به گو فتار هه م به کردار وه هه م به ده رو و واته به دل وه ویستی ده رو نیش ئه نجام بدریت، بو نمونه، من به لێ

بدهم بۆکارێک کاتێ «صادیق» واته راست و ڕاست و ڕایان راست کردارم، که ئه وه به لێتهم بێرمه دی، وه به پیرهوی لێ بکههه، ئه گینا، به لێته کهم درۆبو، خوای گهوره له قورئانا به زۆری باسی (صِدْق) (صَادِق) (صَدِيق) ی کردوه، وه ستایشی خاوهنی صیدق کردوه، ههروه ها بری مه به ستی تریشی خستوه ته نه نشتی صیدق، وه باسی کردوه. وه کو «مدخل الصّدق، مخرج الصّدق، ومقعد الصّدق، ولسان الصّدق، وقدم الصّدق».

ئه فه رمی «وَقُلْ رَبِّ ادْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ» «وَ اَخْرِجْنِيْ مَخْرَجَ صِدْقٍ»، به زوانی جهزیه ئیبراهیمه وه ئه فه رمی «وَ اجْعَلْ لِيْ لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْاٰخِرِيْنَ» «يٰۤاَنۡ تَهۡفُۡرُمۡنِيْ» «وَبَشِّرِ الَّذِيۡنَ اٰمَنُوۡۤا اَنۡ لَهُمْ قَدَمٌ صِدْقٍ عِنۡدَ رَبِّهِمْ» «يٰۤاَنۡ تَهۡفُۡرُمۡنِيْ» «اِنَّ الْمُتَّقِيۡنَ فِيْ جَنّٰتٍ وَنَهۡرٍ فِيْ مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنۡدَ مٰلِكٍ مُّقۡبَدِيۡنَ» ئه مه خوی هه رتهه مه قامه ته که ئیمه باسی ئه کههه.

خوای گهوره «صیدق» واته راستی، به پێناسی بهنده خوشه و یست و هه ل بێرراوه کانی دائه نیت، له سوره ی به قه ره «۱۷۷» دائه فه رمی «اولئك الذين صدقوا واولئك هم المتقون»، له سوره ی زمر «۳۳» دا ئه فه رمی «والَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ اُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ» له پاشان له ستایشی زۆر گهوره ی راست گو یان دا له سوره ی حوجورات «۱۵» دائه فه رمی «اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوۡۤا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ ثُمَّ تَلَمَّ يَرْتَابُوۡۤا. وَجَاهَدُوۡۤا بِاَمْوَالِهِمْۙ وَاَنْفُسِهِمْۙ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ. اُولٰٓئِكَ هُمُ الصّٰدِقُوۡنَ».

واته ئه موسولمانانه که خاوهنی ئه وه مه وه پێناسه باشانه بن، واته خاوهن باوه به خودا و به په یام به ربن وه له باوه ره که یانا دودل نه بن، وه به مال و به گیانیان خه بات بکههه له رێگه ی خوادا، ئه وانه «صادقن» به راستی خه باتیککی زۆری ئه ویت تا موقوف وای لێ بێت شایسته ی ئه وه په یدابکات که خه لاتی، سه دا قه ت وه رگریت. له سوره ی، چه شر دا ئایه تی (۸) ئه فه رمی «وَيَنْصُرُوۡنَ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ، اُولٰٓئِكَ هُمُ الصّٰدِقُوۡنَ» ههروه ها له سوره ی آل عمران ئایه تی (۱۷) دا، له کاتی پێست کردنی پێناسه کانی خوشه و یستانی خوادا ئه فه رمی، «الصّٰبِرِيْنَ وَالصّٰدِقِيْنَ وَالْقٰنِتِيْنَ وَالْمُتَفٰخِرِيْنَ وَالْمُسْتَغْفِرِيْنَ بِالْاَشْحَارِ».

گوتمان، صیدق راستی به و صادق راست گو یه، به لام «صیددیق»، به که سه ی ئه وتری که راستی و راست گو یی بو یته پیشه ی، وه به مانه ئه وتری، خاوهنی مه قامی صیدق، له موسولماناندا، بهر له هه موان جهزیه ی ئه بویه کر بویه خاوهنی ئه م

پایه بهرزیه ، ئه ئی تهوهش بزانی که پیغمبه رانیس که پایه یان له پایه یه بالآتره خواوه ئی
 ئه م پایه یه ش بون ، ههروه کو که خوی گه وره له سورهی مه ریه م ئایه ئی (٤١) ته فه رمی
 «وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ اِبْرَاهِيمَ اِنَّهٗ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا» ، «وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ اٰدٰمَ اِنَّهٗ كَانَ صِدِّيقًا
 نَبِيًّا» ئایه ی (٥٦) هه مان سور ه وه «يُوسُفُ اٰمِنًا صِدِّيقًا» له سورهی یوسف ئایه ی (٤٦)
 دا ، ههروه ها له سورهی یاسین دا ته فه رمی «هٰذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمٰنُ وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ» ،
 یان له سورهی مائده دا سه باره ت به دایکی حه زره ئی عیسی ته فه رمی «وَاَمَّا صِدِّيقًا» ،
 ههروه ها له سورهی نساء دا سه باره ت به خو شه ویستانی خوی ته فه رمی .

«وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ
 وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا» . لیره دا سه بیر ته که یین «صِدِّيقِينَ» پاش (له نبیا) وه پێش
 شه دا ناویان هاتوه ، ههروه ها له سورهی حه دیدا (١٩) ، که ته فه رمی «وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ
 وَرُسُلِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصِّدِّيقُونَ وَالشُّهَدَاءُ عِنْدَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ» .

لیره شا هه ر له پێشی شو هه دا دا ناویان هاتوه وه ئه ئی هه م پاداشیان هه یه وه هه م «نور» .
 مه به ست ته وه ته ئه م مه قامه مه قامیکی زۆر گه وره و پیرۆزه ، وه پاش خه بات و
 په رستش و راستی و دروستی ، وه تی په ربون له هه زاران ئازمۆن وه هه لسه ننگاندن
 جائه یته خه لاتی خودا پی داوان .

چونکه ههروه کو وتمان ، خو ته نها هه ر به ره واته راست گوئی رووت نابیته
 هو ی گه یشتن به پله ی سه دا قه ت ، به لکو ئه ئی مرؤف له کاتگه ی ده رو نیشه وه هه ستی
 پاک بیت ، وه خواستی پیرۆز ، دو وره کان (مونا فیه کان) له زه مانی پیغمبه ردا ته هاتن
 وه ئه یان گوت به راستی تو پیغمبه ری ، به لآم ئایا ته کری به مانه بوتری صادیق چونکه
 قسه ی راستیان کردوه ؟ دیاره ، ناوتری ، بۆچی چونکه له ده رونه وه باوه ریان به
 وته که ی خو یان نه بو ، وه دوو رو یی یان کردوه ، جابۆیه خودا به پیغمبه ری گه وره
 ته فه رمی «اِذَا جَاۤءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ اَنَّكَ لِرَّسُولِ اللّٰهِ ، وَاللّٰهُ يَعْلَمُ اَنَّكَ لِرَّسُولِهِ وَاللّٰهُ يَشْهَدُ
 اَنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ» ، به ئی وته که ی ته وان راست بو ، به لآم له گه ل ته وه شا
 درۆزن بون ، چونکه زوان و ده رونیان به کی نه بو .

جا ئه م پێناسه بهرزیه له پێناسه کانی خودای گه وره شه ، بۆیه ته کړیت ،
 به مرؤفیکی خواناسی راسته قینه بلێن ، ره وشێ خودایی هه یه ، خوی گه وره
 له سورهی نسا دا ته فه رمی «وَمَنْ اٰصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ حَدِيثًا؟» ، یان ته فه رمی «وَمَنْ اٰصْدَقُ مِنْ

«الله قِيلَ» يان كه له سورەى ئەحزاب دا ئەفەرمى «قالوا هذا ما وَعَدَنَا اللهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللهُ وَرَسُولُهُ» .

خوای گەوره ئەفەرمى من نزیكم لە راستگۆیان ئیوەش لەوانەو نزیك بن ، وە نزیكى یان لی بکەن ، لی گومان ئەم نزیكى بە بۆ ئیمە قانجازی تیا بە بۆیه خودائەفەرمى نزیكى بکەن لە «صادقین» ، خوائەفەرمى «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ، اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ» ، کهواتە ئیمەش پئویستە نزیكى یان لی بکەین ، بە لکو ئیمەش بتوانین بکەوینە سەری رێگای ئەوان و لەو نێعمەتە بەهرەوەر بین ، لەکتیی «حەقائق عن التصوف دا» لەزمانی عەللامە (ابن أبي شمریف) وە ئەلیت ، «صوفی بەکان ئەلین «صدق» ، ئەوەتە نەتی و ئاشکرا ، وە دەرو دەرونی مروّف ، وە کویەك وایت ، بەچەشتیک ئەحوالی بەندە کردەوێ ئەو بەندە بە نەخاتە درۆو ، وە کردەوێشی ئەحوالی دەرونی ئەو نەخاتە درۆو .

بە کورتی ئەگەر رێبۆری رێگەى تەسەووف ، خوی بە پێناسی «صدق» رازاندەو ، وە دەرو دەرون و گوفتار و کرداری هەموى وە کویەك راست وێ درۆ بو ئەوە ئەتوانی خیر و زوو بگاتە پایە بەرزەکانی (ئیمان) ، چونکە بە راستی ، «صدق» ، هێزێکی یارمەتی دەرو پال پێوە نەرە بۆ پیش کەوتن لەم رێبازە دا ، وە پێناسیکی پئویستە بۆ هەموو مەقامیکی رێبازی گەیشتنە خوای گەوره .

مروّف ئەبی لە بەر بەرکاتی کردنی خویدا لە گەل هەستی ناپاکی دەرون و دلەراوکی ئینکا کە شەیتان ئەنجاتە دەرون ، راست ییت .

لە دەر کردنی خوشەوێستی دنیاو دەس کەوتە دنیایی بەکان لە دەروندا راست ییت .

لە تیکۆشاندا بۆ بە دەست هێنانی زانیاری وە راست کردنەوێ کردەوێ چەوتەکانی راست ییت .

بە کورتی ، لە هەموو هەنگاویکی ژانیا لە گەلی خودا راست ییت و خودای لە نیش چاوییت ، ئەگەر توانی وابکات و وا ییت و ئەتوانی رەزامەندی خوا بێریتە دەست و لەزومرەى «صدیقین» ییت ، ئەگەریش بۆی نەکرا ، وا بەکی کەوتەو هەرگیز بە درۆو چەوتی ناگاتە هیچ هەوارگەو پلەییکی خوداناسی ، «شیخ معروفی کەرخى» ئەفەرمى «ما أَكْثَرَ الصَّالِحِينَ وَأَقَلَّ الصَّادِقِينَ فِي الصَّالِحِينَ» ، واتە «صالح»

وهخواهه رست زۆرن ، به لām له ناوی نه واندا (صادیق) كه مه ، پێغه مبه ری گه و ره
 نه فهرمی ، «دَعُ مَا يُرِيكَ إِلَى مَا لَا يُرِيكَ فَإِنَّ الصَّدَقَ طُمَأْنِينَةٌ وَالْكَذِبُ رِيَّةٌ شَتَّى
 گومان لیكراو ده س لی هه لگه ره بۆ شتی گومان لی نه كراوو ، راست و دروست ،
 جائه ئی بزانیته كه «صدیق» گومان لی نه كراوو دڵینانی به ، وه درویش گومان لیكراوه .
 ههروه ها نه فهرمی «آيَةُ الْمُنَافِقِ ثَلَاثٌ ، إِذَا حَدَّثَ كَذَبَ وَإِذَا وَعَدَ أَخْلَفَ وَإِذَا اتَّخَذَ حِجَابًا» .
 عه لامهت و نیشانه ی «مونا فیق» سی شته ، ته گهر قسه ی كرد درو نه كات ته گهر
 به لئنی دا بی قه و لی ی ته كات وه ته گهر ته مانه تیكت لادانا ، خه یانه تی لی ته كات ،
 كه واته صادق ته بی پێچه وانه ی مونا فیق بیته واته درو نه كات خه یلافی به لئنی نه كات
 وه خه یانه ت له ته مانه ت نه كات .

كه واته راستی به كێكه له گه و ره ترین پێناسی ریوارانی ریگه ی ته سه و و ف
 وه ته و نه نه له راستی دا ته كو ئین ، تاراستی ته بیته خه ده یان ، وه چۆن راستی ی
 به پێویست ته زانن بۆ گه و تار یان هه روا به پێویستی شتی ته زانن بۆ كردار و ته حوالیان ، ابن
 قیّم الجوزیه ، له كتیبی مدارج السالکین دا وه ههروه ها (أحمد الشّراصی) ، له أخلاق
 القرآن دا ، زۆر له سه ری باسی (صدیق) وه مه قامی «صدیقین» رویشتون ، ههروه ها
 قوشهیری له ریسه له كهیدا ، وه عبد القادر عیسی له كتیبی (حقائق عن التصوف) دا ،
 به در بری باسی ته مه قامه یان كردوه ، وه ههروه ها غه زالی له «احیاء علوم الدین دا» ،
 وه هه مو یان له سه ری ته و با و هه رهن ، كه پاش مه قامی ته نبیا مه قامی «صدیقینه» .
 له كو تابی یاس دا ، قامك بۆ فهرمو ده ییكی جونه ی د رائه كیشم كه ته فهرمی «حقیقه
 الصّدق أن تُصدّق في مواطن لا بُدّ لك منها إلا الكذب» واته ، كا كله ی راستی ی ته و نه ،
 له كا تێكا راست بلیت ، گه رت كر دیت ، وه جگه له درو هه یچ شتیك رزگار ت نه كات ،
 حال ته شا هه ره ئی راست بلیت وه ته مه ته راستی راسته قینه .

«مراقبة» :

موراقبه به كێكه له و وشانه ی كه له ناوی صوفی به كانا باوه ، بری له گه و ره پیاوانی
 ریازی ته سه و و ف موراقبه یان به به كی له حاله كان داناوه ، شیخ سه رراج له كتیبی

واته ئەبێ بزانی تەنانت ئەو خەیاڵەو ئەوشتەش وا لەدەر و نشتا ، خودا ئەو زانیی ، کەواته لەخودا بترسن ، لەپاشان دڵخوشتان ئەکات ، وە ئەفەرمی ئەگەر واتان ئی هات ، بونە خاوەنی ئەم خەدیە ، خودا بوکرده وەو ئەو پێشتان بەخەشەندەو مێهرەبانه .

یان ئەفەرمی «أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى» (العلق) (١٤) .

یان فەرمویانه ، بەهارون و بەموسی درودی خوایان لەسەر ، «قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمَا أَسْمِعُ وَأُنْزِلُ» (طه) (٤٦) .

هەروەها دوبارە سەبارەت بەو مەلایکانەو کە چاودێری کردنی بەندەکانیان پێی سپیرواوە ، ئەفەرمی ، «وَأَنَّ عَلَيْكُمْ حَافِظِينَ كَرَامًا كَاتِبِينَ ، يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ» سورەو «إِنْ طَارَ» : ئایەو ئەم چەشنە زۆر زۆرە بەلام گرتگ ئەوەتە ئێمە پەڕەوویان ئی بکەین ، جا صوفی مەسلەکان لەحالی موراوەدا ، ئەبێ موبەمو پەڕەووی بکەن لەم رێ ئێمەو یانە ، وە بیانکەنە پێناس و خەدی خۆیان ، بێگومان موقوف کەوای ئی هات ئەهەمو لاری و بەدکاری یێک دەست هەل ئەگری ، وە گەردەن کەچ ئەکات بۆ فەرمانی خودا ، وە بەم چەشنە حالی «قورب» ی ، بۆ دەست ئەدات ، کە بریتی بە لەتربکی خۆی گەورە ، بری لەگەورە پیاوانی تەصەووف لایان وایە حالی موراوە پاش مەقامی «رەضا» دەست ئەدات ، بریکیشیان لایان وایە پاش مەقامی «ئەحسان» دەست ئەدات ، بیگومان هەردوکی ئەکریت ، وە ئەکریت لەپیش ، یان لەپاشی مەقامەکانی تریشەو دەست بەدات ، بێگومان هەر کام لەوانە ، ئەو باوەرەو دەرخستوە کە بەسەری خۆیا هاتو ، بەتایبەت ئەگەر «موراوە» بە حال دانرا ، وە هەروەکو گۆتمان حالیش خودا دادەبە ، کەواتە ئەکریت ، ئەگەو مەقامەکانا دەست بەدا ، وە هەروەکو وتیمان خۆیشی پێشەنگیکە ، بۆ حالی «قورب» کە لەپاشا یاسی ئەکەین .

بەلام ئایا ئەم موراوە بەیە چۆن ئەکریت وە چ ئاکامیکی هەیە ؟ وە ئایا هەر ئەم حالەتە بە کەوتمان یام نا ؟ .

بەلای ئەقشەبەندی بەکانەو : موراوە خۆی رەوش و «سلوکیکە» ، بۆ ئیگەشتن . بیگومان بە دەستوری مورشد ، چونکە مورشد وەکو پزشتک بۆ هەر نەخۆشێک دەرمانی دانهێت کە خۆی بۆئەو نەخۆشەو بەچاک بزانی ، یان وەکو ماموستا ، ئەزانیی شاگردەکانی ئیستیعدا دیان چەندە وە هەر کامەو ئەچ جوړە زانیاری یێکدا خودا بەهەرە داوەتی . ئەویش رێ ئێمەو ئەکات بۆلای ئەو جوړە

زانباری یه ، وه دل گهرمو دل خوشی ئەکات بۆ فێربونی ، یان وه کومو هه ندیسیک
که ههرشته ی بۆچی و شوینی خوی دانیی ، جائه گهر مورشید دهست نه کهوت مروف
ناچار پێگه ئەگرێته بهر ، سابه لکو خودا خوی که چاره سازه ، چاره ییکی بۆ بکات .

جا ئەوجۆره مورا قه بهیه ، بریتی یه له وهی که مروفی تهو به کردوی ریبواری
رێگهی تهسه ووف ، له شوینیکی پاک و بی دهنگا به دهستی به دهست نوێزه وه روو
قێله دانیشت ، پاش ئەوهی به هه مو گیانیکی وه له سه ره تهو باوه ره ته که خوا ئاگای
له هه مو حالیکهتی ، وه هه ناسه ییک نادات خوای گه و ره ئاگای لی نه بیی ،
له م حاله دا له ده وه له خودا ئە پارێته وه که نورو به ره که تی خوی برژنیی به سه ریا
وه هیدایه تی بدات ، وه ئاگادارو زی نومای بیی ، که له م رێگه به دا سه ره کهویتی ،
به کورتی ی هه م خوا به ئاگادار زانی ، وه هه م چاوه روایی کردنی نورو که ره می
خودا ، به تاییه ت ئەگهر له و کاته شا قورئان بخوێنرێت چاکتره .

جا زۆر کهس هه ن هه ر له رێگهی مورا قه به وه ئەگه نه تهو په ری ئاوات .

گه و ره پیاوانی ری زه وی تهسه ووف سه باره ت به حالی مورا قه به زۆریان فه رموه ،
به ئام کا که ی مه به ست ئەوه ته ، ئەوهی خوای به چاودێری که ری گو فتارو کرداری
خوی بزانیی ، قه ت رووی نابیی به پێچه وانه ی ده ستوری خوای گه و ره
هه نگاوی بیی ، ئایا ئەکری له به رچاوی خه لکه وه کاری بکه یی دزایه تی بیی له گه لی
ئه وخه لکه دا ؟ یان کرده و ییک بکه یی که به لایانه وه شوره یی بیی ، یان به به رچاوی
خاوه ن ماله وه دزی بکه یی ؟ .

ده ی من که باوه رم له سه ری ئەوه بیی خوای گه و ره ئاگای له گو فتارو کردار ،
وه ئاگای له ههستی دهرونه ، چون برۆم به پێچه وانه ی خواستی ئەوه وه
هه لسوړیم ، ؟ جا مروف ئه ر خودا بۆی کردو وای لی هات ، بی گو مان هه لسونیشی
نه یی و ئاشکرای جوت نه بن له گه ل فه رمانی خوا دا ، وه ئەوه ی خودا پی خوش بیی
وا ته کات ، ئەوه یش خوا نه یو یست نای کات ، وه ئەمه خوی گه و ره ترین خه لات و
ده ست که و ته بۆ هه رموسولانیک ، وه ئەوانه ی ریبواری رێگه ن به ره مه که یان
ده ست ئەکه ویتی ، وه به ره ی وایان ده س ئەکه ویتی ، به خه یالی که سانه هاتیی .

واته هەر مهردی بادهی مهعنهوی لهدهستی پیرانی تهریقته نوشیی، کهوهکو شیر وان، گهردهنی کهچ کردوه بو تهقدیری خودا وه رهزایه بهقهزا، وه خوی تهسلیم کردوه. بهلام مهولهوی ئهم باسی رهزایون به پیش هاتهی بوکردوه؟. بوئهوه ته لهپیشا باسی لهکویریونی خوی کردوه و ئهلی چاوم نابینی تا موطالهعه بکهه، ئهوه تا کتیهکان بی نازن وه ئیتر ئه مهولهوی یه، به چهپوراستا نامه ی بو روم و عهجهه ئهچو، ئهوه تا پهکی کهوتوه، بهلام لهگهل ئهوه شاکی ئهتوانی «مل ملان» بکات له تهکی شیر تهقدیرا، بهلکو ئهوه ی بهراستی پیاوه و پهروه ده کراوی دهستی مهردانه، ئهلی رازی بیت به ویستی خوداو ناشوکرپی نهکات، وه ئهلی ههرچی لهلای خوشه ویسته وه هات خوشه.

ئهلی جگه ئهمهش کهمن بهم به شهی خودا رازیم، خو ئهگهر بیتو خودا کهرهمی بیت وه دیدهی دهر و نم روون کاتهوه خو ئهوه نوری عهلانوره، نهک تهنها به کویری به که رازیم. بهلکو پیشم خوشه، جا ئهلی.

دیدهی سهر ئهرشی دیدهی سپر کافین
ئید دای مونافین ئه وه دهوای شافین

دیدهی سهر ئه کهر پروات مادام دیدهی سپر پرووناک بیت بهسه، چونکه دیدهی سهر شایهه بیته هو ی دوچاربونی گوناوه خو دیدهی سپر ههرهی دیدتی نوری خودایه و هو کامه رانی به، لیره دا مه بهست له سپر، ههره کو له باسی له طائف دا، به تایهت له بهشی نه قشبهندی کتیه که دا، به دریزی باسم کردوه، له طیفه ییکه له له طائفی دهر و ن، ئهگهر هاتو پاک بویه وه پرووناک بو وه وه کو چاو وایه ئه ویش ههستی پی ئه کریت، وه ئه وانه ی که خویان ئازمونیا ن کردوه ئه زانن شتیکی شیاوو ئاشکرایه.

دوباره ی ههر سه بارهت بهم دو دیده یه واته دیدهی دل وه دیدهی سهر ئهلی.

ئید وه طیفه ی گل ئه وه له طیفه ی دل
ئه وه چون مه نزلن، ئید بی چون مه نزل
ئه وه به قاش نیه ن فه ناش تاقی یه ن
ئید عه طای تاقی و، باقی و لاقی یه ن

ئەلێ چاوی سەر هی جیهانی خاکی یە، واتە جیهانی ماددە «گل» بەلام ئەو هی دنیای مەعەنەوێ یاتە، زوتریش گۆتمان لەطائف هی عالەمی (ئەم) ن وە لەشی مەووف هی عالەمی خەلقە ئەلێ چاوی سەر وەکو مەنزل وەخانە وایە، بەتایبەت کاتی کە خەلک سەیری بەکتر ئەکەن وێنە ی ئەو هی بەرانبەری وا لە ناوی چاویا، جائەلێ چاوی سەر وەکو خانە وایە بەلام چاوی دەرون کە بریتی بە لەدل «بی چون مەنزلە»، بی چون، واتە خودا، چونکە خودا بی مانەندە، «لیس کەمئلە شی» ئایە ئەو زوتر دیاری مان کردووە، ئەلێ دل مادام پاک بو بەرێزترە، بۆچی؟ چونکە جینگای خودای بی مانەندە، زوتریش چەن جاری نوسپان «قلب المؤمن عرش الرحمن» (حەدیث)، واتە دلێ خواپەرستانی راستەقینە مەنزلێ خودایە، ئەلێ چاوی ماددی نامێتەووە و رۆژی ئەلێ تیا ئەچی بەلام چاوی دەرون کە کرایەووە خەلاتیکێ بەردەوام و نەپراوەیە. لێرەشا، باسی سپەر، لەطائف، بەقا، فەنا، وە زۆر شتی تەصەووفی تیا یە.

هەر وەکو ئەزانین مەولەوێ لە دوانی تەمەنیا چاوی کوێر بوە، جا بەم جۆرە دل خوشی خوێی داوە تەووە، ئەگینا خوێشی زانیویە چاوی نەعمەتیکە وە لەسەرەتای باسە کە دا تیر خوێی لاواندووە تەووە، بەلام بلی چی کە خودا نەیدا، کە واتە باشترین شت بە زانیووە بە قەزا وە صەبر کردن بەرانبەر بە پوداوی سەخت، ئەگینا لای خوا هیچی پی ناچی هەم چاوی سەر ساغ نییە و هەم چاوی دەرون پرووناک.

مەولەوێ زۆر جاری تیش داخی خواردووە بۆ ئەو چاوی لە دەست دانە ی وە خوێی لاواندووە تەووە.

مەبەستیکی تر لەم هۆنراوەدا بەدی ئەکرێت ئەو تە وادیارە لەو دوا دوانی عومرەشیا بەو جۆرە ی کە بێشی مەولەوێ لە رێبازی تەصەووفدا بەمرار نەگەشتووە، چونکە ئەو تەزکی یە قەلبە سەرەتای کاری صوفیەتی یە، دوو هەم ئەگەر بەمرار بگەشتانی ئەبیوت شوکۆر ئەو تە چاوی دەروخ پروونا بە چاوی سەرم هەرنە ی. ئەمەش لەووەدا دەر ئەکەوێ کە ئەلێ ئەگەر نییە و هەوری لوطنی خودا بیاری بەسەری دەرونا ئەم خەمەم لەبەر ئەبەتەووە، شیعەرە کە بە کوردی، ئەیتە.

باری ئەگەر هەور ئەلطاقی باری

بۆ مەدەد کاری بە دلدا باری

دیدە ی سەر ئەرچو دیدە ی دل کافی

ئەم دای مونا ی ئەو دەوای شافی

مهولهوێ له قهصیده ییکا که سه ره تا که ی ئه لێ «چهرخ هه ره ئه و چه رخن تاوا و ردو به رد» له کاتی باسی ئی به قانی رۆزگاردا ئه لێ، کاتیکت زانی نۆره ی مهرگی ئیمه ش هات، جا له مورشیده که ی ئه پاریته وه ئه لێ، مادام وایه و چونکه منیش وا ئاخری ته مه نه.

به قوریانت یم ساقی بگه ره فریام له م سه رچاوه یه ی که تو کراویته میراوی وه دابه شی ئه که یت به سه ری خاوه ن کشته کاندای وه هه رکه سه ی به و جوړه ی هه ل بگریت به شی ئه ده یت، ئاگات له منیش بێت چونکه کشته که م هه م تینویه تی وه هه م دوا دوائی یه تی، به لکو فریای که وی داناویکی بده یت، جا (داناو) به و ئاخو ئاوه ئه لێن که ئه دریت به ده غل، له کاتیکایه شیریه ی پر کردوه ته وه و خه ریکی گه یشتنه و پاشان نۆره ی دروینه یه.

دیاره ئه وه ی له ته سه ووف دا پی گه یشتیبت ئیتر پێویستی به مورشید وه یارمه تی مورشید نامی ئی وه بوخوی ئه یته ئوستادو رێبه ر، به لام ئه وه تا مه وله وێ په نا به مورشید ئه بات و ئه لێ.

حه یفه ن تو میرا و سه رجوی باده یی
وه هه رکه س وقه د که فاف داده یی
من کستم روزه رد هام فه ردانم بو
دانه م روسیای هام ده ردانم بو
ئه رصه د کشته که م ئاخو کارشه ن
هه فته که ی ئاخو تو وه هارشه ن
ساهو رکه ر بانی جو جو جو گه ی مه ی
وه سه ر کشته مدا په ی په ی په ی یه ی
به لکم ئینه خوان گه شیوه که رو
چی ئاخو وه داناوی وه رو

دهقی ئەم شیعراڤه تۆزی له گه‌لی دیوانه‌که‌ی ماموستا مه‌لا که‌رم دا فەرقی هه‌یه که کاتی خۆی ئەم قەصیده‌یه‌م له‌رووی نوسخه‌ییکی ده‌ست‌خه‌ته‌وه نوسیه‌ته‌وه.

له‌م شیعراڤه‌دا مه‌وله‌وی ئه‌یه‌وی به «مه‌ی» تاوی مه‌زرای روحی بدریت نه‌ک به‌ئاو، ئه‌لی جو‌جو‌جو‌گه‌ی مه‌ی، وه‌ هه‌رچه‌ن به‌ مورشیده‌که‌ی ئه‌لی میراو، به‌لام ئه‌لی میراوی سه‌رجۆی باده، هه‌روه‌ها کشتی روزه‌ردو دانه‌ی روسیا ئه‌مانه‌ش مه‌به‌ست شتیکی مه‌عنه‌وی یه، به‌راستی جوانی رازاندوه‌ته‌وه‌و باش مه‌به‌سته‌که‌ی گه‌یانده‌وه.

له‌ لاپه‌ره‌ی (٢٥٦) دا، باسی پارچه‌ بلورێک ئه‌کات که سه‌رگۆزه‌شتی خۆی گه‌پراوته‌وه بۆ مه‌وله‌وی که‌ چۆن پارچه‌ به‌ردیکی ئی‌نرخ و ئی‌قابیل بوه به‌لام پاش ئه‌وه‌ی خراوه‌ته‌ کوره‌وه‌و سورکراوه‌ته‌وه‌و پالتیوراوه‌و تلبو شته‌ خراپه‌کانی لی لایراوه، ئه‌وه‌تا بوته‌ ئه‌و بلوره‌ی که ئه‌دره‌وشیته‌وه‌و بوته‌ هاوده‌م و هاوئشینێ گه‌وره‌پیاوان وه‌ بوته‌ گۆلی مه‌جلیس.

زۆرێک له‌ گه‌وره‌ پیاوانی ته‌سه‌وووف رایان گه‌یانده‌وه که ئەم پایه‌وپله‌ی مه‌عنه‌وی وه‌ گه‌یشتن به‌ پله‌ی «عين‌البقيع» ه، هه‌روا گالته‌ نیه وه‌ ره‌نجی ئه‌وێت، مه‌ولانا جه‌لال‌و‌ددینی رومی، ئه‌لی.

حاصلِ عُمُرْمْ سه‌ سَخْن بيش نیست.
خام بَدَمْ پُخته شُدَم سوختم.

ئه‌لی، ئاکامی ته‌مه‌نم له‌ سێ ووشه‌ زیاتر نیه، ئه‌ویش ئه‌وه‌ته‌ کال بوم، یان خام بوم، برژام، یان پی‌گه‌یشتم، وه‌ سوتام، (کالی، برژان، سوتان) مه‌به‌ست ئه‌وه‌ته گه‌نج به‌ ئی‌ ره‌نج ده‌ست ناکه‌وی، لێره‌دا هه‌رچه‌ن موصطه‌له‌حات به‌کار نه‌براه به‌لام پیشان ئه‌دات که کوره‌ی سلوک و دژکاری له‌ته‌کی داخوازی ناپه‌سه‌ندی نه‌فس وه‌ به‌رده‌وام بون له‌سه‌ری خوا په‌رسی و ذیکرو شه‌ونۆزو راست‌په‌وی، پیاوی خام و ناکامل وه‌ ئی‌که‌لک ئه‌کاته‌ پیاویکی پیاوانه‌ی به‌که‌لک و به‌ده‌ردخواردو.

جا مه‌وله‌وی به‌خۆی ئه‌لێت، ئه‌لی ئه‌ی «مه‌عدومی»، ئه‌گه‌ر تۆیش وه‌ کویارانت ره‌نج نه‌کیشی وه‌ پی‌نه‌نییت به‌سه‌ری وجودی خۆتا واته «نکران الذات» وه‌ خه‌بات «موجاهده» نه‌که‌یت، چۆن ئه‌گه‌یه‌ پایه‌ی هاوپی پی‌ گه‌یشته‌کانت.

ئه‌لی ئه‌وه‌ی دوباره له‌ دایک نه‌یته‌وه هه‌رگیز ناگاته‌ خو‌شبه‌ختی و کامه‌رانی.

ئەم دوبارە لە دایک بونەش قەلەپۆیە تەصەوووفە، واتە، ئەم وجودە ئیستەى فەنا ئەیت وە وجودى تازەى دیتەو کایە، کە ئەیتە، بەقائ پاش فەنا، واتە ژینى سەرلەنۆى یان مانەوەى ھەتا ھەتایە. واتە مەرگى، ژبانى ماددى، یان ژبانى ھەيوانى و شەھوانى و نەفسانى، وە بەدنيا ھاتنى، ژبانى مەعنەوى و پوچى.

لە لاپەرەى (٢٦٤) بەولاولە نامەىە پۆ خزمەتى مورشیدى خۆى واتە شیخ عوسمان سیراجوددین، کە بەناوى ھەکیمی دەرد، ئاودیزى سەوزەى ئارەزو، زانا بەھەمو رازونیا، مورشیدى میراو سەرچۆى بادەى لەیل، دەستگیرى رینگای ھات و نەھات، جەلەوکیشى دەوق، بەزم ئارای مەجلیس، ناوى ئەبات وە داواى یارمەتیی لى ئەکات وە لى داوا ئەکات کە لای پیغمبەر درودى خودای لەسەر، تکای بۆبکات شاھەد پۆژى قیامەت رۆزەرد ئەیت.

وہ ئەو ناوانەو ئەو بانگەوازانە ھەموى کەرەسەى بەکاربراوى تەصەوووفن، وە ھونەرى مەولەوێى لەوہدایە کردونىەتە خوئالی.

لە لاپەرەى (٢٩٨) بەولاولە نامەیتكى ترە پۆ شیخی سیراجوددین، کە بەکپارچە تەصەوووفە، وە باسى مەقاماتەو موصطەلەحاتە.

ئەلى، ئەى شیخە دەولەمەندەکە لە بەھرەى سەرمەدینى دا، ئەى جینگەو ماواى جیلوہى ھەقیقەتى موحەممەدین، ئەى ئەوکەسەى کە لەشەو ھەوارگەى فەنا تى پەریوى وە لە ھەردەى بەقادا مەنزى گرتوہو بەیەکجارى بارت لى خستوہ، مەبەستى ئەوہتە فەنا تەنھا پۆ پشودانەو بەقا پۆ مانەوہى ھەمیشەى، ئەى ئەوکەسەى خودا تۆى کردوہتە خواہنى پیناسى مورشیدى و رییەرایەتى وە ھەرۆھەا نوری خویشى لە دەرونتا جى گیر کردوہ وە بەنورى خۆى خەلاقی کردوین، ئەى جى نشین و نوینەرى پیغمبەر، ئەو پیغمبەرەى کەخودا لەشەوى ميعراج دا پى فەرمو (ادن) واتە نزیکتر بەرەوہ، ئەى ئەوکەسەى کە شارەزای ھەر ھەوت قوناغە رینگاکانى گەیشتن بەخودای.

ئەوہى شیاوى گوتە سەبارەت بەم ھەوت «ظہور» یان ھەوت شارى عیشق، یان ھەوت مەقامە، زۆر باس کراوہ، ھەرۆکو لەباسى مەقاماتدا باس کردوہ، پریک لە گەرە پیاوان وەکو «سەرراج» لەکتبى «اللمع» دا مەقامەکانى بە ھەوت مەقام داناوہ، تەوبە، وەرە، زوھد، فەقر، صەبر، تەوکل، رەضا. مەولانا جەلالەدینى پۆمى لەشیریکا لە ستایشى عەططار دا ئەلى.

هفت شهر عشق را عطار گشت ما هنوز آندر خم يك كوچه ايم

واته عه تار هه رحهوت شاره كهی عیشق گه را كه چى ئیمه هیشتا هه واین له
پنجی كۆلانیكا، فهریدوددینی عه تار له (٥٨٦) ك، دا، له دنیا ده رچوه. له كتیبی
(التصوف وفهریدالدین العطار) دا، نویسنی (د. عبد الوهاب عزام) كه له سالی ١٣٦٤ك
١٩٤٥م دا، له چاپ دراوه، له زمانی عه تاره وه باسی ئهم حهوت وادی به ئەكات
كه بریتین له.

- ١- وادی الطلّب
- ٢- وادی العشق
- ٣- وادی المَعْرِفَة
- ٤- وادی الاستغفار
- ٥- وادی التَّوْحِيد
- ٦- وادی الحیره
- ٧- وادی الفقر و الفناء

عه تار، له كتیبی «منطق الطیر» دا، ئەلی هه كه سی ئهم حهوت شیوهی پری، نه وه
له فه نا تی په ربوه، به وردی و به دورو درێزی باسی هه كهامه له و مه قامانهش ئەكات.
كه خوی جیهانیکی به رینی ته صه ووفه. جه نایی ماموستا مه لا كه ریم له لیک دانه وهی
ئه وه دا كه مه وه وی به شیخی سیراجه ددین ئەلی.

(به ئەد نه ساری ته طواری ههفته)، به کورتیی په نجه ییکی کیشاوه بو ئه و حهوت جوړه
ته زکی بهی دهرونه ی كه له یاسای نه قشبه ندی به كانا هه به، كه بریتین له، له طیفه ی
قلب، رۆح، سپر، خهوفی ته خفا، له عاله می ئهمر، وه له طیفه ی نه فسی وه
له طیفه ی (قالب) یان لهش، كه له چوار عونصور پێك هاتوه، گوتمان
چوار عونصوریش بریتین له، ئاوو، ئاگرو، خاك و هه وا.

جا پنج له طیفه ی ئهمرو ده دوو له طیفه ی خهلق ئه وه بویه هه رحهوت هه نگاو
یان هه رحهوت طه وری ریگا برینی سلوك، بریکیش له گه وزه پیاوانی صوفی گهری
وتویانه ته ریهت بریتی به له برینی دوو هه نگاو مه به ستیان ئهم دوو جیهانی خهلق و
ئه مره به، هه رچه ند ئه وهش وتراوه «خَطْرَتَانِ وَقَدْ وَصَلَتْ» به لام ئهمه یان بو برینی دوو

قوناغی «فەنا» یە هەروەکو شاھی نەقشبەند فەرمویەتی ، هەرچەند گوتویانە فەنا جوۆری زۆرە ، بەلام هەمووی جوۆرەکانی لەم دووبەشەدا کوۆ ئەبنەوه ، یەکی فەنای لەشی طەبیعی و ماددی «لەشی ظلوانی» وە یەکی فەنای لەشی روۆحی و نورانی .

ئەم دووانەش هەر ئەبنەوه بە عالەمی خەلق و ئەمرەکە ی که باسان کردن . جا ئایا ئەو بوچونە ی جەنانی ماموستا بیّت، یان حەوت مەقامەکە ی سەرراج یان حەوت شاری عیشقەکە ی عەتتار، مەولەوێ روو ئەکاتە پیری خوێو ئەلیت، ئە ی ئەوکەسە ی که شارەزای دەشتی هەر حەوت ئەطوارەکە ی، پاشان ئەلی . ئە ی واسیطە ی رینگە ی نێوانی دوومەزلی «عیلم و عەین» ، واتە ، تو خەلک لەباوەری ، «عیلم الیقین» ه وە ئەبە ی بو «عین الیقین» ، واتە لەنیانی «تەقلیدی» یەوه ئەیان بە ی بو ئیانی «یەقینی» ، ئەلی تو خاوەنی هەردو بالی خودا پەرستییت ، که عیلمی ظاهرەو عیلمی دەرون ، بی گومان هەرکەسی خاوەنی ئەم دوو زانیاری یە بیّت خوۆش بەختە وە خاوەنی دوو نورە ، واتە «ذوالنورین» ه ، جا ئەو ئەلی بەشیخ عوسمان ذولنورەین ، واتە وەکو خەلیفە ی ئیسلام عوسمانی ذولنورەین ، ئەلی ئە ی ئەو پیرە ی که پاک بونی تەوه لە گەردی ناسوتی ی، واتە لە دنیای ماددەو طەبیعەت دوری ، وە گەیشتوینە مەزلی مەلەکوئی ی، ئەلی ئە ی ئەوکەسە ی دلی بەنەوای جەبەرۆتی خودا، واتە بەهێزی و تەوانانی خودا ئاوەدان بوە تەوه ، ئە ی ئەوکەسە ی تیراوی لە سەرچاوە ی سەراوی لاهوتی ی، زوتر باسی لاهوت و جەبەرۆت و ناسوتم کردووە ، ئە ی ئەوکەسە ی بە لەش لای ئیمە ی وە بەروۆح لای خودای ، ئەمە ئەبیته «الخلوة فی الجلوله» ، که لە بەشی نەقشبەندی دا باسم کردووە ، وە دائرە ی جیهانی مەعنەوی یەت لەتودا کوۆ بوە تەوه ، یان ، ئەلی هەموو دائرە کانت بشکنیوه و تەواوت کردون ، «سەیری دائرەکان بکەن لەبەشی نەقشبەندی» دا .

پاشان ئەلی ئە ی ئەوکەسە ی لە «تەلۆین» تی پەریوی وە لەسایە ی «تەمکین» دا جەساوینەوه ، تەلۆین پایە ی زی پەرەوانەو تەمکین پایە ی دامەزراوان و پی گەیشتوانە ، پاشان ئەلی ، خودا رەوانت شادکات ئامین .

مەولەوێ پاشی ئەم هەموه پێشەکی یە ، جا ئەلی بەمورشیدەکە ی ، نامەکەت گەیشت وە دل و دیدە ی پروون کردووە هەتاد لێرە دا چەن مەبەستێک پروون ئەبنەوه .

یەکەم : هەروەکو لەپیشا گوتمان ، دەرئەکەوی تاج رادەییك تەصەووف

کاری کردووه ته سهری ئه ده بی. کورد بی، وه تاچ راده بی ئه م ئه ده بهی ده وه مه ند کردووه رازاندویه ته وه دیاره ئه گهر ته صه ووف نه بوایی ئه م هه موه شورو حاله وه ئه م هه موه ناسک کاری یه ش نه ئه بو.

دوو هه م:

بۆمان ده ره ئه که وێ به کی ئه وتری مور شید، به که سی ئه وتری خاوه نی ئه و پێناسانه بێت که مه وه له وێ هه لی داوون به راستی که سێکی وه کو شیخ عوسمان ئه گهر ئاوا نه بوایی، چۆن عه للامه کانی رۆژگاری خۆی وه کو مه وه له وێ، مه لاهامیدی بێسارانی، مه لاهوسانی بالخی، مه لای نودشی وه صه دان له گه وه پیاوانی ئه و ده مه رینگای هه ورامانیان ئه دایه به رو هه ئقه ی ئیراده یی ئه و پیره یان ئه کرده گوێ، له کاتی ئه مانه هه رکه سه ی له مه لبه ندی خۆیاندا که له مه ردو دانشمه ندو هه لکه وتوی ناوچه که بون، چه زره یی سیراجو ددین وه نه یی له که سه ی دانشی ظاهری دا گه بشتیته پایه ی مه لاجاکی، به لām ئه وه ی گه یشته مه قامی ویلایه ت خودا خۆی چاوی ده رونی پروون ئه کاته وه، مه به ستم ئه وه ته بلیم خۆ مه وه له وێ خۆی مورید بوه و به لکو له خه لیفه به ناوبانگه کانی شیخ عوسمان بوه وه له عالمه به ناوبانگه کانی ئه و رۆژگاره بوه به لām چونکه له ده رونه وه نه گه یشته وه پله ی که مال، پاشی شیخ عوسمان بوه ته موریدی شیخ به هائو ددینی کوری شیخ عوسمان، وه له و کاته شا هه ر پتی دیت، جگه مورید یك نه یی ئیتر نه گه یشته وه پله ی که مال.

سی هه م:

له م قه صیده یه دا زۆریك له موضظه له حاتی صوفی گه ری باس کراوه، که سوپاس بوخودا من زوتر هه مو یانم له کتیه که دا باس کردووه، له گه لی ئه وه شا لیره شا هه ر قامکیکم بو را کیشاون.

مه وه له وێ له زۆر شوینی ترا به پتی مونا سه بات باسی مه قام وه حاله کانی هاوردووه ته ناوه وه، وه کو ووشه ی جه مال، جه لال، خه وف ره جا، عیشق، مه ی و باده و زۆرشتی تر، به لām ئیتر خۆ نا کری هه مو یان ده س نیشان که ین هه ر ئه وه ی که گرنگ بو به راده ی پێویست باسان کردن.

هه روه کو ئه زانین زۆری تر له شاعیره کورده کان که م وزۆر شوینه واری صوفیه یی له شیعه کانیاندا به دی ئه کریت، داخۆ چه نده ش شیعی جوان و هه ستی پاکی

دەرونی شاعیرە کاتمان بەهۆی نەنوسراوە، یان بەهۆی تیاچونەوه لەدەست دەرجوین.

ئەو تا ھەروە کۆمەستامە لا کەرم باسی کردووە مەولەویی مائی سوتاوە و ھەرچی بوو ھەموو تیاچوو، ئیستە ئیمە قەدری نەعمەتی چاپ و کتیب خانەیی میری و غەیرە میری گەورەیی جیھان نازانین، ھەروەھا قەدری چیمەنتوو ئاسن و پاکوتەمیزی و داو دەرمائی فەوتاندنی مشک و گیان لەبەر نازانین، چونکە مەگەر ھەرخوا بزانی لە رابوردودا دڵۆبەیی باران و مشک و نەبونی کتیب خانەیی رێک و پێک و چاپ خانە، ئەمانە چەندین سەرمايەیی گران بای یان لەدەست دەرکردوین.

جا تالانی خێل و عەشرەتەکان و پەلامار بردنە سەری یەکی ھۆزەکان و شەپەر گەورەکانی ناوچەکە ئەمانەش با بوەستی کە ئەمانەش ملیونھا گەوھەری شەوچرای نایابی ئەدەب و زانیاری یان فەوتاندووە.

مەغولەکان ئەو نەندە کتیب یان ھەل ڕژاندە «دیجەل» کەرەنگی ئاوی ئەم شەطە گەورەییە رەش ھەل گەراوە، کتیب ئیستە و لە کتیب خانەیی «شیخ عەبدولقادر گەیلانی» دا خاوەنەکەیی لەسەری نوسبوو ئەم کتیبەم لە ئاوی ئاوی دیجەلدا لە شوێنێکدا دەرھانی، ئەو نەندە کتیب یان ھەل ڕژاندبوو و کۆ دورگەییکی لی ھاتبو و ئەم کتیبە کەوتبوو و شکیی، ئیستەش شوێنەمای تۆزی تەربوونی پێوە دیارە.

ئەو کتیبە ئیستەش ھەبە، ئەتوانن سەیری کەن. بە ئی بە داخەووە سەرمايەیی زۆری زانیاری و ھونەر و ئەدەبی ئیمەیش و جیھانیش بەو ھۆیانەووە تیاچون لەگەڵی ئەو شە ئەگەر ھەول بەدریت وە دلسۆزی بکەیت لام وایە لە زۆر کونوقوزنا لە ئاوی مالان و کتیب خانەکاندا وە لە پەراویزی کتیبەکاندا ھەروەھا لە کتیب خانەکانی ئەمریکا و ئەوروپادا یان لە مەبصر و تورکی بەدا ئەگەر کەسی بیت بگەری بە شوێنی شوێنەوارە کاتماندا شتی نایابی زۆر ئەدۆزیتەووە، ئەو کارانە سەپاردەییکی پێرۆزو گرن گن کەوا بە ئەستۆی خوێنەوارە لاو بە تێنە کاتمانەووە کە لە ئایندەدا ئەو ئاواتە بێرنەدی.

مه‌حوی

مه‌لا موحه‌مه‌دی کوری مه‌لا عوسانی بالخی، ۱۸۳۲ - ۱۹۰۶ م.

وه‌کو نه‌زانن بو په‌ی بردن به‌کار کردی ته‌صه‌ووف له‌ نه‌ده‌نی کوردی دا. بو‌هه‌ر
نیوه‌یێک شاعیریکم هه‌ل بژاردوه‌.
جه‌زیری بو‌ کرمانجی ی ژوروو، مه‌وله‌ویی بو‌ هه‌ورامی، مه‌حوی بو‌ کرمانجی
خوارو
شیخ عومه‌ر ضیائوددینیش به‌ ناوی مورشید وه‌ پیریکی به‌ ناویانگی ته‌ریقه‌ت که
شاعیریش بو‌.

سه‌باره‌ت به‌ ژبانی مه‌حوی لام‌واپه‌ نه‌وه‌ی ده‌رباره‌ی ژبانی نه‌وه‌ له‌ پێشه‌کی
دیوانه‌که‌یا، نه‌وه‌ی جه‌نابی مام‌وستا مه‌لا که‌ریم وه‌ کا که‌حه‌مه‌ی کوری مام‌وستا، که
ئه‌وانیش بیروباوه‌ری نوسه‌ره‌کانی تریان له‌ پایانی دیوانه‌که‌دا باس کردوه‌ و له‌ خوێنه‌ر
ئه‌کات تارا ده‌یێک له‌ ژبانی مه‌حوی شتیکی لی حائی ییت.
مه‌به‌ستی من له‌م نوسینه‌دا نه‌ها پروون کردنه‌وه‌ی په‌یوه‌ندی نیوانی مه‌حوی خۆیو
ته‌صه‌ووفه‌، هه‌روه‌ها، ته‌صه‌ووف تا چ‌را ده‌نی له‌ شیغری مه‌حوی دا نه‌دره‌وشیته‌وه‌و
هه‌ستی پی نه‌کریت.

په‌که‌م :

سه‌باره‌ت به‌ شه‌خصی مه‌حوی خۆی نه‌وه‌ی بو‌ هه‌مولاتی پروونه‌، مه‌حوی مه‌لا چاک بو‌ وه‌
له‌ ناوی خیزانیکی صوفی مه‌سه‌له‌ک و ثابینی دا چاوی کردوه‌ ته‌وه‌ ژباوه‌و، هه‌م مه‌لا و مه‌لا زاده‌یه
هه‌م خۆیو باوکی گه‌وه‌یده‌و دل‌به‌سته‌ی ته‌صه‌ووف بون.
به‌لام‌ ئایا مه‌حوی تا چ‌را ده‌نی له‌ مه‌یدانی ته‌صه‌ووف دا پێش که‌وتوه‌ نه‌مه‌یان هه‌م له‌
سه‌رگۆزه‌شتی ژبانیا نوسراوه‌ وه‌ نه‌وه‌ی بو‌ به‌کینکی وه‌کو من به‌وجۆره‌ی مه‌حوی خۆی له‌
شیعه‌کانیا درکانه‌ویه‌تی، ده‌رئه‌که‌وی، مه‌حوی نه‌گه‌یشتوه‌ ته‌ پایه‌ی که‌مالی ته‌ریقه‌ت، که
بریتی ییت له‌ ئیرشادی موطله‌ق، به‌و جۆره‌ی له‌ ئیصطیلاحی صوفی به‌کانه‌هه‌یه‌.

ههروه‌کو به‌ناوبانگه‌و هه‌روايش که‌هه‌مو نوسويانه، مه‌حوئی خه‌ليفه‌ئی بوه له خه‌ليفه‌کانی شیخ به‌هاوودینی کوری شیخ عوسمانی نه‌قشبه‌ندی، له ناوی شاره‌زایانی ئەم بازاره‌دا خه‌ليفه‌ بو نوینه‌ری شیخ به‌کار نه‌بریت، وه به‌و که‌سه‌ی که له جینگای شیخ‌دا دانه‌نیشی ئەلین جی‌نشین وه جی‌گه‌دار وه به‌و که‌سه‌ش که له‌ریبازی ته‌ریقه‌ت‌دا پی‌گه‌یشت‌ئی، روخسه‌تی ئیرشادی موطله‌له‌ق نه‌دریتی وه پی‌ ئەلین مورشید.

جا خه‌ليفه‌یش تا خه‌ليفه‌ فەرق هه‌یه، خه‌ليفه‌ هه‌یه روخسه‌تی نه‌دریت ته‌نها بو‌ئوه‌ی به نوینه‌رایه‌تی مورشید ته‌علیمی ته‌ریقه‌ت بکات، وه کو‌ئەلین ته‌وبه‌ی مورید دانه‌دات، وه‌کو ئه‌وه‌ی که‌سیک ته‌به‌وی ریگه‌ی ته‌سه‌ووف بگریته به‌ر نه‌گه‌ر ده‌ستی نه‌گه‌یشته شیخ یان واته‌ئی شیخ خوئی حازره به‌لام ته‌بیترته لای خه‌ليفه‌ که ته‌علیمی بکات، جا ئه‌و موریده تازه‌کاره ته‌رواته لای خه‌ليفه وه (ته‌هه‌سسوک) ئەکات واته ته‌بیته په‌په‌وه، ئه‌و خه‌ليفه‌یه‌ش به نوینه‌رایه‌تی شیخ به‌ر له هه‌موشتی ته‌وبه‌ی ته‌وکه‌سه دانه‌دات واته ری‌نمائی ئەکات که په‌که‌م هه‌نگاو هه‌لگری، که‌بریتی په له ته‌وبه‌ کردن و په‌شیان بو‌نه‌وه له کرده‌وه‌ی ناپه‌سه‌ندی له‌وه‌و پیش وه په‌یمان‌دان بو‌گرتنه‌به‌ری ریگه‌ی باش و په‌سه‌ندی له‌وه‌و پیش، پاشان په‌که‌م ده‌رسی ته‌ریقه‌تی پی‌ئەلی، وه ئەلی ته‌ریقه‌ت چیی‌ه‌وه‌ده‌تی چیی‌ه‌وه له‌مه‌ولا ئەئی چیی‌بکات وه ره‌وشی ذیکر یان رابیطه یان موراقه‌به‌و خه‌تم و ته‌هه‌لیله‌و هه‌مو جو‌ره خواپه‌رسی ییکی پیشان‌ده‌دات وه ئەلی، وا من له وه‌کاله‌تی فلان شیخه‌وه تۆم قبول‌کردی، ته‌ویش ئەلی وامنیش ئه‌و شیخه‌م به مورشید و ماموستای خۆم قبول‌کرد وه بومه مورید و شاگردی.

بیگومان ئه‌وه‌ی ئەکرته خه‌ليفه، خوئی، قوناغه سه‌ره‌تایی په‌کانی ته‌واو کرده‌و تارا‌ده‌ئی له ته‌سه‌ووف‌دا چاوی کراوه‌ته‌وه، په‌کی له‌سپارده‌ی هه‌مو خه‌ليفه‌کان ته‌وه‌ته پرسیار، یان سکالای موریده‌کان چ له‌باره‌ی کاروباری سلوک وه پیش‌که‌وتنی کاری ده‌رونیه‌وه بیته، یان هه‌ر کاریکی تر، پی‌گه‌یشته مورشید وه ولایمان بو وه‌رگریته‌وه، به‌کورتی ی واسیطه‌ی نیوانی ماموستاو شاگرده وه له‌هه‌ردولایان تریکه.

دوهه‌م:

خه‌ليفه‌یش هه‌یه له‌وه‌ش بال‌آتره، واته ئیجازه نه‌دریت به نوینه‌رایه‌تی شیخ «ته‌وجه‌وه» بکات، واته ره‌وی دل بکاته ده‌رونی مورید، یارمه‌تی له ره‌وحی مورشید

وهه گریت وه دلی موریدی پی پاك و پرووناك كاته وه وه تهگه دهردیكى دهرونی ی هه به چاره ی كات.

گرنگ تهوه ته هم كارتی كردن و دهس كاری به هم مورید ههستی پی تهكات كه، چى بوكره وه هم خهلیفه، خو تهگه ره وه تهوه ججوهه مورشید خو ی كات به هیزو پیزترو به كه لك ترو به كارتره.

قوناغی سی ههم:

هم قوناغه، به دهگمه ن وه له دهیان ههزار خهبات كارو گیان فیدا كارا به كیكى تهیگانی، پایه ی روخسه تی جیا بونه وه له مورشیده، واته مورید له مهقامی فهنا تی به ربوه و گه یشتوه ته به قا، وه لهو گوره پانه شا تا تهوه ی خودا كرده یته نه صیب پیش كهوتی وه بوخوی بویتنه مهردی مهیدان جا تهوه ئیر ئیجازه ی ئیرشادی موطله قی تهدریتی وه تهیتنه مورشید وه ماموستاو ریبه ر.

ههروه كو له كتیبه كه شا نویسمه مورشیدیش دوو جورن هه به كامیله وه هیشه كامیل و موكه میله، كامیل تهوه ته خو ی گه یشتوه ته به قا به لام توانای ئیرشاد واته ماموستای و دهرس گوته وه ریبه رایه تی نه، به لام كامیلی موكه میل تهوه ته ههم خو ی پی گه یشتوه ههم ته توانی شاگردو مورید ریبه رلی بكات و بیان گه ییتنه لوتكه ی مرز، جا، تا بهو جوره ئیجازه به ته لێ ئیجازه ی ئیرشادی موطله ق بو گونه ههروه كو چون مهولانا خالید له لاینی شیخ عهبدوللای دیلهوی بهوه ئیجازه ی درابو یان بهو جوره ی كه مهولانا خالید ئیجازه ی شیخ عوسمانی تهو پله و بری له گه وه پیاوانی تری داوه، جا تهوانه ی گه یشتنه تهوه مهقامه ئیر پی یان ناوتری خهلیفه، به لكو ته به مورشید، ته نانهت تهگه ریش پی یان بگوتری خهلیفه واتایێكى تری هه به، وه به واتای جی نشین و جیگه داره، وه جگه تهوهش خو هه ر ته نها گوته و نویسه كه نه، به لكو له كرده وه ی تهو كه سه شا ههست ته كری، چونكه ئیر تهو كه سه خو ی دهست ته كاته ئیرشادو خه لك پی تهگه ییتی و تهیتنه خواوه نی موریدو خهلیفه و كهرامات و ته ئیراتی مهعنهوی، هم جورانه ی گومان وان له مهقامی به قادا جا له وه دوا خو ی و بهختی خو ی تاكوی بروات وه له ده ربای مهعنهوی یات دا چى دهست كهویت، تهوه یان مهگه ره خو یان و خودای خو یان بیزان.

له ناوی ئەم پایه بهرزانهش دا هەل ئەکەوی ئەوەندە پایه بهرزە خۆی ئەیتە سەر
زنجیرە ی تەریقەتیک وە ئەیتە عەبدولقادری گەیلانی یان ئەیتە بەهائوددینی
نەقشبەند یان ئەحمەدی ریفاعی و مەولانای رۆمی و عومەری سەهرەوەردی و
غەزالی و عەرەبی و ئەوانی تر.

ئێستە دی ئەنەو سەری باسی مەحوی وە ئەلێم مەحوی بەهوی مەقامیک
عیلمی یەو کە بویەتی، وە بەبۆنە ی ئەو وە کە باوکیشی خەلیفە ی شیخ عوسمان بوە
بی گومان خەلیفە یێکی ماقول و خاوەن مەقام بوە، بەلام مورشید نەبوە، چونکە هەم
خۆی شتی وای نەگوتو، هەم هەروە کو گوتمان ئەگەر مورشید بوای شیخە کە ی،
واتە حەزرەتی بەهائوددین ئیجازە ی ئیرشادی ئەدای، هەم خۆی ئیرشادی ئەکردو
ئەویش خەلیفە و موری دی ئەبو وە شوینی دیار بو وە هەم مەحوی خۆی بەدەمی خۆی
هاواری بی کەسی و بی دەسی ئەکات لە گۆرە پانی نەصە ووف دا، هەروە کو کە ئەلی.

چبکەم نەئەو کە سەم کە کەسم بی ئەلا بەکەس
خۆشم نەگەیمە ئەو کە سە ئەو من بکا بەکەس
هەروە ها ئەلی:

لە ناکەس کاری یا خاکم بەسەر پۆی بەبا عومرم
خوا تۆ بمژینە تا ئەبەر قاپی کەسی ئەمرم
بە ضایع چو لە «مالا یعنی» یا وە قتم هەمو، بەعنی
دەبی وە قتی لە «بوالوقت» ی بخوازم دا تیا بمرم
یان کە ئەلی.

کە دایە ی خاکت ئاخەر هەردە بی بگریته باو هەش خۆی
بکە خاکی بەسەر خۆتا لە قاپی «بوتورانی» زوو
بەتانی عەکسی ئەو دیدارە دل سوتا موزە ککایە
کە تانت راگرە سازو بە جیلو ی ماھتانی زوو
دەنی طەبعی ی بەجاری عالەمی داگرت ئەوا «مەحوی»
درەنگە ئیلتیجابە بەر رەئی عالی جەنابی زوو

هەروە ها لە چەن شوینیکی تری ئەم دیوانە شا، مەحوی سکالای بی دەسە لاتیو بەمراز
نەگەشتن ئەکات، واتە، نەئیمە بە لگە یێکان بەدەستە وە یە مەحوی گەیشتیته پایە ی

که مالی ته صه ووف، نه خویشی شتی وای گوتوه، به لکو به پیچه وانه وه ئه بینین شه یدایه به شوینی که سیکا که دهستی بگریت وه بیگه ییته مرار.

ئوهی به دهستانه وهیه ئه وه ته مه حوینی به کیکه له خه لیه کانی شیخی به هائوددین، وه خویشی داخیه تی که بوی نه کراوه بگاته ئه شوینه ی ئه بوانی بیگانی.

ئهم چهن شیعره، بیگومان زور پروونا کن وه پیویستی به لیک دانه وه نیه، جگه ئه موصطه له خانه ی که به کاری بردوون، وه کو «بول وه قت» یان «بوتوراب»، ههر چهن له بهشی موصطه له خانا باسیان کراوه، لیره شا ئه لیم بولوه قت ئه بیته مورشیدی پایه بهرز، واته خاوه نی کات و چه رخی خو یه تی، به لام «ئین ولوه قت» به مورید، وه به و ریوارانه ئه لین، رۆله ی کاتن نه ک خاوه نی کات، واته ههر ده مه ی وان له کات ومه قامیکاو، دانه مه زراوون، وان له گوران و پیش که وتنا، له م پله بو ئه و پله جا ئه مه ههروه کو ته مکین وه ته لوین وایه، خاوه نی ته مکین ئه و گه وره پیاوانه ن که پی گه یشتون، دامه زراون وه خاوه نی ویلایه تن، به لام خاوه نی ته لوین ههروه کو ئین ول وه قت وا له گوران و جاری ریگا ئه بریت و نه گه یشتوه ته مه نزل. جا (مه حوینی) ئاوانی خواستوه بو، بولوه قتی که فریای که ویت، ههروا که ویستویه تی په نابه ریته بهر قابی بوتوراییک، بوتوراب واته خاوه ن ئاستان، یان گه وره پیاوانی ته صه ووف، یان، چه زره تی عه لی، که سه رزنجیره ی ره یبازه کانی ته صه ووفه.

جالیره دا مه به ستیک له ژبانی مه حوینی دا ههیه سرنجی را کیشاوم، وه نه یشم دیوه هیچ کام له تویره رانی ژبانی مه حوینی باسی لیوه بکه ن ئه ویش ته وه ته ههروه کو یمان مه حوینی سکالا له دهستی پی که سی ی ئه کات، وه بوکه سی ئه گهری دهستی بگریت، جا، که سی مورشیدیکی وه کو شیخی به هائوددینی هه بیته چون ئه م سکالایه ئه کات؟، لیره دایه بومان ده رته که وی ئه م سکالا و هاواره هی ئه م ماوه یه ته که مه حوینی مورشیده که ی له دهست داوه، وه له دهست دانی مورشیده که (فهاغ) واته بچران و بوشایی ییکی گه وره ی خستوه ته ژبانی مه حوینی به وه، وه ئه م ماوه یه ش که م نیه به لکو خو ی عومریکه، ئه م ماوه یه بیستوشه ش ساله شیخی به هائوددین له سالی «۱۲۹۸» ک دا له دنیا ده رچوه وه مه حوینی له سالی «۱۳۲۴» ک دا لیره دایه ئه پرسین که واته چون بوه مه حوینی ئه م هه موه ماوه یه به پی مورشید ماوه ته وه؟

بۆ وه لām دانه وهی ئەم پرسیاره ئەنی چەن سالی بگەرینه دواوه.

سەر ئەکەین مەحوونی مەلاچاکەو پێگەیشتووهو خەتیی مزگەوتی ئیمامی ئەعظمەمە لە بەغداددا، وه لām وانیه لەم کاتەدا سەرگەرمی صوفیەتی بویت، بە لکو سەرگەرمی ئەو دانشەبوه که پێویستی مەلاچاکێک بوە.

مەلای کۆره مەلایەو خوێن گەرمەو بەبۆنە ی خوێ و باوکیشیەو ریزلی گێراو. ئەگەریش سەرگەرمی صوفیەتی بوای بێگومان پاش تەواوکردنی مەلایەتی، یان ئەچو بۆهه ورامان بۆ خزمەتی شیخی بەهائوددین، یان لای باوکی دەستی ئەکرده سلوک، بە لām ئەم مەلا گەنجە بەناوبانگە که ئیستە لەشارەکە ی خوێا ئەندامی دادگایەو موچهخۆری میریەو لەجیهانی صوفیەتی و مەلایەتی تۆزی دورە، لەسالی «١٨٦٨» م دا باوکی لە دنیا دەر ئەچیت، بە لām مەحوونی بەهوی مەلاچاکێ و لیاقەتەو ئەیتە جی نشینی باوکی وه دەست ئەکاتە «تەدریس» لەم لایشەو شیخ بەهائوددین بۆ حورمەت لی گرتن وه بۆ چۆل نەبونی شوێنەکە ی مەلاعوسان، وه هەروەها بۆ سەرپەرشتی مۆریدەکانی، مەحوونی ئەیتە جینگای باوکی لە تەریقەتیشا، بە لām جی نشینی تەریقەتەکە وه کو مەلایێ که نیە سەبارەت بە کاروباری مەلایێکە مەحوونی ئامادە ی بوە، خوێ مەلابو، بە لām تەریقەتەکە پێویستی بە سلوک وه تەزکی یە دەر وون وه رەنجی لی شاره، لەولایشەو دەر و تەووهو ئەرکی مال کەوتو بەسەری مەحوونی دا، لەئاوا حالیکە ی گومان مەحوونی هەر ئەوێندە ی پێکراو که کاروباری خانەقاو ئەرکی مال بیاتە رینگاو، بەم جۆره دەر ئەکەوی بەو جۆره ی بشی مەحوونی نەییەرژاوتە لای صوفیەتەکەو، جا تا تۆزی دامەزراو و تۆزی چۆتە سالاو وه کەوتو تە بیر ئەوی سلوک بکات مۆرشیدەکە ی لە دنیا دەر ئەچیت، لەم کاتەدا تەمەنی نزیکە ی پەنجاسالێک بوە وه ئیتر ی مۆرشید ئەمێنتەو لەولایشەو جی نشینی شیخی بەهائوددین که شیخ حیسامەدینی کۆری بو، لە تەمەنی بیست سال دا بو، بگرە مەحوونی مەلاچاکێ پەنجا سالە نەیتوانیی دلی خوێ رازی کات بەوێ بیته مۆریدیکێ شەیدای شیخ حیسامەدین، لām وایە هەر ئەوێ پێکرائی لی وەفایی نەکات وه پەيوەندی دۆستی لەگەل نەپریت، هەروەها لām وایە ئەم قەصیدە ی شەبارەت بە جی نشینی شیخ حیسامەدین لەجینگە ی شیخی بەهائوددینا نویسی که ئەلی.

دلی بردم به شوخی، دوله‌ریکی تازه، سەر له‌نوێ
 موبارەك بێ له‌دل، سه‌ودایێکی که‌ی، که‌وته سەر، له‌نوێ
 که‌چ ته‌برو دیدە‌ئاهو شو‌رشین‌خو فیتنه‌جو تورکی
 خو‌روش و شو‌روشین خسته‌ ناو ته‌هلی نه‌ظه‌ر له‌نوێ
 له‌ئاخرا ته‌لی.

به‌شیوه‌ی شکلی شیرینی وه‌کو کا‌کو‌لی موشکینی
 به‌شیوی کردوه‌ ته‌حوالی مه‌حونی ده‌ربه‌ده‌ز له‌نوێ

لێ‌ده‌دا مه‌به‌ستیکی گ‌رن‌گ هه‌یه‌ که‌ شیاوی باسه‌، ته‌ویش ته‌وه‌ته‌ له‌م خولی
 بێ‌مورشیدی و دلته‌نگی‌ی مه‌حونی‌به‌دا، شیخ عومەر ضیا‌ئوددین، برای
 باوک‌ودایکی‌ی شیخ به‌هائوددین، ئیرشادی کردوه‌، وه‌ به‌شاهیدی هه‌موی
 گه‌وره‌پیاوانی ته‌وده‌مه‌ وه‌ هه‌موی مه‌لاچا‌کانی ته‌و‌رو‌زگارە، هه‌روه‌ها به‌شایه‌تی
 که‌سیکی وه‌کو کاک ته‌حمه‌دی شیخ و مه‌لاقادری بیاره‌و هه‌زاران دانشمه‌ندو
 خوداناسی ته‌و‌رو‌زگارە، هه‌لکه‌وتوترین مه‌ردی مه‌یدانی ته‌سه‌وو‌ف له‌خانه‌دانی
 شیخ سیراجه‌ددینا، هه‌زه‌تی شیخ عومەر بوه‌، وه‌به‌ «صاحب‌الوقت» وه‌ «مجدد
 القرن» دانراوه‌، واته‌ خواوه‌ن ده‌سه‌لاتی مه‌عنه‌ویی وه‌ تازه‌که‌ره‌وه‌ی سه‌ده‌ی
 پانه‌زه‌هه‌می کۆچی‌ی بوه‌، سه‌دان موری‌دی وه‌کو «شیخ محمد امین الکردي» له‌مبصر
 وه‌ شیخ «قاسم القيسي» له‌ به‌غدا ته‌لقه‌ی ئیراده‌تی ته‌و‌زاته‌یان کردوه‌ته‌ گوی، وه‌
 ته‌وه‌تا ریزی ناوی پری له‌ خه‌لیفه‌‌کانی ته‌م‌ ذاته‌، هه‌م یادی مه‌ردانی دوو، وه‌ هه‌م
 له‌ بنه‌ماله‌‌کاندا جه‌نابی ماموستا مه‌لاکه‌ریم ناوی نویسون.

ته‌لیم سه‌یر ته‌وه‌ته‌ چۆن‌بوه‌ جه‌نابی مه‌حونی، له‌کاتی‌کا ته‌و هه‌موه‌ سکا‌لایه‌
 له‌ده‌ستی حالی په‌ریشانی خوی کردوه‌، چۆن‌ خوی نه‌گه‌یاندوه‌ته‌ بیاره‌و له‌و
 سه‌رچاوه‌ی ته‌سه‌وو‌فه‌ به‌هره‌مه‌ندی‌ت؟ جا لام وایه‌ هو‌ی ته‌م‌ کاره‌ چه‌ن شتی
 بو‌یت، لام واته‌ په‌یوه‌ندی مه‌حه‌به‌تی شیخ به‌هائوددین جو‌ری بو‌یت نه‌یتوانیی
 له‌دلی ده‌رکات، موری‌دیش تا به‌ته‌واوینی په‌یوه‌ندی ده‌رونی له‌گه‌ل مورشیدی
 پیشودا نه‌بر‌یت، له‌مورشیدی تازه‌ی به‌هره‌مه‌ند ناب‌یت.

دوو‌هه‌م، دورنیه‌ ته‌عه‌صه‌وب ته‌وکاره‌ی کردنی، سی‌هه‌م بگ‌ره‌ لاینی
 موری‌ده‌کانیشی له‌پیش‌چاو‌گرتنی، چونکه‌ ته‌و ته‌ن‌ها خوی حسیب نه‌بوه‌، شایه‌ت
 ته‌گه‌ر ته‌وکاره‌ی بکردانی هه‌م خزمه‌‌کانی ده‌ردی سه‌ریان بو‌ دروس بکردانی،

ههروا که جار جار سکاڵای کردوه له دهسیان ، ههم ئازاوه و دوو دهستی بکهوتایینه ناوی صوفی به کانهوه .

به کورتی ههرچی بوو ههر جور بوو ، مهجوی ماوهی «٢٤» سال ههستی ته نهانی و ئی دهسه لاتی کردوه ، وه ئهم حالهشی له شیعره کانیایا به ئاسانی ههست ئه کریت .

دیوانه کهی مهجوی ههروه کو که په نجهی بو پائنه کیشین وه دیاری ئه کهین پر پهتی له شوینه دهستی ته صه ووف ، وه بۆنی خوشی تهوجیهانه ئهدات له دهماغی خواوه دڵان وه ئهوانن ئه توانن ههستی ئه و بۆنه خوشه و ئه و نورو به ره که ته بکهن ، له گه لێ ئه وه شا باوه ری من له سه ری ئه وه ته مهجوی شاعیریکی صوفی به و مه عنایه تی به هه مو ههست و نهستیکی خوی ته رخا ن کردنی هه ربو ته صه ووف وه کو «ابن الفارض» یان جه لانه دینی رومی یان مه لای جزیری ، به لکو شاعیریکی زور به ده سه لاتی گۆره پانی هونه ری شیعره و دیوانه کهی رازاوه ته وه به هه مو جو ره هونه رو مه به ستیک ، وه ته صه ووفیش کا که به شانیهی خونی بۆد انراوه .

سه بارهت به موصطه له حاتی ته صه ووف سه بر ئه کهین ههم موصطه له حاتی عه ره بی به کار بردوه ههم موصطه له حاتی فارسی ، وه بری جاریش له و موصطه له حاتهی گۆریوه ته سه ری زمانی کوردی . له لایه ره ی «٣» دا ووشه ی ناخودا وه باخودا ، ی به کار هیناوه .

له م به حری فیتنه به ئکی نه جانت بدا خودا

داوینی باخودا بگره بهرده ناخودا

لیره دا دڵ گهرم کردنی مرووف بۆ ئه وه ی داوینی باخودایێک ، پیاوی خودایێک بگری به لکو له ده ربای ئاشوینی ئهم جیهانه رزگار بیت ئه وه خوی ته صه ووفه ، ته صه ووف پال به ئینسانه وه ئه نیت بو به ده ست هینانی مورشید . له لایه ره ی «٥» دا ئه لێ .

تازولمه تی وجوده ، ته ریکی له نوری عیشق

سییه ر نه ما هه تا وه که مهجوی نه ما خودا

ئه مهش ته صه ووفیکی ئاشکرایه ، ههم له به کار بردنی موصطه له حاتی زولمه تی وجود ، نوری عیشق ، ههم له مه فهومه که دا ، چونکه ئه وه ئه گه یینی ، تا وه کو ئهم وجوده ناسو تی به ماوه واته تا حاله تی ماده ده په رستی و شوین که وتنی داخوازی

ناپهسه ندى نهفس بمبني ئەوه نهفسى ئەوكه سه پاك نه بوه تهوه ، به لام ئەوكه سهى
توانى تاريكى وجود ، واته تاريكى خو ويستى و خو بهزل زانى لابردهوه
نوكرانى ذاتى كرده پيشه واته بويه خواوهنى «ايتار» ، وا لهروناكى نورى خودا «نورى
عشق» به هره مه ند تهيت .

ئەلى ئەمانه نهما ئەوه سبهر نهماوه سبهر هى چى به ؟ هى مادده به ، كه سبهر
نهما ، دياره ههتاوه ، كه وجود ، واته لهشى نهفسانى و حهيوانى نهما ئەوه «فهنا» بوه
له ذاتى خودادا ، واته خوئى له بير چوه تهوه وه ههسته ناپهسه نده كانيشى تورداوه ، چى
له بيره ؟ خودا .

واته ئەگهر مه حوى توانى خوئى وه وجوده ناسوئى و ههسته حهيوانى به كهى
نهفسى ئەمارهى خوئى تورداوت ، ئيتر ئەوكاته ههه خوداى له يادهو ههچى ترى
له يادنيه ، ته نانهت خوئيشى .
ههه لهو لاپه ره يه دا گوم بوانى چۆلى مه حه به نهى خودا ، ئه صطيلاحى عه ره نهى و
فارسى به كه ئەم گۆر بويه ته سهرى كوردى .

له لاپه رهى شهش دا ، سۆزى عشق ، جه لالى خه يالى ئەوم له دل ، ههه
موصطه له ح ههه مه فهوم كهش ته صه ووفه وه كو گوتمان «قلب المؤمن عرش الرحمان»
حه ديته .

جا ئەلى ئەمه وه كو ئەوه وا به ئاسمانك له ناوى دانه كوئى ياك دا جى
بيته وه ، دياره به ره والته شتى وا ناكوئى ، به لام له گه لى ئەوه شاتى كوئى صوفى
بوگه يشتن بهو ئاوا ته به ره وژى بيته پيشه وه دهرونى ئەو شايسته نهى ئەوه پهيدا بكات كه
نورى خوداى تيا بدره وشيته وه .

له لاپه رهى (٧) دا ، موصطه له حى «كارى دل توينه وه» به كار دىريت «بهس كارى
دل توينه وه مه حوى له پيشته» موصطه له حى كه كردويه به كوردى ، له ناوى صوفى
مه سهله كاندا موجه ده ، واته خه بات مه شهوره ، مه بهست ئەوه ته به ره وى كردنى
موبه مو له قورئان و سونهت ، ههروا گالته نه ، ههه ئەوه ته ئەلن ، صيراطى
موسه قيم ، واته ريگه ي راستى ئه سلامى گرتنه بهر ، له موباريك ترو له ئەلاماس
تيژتره ، وه ههه له بهر سه ختى ئەور يگانه كه ئەگهر هيدا به نهى خودا له پالان نه يت سهه
ناگريت ، «اهدنا الصراط المستقيم» سورهى (حه مد) .

زۆر جار له باوکم به رهحمهتی ، بیستومه ئه یفه رمو رو له ، ئه وهی بیهوی له م
 رینگایه دا به هره یهکی دهست که وی ، ئه یی خوینی خوئی بکات به ئاو ، که کینایه بو
 له رهنج و خهباتی بهردهوام .
 له لاپه ره ی « ۸ » دا ئه لی .

هه تاهه ق ناصیره هه ره هه قه مه نظور
 وه کو مه تصور ئه گهر بکهن به دارا
 نه گه یه ئه و جوانه و گه یه پیری
 مه ده د یاپیری پیرانی بوخارا

باسی مه نصوری حه للاح وه هه ق گوی مه تصور ، ههروه ها ووشه ی پیر ، که بو
 مورشیده ، وه پیری پیرانی بوخارا که شاهی نه قشبه نده ، وه ووشه ی شیخ وزاهیدو
 عیشی که له م پارچه شیعه دا هاتون ، هه موی په نجه را کیشانه بو ته صه ووف .
 پاشان باسی « بولوه فا » ئه کات ، بی گومان مه بهستی مه حوی حاجی
 شیخ عه بدولره حانی شاعیره کوری شیخ عوسمانی ته ویله که نازناوی له شیعه دا
 بولوه فایه .

وا به ناویانگه شیخ عه بدولره حان مورادبوه ، وه له هه رسی برا که ی تری
 له ته ریه تا ، ده س رویشتر بوه ، به لام له ته مه نی « ۳۴ » سالی دا له سالی « ۱۲۸۵ » ک
 دا له دنیا ده رچوه .

له لاپه ره ی « ۱۳ - ۱۶ » دا ووشه ی ته صه ووفی زۆری به کار هیناوه ، ئه لی .
 که هه ل گرسا له نوری باده شه معی حوسنی جانانه
 نه چیه سه ر طه ریه ی حه زره قی په روانه دل چبکا ؟
 یان له پایانی غه زه له که دا که ئه لی .
 له هه رجی یێک هه لی خورشیدی عیشی گول روخان مه حوی
 ئه گهر عه قلی بی ، له وجیگه ئاونگی عه قل چبکا

ووشه کانی ، نوری باده ، ته ریه ی حه زره قی په روانه ، خورشیدی عیشی
 گول روخان ، هه مویان ، موصطه له حاتی ته صه ووف ، لیره دا ئه یی بلین ، خو
 موصطه له حاتی ته صه ووف ئه وه ناگه یینی ، ئه ووشانه له وتووێژی ترا به کار نابری ،
 زمان هه ر زمانه ، بوغونه ، صه بر ، ته وه ککول ، یان عیشی یان باده یان دل ، یان
 به قا ، فه نا ، له طیفه وه ئه وانی تریش ، هه موی به کار ئه برین ، به لام لیره دا

شیوهییکی تایبەت پەیدا ئەکەن وە ئەخرینە قالیکی ترهوه که بو کارناسی خوی
 دیاره ، حەب وە حوبوب ، لای پزیشک شتیکهو لای خاوهن کشت وکال
 شتیکه ، دەرزی ، لای پزیشک شتیکهو لای خەیات واتاییکی تری هەیه .
 بەراستی لەوردەکاری شیعو ووشەنارانی و نازک کاریدا ، مەحوی دەستیکی
 بالایی هەیه وکو ئەلی ... «هەر بەخوی ئەکەوی» .
 لە لاپەرە (١٦) دا ووشەیی دەرویش ، سوخە ، کەشقی تاریکی ی ، نوری
 عومر .

هەرودەها لە لاپەرە (١٨) دا ، جوتون ، ئادابی عیشق دوبارە مەنصور وە «أنا
 الحق» ، هەموی موصطەلەحاتی تەصەووف ، لەپایانی قەصیدەکەدا لەلاپەرە (١٩)
 دا ئەلی .

دلّ له ئیدراکی حەقیقەت بی بەشە بی داغی عیشق
 مەحوی یا ، دانا دەبی بەم چاوه بینایی بکا
 تیکرای شیعرەکە ، بەلکو هەموی قەصیدەکە تەصەووف .

مەحوی ئەلی دەرکی حەقیقەت ، واتە گەشتن بە یەقینی خوداناسی ی ، وە
 حەقائقی مەعنەوی ، بەبی گرتەبەری رینگەیی عیشق خودا ، واتە رینگەیی
 تەصەووف ، ریک ناکەوێت واتە دلّ عیشقی تیانەبو ناتوانی دەرکی حەقیقەت
 بکات ، جا لێرەدا ، ئەلی ، داغی عیشق ، داغ ، یان داخ کردن بو زورشت
 باوبو ، بو ئازاردان ، خەلکیان داخ کردو ، بوچارەیی نەخوشتی ، ئینسان و
 حەیان ، داخ کراون ، وە لە هەموی باوتر چوارەیی و مەروماڵات ، داخ کراون
 بوئەوهی دیاری خاوهن دارن ، وە خاوهنەکەشیان دیاری بە .

مەشهورە ئەلی مەرگی فلان داخی نا بەدلانا ، داخ بەدلای کردین ، لێرەدا ،
 بوخەفتیش بەکار ئەبری ، یان ئەلین ، داغی دلّ (لاله) ، لاله ، مەبەست لە گۆلی
 شەقایقە ، ئەو تا ، بێ پەرەیی گۆلی شەقایق مۆریکی رەشی پێوێ ، ئەلی ی داخ
 کراو ، جا ئەلین ئەمە داخی عیشقە نراو بە دەرونی شەقایق دا ، بەلام لەبازاری
 تەصەووف دا ، داغی عیشق مەبەستە لەوهی ئەوکەسە عاشقی کەسێکە ، وە ئەو ،
 ئەوکەسە دیاری کردو و ئەو دلّی داغ کردو بو خوی ، بەکورنی نیشانەیی

مورشیدداری و ئی مورشیدی به ، دیاره ئه و که سه ش ماموستا و ڕیبه رو به ئه دو شاره زا کهوته پیشیه وه وا گومانی تیانیه که ئه گاته مراز .

مهحوی ئه ئی : دل له ئیلاکی حقیقهت بی به شه فی داغی عیشی «که وایو ئه گهر دل» ، داغی عیشی پێوه بو له ئیدراکی حقیقهت بی به ش نیه و چاوی کراوه ته وه و بینای ههیه و که شنی حیحایی بو بو وه و خاوه فی موشاهه ده و بینیه .

«مهحوی یا ، دانا ده ئی به م چاوه بینای بکات» واته به چاوی دل . هه ره که س خوی به دانا ئه زانی ئه ئی ههول به دات چاوی دلی بکریته وه ئه گینا شیت و ئی عه قلیش ، ته نانهت : حه یوانیش چاوی سه ری ههیه و شت ئه بین . که واته به صهره یان چاوی سه ره هه موی تیدا به شدارن ، ئه وه به صیره ته ، واته چاوی ده رو نه که ته نهاهی دانا یان وه گه وه پیاوانه ، که واته پیاو ئه وه ته به چاوی ده روون بین . له لاپه ره ی « ٣٦ » دا ، ئه ئی .

گهر عاشقی له خونی جگر قوم ده ده مه ده

مه ی خواره خام کاره هه تا هاوو هو ده کا

ئه مه ش هه ره په نجه را کیشانه بو عیشی حقیقی وه ته صه ووف ،

گه وه پیاوانی ته صه ووف زورجار ئاموزگاری موریدی تازه کار ئه که ن که ئه گهر هاتو دل گهرمی و نورو به ره که ت ده سی دا ، ئه ئی خوی بگریت وه ده نگی لی به ره ؛ نه یته وه و نه گریت و هاوار نه کات ، ئه ئین هه تا خوی بگریت وه هاوار نه کات به هره ی زیاتری ده س ئه که وی ، ئه وه تا ئه وانه ی پی ئه گه ن و ئه بنه مورشید، یان پیاو ماقولی ریباز ، ئارامی و له سه رخوئی ئیکی تاییه تیان ههیه ، جا ئه نه که ی له عیشی مه جازی و مه سته مه جازی دا هاوردوه ته وه ئه ئی ته وه ی تازه فیری مه ی خواردن بویت به توژی مه ی سه رخوش ئه ئی ، به لام ته وه ی له مه ی خواریدا ده وامی بو هه روا به گالته سه رخوش نابیت .

له یادتانه له باسی بایه زیدی به سظامی دا گوتمان له وه لامی ئه و که سه دا که گوتی ئیمه پیکبکمان خواردوه ته وه هه تا هه تایه مه سته کردوین ، بایه زیدگوتی ئیمه ده ربایک هه ل ئه لوشین هیشتا هه ره تینومانه و تیراو نابین .

له لاپه ره ی « ٣٤ » دا هه میسان باسی مه تصور وه ذاالنونی کردوه جه نای ماموستا مه لا که ریم ئه ئین مه به ست له (ذاالنونی) پێغه مبه ره . دیاره ته وه ش بو چوونیکه به لام

من لام وایه مادام باسی مه‌نصور کراوه که‌صوفییکی لی‌قه‌وماوی ده‌ستی صوفی نه‌ناسان بوه ، مه‌به‌ست له‌م ذوالنونه‌یش ذوالنونی میصری به‌که سه‌رقاقله‌ی ته‌صوفی میصره (٢٤٥ک) له‌ دنیا ده‌رچوه .

ئه‌ویش هه‌روه‌کو جه‌لللاج ئازار دراوه‌و زیندان کراوه‌و ده‌ربه‌ده‌ری زۆری کیشاوه .

له‌ لاپه‌ره‌ی (٣٤-٣٥) دا ووشه‌ی پیری موغان و ، موغ‌به‌چه ، رینگه‌ی طه‌له‌ب و مه‌ولاناو داغ به‌دل و جه‌رگ دا نانی ، کردوه که‌هه‌موی موصطه‌له‌حاتی ته‌صه‌ووفه‌ پیری موغان موغ‌به‌چه له‌ووشه به‌کاربراه‌کافی خواجه حافظه ، پیری موغان له‌بناغه‌دا به‌ سه‌روکی دینی زه‌رده‌شتی به‌کان وه هه‌روه‌ها بۆ خاوه‌ن مه‌یخانه‌ش به‌کاربراه ، موغ‌به‌چه واته مه‌ی‌گپریان شاگردو به‌رده‌ستی پیری موغان .

به‌لام له‌ ته‌صه‌ووف‌دا مه‌به‌ست له‌م پیره پیری ته‌ریقه‌ته‌و ئه‌و باده‌یه‌ش باده‌ی مه‌عنه‌وی به‌که به‌هۆی مورشیده‌وه ئه‌دریته رییوارو مه‌ستی ئه‌کات ، وه لام‌وايه مه‌به‌ستی مه‌حوی له‌ مه‌ولانا لیره‌دا جه‌لالودینی رومی بیت هه‌رچه‌ن له‌فارسیدا مه‌ولانا بۆ مه‌لا به‌کاربراه به‌لام له‌ ئه‌ده‌ی یاتدا زۆرتی بۆ جه‌لالوددین رومی وه پیری‌جار بۆ مه‌ولانای جامی به‌کاربراه . رینگه‌ی طه‌له‌یش ، هه‌مان سلوکی ته‌ریقه‌ته . له‌ لاپه‌ره‌ی (٥١) دا ، که ئه‌لی ، مه‌حه‌به‌ت مه‌ذه‌به‌ت بی وه مه‌یکه‌شی مه‌شه‌به‌ت بی ، دیاره به‌کی له‌ناوه‌کافی ری‌ره‌وی ته‌صه‌ووف رییازی مه‌حه‌به‌ته باسی مه‌ی‌که‌شی و مه‌ی‌خواردن و مه‌ستی‌مان کرد .

له‌ لاپه‌ره‌ی (٥٥) دا له‌پایانی قه‌صیده‌یی‌کا ئه‌لی .

دلّه عه‌رشێ خودا مه‌حوی خه‌ج‌اله‌ت به‌ له‌به‌ر غه‌فله‌ت

که‌ بۆته بوت‌که‌ده‌ی بی به‌ره‌مه‌ن یا ده‌یری بی‌راهیب

زوتریش وتمان ئاوانی صوفی ئه‌وه‌ته دلی بیته جیگه‌ی نوری خودا وه‌یادی خودا له‌دلی دوور نه‌که‌وینه‌وه به‌لکو گوتمان دل ده‌بیته جیگه‌ی مه‌ذکور واته خودا، یان (موسه‌مما) واته خودا ، چونکه‌ کاتی نوری خودا له‌دلی دره‌وشایه‌وه ئیتر ذیکروئیسیم پیوستی‌یه ، خاوه‌ن ناو خۆی حازره .

هه‌میسان ئه‌و جه‌دیه‌ش دینه‌وه یاد که‌گوتمان «قلب المؤمن عرش الله» یان جه‌دیشکی قودسی که‌ خودا ئه‌فه‌رمی ئه‌رزو ئاسمانه‌کان جیگای منیان تیا نایینه‌وه به‌لام دلی به‌نده‌ی خاوه‌ن باوه‌ر جیگه‌ی منی تیا بوته‌وه .

جا ، مهجوی گلهی له دلی خوێ ئەکات ، ئەلی ئەی دل تۆ ئەبوائی ئیسته
جیگهی خودا بوایهت کهچی تۆ خه جالەت نات گری بویته بوت خانە ی بی بوت و
دهیری بی راهیب ، واته هه م چۆلیت وه هه م وه کو مزگه ونیش قه درت نیه که
په رستگهی موسولمانانه ، وه ئەمهش هه موی ده ردی غه فله ته ، له باسی
نه قشبه ندی دا گوتمان ته وای کوششی صوفیه کان بو ئەوه ته له خودا غافل نه بن ،
ته نانهت بو تاکه چرکه ییکیش ، جا ئەلی حه یف نیه شویتیک بکریت بیته جیگهی
خودا ئیسته بووینته جیگهی غه فله ت له خودا ؟
له لاپه ره ی (٦٧) دا ئەلی .

له ناوا باسی تۆبه ی تۆبو ئەمرو ئەی سته مگه ر شوخ
بجه ئەم تۆبه پاشی کوشتنی من تۆی بو پیرت
ووشه ی تۆبه و تۆبه کردن و پیرو ئەمانه له موصطه له حاتی ته صه ووفن ، ئەمه جگه
له جوانی جیناسه کانی شیعه که .

له لاپه ره ی (٧٠) دا ئەلی :
له پی حه رامه زره ی سبلسیله ی موقه دده سی عیشق
بی به شیرو مه گه ر ، هه لگری له دنیا ده ست
ئەلی زه نجیری پیروزی عیشق خودایی هه روا به گائته ناکرینه پی ، مه گه ر ئەوه که سه
ئەوه نده مه رد بیته ده ست له دنیا هه لگریته ، بیگومان شیر که زنجیر کرا ئیتر
هه رچه ن به له ش و قه واره شیر به لām تازه دنیا به وچی چونکه تازه به سراوه ته وه و
ده ستی له دنیا هه لگریته ، جا واته خو هه مو منالی یان مروفی بی وره و زه بون ناتوانی
نه فسی خوێ زنجیرکات و ده س له هه وه س و ئاره زوی دنیایی هه لگریته سامه گه ر
ئەوه که سه شیر مه یدان بیته تابتوانی زنجیری موقه دده سی عیشق بخاته پی خوێ
چونکه ئەوه ی جیهانی ته صه ووفی گه رته گه رده ن ئیتر به زه رق و به رق دنیا ناخه تی .
به راستی ورده کاری زۆریشی تیا به .

له لاپه ره ی (٨٣) دا ئەلی .
مه حفوظی تۆ پروو له خودایی له دیوو ده د
بو حیرزی تۆ ده بیته زری نه سچی عه نکه بوت

له سه ره تاي تيبی دال دا ، غه زه لیکه له سه ره تادا ته لێ «دلی سوتا به حالی زاری طفلی
دلم و چاری کرد» به راستی مه حوی ئوستادی نه ده به . ده ک گپرت پر له نور . له دواییدا
ته لێ :

دلی ئی باره مایه ی کاره هه رکه س کاروباری خوی
له دونیادا مووه فقه بو به دل ته فویضی باری کرد

ته مه ش ده ست نیشانه بو مه قامی ته و ککول . ههروه ها که ته لێ .
جونوی نه و ظوهوره مه حویا دیوانه گی مه منصور
که دیوانان هه مو مائیل به به رد ته و مه یلی داری کرد
له گه ل هه موی جوانی و وشه کاری و ته ناسوی ئیوانی مه منصور

جونون که موراعاتی نه ظیری شی پی ته لێ . شته که به ستراره به جیهانی ته سه ووه وه ،
وه فه نای صوفی وای کرد له مه منصور .
هه ر پاش ته م غه زه له نه و غه زه له یه که ته لێ «چ خه یالیکه لیقامی به فه ناچونی جه سه د» .
وانه خه یالی خاوه تو به موی بگهی به خودا تا ده ست له خوت هه ل نه گری وانه ته لێ
له من من وه خوم خوم ده ست هه لگری چونکه خوی به رستی له گه ل خودا به رستی دا
ریک ناکه موی . «أنا نیت» وه «ئیشار» له یه ک ده رونا پیکه وه نابان کریت ، وه
ته مه ش خوی کرۆکی ته سه ووه وه .

دوباره باسی داغ و جینگه ده می تیغ ته کات که ته لێ به دل وه بیست وانه شوینه
ده ستی مورشیدی کامیل و موکه مایل . ته لێ ته و دلای به داغی عیشق مۆر نه کرای له
دادگای عیشقدا ته ی دۆرتی چونکه به لگه یینکی ئی مۆر و ئیمزای پی یه .

پاشان ده ست بو باسی وه حده ت ته کیشی ته لێ
غه یری وه حده ت له وجودا نه مکه ثره ت وه هه
ساده تیکراری یه که مه نشه ئی ته وهامی عه ده د

مه به ستی مه حوی ته وه ته سه رچاوه ی وجودی ته و جیهانه هه ر خودا خوی ته ی ههروه کو
ته گه ر یه ک نه بوایی هه زار وه میلیاریش نه ده بون ، ته لێ سه رچاوه ی فه یضی وجود
ته و به که ته (أحد) وه هه موی له خوی وه یه .

باسی وه حدهتی وجود زۆرکراوه هه که سهی به باریکا بۆی چوه بهلام هه
 بوچونه ، نهک ساغ کردنه وه ئیلک که ههتا ههتا به پایه دارو نهکان نه خواردو بیت نه وهی
 صوفیه کان خویان مه بهستیان بوه له گوتنیا ، مه گهر خویان لێ تی بگهن ، نه وه تا که
 که وتوه ته ده می فلهسه وه ظاهر بینان و زانایانی له ته صه ووف لێ هه وال، هه زار لێ
 لێ نه که نه وه، نه وه نده یان چل و پۆیی ده ست هه ل به ست لێ کردوه نه وه ساق و لاسکه
 ته صلی به که یان وون کردوه .

به راستی بو چا و کرانه وه له مه به ستی ئیشاراتی شاعیره صوفی به کان وه بپری
 له رموزات و شه طه حات خو ئینده وهی کتیی «تَرْجَانُ الْأَشْوَاقِ» ی شیخ موحی ددینی
 عه ره لێ ی زۆر سود مه نده چونکه خوی شهرحی له سه ری شیعی خوی کردوه .

له پاشان مه حوی خوی ، خه می نه و با وه ره چه وتانه و نه و نه وه مانه ته یگری
 وه ته ترسی له وهی خه لک ته م باسی وه حدهتی نه وه ش به وجۆره وه حدهتی وجوده
 بزنان خیرا لانه کانه وه بو سه ری باسی ته وحیدی نه لێ .

مه حویا با به سی بیت شیرکی ته شه بیو ته به م وه
 بگره بهس ، دامه نی ته وحیدی (هو الله أحد)

مه حوی ته یه وی بلیت ، هه رچه ن سه رچا وهی هه موی وجود ته نها ذاتی خودا
 خویهتی به لام نه و خودایه ، خوداییکه له هه موان جودایه تا که ته نه یه و خالیقی
 ته وانا یه ، نه له کهس بوه نه که سیسی لێ ته بیت نه که سیس ته توانی بیته هاوشانی «لَمْ
 یَلِدْ وَلَمْ یُولَدْ وَلَمْ یَكُنْ لَهُ کُفُوًا أَحَدٌ» (سوره ی ئیخلاص) .

له لاپه ره ی (۱۱۶) دا نه لێ .

«به ره ره ی مه یکه ده به و بهس له وه لا نیمه مه لا ذ». بیگومان مه حوی، یان مه لای جزیری،
 یان مه وله ونی، یان هه مو شیخ و مه لا و خودا ناسی، دژی مه ی وه مه یکه ده به ، که و ابو
 کاتی که له م باره وه باسی کرد ، دیاره مه به ست شه را نی عیشتی خودایی به ، وه
 وه رگرتی به هره له ریه رو مورشید، جا به راستی حالهتی وا ده ست ته دات بو نه و
 ریه واران، هه ره ده ق به ده ق له سه رخوشتی ته چیت وه نه و که سه هوشی له خوی
 نه ، که به زمانی ته هلی سلوک هه ر سوکری پی ته ئین ، وه له موصطه له حاتدا
 باسم کردوه .

له لاپه‌ره‌ی (١١٧) دا ئه‌لی.

شوكری هه‌ق به‌رده‌ری هه‌ر فه‌ره ئیقامه‌نگاهم
به‌رده‌رو باری نه‌سولطان و نه‌شا نیمه مه‌لاذ
به‌لکه له‌و ری‌یه‌وه من په‌ی به‌مه عیسرانی به‌قا
مه‌حویا غه‌یری خه‌راباتی فه‌نا نیمه مه‌لاذ

زوتر باس‌مان کردوه که (فه‌ق) مه‌قامیکه له‌ مه‌قاماتی ته‌سه‌ووف ، وه مه‌نزئیکه له
رێگه‌ی گه‌یشتن به‌ (فه‌نا) وه فه‌نایش مه‌نزئیکه له‌ رێگه‌ی گه‌یشتن به‌ مه‌له‌ندی
(به‌قا) ، هه‌روه‌ها پێغه‌مبه‌ر درودی خودای له‌سه‌ر ئه‌فه‌رمی ، (الْفَقْرُ فَخْرِي) جا
مه‌حوی ئاواقی خواستوه که بیان‌گاتی. هه‌روه‌ها خه‌رابات که به‌مه‌یخانه ئه‌لێن ،
موصطه‌له‌حیکێ ته‌سه‌ووفه له‌فارسیدا ، که مه‌به‌ستی ته‌کیه‌و باره‌گا و خانه‌قای پیره .

له‌لاپه‌ره‌ی (١٣٥) دا ئه‌لی.

بیه له‌من دره‌ختی (منی) له‌عه‌ته به‌ری
یه‌عنی بکه له‌کیرو ئه‌نانیه‌ت ئیحتیراز
هه‌رکس ته‌که‌للومی به‌ (أنا الخیره) وه‌ک بلیس
ئهم‌رو سه‌ی خیطاییه ، یاأیها البراز

تۆزێ له‌مه‌وێش گوتمان ئه‌نانی به‌ت وه‌ خوێه‌رسی و ته‌که‌بیور له‌و پێناسه
ناپه‌سه‌ندانه‌ن که صوفی تی‌ته‌کۆشی له‌ده‌رونی خوێا ریشه‌که‌ن یان کات ، هه‌روه‌ها
ناشکرایه شه‌یتان به‌هوی ئه‌نانیه‌ته‌وه بو‌که‌وتی (أنا خیر منه) واته‌ من له‌ئاده‌م چا‌ک‌ترم
به‌و بۆنه‌وه بو‌ له‌عه‌تی لێکراو له‌ به‌هه‌شت ده‌رکرا که‌واته دره‌ختی (منی) واته
(ئه‌نانیه‌ت) له‌عه‌ته به‌ری ئه‌مه‌ریکی نیه جگه‌ نه‌فرین مه‌حوی له‌روانگه‌ی
صوفیه‌تی به‌وه ئامۆزگاری ئه‌کات که ئه‌ی م‌رو‌ف‌ خوی له‌کیرو ئه‌نانیه‌ت دور‌خاته‌وه ،
مه‌به‌ستم ئه‌وه‌ته بلیم شیع‌ره‌کان له‌ سه‌رچاوه‌ی ته‌سه‌ووفه‌وه هه‌ل قو‌لی‌ون.

له‌ لاپه‌ره‌ی «٢٠٣» دا ، ئه‌لی.

به‌ی یاری مه‌چۆره مه‌عه‌که‌ی ئه‌سه‌فه‌ندیاری نه‌فس
که له‌م مه‌یدانه‌دا هه‌ر پیره‌زاله‌ رۆسته‌می ئی‌زال

مه به سێ ئهوه ته به ئی ره هه نوما ئی و یارمه ئی مور شهید مرو ف خوی ته نها ناتوانی
 پرواته مهیدانی یاک کرد نه وهی «نفس» ، له به شی ته زکی بهی نفس دا له به شی
 له طائف دا له باسی نه قشبه ندی دا گوتمان پاک کرد نه وهی نفس له هه موی
 له طائفه کانی تر سه خه تره ، جا ئیره دا مه خو ئی ده ست بو ئه و مه به سته رانه کیشی و
 ئه ئی ، پاک کرد نه وهی نفس له پێناسی ناپه سه ند، هه روا به گالته ناکریت وه ئه وهی
 یارو یامه ئی ده ری نه بیته ئه م کاره ی به ته نهانی بو ناکر ی ، وه به ئی شاره زا ئه م
 رینگایه بو نابریته .

جا ئیره دا باسی شه ری رۆسته م له گه ئی ته سفه ندیاری پاله واندا که ته گه ر زان
 یارمه ئی رۆسته می نه دانی ده ره قه ئی ته سفه ندیاری نه ته هات ، شیرین کاری و موراعانی
 نه ظیرو مونسه باتیک ی جوانی شیریشه که له چوار چیه ی کاره که ی من به ده ره ،
 به ئام بو ئیره زور به جی و جوانه .

له لاپه ره ی «٢٠٨» دا ئه ئی .

رینگ ی هودا طه ر یقه ئی عیشقه ده (مه حویا)
 وه رن و پیا پیرۆن و (صلوا علی الرسول)
 هه ر ئه م طه ر یقه بو ، به هه موو سه جی گرتیان
 رۆبین پیا هه تا گه ی نه مه رته به ی و صوول

به ئاشکرا ئه ئی

ئه م رینگ ی ته سه ووفه که به
 رینگ ی عیشق به ناو بانگه ،

سه رچاوه که ی له پێغه مبه رو یارانی به وه هاتوه ، وه ئه وان له م رییازه وه گه یشتونه ته
 مراز ، ئیوه ش ته گه ر ته تانه وی بگه نه مراز ئه ئی ئه م رینگ ی عیشقه بگرنه بهر ، وه
 له و رییازی ته وانه وه پیرۆن ،

له لاپه ره ی «٢٢٥» دا ئه ئی .

ده زانم بادی به ی عیشقه خه ته رناک ،
 که چی هه رچوم ته گه ر مام و ته گه ر چوم

تۆزى له مه وپيش گوڤى ئەوهى بيهوى بگانه مراز نه ئى رىنگه عيشق بگرته بهر ،
سهرله نوئى ئەلى وانه زانن ئەم رىنگاى عيشقه زور سوكو ئاسانه به لكو خه تهرنا كه ،
زوتريش هه رگوڤى وهكو ئەوه وايه برۆيته شهري ئەسفەنديارى پالەوان ، ئىسته ئەلى
مادام رىنگه رىزگارى و به مراز گه يشتن هه رته نها ئەم رىنگاىه بيت ، وامنيش دەست
له دەست و قەوهت له خودا رۆيشتم ، باوهكو پر له مه ترسى يه و ، وهكو ئەلىن له مو
باريكترو له ئەلەس تيزتره ، به لأم مادام رىنگه راسته ، وا رۆيشتم .

له لاپه رهى ١٥٢٢٩ ، ئەلى :

له حه فتا قى په ريم و حه فته يك بۆدين و بۆدنيا
به كارى خۆم و كارى كهس نه هاتم ، وهى چ بىكاره م
چ خوش وه قى بو ئەو وه قتم له گۆشه بىكه سى دا بوم .
وهكو هايم له دهشتى ناكه سيدا ئىسته ئاواره م
نەشه يتان و نه ده وران و نه خزمانم به من ناكەن
ئەوهى نه فسى خه سىسم (مه حوبا) كردوو به ده رباره م

مه حوى سكا لا له ده سى نامورادى و بى كه لكى خوى ئەكات : ئەمەش له چ ئەمە نىكا ؟ له
ئەمەنى حه فتا سالىدا ، وه له كانگاى دله وه بى ديت كه به له نه به ردى نىوانى خوى و نه فسى دا
شكسى خوارده بىگومان بى هانن به كه م و كورى و به هه له دا خوى گه وره ترين پياوه نى به ، وه
له ده سى هه مو مەردنك ناييت ، مه حوى سەبارەت به م نامورادى خۆيه ، ئاوات بۆ رۆزگارى
لاوى و بهر ئەوهى بىته صوفى ئەخوازى ، چونكه ئەوهى مورشيدى نه بو بىكه سه و : ئەوهش
ده سته داوئى مورشيدبو ئىتركه س داره ، جا ئاوات بۆ رۆزگارى بى كه سبه كهى ئەخوازى ،
ئەلى ئەمسا بيانوم بى كه سى بو به لأم ئىسته ئىترگوناھى خۆمه كه ئەم توانى به سه رى نه فسا
زاليم جا وادياره زور گله بشى له خزمانى بووه هه روا ، له ده وران ، به لأم توانى گه وره به شى
نه فسى خۆيه نى ، به لى «إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ» سورهى «يوسف» .

مه به سى ئيمه ئەوه ته ، شيعره كان هه موى ده ست نيشانه بۆياسا و ره وشى صوفى
گه رى .

له لاپه رهى ١٥٢٣٤ ، ئەلى .

دەرسی عیشقم ھەرلەکن پەروانە یا بۆلۆل بۆ
 ئیگەمی یا نەگەمی ھەر مەشقی ئوستادی دەگەم
 کوشتنی ئەسفەندیاری نەفسە بەستە ی رانی پیر
 گەر مەدەدکا یا نەکا لەوشاھە ئیمدادی دەگەم

عیشق و بۆلۆل و پەروانە و ئوستاد و نەفس و پیر و ئیمداد و مەدەد و شاو ، ھەموی ئەمانە
 موصطەلەحاتی تەصەووفە ، سەرەرای ئەو لێرەشا ھەر ھاواری لەدەستی
 ئەسفەندیاری نەفسە ، وە بەناشکرا داوا لەپیرەکە ی ئەکات ئەلی من خۆم ئەم
 نەفسەم ، بۆ چار ناگریت وە ئەلی تۆ یارمەتیم بەدەیت ، وە بەناوی «شاو» لە
 مورشیدەکە ی ناو ئەبات ، ئەو ، ھەم پیشان دەری بەرزنی پایە ی مورشیدەکە یەتی ،
 وە ھەم ئیخلاصی خۆی بۆ ئەو مورشیدە .

ھەر لەم بارەوہ لە لاپەرە ی «٢٤٤» دا ، ئەلی .

ئەم خەلقە کە وا ئیگەییون گە یونە مەقصود
 ریشگاویئکی مەحضە بەدەردی من و تۆ چون
 بۆ جیلۆی ئیچونی ، نە قوووەتی چون
 «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ» ، کە من حەولە بۆچون
 ئیچونە عەدەم ، پە ی بەسوراغی دەمی نابە ی
 فائز بێ بەم گەوھەرە ، لەو بەحرە ، بە رۆ چون .

ئەلی : من ھیزی رۆشتن و رێگا پریم تیانیە بەورادە بە ی کە بتوانم خۆم بگە یینمە
 تیشکی ئیویئە ی ھەق ، لەگەل ئەو شا من ھەوڵی خۆم ئەدەم وە ئەوہ ی خوا
 نە یو یست سەر ناگریت .

ھەمیشان بەخۆی ئەلیت تا خۆت تیا نە بەیت وە نەفست فەنا نە ییت ناگەیتە
 ئاوانی ئاوی ژبانی ئەودەمە ، ئەگەر ئەتەوی ئەو مرواری و گەوھەرە ت دەست کەو ییت
 ئەلی خۆت نوقم کەیت لە دەریای ھەستی دا .
 شیعەرە کانی تری ئەم قەصیدە یە ئەوانیش ھەر ئیشارانی تەصەووفە و
 موصطەلەحاتی صوفیەتی یە ، وە کو فەنا ، زاھید ، صۆفی .

له لاپه‌ره‌ی (٢٦٢) دا ستایشی ئه‌ده‌ب‌کردن ئه‌کات وه ئه‌لی.

خودا بیدا ئه‌ده‌ب «چۆز الامان» یکه عه‌طی‌یه‌ی ره‌ب
چو جه‌رگی بری غه‌یری ئه‌مه‌ی نامه‌ی درێ خوسره‌و

ئه‌ده‌ب سه‌رمه‌شقی ته‌سه‌وووه وه زۆرباسان لی‌وه‌کردوه له لاپه‌ره‌ی «٢٧٢» دا
ووشه‌ی سیاچه‌رده‌ی به‌کار هیناوه ، که ئه‌بێته ره‌ش تاله ، ئه‌م ووشه‌یه له‌پیشا
حافظ ، پاشی ئه‌و مه‌لای جزیری ، وه ئیسته‌ش مه‌حوینی به‌کاری هیناوه ، وه
ئه‌لی.

ئه‌گه‌رچی من گه‌دام ئه‌و شا له‌عورفی عیشقدا مه‌حوینی
به‌سه نیسه‌ت له‌به‌ینا من سیابه‌خت ئه‌و سیاچه‌رده

له لاپه‌ره‌ی «٢٨٤» دا ئه‌لی.

به‌سه‌ر دل‌دا له قاپی فه‌یضه‌وه دی نه‌شه‌ په‌ی ده‌ر په‌ی
چ غه‌مه‌ی دیده مه‌خموڕیکه ئه‌م شه‌و کون ئه‌کا سینه

ئیشاره‌یه بو‌ئه‌وه‌ی ئه‌و شه‌وه مورشیده‌که‌ی روی دلی تی‌کردوه وه له فه‌یضو به‌ره‌که‌تی
به‌رخوردار بوه .

له لاپه‌ره‌ی «٢٨٧» ته‌وه تا «٢٩٠» قه‌صیده‌تیکه هه‌مو‌ی ته‌سه‌وووه ، به‌م شیعره
ده‌ست پی‌ئه‌کات .

ده‌وای ئه‌م نه‌فسه مه‌لعونه‌ت ئه‌وی هه‌رده‌رده وه‌ک جیوه .
که هه‌لی کوشتن ئه‌و رۆحی مه‌حضی ئه‌م جه‌وه‌هه‌ری زیوه .

جاریکی تر ، هه‌رسکا‌لایه به‌ده‌ستی نه‌فسی نه‌کوژراوو چاره‌نه‌کراوه‌وه ، ئه‌لی
نه‌فس وه‌ک جیوه وایه تا نه‌کوژی خیر ناداته‌وه ، به‌لام که‌کوژرا به‌ک‌پارچه ژبانه واته
رۆحیکی نایاب و پا‌که .

له‌باقی شیعره‌کانی ترا ناوی مه‌قامات و حال و طه‌ورو ، روح و جاریکی تر
دی‌وی نه‌فس . وه هی تر ئه‌بات ، هه‌مو‌ی ئیشارات و موصطه‌له‌حاتی ته‌سه‌وووه .
هه‌میسان له لاپه‌زه‌ی «٢٩١» دا ئه‌لی .

ئەمینی ، شیتی یە (مەحوی) لەمەکری نەفسی ئەمارە
مەگەر پەحمی خوا دەمبەستی کا ئەم مارە ئەنگێو

لە لاپەرە ی (٣١٧) دا ئەلی.

کیوی غەم وادی جەفا طەی کردنە ، ئەشرافی عیشق
باکی هەورازو نشیوت کە ی دە بی گەر پەهرەوی

باش چەن دیری ئەلی.

باسی چبکەم ، بی کەرانه ، بەحری پرتەشویری عیشق
تاقە قەتریکی فتوحانە نمیکە مەئەوی

ئەلی ئەگەر راست تۆری رەوی رییازی عیشقی ، واتە سالیکی رییازی تەصەووفی ،
ناپی خەمی دەردی سەرت هەیت چونکە گەنجی گەیشتن بەخوداو بە باوەری «عین
البین» هەروا ئاسان و بێرەنج دەست نادات .

جا ئەلی ئەم دەریای تەصەووفە دەریایکی ئالۆزو بی کەرانه ئەوە تا بۆنمونه ،
کتبی «فتوحات المکیة» ی «شیخ محی الدین العربی» نەیتوانیوە باسی دلۆپی لەو دەریایە
بکات ، یان دیوانی مەئەوپی جەلالەدینی رومی نمیکە لەو دەریا ، ئەم دوکتیبە هەم
دورودریژترین وە هەم سەخت و پڕ ئیشارەو پەرمزو کینایە ترینی کتبی تەصەووفن ،
محی الدین لە ٦٣٨ هـ ک دا وە جەلالەدین لە (٦٠٤ هـ) ک دا ، لەدنیادەرچون ، باقی
قەصیدەکە هەمو ی رموزو موصطەلەحات و مەفهومی تەصەووفە .

لە لاپەرە ی (٣٤٣) دا جاریکی تر هەر سکالای بەمراز نەگەیشتن دەکات و ئەلی.

هەر گفتوگۆمە کەچی هەر دەلیم و تی ناگەم
هەر جوست و جۆمە کەچی هەر دەپۆم و پی ناگەم
چاوم پواوو گووشە پی ئەو ئەبر وەم نەدی
دل بو بە بەحری عولوم و لە ئەلف و پی ناگەم

لێرە دا ئەوە ئەگەیینی لە دانشی ظاهیری و شەری دا بو بە بەحر بەلام لەدانشی
مەعنەویدا هیشتا لە ئەلف و پی کە ی نەگەیشتو ، چونکە ئەم شەیدای موشاهەدەو

چاوپێی کهوتنه ، ئهوه ته ئه ئێ ئه ئه برۆمه نه دی ئهم خواز یاری «عین البقین» بوه ، که دهستی نه داوه ، بۆی .

له لاپه ره ی (٣٦١) دا ئه ئێ .

بکه سه یری فتوحات، ئه ر گه ره کته تو فتوحی روح
کتیپی دل مواتا کردنه، پروانه (مهکتوبات)

تۆزی له مه و پێش باسی کتیی فتوحاتمان کرد ، کتیی مهکتوباتی ئیامی ره بیانی ،
ئه ویش سی به رگه ، گرنگ ترین وه سه خت ترین کتیی ته صه ووفه ، له رپیازی
نه قشبه ندی دا لام وایه ئه وه ی بتوانی به ته واری له مهکتوبات بگات له م په رو
ئه و په ری ته صه ووفه حالی بوه ، به تاییه ت له رپیازی نه قشبه ندی به کاندای .

خاوه نی ئهم کتیه ئیامی ره بیانی شیخ ئه حمه دی موجه دیده ، که له سالی
«١٠٣٤» ک دا له دنیا ده رچوه .

پێگومان ئه مانه ش هه ر ته صه ووفه .

له لاپه ره ی «٣٩٨» دا به باشی ی باسی شیوه ی گرتنه به ری رپیازی نه قشبه ندی پیشان
ئه داو ئه ئێ .

ئیخلاص ئه گه ر بی (فیها) گه ر نه ئێ ده ئێ

که سه ی بکه ی به ته زکی یه ئه خلاق و نه فسی دون

وا به سه ته یه به صوحه تی کامیل تری له خو ت

ذیکری ده وام و تابیی سونه ی سه ئی یه بون

هه ر ئهم خیصاله یه که سه حانی کیرامی پی

فائیز به مه رته به ی (رضی الله) وو (رضوا) ن

هه ر به م طه ر یقه پی گه ییون گه یونه خودا

ئه و ذاته عاریفانه که داناو و تی گه ییون

پوو که یه ئهم طه ر یقه به ئازانه مه ش برا

تا که ی ئه سیری مه غله طه ی ئه فسانه وو فسون

رپیگه ی سه عاده تی ئه به دی پی تو له سه ر منه

بیده م نیشان و دام ، له سه ر تو به ر یوه چون

تا ئاخىرى قەصيدە كە دل گەرم كردن و ورە نانه بەرە بۆ گرتە بەرى رەببى تەسەووف
لەسەرى رەببى نە قەشەندى يەكان ، شیعەرەكان ئەوەندە روون پێوست یان بە
توێژنەووە نیه ، گەرنەگ نرین شت ئەوەتە ئەلى ، ئیخلاص ، تەزكى يەى نەفس .
بونی مورشیدى كامیل ، وە بەردەوام بون لەسەرى ذبكر ، ئەمانە مەرجن بۆ گەشتن
بەمراز .

لە لاپەرەى (٤٦١) بەولاولە تا (٤٦٧) مەدحى حەزەرە قى مەولانا خالیدە
كە ئەویش باسى پى ناوێت كە تەسەووفە .

بەم جۆرە سەیر ئەكەین مەحوون بەكێكە لە گەورە پیاوانى مەیدانى شیعەرى
تەسەووفى كوردی ، هەروەها زۆریش روونە ئەوەى لە تەسەووف و موصطە لەحافى
شارەزا نەیت ، ناتوانى لەم گەنجینە گەورەى تێگات ، بەلام لام وایە ، پاش
خوێندنەووەى ئەم كتیپەى بەردەست تان زۆرێك لە مەبەستەكانى ئەم دیوانە و كتیپ و
دیوانەكانى تری تەسەووف تێگەن .

شیخ عومەری بیارە، ضیائەدین

حەزەرەتی شیخ عومەری بیارە کۆری شیخ عوسمان سیراجەدینە، ئەم ژیانە
 گەورەیه هەرچەن لە زەمانی باوکیا، هەرۆه کو شیخ بەهائەدین، برای
 باوکودایکی، شیخ عومەر. لە ئیجازە نامەکە ی شیخ عومەردا نوسیویەتی،
 گەشتووەتە پایە ئیرشادی موطەلق، واتە بەقای پاشا فەنا، لەگەڵ ئەو شاپاش
 فەوتی باوکی، هەر پەییوەندی بچوکیانە لەخزمەتی کاکیا نەپریوە، نا ئەوکاتە ی که
 حەزەرەتی بەهائەدینیش ئیجازە ئیرشادی داو، وە لەدتی بیارەدا دەستی کردووەتە
 ئیرشاد، هەروا که جەنابی مامۆستا مەلاکەریم لەهەمو تەئلیفیك دا که باسی شیخ
 عومەر هاتیبە پێشەو، باسی کردو، وە هەرۆه ها که شیخ موحەممەد ئەمین کوردنی،
 لە کتیی «المواهب السرمديه» دا نوسیویەتی، وە خۆی موریدی شیخ عومەر بو، پاشان
 چووەتە قاهرە وە لە ئەزەرا بوەتە ئوستاد، وە طەریقە ی نەقشبەندی لە میصر بڵاو
 کردووەتەو، وە هەرۆه ها که مەلا حامیدی بیسارانی لەکتیی «ریاض المشتاقین» وە مەلا
 مەحمودی باکی لەکتیی «نور الناظرین فی مناقب ضیاء الدین» دا نوسیویانە، هەرچەن
 هەرچوار کۆزەکە ی حەزەرەتی سیراجەدین، هەمو شابازی رێگە ی تەریقەت بون،
 وە هەرچوار، واتە، شیخ موحەممەد بەهائەدین، حاجی شیخ عەبدولرەحمان «وفا»،
 شیخ عومەر ضیائەدین، وە حاجی شیخ ئەحمەد، کامیل وە موکەممیل بون، وە
 هەرچەن حاجی شیخ عەبدولرەحمان دەسلاتی مەعنەوی لەرادە بەدەر بو، لەگەڵی
 ئەو شاپاش حەزەرەتی ضیائەدین، گۆلی سەرته لی هەمویانە، چونکە لە هەمویان زیاتر
 خزمەت، کردو بەعولومی ئیسلامی وە تەریقە ی نەقشبەندی.

هەرچەن ئەم شیخانی نەقشبەندی، لەناوی توێژەکانی مەردومدا،
 بەرلەهەموان، پەییوەندی روحی و ئیخلاصی راستەقینەیان لەتەکی عولەمادا، لەپاشان
 لەتەکی هەزاراندا، پاشان لەتەکی چینهکانی تری خەلکا بو، بەلام هیچکام لەو
 مەشایخانە بەشیوەییکی رەسمی مەدرەسەیان دانەناو، که لەسەری ئەرکی خۆیان
 مودەرریسی بۆ بێرن وە تا ئەو رادەیه پەری بەدەنی بەو جۆرە ی که ضیائەددین

کردویه تی، به لێ هه میوان خاوهن خانه قا بون وه خانه قا کانیان پری بوه له مه لاجاک، وه کوره کانی خوێیان و خه لکی تریش دهرسیان به لایانه وه خویندوه، به لام حاله تی مه دره سه ییکی سه ره بخوی نه بوه،... تا، زه مانی شیخی ضیائه دین، جا نه و ذاته بینای مه دره سه ی دروس کردوه و موده ررسی تایه تی. بوهانیوه، که بریتی بیت له مه لاقادری بیاره، به ناوبانگک به مه لای گه وره، وه بوئوه ی پیشانی بدات چون نه بی ریز بگيریت له عوله ما، کچی خویشی داوه تی وه کردویه به زاوای خوئی وه سه دان ته له به ی خسته وه به دهستی، به کیکێ تر، له کاره گرنگه کانی شیخ عومهر دروس کردنی نانه وه خانه ی تایه ت بوه له ناوی خانه قادا، که شه وو روژ نانی تیا کراوه و به خوێرانی دراوه به خه لک وه زوړ جار خوئی به دهستی خوئی له و فرنه دا نانی کردوه و فهقی و مه لاه و صوئی و هه ژارانی ته و ناوه بردویه.

وه کو شاره زایان ئاگادارن نه وه ی نه و ده مه بوخه لک زوړ گرنگک بوه وه تاوه کو ئه م دوا یی به ش ئیمه له یادمه، گرنگک ترین ئاوانی ههر خیزانیك نه وه بو که «ژه مهن» ی هه بیت واته، به شی تانوخشی به هار، ده غل له مالیا هه بیت ئیتر پیخوړ هه بو باشه و، نه بو، نه بو، سکا لا و ورکه هه ره ی ژه مهن بو. جا، بو فهقی، گرنگک ترین شت نه وه بو شوینی نوستی هه بیت که بریتی بو له مرگه وت بان حو جره ی فهقی.

ماموستایك بیگریته خوئی که دهرسی پی بلیت. خه لکی گونده که پرۆنه زۆری باری دابین کردنی، نان، ئه مه ش به و جوړه بو ئیواران فهقی، ماله و مال ته گه را «پاتوه» یان «راتبه» ی نه کرد وه هه ماله ی نانیکیان نه دا، بان زیاتر. که واته نه ر دیکه گه وره بویه فهقی زووتر نه یانتوانی بهینه وه به چوکیشی بوانی واکه مته. به نه ندازه ی نانه کان. ئیتر پی خوړ مه گه ر به ده گمه ن دهستی بدانی. که واته شوینی نوستن، مه لا بو دهرس گوتنه وه، دابین بونی نان، نه مانه گرنگک ترین شتی بون که بو خویندنی فهقی کان پیوست بو.

مه به ستم له م پروون کردنه وه. بو به راوردی گرنگی ی خزمه تی شیخ عومهر بو به عیلم وه عوله ما، شیخ عومهر هه ووه کو گوتمان به ناوبانگک ترین مه لای نه و ده ورو به ره ی هانی ته و په پری ریزی لی گرت ژبانی دابین کرد نانه وه خانه ییکیشی دانا هه رکه س تا ئاره زوی لی به به خوێرانی کولیره بیات، هه رچه ن خانه قانیکی گه وره یشی دروس کردبو به لام بوئوه ی فهقی کان به ئارامی و به ئاسایش سه رگه رمی خویندن بن

پنج شەش ژوری گەورە ی بۆ فەقی کان دروس کردبو جگە ژوری تاییەتی مودەرریس بۆ دەرس گوتنەو.

ئەمە جگە رازاندنەوێ کتیب خانە ییکی نایاب و دەولەمەندو پر لە کتیبی باش. جا، لیککی دەروە بزانە ئاوا کاری لەو کاتو سەر دەمەدا چ خزمەتیکی گەورە بو بەزانیاری، بیگومان بە ئەندازە ی دانشگەتیکی ئەم رۆزگارە خزمەتی کردو.

هەر لەبەری ئەم خزمەتە گەورەتە کە لە زەمانی شیخ عومەر بەم لاو، کەمتر بنەمالە ی تایینی لە کوردەواریدا هەبە، پرشنگیکی خوینەواری «بیارە» ی بەر نەکوئەتی، سا یان راستەوخۆ لە بیارە خویندوئەتی، یان لای مەلایک خویندوئەتی کە لە بیارە تەواوی کردو، یان لای فەقی ئەو مەلایان.

ئەم خزمەت بەعولەماو گەرم بوئی مەدرەسەبە هەم لەزەمانی شیخ نەجمەدینی کوپری شیخ عومەر، وە هەم لە زەمانی شیخ عەلایەدینی کوپری شیخ عومەردا، هەر بەردەوام بو، واتە تا سالی «١٩٥٤» ی، ز، وە وەزعی نائەوا خانەکەش، لە زەمانی باوکما کە من ئەم دی، گەرم تر نەبوئی کتر نەبو، وە هەزاران، تەنانت خەلکی تری ناوی دی هەركەس ئارەزو ی لی بوائی ئەهات و کولێرە ی خواری وەر ئەگرت. وە لە زەمانی شیخ عەلایەدینا، پاش فەوتی مەلا قادری بیارە لە سالی «١٣٣٧» دا، کە سالیکی لە پاشی فەوتی شیخ نەجمەدین بو. شیخ عەلایەدین مودەرریسی هەلکەوتوی دلخۆش کردون وە هاوردوئەتە بیارە بۆ تەدریس لە پێشا مەرحومی شیخ مەلا طاهای باليسان کە عالمیکی بەناوبانگ بو، پاشان جەنابی ماموستا مەلا کەرم، خودا دەس بگرت بە تەمەنیو، پاشان جەنابی ماموستا شیخ موحەممەدی کوپری شیخ مەلا طاهای باليسان، لە بیارەدا تەدریسیان کردو.

بیگومان من مەبەستم نویسی میژو نی، بەلکو چونکە لە شیخەکانی شیخ عومەر، بە ناوی شیخ مورشیدیکی زۆر پایەبەرز، ناو ئەبەین، پێویست بو ئەو ذاتە بناسریت، تاوەکو باشتربائی شیخەکانی بزاین، هەروەها هەر بۆ ئەو ناسینەو بۆ سەردەرکردنی ئیو لە ئیجازە ی ئیرشادی موطلق، وە دان نانی مورشید بەو، کە ئەو ئیجازە دراو، گەشتوئە مەقامی بەقای پاش فەنا، لێرەدا ئەو ئیجازە نامەبە ی کە بە شیخ عومەر دراو، ئەویش چاپ ئەکەم و ئەیگۆر مە سەری کوردی، هەر وەکو

له بهشی نه قشبه ندى به كه دا زنجیره ی ئیجازه كانم چاپ كردوه ، تا دهركه وى چۆن ئهم تهريقه ته دهس به دهس هاتوه تا ئاخرمورشيد ، شیخ عومەر ضیائه دین له سالی (١٣١٨) ك دا له بیاره دا له دنیا ده رچوه وه له نزیكى خانه قاو مه دره سه كه دا دهفن كراوه .

شیخ نه جمه دینی كوری «١٢٨٠-١٣٣٧» ك وه شیخ عه لائه دینی كوری «١٢٨٠-١٣٧٣» ك له م لاو له ولایه وه به خاك سپیرا ون . ئهم دوو كوری شیخ عومەر ههردوکیان خاوه نی ئیجازه ی ئیرشادی موطله ق بون له لاینی باوکیانه وه . جهزیه ی ضیائه دین مه شهو ره به وه ی ، كه گه و ره ترین پیاوی ته صه و و ف رۆزگاری خوی بو وه به ناوی موجه دیدی صه ده ی چواره هه می كوچی ناوبرا وه . ئهم ذاته به كوردی و عه ره بی و فارسی شیعی هه یه وه له نویسی په خشانی فارسیدا بی وینه بو ه ، مه لامه حمودی باکی ی شیعو نامه کانی کو کردوه ته وه وه له کتیییکا به ناوی «نور الناظرین» كه ده ست خه ته و فارسی یه ، نویسیه یه ، جه نابی ماموستا مه لا كه رعیش پری له وانه و بزیکی تر له شوینه واره کانی شیخ عومهری له یادی مه ردانی دوو دا ، له چاپ دا وه ، به لام هیشتا به و جو ره ی كه بشی نوسرا وه کانی شیخ عومەر كونه كراونه ته وه .

زۆربه ی شیعه کانی شیخ عومەر ته صه و و ف ، به تاییه ت چهند قه صیده ییکی كه عه ره بی یه ، شاره زای ته صه و و ف وه زمانی عه ره بی ئه ویت تا لی یان تی بگات ، سه ره تای یه کی له قه صیده عه ره بی یه کانی به م جو ره ده ست پی ئه کات .

قَدْ لَاحَ إِلَى الْآنَ مِنَ اللُّوحِ كِتَابِي
مَا فَصَّلَ لِي كُلَّ كِتَابٍ وَخَطَابٍ

له سه ره تای قه صیده ییکی ترا ئه لی .
وَلَمْ أَرِ فِي الْأَفَاقِ مَاوِي خَلَاطُوهِي
وَنَفْسِي بِهِ رَبَّتْ وَفِيهِ تَرْكَّتْ

ئیمه لیره دا له شیعی شیخ عومەر به ناوی شیعی مورشیدیکی زۆر به ده سه لات ئه کو ئینه وه هه رچهن زووتر گوتمان شیعه کانی جزیری هی گه و ره پیاویکی ته صه و و ف ، به لام هه م شیوه ی زمانه كه جیا وازه ، هه م جزیری ، نه له شیعه کانی ،

وهه لهو نوسینانه دا که له باره بهوه نوسرابون، به لگه ییکم نه دی بلی که ئیرشادی کردییت و خاوه ن موری دو خه لیفه و خانه قا بویت، بهم جوړه نه توانین بلیین کامیل بو به لām موکه ممل نه بو، یان بلین له فنادا ماوه ته وه نه چوه ته به قا. مه گهر به لگه ییک ن نوی مان ده ست که ویت.

به لām نه وه تا سه باره ت به شیخ عومه ر، هه به لگه ی نوسراو وه هه شایه تی زیندو هه به بوئموه ی که تاقانه ی رۆزگاری خوی بو، وه هه شیعره کانی زورباش ده ری نه خه ن چ پایه به رزی بو له ته صه ووفدا. وه کو دیمان موری له پیری خوی داوای یارمه تی و به ره که ت نه کات وه به ده ستی نه فسی نه ماره وه گیری کرده، به لām مورشید له خدمه تی پیغه مبه ر وه له حوزوری خودا داوای به ش نه کات، یان سوپاسی نه و به شه ی نه کات که وه ری گرتوه. موری له که موکوړی و ئی ده سه لاتی نه دوی به لām مورشید که مالات له گوftar یا نه دره وشینه وه.

به داخه وه شیعره کوردی به کانی شیخ عومه ر ضیانه دین، که من، له گه ل نه وه شا ته نها قه صیده ییکیان، به لکو ته نها شیعریکیشی به سه بوئموه ی بزانی چ پایه ییک ن به رزی مه عنه وئی هه بو، هه رچه ن نه وه ی گه وره پیاوانی عیلم و ته صه ووف سه باره ت به پایه به رزی نه م ذاته پئی هاتن زور زیاتره له وه ش که خوی فهرمویه تی.

نه مه ش نمونه ییک ن شیعری کوردی شیخ عومه ر ضیانه دین.

له نه شه ی فیه ی عیشقی فه خری عالم دل موصه ففایه
عه جه ب بالایه روتبه ی عیشقم و نه قسم ته وه لالایه
مه قامی عاریفان ئی زه حمه ت و ره نه ج و مه شه فقه ت دیم
له زومره ی عاشقانم بو به عالم لیم ته به ررایه
له هه رچی روده که م وه لکوژ عه یانه چی رموزاته
«له طائف» سه ره سه ر موسته غریقی ذیکری هو الله به
له بامی عه رشه وه په رده ی حیجایم لادرا به ک سه ر
رموزاتی حه قایق شوعله به خشه دل ته سه لالایه

له مه‌بخانه‌ی حه‌قیقه‌ت بومه‌ ساق‌ی مه‌جلیسی ره‌ندان
له‌ حه‌لقه‌ی دائره‌ی عوششاق له‌به‌س جیگه‌م موعه‌للایه

که‌سی شوغلی مه‌حه‌به‌ت بی ده‌بی وه‌صلی به‌هه‌ق ته‌حقیق
صه‌راحه‌ت پی‌ت ده‌لیم خالی‌ی له‌هه‌ر نوکته‌و موعه‌لمایه

له‌ موژده‌ی ئەم خه‌لآته‌ خوا به‌توی دا موژنپی پروره‌ش
ده‌بی رۆح که‌ی فیدای شوپاک‌ی ره‌وزه‌ی ئەو شه‌هه‌نشایه

لام وایه‌ زۆر به‌باشی‌ی دیاره‌ شاعیر چی ته‌فه‌رمی وه‌ مه‌قامی چی بوه‌ له‌گه‌ل ئەوه‌شا
من لام وایه‌ کاتی که‌ قه‌صیده‌ی دوه‌می گوتوه‌، هه‌روا ئەو قه‌صیده‌ عه‌ره‌بی‌یه‌ی که‌
سه‌ر دپره‌ که‌مان نوسی «قدلاح لی الان»، له‌و کاته‌دا پایه‌و مه‌قامی هه‌شتا له‌مه‌ی
ئسته‌ش به‌رزتر بوه‌، له‌م قه‌صیده‌یه‌دا پیشان ئەدات گه‌یشه‌وه‌ به‌قای پاش فه‌نا،
ئیمه‌ زوتر گوتمان ئەوه‌ی له‌فه‌نا تی پهری تازه‌ هه‌رگیز ناگه‌رینه‌وه‌ بۆلای خرابه‌ چونکه‌
کانگه‌ی ئەو لاری گرتنه‌ نه‌فسه‌، که‌ نه‌فس فانی بو ئیتر ئەو که‌سه‌ قوتار بوه‌ جا ئەوه‌ ته‌
شیخ عومه‌ر ئەلی:

له‌ده‌س ته‌زویری نه‌فس و مه‌کری شه‌یتانی له‌عین ده‌رچوم، وه‌ ئەلی له‌طائف
هه‌موی سه‌رگه‌رمی ذیکری هوالله‌ به‌، هه‌روه‌ها زۆرباش ده‌ری ئەخات که‌ موراد
بوه‌، به‌وه‌دا که‌ ئەلی مه‌قامی عاریفان بی زه‌حه‌مه‌ت و ره‌نج و مه‌شه‌ققه‌ت دیم، ئەلی
به‌پراستی روتبه‌ی عیشقم بالایه‌و ئەلی، له‌بانی عه‌رشه‌وه‌ واته‌ به‌ خواستی خودا،
په‌رده‌ی سه‌ری چاوی به‌صیره‌تم لایه‌و هه‌رچی رموزات و ئیشاراته‌ هه‌موم
له‌پیش‌چاو پروونه‌، وه‌ دلم‌شادو خوشبه‌خته‌و بومه‌ ته‌ ساق‌ی مه‌جلیسی ره‌ندان ئەو
ساق‌یه‌ی که‌ زوتر حافظ و هه‌روه‌ها مه‌لای جزیری و مه‌وله‌وی و مه‌حووی و رپیوارانی
ریگه‌ی ته‌صه‌ووف ده‌سته‌و داوینی ئەبن وه‌ هانای بۆدیرن که‌ بی به‌شیان نه‌کات. جا
ئەم خه‌لآته‌ به‌نرخ‌و بی ده‌ردی سه‌ر به‌ده‌ست هاتوه‌، به‌ هی پیغه‌مه‌بری ئەزانی
درودی خودای له‌سه‌ر وه‌ خوی ئەکاته‌ قوربانی مه‌رقه‌ده‌که‌ی.

به‌لام له‌م قه‌صیده‌یه‌دا که‌ ئسته‌ ته‌ینوسم هه‌موی موصطه‌له‌حه‌کانی، هی ئەو
مه‌قامانه‌ن که‌ گه‌وره‌ پیاوانی ته‌صه‌ووف له‌کاتی به‌قادا ده‌سیان ئەکه‌وێت، وه‌ هی

سەر قافلەى سەر قافلە کانه وه هى ئهوه بهرى پى گەيشتنى تهسه ووفه، که مه گەر
که سانیکی وه کو جهز هتی عه بدولقادرى گه بلانی یان به هائه دینی نه قشبه ند وه ئیامی
ره بیانی شتی وایان در کاندی، که نه فهرمی.

فهقیه مەدره سهى ته وحیدم ئه مپرو
فه ریدی دائره ی ته فریدم ئه مپرو

رهزا ناچم که نه غیار بیته مه جلیس
که چهوگانی قه ضای ته بعیدم ئه مپرو

نیه بوئه و نیشانه تابناسری
به خوئی من دافیمی ته ردیدم ئه مپرو

له تهزیهها نیه هیچ کهس ره فیم
چرای کاروان سهرای ته مجیدم ئه مپرو

چلۆن کا حمەدی باقی عەبدی فانی
به عیصیان ماوه پرای ته حمیدم ئه مپرو

عه لایق دهردی ئی ده رمانه (فهوزی)
ره ئیس عه سکه ری ته جریدم ئه مپرو

من له باسی موصطه له حاته کاندای باسی مه قامه کانی ته وحید ته فرید ، ته جرید وه
ته نزیهم کردوه وه هه موی ئهم مه قامانه دهس کهوتی مه لبه ندی به قایه . ئهم قه صیده یه
له گه لی ئه وه شا که به رزی پایه ی مه عنه وئی شیخ عومه ر نه گه یینی ، ورده کاریکی
زۆر وه ته ناسوب له نیوانی مه به سه ته کاندای ده ره شخات .

فهقیه ئه ئی مەدره سهى هه ییت ئه لی فهقیه مەدره سهى ته وحیدم ، یان
له زانیاری ته وحیدای فهقیهم ، ههروه ها تاقانه ی دائره ی ته فرید ، لیره دا فه ریدو
ته فریدی خسته ته یه ک ، ئه وه ی که ئه لی چهوگانی دهستی ته قدیرم ، واته وه کو

جائمه سهره تانی بو یو پیشان دانی نهوهی که ته صه ووف تا چ پرا ده ییک نه ده بی
زمانی کوردی ده وله مند کردوه .

ئومیده وارم ئه م به شه له ئاینده دا خوی بیته (موضوع) بو خوینه واران و
تویژه ران و روناك بیره کاغان ، به شکو بتوان به ره می گه یشتوترو به نام ترو کامل تر
پیش که شی نه ده بی کوردی و فره هنگی کورده واری بکه ن .

هه رخوش و سه رکه ورتوبن به خوام سپاردن

◀ —————
 نه مه ش وینه ی نه و ئیجازه نامه به که
 شیخ موحه ممد به ها ئوددین بو شیخ
 عومهر ضیا ئوددینی برای نووسیوه :
 ▶ —————

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي جعل القرآن
مكتوباً وحيلاً للحياة
وهدى للناس إلى صراط مستقيم
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين الطاهرين
الذين هم خير خلق الله
أجمعين

الحمد لله الذي جعل القرآن
مكتوباً وحيلاً للحياة
وهدى للناس إلى صراط مستقيم
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين الطاهرين
الذين هم خير خلق الله
أجمعين

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي جعل القرآن
مكتوباً وحيلاً للحياة
وهدى للناس إلى صراط مستقيم
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين الطاهرين
الذين هم خير خلق الله
أجمعين

الحمد لله الذي جعل القرآن
مكتوباً وحيلاً للحياة
وهدى للناس إلى صراط مستقيم
والصلاة والسلام على
سيدنا محمد وآله الطيبين الطاهرين
الذين هم خير خلق الله
أجمعين

ئەمە وێنەى ئىجازە نامەىيەىكه كه

شىخ موحه‌مه‌د به‌هائوددين نوسيوه‌ئى

بو شىخ عومه‌ر ضىبائوددينى برائى .

بسمه سبحانه و تعالى

الحمد لله الذي انزل على عبده الكتاب، وهدى المؤمنين بارسال رسوله الكريم اليهم على طريق الحق والصواب. وصلى الله على سيدنا ومولانا حبيبنا وخير خلقه محمد وآله وصحبه الذين هم نجوم الهدى لأولى الألباب.

اما بعد، گزارش مي‌رود از آنجا كه فقير ئى بضاعت، باوجود عجز و تقصير، حسب الأمر و اجازة حضرت والد ماجد قدس سره، «مجاز و مأذون مطلق» در طريقه عليه نقشبنديه بوده و هستم، به أمر ظاهري و باطنى مشايخان كرام و اوليائى عظام قدس الله اسرارهم بر سجاده ارشاد نشسته‌ام. طالبان اين نعمت عظمى و غواصان بحر توفيق از عشق اين جواهر نفيسه كبرى كه وصول به درجه حق اليقين است، دست توسل به ذيل اين خادم درويشان زده و ميزند، و باهريك به قدر استعداد خود معامله ظاهري و باطنى معمول شده و ميشود، لاسيما برادر والاگهر، در دريائى ارادت، مصباح زجاجه سعادت، مركز دائره صداقت، كوه بصيرت، وقوه بصر، عزيز الوجود خجسته سير شيخ عمر حفظه الله الملك الاكبر است، كه در عصر حضرت والد ماجد قدس سره مدت بر سلوك استقامت داشته و تهذيب اخلاق نموده، و استعدادا بر امثال و اقران خود بر مثال تفاوت شمس و سائر كواكب غالب گرديده، ((والحمد لله شرف نعمت بقاى بعد از فنا يافته)) و مراتب و مقامات عليه را طى نموده، و به خلعت اجازة حضرت ايشان و سائر مشايخان قدس سرهم بهره ياب گرديده.

على هذا نظر رافت و شفقت حضرت پير در حق وى بمنه كامل، و نسبت اخوتش بافقير به سه جهت حاصل است. يكي نسبي، و يكي حسبي، و يكي عهدى. فقير نيز از كمال ادب و ارادت و صدق رضائى خاطر عزيزش همواره مسرور

بوده. اگرچه قبول خاطر بزرگان زودتر شده بود، باز هم به نیابت مشایخان کرام قدس الله اسرارهم، محض اتمام داب سعادت ان عزیزرا از قبول نمودن مریدان و تعلیم طالبان و تبلیغ احکام شریعت و طریقت مجاز و مفوض نمودیم که بر وفق شریعت غرّای حضرت سید الانام علیه و علی اله الف صلاة و سلام و اداب طریقت مشایخان قدس الله اسرارهم به تربیت طالبان اوقاترا صرف نماید، و طالبانرا از خلفا و مرید و محسوب و منسوب از صغار و کبار و ادنی و اعلی نیز وظیفه عین است که حسن ادب و اطاعت اوامر و نواهی و قبول نصایح مشفقانه ان عزیزرا آویزه گوش هوش داشته صحبت و شرف خدمتش غنیمت وقت خود شمردند، و از عجز و رجس خاطرش پرهیزند، چنانچه از زهر قاتل پرهیزند، که رد و قبولش رد و قبول حقیر و حضرت پیر دستگیر و سائر مشایخ عظام و اولیای کرام است.

ز یلک شاخیم اگر شیرین اگر تلخ

ز یلک بزمیم اگر هشیار اگر مست

(ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء، والله ذو الفضل العظيم. اللهم اجعله للمتقين اماما، ولا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم. وصلى الله على سيدنا محمد وآله وصحبه اجمعين. واخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمين.)

ه ذی القعدة ۱۲۹۴ هـ

(جینگه‌ی موری)

محمد العثماني النقشبندی

فقیر در درون دل شیخ عمر سلمه الله در دنیا و عقبی قبول نمودم، بل در میان جان جای داده‌ایم. همین نوشته سند است. حق سبحانه و تعالی قبول فرماید.

(ثیمزای)

محمد العثماني

مه‌به‌ستی من لیره‌دا ده‌ست نیشانه بو‌ئو مه‌قامی به‌قای پاشی فه‌نایه، که‌ئو که‌سه‌ی نه‌یگانی ناتوانی مورشیدی کامیل وه موکه‌میل بیّت.

(بسمه سبحانه وتعالى)

الحمد لله الذي انزل على عبده الكتاب وهدى المومنين بارسال رسوله الكريم اليهم على طريق الحق والصواب ، وصلى الله على سيدنا ومولانا حبيبنا وخير خلقه محمد واله وصحبه الذين هم نجوم الهدى لاولى الالباب .

له پاشان شانانی گوتنه بههوی ئهوهوه منی ههزارو بی سهرمایه ، سه ره رای هه مو ناتمه وانیکم ، به پیتی ئه مری باوکی به پیزم ، پایهی بهرتر بیت ، له ری یازی نه قشبه ندی دا روخصهت و ئیجازه دراوم ، وه به فهرمانی ئاشکراو نه پیتی مهشایحانی پایه بهرز و ئهولای گه وره پایه یان بهرتر بیت ، به سه ری سه ججاده ی ئیرشاده وه دانیشتم ، خواز یارانی ئه و نیعمه ته گه وره یه ، وه مه له وانانی ده ریای سه رکهوتن ، له خوشی ی به ده ست هینانی ئه و گه وه ره گرانبه هایه دا ، که بریتی به له گه یشتن به پایهی «حق یقین» ، ده سته و داوینی ئه م خدمهت گوزاری ده رویشانه بوون وه ئه بن ، وه له ته کی هه رکام له واندا به پیتی ئیستیعدا دی خو یان مامه له ی ده رو دهرونی یان له گه لا کراوه ئه کریت ، به تایهت برای زور به نرخ دورری ده ریای ئیرادهت ، تیشکی چل چرای سه عادهت ، ناوه ندی جه غزی راست گۆنی ، ده لاقه ی به صیرهت وه نوری چاوان به پیزو پاک رهوش (شیخ عومهر) ، خوی گه وره بی پاریزیت : که له پروژگاری باوکی سهروه رمان دا ، ماوه ییکی دورو دریز سه رگه رمی ری گرتنه بهر ، وه پهروه رده کردنی رهوشی خوی بوه ، وه ئیستیعدا دی ، به پیتی هاوه لانی خوی ، وه کوماوه له نیوانی هه تاوو ئه سیره کانی ترا ئاوا بوه ، ئه وه نده ئاماده یی ئه م بالتر بوه ، وه (سویاس بوخوا سه ره بهرز بوه ، به نیعمه تی به قای پاشی فهنا) ، وه مه قامه بهرزه کانی پرپوه ، وه به خه لاتی ئیجازه ی باوکیان وه باقی ی مهشایحان به هره مه ند بوه .

له بهر ئه مه ، سویاس بوخوا ، جه زه تی پیر ده زباره ی ئه و نه زه ری ره حم و شه فقه تی هه بوه ، وه په یوه ندی له ته کی منیشا له سی لاوه هه یه یه کینکی هی بنه ماله یی و خانه واده یی ، دوهه می له باره ی رهوش و ئه خلاقه وه ، سیهه می په یمانی ته یقهت ، «که هه ردوکیان موریدی ، شیخ عوسمانی باوکیان بون» ، هه رچه ن ههروه کو گوتم ، گه وره پیاوانی ته ریقهت قوبولیان کردوه له گه لا ئه وه شا ، به نوینه رایه تی ی مهشایحانی سهروه ر خوا پایه یان بهرترکات ، بو بته و کردنه وه ییکی زیاتری دای خوش بهختی ، منیش ئه و عهزیزه م ئیجازه دا ، که مورید «خواز یار» په وروده

کات ، وه وستیاران له م رپیازه وه بگه ییته مراز ، وه له راگه یاندنی ده ستوری
شهریعت وه تهریقه ت دا سهر به خویه ، وه خوی ئه توانی به پنی شهر یعتی
سهروه ری هه مولاتی ، هه زارسلای له سهرییت ، وه به پنی دانی رپیازی
مه شایخان ، خوا پایه بهر زترین کات ، خواز یاران پی بگه یینی وه سهر گهرمی
پهروه ده کردنیان ییت .

له سهری هه موی خواز یاران ، چ خه لیفه کان وه چ موریدو مه حسابو
مه نسوب ، گه وهو به چوک ، تازه کارو پایه بهرز ، سپارده ییکی زور پیویسته که رپیژی
لی بگرن ، وه فهرموده کانی ، چ ده ستور به ئه نجام دانی کاری ییت ، چ ده ستور به
دور که وته وه له رفتارو گوشتاری ییت ، به گوئی بکه ن ، وه ئامور گاری به کانی ئه و
خوشه ویسته ، بکه نه گوشه واره ی گوئی هوش و بیران ، خویان به سهر بهرز بزائن
ئه گهر ، هه لی نزیک بونه وه و خزمهت کردنی ئه و یان بو ده ست بدات ، وه خویان له
دل نیشانندی ئه و بیاریژن ، به و جوهری که خویان له زه هری کوشنده ئه بیاریژن
چونکه وه رگرتن ، یان ده رکردنی ئه و ، هه رکه سی وه رگرت یان ده ری کرد ،
وه رگرتن و ده رکردنی منی هه ژارو هه زره تی پیری ده ست گیر (واته باوکی : هه زره تی شیخ
عوسمان) وه باقی مه شایخانی پایه بهرز ، وه ئه ولیای به رپژه .

له بهك دارین ئه گهر شیرین بین یان تال
له بهك کوپین چ وشیار بینو چ مهست

«ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء والله ذو الفضل العظيم ، اللهم اجعله للمتقين اماما ،
ولا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم . وصلى الله على سيدنا محمد واله وصحبه اجمعين ، واخر
دعوانا ان الحمد لله رب العالمين» .

ذی القعدة ١٢٩٤ هـ
جینگه ی مۆر
محمد العثماني النقشبندی

سەرچاوەکان
المصادر

- ١ - القرآن الكريم
- ٢ - ابن العربي حياته ومذهبه .
- ٣ - إحياء علوم الدين ، محمد بن محمد بن محمد الغزالي .
- ٤ - أخلاق القرآن ، د . أحمد الشرباصي .
- ٥ - الإسلام والتصوف ، نيكلسون ، الترجمة الفارسية .
- ٦ - أعلام الفلسفة العربية : د . كمال اليازجي ، د . أنطوان كرم .
- ٧ - الأعلام : الزركلي .
- ٨ - الفاظ الصوفية ، د . حسن محمد الشرفاوي .
- ٩ - الأنوار القدسية في مناقب السادات النقشبندية : محمد محمد ماضي الرخاوي .
- ١٠ - الأنوار القدسية في معرفة القواعد الصوفية : الامام عبد الوهاب الشعراني .
- ١١ - إيضاح الطرق ، الشاه عبد الله الدهلوي . (مخطوطة) .
- ١٢ - إيقاظ الهمم وشرح الحكم ، احمد بن محمد بن عجيبة .
- ١٣ - بين التصوف والحياة ، عبد الباري النلوي .
- ١٤ - تاريخ الفلسفة الاوربية : يوسف كرم .
- ١٥ - تاريخ الفلسفة في الاسلام ، ج . دي بور ، ترجمة محمد عيد الهادي ابو ريله .
- ١٦ - تاريخ الفلسفة العربية : حنا القاقحوري ، د . خليل الجر .
- ١٧ - تاريخ الفكر العربي الى أيام ابن خلدون ، عمر فروخ .
- ١٨ - ترجمان الأشواق : الشيخ محي الدين العربي .
- ١٩ - التصوف الإسلامي ، د . زكي مبارك .
- ٢٠ - التصوف الإسلامي : من البداية حتى نهاية القرن الثاني ، د . عيد الرحمن بدوي .
- ٢١ - التصوف وفريد الدين العطار ، د . عيد الوهاب عزام .
- ٢٢ - التصوف عند المستشرقين : د . محمد الشرباصي .
- ٢٣ - التصوف : ابو عبد الرحمن السلمي .
- ٢٤ - تذكرة الأولياء ، فريد الدين العطار .
- ٢٥ - التعرف لمذهب أهل التصوف : ابو بكر محمد الكلابادي .
- ٢٦ - تفسير روح البيان ، اسماعيل حقي اليرسوي .
- ٢٧ - تفسير الجلالين ، جلال الدين محمد ، جلال الدين عيد الرحمن .
- ٢٨ - تفسير نامي ، ماموستا ملاكرعي بياره .
- ٢٩ - تفسير راهنا ، زين العابدين راهنا ، فارسي .
- ٣٠ - تنوير القلوب ، محمد أمين الكوردي .
- ٣١ - جواهر المعاني ، علي حرازم .
- ٣٢ - حقائق عن التصوف : عبد القادر عيسى .
- ٣٣ - الحلاج موضوعاً ، د . كامل مصطفى الشبي .
- ٣٤ - دراسات في الفلسفة الدينية والصوفية والعلمية : د . عبد القادر محمود .
- ٣٥ - ديوان الحلاج ، د . كامل مصطفى الشبي .
- ٣٦ - دائرة المعارف الاسلامية ، ترجمة إبراهيم زكي خورشيد ، أحمد الشتاوي ، د . عيد الحميد يونس .
- ٣٧ - رحلة الى الحق ، فاطمة البشرطية .
- ٣٨ - الرسالة القشيرية : عبد الكريم هوازن القشيري .

- ٣٩- رسالة طب القلوب ، الشيخ علاء الدين الشيخ عمر ضياء الدين النقشبندی .
- ٤٠- رسائل ابن العربي ، الشيخ محي الدين العربي .
- ٤١- الرمز الشعري ، د. عاطف جودة نصر .
- ٤٢- رياض المشائخين : ملا حامد اليساراني (مخطوطة) .
- ٤٣- زبدة خلاصة الصوف ، الشيخ عز بن عبد السلام .
- ٤٤- شرح الحكم العطائية ، محمد بن ابراهيم الطبري .
- ٤٥- شطحات الصوفية ، عبد الرحمن بدوي .
- ٤٦- صحيح مسلم ، حديث نبوي .
- ٤٧- صحيح البخاري ، حديث نبوي .
- ٤٨- طهارة القلوب والخضوع لعلام الغيوب ، عبد العزيز الدريني .
- ٤٩- الطبقات الكبرى ، الإمام الشيرازي .
- ٥٠- عوارف المعارف ، الشيخ عمر السهروردي .
- ٥١- الغنية : الشيخ عبد القادر الكيلاني .
- ٥٢- الفتوحات المكية : الشيخ محي الدين العربي .
- ٥٣- فصوص الحكم الشيخ محي الدين العربي .
- ٥٤- الفلسفة الاخلاقية الافلوطينية عند مفكري الاسلامي د. ناجي التكريتي .
- ٥٥- الفلسفة الصوفية في الاسلام . د. عبد القادر محمود .
- ٥٦- فلسفه علمي و روش تحقيق : فيليسن شاله ، ترجمة فارسي محي مهدوي .
- ٥٧- الفتح الرباني والفيض الرحاني ، الشيخ عبد الغني النابلسي .
- ٥٨- الفتح الرباني الشيخ عبد القادر الكيلاني .
- ٥٩- الفهرست ، لابن النديم .
- ٦٠- فرهنگ عميد ، فارسي .
- ٦١- فرهنگ خيام ، فارسي .
- ٦٢- قوت القلوب ، أبو طالب المكي .
- ٦٣- القدسية ، كلمات محمد بهاء الدين نقشبند .
- ٦٤- القاموس : فيروز آبادي .
- ٦٥- قوانين حكم الاشراق : جمال الدين محمد ابو المواهب .
- ٦٦- القول الحقيقي في رد من تنسق باسم أهل الطريق ، الشيخ علاء الدين الشيخ عمر ضياء الدين النقشبندی .
- ٦٧- اللع ، أبو نصر سراج الطوسي .
- ٦٨- مدخل الى الفلسفة : جون لويس : ترجمة دار الحقيقة بيروت .
- ٦٩- مقدمة ابن خلدون ،
- ٧٠- المدخل الى التصوف الاسلامي ، محمود ابو الفيض المنولي .
- ٧١- مدارج السالكين : ابن قيم الجوزية .
- ٧٢- المرشد الى آيات القرآن الكريم : محمد فارس بركات .
- ٧٣- مرصاد العباد من البدء الى المعاد ، الشيخ نجم الدين الرازي .
- ٧٤- معجم آيات القرآن الكريم ، د. حسين نصار بركات .
- ٧٥- معرفة الله والمكزون السنجاري : د. أسعد أحمد .
- ٧٦- مع الفيلسوف ، د. محمد ثابت الفندي .
- ٧٧- المعجم الصوفي ، الدكتور سعاد الحكيم .

- ٧٨ - معجم مصطلحات الصوفية : د . عبد المنعم الحفني .
- ٧٩ - مصباح الهداية ومفتاح الكتابة ، عز الدين الكاشاني .
- ٨٠ - مفتاح الغيوب شرح رسالة طب القلوب ، الشيخ حسين الخالدي .
- ٨١ - مکتوبات الامام الرباني : الشيخ احمد الفاروقي .
- ٨٢ - المنقذ من الضلال : الامام محمد بن محمد بن محمد الغزالي .
- ٨٣ - منازل السالرين ، شيخ الاسلام الهروي .
- ٨٤ - المنجد ، لويس معلوف .
- ٨٥ - المواهب السرمديه في مناقب السادات النقشبندية ، محمد أمين الكردي .
- ٨٦ - نشأة الفلسفة الصوفية وتطورها ، د . عرفان عبد الحميد فتاح .
- ٨٧ - نشأة التصوف الاسلامي ، د . ابراهيم بيوتي .
- ٨٨ - نصوص ودروس : (١٦) التصوف الاسلامي ، د . البير نصر نادر .
- ٨٩ - نعم البدايات وتوصيف النهايات ، محمد فاضل بن مامين .
- ٩٠ - نقحات الحق ، فاطمة البشرية .
- ٩١ - نور الناظرين ، ملا محمد باكي ، (مخطوطة)
- ٩٢ - وفيات الاعيان : ابن خلكان .
- ٩٣ - الوصايا : الشيخ محي الدين العربي .
- ٩٤ - بادداشته كالي غنوم ، له ماوهي حهفله سالندا .
- ٩٥ - نزيكهى ، ييست ورده كتيب وهسه رهاوهى تر .

پښت

٣	پێشکەش کردن	١
٧	بەشی یەکەم	٢
٩	چەن ئێبێ	٣
١١	گفتوگۆیەک لەگەڵی خوێندەواری کورد	٤
١٣	پێشەکی	٥
٢٨	کورتەبێک لەژێبانی نووسەر	٦
٣٣	بەشی دووەم :	٧
	تەسەووف چی یە ؟	
	چۆن وە لە کەبەرە بەدی هاتووە ؟	
	تەسەووف بەر لە ئیسلام کامەر چۆنە ؟	
	تەسەووف ئیسلامی کامەر چۆنە ؟	
	فەرق لە نێوانی فەلسەفەو تەسەووفدا چی یە ؟	
٤٥	بەشی سێ هەم :	٨
٤٧	بۆچی فەلسەفە ناگاتە «عین الیقین»	٩
٦٣	تەسەووف ئیسلامی چی یە وە لە کەبەرە	١٠
	دەستی پێ کردووە ؟	
	نامانجی تەسەووف ئیسلامی چی یە ، وە ئایا لەگەڵی	
	ئایینی ئیسلامدا هیچ جیاوازی نیکی هەیە ؟	
٧٤	تەسەووف ئیسلامی لە زمانی گەورە پیاوانی تەسەووفووە	١١
٨٨	سەر گۆزەشتی غەزالی وەکو خۆی گوتووە .	١٢
١٠٢	وەلامی بیستوچوار پرسیاری ئێ .	١٣
١٨٢	پێناسە ناپەسەندەکان وە پەسەندەکان	١٤
١٨٤		
١٩٠	وەلامی دوو پرسیار	١٥
	یەکەم : سەرچاوەی وشەیی سۆفی لەچێدووە هاتووە ؟	
١٩٣	دوو هەم : مەقام وە حال لەروانگەیی تەسەووفووە بەچی ئەلێن ؟	
١٩٩	بەشی چوارەم :	١٦
	مەقامەکان .	
٢٩٥	بەشی پێنجەم :	١٧
	حاله کان .	

ل	پێڕست -	
٣٢٩	بهشی شەشەم :	١٨
	موصطه له حات .	
٣٨٣	بهشی حەوتەم :	١٩
٤١٦	تەریقەى نەقشبەندى	
	دارەکان . *	
	باسى پانزە ووشە ، بان پانزە رەوشى «تەریقەى نەقشبەندى» .	٢٠
٤٣٥	زەنجیرەى نەقشبەندى :	٢١
٤٤١	بۆجى وە ئەکەبەووە ئەم پانزە ناوئراوە نەقشبەندى .	٢٢
٤٤٧	ژبانی بەهائوددینی نەقشبەند .	٢٣
٤٥٧	بهشی هەشتەم :	٢٤
	کاری ئەسەووف ئە ئەدەبى کوردى دا .	
٤٦٤	مەلای جەزیری	٢٥
٤٨٩	سید عبدالرحیم «مەولەوى»	٢٦
٥١٠	مەحوونى	٢٧
٥٣٥	شیخ عومەرى بیارە . ضیالەددین	٢٨
٥٥١	سەر چاوەکان	٢٩
٥٥٥	پێڕست	٣٠

إِحْسَان :

ئىحسان يەككى ترە لەمە قاماتى تەصەووف : ئىحسان لەروانگەى زمانى عەرەبى يەوە ، بەچاکە کردن ئەوترى ، بەلام لەقورتانا بەچەن واتايىك هاتو ، چونكە چاکە ، لەروانگەيىكەو ، بۆ زوانگەيىك فەرق ئەكات ، لەروانگەى دىنى ئىسلامەو ، نوێژکردن ئىحسانە ، صە لەوات دان لەسەرى پيغەمبەر ئىحسانە ، كەبگرە لەروانگەيىكى دوور لەدينەو ، يان غەيرە ئىسلامەو ، ئەوجۆرەشتانە هېچ نەگيرىنە پيش چاور ، لە قورتاندا ، ئەفەرمى «مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَثْمَالِهَا» ئەنعام (١٦٠) ئەفەرمى «وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ» (بقرە) (١٩٥) وبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا» بەقمرە (٨٣) «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ» (عنكبوت) (٦٩) «وَأَحْسِنُ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ» (قصص) (٧٧) «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَى» (نەحل) (٩٠) «هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ» (الرحمن) (٦٠) هەموى ئەم كردهوانە ، لەچوارچيۆه چاکەدا كۆبونەتەو ، هەرچەن هەمويشى بەكجۆرنە ، بەلكو لەكاتى بشكىنى سەرچاوهى مەبەست و هوى هاتنەخوارهووى ئايەتەكاندا ، ئەيىنين ، بربىكى ، بەواتاى بەخشەندەگى ، بربىكى بەواتاى نوێژو عىبادەت کردن ، يان خزمەتى داىكوباولك کردن ، وەچاکە کردن لەگەڵيان دا هاتو ، بەلام هەمويشيان بەدزى خراپە، دائەنرێن ، هەروەكو خودا خۆى بۆمانى روون ئەكاتەو كە ئەفەرمى «فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ» (فرقان) «٧٠» «وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفًا مِنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبُنَ السَّيِّئَاتِ» (هود) «١١٤» ليرەدا هەم دەرکەوت مەبەست لەحەسەنات نوێژو وەهەم دزى و پيچەوانەبى (سَيِّئَات) .

کەواتە وشەى ئىحسان لەروانگەى زوانەو بەچاکە ئەلێن ، وە لەروانگەى قورتانەو بە زۆر كردهووى پەسەند ئەلێن ، كە بەخشندەگيش هەرلەوانە ، بەلام ئايا لەروانگەى تەصەووفەو مەبەست لەئىحسان چى يە ؟

لەروانگەى تەصەووفەو مەبەست ئەگەر ئیتەو بۆسەرى فەرمودەيىكى پيغەمبەر ، درودى خوداى لەسەر ، كە لەو ئەمى حەزەرەتى (جبرەئيل) دا ، فەرمويانە . لە سەرگوزەشتىكى ژباني پيغەمبەردا ، هەيە ، جارێكىيان جبرەئيل ، لەشيوهى بەنى ئادەمىكا ديتە خدمەتى پيغەمبەر ، وەسەبارەت ، بەئيان ، وە ئىسلام ، وە ئىحسان ، پرسىار ئەكات ديارە ئەم پرسىارەش بۆئەو بوو : ئەو خەلكەى بەدەورى پيغەمبەرى گەورەدايە ، لەم پرسىارو وەلامە كەلك وەرگرن ، وە

له دین و ئایینه که یان باشتێر شارەزابن ... بە کورتی ، دوایەری جیڕە ئیل ، پرسی
 «ئەحسان» بە چۆی ئەلێن ، پێغه مبهەر درودی خودای لەسەر ، فەرموی «الْإِحْسَانُ أَنْ
 تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ» جیڕە ئیل فەرموی راستە ، جا که ههستاو
 روشت ، وه یارانی پێغه مبهەر پرسیاریان کرد ، ئەم میوانه کی بو ، ئیمه نهمان ناسی ،
 وه هیچیشی له وهی نه نه کرد سه فەرمی بیت ، واته ته پوتوژاوی نه بو ، وه زۆر
 پاک بوخته بو ، پێغه مبهەر فەرموی ئەوه جیڕە ئیل بو ، هاتبو تا ئایینی ئیسلامتان باشتێر
 بوژوون کاته وه ، ئیتر که سیش ، نهیدی یه وه و ناپهیدا بو ، ئەگەر ئیینه وه سه ری
 مه به ست ، سه باره ت به وچه دیته مه شهوره ، «الْإِحْسَانُ أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ ، فَإِنْ لَمْ
 تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ» ئیسلام کرده وی ظاهر وه بهرواله تی موسولمانانه ، وه کو نوژو روژو
 حه ج وزه کات وه هه مویه رستشیک ، ئیان ، هه م باوهره که واله دهرونا ، وه هه م
 کرده وه کانه ، چونکه باوهرت بو کرده وه کانیش ئەنجام ئەدهیت ، به لام «ئەحسان»
 کرۆک و ناوهرۆک و کا کله ی ، یان بلیین «حقیقه تی ئیان» و ئیسلام ، هه ردوکیانه ،
 ئیحسان ئەوه ته ئەو خواپه رستی یه ت به باشتێرین جوړ ، به ته ووترین چه شن ،
 به دل و به گیان به لای زیاده وه ، ئەنجامی دهیت ، دیاره ئەم جوړه پهره ستشه کاتی
 ئەنجام ئەدریت مروفت له هه مو هه نگاویکا ، بۆی روون بیت خوی گه و ره چاوی
 لی یه تی وه ئەو کرده وه به ، وه ته و پهره ستشه ، هه ریو ته وی ئەنجام ئەدات و بوکه سی ترو
 بو هیچی ترنا ... ئایا له کاتی نوژدا مروفت ئەگه ر دلنیا بیت ، که واله حوزوری خوا دا
 وه زۆر باش دلنیا بیت خودا چاوی لی یه تی و ، ئەمیش ئەم نوژو بوئه و ئەکات ، ئایا
 ئەمه ئەیته ئەو جوړه نوژه ی ، که په له پهل بکریت و به تی ئاده م هوش و خه یالی
 به هه زار لا دا پرژو بلاو بویته وه ؟

بی گومان نوژو پهره ستشیک ، به راستی پهره ستشه ، که له پایه ی ئیحسان دا ،
 ئەنجام دریت ، واته ، لات واییت ، توچاوت له خودایه ، و دلنیا بیت ئەگه ریش تو
 چاوت له ونیه ، خوئه و بی گومان چاوی له تویه ، جائه و جوړه نوژو عیاده ته یه که
 «خوشوعی» تیا به ، وه خودای ته عالی ، ئەو خودا پهره ستانه ، به «مفلح» ، واته

سه رکه وتوو ، وه رزگار بوو ، ناو ئەبات ، وه ته فەرمی «قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ، الَّذِينَ هُمْ فِي
 صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ» (المؤمنون) «۲» یان ته فەرمی ، «أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا ، أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ
 لِذِكْرِ اللَّهِ ، وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ .؟» (۱۶) حلید .

به م چه شنه ده رکه وت ئەو موسولمانانه ی که نوژو پهره ستشه کانیا «خوشوع» ی تیا به ،

واته، ئارامی و خوڤه بچوک زانی و دلپاکی و لهخوا ترسان، ئەوانه، دەستە ی پزگاره کائن، وه ههروه ها ده رکەوت: کهخوا پێی خوشه پەرستش به خوشوعوه بیت که ئەفەرمی، «أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا، أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ» ئایا ئیتر کاتی ئەوه نه هاتوه ئەی موسولمانان که له دهرونه وه «خوشوع» په بیدا کهن.. بوخودا په رستی؟..

به لام ته پرسین ئەم خوشوعه چۆن به دهست دیت، دیاره به وهی که له کاتی پەرەستش دا، خودا به «حاضر وه ناظر» بزانی، واته زۆرباش باوریت له سه ر ئەوه بیت، خودا له هه مو شوینیکا ئاماده یه، وه چاوی له هه مو کرده وه یکه، که ئەمهش خۆی مه قامی ئیحسانه، جا که بویته خواوه نی ئەم مه قامه، به ره هه مو ده ست هاتی ئەو مه قامهش وه رته گری ئەویش. ئەوه ته هه رچی خوا په رستی نه، هه موی به باشتەین چه شن ئەنجامی ئە دهیت، وه به وه پری خوشی و دل کراوه نی و په زامه ندی و پا کوپوخته نی یه وه، وه به نی که مو کۆری، که ئە بیته «خوشوع».

کهواته به ره هه مو ده رامه دو ده ست کهوتی (ئیحسان) ئە بیته (خوشوع) له عیبادەت دا، وه ئە بیته ئە وهی ئەو خودا په رستی یه، ته نها بوخودا خۆی ئەنجام بدریت، و به ره هه مو ده س کهوتی خوشوعیش، سه رکەوتن و پزگاری به «قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ» وه چی هه یه له م مه قامه گه وره ترو چاک تر، وه پێچه وانه که ی (ئیحسانیش) ئە بیته، خودا په رستی بی کا کله و بی حه قیقه ت، وه بی جه وه ره، که ئەم جوړه ده س کهوته به رزانه ی تیانیه، وه بگره تیا چون وه فه وتا ئیشی تیا بیت، وه سه ری له خودا په رستی، پر له ریا نی یه وه ده رچیت، وه خودانه خواسته بیته «شیرک» چونکه، خودا په رستی له گه ل ئە وه شا که په ره سته ئه گه ر له سه داصه د

بوخودانه بیت، ئەوه شه ریک بوخودا قه راردانه، که خودا ئەفەرمی «فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ: الَّذِينَ هُمْ يُرَاؤْنَ»، (سوره ی ماعون)، واته جه هه ننه م، یان سزای گه وره، بوئه وانە ی، که له نوێژا که مته ر خه می ی ئە کهن، یان نوێژو په رستشه کانی تریان بو ریا نی یه، واته، بو خوڤه چاک پیشان دانه، کهواته، هه رچه ن لای خۆی نوێژی کرده، که چی نه ک هه ر نوێژه که یشی لی وه ر ناگیریت، به لکو (وه بلیش) بوئه وه، ئەم جوړه نوێژه ئە بیته پێچه وانە ی (خوشوع)، جا ئە کری نوێژیکیش هه بیت بو ریا نی نه بیت، به لام خوشوعی تیانیه، دیاره ئەویش ناگاته خودا په رستی ی

فەرمان بەردارن، وه نزیکی یێکی ناره زایشه لهوبه ندانه ی که له خوداوه دوورن، یان که چره فتارن؛ یان هی وایشیان ههیه تهنا ته باوه ریشیان به خودانیه.

مه بهست ئه وه تا بهنده هه رجۆریت، خودا له وه وه نزیکه، به لام گرنگ ئه وه ته بهنده له خوداوه نزیك ییت، سه بارهت به تیکرانی نزیکی، خوا خوی ته فهرمی «وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعَلَهُ مَاتُوسُوْسُ بِهِ نَفْسُهُ وَلَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ» (۱۶).

واته، ئیمه به فی ئاده ممان دروس کردوه وه ئاگادارین له هه موو دله راوکه یێکی دهرونی ئه، وه له رهگی وه ریدی خوی نزیکترین به، ئایا نزیکی ی له مه نزیك تر ههیه؟.

سه بارهت به وکه سانهش وان له سه ره مه رگا، ته فهرمی به وکه سانه ی له نزیکی مردوه که وه «وَلَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا تُبْصِرُونَ»، «واقعه» (۸۵)، واته ئیمه له ئیوه نزیکترین لی، به لام ئیوه ئاگادار له و نزیکی و چۆنیه ته نین، وه نایین.

به لام ئه م حالی قوربه ی، که له ته سه ووف دا ههیه، حالی نزیکی بهنده یه له خودا به هوی خودا په رستی و خودا ویستی و خه بات و تی کو شانه وه، به جۆریك ئه گاته راده یێك ئه وه بهنده یه زۆر جار خوی له یاده چیه وه وه هه ر خودای له یاده، که ته یته «فه نای نهفس» وه «به قای خودا» جائه وه ته، ئه م حاله ته ئه گاته شو یێکی وا باری کوناسک، که خوا وه فی ئه و حاله، تۆمه تی کو فریان لی ئه ده ن، وه حاله که یان به ناوی (حولول) یان «إتحاده» یان «وه حده فی وجود» ناو ئه به ن، شته کهش هه ر له وه وه سه رچاوه ئه گریت له و حالی (قوربه) دا، ئه وکه سه سه بارهت به حاله که ی خوی، شتیک ئه لی، که له قاموسی ری زمان و گو فتاری ساکاری ئیمه دا ناگو ئی، وه بری جاریش له چوار چیه ی شه رعیش دا جیه گی نا کرینه وه، که چی له راسته که شیا. ئه وخوا وه ن حاله، کاریکی خیلافی نه کردوه، به لکو ئاگاداران، یان ئا ئاگا، له باره ی ئه وچۆنیه ته وه کشتی وا هاتوه به ده میا، که قهت له کاتی هوشداری دا نایی، وه به گونا هی ئه زانی، سه بارهت به م حاله تی قوربه شاه ی نه قشبه ند محمد بهاء الدین، له قه صیده یێکا شیعرێکی به فارسی ههیه که ته فهرمی.

ئه ی زاهیدی ظاهرین از قورب چه می پرسی
ئوده رمه نو مه ن ده رووی چون برو به گولاب ئه ندهر

واته ئەى زاهیدی ظاهیرین، تۆسه بارهت به (قورب) چى له من پرسیار ئەکەیت.

ئەوله منەوهو من له وهوه ئەوه نده نزیکن وهکو بۆنى گولآوو ئاوی گولآو.

ئى گومان بۆنەکە، لە ئاوهکە جیا بهو، هه رکامه ی شتی که بۆخوی، وه ئەوه بۆنە جه وهه ریکه، که چى له عه ینى کاتیشا تیکلاوی ئاوه که به.

ئەگەر ئەم چۆنیەتە لە روانگەى قورئانی شه وه سه یرکه ین خودا له ره گى «وه رید» نزیکترین ئەو نزیکی به چۆنە؟ ئى گومان ئەم نزیکی به، نزیکی ی (عیلمى) خودایه، چونکه نزیکی ذات له ذات وه نه، وه ئەگەر وای بزاین کوفره، به لآم ئەم جوړه هه ستانه، هه ستى به صیره ته، واته چاوی دهرون، نهك هه ستى «پیتج هه واس»، بۆنونه، نزیکی ی مندالى کوربه له دلى دایک و باوک وه، خو منداله که ناچیته دهرون وه، به لآم خو شه ویستى وه خه مخۆرى ئەو منداله، به جوړى ئەچیته کانگه ی دهرون وه، ئەگەر به نه یینکى گهرم پیت ئارام له و باوک دایکه هه ل ئەگه ریت.

ده لیلی قورئانى ی بۆ ئەم جوړه تیکوشانهش ئەوه ته، خودایه پیغه مبه ر ئەفهرمى، «وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ» (علق) (١٩) که واته سوجه بردن، واته نوێژکردن، یه کیکه له وه هۆ بناغەبیانه ی که به نده، له خودا نزیك ئەکاته وه، ههروه ها سه بارهت به حه زره تى موسی له سوره ی (مه ریم) ئایه ی (٥٢) ئەفهرمى، «وَنَادَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ نَجِيًّا».

ئەفهرمى «السَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ» به لآم ئایائیمه به چى نزیك ئەبینه وه له خوا ی گه وه ؟.

ههروه کو له پيشاوتم، ئەوه تا به پیغه مبه ر ئەفهرمى (وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ)، یان هه ر به پیغه مبه ر ئەفهرمى «وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا» «الانسان» ٢٦. جا له سوره ی (سبا) (٣٧) دا، ئەفهرمى، «وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرَّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَىٰ، إِلَّا مَنْ آمَنَ، وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَوْلِئِكَ هُمُ جَزَاءُ الصَّعْفِ بِمَا عَمِلُوا، وَهُمْ فِي الْغُرَفَاتِ آمِنُونَ». ئەفهرمى، وه نه ئى مالۆمندا ل تان بتوانى بیته هۆى نزیك بونه وه تان له خودا، به لکو باوه رى دامه زراوو کرده وه ی باشه که نزیکتان ئەخاته وه، وه ئەبیته هۆى پاداشی چهن به رابه رو جینگه ی خو ش له به هه شتا. به کورنى خودا په رستى و کرده وه ی باش، به تاییهت نوێژى زۆرکردن، ئەبیته هۆى حاله تى (قورب)، واته،

ئهوپه‌ری نزیکی ... وه‌گه‌وره‌ترین مه‌قام ، واته پایه‌و پله‌ی به‌نده به‌لای خوداوه
«مه‌قامی مه‌حمود» که هی پیغه‌مبه‌ری گه‌وره‌یه درودی خوای له‌سه‌ر ، خوای گه‌وره
له‌کاتی موژده‌دانی ئەم مه‌قامه‌دا به‌پیغه‌مبه‌ر ئەفهرمی ، شه‌ونویژو نوێزی زیاده بکه
به‌لکو خودا له‌وجیهانا مه‌قامی مه‌حمودت خه‌لات کات . «وَمِنَ اللَّيْلِ فَهَجَّ دُعَاؤُهُ : نَافِلَةٌ لَّكَ
عَسَى أَنْ يَعْثُكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا» (۷۹) (اسراء) .

جاده‌ریاره‌ی موسولانان خوای گه‌وره له‌حه‌دیشیکی قودسی دا ئەفهرمی . «مَنْ
عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ ، وَمَا تَقَرَّبَ إِلَيَّ عَبْدِي بِشَيْءٍ أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ ،
وَمَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ إِلَيَّ بِالتَّوَّافِلِ حَتَّى أَحْبَبُهُ ، فَإِذَا أَحْبَبْتُهُ كُنْتُ سَمْعَهُ الَّذِي يَسْمَعُ بِهِ وَيَصْرَهُ
الَّذِي يَصْرُهُ وَيَدَهُ الَّتِي يَبْطِشُ بِهَا ... هتد .» واته هه‌ر که سیلک دژایه‌نی بکات له‌گه‌لی

خۆشه‌ویستانه‌ی خوی حازرکات بۆشه‌ر له‌گه‌لی منا ، وه به‌نده‌کانم ، به‌هیچ شتیک
له‌من نزیک نابنه‌وه به‌ئه‌ندازه‌ی ، به‌جی هینانی فه‌رزه‌کان ، به‌نده‌کانی من
به‌ئه‌لجام دانی زیاده‌نوێژ ئه‌وه‌نده لێم نزیک ئه‌بنه‌وه تا ئه‌بنه‌ خۆشه‌ویستم ، جا که خۆشم
ویستن لێر ئه‌مه ئه‌و هه‌ستی بیستنه‌یان که پێی ئه‌یسن ، وه‌ئه‌و چاوه‌ی که پێی ئه‌یین ،
وه‌ئه‌وه‌ده‌سته‌ی که ئه‌یخه‌نه‌کار .. هتد ... لێره‌دا مه‌به‌ست ئه‌و وشه‌ی نزیکی یه‌ته ، که
به‌هوی زیاده‌نوێژو خواپه‌رستی یه‌وه ده‌ست ئه‌که‌وێت ، وه‌ئه‌و که سه‌ ئه‌یه‌ته
خۆشه‌ویستی خودا ، به‌راده‌یی‌ک ده‌سوچاوه‌و گونی ئه‌و ، هیزیکی وایان تی ئه‌که‌وێت ،
وه‌کو ئه‌وه‌ی خوا هیزیکی ئایه‌نی جیاوازی دا به‌نی ..

له‌کۆتایی دا ئه‌لێم «قورب» حالیکه هی گه‌وره‌پیاوانی پێیازی ته‌سه‌وووف وه‌هی
ئه‌وانه‌یه که گه‌یشته‌نه‌ته مه‌قامی «ویلایه‌تی کوبری» ، و بریتی یه له‌ئه‌وپه‌ری نزیکی به‌نده
له‌خوای گه‌وره ، وه‌له‌خۆشه‌ویستی به‌نده به‌لای خوداوه ، وه‌خۆشه‌ویستی
خودا به‌لای به‌نده‌وه ، به‌راده‌یی‌ک بری‌جار ، خواوه‌نی ئەم حاله‌ خۆیو جیهانی له‌یاد
ئه‌چینه‌وه ، وه‌جگه له‌و خۆشه‌ویستی خودایه‌و له‌ونزیکی به‌ی‌خوی ئاگای
به‌هیچی تر نامی‌نیست «ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ» زۆرجار له‌گه‌لی ئه‌م وشه‌ی
«قورب» دا وشه‌ی «بوعد» واته ، دووری هاتوه ، که ئه‌یه‌ته پێچه‌وانه‌ی نزیکی
به‌خودا ، وه (بوعد) واته دوری ، هی ئه‌و که سانه‌ته که گومراهن وه‌له‌خوداوه دورن ،
به‌خودانه‌ناسن ، فی‌گومان ئه‌وه‌ی وابو جیگه‌ی جه‌ه‌نمه‌ وه‌دوژمی خودایه .

إخلاص :

به کێکی تر له مه قامة کانی ته صه ووف ، مه قامی ئیخلاصه ، لێره دا مه به ستیک هه به
 شایه د نهم گوئییت ته ویش ته و ته ، هه رکاتی خووخده ی رییواری
 رینگه ی ته سه ووف هاته سه ری هه رکام له م حاله تانه ، وه ته م حاله بویه خووخده ی ،
 وا بو ته خواوه نی ته و مه قامة ، وانه ته گه ر حاله تی په شپان بونه وه ی له گونا ه
 وه به رده وام بونی له سه رگونا نه کردن ، به وچه شنه ی لی هات که له باسی ته و به دا
 باسان کرد ، جائه کریت ته و که سه بگاته مه قامی ته و به ، هه زو هه دا ده رباره ی زو هه دو
 وه رع و سه برو شوکرو ته وانی تریش ، به لی خواوه نی مه قامی زو هه د که سی که هه رچی
 ته و پێناسانه یه هه موی تیا به دی هاته وه بو ته به ستیک له خووخده ی ، پاشان یه که یه که
 خووخده کانی به هه ول و خه بات و خوا به رستی و شه و نه خونی ته گۆرینه سه ری پێناسی
 مه قامة کان ، وه ته پێته خواوه نی ته و مه قامة ، وه که سی نه بو پێته خواوه نی هه مو پێناسیکی
 سه بر ، وا نه گه یشتوه ته مه قامة که یشتی ، ته مه جگه ته و ده ست که و ته مه عه نه وی یانه یه
 که ده ستی ته که ویت ، وه جگه خۆیو خودا نه ییت که سی تر نازانی چیه و چۆنه .

لێره دا باس باسی مه قامی ئیخلاصه ، وانه په رستی خودا هه ر بۆ خودا وه به هه مو
 دلێکه وه ، دوور له خۆهه ل کیشان وه خۆ به چاک زانین ، مه به ست ته و ته جگه
 له وه ی که ته و که سه موسولمانه و به نده ییکی خواوه ن باوه ره وه هه مو ده ستوره کانی
 خودا و سوننه ته کانی په یام به ر ته باته رینگا وه ، جگه له هه موی ته مانه ش ، ته پێ
 په رسته که ی پاک ییت وه له ریانی دوورییت وه هه ر بۆ ره زامه ندی خوداییت ،
 ته نانه ت ، هه روه کو رایعه ی عه ده وی یه ته لیت ، نه له ترسی جه هه ننه م وه نه بۆ
 پاداشی به هه شت ییت ، لێره دا مه به ستیک هه یه پروون کردنه وه ی پێویسته ، ته ویش
 ته و ته ، نابی واتی بگه یین ته م پیاو چا کانه له جه هه ننه م ناترسن وه به هه شتیان ناویت
 به لکو له هه مو که سی زیاتر له جه هه ننه م ته ترسن وه به پاداشی به هه شتیش سه ره به رزن ،
 به لام ، مه به ست ته و ته ، ته مان ته لێن ته گه ر به هه شت و جه هه ننه می کیش له ناوا
 نه ییت ، ته وان ته و نه نده خودایان خۆش ته ویت ، پێویست به هه ره شه ی جه هه ننه م
 و پاداشی به هه شت نیه ، ته وانه ش نه یوانی هه ر له به ر خۆشه ویستی خودا ، وه له به ر

عهزمه تی خودا وه له بهر ئه وهی ، خوێان به بهنده ی خودا ئه زانن ، ههر خودایان ئه پهرست و ههر گه زده ن که چی فرمانی خودابون .

«ئه بولقاسم» ی قوشه یری ، ئه لیت ، «ئیخلاص ئه وه ته پهره سته که ت نه نا هه ربو خوداییت وه بو ئه وه بیت له خودا نزیك یته وه ، نه بو ئه وه ت بی که له لای خه لکه وه شتیکت ده س کهوی نه بو ئه وه ت بیت خه لک ستایشت پکه ن و خوشیان بویت وه به پیاو چاکت بزانی ، یان بو هیچ بابه تیک لهم بابه تانه ، به لکو جگه له نزیك بوته وه له خودا هیچت له دلای نه بیت» به کورتی پهرستش و کرده وهی چاکت بو خالقی بیت ، نه ک بو مه خلوق ، خوای گه وه ره له سوره ی زومه ردا سی جار فرمان ئه دا ، به په یام به ری گه وه ره درودی خودای له سه ر که له خودا پهرستی دا موخلیص بیت ، ئه فهرمی «قُلْ اِنِّیْ اُمِرْتُ اَنْ اَعْبُدَ اللّٰهَ مُخْلِصًا لِّهُ الدِّیْنُ» «قُلْ اللّٰهُ اَعْبُدْ مُخْلِصًا لِّهُ دِیْنِیْ» «فَاعْبُدِ اللّٰهَ مُخْلِصًا لِّهُ الدِّیْنُ ، اَلَا اللّٰهُ الدِّیْنُ الْخَالِصُ» هه ره وها له سوره ی «البیته» دا ، به هه مومان فرمان ئه ذات که پهره سته کانه مان پاک و خاوین و بی زیانو روپامانی بیت «وَمَا اُمِرُوْا اِلَّا لِیَعْبُدُوْا اللّٰهَ مُخْلِصِیْنَ لِّهُ الدِّیْنُ» .

خودای گه وه ره ئه و ریایی و روپامانی به ، به هاو به ش دانان بو خودا ، دای ئه نیت که له سوره ی (الکھف) (۱۱۰) دا ئه فهرمی «فَمَنْ كَانَ یَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهٖ فَلْیَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا یُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهٖ اَحَدًا» ئه وه ی ئه یه وی به حوزوری خودای خو ی بگات ، کرده وه ی چاک بگات ، وه که س نه کاته هاو به شی خودا له پهره سته کانی . که واته ریایی ، شه ریک بو خودا دانانه ، «موسلم» خه دیشیک ئه گه یته وه که پیغه به ره درودی خودای له سه ر فهرمو به تی «اِنَّ اللّٰهَ لَا یَنْظُرُ اِلٰی اَجْسَامِکُمْ وَلَا اِلٰی صُوْرَکُمْ وَلٰکِنْ یَنْظُرُ اِلٰی قُلُوْبِکُمْ» ، ئه مه ش ده س نیشانه بوته و خودا پهرستی یانه ی که به له ش ئه نجام ئه درین ، وه کو نوێ زیان هه ج میان هه رچی تر که به له ش ئه نجام ئه درین ، جائه فهرمی ، دل حسیه ، ئایا ئه م خودا پهرهستی به بوته وه ته خه لک مه دحی بکه ن ، خه لک خوشیان بویت ، خه لک به چاکی بزانی ، یان ههر بو ره زامه ندی وه ئه نجامی فرمانی خودا ئه نجامی داوه ؟

(ابن عَجِیبه) خوای لی پازی بیت ، ئه لیت ، ئیخلاص خواوه تی سی پله به ، واته موخلیصه کان سی ده سته ن . به که م خودا پهرستی که که له ودا موسلمان چاوه پروانی پاداشه ، وه کو له ش ساغی و روژی زوری ئه م دنیا ، وه به هه شت و خوێنی ئه و دنیا ، بریکی هه ربو پاداشی ئه و دنیا به بریکیش که هی به نده خواوه ن پایه کانه ئه وه ته بو هیچ

پاداشیکی ههردوجیهانی به لکو بویه خوداته پهرستن بۆتهوهی سپاردهی بهندهی
خوێان. بهجی یێن، وه له خوشه و بستی خودادایه و ئارهزومه ندبونی دیداری
خودای گهوره لهوجیهان دا.

به لای گهوره ترین ئاوانی صوفی بهکان ئهوه ته ئهوهنده تیکۆشن له پێگهی
ئیخلاصه وه بگه نه بهرزترین پله و پایهی بهندهگی به لای خوداوه، وه بۆتهوهی
خودا پهرستن، به ئاوانی شادبون به حوزوری ههق، ئی ئهوهی پاداشیکی تریان
مه بهست بێت. جائه گهر خودا پهرستی صوفیه کان بهم جوړه نه بو ئهوه هه رگیز
به ئاوان ناگه ن و به مه قامی «ئیخلاص»، شادان، گه و ره پیاوانی ئه م پیاوه ئاموژگاری
ریبوارانی رییازی ته صه و وف ئه که ن که هوشیان له خوێان بێت، ئه گینا نوچی ئه ده ن و
هه ل ته دیرین وه رنجیان ئه دریت به ئاوا، له هه موی گرن گتر ئه وانیان له دووشت
ترساندوه.

یه که م:

له خۆرازی بون و له خوێانی بون به وهی ئه م پهرستشیه یان به لاوه شتیکی
عه جاییب بێت و وایزان کاریکی گه و ره یان کردوه و خوا ئه ی پاداشیان بداته وه،
چونکه لای گه و ره پیاوانی ته صه و وف، وایه هه رچا که یێک له مرؤف روو ته دات،
ئه وه فه ضلی خودایه وه ئیمه ئه ی سوپاسی خودا بکه ین که هیدایه ت و یارمه تی داوین
بۆ ته نجام دانی ئه و کرداره چا که و ئه و پهرستشه «وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا
مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ» سوره ی نور (۲۱)، جائه گهر (مورید) به و جوړه ی کرد، وه خوی
له ده ستی له خوێانی بون و له خۆرازی بون رزگار کرد، وه خوی باش ناسی، و خوی
له نوچ دان و پی هه ل که و تن و هه ل دیران رزگار کردوه.

دووه م:

مه ترسی دووه م، چاوه پروان بونی پاداشه به رانه ر به خودا پهرستی و کره دوه ی چاک،
به تاییه ت پاداشی دنیایی، وه کو به چاک ناو بانگ ده رکردن و ده و له مه ندبون و
بونه پیاوی گه و ره و شیخ و مورشید و ئه م جوړه شتانه، یان به ته مای به ده ست هیئانی

مه قامی مه عنه وی و که شف و که رامات ، نایی خواپه رستی بوهیچ کام له مانه بی ، چونکه وای لی دیت ته و که سه خودای بو خودایی و گه وهره بی خودا نه په رستوه ، به لکو بۆده ست که وتی دینو دنیایی بوه ، له کتبی (حقائق عن التصوف) دا ، له زمانی شیخ نه رسه لانه وه نه گێرته وه نه وه همیشه له ئاموزگاری به کانی ، موریده کان وه هه مو ریواری ریگهی ته سه ووی ئاگادار کردوه نه وه .

وه به وانهی که جگه ره زامه ندی خودا ئاوانی تریان بوه ته لیت «تهی دیلی دهستی ئاوانا رمو تهی دیلی دهستی په رستش ، تهی دیلی دهستی مه قامات و که شف و که رامات ، تو له خوت بایی بویت» لیره دا ته بی بلیم ، «دیلی دهستی په رستش ، واته چاوی هه ره په رستشه که یو نوێو رۆژوه که به تی وه به شتیکی گرنگی دائه نی وه هه ره به ته مایه ده ست که وتیان لی به ده ست بیرت» .

بری له م گه وهره پیاوانه ته لێن ، ته م چاو له مه قام بونه ته وهی خرابه ، ته گه ره مه قامه که ی هاورده ده ست ، وه کوته وه ته ته بو مه قام به ده ست هینان خواپه رستی کردیت ، تیر له گه ل به ده ست هینانیا دلی دائه مرکیت له کاتیکا ته بو خوشه ویستی وه بوعه زمه تی خودا وه ته نجامی به ندی ، خوا ی په رسیوه ، یان ته وه ته مه قامه که به ده س ناییریت وه هه ره هه ولی بۆ ته دات ، ته مه ش ته وه ته گه ینی له بانی ته وهی هه ول بدات ، بوگه یشتن به خودا هه ولی داوه بوگه یشتن به مه قام ، مه قام ته یته غایه و مه قصود نه که خودا ، جا له به ره ته وردی کاری یانه ته که بونی مورشید وه راهنا پیوسته ، بۆته وهی له م ریگه سامنا که دا ماموستاو ری نمایکی هه ییت پله به پله را ئامانی بکات له کوێه پرواتوچی بکات .

به بونی مورشید یان نه بونی ، دووشت پیوسته له سه ری ریواری ریگهی ته م جوړه په رستشه گه رموبه تینه ، ته ویش ته وه ته هه میشه ریوار چاویکی له عیب و هه له و

که مو کو ری به کانی کرده وه کانی خوی ییت ، بۆته وهی تیر هه له ی تر نه کات ، دوو هه م ، خوازیاری ته م ریگایه ، ته بی وردیته وه که خوا چه نه گه وهره یه و ، وه چون خوا نهی هه موی نبعمه ته کانه و چون ئیمه ی به ندی هه رچی بکه ین هینان ناتوانین سوپاسی ته وه هه موه نبعمه تانه به جی بیرین ، هه روه کو خوی ته فره می «وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ» ، سوره ی «زومهر» (۹۷) له پایانا ته لێن ، ئیخلاص : بریتی یه له بزارو

پاك كردنه وهی کرده وه کان وه پهرستشه کان له هه رچی خه وشوخال و درکوداله،
 تابگه بینه نه و ئاکامه ی خواپه رستیان، نه بو پاداشی خه لک بیت که لمان رازی بن
 یان خدمه تمان بکه ن یان به چا کمان بزائن، نه سهری خه لک بنین نه سهری خالیق،
 وه نه بو پاداش، به لکو ئیمه خواپه رستیان ته نها بو نه نجام دانی فەرمانی خوداییت
 وه بو. به جی هینانی شیوه ی به نده بی بیت، ییگومان خودای گه وره هیچی لا
 ون ناییت، له هه موبه خشنده بی به خشنده تره، وه له هه مو میهره بانیک میهره بان تره.
 وه ریوارانی راسته قینه ی ریباری ته صه ووف پهره سستشه که یان به م جوهره یه،
 وه له وکاته دا که وان له م حاله دا، مه قامیان گه یشتوته مه قامی ئیخلاص.

فنا وبقا:

فه ناوبه قا ده ریاییکی بی که نارو بی بن و بی پایانی زانیاری ته صه ووف، نه م دوو
 به سه رهاته مه گه ر پیاوه هه ره گه وره کانی ته صه ووف باسیان له باره یه وه کردییت،
 لام وایه زوړ تریشی له به ری نه وه ته چونکه له دواپله ی نه م ریبارزه دا جا ریوار
 نه م چوئیه ته ی به سه رادییت، له به ره وه هه موکه سی ناتوانی له باره یانه وه باس بکات،
 به تاییه ت به وجوهره ی که ئیامی ره بیانی، له مه کتوباتدا نه فهرمی، هه ره نه م فه تاییه خوی
 چهن ئالوگوری تیابه و چهن شیوو که نده لانی تی نه که وییت، وئاخره که شی ده ریاییکی
 بی پایانه، به بوئنه وه بری بیروباوه ری داونه ته دواوه، وه نه لی، خواوه نی نه وباوه پرانه
 نه گه یشتونه ته پایانی مه نزل وه لایان وابوه فه ناوه ره نه وه ته..

له کتبی قودسیه دا که بریتی به له فهرموده کانی شاهی نه قشبه ند وه
 خواجه موحه مده دی پارسا نویسیوه تی، نه لی به که م که سیك که له باره ی نه م دوو
 (عیباره نه وه) واته به قاوفه ناوه، باسی کرده شیخ أبوسعید احمد بن عیسی الخراز بوه
 که له (۲۷۷ یان ۲۷۹) کوچی دا دوا کوچی کرده.

له سه ره چاوه کانی ترا من نه م دیوه هیچ کامی تر بلین به که م که س کی بوه له م باره وه
 باسی کرده. به ئام زوړیان فهرموده کانی خه رازیان سه باره ت به فه ناوبه قا نویسه.

واده ره که وی خه راز سه بارهت به ته سه ووف زوری نو سیوه وه خواوه فی ته ریه تیش بوه
 وه دوکتور عیرفانیش باسیبری سه رچاوه نه کات لایان وایه بایه زید
 زو تر باسی فه نای کردی به لام ئه وه ی شیاوی وتته، بایه زید مه قامه که ی فه نابوه
 نه که ئه وه ی به نویسن خوی سه بارهت به فه نا شتی ده بری بیت وه کو
 باوه ده بری نه که ی خه راز.

به هه ر حال فه نا، واته فه وتان وتیا چون، «کل من علیها فان» وه به قا ئه بیته مانه وه
 «العاقبة خیرة وابقى» ابن العربی سه بارهت، به ووشه ی به قا ئه لی، به رده وامی ی
 وه در یژه پی دراوی، وه جاویدان بون، ئه گه یینی، که له مه فهومی ئه به دی یه ته وه
 نزیکه، به لام به ران به ریش نه له گه لی ئه زه لی یه تدا (ئه زه لی یهت) واته هه ربوه
 «ئه به دی یهت» هه ر ئه لی.

جائه لی، به ران به ره له گه لی «نه فاد» دا، واته ته و او بون و دوانی هاتن
 وه هه یچی لی نه مانه وه دا دیت. خوا ئه فه رمی «وما عندکم ینفد» وما عند الله باقی».
 که واته، ده ر ئه که وی به قاو نه فاد له عه ره بیدا له دزی یه که دین فه نایش تیا چونه،
 نه که شوینه ما نه مانی ته و او کوژانه وه، ئه وه ش ئه مریت فانی یه به لام ئیسک وپروسکی
 ئه مینی.

لیره دا به و جو ره ی من خوم بوم پروون بویه وه فه نا دوو بابه ته، بابه تیکی ئه وه ته
 که به دهستی به ندهیه، وه ئایا به نده له سلوک و خوی گه یان بندن و خو وه رزانندن و
 نه فس کوشتنا، تاج پرا ده ییک زال ئه بی به سه ری فه نا کردن و له نا و بردنی ههسته نا پاک و
 ناشایسته و ناپه سه نده کانی ده رونی خویا، وه به قا که شی بریتی یه له وه ی تاج پرا ده ییک
 ئه توانی، ههستی. چاک و په سه ند و باش بکاته جی نشینی ههسته خرابه کان،
 ئه مر به مه عروف و نه هی له مون که ری، تاج پرا ده ییک پی گه یان ده وه بوته خووخ ده ی،
 نه فس و شهیتانی تاج پرا ده بی دور خسته ته وه و یستی خودا دوستی و خوا په رستی ی
 له ده رونا گه شه پی داییت، تاریکی ی تاج پرا ده بی له دلی دور خسته بیته وه و پروونا کی ی
 له دلا جی گیر کردییت، چهن له شه بتان دور که وتوه ته وه چهن دله خوا نزیک بوته وه،
 له پاشان چهن خویو هه موی جیهان و هه موی ئه م چاک و خرابانه شی له بیر بر دوه ته وه،
 خووخ ده ی داوه ته هه ق، به جو ری ک مه حه بیه فی ذاتی هه ق، وه بی زاری و ده ر چون
 له خه لق، وای لی کردییت هه ر نه زانی خوی کییه و چی یه، وه جگه له خودا
 هه موشتیکی، ته نانهت ناوی خویشی، له باد چو یته وه، جا له هه ر کام له وینا سانه دا

گه‌یشتیه راده‌یك خرابه‌كانی له‌سه‌دا‌سه‌د نه‌مانی، وه‌له‌یادی‌چو‌یته‌وه، وا
 له‌و‌پ‌ن‌اس‌ه‌دا‌گه‌یشتوه‌ته‌پایه‌ی فه‌نا، وه‌ته‌می‌ت‌ر‌ی‌ش‌یا‌ن‌كه‌له‌ده‌رو‌نا‌دای‌مه‌ز‌ان‌د‌وه،
 یان‌له‌ده‌رو‌نا‌ما‌وه‌ته‌وه‌و‌ج‌ی‌گ‌ی‌ر‌بو‌ه‌له‌وش‌ته‌دا‌گه‌یشتوه‌ته‌به‌قا، یان‌ب‌ل‌ی‌ن‌ته‌وش‌ته
 په‌سه‌نده‌ی‌گه‌یشتوه‌ته‌به‌قا، وه‌دا‌كو‌کی‌بو‌مال‌وسامان‌به‌ده‌ست‌ه‌ی‌نان،
 ته‌وه‌سته‌ی‌گه‌یشتوه‌ته‌فه‌نا، وه‌به‌ه‌ی‌چ‌جو‌ری‌ئ‌اره‌زو‌وی‌دا‌كو‌کی‌ی‌نه‌ما‌وه،
 له‌به‌ران‌به‌را‌قه‌ناعه‌تی‌گه‌یشتوه‌ته‌ته‌وه‌پ‌ری، به‌جو‌ری‌ك‌لو‌قه‌نان‌ی‌کی‌بی‌ت، بو‌ی‌خ‌و‌ر
 نا‌گه‌ری، وه‌هو‌شی‌ه‌رو‌ال‌ای‌خوا‌به‌رسی، كه‌واته‌قه‌ناعه‌ته‌كه‌ی‌گه‌یشتوه‌ته‌به‌قا‌واته
 (به‌قای‌قه‌ناعه‌ت‌وه‌فه‌نا‌ی‌ح‌یر‌ص). نمونه‌ی‌دوو‌ه‌می‌فه‌نا‌وبه‌قا‌بر‌تی‌به‌له‌مه‌قامه
 مه‌عه‌وه‌ی‌یه‌كه‌ی، ته‌م‌فه‌نا‌وبه‌قایه‌یان‌خه‌ل‌انه‌و‌خوا‌داده‌یه، نه‌ك‌شت‌ی‌بی‌ت‌ر‌ی‌بو‌ار
 بتوانی‌به‌ده‌ستی‌بر‌یت، وه‌كو‌ئ‌ه‌وه‌ی‌ب‌ل‌ی‌ن‌ته‌گه‌ر‌ته‌وه‌نده‌ذ‌ی‌ك‌رت‌کرد‌یان
 ته‌وه‌نده‌سال‌ر‌ی‌ازه‌ت‌ك‌ی‌شا، یان‌گه‌یشتیه‌فل‌ان‌مه‌قام، ئ‌یر‌ی‌گومان‌ته‌گه‌یته‌فه‌نا‌و
 پاشان‌یش‌به‌قا، به‌م‌جو‌ره‌ن‌ید، به‌لك‌و‌زو‌ری‌واه‌یه‌ه‌م‌وی‌ته‌مه‌نی‌شی‌له‌م‌ر‌ی‌گه‌دا
 بر‌د‌وه‌ته‌سه‌رو‌ته‌و‌حاله‌تانه‌شی‌به‌سه‌را‌نه‌هات‌وه، یان‌هی‌واه‌یه‌ه‌ر‌له‌حالی‌فه‌نادا
 ته‌می‌ن‌ته‌وه‌و‌به‌قای‌بو‌ن‌ای‌ت، ه‌ه‌روه‌كو‌شاهی‌نه‌ق‌ش‌به‌ند، ته‌فه‌رم‌ی،
 چه‌ند‌ین‌شی‌وه‌ی‌ه‌یه، هی‌واه‌یه، لای‌و‌ایه‌فه‌نا‌ه‌ه‌ر‌ته‌وه‌ته، له‌كان‌ی‌كا‌ه‌ی‌ان
 سه‌ره‌ت‌ای‌كاره، له‌كان‌ی‌باس‌ی‌كه‌مال‌یش‌دا‌و‌تم، لای‌شاهی‌نه‌ق‌ش‌به‌ند‌و‌ایه، ته‌وانه‌ی‌كه
 كام‌یل‌ته‌گه‌ر‌له‌رو‌ان‌گه‌ی‌جه‌لال‌ه‌وه‌به‌كه‌مال‌گه‌یشت‌ین، و‌ا‌ه‌ه‌ت‌اه‌ه‌ت‌ایه‌ه‌ر‌له‌حالی
 فه‌نادا‌ته‌می‌ن‌ته‌وه، كار‌ی‌ش‌یا‌ن‌ن‌ای‌به‌سه‌ری‌په‌روه‌رده‌کرد‌ی‌م‌ور‌ید‌(ر‌ی‌بو‌اره) وه، وه
 له‌ده‌ری‌ای‌(ح‌یر‌ه‌ت)‌دا‌له‌فه‌نادا‌ج‌ی‌ته‌گ‌رن. مه‌به‌ست‌ته‌وه‌ته‌ته‌م‌به‌قا‌وه‌ن‌ایه‌یان،
 لای‌من‌ج‌یا‌وا‌زه‌له‌و‌به‌قا‌وه‌نا‌كه، چون‌ك‌ی‌له‌وی‌ترا‌وه‌كو‌له‌ری‌سال‌ه‌ی‌ق‌وش‌ه‌پ‌ری،
 یان، له‌(التَّحَرُّفُ لِلْمَذْهَبِ أَهْلِ التَّصَوُّفِ) یان‌زو‌ری‌ك‌له‌سه‌ر‌چ‌ا‌وه‌كان‌دا‌باس‌ته‌كات،
 ته‌ك‌ری‌ت‌م‌رو‌ف‌له‌یه‌ك‌پ‌ن‌اسا‌فه‌نا‌وبه‌قای‌بو‌ی‌ت، بو‌ن‌ونه‌له‌ری‌سال‌ه‌دا‌ته‌لی، «وَمَنْ زَهَدَ
 فِي دُنْيَاهُ بَقَلْبِهِ يُقَالُ فَنَى عَنْ رَغْبَتِهِ، فَإِذَا فَنَى عَنْ رَغْبَتِهِ فِيهَا بَقِيَ بِصِدْقِ رِائِبَتِهِ. هُنْد، جا‌ته‌مه
 له‌كو‌ی‌ته‌وه‌له‌كو‌ی‌كه‌حاله‌تی‌جو‌را‌و‌جو‌ری‌مه‌عه‌وه‌ی‌و‌كه‌شی‌به‌سه‌را‌ی‌ت‌وه‌وه‌و
 «ح‌ه‌ظ‌ن‌ی‌ك‌ی»، واته‌به‌ش‌ی‌ك‌ی‌ده‌رو‌نی‌و‌نه‌فس‌ی‌له‌م‌ج‌ی‌ه‌انه‌دا‌نه‌می‌نی‌خ‌و‌ی‌شی‌له‌یاد‌ب‌چ‌یت
 وه‌ه‌ه‌ست‌وش‌وع‌وری‌ل‌انه‌می‌نی‌وه‌فه‌نا‌ی‌ت‌وه‌ه‌ر‌خ‌ود‌ای‌له‌یاد‌ی‌ت، له‌پاشان، فه‌نا‌كه‌ی‌شی
 وه‌خ‌و‌ی‌شی‌له‌یاد‌ب‌چ‌یت، ته‌نها‌خ‌ود‌ای‌له‌یاد‌ی‌ت، وه‌كو‌ته‌وه‌ی، كا‌برانی‌چ‌و‌ن‌ول‌ای
 بایه‌زید‌وت‌ی‌چ‌یت‌ته‌وی، وت‌ی‌هات‌وم‌بو‌ل‌ای‌بایه‌زید، وت‌ی‌بایه‌زید‌كامه، بایه‌زید‌ك‌ی‌ه‌؟

منیش بۆی ئەگەر نیم، لەوکاتەدا ئەو بایەزیدی شی لەیادەنە ماوه، جابری شەطەحات،
 واتە قسە ی ئی مەعنا، یان کەس لی حالی نەبو، یان خیلانی شەرع، لەزمانی
 ئەو کەسانە دیتە دەر ئەوانە ی لەم حالانە ناشارەزان، بی بەزە ی پانەو، نادادگەرانی،
 تاوان باریان ئەکەن بە کوفرو ئیلحاد، یان ئەئین تەصووف حولول، یان (الحقاد) یان
 (وہ جدہ فی وجود) ی تباہ، لەکاتی کاکە هاتنەوہ هوش ہزار استغفار و پەشیانی ئەکەن،
 ئەگەر بۆیان بگێرینەوہ کەشتی وایان گوتوہ، جا لە بەری ئەو تە ئەئین رینواران ہمو
 لەخواداوانە کەن، فەنایان کەم ییت، ہەرچەن فەنا بە (مەرحەلەو) قوناغ و ہوارگە
 دانراوہ و بہ «تەلوین»، نە ئە بە مەزول، بەلام (بەقا)، مەزول و جینگە ی تەمکینە، ہەر وە کو
 سەو لەو ی بە شیعہ سیرا جود دین ئەلی

جە شەوہ و ہوارگە ی فەنا و بەردە
 پای ہەردە ی بەقا باتاغگە کەردە

واتە ئە ی تەو کەسە ی کە ئە شەوہ و ہوارگە ی فەنا ئیہ ریبوی وە لە ہەردە ی بەقادا
 مەزولت گرتوہو دامەزراوی، ئیستە ئەگەر ئینەوہ سەری ریسالە ی قودسیہ بزائین
 شاہی نە قشبە ند چی ئە فەرمی، ئە فەرمی گوتویانە فەنا بریتی یە لە دوایلەو دواقوناغی
 (سیر الی اللہ)، (واتە پویشتن بوگە پشتن بەہق)، وە بەقا بریتی یە لە سەرەتای
 دەس پی کردنی «سیر فی اللہ»، واتە گە پشتن بەمراز وە ئیتر بە ہر مەندوبون لە نوری ہەق،
 وە بەرخورداریون لەو کە مالات و دەس کەوتانە ی کە ئەو نزیککی یە، دەس ئەکەوون

لەپاشان ئە فەرمی «سیر الی اللہ» کاتی تەواو ئە ییت کە رینوار، لە مەلەبە ند «وہ تەن» ی
 ہەمیشە ی خوی، وە لە ہەموبە شیعہ ی ئادەمی زادی بەت، ییتە دەرەوہو،
 خوی دامانی، وە لە ریبازی ئاواندا رۆبکانە خواو، رۆو و خودای خوی کورانە پینگ
 بپریت، وە دەشتی زیندەگی، بە ہەنگاوی راستی شەق کات، تائە گاتە کە عہە ی
 ئاوات، بۆروون کردنەوہ ئەلیم مەلەبە ند، یان وە تەن بە جی ہیشتن، دەس نیشانە
 بۆئەوقالی ماددی جیسە کە گیانی تباہ، واتە بە ہیچ جووری ہوشی پاراستنی طەبیعی،
 یان پیوہندی طەبیعی بە خویەوہ نە مینی، بۆنہ، وە کوسەرخوش، یان نوستو،
 لێرەدا ئەم شیعہ نوسراوہ کە ئەلی، «إِلَيْكَ يَا مُنِيبِي حَبِّي وَمُعْتَمِرِي، رَاذِ حَيِّ قَوْمٍ إِلَى قُرْبِ
 وَأَحْجَارٍ» ئەلی، ئەم «سیر فی اللہ» واتە رینگابرین بە یارمەتی خودا، وە بە یارمەتی

نوری خودایه، پاش «فناى مطلق» که برینى به له فهناى «صیفات و ذات» واته فهناى «پیناسه کانی مروڤ وه مروڤ خوى»، کاتى دیتهدى که «وجودى حقانى»، واته وجودى راسته قینه، بکه نه خه لاتی، تا به و وجوده حه حقانى به ی، به رزبینه وه بوجیهانی رازانه وه به پیناسه خودایى به کان، وه رهوش هاته سه ری رهوشى خودایى، «واته رهفتار و کردارى تهینه رهفتار و کردارى خودایى» خوا چۆنى بی خوشه واته ییت، وه پیناسه کانی خوا، ته وه ی که بو به نى ئاده م ده س ته دات له ودا ته دره وشینه وه، جا ته مه ته نه و پایه ی که خوا ته فهرمى «بی یسمع و بی بنطق، و بی یبصر و بی یطش، و بی یبشی، و بی یعقل» لیره دا ذات و صیفاتى فانی بوی ته و که سه ی که واله حالى فهنا دا، ته مجاره یان له ناوی نوری هه ق دا ته دره وشینه وه وه «ته سه ووی جه ذبه ی هه ق» واته به کارگرتن وه ل سوراندنى ته و، وه را کیشان بۆلای خوى واته بۆلای خودایه زۆر ته سینى به سه ری ده روونى به نده دا، ته مه ش وه کو ئاسنیک بخرینه کوره ییک هه رچه ن حاله تى ئاسنى خوى له ده ست نه دا وه وه هه رچه ن نه ییش بو ته ئاگر، به لām، (صیفته)، واته پیناسى ئاگر که سوتاندن ییت بو ته هى ته میس، یان هه ر چلی دار، له کاتیکا که داره وه خوا وه نى پیناسى خویه تى، که که وته ناوی ئاگر وه خوى تهینه ئاگر، که کوژاندته وه نه داره وه نه ئاگر، ته مه هى چى بو؟ هى کار کردى ئاگره که به له ودا، به لām فهرق لیره دا ته وه ته ته م نزیکى به نزیکى ماددى، یان نزیکى ذات له ذات «واته کهس له کهس»، نه، به لکو، فهنا یکی مه عنه وى به، که نمونه ی بچوکى فهناى دایکو باوک، یان خوشه و یستانیکى زۆر خوشه و یسته، که له خوشه و یسته که دا، وای لی دیت رهوش وه ل سونیشیان وای لی دیت ته و خوشه و یسته چى یکات، یان چى پی خوشه، ته میس وا ته کات، مه به ست له و حاله تى فهنا به بو، به لām حاله تى ئاگر بۆ سه ری ئاسنى سارد که ته یکات به ئاسنى سوره وه بو، به نى ئیراده و یسته «لارادى» به، چونکه خو ئاگر و یستى نه، ههروه ها ئاسنه که ییش، به لām لیره دا ته م به نده به و یستى هه به، و یستى ته وه ته له خوا نزیك ییت، خوا له خوى رازى کات، فهرمانى خوا به جى ییری، ته فهرمى، «وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ»، له کى «واقترِب»، خوا نه جیسه نه ماده، نه ذاتى ته و جیوشوین و شیوه ی هه به «لَبَسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ»، یان که ته فهرمى «وَمَنْ أَأَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ»، که واته نزیکى هه به، هه رچه ن ماددى نه، وه زۆر نزیکیش، که برینى ییت له ره گى «وه رید»، مه به ستم ته وه ته، کاتى سۆ فیه کان ته لین، فهنا و نزیکى ی، وانه زانری ته م نزیکى به حاله تى مادده یی هه به، ههروه ها نه وترى چۆن، ته و «صیفاتانه»، پیناسانه ی

خودا خه لاتی بهنده نه کرین، نه مه وی بلیم وه کو ئاگره که، یان وه کو خوشه ویستی به که، یان، وه کو رووناکی، که پیناسی هه تاوه به لام مانگ له وه وه بهشی وه رگرتوه، خو نزیك تر ئاوینه، چون له تیشکی رۆژ به هره وه ره گری، به لام نه به هره وه رگرتنه، که به؟ کاتی که هیچ به رگرتک له نیوانا نه ما، نه گهر هه ربویه مانگ و رۆژ خویان، خو که نه رز که وته بهین، تیر نه وه به یوه نه ده ئه پچری، شتی مه عه ویش، شتی مه عه وی، نه که وینه بهینی، که سینکت زور خوش بوی، چوار جیوت بداتی، یان به جۆری هه لسی، دژی ویستی تویت، دلت تیشی، دیاره کاتی ئیمه نافه رمانی خودا به که یه نه وه نه یینه «رهین»، واته نه نگ، به سه ری دله وه، وه له خوامان دور نه خاته وه، کاتی دل حه سه دو کینه و خویه زل زانین و نه وجۆره پیناسه نابه سه ندانه ی تیاو، نه به نه هوی دووری، پیچه وانه کهشی نه یینه هوی نزیکی ی، وه ئاوینه ی دل له شاراهه ی دهر نه خات، وه له ژووری تاریک دیرینه دهر وه، بۆ به ری تیشکی هه تاو، نه وه هه تاوه که لی دا، ته ویش بری له پیناسه کانی هه تاوه که ی نه یینه بهش، له کاتیکا هه تاو خوی له وی نه داوه به لکو پیناسی هه تاو، که روناکی و گهرمی به، لی یان داوه، نه گینا هه تاوه که ملیونه کیلومه تر له و ئاوینه وه دووره. هه موی نه م رافهیه بۆ نه وه بو وانه زانری نه وه نه یه فنه ای ذاته له ذات دا، وه نه ونزیکی به نزیکی له شیک یان «جیسیم که له جیسیم که وه» به لکو نزیکی ییکی مه عه وی به.

لیره دا نه رۆینه وه سه ری فهرموده کانی، به ها ئود دینی نه قشبه ند، وتان «ته سه ررونی جه ذبه ی هه ق»، په روبا ل نه کیشی به سه ری دهرونی بهنده دا، وه دورونی نه و ریبواره پاک نه کاته وه له هه رچی گومان و دودلی و بیرى ناشایسته یه، وه هه مو نه وه سه تانه فنه نه بن و نه سوین، وه پیناسه کانی خودا خوی له دهرونی بهنده دا کار نه کهن، وه نه به نه خاوه ن مال، وه وای لی نه کهن نه و که سه هه رگیز له خویه وه ناتوانی کاروباری دهرونی خوی هه ل سوپینی، واته فهرمان په وای دهرونی نه و، تیر نه و پیناسه تازانه که پیناسی خودا وه ندن وه له دهرونی نه وه بهنده پاک و خوش به خته دا، مه نزلان گرتوه، جا له م کاته دا هوی ناسینی راستو دروستی نه م فنه ابه، نه وه ته نه و بهنده یه به ریکو پیکی ی فهرمانه کانی خودا نه نه جات وه خوا خوی ته یار پزیتو یار مه تی دهریه تی، وه نه گهر ها تو نه وه بهنده یه فهرمانه کانی خودای به جی نه هیئا، نه وه هی نادروستی ی فنه که یه تی، لیره دا، قامک راته کیشی بۆ فهرموده ییکی نه بو سه عیدی خه رراز که فهرمویه تی «کُلُّ بَاطِنٍ یُخَالِفُهُ ظَاهِرُهُ فَهُوَ بَاطِلٌ» واته نه و که سه ی له دله وه هۆگری

خودایه، ئەبێ لە ڕەفتاریشا پەڕەوی لە دەرونی بکات، وە فەرمان بەردارێت، پاش پڕی باس کردن سەبارەت بە وردەکاری بەکافی فەنا وە حالی جوړاوجۆری سالیکەکان، کە بۆچی لە و حالەدا وائەبن وە لە و کاتەدا وایان بەسەردی، کە نوسینیان لێرەدا بەزێادە ئەزانم، ئە فەرمی، خواوەنی بەقاو فەناکان، پاش ئەو هەموو ڕەنج و ماندووبونە ی کە کیشاویانە، ئەگەر دنیای و بچدان، وە سروری چاوپێ کەوتن، وە لە کاتی ئەم بە مرز گەشتەشا، وان لە و پەڕی ئی مورادیدا، وائە هیچ داخوایکی تریان نە، وە کو داخوای «مەقام وە کەرامات»، بە لکو لێرەدا خوێان لە دەرخوایستی مەقام و کەرامات و ئەو جوړەشتانە دوور ئەخەنە وە، وە پارێزیان لێ ئەکەن، وە بە بەدی هێنەری، پەردەو دیوار ئەنیوانی خوێان و خوادا، دایان ئەنێن، وە «مەشرەفی دڵ»، وائە لە ئارەزووی دڵدا هەرچی ئارەزووی «جیسمی و ڕۆحی» بە وائە وستی لە شوڕەوان، هەمووی تیا ئەچیت، وە گەشتن بە پەلە ی فەنا نیشانە ی گەشتە بە «حەقیقەتی مەحەببەتی ذاتی»، لە پاشان ئە فەرمی، فەنا خەلاتیکی ئەواوە وە تاییبەتی خواخۆیەتی، وە سونەتی خوایی، وائە «زەوالی کاری هەمیشە ی خوا» بەو جوړەبوو بەو جوړەبە، کە هەرگیز ئەوشتە ی بەشیوە ی خەلات دایتی بە بەندەکانی، لەوانی ناسیبتە وە، جا هەر بەم بۆنە وەبە، و تراوە «الفانی لا یزددالی اوصافی» وائە فانی ناگەرێت ئەو بۆسەری پێناسەکانی لە وە و پێشی، وائە، مادام خوا رزگاری کردووە لە پێناسی ناشرین وە ئەو پێناسانە ی بەنوری خودا سوتا وە تیا چون، تازە زیندووبووە و گەڕانە وە بانێ، وە ئەو بەندە ی لە و مەقامە تی پەری خوا لە دنیا و قیامەتدا خوش بەختی کردووە. هەر لەم بارە وە ذوالنونی مەصری ئە فەرمی، «مَارَجَعٌ مَنْ رَجَعَ إِلَى الطَّرِيقِ، وَمَا وَصَلَ إِلَيْهِ أَحَدٌ فَرَجَعَ عَنْهُ» وائە هیچ کەسی پاشی فەنا نەگەرێت ئەو بۆسەری پێناسی ناپەسەندی لە وە و پێشی، ئەگەر کەسی گەڕای ئەو، لە رێگەدا گەڕاوە ئەو «وائە، ئەو شی و دۆل و بەرز وە لە تانە ی، و تە شاهی نەقشبەند ئە فەرمی وان لەم رێگە ی ئەهلی فەنادا، وە ئیامی رەببانی ئەمە کتوباتدا قامکیان بۆ ئەکێشی» جائە لێ ئەو ی لە رێدا لێ نەقە و مای، وە گەشتیبتە مەنزل، تازە گەڕانە وە ی بۆنە و رزگاربووە. جا سەبارەت بەم باسە، بە هاتو دینی نەقشبەند ئە فەرمی، «وجودی فەنا بوو هەرگیز ناگەرێت ئەو بۆ وجودی بەشەری بەت» ئەو لە شە ی بان ئەو گیانە ی، فەنای بە سەرا هات، تازە ناگەرێت ئەو بۆ چۆن ئە نەدە میزادینە کە ی. جارانی، ئە لێ، مەقامی (فەنای موطلمق)، هەر چەن خەلاتی خودایی بە، لە گەل ئەو شە ئەم مەقامە بە «تەدریج» پەلە بە پەلە و،

ورده ووده، به پێی. به دی هاتی مەرجه کانی دێته دی، وه مەرچی گه یشتن به «فهنای موطلهق» ئه وه ته، ئه وکه سه به هه مودل و توانایی که وه روویکاته خودا، رووکردنێک که له خووشه و یستی دهرونی، وه دوری گرتن له هه رشتی که خوا پێی ناخووشه سه رچاوه بگریت.

وه مه به ست له م فه نایه، فه نای لاینی ئاده می زادبونی ئه وکه سه، وه خووخده کانیتهی، وه ده رکه وتن و هه ل هاتی ده سه لاتی خودا وه ندی وه حه قیقه ته، «لێره دا، ده س رانه کیشن بۆ یاسی سوربونه و ی ئاسن که باسه ان کرد» ئه لێ ئاسن له گه ل ئه وه شا هه موشتیکی له ئاسنی نه که وتوه به لām چونکه له کوره دا سوربونه وه پێناسه کانی ئاگری وه رگرتوه، لێره دا ده س بۆ ئه م شیعره فارسی به رانه کیشی، که ئه لێ:

تو ئونه شه و ی وه لیکن ئه رجه د کونی

جانی به رسی که زتو تۆی به ر خیزه د

ئه لێ، به لێ دیاره تۆ به ندیه ت، وه قه ت نایینه ته و، به لām ئه گه رتی کوشت، تۆیش ئه یته شتی بۆخۆت.

جائه فه رمی، رێگا و ده سه لات و بردی ئاوه زو زانیاری، تا، که ناری ده ریای فه نا پرته کات، ئیتر له وه ولا، سه ر سورمان و په ریشانی به، سه یرته وه ته، ئه م به ره و ئه م خه لاته دوا ی ناییت، وه نه برا وه به، وه هه رده مه ی جوړه ده س که وت ویش که وتیکم هه به، وه هه تاهه تابه هه به رده وامه، وه له وه ولای جگه بۆ ئه وکه سه نه نه ییت که له و به ره به رخوردارن وه خو یان رێبوا ری ئه و پێگه ی خو ش به ختی به ن، بۆ که سی تر نه زانرا وه نازانری، وه با سیش نا کری. ئه فه رمی لێره دا سه ره تای چا وپی که وتی جیهانی وه حده ت، وه وه حدانیه ت ده س پێ ئه کات.

لێره شا پری ورده کاری تر باس ئه که ن سه باره ت، به جیهانی وه حده ت وه وه حدانیه ت، که ئیمه له یاسه که مان دوور ئه خاته وه، له یه ر ئه وه به پێو یستم نه زانی، له پاشان ئه فه رمی، پاش گه یشتن به ده ره جه ی (فنا فی الله، وه بقا بالله)، وه نه پێ هه یج جوړه سپارده یێک له سه ری ئه وکه سه لا بریت، به لکو ئه وه به ندیه هه روه کو له وه ویش ئه پێ سپارده ئایینی به کانی به جی ییریت.

ئه لێ ئیبرا هیمی شه یانی که له پیا وه گه و ره کانه ئه فه رمی، «إِلْمُ الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ يَدُورُ عَلَى إِخْلَاصِ الْوَحْدَانِيَّةِ، وَصِحَّةِ الْعُبُودِيَّةِ، وَمَا سِوَى ذَلِكَ مَغَالِيطٌ وَزَنْدَقَةٌ» واته، زانیاری

به قافهنا به سهري ئىخلاصى خواناسى و خوابه به كزاني وه ئه نجام داني رهوشى به نده گى به وه هه ل ئه سورى، هه رچى له مه به ده ربو ده س پرین و، زه نده قه به جا وشه ی فه نای فه نایش، له كاتى باسى فه نادا دیته پێشه وه، وه ئه ئین ئه لى رپیوار فه ناكه شى فه ناكات، وه له یادی به ریته وه و تیاى بات، له م باره وه ئه فه رمى فه نای فه نایش ئه وه ته، هه روه كو «وجودى جیسمانى» قانى بو، واته ههسته جیسمانى به كانی مروف تیاچوون، وجودى رۆحانیشى فه ناییت، هه روه كو وتمان ده رخواستى رۆحانیشى نه مینى، وه كو پێخۆش بوى مه قامى مه عنه وى، وه كه شفو كه رامه ت، ته نانه ت پاداشى به هه شت، وه ئه م ده رخواسته رۆحى یانه، بو ئه وه ی چاوپێ كه وتنى جه لالى خودا وه كه شفى عه ظه مه تى خودا وه ندى به سه رى دل و ده رونا، دنیا و قیامه تى له بیراته وه، ئه و كاته پایه و مه قامى مه عنه ویش ئه بیته هه یج به لایه وه، عه قل و نه فسیش فه نانه بن، جا ئه و كاته به كه فه ناكه شى فه نا ئه ییت، واته هه ستى لای ئه وه ش نامینى، كه خۆى گه یشتوه ته مه قامى فه نا، وه ئه م مه قامه هۆى سه ربه رزى به و سه ره فرازى، جا هه ر له م كاته دایه كه زمانى دیته گوفتارى هه ق وه له شى وه كو خۆل ئه كه ویته سه رى زه وى، وه سه رى به نده گى راسته قینه شوپ ئه كاته وه، وه ئه م فه نایه هه موى بریتى به له سه رسورمان و وینیشانى، واته «خۆ به هه یج زانى».

له شاهى نه قشبه ندیان پرسى وه، فه نا چهن جوړه یان چهن باره، ئه فه رمى، فه نا ته نها دوو جوړه، هه رچهن و تراوه كه جوړى زۆره، به لām، له گه ل ئه و مشا هه موى دیته وه ژیری فه رمان و ناوى چوارچێوه ی ئه م دوو جوړه.

به كێكپان، فه نایه له «وجودى قارىكى طبعى ی»، واته ئه م هه ستى به چاولى كراوه ی كه له پێش چاومانه، دو هه مى، فه نا، له «وجودى رووناكى روحانى» ئه مه ش، نیشانه به بو ئه و حه دیته ی كه ئه فه رمى «ان لله سبعین الف حجاب من نور وظلمة»، هه رچهن په رده كان، یان شیوو شوره كانی ئه م پێنگایه، حه فته هه زاریش بن، به لām وان له دوو چوارچێوه ی رووناكى و تارىكیدا.

جا برى له گه و ره پیاوان وه كه له مه ردانى كۆل نه ده ر سه باره ت به م دوو پله گه و ره به فه رمو یانه. «خُطُّوْا نِ وَ لَقَدْ وَصَّلْتُ» ته نها دوو هه نگاوه ئیتر گه یشتو بته مه نزل، به لى ئه وه ی مه ردیت، وایه هه ر دوو هه نگاوه ئه گات.

شاهی نه قشبه ندیش ته فەرمی «ئەم حەجابه برینی یە لە وجودت، لای بە، واگەیشتی،
«دُعُ نَفْسَكَ وَتَعَالَ»

از تو تا دوست ره بسی نیست توی
در راه تو خاشاک و خسی نیست توی.

ئەلی ماوەی نو تادۆست «واتەخودا» رینگایکی زۆرنیە هەر تەنھا خۆتی خۆت وەنەلی
درکودالی بەسەری رینگاوەبیّت هەر خۆتی خۆت «خۆت لا بەره واریگات پاك کردە وەر»
گەیشتی «کە برینی یە لەم فەنا کردنە. ئەلی، گەیشتی (خۆش و بیست بە خۆشە و بیست)
«موحیب بە مەحجوب» کە دواقوناغی حالەکانە، پاش ئەم فەناو بە قایە دەس ئەدات،
وە بەر لە فەنا هەر گیز دەست نادات. هەر وەها لەحالی فەنایشا (وصول) گەیشتن
هەر دەست نادات، بەلام پاش فەنا وەپاش دامەرزانی لەبەقادا، ئێتر خۆش و بیست
«موحیب» ئەگاتە ئاوانی «وصول».

وجود، واتە هەستی موحیب، کە بەهۆی گەیشتن بەخۆشە بیست (مەحجوب)
بەقای پەیدا کردووە، «واتە بۆتە خواوەنی مانەو» ئێتر بەرگە ی زال بونی «تەجەللای هەق»
ئەگریت، واتە نوری تەجەللای هەق نایسوینی، بەلکو گەشەیشی پی ئەکات و
تینوتای تی ئەکەوێت.

کەواتە، هیزوتوانایی، بەمرازگەیشتوانی، دیتن (موشاهەدە)، ئەپارێزیت و
تیاناجیت، هەر وەها ئیکەلی کردنی خەلکیش کاریان تی ناکات و نایان گۆریت،
و هەبچ هۆیککی ئەم جیهانە، ناتوانی سەرگەرمی کا بەخۆیە وە، وەکاریکی
لی بکات کە پەییوەندی لەگەلی خۆشە و بیست دا بپچریت، چونکە لەناوەڕۆکدا
هەموشتی هەر بە دەستی خۆیەتی، نە شووودی هەق، واتە، دینی هەق
«بەچاوی دەرون»، ئەبێتە هۆی ئەوەی، پەییوەندی لەگەلی خەلق بپچریت، وەکو
ئەوکاتە ی کە لەحالی فەنادابووە، وە نە ئیکەلی ی خەلق ئەبێتە پەردە ی نیوانی ئەوو
خودا، وەکو ئەوکاتە ی کە نەگەیشتووە فەنا، بەلکو هەر کام لەم دوانە، واتە هەم
خەلق وە هەم خالیق، لەمەقامی خویانا، وە بەش بەحالی خویان، ئەبینی
بی ئەوەی بینە پەردە بۆیە کتر، لێرەدا فەناو بەقای ئەوکەسە یەکیان گرتووە تەو،
لەفەنادا باقی یەو لەبەقادا قاتی یە.

ئەفەرمی جالەمەولا سەرکەوتن ھەر دوایی نالی ، وە بەم مەقامانە ئەلین «سیری
 الله» واتە بەرخورداریون لەخودا ، وە ئەم پایە ئەوەندە بەرزە ھەرچی مەقاماتی
 مەعنەوی ئەوە و پێشە وەکو تەنھا قوناغیکێ سەرەتایی ئەم مەقامەتە ، بەلکو وەکو هیچ
 وایە ، «شیخ فەریدوددین عەتتار» کە تریکە ی (٦٠٠) ک لە دنیا دەرجو ، سەبارەت
 بەم مەقامە ئەفەرمی .

آندررەحق جملە ادب باید بود ، تاجان باقیست در طلب باید بود ،
 در یکدم اگر هزار دریا بکشی ، کم باید کرد و خشک لب باید بود ،

واتە ئەبێ ئە دەب بکەیتە پێشەت ، بۆ پرینی ڕێگەی ھەف ، و ھەتا گیانیش تیا بە ،
 لە سەری مەو ھە ، لە تیکۆشان ئەو ھەستی ئەگەر لە ھەر دەمینکادەریا بیک نوش کەیت ،
 ئەبێ بلیت کەمەو ، دەست و شک بیت .

مەبەست ئەو ھەتە : پاش گەشتن بەو مەقامە ، ئەو ھەتە دەب کردنەو داخواز کردن ،
 وە ھەتا ئەو یادە بە بۆت تیکەن ، ھەر بلیت بائی ، ساقی بۆم تیکە .

حاجی شیخ عبد الرحمن نەقشبەندی ، کۆری شیخ عثمان سیراج الدین ،
 کەسکە ئە کە لە مەردانی گۆرەپانی تەصەووف ، وە شاعیریکی بەرزە ، وە دیوانە
 ی بەکە ی لە یادی مەردانی ژمارە دووی ماموستامە لا کەرم دا چاپ کراوە ،
 لەم بارەو شیعریکی ھەبە کە ئاشکرایە دەس کێشانە بۆ ئەو مەقامە وە دیارە خۆی
 لەو مەقامە دا بوە ئەلی :

(عجب درمن یزید عشق عاشق از چہ رو گفته ، کە عشق آسان نمود اول ولی افتاد مشکلها)؟
 (وفا عین صفای می شد است و باز می گوید ، الا یا ایها الساقی ادر کاسا و ناوھا)

ئەلی سەرم سوڕماو ھەو عاشقە ی کە لە مەزانی عیشق دا ھاواریەتی بە دەستی
 دەردی سەری عیشقەو ھە ، وە ئەلی عیشق لە پێشا خۆی ئاسان پێشان ئەداو کەچی ،
 گرفتاری زۆری بە شوێنەو ھەو ، جائەلی منی عاشق ، بە پێچەوانە ی ئەو عاشقەو ھە ، واتە
 حافظ ، ئەو ھەتە (وفا) بە کپارچەو سەرتاپا بو ھەمە ی ، لە گەل ئەو ھەتا ھەر
 ھاوار ئەکەم ، ئەلیم «الایا ایها الساقی ادر کاسا و ناوھا» واتە ئە ی بادی گێڕیکێکی کەم
 بۆتیکە ، جا ئەو دەس را کێشانە بۆمە قامی بەقای پاش فەنا ، کە بەندە لی ھاو
 ھیمەت بۆلەندو کۆل ئە دەرو خوا پی داو ھەکان ، دەسیان کەوتو ھەو ، کەوتو ھەتە ناوی
 ئەو نازو نەعمەتە ، ساقی ئە لەست نازیان ئە کێشیتو بۆیان تی ئە کات لە بادی

مه‌حه‌به‌ت ، مه‌قام‌پاش مه‌قام وهرئه‌گرن ، له‌گه‌ل‌ئه‌وه‌شا هه‌موگیا‌نیا‌ن هه‌ر
باده‌ی مه‌حه‌به‌ته ، که‌چی هه‌ره‌ئه‌ئین ، «الا یا ایها الساقی ادر کاسا وناو‌ها» لیره‌دا
ده‌س‌ئه‌کی‌ش‌ین بۆ‌یری بی‌رو‌یا‌وه‌ری تری گه‌وره‌پیا‌وانی ته‌سه‌وو‌ف سه‌باره‌ت به
(فه‌نا‌وبه‌قا) ، له‌کتی‌بی (التعرف) دا ، (تاج الاسلام کلا بادی) (٣٨٠ ک / ٩٩٠ م) ئه‌لی ،
الفناء ان یفنی العبد عن الخطوط فلا یكون له فی شیء من ذلك حظ : ویسقط عنه التميز .

والبقاء الذي يعقبه ، «هو ان یفنی عماله ویبقی بما لله» ، ئه‌لی ، قال البعض ، ان
یکون کل حرکاته موافقات الحق دون مخالفاته ، «فانیا عن المخالفات باقیا بالموافقات»
واته ، فهنا به‌وه‌ئه‌ئین ، ته‌وبه‌نده‌یه له‌هه‌رچی شته‌و هه‌رچی به‌شه ده‌ست هه‌ل‌گرت
هه‌م له‌عه‌قلو‌هو‌ش هه‌م له‌دا‌خوازی دنیا‌وقیامه‌ت له‌هیچ‌شتی‌کا به‌شی نه‌می‌ی ، وه
ته‌میزی نه‌می‌ی : واته نه‌توانی قان‌جازو زه‌ره‌ری دینی و دنیا‌ی لی‌ک بداته‌وه .

به‌قایش که‌به‌شو‌ئینی ته‌وادیت بریتی به‌له‌وه‌ی ته‌وه‌ی هی‌خو‌یه‌تی له‌یادی به‌جیته‌وه
وه‌ته‌نه‌ئه‌وه‌ی بو‌خودایه ، له‌یادی ته‌وه‌داییت .

یان هه‌رچی هه‌ل‌سان و دانیش‌تیه هه‌مو‌ی به‌جو‌وره‌ی که‌خوا‌یی خو‌شه وه
مو‌خاله‌فه‌تی نه‌کات .

ده‌س له‌هه‌مو‌کار‌یکی پی‌چه‌وانه‌ی ته‌مری‌خوا هه‌ل‌گرت وه هه‌رچی‌خوا پی
خو‌شه ته‌نجامی‌دات .

ئه‌لی : ١٠ یكون فانياً عَنْ اوصافه باقياً بأوصاف الحق .

پێناسه‌کانی خو‌ی له‌نا‌وبه‌ری وه‌پێناسه‌کانی خودای بێ‌نیته‌وه . هه‌روه‌ها ئه‌لیت : «فناء
عن تعظیم ماسوی الله وبقاء فی تعظیم الله» ، جگه‌خودا که‌س به‌گه‌وره‌نه‌زانی وه‌ته‌نه‌ها
خوا‌به‌گه‌وره‌زانی ، کتی‌بی «التعرف» ته‌ویش ، له‌زو‌انی خه‌ررا‌زه‌وه : ئه‌لی «الفناء هو
ذهاب حظ العبد من الدنيا والاخرة» ، جائه‌لی ، ده‌س هه‌ل‌گرتن له‌به‌شی دنیا
ده‌س هه‌ل‌گرتنه له هه‌مو‌یاداش‌یکی دنیا‌ی ، وه‌کو سامان یان مه‌قام وه‌پاداشی
ئه‌ودنیا‌یش بریتی به له به‌هه‌شت و ته‌جو‌وره‌شتانه ، جائه‌لی هو‌شی هه‌ریه‌لای
خو‌شه‌ویستی خوداو ره‌زامه‌ندی خوداو‌ه‌بی‌ت وه هه‌ردو‌جی‌هان پشت‌گو‌ی ب‌خات .

له‌پاشان ئه‌لی «مِنْهُمْ مَنْ جَعَلَ هَذِهِ الْاَحْوَالُ كُلَّهَا وَاحِدَةً وَإِنْ اخْتَلَفَتْ عِبَارَاتُهَا»
هی‌وا‌هیه هه‌مو‌ی ته‌م‌حاله‌ واته ، ته‌م‌حاله ذو‌وجو‌رو دو‌ونا‌وانه هه‌ر به‌یه‌ک‌حال

ئەزانىت ، فەناو بەقا ، جەمەع و تەفرەقە ، غەيبەت و شوھود سوکرو صەحو ، ھەر بەيەك شت دائەنێ واتە فەنا بەقا يەو جەمەع تەفرەقە يەو غەيبە شوھودەو سوکور صەحو .

لەپاشان ئەلێ گەورەپیاوانی وەکو جۆنەیدو خەررازو نوری ، ئەلێن ، ئەوانە ی کە فەنايان تەواو کردو لی بۆنەو تازە ناگەرێنەو بۆسەری حالی پێشی فەنا ، وە ئەبەنەپیاویکی ترو جیھانیکی تریان ھەيە ، واتە ھەربە پاکی و بە نزیکي ئەمێنەو ، دیمان شاھي نەقشە بندیش ھەرلەسەری ئەوباو ەرەبو .

قوشەیری ئەلێ ، «الفناء سقوط الاوصاف المذمومة ، والبقاء ، قيام الاوصاف الحمودة.»

فەنا تیاچونی پێناسی ناپەسەندەو بەقا دامەزراندنی پێناسی پەسەندە .

لەکتیی (مدارج السالكين) دا زۆر بەدورودریزی سەبارەت بە بەقاو فەنا باسی کردو ، ئەم کتییە خوێ بریتی یە لەباسی مەقامەکان لەبەر ئەوە بەدریزی و بەشیوەییکی زانیارانە باسی کردو ، ئەوەی یەوێ لەم باسانە باش بگات ئەلێ سەیری کتییەکانی (معجم ، ومصطلحات ، والفاظ) الصوفیه ، وە مدارج السالكين وە منازل السائرين ، و معجم الصوفی ئەلفاظی محی الدین عەرەبی بکات ، ئەمەش کورتەییکی کورت لەباسە کە ی (مدارج) ، ئەلێ ئەلێ ئەوەی وەلێو عاریفە ، خواوەنی ئەم چوار پێناسەیی ، کە لەچوار چۆی و شە ی فەرق و جەمەع وە کە ئەرەت و وە حەدەت دا کۆبۆنە تەو .

ئەلێ فەرق بۆنە لەنیوانی ئەو شتە ی خواپێ خۆشەو انخوا پێ ناخۆشە ، وە فەرمان ئەدا بەکردنی ، فەرمان ئەدا بەنەکردنی ئەوانە ی خۆشەو یستی خودان ئەوانەش دوژمنی خودان ، وە ئەمەش بزانی ، خوا یەکیکەو پێناسەکانی زۆرن ، ئەوەش کە ئەرەتە لەو حەدەت دا .

جەمەعی ئەو فەرقەش ئەوە تە بزانی ھەموی ئەمانە وان لەزیری فەرمانی قەضاو قە دەری خواو و یستوئارە زوی ئەوا ، کەوا بو ئەلێ ئەمانیش چی خواپێ خۆشە وایکەن وە لەچی یزارە نەیکەن پاش باسیکی درێژ ، ئەلێت دواپلە ی خۆشەو یستی بریتی یە لە یەك گرتەو ی وستی (موجب) لەو یستی «مەحبوب» دا ، وە فەنا ی «ئیرادە» ی «موجب» لە ئیرادە ی «مەحبوب» دا . ئەلێ ئەم «الحادە» واتە یەك گرتەو ی

ویسته وه ئەم فەنایە «فەناو اتحادی» خوشەویستە تاییە ئەکانە، ئەلی فەنای ئەمانە ئەو، ئە
لەپەرستشی خوشەویستا فانی وە بیزارن لەپەرستشی کەسی تر لەو ئەترسن ولە کەسی تر
ناترسن ئومیدیان بەو و لەوداوا ئەکەن ئومیدیان بە کەس نیو لە کەس
داوانا کەن، پشتیان بەو بەستو و بە کەسی تر، ئەو هی گەیشتە ئەم فەنایە ئێتر
خوش و یستن و رق لی بون و لاین گیری و دوزمنی کردنی هەر لە بەری خوائەیی،
وە ئاینی ئەو بە نین و ئاشکرا هەر بوخودایە و بو پیغە مەبری خوشەویست، وە
خوای پیغە مەریان لە هەمو کەسی، ئەمانەت لە عەزیزترین کەس خوشتر ئەوێت.

کا کەلی ئەم فەنایە فەنایە لە نەفسی خوێ لە ڕینگە ی رەزامە ندلی خوادا،
وە ئاکامی هەموی ئەمانە، ئەو ئە کە لا الە الا اللہ بە و پەری زانین و یتێگە یشتە وە
بە کردە وەو بە قەصد بیرنە دی.

وە ناوەرۆکی ئەم (نەفی و ئیسباتە) ی لا الە الا اللہ ئەو خوێ بریتی بە لە فەناو بە قا
چونکە بە وشە ی لا الە، پەرستشی هەمو شتیکی داو ئە دواو و نە فی کردو وە بە
وشە ی الا اللہ خوائەتی خوائ هیشتو ئەو و بە قای خوائ ناسیو، وە بەم چەشنە
هەر درێژە ئەدات بە باس.

لە «تەلەفاظ الصوفیە» دا، زۆرشت ئەلی کە هەر لەوسەر چاوانە ی وەرگرتو،
لە گەل ئەو شائەلی.

فەناو بە قا، بە یە کتر وە بە سراون ئە میان ئەویان تەواو ئەکات. ئەلی ئەو هی
دەستی لەزەر قوبەر قی دنیا هەل گرت ئەو فەنای دنیا کە یەتی کەواتە، ئەو لا
بە راستی و هەق تیا یان ئەزب ئەو ش بە قا کە یەتی، ئەو ش هە قیقەت بآلی کیشا بە سەریا
و چاوی بە شوینی کەسی تر و هیچی تر وە نابی، جیگە دار واته بە دبل
وە جی نشینی بوخودا دانانی وە جگە خوا گوی بە کەس نادات، کەواتە لە خەلق
فانی بو وە بە هەق باقی ئە.

لە کتیی «معجم مصطلحات الصوفیە» دا ئەلی.

فەنا گۆرینە وە ی پیناسی ئادەمی زادی یە ئە، بە پیناسە کانی خودایی، بە وجۆرە ی
هەر کام لە پیناسە ناپەسە ندە کان لائە بات پیناسیکی خودایی ئە کاتە جی نشینی،
تاوای لی ذیت «يَكُونُ الْحَقُّ مَعَهُ وَبَصَرُهُ» کما نطق به الحدیث «خو ئە ییتە هیزی بیستن

و یینی ئەو: وەكۆلهحه دێی قودسی دایه، ئەلی نیشانهی دامهزرانی ئەم فەنایەش
ئەوێته، دەست هەل گری لە هەلمەت دان بەم لاو بەولادا وە لە ئومیدەواربون بەم و بەو
بۆیه دەست هینانی قانجاز وە خۆپاراستن لە زیان، بە لکو ئەلی جگە خوا پەنا بۆ کەس
نەبە ی وە داوا لە کەس نەکە ی ئەربە و جۆرەت لی هات و افەنا کەت ئەواو. هەر وە کو
وتم باسە کە زۆر دوور و درێژە، کورتە کە ی ئەوێته لە پێشا باس کرد وادوو جۆر
فەنا هەبە، یەکیکیان، خەلاتیکە و خواتەیدات ئەویش بریتی یە لە حالو ئەحوالێک
کە بە سەری خاوەن مەقامە کە دا دیت مەگەر هەر خوا بیزانیت وە پری لە بارە یە وە
باسمان کرد، دوو هەمیش، تیکۆشانه کانی بەندە یە بۆ ئەو ی شایستە ی ئەو مەقامە
پەیدا کات ئەویش بریتی یە لە خۆرازان دێنە وە بەو هەموو پێناسانە ی کە باس کران، ئەلی
مرووف ئەو هەموو پێناسە ناپەسە ندانە فەنا کات وە لایان بەری وە پێناسە پەسە ندە کان
بە دەست بیریتو بیان هێلێتە وە، بە قایان بەداتی، تا شایستە ی نزیکی ی لە خوا پەیدا ئەکات
وە خودا لە پێشا لە هەوارگە ی فەنادا ئەیکاتە میوان تاماوە یێک لە پاشان بۆ هەتا هەتا یە
لە مەزلی بە قادا جیگە و ڕیگە ی تایبەتی ئەداتی، وە بە ناوی بەکی لە خوشە و بیستان
لە مان و مردنا لە و ناز و نیعمەت و ڕێژ و پایە یە بەر خوردار ئەیت.

«ذلک فضلُ الله یؤتیه من یشاء».

«توحید»

(تەوحید) لە ڕوانگە ی ئیسلامە وە بریتی یە لە خودا بە یەک ناسین، واتە ئەو کە سە ی
شیایوی پەرستشە و ئەلی کورنوشی بۆ پەریت، وە بەدی هینەری گیان داران و
بی گیانە کانه وە بەدی هینەری وێنە و کە ونە هەمو ی، ئەو ی ئیمە عەقلان
پیی بشکیت و ئەوێش لەوزە ی ئاوەزی ئیمە دا نەیت، بی وێنە و بی نمونە یە وە هەر وە کو
خوی ئەفەرمی «لَیسَ کَمِثْلِهِ شَیْءٌ»، «تەوحید» ئەوێته بەزوان بلیت «لا اله الا الله» وە
بە دلێش باوەرێت لە سەری ئەوێت، کە، کەس خودانی وە شیایوی پەرستش نیە «الله»
نەیت، خودا خوی فەرمان ئەدات وە ئەفەرمی «قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ اللهُ الصَّمَدُ: لَمْ یَلِدْ وَلَمْ
یُولَدْ: وَلَمْ یَکُنْ لَهُ کُفْوَاً أَحَدٌ» لە بارە ی خودای گەر و وە لە پیغەمبەر پرسیار کرا، جا،
وە حی، «سروش» هاتە خواره وە، وە ئەم سورەتە ی هانی بۆ وەلامی ئەو پرسیارە.

بی گومان «توحید بهرانبهر، به شیرك یان به کفر وه ئیلحاد هاتوه»، شیرك واته هاوبهش
 بوخودا دانان، سا، یان به کیک یان دووستی یان ههزار، کوفر دزی باوه په، کوفر
 داپوشینی شتی راسته، کوفر به نمك حه رامي و نمك نه ناسی، واته کوفری نیعمه تیش
 نه و نریت. شیرك هاوبهش دانانه بوخودا، وه کو ئه وانیه (بوته) کانیاں دائه نا
 به شه ریک بوخودا، واته ئه مان په نایان ته برد به وان، که ئه وانیش په نا بهرن به خودا
 یان، ربانی کردن، له خودا به رستی دا، وه کو ئه وهی نو یزو چاکه بو ئه وه بکه ی خه لک
 به چاکت بزانی، ئه وه خوی شیرکه، واته شه ریک بوخودا دانانه، یان بری جار
 یارمه تی داوا کردنی راسته وخوی له پیرو مورشیدو پیاوچا کیک زیندو یان مردو،
 ئه وهش هه شیرکه، وه کو ئه وهی بلیت، ئه ی پیاوچاک یان ئه ی مەر قه دی قلان،
 فلان شتم له تو ئه ویت، ئه مه ئه گه ر به ونیازه بیت که ئه و پیاوچاکه، یان ئه و خاوه ن
 مەر قه ده، کاره که ت بۆبکات، ئه وه هاوبهش بوخودا دانانه، به لام ئه گه ر به و
 نیازه بیت ئه و به نده ییک خۆشه وستی خودایه، ئه ویش داوات بۆبکات له خودا
 ئه وه ئه کریت، له گه ل ئه وه شا ئه ی باوه رب له سه ری ئه وه بیت خودا له خۆی شته وه
 نزیکه، ئه ی ئه وهش بزانی ئه و پیاوچاکه، یان ئه و خاوه ن مەر قه ده گوناھی له سه ر
 نه، چونکه ئه وچ بکات، که توخوت نه زانی، به پی فەرمانی خودا هه ل سوپیت،
 شته که زوژناسکه، وه ئه ی له کاتی زیاره تی پیاوچا کانی زیندو، یان مردودا، مروف
 زور هوشیار بیت، تابه خورانی نه بویته موشریک وه ناگای له خوی نه بویت.

«ئیلحاد» خودا نه ناسین و، دان به وجودی خودا دا نه نانه، وه زور، به نی ئاده می وا
 هه ن لایان وایه، ئه م که ونه، وه ئه م هه مه گیان دارانه، هه روا له رینگه ی
 هه لکه و ته وه . هاتونه ته دی: وه هه رله خۆیه وه، ئه م جیهانه و ئه م کائاته،
 هه ل ئه سوپ، وه ریک خه رو هه ل سوپینه ریک نی، به لی له کاتیکا باوه رنا کات
 به وه ی بزماریک، وه یان جه رو جیگا جه ریک، له خۆیه وه به رریکه وت
 دروس بیت، که چی لای وایه خوی وه به ده نی خوی، به وه مه وه ده سگا
 سه رسوپینه ره وه، هه رله خۆیه وه به هه لکه وت، دروس بو، به لی ملیونه که س
 ئه م جه ره سه رلی شیوان، وه ئه لێن، چون فروکه، یان ته له فزیونیک له خۆیه وه
 دروس ئه ی، به لام له لای شه وه لایان وایه. دروس که ری فروکه وته له فزیونه که
 که ئاده می زاده هه رله خۆیه وه به هه لکه وت دروس ئه بیت،!!!!

- ١ «والهكم اله واحد لا اله الا هو الرحمن الرحيم»
- ٢ «الله لا اله الا هو الحى القيوم»
- ٣ ١. ل. م. الله لا اله الا هو الحى القيوم»
- ٤ «لا اله الا هو العزيز الحكيم»
- ٥ «شهد الله انه لا اله الا هو، والملائكة واولو العلم قائما بالقسط»
- ٦ «الله لا اله الا هو، لِيَجْمَعَنَّكُمْ اِلى يَوْمِ الْقِيَامَةِ»
- ٧ «ذلِكُمْ اللهُ رَبُّكُمْ لا اله الا هو خالق كل شئ فاعبدوه» .
- ٨ «اتَّبِعْ مَا اَوْحَى الْبِكَ مِنْ رَبِّكَ لا اله الا هو وَاَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ»
- ٩ «لا اله الا هو يُحْيِي وَيُمِيتُ»
- ١٠ «وما أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لا اله الا هو سبحانه عما يُشْرِكُونَ»
- ١١ «فَان تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللهُ لا اله الا هو عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ»
- ١٢ «حتى اذا ادركه الفرق قال آمَنْتُ أَنَّهُ لا اله الا الذى آمَنْتُ بِهِ بنوا اسرائيل»
- ١٣ «فاعلموا انما انزل بعلم الله، وان لا اله الا هو فهل انتم مسلمون ؟»
- ١٤ «وهم يكفرون بِالرَّحْمَانِ قُلْ هُوَ رَبِّي لا اله الا هو عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابِ»
- ١٥ «أَنْ اُنْذِرُوا أَنَّهُ لا اله الا أَنَا فَاتَّقُونِ»
- ١٦ «إِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى، اللهُ لا اله الا هو له الاسماء الحسنى»
- ١٧ «وانا اخترتك فاستمع لما يوحى إِنِّى اَنَا اللهُ لا اله الا أَنَا فَاعْبُدْنِى» .
- ١٨ «انما الهكم الله الذى لا اله الا هو وسع كل شئ علما»
- ١٩ «وما أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ الا نوحى اِلَيْهِ أَنَّهُ لا اله الا أَنَا فَاعْبُدُونِ» .
- ٢٠ - «وذا النون اذ ذهب مغاضباً فظنَّ انْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ اَنْ لا اله الا اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنِّى كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ» .
- ٢١ - «فتعالى اللهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لا اله الا هو رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ» .
- ٢٢ - «لا اله الا هو رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ» .
- ٢٣ - «الله لا اله الا هو له الحمد فى الْاَوَّلِ وَالْآخِرَةِ وَهُوَ الْحَكُّمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ» .
- ٢٤ - «وَلَا تُدْعُ مَعَ اللهِ إِلَهًا آخَرَ لا اله الا هو كل شئ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ» .
- ٢٥ - «هل من خالق غيرُ اللهِ يُرْزُقُكُمْ مِنْ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ لا اله الا هو» .
- ٢٦ - «إِنَّهُمْ كَانُوا اِذَا قِيلَ لَهُمْ لا اله الا اللهُ يَسْتَكْبِرُونَ» .
- ٢٧ - «ذلِكُمْ اللهُ رَبُّكُمْ له الْمَلِكُ لا اله الا هو اِلَيْهِ الْمَصِيرُ» .

- ٢٨ - «شديدُ العقابِ ذى القُطُوبِ لا اله الا هو اليه المصير» .
 ٢٩ - «ذلِكُمُ اللهُ رَبُّكُمْ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ لا اله الا هو فَاَنَّى تُؤْفَكُونَ» .
 ٣٠ - «هو الحىُّ لا اله الا هو فادعوه مخلصين له الدين الحمد لله رب العالمين» .
 ٣١ - «لا اله الا هو يحيى ويميتُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ اَبَائِكُمُ الْاَوَّلِينَ» .
 ٣٢ - «فَاعْلَمْ اَنَّهُ لا اله الا الله واستغفر لذنُبِك وللمؤمنين والمؤمنات» .
 ٣٣ - «هو الله الذى لا اله الا هو عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هو الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ» .
 ٣٤ - «هو الله الذى لا اله الا هو الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ» .
 ٣٥ - «الله لا اله الا هو وَعَلَى اللهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ» .
 ٣٦ - «رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لا اله الا هو فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا» .

بەم چەشنە سەیر ئەکەین قورئانی گەورە خۆی ئێلھام دەرو فەرمان دەری
 «تەوحید» وە ھەر قورئانە ڕێ ئێشان دەره بۆیە کتانیسی .

«تەوحید» درۆشمی ئاینی ئیسلام ، گەورە پیاوانی ئیسلام وریبەرائی مەزھەبە
 سەرەکی بەکان وە کارناسانی زانیاری «کەلام» ھەمویان تیکۆشان بۆئەوێ ،
 یەکتاناسی ، بێبەندە دەرونی موسولمانانەو ، وە بەباشی
 لە پێناسەکان و لە ناوەکانی خودا بکۆڵنەو و ڕافەیی کەن ، تاهێج جۆرە پرسیار و و رکەو
 دودلی ئێک لە دەرونی مروفی موسولمان دا جێگە نەبێتەو .

ئێمە وتمان سەرەتاو سەرچاوەی «تەوحید» ووشە «لا اله الا الله» یە ، واتە
 ھیچ کەس خوداو پەر وەردگار و شیاوی پەرستش نیە «الله» نەبێت ، تائێرە ی
 ئەم بایە ، پەيوەندی بەھەمو موسولمانیکەو ھەبە ، بەلام کاری سونی بەکان ،
 وەردە کاریکی تاییەتە ، ھەر لەم ووشە تەوحیدەدا ، واتە لە «لا اله الا الله» چۆن ،
 وە بۆچی ؟ .

ئێمە وتمان بناغە ی تەصەووف ، وە تیکۆشان و خەباتی تەصەووف ، بەردەوام بونە
 لە سەری (ذیکر) ، وە ئەم ذیکرەش لێرەدا مەبەست گوتنی «الله» یان «لا اله الا الله» یە ،
 چونکە وتمان ذیکر بەمەعنا ی ، قورئان ، وە نوێژ ، و یادکردنیش ، ھاتو بەلام
 ذیکری مەبەست ، لە تەصەووف دا ھەمان «الله» واتە ناوی خودا بردن ، وە یان
 «لا اله الا الله» واتە «تەوحید» .

و لەدای تەصەووف دا بەم ذیکری «تەوحید» ئەلین ، ذیکری «نەفی وە نیسات» ،

واته كه ئه ئێ ئی «لااله» ئه مه نه فی ئه كات ، واته هه یه خه دا یێ ئی كه ئه ئی «الا الله»
ئوه «اثبات» ، واته ئه سبانی ئه كات ته نها «الله» خه دا یه .

جا ئه م گوته ش ، هه روا ساده نه به ئكو به شیوه ی تابه فی خوی ئه نجام
ئه در ئی ، كه له باسی ، ووشه ی (ذیکر) دا به در ئی باسی ئه كه م ، به كور ئی ئه ئی ،
كه ئه ئی (الله) ، ته وا ی هۆش و بیروه سه ئی كو كاته وه : سه ری ئه وه ی ، كه كه س
شیوا ی په ر سه ئش نه ، وه كه س هه یه ده سه نه ، وه كه س ، وه وه ی «ئزه ئی و
ئه به دی» نه ، كه س خا وه فی پێناسی خه دا یی نه ... هه ئه «الا الله» جگه «الله» ،
ئه م و شه یه ، چ به ذیکری ئا شه كرا وه زمان «ذیکری جه ئی» ، وه چ به ذیکری ده رو ئی و
په نهانی وه له د لا ، «ذیکری خه فی» ، هه زارا نه وه هه زارا نه وه شایه د ملیونه و ملیونه جار
ئه و ته وه نه گاته راده یێك ، رێبوا ری رێگه ی ته سه وه وه : فه نا ئه بیئ ،
كه پێ ئه ئی ، «فه نا ی نه فی و ئه سبات» ئه وه نه ده بیر له وه نه كاته وه كه هه یه شێ ئی نه ،
وه هه مو شتی شیوا ی نه مان وه وه تا نه و تیا چونه «الله» نه بیئ ، ئه وه نه بون و تیا چونه ، ئه به نه
را سه قینه ، وه ته نها «الله» ئه مێ نه وه ، جا له م كاته دا یه ، كه شتی سه ری نه ئی ،
له نه ئی به كا ئی وه وه «هه سه ئی» وه له «ئه سه را ری غه یب» ، وه له به ره ی خه دا وه نه دی ،
وه له پایه ی به رز ، وه له و شته ی كه له ئیوا ئی سو فی مه سه له كا ندا به (نور) و به ره كه ت ،
وه خه ئا ئی گه وه ره ی خه دا وه نه دی ئا سه را وه ده سه ئه دات ، وه به ری جار ، ئه وه كه سه نه ی
كه خویا نه ، ون ئه كه نه ، وه به هه مو جو ری هه یه شو ئه وه وا ری ئی له خویا نه وه ،
هه سه ئ نا كه نه ، ته نه ات شو ئه وه وا له كه ون و كا ئی نا ئی هه سه ئ نا كه نه ، هه ر «الله»
یهو «الله» له به ره ی ئه وه خا له ی خویا نه وه به ری شت ئه ئی ، كه به لای ئا شه ره زایا نه وه ،
لایا نه وه رێبوا ری رێگه ی ته سه وه وه ، با وه ری له سه ر (وه خه فی وه وه) یان (هه لول)
«الحاده» ، له كا ئیكا هه یه چ كا می نه ، ته نها ده ره یی ئه وه خا ئی تیا چون و ون بونه یه ، واته
«فه نا» ، به ئام با شان رێبوا ره گه ره ئه وه «بۆ سه ری» خا له فی «به قا» واته مان وه ی
خوی ، یان «البقاء بالله» كه مان وه ی هه مو شتی به سه را وه به خوا سه ئی خه دا وه .
«ئیا می ره بیانی» . شیخ ته حمه دی فا رو قی كه به نا و بانگه ، به «موجه د دی» ، واته ،
تا زه كه ره وه ی ته ر یقه ت ، له هه زاره ی دو هه م دا ، «المجدد للألف الثاني» ، كه پا شی
شا هی نه قشه نه د «محمد ساء الدین» ، گه وه ره تر نه مه ردی مه ی دا ئی ته سه وه وه ،
به تابه ت له ته ر یقه ی نه قشه نه دی دا ، له كه ئیبه كا نیا ، كه به نا و ی «مه كو با ئی
ئیا می ره بیانی» به نا و بانگه ، سه به ره ت به م خا له فی «فه نا ی ته وحید» ،
به ور دنی با سی كرده ، وه ئه و ور ده كا ری یه ، بو كه سی با شه كه بیه و ی ئه ور یگا یه
بگه ر ته به ر ، به ئام ئیبه ئی ره دا ، مه به سه ئان ئه وه ته بزانی ته سه وه وه چ یه ،

نهكه تهوهی بزانی چۆن بیینه صوفی ، كهواته هه ره تهوهنده بهسه ، كه بزانی «تهوحید»
 گه وه ترین پایهی ته صه ووفه وه هه مویش كهوتن و خوداناسی و به هره مه ندیكی
 ته صه ووف ، له ته وحیده وه سه رچاوه ئه گرت ، له پری بازی ته وحیدناسی به وه ،
 به چه شنیكی گشتی ئه لێن ، «لااله الا الله» ته وحیدی «الوهیه ته» ، واته «الله»
 به تاكه وته نهاده نان ، وه ته وهی كه ئه لێن كهس شیای پهرستش نه وه كهس (خالیق) وه
 (هادی) واتهری به روری نوما نه ، كهس ره حمان وره حیم وه (محی و ممیت) وهتد
 نه واته خاوهنی تهویناس و ناوانه نه ، ته مهش «ته وحیدی ربوبیه ته» ، واته ته وحیدی
 خودایهتی «خاوهن بون» ، وه ته وهش كه بهنده خوی بداته دهستی خودا ، وه جگه تهو
 كهس نه پهرستیت ، وه ته وه ككولی هه به خوا بیت و خوی ته سلیمی تهو بكات ،
 وه جگه بۆنزیكی لهو ، وه پاریزگاری له پریگه تهو دا ، ئاوات و ئامانجیكی نه بیت ،
 ته وهش «تهوحیدی عوبودی به ته» ، واته ته وحیدی بهنده گی و بچوكی و غولامی خوت بۆ
 خودا . ئه ئی ته وهش بلیم پیناسی گه وه پیاوانی ته صه ووف بۆروون كردنه وه و ناساندنی
 «تهوحید» ، ته وهنده زۆره ، له ژماره نا ئی ، وه بۆخوی پتویتی به كتیك ، به لام
 ئه ئی ته وهش بلیم تهو ناساندنهش هه وه كو ناساندنی ته صه ووفه كهیه ، واته ههركامی
 تهو شتهی فهرمووه ، كه خوی زانیویهتی ، وه پریكی له وزه ی ناسینی ئیمه دا نه ،
 ته نهاته گه وه ترین عالیمو دانشمه ندیک ، كه شاره زانیكی تهوای له ته صه ووف دا
 نه بیت لێ تی ناگات ، ته وهی من بۆم پروون بویه وه ، ئیامی ره بیانی «له مه كتیواتدا»
 له هه مویان جوانتر وه پروون تر كۆلیویه ته وه ، وه خویشیان ته فهرمون ، پریك
 لهو گه وه پیاوانه نه گه یشتونه ته دواپلهی ته وحید ، له بهری ته وه ، هه ره ته وهنده یان
 فه ، مووه كه لی یان زانیوه ، ته نهاته سه بارهت به حه زره تی شیخ محی الدین عه ره بیش ،
 هه روا ته فهرمی ، وه ته فهرمی من خۆیشم له سه ره تا دا ، وام بۆده ره كهوت ، وه
 وام ته زانی ، ته مه دواپلهی مه قامی ته وحیده ، به لام ئیسته كه به لوطنی خودا (لهو پایه)
 به رزتریومه ته وه ، ته زانم هه م خۆم ، له وه بهر به هه له داچوم ، وه هه م زۆریك
 لهو گه وه پیاوانی ته صه ووف ، كه تائه و پایه خودا به شی داوون كه باسیان كردوه ، ههروه ها
 هه م له كتیبه كانی شیخ محی الدین وه هه م له مه كتیواتیشدا ناوی چه ن جۆریك له ته وحید
 نه بن ، وه كو «تهوحیدی ارادی» «تهوحیدی شوهودی» وه له هه موی به رزتر «تهوحیدی
 وجودی» ، كه ئیامی ره بیانی سه بارهت به م ته وحیده یانه ، كه زۆر ورده کاری ته كات وه
 كه سیكی تهویت لێ تی بگات .

«تەفرید» و «تەجرید»

تەجرید، ئەبیتە، روتاندنەووە دامالین، شت پێوەنەهێشتن. تەفرید، بەتاک دانان، بەتاک زانین، «رَبِّ لَا تُذَرْنِي قَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ» «انبیاء» ۸۹ بەلام لەروانگەیی تەسەووفەووە، قوناغ، یان چۆنیەتیکی کەبەسەری «سالیك»، پێواری پێگەیی تەسەووف دا دین، ئەم قوناغانە، وەکو تەوحید، تەزیه، تەجرید، تەفرید، وەزۆرشتی تری لەم چەشنانە، هی ئەو وەلی یانەن، کە لەقوناغی فەناتی پەریون، وەلەمەزلی بەقادا، جیگیربوون، وەهەردەمەیی لەدەسکەوت و خەلات و پایەیلک لەم پایەبەرزانە، لەلای خواوە خەلات ئەکرین، وەبەهۆی پاکیی و بەندەگی خویانەووە دەسگیران ئەبیت.

لەکتیی (مدارجُ السالکین) دا لەبەشی فەناو بەقادا، پەنجە بۆ تەجرید و تەفرید رانەکیشتی وەئەلی، ئەم فەناو بەقایە، حەقیقەتی «تەوحید» ن، و حەقیقەتی «بەراء وەولاء» وە «مەحوووە ئیسبات» وە «تەجرید وە تەفرید».

ئەلی «فیتجرد عن عبادة ماسواه، ويفرده وحده بالعبادة، فالتجرید نفی والتفرید اثبات، ومجموعهما التوحید».

ئەلی، ئەو بەندەییە خۆی دائەمالی لەپەرەستنی هەموشتی جگەخوا، وەبەتەنەها ئەو ئەپەرستی، کە وابو «تەجرید» لا بردن و دامالینە، واتە «نەفی» یە وە «تەفرید» ئیسباتە، لەویانا لائەبات و دەرئەکات و دائەمالی، واتە جگە لەپەرستنی خوا هەموشتی دەرئەکات و دای ئەمالی، لەم یان دا کە تەفریدە «ئیسبات» ه واتە دامەزراندن و دامرکاندن بەندەگی و پەرستەنە بوخوا، واتە دل و دەرون تەنەها خوائە پەرستن وە ئەو بەتەنەها کە سێک دائەنن شیاوی پەرەستەنە. لەشونییکی تری ئەم کتیبە دا باسیکی تری هەبە کە ئەویش هەر پەنجە پراکتیشانی تیا بە بۆلای «تەفرید»، ئەو باسەش هەر لەبەشیکی تری باسی فەناو بەقادایە، ئیمە عەرەبیە کە ی ئەنوسین بۆ ئەو هی ئیو ئەگادار کەین لە پێشەکیە کە ی، تائەگاتە سەری باسی تەفریدە کە کە پەبوەندی بەباسە کە مانەووە هەبە، ئەلی. «وَأَنَّ أَوَّلَى النَّاسِ بِاللَّهِ وَرُسُلُهُ وَكُتُبُهُ وَدِينُهُ، أَصْحَابُ الْفَرْقِ فِي الْجَمْعِ، فَيَقُومُونَ بِالْفَرْقِ بَيْنَ مَا يُحِبُّهُ اللَّهُ وَيُبْغِضُهُ، وَبِمَا يُرِيدُ وَيَنْهَى عَنْهُ، وَيُؤَالِيهِ وَيُعَادِيهِ عِلْمًا

وشهۆدا واراڤه و عَمَلًا، مع شهودهم الجمع، لذلك كله في قضائه وقدره ومشيته الشاملة العامة، فيؤمنون بالحقيقة الدينية والكونية، ويعطون كل حقيقة حظها من العبادة.

فحظ الحقيقة الدينية، القيام بامرّه ونهيّه، ومحبة ما يحبه، وكراهة ما يكرهه، وموالاته من والاه، ومعاداة من عاداه، واصل ذلك الحب فيه والبغض فيه.

وحظ الحقيقة الكونية. «افراڤه» بالافتقار اليه، والاستعانة به، والتوكل عليه، والاتجاه اليه، (وافراڤه) بالسؤال والطلب والتذلل له، والخضوع والتحقيق بانه ماشاء كان، وما لم يشأ لم يكن...، ولا يملك أحد سواه هُمّ ضرّاً ولا نفعاً ولا موتاً ولا حياةً ولا نشوراً.

به لى: بهم جوړه سه بارهت به به شى «حقيقه نى كه وى به»، له خوا به دره ستيدا به نجه له كيشى بو ئه م باسى «ته فريده»، ئه لى، ئه لى خوا به ته نها كه سى دابنى كه به نده كان كه لكان لى بكه وى ت، وه خويان به ران به رى ئه و، به هه ژار دابنن، وه داواى، يارمه نى لى بكه ن «ئهم كه لك لى خستن وهه ژارى به: ته نها بو مادده: سه رمايه نيه، بو هه موجوده كه لك لى كه وى تيكه وشياوى داواى يارمه نى لى كردنيكه» ئه لى هه رته وه داواى يارمه نى لى ته كرى، پشتى پى ته به سرى، په ناي بو ته برى، داواى لى ته كرى وهه رته وه شياوى ته وه ته، مروف خوى به ران به رى ئه و، به زاروزه بون دانيت، وه ئه لى باوه رى ئه و رى يواره له سه رى ته وه يى ت، ته وه لى ته وويستى كراوه و، ته وه شى كه نه ويوست ناكريت، وه جگه ئه و، كه س ناتوانى زيانى بگه يى تى و قانجازى بگه يى تى و زيانى پى به خشيتو، پاش مردنيش زيندوى كاته وه، جائه مانه هه موى له چوارچيوه لى (ته فريدا) به، ئه م ته نها ته وه ته نها ته وه، ئه يته ته فريد، ته نها ته وه ته توانى قانجازت ده ست خات، ته نها ته وه ته توانى زيان ت لى دات، ته نها ته وشياوى به ره ستينه، هتد...

له كى تى «المعجم الصوفي» داته لى. «التفريد مرحلة يصلها السالك بعد التجريد، فإذا حرد السالك عن قلبه وسره الكون واليسوى، أفرد الواحد».

واته، ته فريد قوناغنيكه كه رى يوار پاش ته جريد ته بگاتى، ته گه ر رى يوار هه موى ئه م جيهانه وه هه رچى، جگه خودايه، له دل و ده روى خوى لاي برد وه تورى دا، ته و كاته، ته وه ته نها خودايه به تاكل و ته نها داناوه، «افرد الواحد». خواى به تاكل داناوه. له كى تى «اللمع» دا، ئه لى، ته فريد بريتى به له به تاكل و ته نها دانانى خوا له وه دا هه رته وه كه دروس كران و تازه بابە نى به نى به سه رانه هاتوه، وه هه رته ويشه هه رگيزاوه هه رگيز هه ربوه، جابه م چه شنه راسته قينه لى «فهردايهت»، هاتوه ته دى.

هه ره له وکتییه دا ئەلی، پری له گه وره پیاوانی ته سه ووف وتویانه، «له ناوی موسولمانانی خواوه ن باوه پردا «موحد»، واته خوا به یه ك زانان، زۆرن، به لām خوا به تاك زانان له ناوی «مُوحِدین»، دا، كه من. ئەمەش دەقی وتنه كه یه «الموحدون لله من المؤمنین كثير، والمفردون من الموحدين قليل».

له پاشان ئەلی، (تەفرید) بریتی یه له وشته نهینیا نهی، بۆریوارانی دهرون پاك ده رته كه ون، وه خوا به قی خوا بان به ته واوی بۆ ده رته خات، واته به و ده ركه وتنه كه بۆ دل ده رته كه وی، ئەلین، «التجرد للقلوب»، له كتی «معجم مصطلحات الصوفیه» دا ئەلی، ته جرید بریتی یه له پاك بونه وهی دلۆ ده رونی به نده له هه موشتی، جگه له خوا، واته ئاشكرا و ده ره وهی خوی دامالی، له هه رچی جو ره داوا كردنیکی ماددی هه یه، وه ده رونی خۆشی دامالی له هه رچی داوا كردنیکی مه عنه وی هه یه. له م جیهانه چاونه پرێته هه یچ، وه نه ویشی كه هه یه ته گه ر له ده ستی دا، داوای بژاردنه وهی نه كات، واته بیر له وه نه كاته وه، خوا پاداشی بداته وه نه له م جیهان ونه له وجیهان، به لكو نه وه یشی هه یه ته گه ر له ده ستی دا، یان نه و په ره ستن و كار ه چاكانه یشی كه نه یكا، بۆ پاداشی نه كا، نه له م دنیا ونه له و دنیا، وه داوای بژاردنه وهی له خاونه كا، نه له م دنیا و نه له و دنیا، به لكو هه رچی هه یه به یی خوی بزانیته وه هه رچی ته كا له نچا كه و به نده گی و په ره ستن، هه ربۆ خوی بكات، نه ك بۆ هه یچی تر، هه ره ها له كانگه ی دلۆ وه داخوازی مه قام و پاداش نه كات، وه نه وخه لاتانه ی كه نه كریته و نه مه قامانه ی ته یگاتی، دلیان نه داتیو هۆشی هه رلای خوا بیته. ئەلی ته فریدی ش نه وه ته، خوا په ره ستی یه كانی ته نها هه ربۆ خوا بیته، نه له خوی باقی بیته، واته بۆ نه فسی خۆی كر دبیته، وه نه به ته مای سوپاسی خه لك بیته، كه خه لكی كر دبیته شه ریکی خوا له عیباده تا، واته نه خۆی ونه خه لك نه كاته هاو به شی خوا په ره ستی یه كه ی، وه هه ر ته نها بۆ خوا بیته، نه دلی به كه س بكریته وه، وه نه له كه سیش دووری بگریته و بترسی، دلی هه ربه خوا بكریته وه، ته نها له خواش بترسیته. له كتی «الفاظ الصوفیه» دا ئەلی.

خواوه نی (تەفرید) نه وه ته واله گه لی خوا دا، په نای هه ربه خوا به، په ره ستی هه ربۆ خوا به، هه رچی ته كاله رتی خوا دا به، ئەمەش هه ل ویستیکی (تەفرید) ه، نه ویش نه وه ته جگه خوا كه سی تری له گه ل نیه.

وه (تەجرید)، ئەو ته به هه مو جوړی پشت له جیهان و هه رچی له جیهان دایه هه لکات، وه گوئی نه داتی و چاوه روانی سه رمایه و پاداشی نه ئی، نه بو ئیسته و نه بو ئاینده، «تەجریدی» ئەو برینی به له وهی که له کانگای دهرونه وه خوئی دامالی له و یست و نه ویستی ئەو حال و مه قامانه ی که هه به ئی، نه داوای هی تر بکات، نه له وهی که هه به ناسو یاسی بکات، ئەو هی خوابوئی ئەکات وه خواهیدا ئەو هی به لاوه چاک ئیت و به وه دامرکی.

ئەلی تەفرید به تەک دانانی خواهیه و، تەجرید دامالینی دلۆده رونه له داوا کردن. له پاشان ئەلی، تەجرید و تەفرید و تەوحید هه موی وشه ی جوړا و جوړن بو په لک واتا، وه به کمه عنا، ئەو هی ئەتوانی لیکیان جوئی کاته وه، ئەو خوابی داو و خه لات کرا وانه ن که خوا له م خه لاتانه به رخور داریان ئەکات.

له داوایی دا ئەم لیک دان و هیشه ئەنوسم که له زۆربه ی کتیبه کانا هاته وه، ئەلین و تراوه «التَّجْرِيدُ أَنْ لَا تَمْلُكَ، وَالتَّجْرِيدُ أَنْ لَا تَمْلُكَ» واته، تەفرید ئەو ته، جگه خوا هیچ شتیکی تر نه ت کاته به نده ی خوئی، واته به نده ی سامان و سه رمایه و پایه و مه قامی دینی و دنیایی نه ییت، ته نه به نده ی خواهییت.

وه تەجریدی ش ئەو ته هه ول نه ده ی بیه خوا وهی مال و مه قامی دینی یان دنیایی، وه داخوازی، خوا وه بون، له دل دامالی، واته ئەو هی هه ته به هی خوا ی بزانی وه له وری به دا خه رچی که بت که خوابی خو شه، وه قهت له دل جیگه ی نه که یته وه، دل جیگه ی خوش و یستی دنیای و قیامهت نه، به لکو ئەلی له هه مو خواز و داخوازی دای مالی، جگه له خوشه ویستی خوا و ره زامه ندی خوا هیچی تری تیا نه ییلی.

تەزیه:

تەزیه: - وشه ییکی عه ره ئی به، به واتای دورخسته وه، وه به پاک پشان دانی شت له هه مو له که و عه بیکه، لیره دا مه به ست له ته زیه یی خوا ی گه و ره به، بیگومان خوا ی گه و ره پێ ناوی ئیمه له عه یب دوری خه ی، ئەو خوئی ئی عه یبه به لکو دورخسته وه ی

نېسبەت دانی عەیب وکەموکۆرپی خوایش ھەرکاری ئیمەنیە، چونکە نېسبەت لێدانی عەیب وکەمایەتیش ھەل ناگری، ھەروەھا تەنزیه، بەرانبەر تەشبیہ دیت، کە ئەمیش پەيوەندیکی بەباسەکەمانەو ھەبە، چونکە مەبەست ئەوە تە خۆای گەورە تەشبیہ بەھیچ شتی نا کریت «لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ»، «شوری» ١١٠.

جا لەروانگە ی تەصەووفەو، شتە کە ناسکەو جیاوازی ھەبە، لەم لێک دانەو ھ ی زمانەوانی یە.

ھەروە کۆسە بارەت بە تەو حید، یان تەجریدو تەفرید، یان ووشە کانی تری بازاری تەصەووف، وتمان، ماو ھەبە لەنیوانی ئیانیك و ئیانیكا، ئیانی تەواو دامەزراو لەسەری (عین الیقین) و (حق الیقین)، ئانیانیکی دانەمەزراو، ھەروا فەرق ھەبە لەنیوانی تەو حیدی وەلی یك و موسولانیکی باش دانەمەزراو دا، یان تەو ککول یان صەبر،.. لەروانگە ی صوفیك و کەسیکی ترەو ھتد... جا ھەربە و جۆرەش تەنزیه کردن تاتەنزیه کردن، فەرقی ھەبە، ئەگینا ئیمە ھەرچۆن بیرکەینەو ھەلک ئی دین ییت یان دین دار، خوا ھەروە کۆ خۆی وایە، ئیمە دەستە دەستە دین و ئەرۆین، ئەو ھەربەردەوامە، بو ھەر ئەیش ییت صەد سالی پاش ئەمرو ئەمانە ی کە ھەین، تاقان نەماوین، خوایش ھەروە کۆ خۆی، خوایشکی ئەزەلی و ئەبەدی یە، بەلام مەبەست لەم تەنزیه ی تەصەووفە، دامەزراندنی ئەم باوەرە تە لەکانگە ی دەرونا، زۆرکەم لەنوسەرانی کتیبە کانی تەصەووف، خۆیان داو ھەم باسە، بەراستیش صوفیەکان بەدەگمەن باسیان کردو ھ، چونکە لەو ناچیت بریتی ییت لەحالیکی تاییەت، بەلکو عەقیدەو باوریکە، کە ئیانی موسولان بئەوتر ئەکاتەو ھ. کەوابو لێرە دا مەبەست ئەوە تە مروفی دین دامەزراو و باوەر تەواو ئەبی لەکانگە ی دلەو باوری لەسەری ئەوە بی کەخوا لە ئەزەلەو ھەربو ھ، ئەزەل و شەیی کە بەرانبەر بە ئەبەد، ئەزەل بو ئی سەرەتانی رابوردو یە، ئەبەدیش بو ئی پایانی ی داھاتو یە، باوەر کە لەسەری ئەو بو خوا ھەربو ھ، کەواتە خوا مۆنەرز ھە لە تازە بەدی ھاتن (حادث) ئەمەبو یە تەنزیه لە (حادث)، خوا وەکو ھیچ شتی نیە و ھیچ شتی نیە وەکو خوا ییت، ئەمە تەنزیه لە تەشبیہ، و ھەمە تە کە خواخۆی لەسورە ی شوری ئایەتی یازە دا ئەفەرمی «لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ» ھیچ شتی نیە و نیە ی ئەو ییت، و ئەو ئەبیسیتوزانیە، کەواتە تەصەوور نا کریت، یان بری لەموشریکەکان و ئەوانە ی لەدژی پێغەمبەر یون بری پێناسیان بو خوا

دائه نا، وه کو ئه وهی بلین، کوری ههیه، یان بلین، فقهیره، یان هه رجۆره شتی له م
 بابته تانه، ئایهتی (١٨٥) صافات، هاته خواره وه «سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ»،
 واته ئه ی موخه مه د خوی تو خواییکی بهرزه، وه دوره له ویناسانه ی که ئه رجۆره
 که سانه بۆی دانه ئین، واته هاوسه رو هاو جۆرو هاو جینسی نه، «لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ
 لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ»، به لێ عه لیم، واته زانا، سه مبع یستیار، به صیر بینا... هتد... به لام
 ئیمه هه رگیز نازانین ئه و زانانی و بیستن و دینه ی خودا چۆن چۆنه، وه ناتوانین
 ته صه ووری بکهین، که واته ئه وه ته نزیه، ئیمه ته نزیه ی ئه کهین له وه ی بزانی چۆن
 ئه بیست و نه بین، جا ئه م ته نزیه کردنه خو وه نه یی ئه گهر نه یکهین نای، به لام
 مه به ست دلی خو مان و باوه ری خو مانه، ئه یی له و خه یالانه پاک یته وه، ئه گینا خوا
 پێویستی به ته نزیه ی ئیمه نه، ئه و خوی مونه ززه هه و دووره له و جۆره پیناسی ئیمه به،
 که واته، ته نزیه دامه زرانی هه موی ئه م باوه رانه یه له ده رونی رپێواردا، هه روه ها له دل و
 ده رونی خو نا دور خستنه وه ی خودا له هه رچی جۆره پیناسیکی ئاده می زادی یه، وه
 ئه و خوی تا کو ته نه یه هه رله قه دیمه وه هه رله ته زه له وه، به ناوو به پیناس و به ذاتی خوی،
 به و جۆره ی که خوی و یستویه تی (لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ). که واته ئیمه
 هه رگیز ناتوانین، ذات و پیناس و ناوه کافی خودا، به و جۆره ی که هه ن بیان ناسین،
 سه باره ت به ناوه کانیش، ئه وانه ی که هه ر ناو و وه کو الله یان له به یتی عه قلی خو مان
 لێکیان ئه ده ینه وه، ئه یته که سیك که شیای ته وه ته بینه غولام و به نده ی، وه
 بی په ره ستین. رَبِّ تَه وَ ته خاوه نی مال و گیان و ژیا ئمانه، یان پیناسی تری وه کوره ززاق و
 که ریم و سه مبع، ئه م جۆره ناوانه شی ته وه نده ته زانین که ریم، بۆ به خشه ندگی یه و
 ره ززاق بۆ رۆزی به خشینه و سه مبع بو یستیار ی یه و، به م جۆره، ئه گینا چه نو چۆنی
 نازانین، به لام سه باره ت به ذاتی خوا، وه ئه وشته ی که خاوه نی ئه م ناوو پیناسانه ته،
 هه ر ئه وه ته، ئه زانین راسته که خاوه نی ئه م ناوو پیناسانه ته، باقی تری هه ر ئه وه ته
 که خوی فه رمویه تی، لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ وَسُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ
 الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ، که واته هه یچ شتی وه کو ئه ونیه، وه ئه و دوره له ویناسانه ی که
 نه فامان و خوانه ناسان بۆی دانه ئین، وه له ویناسانه «مونه ززه هه» وه صوفی یه گه و به کان
 له مه قامه هه ره بالا کاندان، ئه م چۆنیه ته ی که با سمان کرد، له دل و ده رون و، ره وان بیان دا
 جی گیر به وه دامه زراوه، وه چۆنیه تی ئه م خه لاته و، به ره هم و تام و چیژه که ی وه
 ده ست که وته مه عه وه ی به کافی مه ر هه ر خو یان بیزان.

«عبودیه»

«عبودی یەت»، کوردی یەکە ی ئەیتە بەندەیی، غولامی، کۆیلەیی، بەلام لەروانگە ی تەصەووفەو مەقامی گەورە پیاوان و ئەولیاکانە. (عبودی یەت)، بەرانبەری (روبوی یەت) دیت، کە بریتی یە لەخواوەنی، یان، خواوەنیەتی.

بێگومان ئیمە هەموومان بەندەین، واتە عەبدی خوداین چ بەندەییکی لاری گرو چەوت، وە چ، بەندەییکی راست و پاڵ و خواپەرست، بەندەنی وەکو بری پێناس نیە. بە هەلسان بەکاری جایی تە عەبد، وەکو «مؤمن»، خواوەن باوەر، ئەگەر باوەری نەبوو مؤمن نیە، یان موسولمان ئەگەر ئاینی موسولمانی قبول نەکرد موسولمان نیە، کەچی عەبد بیهوێو نەبیهوێ (عەبدە).

بەلام ئەم بەندەنی یە کە ئیمە سەبارەت بەو باس ئەکەین، قول تریشە لە تەنها موسولمان بون و باوەر هاوردن، بەلکو لەروانگە ی تەصەووفەو مەقامیکی هەر بەرزە، چونکە تەنها بەندەنی پروت نیە، بەلکو هەستانە بەسپاردەنی بەندەنی، بەوجۆری کە خواپیی خوشە.

لەروانگە ی زمانەوانی یەو وە وشانە ی کە لە (عەبد) وە سەرچاوە ئەگرن واتە، لەخیزانی ووشە ی (عەبد) وە، جیا ئەبنەو وەکو، عیباد، عابد، ئەعبود، نەعبود، هتد.. لە دوو وەد و شە زیاتریان، لەقورئانی پیروزدا هاتو.

عبودی یەت، کە مەقام، وەیان، پلەینکە کە پیاو پێ گەشتو گەورەکانی تەصەووفی ئەگەنی، هەموو حال و مەقامەکانی تریش ئەگرێتە بەر، چونکە هەمویان لە چوارچێوە ی بەندەیی و خواپەرستیدا کۆتەبنەو، ئەو ی خواوەنی زوهدە، یان تەو ککول، یان خواوەنی باوەرە، بێگومان هەم ئەنی بەندەیی ت و هەم بەجی هیئەری نەرتی بەندەنی، واتە «عیادەت». بەلام ئایا ئەو ی خواوەنی عبودی یە تە کی یە؟، وە ئەم عبودی یە تە چەن جۆرە یان چەن پلە یە؟.

یەکەم شت سەرئەکەین خوای گەورە کە ناوی مەقامی پێغەمبەرەکان ئەبات وەرەزامەندنی سەبارەت بەوان پیشان ئەدات بەووشە ی «نعمُ العبدُ» دەست پێ ئەکات، واتە (چاکترین بەندە)، جا ئەو چاکترین، بریتی یە لە عبودی یە ت، یان

كه سه بارهت به پێغه مبهري گهوره كه باس نهكات، ئهفهرمی «سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ» (١٧) (١) یان ئهفهرمی «فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ» (٥٣) (١٠) «أَنزَلَ عَلَىٰ عَبْدِهِ الْكِتَابَ»، (١٨) (١)، وه زۆرشوینی تر که به عهبد ناوی (محمد) نهبات، درودی خوای له سهر، یان كه سه بارهت به ئه یوب وه سوله یمان ناو نهبات، «نِعْمَ الْعَبْدَانِ لَهُمَا» «ئهفهرمی، وه ههروه ها سه بارهت به زۆریك له پێغه مبهره كان».

ئهمانه هه موی پێشاندهری پایه ی (عهبدی یهت)، واته بهنده یی به لای خواوه.

نیشانه ییکی تر بو ئه وه ی كه هه مو عهبدی عهبدی نه ئه وه ته کاتی شه یان هه ره شه نه کات وه ئه لی ئه رومه بن کێشه ی بهنده کانت، وه فریویان ئه ده م، خوای گه وه ئه فهرمی، ئه وه ی كه به راستی بهنده ی من بو، تۆ ده ره قه ناییت، وه هیه چت بۆنا کری، جائه وانه، ئه و گه وه پیا وانه، كه خویان ناسیوه و ئه یان دامه زراوه وه بریتین له وه لی یه كان، وه پیا وه زۆر خوا به رسته كان، جا خوا، به شه یان ئه فهرمی «إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ» (١٥) (٤٢)، واته ئه وه ی به ته وانی بهنده ی من ییت، تۆ ناتوانی له ری لای ده ی.

ههروه ها له شوینیکی ترا ئه فهرمی «إِنَّ الْأَرْضَ يَرثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ». ههروه ها له باسی بهنده ی چاكا ئه فهرمی «التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ» (٩) (١١٢) (یان) (تائبات) عابدات» (٦٦) (٥).

لێره دا باسی ئه وانه ته كه خوا به رسته ئه كهن، واته بهنده یی به جی دێرن، وه له زۆر شوینی تری قورئاندا ستایشی بهنده ی چاك و خوا به رست كراوه، كه به راستی شیه ی بهنده ی خویانیان، بر دوه ته رینگاوه، با بزاین له روانگه ی سه رچا وه كانه وه ئه م به ندانه چهن جۆرن، وه سه بارهت به و مه قامه چی و ئیزرا وه، وه ئه م وشه ی عوبودی به ته له كێشه كانی ته صه ووف دا جۆن لێك درا وه ته وه.

(قوشه یری) له ریساله دا، له م باره وه باسی كرده وه ئه مونه ییکی زۆر له با وه پری گه وه پیا وانی ته صه ووفی سه بارهت به عوبودی یهت نوسیوه.

ئه لی، له «ئه با عمل ده قفاق» م بیست، ئه ی فهرمو، عوبودی یهت ته واته وه له عیادهت، واته، له پێشا، «عیادهت» دیت له پاش ئه و «عوبودی یهت»، له پاش ئه و (عوبوده)، ئه لی عیادهت کاری موسلمانان یی ساده و تیکرانی یه، عوبودی یهت هی

هه‌ل‌بژێراوانه، به‌لام (عووبده) پله‌ی تاییه‌تی تاییه‌ته‌كانه، واته‌ ه‌ی‌ خوا‌ناسه
هه‌ل‌بژێراوه‌كاني ناوی هه‌ل‌بژێراوانه.

هه‌روه‌ها ئه‌لی، لێم‌بیست ئه‌ی‌گرت عیباده‌ت ه‌ی‌ ئه‌وانه‌یه‌ خوا‌وه‌نی «عِلْمُ
الْیَقِین» بن، عووبدی‌یه‌ت ه‌ی‌ ئه‌وانه‌یه‌ خوا‌وه‌نی «عَيْنُ الْیَقِین» بن، به‌لام عووبده
ه‌ی‌ ئه‌وانه‌ته‌ که‌خوا‌وه‌نی «حَقُّ الْیَقِین» بن.

هه‌روه‌ها ئه‌لی، «عووبده»، ده‌س‌هه‌ل‌گرتنه‌ له‌ «إِخْتِیار»، واته‌ (هه‌ستی
ویستونه‌ویست)، ده‌رباره‌ی «هه‌رچی که‌ له‌و‌که‌سه‌ روو‌ئ‌ه‌دات.

له‌زمانی‌ دا‌ النونه‌وه‌ ئه‌لیت، عووبدی‌یه‌ت یریتی‌یه‌له‌وه‌ی، بیته‌ به‌نده‌ی خوا به
هه‌م‌وجۆری وه‌ له‌هه‌مو‌حالی‌کا، هه‌روا که‌ته‌و خوا‌وه‌نی تۆو خودای تویه به‌هه‌م‌وجۆری
وه‌له‌هه‌مو‌حالی‌کا. ئه‌لی «جه‌یری» وتویه‌تی، به‌نده‌ی نیعمه‌ت زۆرن، به‌لام به‌نده‌ی
خوا‌وه‌ن نیعمه‌ت که‌من، «وانه‌ خه‌لک زۆریان کۆیله‌ی سه‌رمایه‌و سامان‌و ده‌سه‌هات‌و
ده‌سه‌که‌وته‌کافی تری ئه‌م‌جه‌یه‌ن، وه‌کو‌پایه‌و پله‌ی دنیا‌ی، بی‌گومان ئه‌مانه‌ هه‌م‌وی
له‌چارچۆیه‌ی نیعمه‌ت‌دان، به‌لام ئه‌وانه‌ی ئه‌به‌نه‌ کۆیله‌ی خوا‌وه‌نی ئه‌م‌نیعمه‌تانه‌ که‌
خوا‌ی‌گه‌وره‌یه‌، که‌من».

پێغه‌مبه‌ر درودی خوا‌ی‌له‌سه‌ر ئه‌فه‌رمی، به‌ده‌بخت ئه‌و‌که‌سانه‌ن، ئه‌به‌نه
کۆیله‌ی، دره‌م‌ودینارو پۆشاک‌و‌کوتال.

هه‌روه‌ها ئه‌لی «عبد الله بن منازل»، وتویه، به‌نده‌ به‌نده‌ی خوا‌یه‌، تا ئه‌و‌کاته‌ی
خه‌مه‌تکاری تاییه‌ت بو‌خۆی‌ پائه‌گرت، ئه‌و‌کاته‌ی خه‌مه‌تکاری‌کی بو‌خۆی‌ گرت،
ئێتر له‌چارچۆیه‌ی به‌نده‌ی خوا ده‌رچوو وه‌ده‌ستی له‌نه‌ریتی به‌نده‌ی هه‌ل‌گرتوه‌.
ئه‌لی، وقیل «العُبودیة شُهودُ الرُّبُوبیة»، واته‌ به‌نده‌ی ئه‌وه‌ته‌، چاوی بکه‌و‌یته‌ خوا‌یه‌تی،
واته‌ ئه‌گه‌رزانی خوا‌یه‌تی کامه‌تاو چۆنه‌، ئه‌زانی به‌نده‌ی ئه‌ی‌ چۆن بیت.

وه‌ ده‌یان باوه‌ری‌تری گه‌وره‌پیاوانی ته‌سه‌ووف، که‌ قوشه‌بری په‌نجه‌ی
بو‌کی‌شا‌ون.

له‌کتیپی «الفاظُ الصُّوفیة» دا ئه‌لیت، صوفی‌یه‌کان ووشه‌ی «عهد» به‌کار‌ئ‌ه‌به‌ن،
بۆمه‌قامی (عووبدی‌یه‌ت) هه‌روه‌ها که‌ ووشه‌ی «رب» به‌کار ئه‌بریت بو‌مه‌قامی
«روب‌ولی‌یه‌ت».

ئەلێ، عوبودی یەت دانراوه بۆبەندە صالحەکان، کاتی که خوا ئەم خەڵاتە ی دایەبەندە یێک خۆی سەری ئەمخات، وەهەرچی ئارەزووی ئەفسە لەوی دور ئەخاتمە، وەهەوای ئەفسی لەناو ئەبات، ئەوکاتە لەناوی نازو نێعمەتی خۆیا ئەم دیوو ئەودییو پێ ئەکات، ئەنجاتە نێعمەتیکە وە تەنانەت خۆیشی لەیاد ئەچیتە وە، وە خوانە ی، هیچی تری لەیادنامینی، وەبیری لای هیچی تر نیە.

وہ ئەمانەن خوا دەربارەیان ئەفەرمی «نِعْمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ».

لەکتیی «معجم مصطلحات الصوفیه» دا، سەبارەت بە «عەبد» «عوبودە»، «عوبودەت»، باس ئەکات. ئەلێ عەبد کاتی عەبدی راستەقینە یە، دلی ئەو جگە خوا هیچی تیانە یێت، جائە وکاتە پێ ئەوتری «عبد الله»، هەروەکو لەقورئاندا دەربارە ی حەزەرەتی عیسی درودی خۆی لەسەر ئەلێ، «قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا» (مریم) (۳۰).

ئەلێ، خۆی گەرە بەشتین ناوێک که بەبەندە چاکەکانی خۆی فەرمو، ووشە ی «عەبد» ه. وەکو «عِبَادٌ مُّكْرَمُونَ» وە «نِعْمَ الْعَبْدُ».

ئەلێ، کاتی که پێغەمبەر، درودی خۆی لەسەر بەهۆی شەونەخەوتن و شەونویژ کردنە وە پێ ئاوسابون، لی یان پرسی، ئە ی بەیامبەری گەرە، تۆمە گەر خۆدا خۆی موزدە ی نە داویتی که گوناھی ئاینده و لەو پێشی بەخشییوی؟ ئێر بۆ وائە که ی بەخۆت؟ لەو لاما فەرموی «أَفَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا»؟ ئایا بەندە یێکی شوکرانە بۆ ئەم؟

پێغەمبەر ئەفەرمی، خرابووە دەستی خۆم، بێهۆی، پێغەمبەر یێکی پادشایم، یان پێغەمبەر یێکی (عەبد) بەندە، بەلام من خۆم ئەو م هەلێژارد وە بە جیبرە ئیلم گوت ئەو م پێ خوشە پێغەمبەر یێکی بەندە م. جائە مە تە مە قامی بەندە ی.

سەبارەت بە عوبودە ئەلێت، (عوبودە) بریتی یە لەخوا بەرستیێک که بەهۆی گەرە یی خوا وە خوشە و یستی خوا وە شەرم کردن لەخوا وە ئەنجام بەدری، وە ئەم پایە یە لە پایە ی عوبودی یەت بەرزترە که ئەویش لە پایە ی عیبادەت بەرزترە، ئەلێ عیبادەت بە لەش ئەنجام ئەدری، وە شوینی عوبودی یەت پۆخە واتە روح ئەنجامی ئەدات، بەلام عوبودە، بە «سیر» ی مروف ئەنجام ئەدری، «باسی سیر» لەکاتی باسی تەریقەتی نەقشبەندی دا رونی ئەکە مە وە، لێرە دا ئەلیم «سیر»، یەکی که لە

له طائف، واته «هماسی مه عنهوی» که بریتین له «قلب، رۆح، سیر، خهفی، نه خهفا»،
جائه ئی مه قامی حه زه تی ئه بویه کر، ئه م مه قامه بوه، چونکه خواپهرستی به که ی ئه و
هی «گه و ره یی وعه زه مه تی خوا بوه»، لێردا ده س نیشان ئه کات بو ئه و حه دیشه ی
ئه فه رمی، «لم یفضلکم ابو بکر بکثرة صیام ولا صلاة، وإنما فضلکم بشئ وقرنی صلیه،
وذلك عظمة الله واجلاله»، ئه و سه رچاوه پاشان ئه لیت، عیبادت پیشه ی هه مو
موسولمانانه به چه شتیکی تیکرانی، به لام عوبودی به ت هی هه لێژراوانه، ئه ویش
ئه وه ته ره زات له سه ری ره زای خوا بیئت هه رچی ئه و کردی ئه وه ت لا باش بیئت.

عوبوده وه عوبودی به ت، له پروانگهی زمانی عه ره بیه وه بریتی به له و په ری
به نده گی کردن و خۆ به به جوو لێزانین به رانه ر به سه روهری خو ت. «قاموسی فیروزئابادی
وه مۆجیده».

حاله کان

- ١- قه بَض ، «قبض»
- ٢- به سَط ، «بسط»
- ٣- مه خو ئِ سِ بَات ، «مخو ئِ بَات»
- ٤- سه خو سو کو ر ، «صُخو و سِ کو ر»
- ٥- غه بیه و شو هو د ، «غِ بیه و شو هو د»
- ٦- شه و ق ، «شوق»
- ٧- ئو ئِ س ، «ئُئس»
- ٨- وه جِ د ، «وَجِد»
- ٩- جه لال ، «جَلال»
- ١٠- جه مال ، «جَمال»
- ١١- که مال ، «کَمال»
- ١٢- مه چه بیه ت ، «مَحَبَة»
- ١٣- له وائِ یح ، طه وائِ یح ، له وائِ یح ، «لَوائِ یح ، طَوائِ یح ، لَوائِ یح»
- ١٤- جه دَب ، «جَدَب»
- ١٥- وارِ ی د ، «وَارِد»

قبض و بسط :

قه‌قبض و به‌سط ، دوحالێ ، له‌و‌حالانه‌ی که‌دینه‌ی ڕێبواره‌ی ته‌سه‌وو‌ف ، واتای ئەم دوو‌وو‌وشه‌یه‌ له‌روانگه‌ی ته‌سه‌وو‌فه‌وه ، ڕیتی‌یه‌ له‌گیرانی ده‌رون وه‌ کرانه‌وه‌ی ده‌رون ، واته‌ : قه‌قبض ناره‌حه‌تی و نا‌ئارامی و دل‌ته‌نگی‌یه‌ ، وه‌ به‌سط دل‌کرانه‌وه‌وخو‌شی‌یه‌ وه‌ له‌هه‌ردوکیان‌دا م‌رو‌ف ته‌گاته‌ ته‌وه‌په‌ری خو‌شی‌ی ، یان ناخو‌شی‌ی .

له‌کتیبه‌ی ، «الفاظ الصوفیه» دا ، ته‌لێت «قه‌قبض» له‌زال‌بو‌نی حالی «خه‌وف» ، په‌یدائیه‌ت وه‌ «به‌سط» ، له‌زال‌بو‌نی حالی «په‌جا» دا ، ته‌گه‌ر صوفی ترس‌پ‌وی تی‌کرد به‌هۆی هه‌ره‌شه‌ییکی خوداوه‌ که‌له‌قورئاندا‌یه ، ته‌وه‌ حاله‌تی «قه‌قبض» پ‌وی تی‌ته‌کات ، ته‌گه‌ریش س‌رنجی به‌لێنی پاداشی به‌هه‌شت‌وپه‌زنامه‌ندلی خودایشی‌دا ، «به‌سط» ، واته‌ دل‌کرانه‌وه‌ رووی تی‌ته‌کات .

پ‌تیکی تر‌لایان‌وا‌یه‌ له‌وکاته‌دا ته‌گه‌رخودا پ‌یناسی «جه‌لالی» بو‌ئه‌وه‌بنده‌یه‌ خسته‌پ‌روو ته‌وه‌ دوو‌چاری دل‌گیری ته‌یه‌ت ، وه‌ته‌گه‌ر پ‌یناسی «جه‌مالی» خسته‌پ‌روو ، ته‌وا دل‌کراوه‌ی رووی تی‌ته‌کات . ماوه ، له‌نیوانی قه‌قبض و به‌سط‌دا هۆی جو‌ری ته‌وه‌ به‌ره‌که‌ته‌یه‌ که‌ته‌باری به‌سه‌ری ده‌رونا ، هی‌وا‌ی هه‌یه‌ ته‌یه‌ته‌ هۆی دل‌کرانه‌وه‌ هی‌وا‌یشی هه‌یه‌ ته‌یه‌ته‌ هۆی دل‌گیری .

پ‌ی‌جار ته‌ودل‌گیرانه‌ له‌مه‌ترسی له‌ده‌ست‌دانی ده‌س‌که‌وت و نیعمه‌تیکی دورونی‌یه‌وه‌ سه‌رته‌دات ، واته‌ ته‌وپ‌یواره‌ حالیکی خو‌شی‌یه‌یه‌ ، له‌و‌حالانه‌ی مه‌گه‌ر خو‌بو‌ خوداییزانن ، جا له‌مه‌ترسی له‌ده‌ست‌دانی ته‌و‌حال‌دا «قه‌قبض» ، واته‌دل‌گیری رووی تی‌ته‌کات ، هی‌وا‌یش هه‌یه‌ به‌ئومێد‌و‌ئاره‌زوی به‌ده‌ست‌هێنانی ده‌س‌که‌وت و به‌هه‌یه‌ییکی ده‌رونی‌یه‌وه‌ ، وه‌ به‌ئاره‌زوی گه‌یشتن به‌و‌شته‌ی که‌خو‌شی‌ته‌وێت دل‌کراوه‌ی ، واته‌به‌سط رووی تی‌ته‌کات .

«شیخ‌ئه‌بول‌حه‌سه‌نی شاذلی» (۱۱۹۶-۱۲۵۸) م ته‌لی «قه‌قبض» تاریکاییکه‌ له‌زیری ته‌ونوره‌وه‌ په‌یدائیه‌تی که‌له‌دله‌وه‌ کشاوه ، وه‌ (به‌سط) نوریکی خودا داوه‌ که‌ دل‌وده‌رون دا‌ئه‌پو‌شی ، به‌واتاییکی تر «به‌سط» نوری‌عه‌لانوره «وه‌قه‌قبض» تاریکاییکه‌

له ژیری نوردا، نه بولقاسیمی قوشهیری، وه شیخ عومهیری سههرهوهردی له ریسالهوه له (عوارف المعارف) دا له م باره وه زوری له سههرچوون.

قوشهیری ته لیت «قه بض وبه سطر» دو حالن له پاش سههرکه و ننه له حاللی «خه ووف وهره جا»، دهستی ریوار ته که ون، وه «قه بض» بو عاریف وه کو خه ووف واته بو شاگردی تازه کار، وه به سطر بو مروفی کارامه «عاریف»، وه کوره جا بو تازه کار وایه، ههروه ها ته لیت حاله ته کانی «ههیه ته و نه ونس»، وان لای ژوروی «قه بض وبه سطر» وه، واته «ههیه ته» والای ژوروی «قه بض»، وه «ونس» والای ژوروی به سطر، واته ونس له به سطر ته وواتره، ههروه ها ته لی خواوه نی خه ووف وره جا بو ئاینده ئه روان، وه ئاینده یان له پیش چاوه، واته یان له ئاینده ته ترسی یان ئومیدی به ئاینده یه، به لام خواوه نی «قه بض وبه سطر» لهو خه له دا خواوه نی حاله که یه سیان دل کراوه و شادمانه یاخو دل داگیراوو په ریشانه. له کتبی (عوارف المعارف) دا شیخ عومهیری سههرهوهردی ته فهرمی، قه بض وبه سطر، دوو حاللی شهریفن، ته لی گه وهره پیاوانی ته صه ووف سه باره ته به م دوو حاله به ئیشاره واته قامک کیشان باسیان کردوه وه له ژیری په رده دا، من نه م دیوه که به ئاشکرانی و بی په رده له م باره وه باسی بکه ن، له بهر ته وه من پیم خوش بو به درژی له باره ی ته م دوو حاله وه بنوسم.

ته لی «قه بض وبه سطر» کاتیکی تاییه تی خویان هه یه نه له وه ویش وه نه له وه وپاش روو ته ده ن وه ته وکات و سه رده مه یان له سه ره تای ده ست پی کردنی حاللی «المحبة الخاصة» دایه، نه که له پیشی ده ست پی کردنی حاللی «المحبة الخاصة» دا، وه ته وه ی گه یشتیه مه قامی «المحبة العامة الثابته» به فهرمانی «نمان»، نه قه بض وبه سطر واته دل گیرای و دل کراوه ی، وه نه خه ووف وره جا، واته «بیم و ئومید» ی نامینی، به لام شتیکی ته بیت که هه ر له حاللی دل گیران و دل کراوه ی ته کات وه لای وایه ته وچونه ته دل گیران و دل کراوه ی راسته قینه یه که چی له راسته که شیا نه ونیه، به لکو جو ره خه فه تیک رووی تی ته کات لای واته دل گیرانی راسته قینه یه، وه جو ره سرور و نیشاطیک رووی تی ته کات لای وایه دل کرانه وه ی راسته قینه یه، سه روکی ته ریه تی (سههرهوهردی) له پاشان ته فهرمی ته م خه فه ت و نیشاطه له مه له ندی نه فس وه له گه وه هیری نه فسه وه سه رچاوه ته گرن، ته مه ش تیکو شانی که له نه فسه وه بو هیشته وه ی پیناسه کانی خوی، وه ته گه ر پیناسی فهرمان به خرابه دان له نه فسا ماییت

واته پێناسی «آمارة بالسوء» ئەم جموجول و خەفەت گەیانندە لە نەفسە وە گەلێهە سێنی،
 وە ئەوجۆره خوێشی وشادی بە ناتەواوەش کە باسێان کرد بەرزبۆنە وە ی شەپۆلی نەفسە
 لە کاتی ئالۆزبونی دەریای سروشە دا «واتە طلبی دەرون» دا، جائە گەر پێبوار لە حالی
 «الحبة العامة» وە بەرزبۆنە وە گەیشە سەرە تایی «الحبة الخاصة» ، جائە وکاتە ئە و پێبوار
 ئەبێتە خواوەن دل وە ئەبێتە خواوەنی «النفس اللوامة» ، واتە سەر زەنشێ کەر، واتە نەفسێک
 کە لۆمە ی خواوەنی ئەکات ئە گەر بێهوی کارێکی ناشیرین بکات، جالیرە دایە کە
 قەبض و بەسقطی راستە قینە دەس پێ ئەکات وە بە نۆرە دەرونی مۆرید ئە گرن، چونکە
 لە پایە ی ئیمان وە چوێتە پایە ی «ثیقان»، واتە «یەقین» وە لە باوەری راستە قینە وە ئە گاتە
 حالی «الحبة الخاصة» ، جائە وکاتە خۆی گەر وە ناویک دلێ ئە گریت وە ناوی
 دلێ ئە کاتە وە. لە پاشان ئە فەرمی، قەبض هی دەرکەوتنی پێناسی نەفسە وە زالبونی
 ئە و پێناسە لە دەرونا، وە پەیدا بونی بەسقط هی پەیدا بونی پێناسی قەلبە، وە نەفس مادام
 گەیشە قوناغی «سەر زەنش کەری»، بری جار سەر ئە کەوی وە بری جار ژێر ئە کەوی، وە
 قەبض و بەسقطە کە ی لە وە وە یە خواوەنی دل وە ژێری پەردە ی نورانییە وە ئە ویش
 هی ئە وە تە کە خۆی بە خواوەن دل ئە زانی، واتە دلێ خۆی بە شتیکی «مەوجود»،
 دائە نی، وە خواوەنی نەفس وە ژێری پەردە ی تاریکی یە وە چونکە خۆی
 بە خواوەن نەفس دائە نی واتە «اعتراف» بە وجودی نەفس ئە کات.

بەلام ئە گەر پایە ی بەرزبۆنە وە لە وە پەردانە چوێ دەز. واتە لە پەردە ی دل
 رزگاری بوو هاتە دەر ئە وکاتە هیچ حالێک ناتوانی داگری کات وە ئیتر لە ژێری فەرمانی
 قەبض و بەسقطیش دەرباز ئە بێت، ئیتر نە دل ئە گریت وە نە دل ئە کەریتە وە
 چونکە ئە وە لە «وجودی نورانی» کە بریتی بێت لە دل، رزگاری بوو وە «قورب» واتە
 نزیکی ی ئی پەردە ی دل وە نەفس، بۆی دەست ئە دات، جائە گەر جاریکی تر لە پاش
 «فەنا و بەقا» «نە مان و مان» گەر پایە وە، ئە گەر بێتە وە بۆلای «وجودی نورانی»، کە بریتی یە
 لە دل، سەر لە نوێ قەبض و بەسقط دەست پێ ئە کاتە وە بەلام ئە گەر نە گەر پایە وە بۆلای
 وجودی نورانی کە وتمان بریتی یە لە دلێکی روناک وە هەر لە فەنا و بە قادا مایە وە، ئیتر
 (قەبض و بەسقط) شوی نی نامینی.

شیخ عومەر لە زمانی (فارسی) ناویکە وە ئە ئیت. لە پێشا قەبض لە پاشان بەسقط،
 لە پاشان نە قەبض ئە مینی و نە بەسقط، چونکە قەبض و بەسقط، هی وجودن، بەلام

که وجود فهنابو وه تیاچو وه به فا هه ره خودابو ئیر دل گیران و دل کرانه وه یێک نیه :
چونکه خواهن دل ههست به دلی خوئی ناکات.

پاش ئه مهش حه زه تی سه هره وردی تۆزیکه تریش له ورده کاری ئه م باسه ئه پروات ،
لام وایه من به شی پتو یست، یان زیاتریش له سه ری پویشتم.

لیره دا مه بهست ئه وه بو بزانی : «قه بض و به سط» ، که هه میشه له ده می ریپوارانی
رینگه ی ته سه ووف ئه بیستری بریتی به له دوو حالێ دل گوشان وه دل کرانه وه
که له ریپواری رینگه ی ته سه ووف روو ته ده ن له و دل گیرانه دا ته وکه سه ئه وه نده بیزار
خه ریکه خوئی بکوژته وه له و حاله که یشیا ئه وه نده خوش حاله له هه یج کوئی دا
رئی نایته وه .

مَحْوَ اثْبَات ، صَحْوَ سُكْر ، غَيَّة و شُهُود :

ئهم سی مه بهسته ش که هه ره کو خه وف وره جا یان قه بض و به سط سه باره ت به
دو حاله تی پیچه وانه هاتون ، له و حاله ن که به سه ری ریپوارانی رینگه ی ته سه ووف دا
دین ، وایسته تۆزی له باره یانه وه باس ته که ین .

سه هره وه ردی ، له (عوارف المعارف) دا ئه لێ ، مه حو بریتی به له نه مان و لاچونی
پێناسه کانی نه فس ، وه ئیسات بریتی به له وه هه ره به ی که به هوی باده ی (مه حه به ته وه)
، خوشه ویستی خودا وه ده س ته دات ، یان «مه حو» بریتی به له کوژانه وه و سهرانه وه ی
دانی کردار له روانگه ی فه ناوه ، که پروانی بۆ نه فسی خوئی ، به لام ، ئیسات
دامه زراندن و سه قام گیربونی دانی کرداره به وشته ی که خودا پێی داوه ،
یان خودا به شی داوه «له وجود» له هه سته ی ئه و ، که واته ئه و هه ی خودایه نه ک هه ی خوئی
بیت ، چونکه خودا پێناسه کانی ئه وه نده یه سه ری وه ته وه وه ئه و پێناسانه ی
خه لات کردوه که خوئی و یستویه تی .

وه به رانه ره به سه حو و سوکر ئه فه رمی ، سوکر ئه وه ته که حال فه رمان ره وایی ته کات

لهعهینی بیکاری و لی نههاتییدا بهکه لکو بهکارم ههروه کو عهلامانی
ناوی جیساب، هتد. ناهگاته سه رهوهی نهفه رمی.

ئهی زاهیدی ظاهرین من چون تۆتی گهینم له «هورب» جگه نهوهی بلیم وه کو
بۆی ناوی گولاو وایه، لیره دا شاھی نه قشبه ند سه بارهت به پایه ی «هورب» نهفه رمی
وه کو بۆی خوشی ناوی گولاو وایه، که له ناوی ههمو «دهرده» ییکی ئاوه که شا هه به و
که چی دوستی له بهک جیاوازیشن، له ویدا ئاوه و بۆی خوش، لیره دا «بهنده به و»
«تجه لاله ی خوا» «نوسه ر»

غه زالی له پاشان نهفه رمی: به کورنی نهوهی له ریگه ی «دهوق» چه شتن وه
ههست پی کردنی دهرونی به وه، به هره مه ند نه بویت، هه رگیز، جگه له ناو، ناتوانی
ههست بکات به ناوکه به «حقیقه تی نبوهت»، یان به «کهرامانی نهولیا» وه ئه م حاله
به کیکه له دهس که و نه کانی ریواری ری رهوی ته سه ووف.

غه زالی پاش باسیکی وردو به که لک سه بارهت به «حقیقه تی نبوهت» باسی دهرونی
پاک ئه کاتو دهس ته کیشیت بو ئایه ی «بوم لا یفیع مال ولا بنون الا من ائی الله بقلب سلیم»
وه ئه آئی دهرونی «سه لیم»، به و دهرونا نه ئه لین پاک که رابه نه وه له ههمو خه وشیتک، وه ته نها
هه ر یادی خودایان تیا سه قامگیر بویت، وه ئه لی ئه وانه ی که خوا نهفه رمی «فی قلوبهم
مرض» ئه وانه ن که دهرونیان پاک نه بویت به وه، دیاره «قلب» لیره دا، نه و پارچه گوشته نه
که و له سینه دا. به لکو ههستی دهرونی مروقه، که ههروه کو نه ندامانی لهش که دلش
به کی له وانه، دوچاری نه خوشی نه بن، ههروایش ههستی دهرونی مروف، دوچاری
نه خوشی نه بی، وه ههروا که ته وانه به ده زمان ده زمان ته کرین، دهرونیش ده زمانی
نایه تی خوی هه به، که گرته بهری ئه م ری ره وه، باشتین ده زمانی دهردی
دهرونی به.

زوتیش وتمان به دهردی دهرونی نهوتری «صیفاتی رهیله»، خوو خده ی
ناپه سه ند، وه به لیان داوه باسیان به کین، ری رهوی ته سه ووف ته کو شیت بو
گوزینی ته و خووخده به خووخده ی باش «صیفاتی حمیده».

غه زالی له کوتای کتبی «المنقذ» دا سه بارهت به که لکی هه ره گه وه ری ری رهوی
ته سه ووف نه لی، که لکی ئه م زانیاری به نه وه ته راسته قینه و «یه قینی» به، وه خواوه نی
باوه ری بی تالایش و بی چه نوچون، هه م له خودا ته ترسیت هه م ئومیده واریش ته بیت
به پاداش «خوف وهرجا»، وه ئه م حاله ته ته بیت دیوار لک له نیوانی نه و سه رکه شی کردن

له فەرمانی خوادا، وه ته گهر هاتو هه له ییکیشی کرد هی لی باوه پری ناییت، چونکه مروفی خواوهن باوه پری قهت ناکه و بته وه شوتیی «نهفسی نه عماره». واته ههستی که چ په وونی له دهرونا، وه به ته وای دوریی ته گری له سه رکهشی ولازی گری.

لپه دا به شه که ی ته عماره مان دوائی پی دیرین وه تیر له مهولا به یارمەتی خوای گه وه را ته که وینه وه لام داندهوی هه موی ته و پرسیارانە ی که هه یان وه لام نه دراونه ته وه.

تا ئیره توانیان زۆرشت سه بارهت به ناسینی ته سه ووف پروون که یه وه وه لامی زۆرێک له پرسیاره سه ره تایی و بناغه یه کان بده یه وه، ته و پرسیارانە ی که کرد بو نمانه درۆشمێک، واته ته سه ووف چی یه؟ ته سه ووف چون وه له که یه وه هاتوه؟ فره قی نیوانی فه لسه فه و ته سه ووف چی یه؟ ته سه ووفی به ره له ئیسلام کامه و چونه؟

نا کام وه ئامانج له ته سه ووف دا چی یه؟

ته مانه پرسیاریکن که له سه ره تا وه. تانیسته کرابونه درۆشم وه وه لامی هه موی درایه وه، به لام له مهولا زۆر پرسیاری تریش دینه پێشه وه که به یارمەتی خودا وه لامی ته و پرسیارانە ش ته نویسن.

جائه مهش ته و پرسیارانە ی که له مه وودا وه لامیان ته ده یه وه، به لام نهک به ته رتیب، به لکو هه رجوری پێویست بهکات

١ - ته سه ووف ئیسلامی له که یه وه ده ست پی ته کات؟ وه ئایا هه ر له رۆزگاری یه یام به ره وه «درودی خوای له سه» ته سه ووف هه ربه؟

٢ - چون بزاین که ته سه ووف دهق به دهق له گه ل ئایی ئیسلامیه و جیاوازی به وه له ئیسلامیه سه رچاره نه گرت؟

٣ - ری به وی ته سه ووف چی یه وه چون به ره وی لی بکین؟

٤ - ته سه ووف به چی ده ست پی ته کات وه پایانی کامه تا؟

٥ - شته به که له کهانی ته مری به وه له روانگی ئابین و کومه لایهتی و ژانی مرۆقایی وه چی یه؟

- ٦ - ئايا تەسەووف هیچ زبانیکی ھەبە بۆتاین، یان بۆ ژبانی کۆمەڵا بەتێ، وە بەتێکرا بۆ ژبانی مەزھ؟
- ٧ - ئەو ئایەت و ھەدیثانە ی کە پێشان دەرو پوون کەرەو ھە ی ڕێ ڕەو ی تەسەووفن کامەن؟
- ٨ - ڕێ ڕەو ی راستی تەسەووف کامە، وە ھەرق لە ئیوانی صوفی و مۆتەسەووف دا چی یە؟
- ٩ - ھەر لە سەرەتاوە باسمان لە یەقین کرد، ئایا کە لکی گەشتن بە پەلە ی یەقین چی یە؟
- ١٠ - چون ئەگەین بە پەلە ی یەقین وە چەن ڕینگەو ڕەوش ھەن بۆ (سلوکی) ڕینگە ی یەقین؟
- ١١ - پاش گەشتن بە پەلە ی یەقین خووخ دە ی مەزھ و ھەلسوونیشی چی بە سەردێت؟
- ١٢ - مەزھ لەم زانیاری بە گەرنگە دا گەشتووە تە چ پەلە یێک؟
- ١٣ - (پێ ناس) ی، صیفانی ستایش کراو «حمیدە» چی یە، وە (پێ ناس) ی صیفانی ڕەزەیلە «ناپەسەند» کامە؟
- ١٤ - پەرەو ی نەقی و ئاشکرا «ظاہیر و باطین» لە شەرع، چون ئەکرێت؟
- ١٥ - کردەو ھە بەرزەکانی صوفیەکان کامە نا وە ئەخلاقی صوفی راستەقینە چۆنە؟
- ١٦ - ڕێ ڕەو ی صوفیەکان بۆ گەشتن بەم ئاواتە چۆن بوە؟ «جگە ئەمانەش بری پرسیاری تایبەت دێنە پێشەو ھە، وە کو»
- ١٧ - ئایا ڕێ ڕەو ھەکان «طەریقەت» ھەکان لە یەک جیا؟ وە تەریقەت بە چی ئەلێن؟
- ١٨ - ئایا شیخ بەقی وە ئیبراشاد کردن، یان شیخ بون و مۆرید بون، لە گەل تەسەووف دا ھەریەکیکن یان جیاوازن، وە چۆن؟
- ١٩ - لە «إصلاح» ی تەسەووف دا بەکی ئەلێن شیخ واتە «مۆرشید» وە بەکی ئەلێن، وە ی؟
- ٢٠ - کەشف وە کەرامات، چەن وە چۆن لە یەک جیا ئەکرێنەو ھە؟
- ٢١ - ذیکر، رابیطە، لە طائف، قەلب، تەوہ، سلوک، جەذەب، حال، مەقام، تەوہ جەوہ، ڕیازەت، نەفس، شەطەحات، موشاھەدە، موراقدەبە، ذەوق، ئیشراق... ھەتەد... ئەمانە چەن وە چۆن؟
- ٢٢ - مەبەستیکی گەرنگ ھەبە ئەریش بریتی یە لە «ئەدەبی تەسەووف» یان کارێک کە تەم ڕێ ڕەو ھە کردووە تە سەری (ویژە ی) زوانەکانی ئەم ناوچە یە بەتێکرا ی، وە زمانی کوردی بەتایبەت.

٢٣ - وشەى صوفى وه تهسهووف لهچیهوه سهراچاوهى گرتوه؟ نعم پرسیارانە پرسیارێکن له داهاوتدا وه لایمان ئەدەینهوه وه ئی گومان لهکافی شی کردنهوه و لێک دانەوه یانا شتی تازەى زۆرى تریش پروون ئەکرینهوه.

ئێسته بهکەم پرسیارمان ئەکەین : وه ئەلێن تهسهووف ئیسلامی لهکەیهوه دهستی پى کردوه؟

ئێسه ئهمه و پێش رونان کردهوه که تهسهووفی ئیسلامی هیچ جیاوازیکی لهگهڵ شهریعهتی ئیسلامیدا نیه به لێکو سههره پای تهوهش : که مویهمو ئەبی په پرهوی بکریت له «ظاهیری شەرع» ، ئەبی به تهواوی په پرهوی بکریت له کردار و گوشتاری په یامبهری گه ورهش ، وه جگه تهوهش ئەبی ههول بدیتر که له دهرونیشهوه ، په پرهوی بکریت نه تایی ئیسلام.

وه له دهرونیشهوه صوفی خۆی بپاریزیت له ههمو کاریکی ناپه سه ند : وه پاش ههموی ئەمانهش ئەبی سوفی بگاته پایه یێت که په رسته کانی ته نها بوته وه نه تی که ئهمه سپارده یێکی خوايه و له سه ره یه تی که ته نجامی بدات ، به لێکو ئەبی له وه رسته خۆش نودیت وه گه شه ی پى بکات و ئاوانی بو بخوازی ، ههروه ها سوفی ئەگاته راده یێت که جهورو ئازاریشی به لاوه ئاسانه ، به لێکو چونکه ئەو جهورو ئازاره می خوايه ته ویشی ههروه کو پاداش و شاباش : به لاوه خوش و شیرینه «قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا» : کهواته په رستهش وای ئی دیت ، ئەبیته ئاوانو ئارهزو : ئەبیته ئامانج.

بوته وه ئەلیم ئەگەر له تافی لاویدا تو که سیکت خوش و یست ئایا پى و یستی به وه ههیه که ئەو که سه به توبلی . وه ره منت خوش بویت ، یان بلیت ئەگەر تومت خوش بویت فیسار پاداشت ئەدەمه وه ؟ ئی گومان هه رگیز ، چونکه تو خوا خوانه ئەو بت دوینی ، ئەو وه لامت بداته وه ، یان کاریکت پى بسپیری ، یان داواى شتیکت لی بکات.

چاومه «عیشی مه جازی» به ، واته خوشه و یستی دهس هه لبه سو نه فسی ، وه ئیره تی ، «وه قتی» ، وه ره سه یری خوشه و یستی جاویدانه ی ئی پایان و : دوانه هاتو ، واته «عیشی حقیقی» بکه ، جا له م حاله دایه که په روانه ی په رسوتاوی «عیشی حقیقی» رابیه ی عه ده ویه ، نه فهرمی خوایا ، من تۆنه بو به دهس هیانی

باغی به ههشت ئه پهرستم وه نه له ترسی ناگری جه هه نهم ، به لكو له خوشه وستی
تودایه كه تو ئه پهرستم ، جا كه ئیمه ته سهووفان ئابم جوړه ناسی ، وه بومان
دهركهوت كه ته سهووفی ئیسلامی بریتی به له ته وپیری ئاماده یی ، بو به پریوه بردنی
فهرمانی خودا ، بومان روون ته یته وه كه ههر له رۆژنكه وه نوری ئیسلام دره وشاوه ته وه
وه خودا ئیسلامی به خه لات نارد بویه یامبه ری گه وره «درودی خوی له سهر» ، وه
دهرونی پیروزی ئه وژانه گه وره به به نوری خوا روناك بو ، وه سینه ی له هه مو
ناخواوینیکی «ئینسانی» پاك كرایه وه ، هه روا كه خوی گه وره ته فهرمون «أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ
صَدْرَكَ وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ الَّذِي أَنقَضَ ظَهْرَكَ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ» ؟ هته ،
ههر له موكانه وه ئیتر ته سهووف ، دهس پی ته كات ، واته حه قیقه تی شم ریعت ، به لی
ته گهر ئیسلام بو ئیمه بریتی ییت له په پره وی كردن له «ظاهیری» ی شرع ، بو په یامبه ری
گه وره په پره وی بو له حه قیقه تی شرع ، جا پاش ئه وه ئه ونوری حه قیقه ته به هوی
ئه موكانگه ی نوره وه رژاوه ته دهرونی یاران و نزیكانی ئه وژانه ، وه كو چوار یاری
په یامبه ر ، به لكو هه مو ی ئه و یارانه ی كه به راستی و دروستی باوه ریان پنی بو وه
فهرمانیان بردوه ، هه روه ها به لگه ی میژوونی به دهسته وه به كه پری له م یارانه زیاتر
له وانی تر له م پریوه وه دا پیش كه وتون وه كو «خوذه یفه ی بن العباسی» . خوذه یفه ،
كه له پیغه مبه ره وه درودی خوی له سهر ، به م پایه به رزه گه یشتبو ، ئه لیت
پیغه مبه ری گه وره هه رچی رونه دات و روی داوه تاروژی قیامت هه مو ی
بوگیاومه ته وه یان وه كو «حارثة بن مالك» كه پیغه مبه ره ته فهرمی «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى مَنْ نَزَّ
اللَّهُ قَلْبَهُ فَلْيَنْظُرْ إِلَى حَارِثَةَ بْنِ مَالِكٍ» واته هه ركهس پی خوشه ئه كه سه ی چاوپیی بكه ویت
كه خوا دهرونی روناك كردوه باسه بری حارثه ی كوری مالیک بكات .

جاهه روه كو قوشه بری «٩٨٦ - ١٠٧٤م» له رساله كه یا ئه لی ، له زه مان ی په یامبه ری
گه وره دا به هوی نزیکی ، وه هاوه لی كردنی په یامبه ری گه وره وه ، كه سه رچاوه و
كانگه ی نوری خودا وه ندی به ، ته نها به وه ی ، كه ئه بونه بارو هاوکاری ئه وان ،
به ونزیکی به هه موده رونیکی ژه نگاوی پاك ئه بویه وه «شهره فی سوحبه ت» ، واته
سه ربه رزی هاویری به تی ، ته بێردنه پله و پایه یینی «معه موی» ، وه ها ، كه ئه مپو به هیچ
تیكو شان و دهس مایه ییك ، دهستی ئیمه ناكه وی ، وه «حاله قی عین الیقین» دهستی
ئه دا بویان ، ته گهر ئه و باوه ره به رزه نه بوانی «بیلالی حمبه شی» چۆن به رانه بر به وه وه مه
سته مه خوی ته گرتو ئه بیوت ، «احد احد» ، وه چۆن ئه م خه لكه ئاماده ئه بو گیانی بخاته

سەرله پى دەستى وه پروات بهر وه پيشى مهرگك. ته وپروژه بهر پره وانی رینگه ی حهقیقه تی
ئیسلامی ، وتراوه ، «ئه صاحب» ، پاش ئه وانیش ، به شوتن كه وتوانی ئه وانیان
وتوه ، «تابعین» ، وه ئه كرى بلین ، هه موی ئه وانه ، یان زور به نیکی نزیك له موه ی
كه بكری بلین هه مویان ، هه موی هه ر به وچۆره خاوین وباك بون وه مویك له كردارو
گوفتاری په بامبه ر ، لایان نه ئه دا ، جا له سه رده مانی «تابعین» دا ورده ورده
موسولانه كان كه وتنه سهر رینگه ی مال و سامان به یه كه موه نان و به ده س هینانی
پله وپایه ی دنیایی و خوش گۆزه رانی ، جالیژه دایه و لهم بواری ئازمون و
تاق كردنه وه دایه ، ئیتر بری له وانه ی كه ئه یانه و ی به خاوینی بمیننه وه ، وه خویان
له م بازاره گهرم وه له خه له ئیسه ره رزگار كه ن ، ده س ئه كه نه سه رزه نشی لاری پره وان ،
ته نانه ت له دژی خه لیفه كانی ئه موه ی ، وه كو (ئهبودهری عه ققاری) ، وه خویان گهره
كه ناره وه ، كاتی كه زانی یان ئه م هه موه خوارو خییچی به به وان راست نایسته وه ،
وه ئه م هه موه كه له به ره به وان پرنا كریته وه ، وه ئه م هه موه كو سه به به وان
ته خت نا كری ، ناچار كه وتنه ئه موه ی كه ئیكۆشن ه یچ نه ی «قمانی» خویان به
سه لامه ت ده ركه ن ، وه ئه گه ر بۆیان كرا له رینگه ی ئامورگاری به وه خه لك له م داوه
رزگار كه ن ، جا ئالمو سه رده موه كه موسولانی راسته قینه خویان ئه گهره كه ناره وه
له فریوخواردنی سامان و پله وپایه وه ناوی «ئه صاحب» كه م كه م ئه براه وه و دوا ی
ئه هات ، ناوی تازه پرا به سه ری ئه م ده سته ی خوا به رسته راسته قینه دا ، وه یه كی
له و ناوانه كه نرا «صوفی» بو ، هه روه ها وشه ی «زاهیده» ، هه رچه ن بهر له ئیسلا میش
وشه ی زاهید له ناوی عه ره با بیستراوه ، وه هه روه كو زوتریش وثمان ، زاهید به كه سی
ئهو تر ی كه پشت هه ل كات له مال و سامان و پله وپایه ی دنیایی ، زه رقه به رقی جیهان
نه توانی فریوی دات ، جا ئه م وشه یه بهر له ئیسلا میش له ناو عه ره با بوه ، به ئام
وشه ی صوفی ، له سه رده می «تابعین» وه ، واته چینی پاش «ئه صاحب» ئه كه وینه
به رچاومان .

هه رچه ن ئیسه له دوا ی دا زۆربه كورنی باس ئه كه ین سه بهاره ت به وه ی كه
سه رچاوه ی وشه ی (صوفی) له چی به وه یه ، به ئام ئیسته چونكه ئه مانه و ی
روونی كه یه وه كه له كه یه وه وشه ی صوفی به كار براوه ئه ئین له سه رده می (تابعین) ئه م
وشه یه وتراوه ، به كه سانیک كه خویان لا داوه له زه رقه به رقی كو كردنه ده ی سامان و
دروس كردنی كو شك وته لارو هه ل خه تان به پایه وپله ی دنیایی ، وه هه موی كاتی

خۆیان یان تەرخان کردووە بۆخوا پەرسێ و «ذیکروفیکەر» ، جا لەمانە دەستبۆدووە لێگەی گرننگ رانه کێشین ، بە کێکیان ئەوە تە «حسن البصری» (۱۱۰/۲۱) کۆچی (۶۴۲-۷۲۸) زاین کە بە کێکە لە گەورە پیاوانی رێزەوی تەصەووف لە باسی سەرگۆزە شتی خۆیا ئەلیت «رأيتُ صوفياً في الطواف ، فأعطيتُه شيئاً فلم يأخذه وقال: ممي أربعة دنانير» فیکهني مامي» واتە لە کاتی تەوافی کە عەبەدا چاوم کەوت بە «سوفی» یێک شتیکم دانی لێ وەر نه گرتم ، وە گۆنی خۆم پێنج «دراوم» پی یە وە ئەوەی کە پێمە بە شەم ئەکات .

هەروەها «سفیان الثوری» کە لە تابیعیە (۹۷-۱۶۱) کۆچی ئەلیت «لولا أبو هاشم الصوفي ما عرفتُ دقيقَ الرباء» .

هەر لە سەدەی یەکەمی کۆچی یەوێ شایەد هەر لە نیووی سەدەی یەکەمیشەو ، ناوی (سوفی) هاتە ناوەوە ، وە ئەم ناوەش هێ کەسانێک بو کە بەو پەری توانایی یەوێ ئێنە کۆشان بۆ خوا پەرسێ و پارێزکاری ، وە دورە پەریزی لە کۆکردنەوی مال و سامان و خۆهیلاک کردن بۆ بە دەس هێنایی پلە و پایەیی دنیا یی ، گومانیشی تیانە کە پۆشاکێ «خوری» واتە «صوف» هەر لە مێژووە سییالی هەزاران و بی تەوا یان بو ، وە ئەو کە سەیی کە ئەو پۆشاکەیی لە بەر کردییت ، یان هێ نە بۆن بو یان هێ «مواضوع» ، واتە خۆبەزل نەزانین ، لێرە دا باشتروایە دەس را کێشین بۆ وتاریکی حەزەرەنی عومەر خوای لی رازی بیست ، کە لە ستایشی پیغمبەری گەورە دا درودی خوای لە سەر بیست فەرمویەتی «بأني أنت وأمي يارسول الله ولبيست الصوف وركبت الحمار... هتد» واتە باو کودایکم بکە مە قوربانت ئەی پەيامبەری خودا ... جا زۆریک لە پرەوشە بەرزە کانی پەيامبەر باس ئەکات پاشان ئەلی «تۆبەرگهی خوربێت ئەپۆشی وەسواری گۆی درێز ئەبویت هتد» ئەمە بۆ ئەوە تە پێشان بەدات کە پەيامبەر تاج پراده ، دزی خۆبەزل زانین بو .

وە تاج پرادهش پۆشاکێ «صوف» هێ بی تەوا یانە لە کتیی «التصوف الاسلامی» دوکتور موبارە کدا وە هەوێ ها لە کتیی «المدخل الى التصوف الاسلامی» «محمود ابو الفیض منوف» ئەم باسانە بە دور و درێز باس کراون هەر لە م کتییە دواییە دا وتاریکی «ثیام مالیکی کوری ئەنەس» ۹۰ - ۱۷۹ کۆچی خوای لی خوش بیست ئە گێرێتەو کە ئەلی «مَنْ تَشَرَّعَ وَلَمْ يَتَصَوَّفَ فَقَدْ تَفَسَّقَ وَمَنْ تَصَوَّفَ وَلَمْ يَتَشَرَّعْ فَقَدْ تَزَلَّزَلَ وَمَنْ تَشَرَّعَ ثُمَّ تَصَوَّفَ فَقَدْ تَحَقَّقَ» واتە ئەوەی پەپرەوی کرد لە شەرعو پەپرەوی نە کرد لە تەصەووف ئەو فاسقە ، ئەوێش

په پیره‌وی کرد له ته‌سه‌وووف وه‌په‌پیره‌وی نه‌کرد له‌شهرع ته‌وه‌زه‌ندبفه «لی‌دینه» به‌لام
ته‌وه‌ی په‌پیره‌وی کرد له‌شهرع وه‌پاشان په‌پیره‌ویشی کرد له‌ته‌سه‌وووف ، ته‌وه‌گه‌شته‌وه
به‌حه‌قیقه‌ت ، واته «راسته‌قبه» یان ته‌وه‌په‌ری‌باوه‌ر» .

جا ته‌وه‌ته‌ سه‌په‌رته‌که‌ین ، ورده ورده وشه‌ی ته‌سه‌وووف هه‌ر له‌نیوه‌ی به‌که‌می
سه‌ده‌ی به‌که‌می کۆچی به‌وه ، دینه ناوه‌وه وه ورده ورده په‌ره ته‌سینیت
وته‌سه‌وووفیش شپوه‌تیک‌ی تازه وه‌رته‌گریت و ته‌بته «مدرسه‌سینکی» ناسراوو ، قاره‌مانی
خوی ده‌خانه‌گوره‌پانی خودا دۆستی به‌وه وه‌تادیت ، باشتر «سه‌بقل» ته‌دریت و
باشتر روون ته‌یت وه ته‌دره‌وشیته‌وه .

جائه‌کریت بلین که‌ته‌سه‌وووف ، واته به‌شی نه‌نی و ده‌رونی شهریه‌ت ، هه‌ر
له‌په‌یامبه‌ری گه‌وره‌وه ده‌ست‌په‌ی ته‌کات ، وه‌زۆریک له‌هه‌ل‌په‌رراوانی «ته‌صحاب» ،
بگه‌ره‌له‌هه‌زاران که‌س زیاتر له‌وان ، که‌زۆریکیان له‌کتیی «المدخل الى التصوف
الاسلامی دا ناویان‌براه» له‌وذاته گه‌وره‌وه دل‌بان روناک‌بوه‌ته‌وه ، وه‌بونه‌ته‌خواه‌ن
«به‌صیرت» واته «دیده‌ی‌ده‌رون» پاشان ورده‌ورده تائه‌گانه «حه‌سه‌ن ته‌له‌صری» ، وه
«داوود الطائی» ، وه (معروف الکرخي) وه «سری السقطی» وه «چونه‌یدی به‌غدادی» که‌له
(۲۹۷) کۆچی داله‌دنیا ده‌رچه‌ دینه‌ خواره‌وه‌و له‌شوینه‌کانی تری جیهانی ئیسلامیشا
چوزه‌ته‌کات وسه‌ره‌هل ته‌دات وه‌گه‌شه‌ ته‌کات ، هه‌روه‌کو وتمان سه‌رچاوه‌ی
ته‌م‌ناوه‌ش هه‌ر له‌ کرده‌وه‌ی هه‌زارانه‌ی ته‌وه‌گه‌وره‌پیاوانه‌وه هاتوه ، هه‌ر
له‌په‌یامبه‌ری گه‌وره‌وه که‌ستایش کراوه به‌پوشینی به‌رگی خوری ، هه‌تادینه‌خواره‌وه ،
وه‌له‌سه‌ره‌تادا گه‌وره‌ی ، ناوی «ته‌صحاب» ، یارانی په‌یامبه‌ر ، نه‌ی هیشته‌وه
هیچ ناویک بدره‌وشیته‌وه ، نمونه‌ی تریشان له‌و ناوانه‌ زۆره که‌ له‌ناوی ئیسلاما
هه‌ربه‌وه که‌چی ناویشی لی‌نه‌راوه ، وه‌کو وشه‌ی «حاجی» که‌ له‌سه‌ره‌تادا
هه‌رنه‌بوه ، یان وشه‌ی «مه‌لا» .

وه نمونه‌ی کۆن‌تریش وه‌کو «هه‌واری» به‌کانی حه‌زهره‌ی عیسی که‌حه‌واری ته‌بته
«کراسی سه‌پی‌پۆش» ، که‌چی ورده ورده بوه‌ته ناویکی هه‌میشه‌ی بۆده‌سته‌تیک ،
له‌مرووف ، جاوشه‌ی «صوفی» برا به‌سه‌ر ته‌وه‌که‌ناره‌گیره‌خواه‌پرستانه‌دا ، که‌به‌داخه‌وه
له‌پاشان زۆری وه‌هابون که‌له‌سوفیه‌ی ، ته‌نها پۆشاک و سپاله‌که‌بان بو ، وه‌ له‌واناو راسته‌قبه :
فی به‌شو به‌تال و پوچ‌بون ، وه‌ زورجار ته‌وبه‌رگه‌ته‌بویه چه‌کیکی خه‌لک‌رونانده‌وه‌و
خه‌لک‌فریودان ، به‌لام قاره‌مانانی ته‌م‌په‌ره‌وه به‌رزه ، میژو جیا‌یان ته‌کاته‌وه‌و . به‌خه‌ل‌که‌بان

ئەناسىيەت ، وە گزى كەرانىش لە ھەر پوشا كىكا بن ، ئەوانىش ھەر مېژ بۆمانى باس كىردو ،
 وە شوئەنوارى خواھن شوئەنوارى بەرز ئەوەندە زۆرن كە صەدان كىتب ناتوانى تۆماریان كات ،
 وە ھەتا ھەتايە ھەر رونا كىن ، بۆخواھن دلان .

پرسىار : (چۆن بزائىن كەتەسەووف دەق بەدەق لەگەل ئابى ئىسلاماپەو جىاوازىيە ،
 وە لە ئىسلامەو سەرچاوە ئەگرت ؟)

وەلام : لەگەل ھەمو ئاسانىكى وەلامى ئەم پرسىارەدا ، گىروگرفتىكى زۆرىش
 دیتەسەرى پىنگەى وەلامى ئەم پرسىارە وە ئەمەش لەبەر چەن ھۆيكە .

يەكئى لەوشانەى كە پرىكى دودل كىردو سەبارەت بەوەى كە تەسەووف گۆيا
 «بىدعەت»ى ئىدايە ، «بىدعەت» واتە ، شى تازە ، يان شى بىنگانە و نەناسراو بەگۆرەى
 ئابىن ، ئەوگۆفتارانەى كە لە دەمى پرى لەسووفى مەسلەكەكان بىسراو ، وەكو
 فەرمودەكانى بابەزىدى بەسظامى و محى الدين عربى ، وەذاالنون مصرى وە حەللاج ،
 وە شىخى ئىشراق ، سەھرەوەردى ، ئەم سەھرەوەردى بە لەحەلەبدا دراو لەدار ،
 وە ئاموزای ئوسەھرەوەردى بەتە كە ئارامگە كەى لەبەخدا داىە ، وە سەروكى لىرىقى
 سەھرەوەردى بە وە خواھى كىبى «عوارف المعارف» ، كە كىيىكى سەرچاوەى بۆ ناسىق
 تەسەووف . وە صەدان كەس لەگەورەترىن مەردانى ئەم پىنگايە ، مەبەستى دوھەمىش
 پرى كردارو گۆفتارى پەپروان ، يان مۆرىدەكانى ئەم گەورە پیاوانەى ، بەتايەت پاش
 مەرگى خۆيان ، كە وايان كىردو لەو پیاو گەورانە ، وەكو ئەوەى شەرىك بۆخوا
 دابىزىت ، سى ھەم ، كىردەو گۆفتارى پرى «مُتَصَوِّف يان مُتَشَبِّه» ، واتە خۆ
 بەسووفى كىردو ، يان خۆ بەشەخ كىردو ، كە كىردەوەى ئەمانە پراو بەسەرى
 تەسەووفدا ، وە ئەگەر ئەو دەس پراو بەسووفى دانىن ، ديارە ، شكافو دىرىكى
 گەورە ئەكەوئە نىوانى ئىسلام و تەسەووفەو .

سەبارەت بەباسى بەكەم ، واتە «شطحات» ، ئەبى بلىن ، شەطەحات بەوگۆفتارانە
 ئەلەين كە لە دەمى پرى لەسووفى مەسلەكانە دەرئەچىت ، كە ناوەرۆكەو ، وانا
 رەوالەتەكەيان ، پىچەوانەى دەستوراقى قورئان و ئىسلامە ، بەلام وتنى ئەوچۆرە شتانە
 چەن ھۆيكەى ھەيە ، لەوانە ، ئەو تە ، ئەو كەسانە وان لە (حالى غەيرەطەبىيە) دا ، واتە
 وان لە (دەمى دور لەراستەقەتە) دا ، كە ئەتوانىن وەكو «سەرخوشى و مەسقى» لىكى
 دەپنەو ، بۆئەوانەى كە خۆيان كەوتبە ئەو بازارەو ، ئەزانن ئەودەمە چۆنە .

جا به هروه کو که مه ست لئی ناگیریت، چونکه هوشی به خو به وه نه، بۆنه وانیش نهی وای بزانی، بۆچی ۹، چونکه باش لاچونی ته و حاله، هه ره هه مان خوا به مرست و زاهید و خو به هیچ زانه که نه، یان، ته وه ته، و نه کانیان له ناگاداریه وه به، به لام ته و ناگاداری به هه ربو خو یانه، وه ته و گوشتاران به یان ده س نیشانی که بۆحالی ده رویان، یان، بۆ ته و شتانه ی که له پیش چاویان «کهشف» ته ییت واته خوی گه وه ره پیشانیان ته دات، کاتیکیش پرسیاریان لی کراوه توانیویانه ته و وتانه ی خویان به راورد به که نه له گه لی نایه تی قورئان، یان هه رموده ی په یام به را «هرو دی خوی له سر» وه ده ق به ده ق کیشانه ی به که نه به کیشانه ی نایین، وه له کیشانه دا سه ری نه کرد وه لای نه دا وه، جگه ته مه ش بری شتی تازه شیان خسته وه بازاری باس کرد نه وه ته و شتانه ش هه ربونه ته هوی کیشه» وه کو «وه حده تی وجود» یان «حولول» یان «الحاد»، که ته مانیش هه ره به که ی بیوستی به باسیکی جیاوازه، بۆ نمونه ته لێن، وه حده تی وجود له با وه ره کانی «محی الدین عه ره ی» به، بۆ با شترتی گه یشتن له م با سه ته توانی سه یری پیشه کی کتبی «اللمع» هی «ابن نصر السراج» به که ییت که له (۳۷۸) کوچی دا له دنیا ده رچه، یان کتبی «شطحات الصوفیه» هی «عبد الرحمن بنوی» هه ره ها کتبی «التصوف الاسلامی» د. زکی مبارک» وه زۆر کتبی تریش، مه به ست ته وه بو بلم «شطحات»، واته، وتاری گومان لی کراوی بری له گه وه ره پیاوانی شاریگه ی صوفیه تی، زۆر جار بو ته هوی گومان وه دودلی بری له ماموستایانی شمع، به لام له پاشان سه ره له نوی ده رکه و ته که ته و گومانه تی جیگه بو وه کو ته وه ی که شیخی ته شعه ری که به کتیکه له گه وه ره پیاوانی شمع، هه موی هه رموده کانی «محی الدین عه ره ی» روون کرد وه ته وه و ساغیش کرد وه ته وه که هه له نه وه له گه ل شمع عه ره ی ته گریت.

به داخ وه زۆر یکت له گه وه ره پیاوانی ته م ریگه به، به هوی ته و گوشتاران به یانه وه، توشی ده ردی سه ری و ده رکران و ده ره به ده ری بوون، ته ناته توشی کوژرانی، وه کو «حەللاج» وه «عبدی بن حبش السهروردی» به ناوبانگ «به شیخی ئی شراق»، بۆ نمونه، به کی له و وتارانه واته شه طه ح ته وه ته، با به زیدی به سظامی ته لی ته م «جوبه به» م یان عه با که م، هیچی له ژرانیه «الله» نه ییت، ته مه یان بو دانا وه به کوفر، له کاتیکا لای صوفیه کان، مه قامی «سلطان الاذکار» یان مه قامی «فنا فی الله» شنبکی راسته و گومان لی ته کراو، «سلطان الاذکار» ته وه ته که دل و ده روونی موقوف وه هه مو ده پیری له له شی «ذیکری الله» ته کات، که واته ته گه ربلیت ژیری عه با که م

جگه الله نه ئی ههچی تیانیه درۆ ناکات، به لām له گه ل «ظاهیری شمرعا، ناگونجی نه گهر که سی جانتاییکی به دهسته وه ییت هه موی پرییت له وگوله زیرانه ی که له ناوی «الله» دروس کراون وه نه کرینه مل، وه بلی ئهم جانتایه پریه ئی له «الله» بوجی کوفره؟.

به باریکی ترا، ئه وچی بکا، که هم والمه حاله ئی مهستی روجی دا، وه هم، راستیش ئه ئیت، فهنا فی الله یش ته وه نه که خوی له یاد نه چینه وه وه له پیش چاوی «به صیروت» واته دهرونی ئه ودا، هه رچی ده ره و تۆزه گه ردیکه هه موی ذیکری «الله» ئه کات. له هه موی که ونا.

هه ره کووتمان باسی «شه طه ح» خوی هه رگیز به کتییک ته واو ناییت، لیره دا مه به ست ته وه بو بلیین به کی له وشتانه، که بریکی والی کردبو، وا بزانی که ته سه ووف له ئیسلام جیاوازیکی هه به بیستی ئه وچۆره فهرمودانه بو له پیاوچاکان، که نه یان توانیه لێ تی بگه ن نا له پاشان. روون کراوه ته وه.

جانیسته ئه ئین، به که م به لگه مان بوته وه ی که ته سه ووف له ئاینی ئیسلام جیانیه، کردارو گوشتاری گه ره پیاوانی رینگه ی ته سه ووفه، که مویک له شه رع لای نه داوه وه سه ره پای شه رع، وه رع، وه پارێزکاری ده رویشیان کردوه ته پیشه ی خوێان، دینه وه سه ری ته وه ی بلیین، ته سه ووف چی له مروف ته ویت، ئایانه وشتانه ته سه ووف لێانی داوا ته کات، پێچه وانه و دژێ ئاینی ئیسلامه یان نا، وه ئایا ته و وشانه ی که له ته سه ووف دا هه ن، وه کو ته و به، ذیکر، «مجاهده»، یان، جهاد له گه ئی نه فسا» وه زۆرشتی تریش ئایا له قورئانا هه ن، وئاینی ئیسلام ده ستور ته دات به به یره وی لێ کردنیان، یان نا؟.

وه لāmی ئهم پرسیاره زۆر رونا که، وه هه رچی ته وشتانه ی که وان له بازاری ته سه ووف دا، وه دلی خوا وه ن دلی شه یدای خوی کردوه، به که به که ی له قورئانا هه به، به که م هه نگاوێک که موزیدیک «واته خوازگارێک» ی رینگه ی ته سه ووف هه ئی ئه گریت، په شیان بونه وه به له کرده وه ی نا شیرینی له وه پیشی خوی، ئه و ده س هه ل گرتنه ش «ته و به» کردنه، ته و به، که ی ئه کرتیت؟ بی گومان، ده روێک که ته و به ی نه کردوه دیاره ده روێک هیشتا وا له گوم راهی و سه رلی شیوانا، له م کاته دا قورئان خوا وه نی ئه وچۆره دلانه به م چه شنه ته ناستینی، که ته فهرمی؟

444

أَقْسَمُ بِالنَّفْسِ الْوَلَامَةِ» ئەوێش ئەوجۆره نەفسەتە کە ئەکەوێتە سەر زەنشی مەرۆف خۆی ، جانیستە ئەبێ دەرون برباری دەس هەلگرتن لە کەچ ڕەوی بگرتیت وە تەوبە بکات ، وە بەکەم قۆناغی ڕی ڕەوی تەسەووف تەوبە یە ، خوا لەم دوایەتەدا فەرمانی تەوبە ئەدات ، «وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا توبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا» خۆای گەورە بە ئێنی داوێ کە تەوبە قوبول کات وە ئەفەر می «أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ» ؟ هەر وەها ئەفەر می «وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ» لە پاشان بە ئێن ئەدات بۆلی بوردن و بە خشین وە ئەفەر می «وَأَنِّي لَغَفَّارٌ لِّذُنَّ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى» ديسان ئەفەر می ، «غَافِرُ الذَّنْبِ قَابِلُ التَّوْبِ شَدِيدُ الْعِقَابِ» جالە پاشان ئەگاتە قۆناغی خوێش و یستێ وە ئەفەر می «إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ» کەواتە ئەومرۆفە کەچ ڕەوێ ئەگەریێتو تەوبە بکات وە پاشان کەچ ڕەوی نەکات ، هەم خوا تەوبە کە ی لی وە ئەگەریێت وە هەم ئەبە خشینت وە هەمیش ئەبێتە خوێش و یستی خودا ، کەوا بۆ یە کەم قۆناغی سوپیدی کە تەوبە کردنە ، دەق بە دەقە لە گەل فەرمودە و دەستوری خۆای گەورەدا ، وە لە ڕێگەی شەریعت لانادات ، جاپاش تەوبە ، مەبەستی ، تەزکیە ی نەفس وە «مجاهدە» وە پاك کردنە وە ی دەرون ، وە ذیکرو خواپە رستی بە شێوە یێکی سوپیانە دیتە پێشە وە نائەگاتە دواپە ی خۆناسی و یەقین .

مەبەستم لە باس کردنی تەوبە باس لە چۆنیەتی تەوبە لە ڕی ڕەوی تەسەووفدا نەبو ، چونکە سەبارەت بە وناسینە لە ئایندەدا باس ئەکەین ، بەلام لەم قۆناغەدا ، بۆ سەلماندنی ئەو بو کە بێتێن هەمو ی ئەو مەبەستانە ی کە تەسەووف ئەیان گەریێت وە لە کانیگە ی ئیسلامی راستە قینە وە سەرچاوە ئەگرن کە یە کەم مەبەستان «تەوبە یە» وە بە ئایە توبە لیکۆلینە وە ش سەلماندمان کە تەوبە فەرمانێکی خودا وە نەندە وە موسولمانانی کەچ ڕەو وە گوناوە بار پێویستیان بە پەشیمانی و پاش گەز هە یە ، بۆ ئەو ی بتوانن سەر لە نوێ بگەریێنە وە بۆ سەری شارێگە ی ئایینی ئیسلام ، کەواتە ئێستە سەبارەت بە مەبەست ، یان قۆناغێکی تر باس ئەکەین ، ئەویش جەلە و شل نەکردنە بۆ نەفس ، وە بەرگری کردنە لە ئارەزو و ئاوانی چەوت و نالە باری نەفس ، کە ئەکری پاك کردنە وە ی دەرون وە جەلە و شل نەکردن بۆ نەفس لە چوارچێوە ی «موجاهەدە»دا باس ئەکەین ، بۆ ئەو ی بۆمان دەرکەو ی کە ئەم کارە ش هەر لە دەستوری خودا وە نەندە وە سەرچاوە ئەگەریێت ، لێرەدا ئە ئێم .

به داخهوه پری کهس ، نه نانهت خوینه واره کان ، بی ووردیونهوه له ئامانجی جله وگیری نهفس ، یان «موجاهده» ، خیرا ته لێن خوای گهوره ئهم جیهانی بویه دروست کردوه بۆ ئهوهی که ئیمه لێ بهر خوردارین وه که لکی لی وهرگرین ، ئیتر بوجی نهفسی خۆمان بکوژین ، وه خیرا دهس ته کیشن بۆ ئه و چهن ئایه نهی که له قورئاندا سه بارهت به بههره وهرگرین له نعیمه ته کافی خوای گهوره هاتهوه ، وه کو ئه و ئایه نهی که ئه فهرمی ، «يَا أَيُّهَا آدَمُ خُذْ زِينَتَكَ مِنْ حَيْثُ كُنْتَ مِنْهَا وَكُلْ وَاشْرَبْ وَلَا تُسْرِفْ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ، قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ ، وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ ؟ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً ...» یان که ئه فهرمی «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ، لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ ، وَلَا تَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ» ، وه چهن ئایه ئیکی نری له م چهشنه ، بی گومان له واتای ئایه ته کانا ده رته کهوی ، مه بهست لیره دا سه رزه نش کردنی که سانیکه که شتی حه لال له خویان حه رام ته کهن ، «قُلْ مَنْ حَرَّمَ ، لَا تُحَرِّمُوا» ههم له «هوی هانی ئایه ته کانا» «أسبابُ نزول الآية» وه ههم له «تفسیری ئایه ته کانا» ده رته کهوی بری له یارانی په بامبه ری گهوره و بستویانه حه لال له خویان حه رام کهن ، خوای گهوره ش سه رزه نشی کردون و ماوهی نه داون بۆ ئه و کاره ، «خُذُوا زِينَتَكُمْ مِنْ حَيْثُ كُنْتُمْ مِنْهَا» ههروه ها «قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ» ، ئهمه ش بهرانبه ر بهر هتاری ئه و ژنانه هاتهوه ، که و بستویانه . به روئی ته واف بکهن به ده وری «که عبدها» ، وه خوای گهوره فهرمویانه ته بی خۆتان دا بۆشن ، زینه لیره دا پۆشاک وه ئی حه رام له بهر کردنه «جائنه گه ر ئهم ده ستوره بکهینه ده ستور ئیکی گشتی ، ههروه کو که شیوهی ئایه ته کافی نری قورئانه وه بلین پۆشاکێ جوان بکه نه بهر ، ته سه ووف قهت حه لالی حه رام کردوه ؟ یان قهت ئه لی ته رکێ پۆشاک بکهن ؟

به ئام ته گه ر به وزینه ته ش بلین جوانی وه پۆشاکێ رێکویێک ، ئایا خوا فهرمویهتی ، بۆ ناوی «رهش به لهک» خۆت بگۆره ، یان ، بۆ ناوی مزگهوت ، ئایا فهرمویهتی فیزو ده ماری پی بکه به سه ر خه لکا ، یان ، شوکری خوای له سه ربکه ؟ به ئام با یینه سه ری ئه و ده ستورانهی که شیوهی جله وگیری له «نهفس» وه داخوازه ناپه سه نده کافی ته کهن ، وه چۆنیهتی بههره وهرگرین له نعیمه تی خوامان یشان ته ده ن ، وه موسولمانی راسته قینه له موسولمانی لارینگر جوی ته که نه وه . له پێشا با بزانی «تهزکیه نهفس» چی یه ، «زکات» ، «توکیه» به عه ره بی واته «ههک» کردنه وه ، تهزکیه نهفس ، واته پاک کردنه وهی دهرون له هه رچی رهوشی

ناپهسه تده ، جا کاری واگرننگ پی ویستی به بهر بهرکانی وه خه بات وه نی کوشانه ،
خو هه روا به گالته دهرون پاک نایته وه ، وه کو ههستی خو به زل زانین ، ههستی
سامان به بهر بهرکان ، ههستی ژردهس خهستی خه لکی تر ، درو کردن ، ههسه د ،
رق و کینه هه لگرتن ، ههستی توله سه ندنه وه ، ههستی گوناوه کردن له هه موجودی ،
وه کو داوین پیسی ، ههستی ناوونو تکه نان به خه لکه وه ، ههستی خو به چاک
له قه له م دان وه خه لک خراب کردن ، تۆمهت له خه لک دان جنیودان بی وه فانی سله یی ،
وه له هه مو گرننگ تر ، پیکه وه نانی سامانی زور وه بهشی کهس لی نه دانی ، وه سه دان
رهوشی ناپه سه ندی تر ، جا چون به بی خه بات وتی کوشانیکی گرننگ ، مروف
ئه توانی له م رهوشه ناپه سه ندانه لابات ، وه بهرانبهر به هه رکام له وانه رهوشی په سه ند
له دهرونیا دامه زرینی . بۆ نمونه ، بهرانبهر به دروژی ، راست و پرسی ، بهرانبهر به دزی
مالی خه لک ، تیکوشان بۆ یارمهتی خه لک ، بهرانبهر خو به زل زانین ، میهره بانی وه
«مواضع» ، بهرانبهر به کینه ، گوزه شت ، بهرانبهر به ههستی داوین پیسی ، ههستی
به دایکو خو شک زانیی هه رچی می بینه ههیه ، جگه له ژنی خوت ، بهرانبهر به ناوی
خه لک بردن و غه ییهت کردن ، ناوی خه لک به چاکه بردن ، بهرانبهر به کوکرنه وه ی
سامان و خو کوشتن بۆ سه رمایه پیکه وه نان وه مشق قوچاوی ، ههستی قه ناعت و
بهخشش و جوامیری و لاوچاکی و یارمهتی دانی دهست کورتان هتد ، سه برئه کهین
ئه گهر خواوهن پایه ییکی میری ، یان کۆمه لایهتی ، یان خواوهن سه رمایه ،
وه یا خواوهن زانیاریک یان خواوهن عه شره تو طائفه ئه گهر پرواته ناو «مه جلیسکه وه»
وه له بهری هه ل نه سن ، پی ناخوشه ، یان ، ئه گهر لای زوره وه دای نه نین
پی ئه نکه ، ریزی لینه گرن لای سهیره ، کهچی ئه مهش به نه خوشتی دهرون دانانیت ،
وه گوشتی ناداتی ، له کاتیکا لای مروفیک که دهرونی پاک بوینه وه وه نوری خوا
له دهرونیا دره وشایته وه ، ئه مانه ی لا گالته ی منالانه ، وه له هه مو ههنگاویکا خوای
له پیش چاره وه هه ره ئه وی مه بهسته ، زورو خواری مه جلیس ، وه ئاغاو میرم وتو ،
ئه م جوهره شتانه ی لاهیچه ، چونکه هه م دهرونی پرله نوره ، وه هه م ئه زانی که
لای خوا به ریزتر ، پاریز کارتره «إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ» وه بهرانبهر به و ئایه نهش
که له پیشاوتمان ، خوا ئه فهرمی خه لالی خوا حه رام مه کهن ، پاک کردنه وه ی دهرون به
دوره به ریزی گرتن له وکاره ناپه سه ندانه دینه دهس ، وه قهت ته سه ووف دهستی
کهسی نه گرتوه له نانی خه لال ، وه ئه وشتهش که پی ئه وتتری ریازهت ، هه ره کو پاریز

دانانی دوکتوره بۆنه خوشیلت ، تا ئەوماوەیەکی کەچاکی ئەیتەوه ، هەرۆه کۆی له قەسیدەیی بۆردە دا ، ئیلامی بۆصیری کە ٦٩٦ کۆچی فەوتی کردووە ئەلی (والله نفس كالظفر ان نهمله شيب على ، حب الرضاع وان تظطه بنظلم واته نفس، وه كو منالي شیره خۆره وابە ، ئەگەر نەبیریتەوه لەشیر ، هەر لەسەر شیرخواردن ئەیتەوه وه ، بەلام ئەگەر ویستت بی بریتەوه ، وا ، ئەبریتەوه .

یان مەرووف لە کاتی خوێندنا کە ئەوە نەدە تی ئەکۆشیت بەلام پاش تەواوکردن ئیتیری ویستی بەسەعی کردن نیه ، جا خۆی گەورە ، سەبارەت بە جلەوشل نەکردن بۆنەفس چی ئەفەرمی ؟ هەرۆه کۆ زوتر وتمان ، «ان النفس لامارة بالسوء» کەواتە «نفس» لەسورشتی خۆیا لاینگری خرابەییە واتە «سوء» ، کەواتە ئەلی دەسی بۆشل نەکەیت ، وه جلەوی بگری ، خۆی گەورە ئەفەرمی «فاما من ظلي والرحمة الدنيا ، فان الجحيم هي المأوى ، واما من خاف مقام ربه ونهى النفس عن الهوى فان الجنة هي المأوى» دەستور و فرمائی لەمە رونا کتر کوا ؟ هەرکەس سەركێشی کرد ، وه ئەم ژبانهی ئەمرۆی هەل بژاردو «فهل» دا بەسەری ژبانی جاویدانا ، ئەوه جەهەننەمی کردووەتە جینگەیی خۆی ، بەلام ئەوەش کە لەخوێ ترسا وه «جلهوی نفسی گرت ، لەئارەزووەکانی» ئەوه جینگەیی ئەیتە بەهەشت ، یان هەر سەبارەت بە نفس و بە پاک کردنەوهی ، ئەفەرمی «قد افلح من زكيا وقد خاب من دسها واتە ئەو کەسەیی کە بتوانی «نفسی» پاک کاتەوه لەهەستی گوناوەکردن ئەوه بۆخۆی رزگاری بوو ، بەلام ئەو کەسەیی جلەوی شل کردنی بۆ نفسی ، وه دەروونی پڕییت لەهەستی گوناوەکردن و لاری گرتن ئەوه دۆراندوین و ناو مەیدبوو ، کەوابو ، ئەم تەزکیەیی نەفسە ، کە لقینکی هەرە گەرنگە لەری رەوی تەسەووف ، دەق بەدەق لەگەڵ فەرمانی خودادا یەکیکە ، وه تی کۆشان لەم پڕیگایەش دا «مواجهه وه جبهاده» ئەویش ، هەر هەمان تیکۆشانه ، کە لەو ئایەتەندا . وه لەدەها ئایەتی تریشا ، بەناشکرا دیاره ، وه گومانیشی تیانیە ، نفس ئەگەر بەرگری لی نەکەیی ، لەهەزاران هەل دێرا ملی پیاو ئەشکینی ، وه جینگەیی هەستی لاری گری بە ، «ونعلم ماتوسوس به انفسكم» «قل اعوذ برب الناس ملك الناس اله الناس من شر الوسواس الخناس الذي يوسوس في صدور الناس ...» صەدر ، بی گومان دەرونی مەرووف ، کە ئەکری بیته جینگای گومان وه دودلی ، «وسوسه» ، یان ئەفەرمی «ولا تطع من اغفلنا قلبه عن ذكرنا واتبع هواه یان ئەفەرمی «زین للناس حب الشهوات» .

به کورتی ته ئێم زۆر ئاشکرایه که دهرون ته گهر ریڤه گه ی لی نه گریته، وه ئاگاداری نه بیت، له بری لات ته دا، وه هه لته ده بری، وه قورئانی پیرۆز به روونی ده ستوری به ئێمه داوه بو به رگری کردن له ئاره زوی ناپه سه ندی دهرون، جا دیته وه سه ری ته وه ی ئایا به هره وه رگری له مال و سامان و خوشی به کافی جیهان، ته بی چون، وه تاج پراده بی بیت، ته وه شیای هه ر خوای گه وه ره رو فی کرد وه ته وه، وه ته سه وه وف هه ر گیز له وه زیاتر پی دانه کیشا وه وه له وه زیاتری ناو بیت، وا به شوینی به کا جهن ئایه تیک له م باره وه ته نویسنه خوائه فه رمی: «وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ، تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا، وَلَا تَطْعَمُ مِنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا، وَاتَّبَعَ هَوَاهُ، وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا» واته چاوت لاهمه ده له هه ژاردکان، وه بیهریته زه ره قوبه رفی مال و سامانی جیهان، وه هه رگیز مل مه ده به وانه ی په پره وی نا که ن له قورئان، وه که وتونه ته شوینی ئاره زوی خوێتان بان ته فه رمی: «زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْخَرْثِ، ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا، وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَآبِ» واته خه لک ته وه یان پی خوشه که بینه خاوه فی ژنان و کوران و زیروزیوی زۆرو ته سپ و مه رو مالآت و زه وی وزار، جا ته مانه هه موی سه رمایه و تۆشه ی دنیان، به لām ته وه ی لای خوا به، له هه موی ته مانه چاتره، واته ئاگات له خوینیت نه فست وات لی نه کات. بو به ده س هینانی ته م شته ئیره فی و «موقف» انه، پاداشی ته وجیهان له ده س بده یته، ئایه فی پاش ته وه ش ته فه رمی: «قُلْ أُوْنِبْتُكُمْ بِخَيْرٍ مِنْ ذَلِكَ»، «ئایا شتی له مه چاترتان پیشان بده م؟» «لَلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا، وَأَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ» ته وانه ی که پارێزکاری یان کرد وه ته پشه، لای خوردا وه به هه شتیکیان بو دانه ره جو گه ی ئاوی به بنا تیشه په ری وه ژنی پاک «وه ره زامه ندی خودا»، خوا ئاگای له هه موشتی که، بان ته فه رمی: «يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ» واته رۆزی قیامهت رۆژیکه تیر سه رمایه و منال «که تیره ته مرۆ به لاته وه شتی چاکه» به ده ردی هه یج ناخون، وه ته نها ده رو فی پاک و ساغ و بی ئالایش، به ده رده خوات، جاهه رو وه کو و تمان، دهرون ته بی خوت پاکی که یته وه بۆیه پاداشی هه به، ته گینا پاداشی بۆچی بو ته گهر خه بات و ره نهج و تیکۆشانی پیوست نه بوا به،؟ خوا ته فه رمی: «الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا» سه رمایه و سامان و منال، هه ربو خوشی دنیایه، ته وه ی که بوت ته مینته وه کرد وه ی چاکه و ذیکری خودایه، «وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا»، بان ته فه رمی: «وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ» له سی شوینی قورئانا ته م ئایه ته هاتوه،

واته ژبانی ئەم جیهانه شتیکی «زۆگوزەرو هەلخەڵەتێنەر» هەروەها ئەفەرمی: «وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ هِيَ الْحَيَوَانُ». لۆکانوا یەلمون» بەکورتی سەبارەت بە ئێمەیان و کورتی و کەم دەوامی، خوێشی ئەم جیهانه، ثایات ئەوەندە زۆرە، هەر لەحیساب ناییت، کەواتە ئەوەی کە لە تەصەووخت دا سەبارەت بە سەرزەنشێ ئەوەکە سەنەیی: کە خوێان ئەکوژن بۆ بەدەست هێنانی سەرماوە و سامان وە دروست کردنی کۆشکۆ تەلاری هەزار رەنگ، شتیکی ئەوە کە خوێان دروست یان کردی، یان ئەوەی کە ئەلێ، ئە ئێ جە و شل نە کری بۆ نەفس، تابگانه راده یێک بت کاته بەردە و کۆیلە ی خۆی، هەمووی لە قورئانەووە سەرچاوە ئەگرت: بەلام ئە ئێ ئەوەش بزانی تەصەوووف نالی کاسپی مەکوژن مەبێرە و ژبانت دروس مەکە، بە لۆکۆ ئە ئێ دین و ژنی جاویدان، مەفروشه و دای مەنی لەرێگە ی دنیا دا، ئەوەندە مەخۆکە و رگت بێتە بار بە سەر لە شتەووە، ئەوەندە هەلپە مەکە بۆ دنیا کە ئابرووی بۆ بفروشی، شە و وروژ و یردی سەر زوانت نە بێتە پارەو، پارە و پارە: بە لۆکۆ «وَلَا تَتَّبِعْ نَفْسِكَ مِنَ الدُّنْيَا» تۆش بەشی خۆت بەرە، ئەک بەشی خەلک بکەیتە هی خۆت: !!! بە ئەندازە ی ژبانت تیکۆشە ئەک بە ئەندازە ی هەزار پششت، جەلال و جەرام تیکەل مەکە، (دین مەفروشه بۆین)

«تەقوی»، خوێاراستن، سی قوناغی هەیه،

- ۱ - خوێاراستن لە کوفر.
- ۲ - خوێاراستن لە گوناھ.
- ۳ - خوێاراستن لە «إِنْسَانًا خَوْفِيًا» کردن بۆ بەدەس هێنانی مال و سامانی زۆر. مەولەوی لەم بابەتەووە، سەبارەت بە تەعریفی وەلی وە شیعخی راستەقینە ئە ئێ. وەلی کەسیکە ئاوا و ئاوا تائەنگانە... ئەوەی ئە ئێ.

بیکێشن بە سەنگ هەرسی تەقوادا، بە ترازوی شەرع موئی لانا دا.

جا خوايش سەر زەنشێ ئەوەکە سەنە ئەکاو ئەفەرمی: «وَيَا كُلُّونَ التَّوَابِ أَكْلًا، وَحُبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا» واتە مېرات ئەخۆن ئێ ئەوەی گوی بەدەنە ئەوەی بزانی بەشی هەتیو یان کەسی تری پێوێ، وە سامانی دنیايشیان بەلەجار خۆش ئەوی: جا خواي گەورە ئەوەشی لا بە سەندنێ. هەروەها ئەفەرمی.

«وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُمْسِكُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ» واتە ئەوانە ی

که ز پڕو زیو ئەنێن بەیەكەوه و لەپێگەى خوادا خەرجى ناكەن، مۆژدەى ئازارىكى
سەختى يان بدەرى، لەپاشان لەئایەتى پاش ئەودا ئەفەرمى ئەو دراوانە بەئانگى
جەهەننەم سۆرئەكەینەوه، وە ئەپێرێن بەناوچاوان و بەلەشیانا، وە ئەلێن «هَذَا
مَا كُنْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ» بخۆن ئەوه گۆرى گىانتان بێت، ئەوه ئەو
دراوانەیه كە كۆتان ئەكردەوه.

خۆ ئەو دراوانە خەرامیش نەبۆه بەلام زیندان كردنى سەرمایە و بەشى خەلك
لى ئەدان و، كۆكردنەوهى، لای خوا ئاوايه كە فەرمویان، هەرئەو تەدوورە پەرزگرتنى
تەسەووف لەمالى دنیاءوه بۆ ئەم بابەتەیه.

جا هەر وەكو وتمان بۆ زال بون بەسەر خواستى دەرونا، خەبات و رەنج و
تێكۆشان پێویستە، پێغەمبەرى گەوره درودى خۆى لەسەر، «لەغەزوەینك»
گەرايەوه، فەرموى والەجیهادی بچوك گەرايەوه، بادەس كەین بەجیهادی گەوره،
لى يان پرسى ئەى پەيامبەرى خودا جیهادی گەوره كامەتا؟ فەرمویان جیهاد لەگەڵ
نەفسا، واتە بەر بەره كانی لەگەڵ داخوازی ناپەسەندى دەرونا، «وَأَنْ لِّسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا
مَاسَمِی» ئیستە بەباشى روون بویەوه كە بەر بەره كانی لەگەڵ نەفساواتە «موجاهەدە» بۆ
پاك كردنەوهى دەرون، «تەزكیەى نەفس»، وە هەلە نەكردن و خۆ نەكوشتن بۆ دەس
هێنانى سامان و پلە و پایەى دنیایى، وە دەركردنى خۆش و یستى دنیا لە دەرونا، وە
تێكۆشان بۆ جى گیر كردنى هەستى چاكە لە دەرونا لەجیهادى هەستى كە چەرویدا، كە
لەرى رەوى تەسەووف دا، گەرنگو بناغەیین، وە كراونەتە یەكێ لەلقە گەرنگە كانی ئەم
رێ رەوه، لەسەر چاوه قورئانەوه هەل ئەقولى، وە لەقورئانەوه وە رەگراون، ئەو هەش
بزانن لەم باسەدا تەنها و یستەان پێشان بدەین، كە موجاهەدە وە تەزكیەى نەفس، وە
خۆ نەكوشتن بۆ دنیا، لادان نە لەقورئان، وە باس كردنى چۆنەتى تەزكیەى نەفس،
لەئایندەدا لەكاتى باسى نەفس وە تەزكیەدا باس ئەكەین.

لەبارەى ئەوبەوه تەزكیەى نەفسەوه، باسەان كرد، وایستەش لەبارەى «ذېكەر»
و «قەلب» وە «نەفوا» وە ئەكۆلینەوه، تاروونى كەینەوه بزانن چۆن ئەمانەش هەر
لەقورئانەوه سەرچاوه ئەگرن، وە تەسەووف خۆى شتىكى تازەى نەهاوردووە ناوى
ئاینى ئیسلامەوه.

لەپێشا ئەبى بلىین كە روشەى «ذېكەر» لەعەرەبیدا زیاتر لەواتاينكى هەبە، وە

له قورئانی پیرۆزدا ووشه‌ی «ذیکر» به‌واتای جوراوجۆر، پتر له‌سه‌دویه‌نجا جارها‌توه، به‌کێ له‌واتا‌کافی «ذیکر»، به‌مه‌عنای قورئان، وه‌هه‌روه‌ها کتێبه‌ناسانی‌ه‌کافی تریش ها‌توه. بۆ‌نمونه سه‌باره‌ت به‌قورئان شه‌فه‌رمی، «إِنَّا نَحْنُ نُزِّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ» واته «قورئان ئێمه‌ ئاردومه‌نه‌ وه‌خۆمان شه‌پاریزیین» یان شه‌فه‌رمی «وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ»، واته، قورئان ئامورگارییه‌که‌ بۆ‌هه‌موی جیهانیان «وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ»،

لێره‌شا دیاره‌ مه‌به‌ست له‌وشه‌ی ذیکر هه‌ر قورئانه‌ وه‌شه‌فه‌رمی، ئه‌ی به‌یامه‌هر ئێمه‌ قورئاغان ره‌وانه‌کردوه‌ بۆ‌تۆ، که‌تۆش به‌هۆی ئه‌و ده‌ستورو راها‌نیانه‌وه‌ که‌وان له‌قورئانا ری‌پیشاندهری موسوڵانانی‌بیت به‌ل‌کوئه‌وانیش بیر‌ی له‌وده‌ستورانه‌ بکه‌نه‌وه‌و ری‌نگه‌ی ئیسلام به‌رنه‌ده‌ن.

هه‌روه‌ها چه‌ن ئایه‌تی تریش، وه‌ ذیکر به‌واتای نوێزیش ها‌توه، که‌ شه‌فه‌رمی «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ»، واته ئه‌ی موسوڵانانی‌خواه‌ن با‌وه‌ر ئه‌گه‌ر له‌روژی جومعه‌دا بانگ‌کران بۆ‌نوێزی جومعه‌، ده‌س له‌مامه‌له‌و‌کار هه‌ل‌گرن وه‌به‌رۆن به‌لای جومعه‌که‌تانه‌وه‌ ئه‌وه‌ چا‌ک‌تره‌بۆ‌تان ئه‌گه‌ر بیتا‌ن‌زانیانی، ئیتر ئه‌مه‌ لێره‌دا زۆرباش دیاره‌ که‌مه‌به‌ست له‌ ذیکر، نوێزه‌، جاله‌زۆر شوێنی‌تری قورئانی‌شا، ذیکر به‌واتای ناو‌برد‌ن و یاد‌کرد‌ن ها‌توه‌ که‌ ئه‌وه‌یان مه‌به‌سته‌که‌ی ئێمه‌یه‌، له‌ته‌سه‌ه‌ه‌و‌ف‌دا، هه‌روه‌کو وتمان له‌پێشان و‌تو‌و‌یره‌ی په‌شیا‌ن‌بو‌نه‌وه‌ له‌لاری‌گرتن ئه‌که‌و‌یت‌ه‌ده‌رون‌ه‌وه‌، وه‌ده‌رون لۆمه‌و سه‌ره‌نشقی پیا‌و‌ته‌کات، وه‌پاش ئه‌وه‌ که‌ل‌که‌له‌ی «ته‌وبه‌»، واته ده‌س هه‌ل‌گرتن دێته‌پێشه‌وه‌، پاشان به‌ربه‌ره‌کانی وه‌دژایه‌تیه‌ له‌گه‌ل خواستی ناپه‌سه‌ندی ده‌رونا، جا ئه‌م ده‌رونه‌ به‌بارمه‌نی چ هه‌ی‌زیه‌که‌ که‌ئه‌توانی ئاره‌زوی ناپه‌سه‌ند له‌ناو خۆیا‌ده‌رکات؟ وه‌ده‌رمانی ئه‌و سه‌ده‌ها ده‌رده‌ی که‌باسیان‌کردن، وه‌کو «حه‌سه‌د» وه‌خۆبه‌زڵ‌زانی، وه‌ «خۆکوشتن و‌خه‌لك تازاردان بۆ‌کو‌کرد‌نه‌وه‌ی مال و‌سامانی‌زۆر، وه‌سه‌دان هه‌ستی ناپه‌سه‌ندی ده‌رون...» وه‌به‌چی ئه‌ک‌ری که‌دل دامرکی‌ت...؟

وه‌لام...، به‌بادی‌خودا...، به‌ناوی‌خودا...، وه‌کو که‌خوا‌خۆی شه‌فه‌رمی‌ت «الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ» ئه‌وانه‌ی که‌ ئه‌مان‌ها‌ورد‌وه‌، وه‌دلیان به‌یادی‌خوا دانه‌مرکی‌ت وه‌ئارام ئه‌گریت، به‌لی، به‌ناو‌برد‌نی خودا وه‌به‌یاد‌کرد‌نی ئه‌و دلی‌خواه‌ن با‌وه‌ران دانه‌مرکی‌ت وه‌ئوق‌ره‌ئ‌ه‌گریت،

که واته ئەم بەردهوام بونه لەسەری یادی خودا وە لەسەری ناوێردنی خودا وە لەسەری بەردهوام بون لەسەری ئەویادکردن و ناوێردن، وە هەروەها بەردهوام بون لەسەری زۆری ئەو ناوێردنەش، هەموو هەردەستوری قورئانەو، ئەنجام دانی دەستوری خودایە، وە بەپێچەوانەو، ئەوانەش کە لەیادی خودا کردن دورەپەریزی ئەکەن، وە لایان وایە کە ئەکیکی نیه، پەتایەخوا لەوانە، وە خۆی گەورە سەرزه‌بشتی کردون وە یێزایی خۆی سەبارەت بەوانە دەبرێو.

هەروەکو ئەفەرمی: «وَأَذْكُرُّكَ كَثِيرًا زُورَ نَاقِصَةٍ وَخِيفَةٍ وَهُوَ الْجَهْرُ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدْرِ وَالْأَصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ»، بەدڵی زیکری خوا بەکە لە دەرونا، وە بەشیوەی ترس و پارێزێ وە هەروەهاش بە ئی دەنگیش هەروەها بەیانی و ئیواران وە هەرگیز لەیادی خوا غافل مەبە، جا سوفیهتی جگە ئەمە چی و تۆ وە چی ئەویتی؟...

یان ئەفەرمی: «الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِهِمْ...» تا پایانی نایەتە کە، خودا رەزامەندی خۆی پیشان ئەدات سەبارەت بەو کە سەنەکی کە هەمیشە بە هەستان و دانیشتن و پال کە و تەوخوا یان لەیاد ناچیت و یادی خوا ئەکەن، تەنانەت لە پال کە و تەبشا، جا ئەو ئەویایە کە بەهۆی گرتە بەری رێ پەوی تەسە و فەو، کە رێگەیی ئەنجام دانی فرمانەکانی خودایە، بە تاشکراو بە نەینی بەزوان و بە دەرون، بە گوفتار و بە کردار، مەوێ ئەگاتە ئەویایە، جا کە مەوێ یادی خوا کرد، خواش موزدە ئەدات کە ئەویش یادی مەوێ ئەکات، وە ئەفەرمی: «فَأَذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ»، ئەویش پابەینکی گەورە بە مەوێ، هەروەها ئەفەرمی: «نَكُنْ مَالُومًا»، واتان سەرگەم کەن، کە یادی خوانە کەن، «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا، لَا تَلْهَكُمُ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ» بە ئی خودا ئەو ئەندە ناوێردن و یادکردنی خۆی لاگرتە، ئەتاکا ما خۆی گەورە هەروەها ئەکات لەوانە کە لە زیکری خودا غافل و ئەفەرمی: «قَوْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ» ئەم زیکرە لێرەدا، هەم نوێز هەم قورئانیش ئەگرتە وە هەم یادی خواش، پاشان ئەلی تازاری سەخت بۆ ئەوانە ئەیت کە دڵ پەقی و یێزایی پیشان ئەدەن، بە رانێر بەیادی خوا، بە ناوی خوا، بە قورئان، یان ئەفەرمی: «بِهِ يَمُوتُ» درودی خوا لەسەر «لَا تُطِيعُ مَنْ أَهْلَلْنَا قُلُوبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ...» واتە بە گۆیی ئەوانە کە کە دڵیان لەیادی ئەمە غافل و کە و تەو ئە شوینی ئارەزووی دەرونیان...، لێرەشا زیکر بۆ قورئانیش.

مه بهست ئهوه ته خوا پێی خوشه بهنده کانی هه میسه یادی بکه و ناوی بهی و لێ
 غافل نه بن، وه هه رچی زۆر تر ناوی بهرن وه یادی بکه و خودا زۆر تر پێی خوشه،
 وه پاداشیان ئه داته وه، وه یادیان چاکتر ئه کات، له بهر ئه وه ته که ته سه ووفیش ئه م
 رێگایه مان پیشان ئه دات بۆ پالێ کردنه وه ی دهر و و وه بۆره زامه ندی خوا، بۆگه یشتن
 به پایه ی دره وشانه وه ی نوری خودا له دهر و و وه له ئاکاما گه یشتن به پایه ی «یقین» واته
 باوه ری ئی چه نوچۆن.

له پاشان سه باره ت به چۆنه ی ئه م ذیکره به پێی ری ره و ی ته سه ووف
 باس ئه که بن، وه ئیسته ده ستێک ئه کیشین بۆ باسی «قهلب» وه «تقوی» تا بزانی ئه م
 دوو شته یش که له گۆره پانی ته سه ووف دا ئه که مونه به رچاو، تاج پراده له گه ل
 ده ستوری قورئاندا یه که ئه گرنه وه.

ووشه ی ته قوا به کوردی ئه یته خو پاراستن، یان پارێزکاری، به ئام له ئاینی
 ئیسلام دا ئه م ووشه یه جێگایه کی به رزی هه یه وه زۆر به ربلاوه، به چه شێک که
 به ئی ته قوا هه موی ئاین و باوه ر دانه مه رزا وه، مرقی ئی ته قوا ناتوانی یته ریزی موسلمان
 راسته قینه وه

ئیمه باسی سی ته قوامان زوتر کردوه وه و ته وه ی پی ناوی، به ئام ئه ئی بزانی که
 ته قوا زۆر به ی ته سه ووف ئه گرنه وه، وه کو وه رع، زوهد، ده رکردنی ئاره زوی هه مو
 ره وشێکی ناپه سه ند له دهر و و و، «نه هی له مونکمه» وه هه ل نه سان به مه رکاری که خوا
 پێی ناخوش ییت، که واته ئه م وشه ی ته قوا یه که سوفیه کان کرد و یانه ته به ردی بناغه ی
 ری ره وه که یان، له کانگه ی قورئانه وه هه ل قولاوه.

خوا ی گه و ره ئه فه رمی، «وَاتَّقُوا اللَّهَ وَیَعْلَمَ کُمُ اللَّهُ»، واته، به و چه شنه ی خوا پێی چا که
 خو ئان ییازین خوا خوی زانیاری ئه خاته دهر و و تانه وه، یان دهر و و تان به نوری زانیاری
 رو و ئه کاته وه. بێگومان، هه مو زانیاری کی چا کو به که لک، که زانیاری خوا ناسی
 واته پێشی هه مو یانه وه. هه ر وه ها ئه فه رمی «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ»
 خوا ی گه و ره ئه فه رمی «إِنَّ خَيْرَ النَّاسِ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ»
 ته قوا ته نا به ئاشکرا، واته، به کرده وه ی «ظاهر»، ناکریت به لکو مرقی ئه ئی
 له دهر و و نیشا پارێزکاری یته وه کاریکی لی ییت که به دلێش ویستی ناره وای نه ییت،
 خوا سه باره ت به کو سه انه ئه فه رمی «أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقَى لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ

عَظِيمٌ». لێره دا باس باسی تاقی کردنهوهی دله، ههروهها تهفهرمون «وَمَنْ يَعْظَمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَاتَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ» دوباره باس ههرباسی تهقوای دله.

بهکورتی تهوهنده خوای گهوره بهدهستور وهفهرمان، فهرمانیان داوه بو پارێزکاری کهنوسینهوهی تهوئاپهتانه لهوزهی ئهم کورته باسه دا نیه بهلکو خوی پیوستنی به کتیبیکه، بۆنونه، «وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ» «وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ» «فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ» «وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» «اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ» تهمانه ههموی فهرمان ودهستوره وهموسولان لهسهریهتی تهنجامی بدات و جی بهجی بکات، ههروهکووتمان خوای گهوره چاکترین تۆشهی دواوژی بهتهقوا داناوه، وهتهیش فهرمی «وَلِبَاسُ الْقَوَى ذَلِكَ خَيْرٌ» واته چاکترین بهرگ، یان چاکترین عهیب پوش، وهشتیک که مروفی پی برازیتهوه، تهقوايه، یان تهفهرمون «اعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلْقَوَى» یان تهفهرمی «وَالْعَاقِبَةُ لِلْقَوَى» یان «وَأَنْ تَقُوا أَقْرَبُ لِلْقَوَى» کهواته تهو تهقوايهی که ری رهوی تهسهووف تهیکاته ئامانجیکی سهروه، ههله بژاردهی خوی، تهویش ههه لهقورئانهوه سههچاوه تهگریت، وه قورئانی پیروز، ههم فهرمان تهدات بوتهوهی کهموسولانان پارێزکارین وهههم ستایشی پارێزکاری و پارێزکاران تهکات، وهههم دادگهری و بهخشینوچاوپۆشی، وهههموچا که ییک بهبهشی له تهقوا تهداته قهلهم، وهههم بۆمان دههتهمخات کهتهقوا نای تهها رهوالهتی ییت، بهلکو تهی مروف لهدلێشهوه پارێزکار ییت، وهتهیکوشیت بوتهوهی تهنانهت نیازی بریاری چهوئیش، لهدهرونی خویا جی نهکاتهوه. وهخوا خویشی تهو موزدهیهتهدا بهپارێزکاران، کهخودا لاینگری تهوانه وه واله تهکیانا، کهتهفهرمی «وَأَنْتُمْ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا» بهکورتی، باسی پارێزکاری و پارێزکاران وه فهرمان به، پارێزکاری کردن وستایشی پارێزکاران، لهتزیکهی دوصهه شوین لهقورئانا هاتوه.

ئیسته دینه سهرباسی دینهموی دهرون وه سههچاوهی ههستی چاکه وخراپه وه ئازمونگی گۆرهپانی تهسهووف، وهبهردی «مهحهکی» ناسینی مروف وپله وپایهی تهو، له دهولهتی جیهانی، مهعههوی دا، تهوشوینهی کهتهکری بیته مهترلی نوری خودا، وهههوارگی رهحمهتی تهو، یاخو بیته گالتهی دهستی نهفسوشهبتان، که تهویش «قهل» واته «دله» وه تهمانهوی بزاین، ئایا «قهل»، که بهکهه ههنگاوی تهسهووف تهیکوشانه بو گسک دان وپاک کردنهوهی، خوای گهوره لهقورئانا چۆن وهبهچی ناوی

ئەبات، وەئایا ئەودەستورانە لەگەڵ ڕێپەوی تەسەووف دا یەك ئەگرنەو؟ یام نا؟
 ھەرۆھە کو سەبارەت بەباسەكافی تر، وەكو تەوبە و نەفس وە تەزکیە و نەفس وە تەقوا
 و تمان، كە پتر لە دەھا شوێنا لەقورئانا ھاتون، سەبارەت بە «قەلب» یش
 ھەربە وجوہیە وەلەنوسین ناییت، بیگومان قەلب وشەینکی عەرەبی یە وەپتر لەیەك
 واتای ھەبە، كە یەكێکیان ئەوپارچەگۆشتەبە وا لەسینە ی مروفا وە وەكو دینەموی
 لەشی گیان دارانە، ھەرۆھە بە ناوہ راستی شتیش ئەوتری، وەھەرۆھە بە ناوہندی
 ھەستی «عاطفی» وە «ئینسانی»، وەبە ناوہندی ھەمو پریاریکی چاكو خراپی دەرونی
 ئەویتری، جادیارە لەقورئانا كە باسی قەلبی، واتە دلی، مروف ئەكات، بەو واتای
 ھەستی دەرونی و فەرماندەرایەتی چاكو خراپەبە ئەوتری، بیگومان كاتی كە
 تەسەووفیش باس لە «دل» ئەكات ھەرمەبەست ئەو دلەبە، كە لەقورئانا ھاتو،
 وەھەر بەو واتایەش كە لەقورئانا مەبەستە.

لەقورئان دا دلی نەخۆش ھەبەو دلی ساغوسە ییش. لە تەسەووفیش دا ھەرۆایە
 خواتە فەرمی «قَطَمْعُ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ» یان ئەفەرمی «لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فَتْنَةً لِّلَّذِينَ فِي
 قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ». وە لەھەوت شوێنی تری قورئانا ووشە ی «فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ»
 ھاتو، وەھەموی ئەونەخۆشیانەش كە باسیان ھاتو، نەخۆشی مەعنەوین، وە بە
 «مەجازی ئەتوانین بڵین نەخۆش، ئەك بە راستی نەخۆشی تەبیی «سورشتی» بن،
 خواتە فەرمی «كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ» واتە دلیان ژەنگك دای پۆشیو، دیارە كە دلی
 گۆشتین ژەنگك نای گرت، وەھەر ئەودلە مەعنەو یە تە ژەنگی گوناو و كەچرەوی
 ئەیگرت، ئەفەرمی «فَإِنَّهُمْ أَمُ قَلْبُهُ» واتە، دلی گوناو كارە، بەكورتی بەشی چەونی و
 نەخۆشی وەسەرژەنش كراوی دل زۆرە، وەكو ئەو ی كە ئەفەرمی «... بَطِئَ اللَّهُ عَلَى
 كُلِّ قَلْبٍ مُّتَكَبِّرٍ جَبَّارٍ» یان «لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا» یان «أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَتَكُونَ لَهُمْ
 قُلُوبٌ يَعْقِلُونَ بِهَا أَوْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا، فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي
 الصُّدُورِ» ئایا ئایەت لەمەرونا كتر ھەبە بۆ ئەو ی، كە دل ئەكری، بەھوی
 لەرێنی خوالادانەو، كوێرایی داییت، بەلام، بەھوی گرتەبەری رینگە ی راستی
 خواناسی یەو ئەكری بێتە خواو بەصیرەت، واتە، چاوی دلی بكریتەو؟ ئەگینا
 ئەگەر چاوی «مەعنەو ی» نەنی دل چاوی لەكوی بو ناكوێریت؟ یان ئەفەرمی «أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ
 الْإِنشَاءَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا؟» ئایا ئایەت لەقورئان وردبەو و لێ تی بگەن؟، یان درگای
 ئاوەزو ھەستی چاكو خراپەلێك دانەو ی دەرویان داخراو؟ یان، كە ئەفەرمی

«قُلُوبُهُمْ مَّنْكُورَةٌ» «لَا هَيْبَةَ قُلُوبِهِمْ/خَمَّ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ»، وه زۆر ئایهتی تریش، هه سه بارهت به لۆمه و سه رزه نشی دلی لارو چهوت، وه سه ركهش ولاړی گرههیه كه به پی ناسی «صیغهتی» جوړاوجوړ خوای گه وړه باسی كردون، پی ناسی نه شیواو، نه وهش بزانی كه خوای گه وړه دهرون وچا كه وخرابه كانی تری دهرویشی له ژر ناوی ترا باس كردوه، وكو «صدر» كه نه ویش به شیوه ییكي «مه جاز» هاتوه، وه مه بهست له و صدره، «سنگ»، هه ردهرونی مروقه، وه كو «أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ»، یان «وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ» یان، «رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي»، یان «وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍّ» یان «عَلِمَ بِذَاتِ الصُّدُورِ» كه له زۆرشوینی قورثانا هاتوه، یان، به پیچه وانهی ئه م واته واته وه، وه كو «يَجْعَلُ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا»، وه هی تریش، جامه بهست له تی هه لكیشی وشه ی صدر، نه وه ته له گوفتاری، گه وړه پیاوایی ته صه ووف دا وشه ی «صدر» واته «سنگ»، یان دهرون، وه نه خوشتی و چاكي و کرانه ووه داخرانی سنگ باس كراوه هه ووه كو كه باسی دل كراوه، مه بهست نه وه ته كه نه ویش هه له قورثانه ووه سه رچاوه ی گرتوه.

جادیته ووه سه ر ئه و ئایه تانه ی كه ستایشیان له دل ودهرونی باش كردوه، وه نه ویش هه ر بۆمان ده رنه خات كه رپره و ی ته سه ووفیش هه رشوینی نه و رپچه كه به كه و توه و لای نه داوه و، به لكو ده ق به ده ق له گه ل ئه وده ستورانه دا ده ردیت و سه رناكات. «يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ» «إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ» ئه م سه یحه ريك پیچه وانه ی دله نه خوشه كه به «مَنْ خَشِيَ الرَّحْمَنَ الْغَيْبَ وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُّنِيبٍ» منیب، به پارێزكار وه به خواپه رست نه وتری، یان «الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ» لیره دا هه م باسی دلی دلبیا ته كات و هه م ده رنه خات كه ذبكر و یادی خودا ته بیته هوی دلبیایی دهرون، له ولاره ئه ی فه رمو «أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا» وه سه رزه نشی نه و غافل بون له ذبكره ته كات.

یان «كُتِبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانُ»، یان ته فه رمی «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ» موسولمانی خواوه ن باوه ر به وانه ئه لێن كه ناوی خوایان لا دا بیریت، له دله وه ته ترسن له خودا، به م چه شنه، روون بووه و، تاج پراده «دل» به یوه ندی راسته وخوی به چۆنیته ی په روه رده ی مروقه وه هه به، وه چۆن دل بریتی به له وشته ی كه نه كریت به هوی پاك كردنیه وه مروف له خوا نريك بیته وه، وه به هوی خواوین نه كردنیه وه، خواوه نه كه ی له ره حه تی خوا دوركه ویتته وه.

جا ئىمه له باسه كانمانا ته نها دهسمان بۆتايه تەكان راكىشا ئه گينا فەرمودهى په يامبهري گه وره وه گه وره پياواى ئايى ئىسلام. سه بارهت به ههموى باسه كان ئه وه نده زۆره هه رخويان چه ندين كتيى گه وره يان ئه وى، وه بو پايان هيتان به باس دهس بۆته و فەرمودهى په يامبهريه رائه كيشين كه ئه فەرمى «قَلْبُ الْمُؤْمِنِ عَرْشُ الرَّحْمَنِ» واته دلى موسولمانى خواوهن باوهر مه ئبه ندى خواى گه وره به.

ئهمه شته سه رهك و بناغه يه كاني ته سه ووف بون، وه سه بارهت به ههموى مه به سه وردەكانى تريس، واته ئه و وشه و مه به ستانهى كه وان به سه رى زوانى سوڤيه كانه وه ههموى پشتى به قورئان و ده ستورى خوداوه به ستوه، وه كو وشه ي «الصّادِقِينَ وَالصّادِقَاتِ الْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ، وَالتَّائِبِينَ وَالتَّائِبَاتِ، وَالْحَاشِعِينَ وَالْحَاشِعَاتِ، وَالسَّائِحِينَ وَالسَّائِحَاتِ».

وه ههروه ها «المُؤْمِنِينَ، الْمُؤْمِنَاتِ، الْمُحْسِنِينَ، الْمُحْسِنَاتِ، الْمُتَوَكِّلِينَ، الْمُتَوَكِّلَاتِ، الْأَبْرَارَ، الْمُقَرَّبِينَ، وَالْمُصْطَفِينَ الْأَخْيَارَ» ئه م وشانه هه مويان به پى جى وشوئى خويان، له ته سه ووف وه مه قاماتى ته سه ووف، وه ويژه ي ته سه ووف دا هاتون، هه مويان له قورئانى پيرۆزه وه سه رجاوه ئه گرن و هه چكامى دهس هه ل بهس نيه و، ته سه ووف له خو به وه نهى هاوردونه ته كا به وه.

ئه و پرسياره ي كه نۆره ي وه لام دانه وه ي گه يشته ئه وه ته كه ئه لى، پرى ره وى ته سه ووف چى به، وه چۆن په پره وى لى بكه ين؟.

به ره هه موشتيك دوباره ي ئه كه مه وه، له مه ولای ئه م كتيه، ئير بوكه سانكه، كه هه م باوه ريان به ئايى ئىسلام هه به، وه هه م پرره وى ته سه ووفيان لاپه سه ندو به كه لكه.

ئهمه ش به و بۆنه وه به، ئه وه ي له توانا ما بويت بۆسه ماندى ئه و دومه به سه كردمه ته كار، له به ره وه، ئه وه ي باوه رى بو، يان باوه رى پهيدا كردوه وا ئه توانى شوئى باسه كه هه لكات وه سه رى پروات، وه ئه وه ش وانيه، ئير له مه ولا بابته ئه وى تيان به، جگه ئه وه ش باسى ئيمه سه بارهت به «ته سه ووفى ئىسلامى» به، چونكه له باره ي ته سه ووفه كاني تريس وه باسان كردو، ته سه ووفى ئىسلامى مان له وان جوئى كردوه، كه واته، ئه و ته سه ووفه ي كه له مه ولا له باره ي چه نو چۆنيه وه، ئه دويم، «ته سه ووفى ئىسلامى به پرى ره وى ته سه ووفى ئىسلامى چى به؟ وه چۆن په پره وى لى بكه ين؟

و ئەلام: لەسەرەتای ئەم باسەدا لەبارەى ئەوەوە کە تەسەوووف چى بە زۆرمان باس کرد، وە دەس نیشانمان بۆ گۆفتارى زۆرێک لە گەورە پیاوانى پرى پرەوى تەسەوووف کرد، وە بۆمان دەرکەوت کە پێناس بۆ تەسەوووف لەرادە بەدەرە، بۆمان دەرکەوت ھەریەکەى لە گەورە پیاوانى تەسەوووف لەروانگەى تايەتى خۆيانەو تەسەوووفیان بە ئیمە ناساندو، بەلام ھەموى سەرچاوەکانى تەسەوووف ناسى، لەپرىشتا بەک ئەگرنەو کە لە راستى بە تەسەوووفیش جگە ئەو ھىچى تر نە، وە ئەو کەروو کا کەو گيانى تەسەوووفە.

و ئەکرى بلىن پێناسەکانى گەورە پیاوانى رىگەى تەسەوووف بۆ جۆراوجۆرن، چونکە لە راستى بە دەس نیشان کردنە بۆ «حالى» يان «مەقام» ى کە لەوکاتەدا ئەوانى تايە، يان ھى دەس کەوتىکى تايەتى «مەعنەوى» ھەریەکى لەو گەورە پیاوانە، بەجۆرىکى دیکەش ئەکرى بلىن، چونکە باخى زانیارى تەسەوووف باخىکى زۆر گەورە و پايانە، وە رازراوە ئەو بە ھەزاران جۆر ميوە «مەعنەوى»، فەرمودەى ھەریەکى لەو گەورە پیاوانە، باسى ميوە يیکە کە خۆى خواردو بەتى، وە باسى گۆلێکە کە خۆى بۆنى کردو، يان دى بە نیکە کە لەجىيانى «موشاھەدە» و «موراقەبەدا» خۆى دىو بەتى، جاوتمان، ئاکامى ھەموى ئەو پێناسانە، وە ئامانجى ھەمويان، لە ئاکام بەک ئەگرنەو ھەموى وەکو بارانێک، لە ھەلى دەريای بى و کەنارى «مەعریفەت و حیکمەتى» خواناسى ھەلساون، وە باغى پرەرى تەسەوووفیان پى تیرتاو ئەیت، ھەموى گەورە پیاوانى شارێگەى تەسەوووف لەم باوەردا بەک ئەگرنەو، کە، تەسەوووف، ھەول و تیکوشانىکى مەردانەى، مەوێ موسوڵانە، بەپى پرەوش و رىگەى تايەتى تەسەوووف، لەپى بەجى ھىنانى فەرمانى خودای گەورەدا، بە پرەوى کردنىکى موبەمو لەشەر، واتە لە دەستورەکانى قورئانى پىرۆز، وە سۆنەتى پىغمبەرى گەورە «دەودى خواى لەسەر»، بەناشکراو ھىنى، واتە بە لەشو بە گيان، بە دەرو بە دەرون، وە ئەم جۆرە پرەوى بە کە لە قورئانا بە «تەقوا» ناوبراوە ئەو ئەندە گرنگو سەختە، تەنھا کارى کە لە مەردان و گەورە پیاوانە، واتە «خەواص»، وە ئەم تیکوشانەش ھەروەکو زۆر و تەم، بۆ گەشتن بە دوو ئاوانى گرنگ، بە کەم بە دەست ھىنانى رەزامەندى خوا، دوو ھەم: گەشتن بە پەلەى «عین الیقین» يان «حق الیقین»، واتە باوەرى تەواو، بە دىتن، يان بە چەشتن، وە ھەست پى کردنى دەرونى، ئەویش لە رىگەى پاك کردنەو ھى دەروونەو لە وىستو نيازى ھەمورەوشىکى ناپەسەند، وە رازاندنەو ھى دەروون بە

مرووف ههريويستی به ماموستاو به خویندن و به پرسینه، وه باورمه که که سیلک بتوانی به نی ماموستا شاره زانی له «قهواییدی عهدهی». یان «فیقهی» ئیسلامی پیداکات، جا ته گهر ته م زانیاری به، زانیاری دهروونی وه ئازمونی بیت، چون به نی ماموستا، یان به نی په پیرهوی کردن له رهوش و ریازیکی دیاری کراو ته کری بیته شاره زاو پسپور وه چون سهری لی ده رکهین وه چونی لی تی بگهین، ؟

جا ته نی بزانی که ری رهوی ته سه و فیش له م «قاعیده»، جوی ناکرته وه، وه چونکه زانیاریکی تایه ته ری رهویکی تایه تیشی ته نی بی، وه ته م ری ره وه خوی زانیکیکه «عیلمیکه» به ناوی «زانیاری ته سه ووف» چ له لای ماموستا وه ری گریت، وه چ خوت له ریگهی خویندنه وه «موطاله عهوه» نی بشکنی، به لام که گه یشته قوناغی ته نجام دان واته «عه مهل» هه رچهند که له ریگهی خویندنه وه شه وه هه مویت خویندنیته وه به نی شاره زاو ماموستا، باورمه که بگه یته مراز، ههروه کو سه بارهت، به هه مو زانیاریکی تر ههروایه، ئایا دوکتوریک له ریگهی کتیب خویندنه وه ته بیته دوکتور ؟ هه رچهن ته گهر له سه ر کاغز تاقی کرته وه «امتحانی» که یته، وه زور باش وه لام بداته وه، به لام، نه به نی ماموستا له وه هه مو ده رسه ته گات و شاره زان ته ییت وه نه به نی تاقی کردنه وه ش ته توانی له هه مو ره وشیکی پزشکی سه رده رکات و شاره زانیته. که واته زانیاری ته سه ووفیش چونکه زانیاریکی تایه ته، به تایهت که زانیو کرده وه یه، واته «عیلمو عه مهل»، ته گهر به نوی لی تی بگهیت، ته نی قولی بو هه ل که یته و جاکي بۆیکهی به لاداو که لویهل و پی ویستیه کانی برینی ته ورینگاه ئاماده که یته، وه شاره زاو ری نومای باش وه دهس خهیت، وه ماموستای پسپور یه پیداکه یته، تابتوانی بگه یته، مه لیهندی پیویست، وه هه وارگهی دلانی ریگهی خواناسی، وه به ئاوات بگهیت، که واته ته سه ووفی ئیسلامی «په پیرهوی کردن له ریگهو رهوشی نایهتی ته سه ووف».

به لام ئایا ته گهر ماموستاو ری بهرت دهس نه کهوت ته نی دهس هه ل گریت له ئاوانی گه یشتن به مه لیهندی ره زای خوا، وه خه لاتی یه قین ؟؟

ئایا ته کری تهو قه لو دالانه بکه یته ماموستاو ری بهری ریگهی خوشبهختی ؟ تهو قه لو دالانه ی که له م پورکاره دا له قه لودال زورترن.

ئایا ته کری کویر بکه یته شاره زای خوت، له م ریگه سهخت و پر له مه ترسییه دا ؟

ئایا نهخویندوار کراوه ته ماموستای دهرس و تنهوه ؟ بی گومان نهکراوه و ناش کری، «هرچن پرپارویه له بهشه کافی داهاتودا سهبارت بهناسینی، وهلی، وه مورشیدی تهواو یاس بکم، بهلام لیره دا چونکه مه بهسته که پتوبستی ههیه، به پروون کردنهوه ته لیم» باش ترین هوی نای کردنهوهی «مورشیده» واته ماموستای ته سهووف، بریتی به لهوهی سه رنج بدهی بزایت ئایا تهو مورشیده خوی موبه مو په پیرهوی نهکات له شهریهتی ئیسلام ؟ ئایا تهو مورشیده شارهزای تهواوی له شهریهت ههیه ؟ ته مه دوو تازموئی سه ره تایی به، چونکه کهسی که خوی «گومرا» وه «وئیل» بیست، چون من بکهومه شوینی که رینگام پیشان بدات ؟ وه کهسی که خوی له بنجوتناوانی ئایین ناشارهزاییست، چون من شارهزا بکات له ئایین ؟

خوای گهوره سه بارهت بهم جوړه که سانه ته فهرمی «أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ؟» ئایا ئیوه فهرمانی چا که کردن نه دهن به خه لک وه خو تان له بیر ته چینه وه ؟ یان ته فهرمی، «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ؟ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ».

واته، تهی که سانیك که باوه رتان بهخوا ههیه بوچی دهستوری شتیك ته دهن بهمهردوم که خو تان ته نجامی نادهن، «شتی ته لاین که نابکهمن» نازانن تهوه گونا هینکی زور گهوره به شتیك بلین به خه لک که خو تان ته نجامی نادهن.

جا بیگومان شتی وا ههیه، بویه خوای گهوره فهرمویهتی، که واته تهی مرووف سهیری کردهوهی تهو که سانه بکات، که ناویکیان له خو یان ناوهو خو یان به پیاوی خوا نه دهنه قه لیم وه بهرگ و پو شاک و شوین و جیگایکیان بوخو یان تهرخان کردوه، ته گهر گو فتار و کرداریان یه لک بو وه له پری رهوی شهرع وه ته قوا لایان نه دا، وه موبه مو په پیرهوی سوننهتی په بام بهریون، وه به تهواوی له رینگهی شهرع شارهزاییون، تهوه ته توانن بلین مورشیدن وه پیشه وان، ته گینا خو تان له وان چاکترن «مَا تَخَذَ اللَّهُ وَلِيًّا جَاهِلًا».

واته خوای گهوره مرووفی نهزان و نهخوینهوار، ناکاته وهلی خوی، ته مه ش وه نهی بوتهوه لی، که نهخوینهوار، تاییته وهلی «ناه»، به لکو بوتهوهیه، ته گهر راست گهیشینیته پایهی «ویلایهت»، خواخوی شارهزای نهکات.

«وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ» ئیوه رینگهی پارێزکاری بگرنه بهر، خوا خوی فیرتان نهکات، یان خوا خوی ماموستایی تان نهکات.

کهواته هه‌ر ته‌م‌نا به‌ته، وه‌لام‌ده‌ره‌وه‌ی به‌شه‌که‌ی تری باسه‌که‌مانه، جا که‌وانه،
 وا دامان‌نا، که‌سێک، خواز یاری پێگه‌ی ته‌سه‌ووف‌بو، وه‌ هه‌رچی گه‌را، وه‌
 کۆلکه‌ شیخ و کۆلکه‌وه‌لی تاقی کرده‌وه، هیچی له‌و تاقی کردنه‌وه‌دا په‌سه‌ند نه‌بو،
 ئه‌وسا که‌ چی بکات، ؟ لێره‌دا به‌هه‌م‌دیسان په‌نا ته‌به‌ینه‌وه‌ به‌ر قورئانی پیروز و **وَاتَّقُوا**
اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ، ئه‌وسا که‌ به‌پێی ئه‌وه‌ی که‌ له‌شهر عا هاتوه، خوا به‌رستی بکات،
 وه‌ پێگه‌ی ته‌قوا بگرته‌به‌ر، وه‌ به‌وجه‌ش نه‌ی که‌ له‌ری‌په‌وه‌ی ته‌سه‌ووف‌دا هاتوه
 ده‌س‌بکاته **اذْهَبْکَ وَاتَّعِ** ناوی خوا بردن و یادی خوا کردن، ئی گومان خواخۆی
 ته‌به‌نده‌یه‌ و **يَلْ نَاکَات**، وه‌خوا له‌هه‌مو دڵسۆزی دڵسۆزتره‌ وه‌ **اَلرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ**،
 خاوه‌ن به‌زه‌ی به‌و میهره‌بان، وه‌ ری‌پیشاندهر هه‌ر خۆبه‌تی، واته‌ **«هَادِي»**، وه‌
 ییگومان ته‌یخاته‌ سه‌ری پێگای راست،

ئهو به‌نده‌یه‌ی که‌ به‌دڵ **بَلَىٰ رَايَاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ**، **اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ** واته‌
 ئێمه‌ تۆ ته‌به‌رستین وه‌ په‌ناو پشتیوانان هه‌رتۆی ده‌ تۆیش بمان خه‌ره‌ سه‌ر پێگه‌ی
 راست، لات واته‌ی خوا ی گه‌وره‌ ته‌به‌نده‌یه‌ ناخاته‌ سه‌ری پێگای راست، وه‌
 ری‌په‌رو شاره‌زاینکی بۆ تانیریت، به‌لام‌ ته‌مه‌ به‌ی تیکۆشانی زۆر، وه‌ به‌ی له‌خۆبوردن
 ناکریت، وه‌ ئهو له‌خۆبوردن و تی‌کۆشانه‌ش، هه‌مان په‌په‌وه‌ی کردنه‌ له‌ ری‌په‌وه‌ی
 ته‌سه‌ووف، که‌ به‌ تیکۆشان و خه‌بات **«جِهَاد»** له‌گه‌ڵ نه‌فسا به‌ده‌س‌دیت، وه‌ خوا
 گه‌وره‌ لێره‌شا جارێکی که‌ش دڵخوشتی ئهو به‌نده‌یه‌ ته‌داته‌وه، که‌ پێگه‌ی
 راسته‌قینه‌ی خوا به‌رستی، وه‌ ته‌قوا، وه‌ جیهاد، واته‌ خه‌بات له‌گه‌ڵ هه‌ستی ناره‌وای
 ده‌رویا ته‌کات وه‌ ته‌فه‌رمی، **«وَالَّذِينَ جَاهَلُوا لِمَا لَقَدِ بَيْنَهُمْ سُبُلًا»** واته‌ ئه‌وه‌ی بو‌گه‌یشتن
 به‌ئێمه‌ خه‌بات بکات ئێمه‌ خۆمان ته‌ینه‌ ره‌هناو ری‌پیشاندهری بۆ سه‌ری پێگای
 راست، ته‌ور پێگایه‌ی که‌ خواخۆی لای چاکه‌.

موژده‌ییکی گرنگی تر بۆ تیکۆشه‌رانی پێگه‌ی خوا دۆستی و خوا دۆزی، ته‌وه‌ته‌
 که‌ خوا ی گه‌وره‌ به‌ په‌یامبه‌ری خوشه‌و یست ته‌فه‌رمی، که‌ ته‌فه‌رمی **«أَلَمْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ**
فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ».

خوا ته‌فه‌رمی **«لَهُی مُحَمَّد، بَلَىٰ بَعُو خَعْلَكُ»** له‌گه‌ر راست ئیوه‌ خواتان خوش له‌وت،
 وه‌رن په‌په‌وه‌ی له‌ من بکهن، له‌گه‌ر وا بکهن وا خوا بیش ئیوه‌ی خوش له‌وت، وه‌ گونا هه‌شتان
 خوش له‌وت، چونکه‌ خوا به‌خشنده‌یه‌و میهره‌بان.

ههروه ها خوای گهوره ئه موژده به داوه بهو به ندانه ی که یادی ئه و ئه که ن و ناوی خوا ئه به ن ، که ئه فه رمی «فَاذْكُرُونِي اَذْكُرْكُمْ» ، واته ئیژه یادی من بکه ن و ناوی من به ن ، منیش ناوی ئیژه ئه به م و ئه که و نه وه یادم ، بیگومان خوای گهوره که سی له یاد ناچیت ، به نام مه به ست له وه به مروف که له خوشه و یستی دا ناوی خوا دیریت وه بو نزیك بونه وه له خوا به که ناوی خوا ئه بات ، خواش به وجوره یادی ئه و به نده به ئه کات ناوی ئه بات ، واته «به خوش و یستن» .

له حه دیشی قودسیدا خوا ئه فه رمی «اَلَا جَلِيسٌ مِّنْ ذِكْرِي» واته من ئه به هه و نشینی ئه و که سه ی که یادم ئه کات ، بیگومان به رده وام بون له سه ر خوا به ره ستی ، به راده ییکی زۆرتر له ئه نجام دانی فه رزه کان ، ئه ویش هه ر ئه یته هوی نزیك بونه وه له خوای گه وره .

ئه ویش هه ر له حه دیشیکی قودسی دا په یام به ری خوشه و یست «ووهی خوای له سه ره له زوانی خوای گه وره وه ئه فه رمی «لَا يَزَالُ عَبْدِي يَتَقَرَّبُ اِلَيَّ بِالْوَهْلِ» ، حتی احبه فاذا احبته كنت محبة الذي يسمع به ويصره الذي يصغر به ، ويده التي يبطش بها ...»

واته به نده ی من ئه توانی به به رده وام بون له سه ر نوژی «نه واهل» ، واته شه و نوژی وه نوژی زیاده له فه رز ، ئه و نه ده نزیك یته وه لیم ، تا وای لی دیت که خوشم بویت ، جا که خوشم و یست من ئه به هه و ی یستی که پی ئه ییست ، وه هوی دینی که پی ئه ییست ، وه ئه و ده سه تی که کاری پی ئه کات

مه به ست ئه وه ته ریگای خو نزیك کردنه وه له خوای گه وره ، خوا خوی پیشانی داوین ، ههروه که ئه و ریگایانه ی که باسه ان کردن وه ههروه ها وه که ئه وه ی که ئه فه رمی به په یام به ری گه وره ، «وَأَسْجُدْ وَاقْتَرِبْ» واته کورنوش به ره بو خوا ، وه له ورینگه وه له خوا نزیك به ره وه ، بیگومان ئه م فه رمانه هه موی موسولمانان ئه گریته وه ، وه مه به ست له و کورنوش بردنه ش ، ته نها کورنوش ، واته «سَجْدَه» نه ، به لکه مه به ست ، په ره ستشه . به هه وجوړیک . به تایبه ت به «نه واهل» زیاده نوژی ، جا لیره دا زۆرباش ده رکهوت که په ره ستش ، وه ته قوا ، وه (جهاد) واته خه بات له دژی هه مو پیتاسیکی ناپه سه ندی ده رون ، هه موبان ئه به هه و ی ئه وه ی که مروف له خوا نزیك یته وه وه خوای خوش بویت و خواش ئه و ی خوش بویت و له گونا هه ی خوش ییت و یته ریگاییشانه ری له و خه با ته یا که ئه یکات بو

گه‌یشتن به‌خوا ، هه‌روه‌ها نه‌بی به‌نده‌ی خوازیاری خواناسی ی ، داوا‌بکات له
خوای گه‌وره ، بۆ‌ئه‌وه‌ی که بیخاته سهر پینگه‌و ، سه‌ری لی نه‌شیو‌یت و وێل نه‌بی ،
بی گومان خوای گه‌وره داوا کردنی «دوعای» به‌نده‌ی پا‌کو‌خا‌وینی خۆی وه‌رته‌گری ،
چونکه خۆی نه‌فه‌رمی «ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ» ، واته لیم به‌پارته‌وه من لی‌تان
وه‌رته‌گرم ، جا نه‌وبه‌نده‌یه‌ی که له‌و نو‌یژو په‌رستش وشه‌و نو‌یژانه‌دا ، که هه‌موجاری
له‌خوا نه‌پارته‌وه‌و نه‌لی «اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ» ، بی گومان خوا هه‌ر ته‌بخاته سهر
رینگای راست ، چ له‌م دنیا و چ له‌و دنیا ، سا هه‌رچۆن خۆی به‌چاکی بزانی‌ت . «رَبَّنَا
عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَتَيْنَا» جا نه‌وکه‌سه‌ی که پشنی به‌خوا به‌ست وه‌داوای ری‌پیشان‌دانی
له‌خوا کرد ، خوایش ، هه‌روه‌کو که خۆی به‌لینی داوه نه‌وکه‌سه ته‌بخاته سهر پینگه .

وه هه‌ر سه‌باره‌ت به‌و جو‌ره ری‌پیشان‌درا‌وانه‌به که له‌زوانی ته‌وانه‌وه خوا
نه‌فه‌رمی له‌روژی قیامه‌تا له‌سو‌پاسی نه‌و نیعه‌ته‌دا نه‌لین . «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا ،
وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنَّ هَدَانَا اللَّهُ ...» ، واته سو‌پاس بۆ‌ئه‌وخوایه‌ی که ئیمه‌ی
خسته‌سه‌ری نه‌م‌رینگا‌چا‌که‌ی که نه‌م‌هه‌مو‌یاداشه‌مان پی‌گه‌یشتوه ، وه ته‌گه‌ر
خواخۆی ته‌ورینگایه‌ی پیشان نه‌داین ، خو‌مان نه‌مان ته‌توانی بکه‌وینه سه‌ری نه‌و
رینگایه .

جابۆیه نه‌بی مرۆف هه‌میشه ئاگای له‌خۆی‌ی‌ت ، چونکه هه‌رچه‌نده که وتینی‌شه
سهر پینگای راست ، به‌لام ته‌گه‌ر هوشیار نه‌ی‌ت وه‌چاوی له‌به‌رپی خۆی‌نی‌ت ،
هه‌رسانیک بۆی هه‌یه ، پی هه‌ل‌خ‌لیس‌کی وه‌هه‌ل‌دیریت وه‌ملی‌بشکیت ، جا هه‌ر
ته‌وه‌ته که له‌قورئانا له‌زوانی ته‌وبه‌نده راست ره‌وانه‌وه ، که‌چاوی «به‌صی‌ره‌ت» یان
رون بو‌ه‌ته‌وه ، وه دل‌بان به‌نوری خوا رونا‌که ، وه له‌خوا ته‌پارته‌وه نه‌فه‌رمی «رَبَّنَا
لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا ، وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ» خوا‌یا ، دل‌بان
له‌ری‌لامه‌ده ، پاش ته‌وه‌ی که خۆت رینگات پیشان‌داوین ، وه له‌لاینی خوته‌وه
چا‌که‌مان پی‌به‌خشه چونکه هه‌رتۆ به‌خشه‌نده‌یت .

به‌م‌جو‌ره بۆمان ده‌رته‌که‌و‌یت که سه‌ره‌تای ری‌ره‌وی ته‌سه‌ووف ، ته‌کری
به‌هۆی ری‌یه‌رایه‌تی و ماموستایه‌تی شاره‌زایان و ری‌ره‌وانی نه‌و رینگایه‌وه
ده‌ست‌پی‌بکه‌یت ، وه ته‌گه‌ر شاره‌زای باشت ده‌س نه‌که‌وت ، ته‌کریت به‌پی
ده‌ست‌وو‌ر فه‌رمانی خوای گه‌وره وه په‌یره‌وی کردن له‌ری‌عو‌نی قورئان و سونه‌ت ، که
بریتی‌یه له «ته‌قوا» له «مجاهده» له «ذیکو» له نو‌یژی سونه‌تو زیاد له‌فه‌رض واته «نوافل»

وه پارانهمو داواکردنی «هیدایهت» له خوای گهوره ، دهستی بکهیت به لکو خواخوی بیته ری نمون وری پیشان دهرمان بو ناوی جیهانی خواناسی و خواووسی .

لیره دا به پینو یستم زانی دهستی بکیشم بولای مه بهستی شه ونوژ ، خوای گهوره بۆره زامه ندی دهر پین سه بارهت بهو به ندانه ی خوی که شه ونوژ «تهجد» ته که ن نه فرمی :

«تَجَافَى جُنُوبَهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ» خوای گهوه پاش په زامه ندی دهر پین له کورنوش بهران و نوژ که ران ، پاشان نه فرمی ، شه به ندانه ی من ته نشتیان بیزاره و به رزه بیته وه له پال که وتن و در پراکشان له ناوی جیگه ی نوستانه واته له ناوی نوینو لیفودوشه کا ، به لکو هه له ته ستنه وه سهرپی وه دهس ته که نه نوژ کردن وه په رستش ، هه له ترسا وه هه بوئومید ، واته «هه له فرسی خوادا وه هه به شوید وه چاره پروالی پاداش له به خشنده ی و میوه بالی خوا» وه لهو سامانه یش که به شان داو ن توانیش بهی خه لکی لی نه ده نو نه یه خشنه .

به لی نه مانه پری لهو ری نگایانه ن ، ته گهر به ندنه ی موسولیان بیان گریته بهر ، نه و به ندنه یه ته گه یینه خوای گهوره ، له پاشان خوایش خوی ، سا ، یان راسته وخو به نوری «هیدایهت» سهر به رزیان ته کات ، یان ، ته یان داته دهستی به ندنه یی کی شاره زاو پاکوچاکی خوی ، که ماموستای یان بکات .

رینگه ی دوهمی به خواگه یشتن له پری پرهوی ته سه ووه وه ، بریق یه له وه ی که ریواری ته م رینگایه ، دهسته و داوینی شاره زاینکو ماموستایک بیت ، له شیوازی ته سه ووف دا ، به م ماموستایه ته وتری ، «مورشیده یان «پیر» یان «شیخ» یان «نوستاد» یان «پیره» یان «دهلیل» که هه مویشی هه ره یه کشته ، وه هه ریوکه واتایه ، تهویش به ماموستایکی شاره زا ته وتری که بیته ری نمون وه پری پیشاندهری ریواری تازه کار ، که تهویش پی ته وتری «سالبک» یان «مورید» وه «صوفی» و «دهرویش» تهوانیش ، بو ته م واتایه هه ره به کار ته برین ، هه رچه ن به واتای تریش هاتون ، هه روه کو که پیر وه شیخ وه تهوستانیش واتای تریان هه یه .

لیره دا مه به ستان لی کو لینه وه یه له وه ی بزاین له رینگه ی ریپهرو مورشیده وه چون نه توانین بگه ین به خوا ، واته به «حق البقیه» یان «حق البقیه» ، له پشا باتوزی سه بارهت به چو نه ی ته م مورشیده باس بکه ین ، تابزاین به کی ته وتری مورشید ،

وه سپاردهی ئەم مورشیده چییه ، وه مورشیدو نامورشید چۆن لهبەك جیا
كهینهوه ، بۆئەوهی ئەمەنی خۆمان به خۆراکی لهدهس نهدهین ، یان خوانهخواسه
تهنانهت، ئیمان و باوهڕیشمان لهدهس دهرجییت .

ههروهكو لهپیشا ههروا لهپری پێشامه‌دا باسان کرد :

یه‌كه‌م : سه‌نگی «مه‌حك» وه‌ده‌زگای تاقی‌کردنه‌وهی «مورشیدی كامیل» وه
(پری‌به‌وی شاره‌زا) ئه‌وه‌ته ، ئەبێ هه‌لسونیشتی ئه‌و مورشیده موبه‌مو له‌گه‌ڵ
کردارو سونه‌تی پێغمبه‌ری گه‌وره‌داڕێك‌ییته ، وه‌—ووویك لانه‌دات ،
وه به‌هه‌مو مانا موسولمانیكی ته‌واو ییت .

دووه‌م : ئه‌وه‌ته تارا‌ده‌ی پنیوست له‌ری‌په‌وی ئاین شاره‌زاییته ، واته‌ عه‌وام
نه‌ییت ، به‌لكو شاره‌زای رێگه‌ی شه‌رع‌ییت ، چونكه‌ هه‌روه‌كو وتمان «ته‌ریقه‌ت
رۆحو جه‌وه‌رو كا‌گه‌ی شه‌ریعه‌ته‌، جا كه‌سیك كه‌ شاره‌زای شه‌ریعه‌ت نه‌بو ، له
كا‌گه‌كه‌ی چۆن تی‌بگات ؟

سه‌یه‌م : شاره‌زای رێگه‌ی ته‌ریقه‌ت ییت ، واته‌ هیچ‌نه‌بێ له‌ شته‌ ئاشكراو
ره‌واله‌تیه‌کانی ته‌ریقه‌ت ئا‌گادارییت .

چه‌واره‌م : مورشید به‌كه‌سی ئه‌وتری كه‌ ئه‌ویش له‌لاینی مورشیدیكی شاره‌زاو
پی‌گه‌یشته‌وه‌ رو‌خسه‌تی پی‌درا‌ییت ، هه‌روه‌كو هه‌لقه‌ی زه‌نجیر ، به‌ك به‌سراییت
به‌یه‌كه‌وه ، تائه‌گاته ، سه‌روه‌ری جیهان ، جه‌ززه‌تی وحمده‌ علیه‌ الصلا‌ة والسلا‌م .

پێنجه‌م : مورشید ئەبێ خۆی ده‌رونی رووناك بو‌یته‌وه ، واته‌ «منور» ییت به‌نوری
«حق‌ البقین» ، وه‌ به‌ پایه‌ی «به‌قای‌پاش‌فنا» واته‌ «هه‌ستی‌پاش‌نستی» گه‌یشتییت ،
«له‌پاشان‌کانی‌كه‌باسی‌پایه‌کا‌غان‌کرد‌باسی‌ئەم‌پایه‌به‌كه‌ین» .

شه‌شه‌م : مورشید ئەبێ دو‌کتۆرو ماموستای دل‌ییت ، واته‌ موری‌د وه‌ ری‌بوا‌زی
رێگه‌ی ته‌سه‌ووف ، خۆی هه‌ست به‌و دو‌کتۆری‌یه‌ بکات ، وه‌ بۆی ده‌رکه‌و‌یته‌
که‌وا ئه‌وشی‌خه‌ی ده‌س‌کاری‌ی ده‌رونی ئه‌کات ، وه‌ له‌په‌رته‌وی نورو به‌ره‌که‌تی
ئه‌وشی‌خه‌ی به‌رخو‌ردارو به‌هره‌مه‌ند ییت . وه‌ به‌خۆی یزاییته ، که‌وا له‌ پایه‌یی‌که‌وه‌ بۆ

پایه یێك وه گهرده نهو شاخێكه وه بۆ شاخو ههوارێکی تازه ئهییات و ریهی و
 شارهزای ئهکات، ههروهها له نهخوشی و دهردی سهری دهرونی ی پرزگاری
 ئهکات و داوده زمانی ههمو دهرده کانی ئهزانیت واته «دهردی دهرون» .

ریه رێك خوی شارهزای رینگا نهیت چۆن من بیکه مه ریه ر؟ ئایا کویر ئهکریته
 چاوساغ؟ نهخوینه وار ئهکریته ماموستا؟ ناشارهزا ئهکریته ریه رو به له ده؟ .

له کتیی «نعتُ البدايات وتوصیفُ النهايات» دا سه بارهت به دیاری کردنی مورشید،
 زۆری باس کردوه، والیره دا بۆ نمونه توزیکی ئه نویسن.

«الشیخُ مَنْ عَمِلَكَ بِقَالِهِ، وَأَهْضَكَ بِحَالِهِ، الشَّيْخُ مَنْ أَفَادَ الطَّالِبَ وَفَتَحَ الْمَطَالِبَ، الشَّيْخُ
 مَنْ كَمَلَ فِي ذَاتِهِ وَكَمَلَ بِصِفَاتِهِ، الشَّيْخُ مَنْ إِذَا حَلَّتْ حِرَاهُ وَجَدَتْ بِهِ الْغِنَى عَمَّا سِوَاهُ مِنَ
 النَّاسِ، الشَّيْخُ مَنْ يُفِيدُكَ فِي الشَّهَادَةِ وَالْغَيْبِ وَيُظْهِرُ سِرَّكَ بِسِرِّهِ مِنَ الْغَيْبِ ..» هتد، كهواته
 ریه رو، ئه ئی ههروا خوی نه دا به دهسته وه وه نه كهوینه شوینی ههرو «مشیخ وه
 مُتصوِّفیک» واته «خو به شیخ زان و خو به صوفی زانیك». خوا پایه یێکی بهرزی به مرؤف
 داوه، جوانی دروس کردوه، ئاوهزی پی داوه ئایی بۆناردوه، به تهمای
 پاداشی کردوه، خوا خو بو مه لائكه کان درودیان ناردوه بۆ سهری پیغه مبهرو
 وه پیاو چاكان، «خوا ته فهومی»

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ «سوره ی والتین» وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ
 فِي الْمَرْءِ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّا خَلَقْنَا تَفْضِيلًا .
 «اسراء، ئایهتی ۷۰»

وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ، «سوره ی ئیبراهیم»
 وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ «سوره ی النحل»

وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا «سوره ی الجاثیه» ئه مانه هه موی
 پیشان ده بری ریزی ئاده می زاده به لای خوا وه جابو مرؤف ریز له خوی نه گریت وه
 بوجی مرؤف له خو رانی بیته نوکه رو دوا که ونوی مرؤف کی تری وهك خوی، شایه د
 خوی ههزار ئه وه ندی ئه و به لای خوا وه چاکنرو پاک تر بیت، كهواته ئه ئی له
 هه ل برازدنی مورشید، وه پیشه وای ته ریه تا، زۆر وردبین، وه سه برنج دهرو وه لیکۆلهر
 بین، ئه گینا ئه مه ن وه ره نج مان به فیرۆ ئه پروات .

که وابو مورشیدی تعریقهت، ئەبێ هەم ماموستا بیټ وە هەم دوکتوری دل هەم
ری نما بیټ هەم دلسۆز، هەم دەرون پوناک بیټ وە هەم دورون ناس، هەم خواناس
بیټ، وە هەم شارەزای ڕینگەیی خواناسی، وە پەپرهوی «سوننه‌فی محمدی».

موریدیش، ئەبێ کەسی بیټ وێلی گەیشتن بە هەوارگەیی یەقین، مەجنونی
لەیلی ئی حەقیقەت بیټ، وە گەردەن کەچی ڕینگەیی شەریعەت، ئەبێ بەشویی
کەسیکا بگەری دەردی دەرونی دەرمان کات، وە ژەنگی دەرونی پاک کاتەوه،
بەشویی شارەزاییکا بگەریت کە لە ڕینگەیی، پەردکو دال و پەرزو نزمی، وە پە
قەمچو پێچو پەترسی، جەردەو چەتە ئیمان و باوەر، بیپاریزیت، تا ئەبگەییبێتە
هەوارگەیی ئاوات، ئاوانی خواناسی و دورون پاک، هەوارگەیی «تەزکەیی نفەس»،
هەوارگەیی «بایئەئە النفس المطمئنة أرجعی الی ربک راضیة مرضیة، فادخل فی عبادی و ادخل
جنتی».

مورید بە ویستاری ڕینگەیی تەسەووف ئەوتری، کەواتە، مورید ئەگەر بە راستی
موریدی ئەو ڕینگەیی بیټ، ئەبێ چاو بگیری، ئەبێ لە نزیکەوه تادوور بگەریت تا
دەستی ئەگاتە داوینی مورشیدیکی شارەزا، بەو جۆرەیی کە باسەن کرد، وە
ناساندەمان، جا کە دەستی گەیشتە داوینی کەسیک کە دلی بە لایەوه ئازامی گرت، وە
مەیل و ئارەزووی خواپەرستی و خواناسی ئەو ڕۆژە ڕۆژ زیادبو، وە لە دل و دەرونەوه
هەستی بە گەرمی و بەخۆشی کرد، وە دی کەوا ئەو مورشیدە دەستکاری ی دلی
ئەکات و دوکتوری دەرونە، جا ئەو ساکە یە کە ئەبێ بە دل و گیان، جەلهوی ویستو
ئێرادەیی دەرونی بداتە دەستی، وە خۆی ئامادە کات بۆ پەپرهوی کردن لە ڕی نوامی و
ئاموزگاری یە کانی، لێرەدا هوشدارینیکی زۆر گرنگ هەبێ ئەبێ بزانیټ «ئەویش
ئەوتە، مورید فربوی کە شفو کەرامات نەحوات» بە لکوتەبێ رەفتار و کرداری مورشید
سەیرکات، ئەگەر ئەو رەفتار و کردارە سەری مووینک لە شەریعەت لای دا، ئەو
مورشیدە «دەس پرە»، وە بۆ مورشید، تەنها نوێزو پۆزو بەس نیە، بە لکوتە پەپرهوی
کردن لە «سوننه‌فی» پەبامبەری گەورەش پێویستە، ئەگینا ئەگەر مورشید پەپرهوی
سوننەت نەبو، مورشیدنیە، وە کەراماتیشی «استیراجە» کە بە یارمەتی شەیتان
دەست ئەدات، یان وەکو کاری «مورتازە» کانی هیندە، یان پری جار، لە ئیری و
زیرەکی ئەو مورشیدە دەس پرەوه روئەدات، یان هی ڕی کەوتە، لە هەمووی کتیبە کانی
تەسەووف دا، ئەو هەبێ کە بایەزیدی بەستامی خۆای لی رازی بیټ، ئەروات بۆ

دیدهنی که سێک که ناوبانگ وابه پیاوی 'خوایهو، وهلی کامیله، وه ئیرشاد نهکات، که بایهزید چوه دیدهنی، جار بکیان دی نهو مورشیده رو بهقیله تنی دهمی فری دا، بایهزید گه پرایهوه، ونی، چونکه نهه کاره پینچهوانه دی سوننهت بو، ئیتر من بهناوی مورشید وه وهلی نایاسم، جائمه بو ئاموزگاری به، واته نه نانهت تائه ورادیه مورشید نهی پاریزکاریت، چونکی نهوشتهی بو ئیسه مانان، بهههله دائه نری، بو مورشید، وه «وهلی کامیل»، بهگوناه دائه نری، نهگهر وانه بو، فهرقی منوئهو چیه،؟ کهواته قسهی ناشیرین کردنو، له قللهی پینکه نین دانو له پشت مله باسی خه لک کردنو، خو کوشتن بو کوکردنه وهی مال و سامان، وه کرده وهی سوک وه کو خه لکی تر، به تاییهت خو به زل زانین وه لای ژوروی «مه جلیس» نه رخا ن کردن بو فیسار کهس، وه جهوان سه ر برین له به ری ئی فیسار شیخ دا، نهواته هه موی، کرده وهی مورشید نین، کهواته، نهی نهو موسولمانه ی نه به وی پرواته خدمه تی مورشید بو نه وهی که وهک ماموستاو دوکتورو رانما یێک دل و ده رون و ویست و ئیراده ی خو ئی پی سپی ریت، نهی هوشی به خو به وه بیته، که ره نجی به خو رانی نه روات، وه گوم را نه بیته، وه سه ری لی نه شیو یته. چونکه نهه شتانه کاری «موریده» نهک مورشید.....

بۆچی؟ چونکه مورشید، بهکیکه لهه سی دهسته به.

١ - مورشیدی راسته قینه :

مورشیدی وای ئی خو شه که ئوممه تی «محمد» هه موی ته وه به بکه نو، کهم تازو ر رینگه ی خواناسی بگرنه بهر، کهواته قهت نالی به که سی نو ته وه به مه که.

٢ - مورشیدی دهس پر :

نه میش له مورشیده راسته قینه که زیاتر پی خو شه خه لکی لی کو بیته وه، گورانی بلی به بالایاو، کاو رو گیسکی بو ییریت، وه کو شکوته لاری بو دروست کات، خه لک، هاتو خوی نه وه نده ئی ئاو ه زبو، ئاماده بو نهه کا براه به کاته ئاغاو سه ره ره بو خوی، نهه مورشیده له خوانه تر سه ش، بۆچی ئاغایه تی خوی نه کات؟ کهواته مورید، خوی نهی چاوی بیته، وه خوی نه کاته کو یله و به نده ی کهس. جا نهه جو ره مورشیده دهس پر ههش، دوو دهسته ن،

١ : خو ی نه وارو شاره زا، هی وایشیان هه به مه لا چا کیشه، نه مانه زو ر پر مه تر سین، چونکه زو ر درهنگ نه ناسرین، کتبی ته سه ووف نه خو ی نه وه، وه کرده وهی وایش

ناکەن بە ئاسانی بناسرێش، بەلام باشترین «مەحەللە» وە ترازو بۆ ناسینی ئەمانە، ئەوە ئە بێت، فەرمو ئەمە دلی منو ئەوەش دوکوری ی تۆ، بزانییت چۆن ئەتوانی دەستکاری و دەروون بکات.

ب: ئەخوێنەوارو ناشارە زاکان. بەتایبەت ئەوانە یەکە، شیخیەتە کە یان لە باباپیرانەووە بۆ بەجی ماوە، وە کە لە پورە، ئەوانە زوو ئەناسرێن، وە مروۆی خواناس و خواویست وە مروۆی خوێنەوار، هەرگیز خوێ ناخاتە داوی ئەو جوۆرە مورشی دانەووە، مەگەر ئەمیش وەکو ئەو مورشی دە، بۆ بازاری دەس برین بگەرێت.

دەستە ی سی هەم:

ئەو کەسانەن کە ناتوانن کەس بگەیننە هەوارگە ی یەقین، بەلام خواوەن و یحیدان، وە ئەیانەوی تەنها «ئەم بەمەروف وە ئەمە لەمکرا» بکەن. گۆی گۆرتن بۆ ئامۆزگاری ئەو جوۆرە کەسانە زۆر بەکەلکە، بەتایبەت ئەگەر مەلا وەخوێنەوار بون، بەلام لێر ئەوانە پی یان ناوتری مورشیدی «لەریقەت» بەلکو هەر مورشیدی «ظاهیری» شەرەن، قانجازیان هەبەو زیانیان نیە، بەلام ناتوانن دەردی ئەو کەسانە بچۆن کە وێلن بەشوینی تەسەووف، وە گەشتن بە هەوارگە ی «عین الیقین»، وە سەردەر هاوردن لە حەقیقەت وە کاکلە ی خواناسین، لەرێگە ی «مەعنەوی» یانەو.

ئەبێ ئەوەش بزانی کە هەر سی چوار جوۆرە کە ی ئەم بابەتانە، لە ولاتی ئێمەدا کە مێرن، بەلکو لە ولاتە ئیسلامی یەکانی ترا، هەم مورشیدی راستەقینە، وە هەم هی دەس پر زۆرە، وە هەم بابەتی تەسەووف وە بازاری خوا دۆزی و خواناسی زۆر زۆرە.

لێرەدا ترازو و کێشانیکی تر هەبە بۆ هەل سەنگاندن و ناسینی هەر سی چوار جوۆرە مورشیدەکان، کە قورئانی پرۆزە سونەتی پەيامبەری گەورە بۆ ئێمە ی موسوڵمانان داناو، کە لەرێگە ی ئەو بەراوردانەووە، راست و درۆمان بۆ دەر ئەکەوێت.

ئەو ی بۆ هەموومان رۆن و ئاشکرا یە، ئینسان خوێی لە هەموکە سی خوشتر ئەوێت، لەپاشان ئەتەووە رۆلە ی خوێ، باوکو دایک، براو برازا، مام و خالو و پورو ئامۆزاو خالۆزاو پورزا، هۆزو عەشیرەت..... هتە. هەر لەسەر ئەم چۆنیەتەش، مرووف ئەکوشت کە شتی باش، لەپیشا بۆخوێ، وە هەروەکو باس کرا، مال و مندال...

خوتان، پاریژن له ئاگری چه هه نهم، ئەو ئاگری که سوتە مەنە کە ی خە لکە و بەرد... هتە لێره دا دەرکەوت، که سپاردە ی هەموو موسولمانیکی خواوەن ئاوەزە، لە پێشا خۆی پاریزیت، لە پاشان خێزان و کەسوکاری، ئەم پاریزەش بەچی ئەکریت؟. بە خواپەرستی راستە قینە، هەروەها خۆی گەورە لە سورە ی «شعراء» ئایە ی (۲۱۴) دا بە پیغمبەری گەورە درودی خۆی لە سەر، ئەفەرمی، «وَاللّٰهُ عَشِيْرَتُكَ الْاَقْرَبِيْنَ» واتە خزمە نزیکە کانت بترسینه و ئاگا داریان کەرەو.

وێ باسی کۆری «نوح» وێ ئێی «لوط» درودی خوا لە سەری هەردوکیان، نمونە ییکی گەورە ن که خوا لە کەس خوش نای بە هۆی خزمایە نیه و، ئەگەر ئەو کەسە چهو تە، دایە لانی بیعاری و چهونی و خواری.

جا هەر چەند مەبەستی رەحم و عافیە هەبە، وێ کو باسی کۆری نوح، که لە خوا پارا یەو وێ، وێ خۆی نەگرت، بە لأم خوا لۆمە ی کرد، خوا فەرموی «إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ، واتە: نە، ئەو کەرە وە ییکی باش نیە، (مفسرە کان، ئەلێن خوا فەرموی تێ بە نوح، ئەم کارەت کارێکی باش نیە، پرێکیشیان ئەلێن فەرموی تێ کەرە وێ کۆرە کەت چالێ، هەروەها سەبارەت بە باوکی حەزەرە تێ ئیبراھیم.

بە کۆرتی مەبەست ئەو وێ، بۆ ناسینی مورشید، یان ئاموزگاری کەر، ئەبێ سەبرکەیت بزانی تەو وێ دەستوری ئەدات بە تۆ بە سەری خۆیو مال و خێزان و خزان و نزیکانی شیا دەستوری ئەدات، یان نا، ئەگەر وای نە کرد، ئەو مەنە ی پێ ناکریت.

بێ گومان هەمووان سەرگۆزە شتی حەزەرە تێ عومەر، خۆی لی رازی بێت ئەزانن، کە دەستوری دا داری حەدیان دا لە کۆرە کە ی، وێ لە ژیری ئەو لی دانە دا مرد، یە ک دوجار عەرزبان کرد حالی کۆرە کەت پەڕێشانە، بە سیه تێ بانە وای نە کە ی، فەرموی ئەمە دەستوری خودایە و عومەر ناتوانی خۆی دەستوریک بەدات، بە پێچەوانە ی فەرمانی خودا، ئە ئاکام کۆرە کە ی لە ژیری داری «حەددا» مرد، وێ حەزەرە تێ عومەر چوێ لای سەری وێ فەرموی، بۆ ئە، کە ئە پۆتە حوزووری خوا، بلی و عومەر فەرمانی ئێو ی ئەنجام دا. جائە وە تە باوهری ئەواو وێ «حق الیقین».

«لێره دا بە پێوسم زانی مەبەستێک بوون کەمەرە، ئەویش ئەو تە، من لێره دا بە ناوی لاموزگاری کارێک، ئەم باسە ناوسم، بە لکو بە ناوی نوسەر، ئەبوسم، چونکە من لە روانگە ی

تەسەووف وخواهرسنى يەو، بىزم لەخۆم دېتەو، وە ھەرگىز خۆم بەشاىستەى ئاموزگارى كردن نازام، وە خۆم زۆر پويىسم بە ئاموزگارى ھەبە، بەلام بەناوى نوسەر ئىك، ئە ئىم رىزەوانى ئەم رىنگابە وایان لەم مورو، ساخوا ھىش بھانە سەر رىنگەى راست.

جا ئىستە ئەروینەو سەرباسە کەو ئە ئىین، پاش ئەم ئازمون و تاقى کردنەوانە، وە پاش بە دەس ھىتافى مورشیدو رىزەوانى راستە قینە ئە ئى چى بکەین؟

ئەوێ کەو یستیارى پى گەشتن بىت، ئەروانە خەمەتى ئەو خواوێ نوورە، وە ھەر وە کو شاگردىكى ھەر پىشەو کار ئىك، یان ھەر وە کو قوتافى پۆلى بەكى سەرەتافى، یان، وە کو فەقینكى وىلى زانیارى ئایین، لە ئەلنى ئەلفوینى تەسەووفەو دەس پى ئەکات، وە چاو ئە بریتە ھەوار گەى بەقین، یەقینى خواناسى، ھەوار گەى ئاوانى دەرون وە ھەنگاو بە ھەنگاو و پەلە، وە مەنزل بە مەنزل، ئەو رىنگا پرمە ترمى بە بەارمەتى و بە لوتفو رانماى ئەو پیاوى خواپە ئە بریت، نا ئەگاتە «مەنزل مەقصورە»، جا ئە ئى بزانی کە ئەلفوینى تەسەووف، لە پەلەى «تەو یەو» واتە پاشگەز وە پەشمانى، وە بریارى دەس ھەل گرتن لە خرابەو، بەردەوام یون لە سەر چا کەو، دەس پى ئەکات، نا ئەگاتە پایەى، «بەقافى پاش فەنا» واتە «ھەسقى پاش نىسقى» «مانى پاش نەمان».

پاش ئەوێ بۆمان دەرکەوت بەكى ئەوترى مورشید، واتە ماموستاو رىزەوان دەرى رىزەوانى تەسەووف، ئىستە ئەروینەو سەرى سەرەتافى سەسە، کەوتمان

«چۆن ئە رىنگەى مورشیدەو ئەتوانین رىزەوانى تەسەووف بىرین وە بگەین بەخودا. ھەر وە ھا ئە پىسین ئایا ئەم خۆخستە بەردەسنى دوکتورى دەرونە. ئەروانگەى ئابەوێ کارىكى شیاو پەسەندە یام نا؟ وە ئایا ئەم مورشیدە واسىطەى؟ سەبەبە؟ وە سیلەبە؟ چى یەو چى پى ئەگرت».

وە کو لە پىشاوتمان، ديارە مورشید بە موسولمانىكى زاناو نورانى و روناك دەرون و شارەزاو دلسوزى ئاین وە دلسوزى موسولمانان ئەوترى، بەکەسى ئەوترى کەخۆى بىست بەبىست ئەورىنگابەى بریو و لى شارەزایە، وە لەلاینى رىبەرئىكى شارەزای ترەو بە مورشیدنى ناسراو، جا ئاوا کە سىك ھەرگىز خەبەرەت لە موسولمانان ناکات، وە ديارە بە دلدەروونىكى کراو و ئاوەلاو پىشواز ئەکات لەو یستیارانى رىنگەى

خواناسی. وه ماموستاییکه له ههموی ماموستایان دلسۆزتر، که واته ویستیاری
 رینگهی تهسهووف ههروه کو. شاگردێکی پاکو چالاکی ویلی زانیاری، نهرواته
 خزمهتی نهو ریهه وه ئاماده ئه ییت بو ئه نجام دان و به کارهینانی ئامۆزگاری به کانی، وه
 له رییازی تهسهووف دا ووشه ییکی تایهت بو ئه م خودانه دهستی مورشیده ههیه، که
 ئه لێن ئه یی وه کو «مردوی بهردهستی مردوشور»، که هیچ چه نوچونی له ده می ده رنایی،
 ئاوا به وجۆره خوی بخاته بهردهستی مورشید «کالمیت بی یدي الغاسیل»، ته مهش که ی
 پروئه دات؟ پاش تهو به کردن له سهردهستی ئه ومورشیده، وه خویندنی به ککه م
 «وانه» ی تهسهووف، له شیبازی تهسهووف دا به م کاره ئه وتری «تهمه سسوک»، واته
 دهس گرتن به «سیلسیه ی» ی ته ریه ته وه، واته دهس گرتن به زه نجیره که وه که هه ر
 هه لقه ییکی، له پیرێک، واته مورشیدێک پێک هاته وه، ئانه گاته سه ری سهروه ری
 جیهان سه زه تی «عمده» درودی خودای له سه ر وه به و ههش ئه لێن «سیلسیه ی
 ته ریهت»، واته زه نجیره ی رینگای تهسهووف. ئه م ته مه سسوک، کاری شاگرده،
 واته، سو فی تازه کار، وه به و به ککه م ده رسه ئه وتری، «ته لقی ته ریهت» که
 شیخ خوی، یان نوینه ریکی شیخ که پێی ئه وتری «خه لقه»، ئه نجامی ئه ده ن، به کورنی
 ئه م ده رسه، «وانه» سه ره تایی به بریتی به له تهو به دادان لای مورشیده وه وه «تهو به»
 کردن لای موریده وه ههروه ها ته علیمی ته ریهت دادان وه ته علیم وه رگرتنیشی
 پێی ئه وتری وه تهو بهش له کاتی باسی وشه ی تهو به دا باسی لی وه ئه که ی، به لام تهو به
 به کورنی بریتی به، له بریارێکی گرتگی دهس هه ل گرتن له هه م وروشیکی ناپه سه ند
 وه دزی ئاینی ئیسلام، و بریار دان له سه ره وه ی هه رگیز تهو که سه نهرواته وه سه ری
 کرده وه ی ناشیرین، وه بریار دان له سه ری دووری گرتن له پێی ناسی، «صفائی».
 ناپه سه ند، وه هه ول و تیکۆشانه بو وه رگرتنی پێی ناسی «صفائی» په سه ند، به وانهش
 ئه وتری «صفائی» ردیله، وه ته و صافی «حمیده» که له پاشان ئه وانیشتان پێی ئه ناسین،
 وه پێی ناسی ناپه سه ند، وه کو کینه خۆ به زل زانین به خیلی هتد...

په سه ندیش به پیچه وانه ی ئه وان، ئاره زوی خوشی و سه رکه وتن بو هه مۆکه س،
 خۆ به زل نه زانین، به لکو خۆ به هیچ زانین، وه به خشین ئه وانه ی ئازاریان داویت
 (عفو) هتد... خرابه کان حسد، حقد، غرور تکبر حبی انتقام، چا که کان وه کو
 عفو، تواضع، نکران الذات کرم، الخ... که له ئابنده دا تابو مان بکریت ئه یان خه به
 پروو...

جا، شاگردی تازه تهوبه کردو، جگه تهوبهش فیڤی دهرسی سه‌ره‌تانی چۆنیته
 «ذیکره» واته یادی خواکردن و ناوی خوابردن، نه‌کریت، وه له‌بری ته‌ریقه‌ت دا،
 وه‌کو نه‌قشبه‌ندی یه‌کان، چۆنیته (رابطه) «رایته» واته په‌یوه‌ندی رۆحی له‌گه‌ل
 ر‌یه‌ردا، به‌مورید ته‌وتریت که ته‌م‌جۆره زانیانه، نه‌گه‌ره‌اتو باسم کرد له‌به‌شیکی
 تایه‌ت دا، له‌ژێر ناویشانی «چۆنیته به‌ریوه‌بردنی یاسای ته‌سه‌ووف دا یاسی لی‌وه‌ته‌که‌ین،
 چونکه به‌وجۆره یاسه‌که‌مان ته‌یه‌ته دووباس، ته‌مه‌ی ئیسته، که ته‌سه‌ووف ناسینه، ته‌ویان
 ته‌یه‌ته (به‌سوفی‌بون)، که هه‌ریه‌که‌ی شتیکی جی‌اوازه،

به‌لی پاش ته‌وه‌ی که تازه شاگردی ری‌ره‌وی ته‌سه‌ووف (وانه‌ی) سه‌ره‌تای
 ده‌ست‌پێ کردنی ته‌سه‌ووف فیڤو، ته‌وسا که ته‌یه‌ته (مورید)، واته خوازیاری
 ری‌ره‌و، به‌لام لی‌ره‌دا زۆر پێویسته ور یاتان که‌مه‌وه که مورشیدی راست‌دروست ته‌م
 ده‌رسی سه‌ره‌تای ته‌ریقه‌ته، ته‌نها به‌موکه‌سانه ته‌لیت، که له پێش زۆر باش له‌تیاو
 ئیسلام، وه له‌چۆنیته فه‌رزه‌کان، شاره‌زاییت، وه‌به‌باشی بزانیته ته‌و ئیسلامه‌ی که
 ته‌و شه‌یدای گه‌یشتن به‌کروکو کا‌کله‌و جدوه‌ه‌ره‌که‌به‌نی، چی به‌و چی نه‌، نه‌که
 ته‌وه‌ی، هه‌روه‌کو داگیرکاری ی وه خه‌لک دا‌پر کردنی ته‌م‌زه‌مانه، نیوه‌ی به‌زۆرو
 نیوه‌ی به‌ره‌زا، وه به‌شیکی به‌روولی‌تان، ته‌وبه‌یان داده‌ن وه‌بیان که‌نه مورید،
 بی‌ته‌وه‌ی ته‌وکه‌سه ته‌پ له‌تاینو مه‌ذه‌به‌که‌ی بپێکی، چونکه هه‌روه‌کو وتمان
 ته‌سه‌ووف «جهد» واته خه‌بات و تیک‌وشانیکی زۆر سه‌خقی ئایینی به‌یوگه‌یشتن به‌پله‌ی
 خواناسی ته‌واو وه دامرکانی دل به‌رووناک بونه‌وه‌ی به‌نوری خواناسی، نه‌که بۆ ده‌سته‌یه‌سته
 زۆربون و کا‌وروگیسک هه‌نه‌ر. به‌لکه‌ بۆ په‌روه‌رده‌کردنی شاگردی دل‌گه‌رم و باشه بۆ گه‌یاندنیان
 به‌پایه‌کانی خواناسی، به‌کورتی، هه‌ر چۆن فه‌قی یێک، یان شاگردی
 خویندن‌گه‌یێک، له‌پۆلی یه‌که‌می ده‌رس خویندنه‌وه. ده‌س‌پێ ته‌کات، وه ته‌و
 ده‌س‌پێ کردنه‌ی به‌ئومێدو ئاره‌زوو ئاوانی گه‌یشتنه به‌دواپله‌ی خوینه‌واری،
 وه‌پێی خۆشه‌وتی ته‌کو‌شی بپێته پزیشک، یان ته‌ندازیار، یان دوکتورا، وه ته‌گه‌ر له‌وه
 که‌مه‌تر بو دل‌ی دانا‌مرکی، وه له‌به‌ر ناچاری و ده‌س‌نه‌دانه، شاگردانی ر‌یه‌گه‌ی
 ته‌سه‌ووفیش، واته، صوفی، ده‌رویش، مورید، ته‌وانیش ته‌لی بۆ ته‌وه ته‌وبه‌ بکه‌ن،
 وه بپۆنه ته‌و گۆره‌پانه‌وه، بۆ ته‌وه‌ی بگه‌ن به‌ ئاوات. وه ئاوانیش خواناسینه،
 ته‌ویش، له‌یه‌کی له‌ومه‌قام واته «پلانه» دا به‌ده‌ست دیت که باسیان کردن، وه
 له‌پاشان، له‌کانی یاسی مه‌قام و حال دا، باسیان نه‌که‌ین، وه‌کو مه‌قامی «صبر، توکل»

وه هی تر: ههروهه ها مورشیدیش هه ره ئه ئی بۆیه مورید وه رگریت، به وئاوا ته وه، وه به و نیاز وه، که یارمه تی بدات تا ته یگه ییته پایه ییك له ویا نه،

جا به ش به حالی مورید، هه ره که سه وه، لی هاتوی و توانایی و خه باقی خوی، که خوا، تاج پله و پایه ییکی کردیته به شی، وه خوی تاج راده ییك «لیاقت» و لی هاتوی هه ییت، وه سه باره ت به مورشید وه ری به ریش ته وه ته، ئایا ته و مورشیده تا چ پله ییك له وزه یاییت مورید بیات وه پهی بگه ییته، وه خوی تا کوئی خویندوه و تا کوئی ته توانی به شاگرده کانی دهرس بلیت، چونکه ههروه کو، که ماموستا کان له خویندنی دنیایی و شهرعی دا راده و پله یان هه یه، مورشیده کانی ههروه هان، ته نانه ت له نیوانی مورشیدی «کامیل وه موکه ملیش» دا، هی پایه به رزتر وه ل که وتوتر هه یه، وه ته وه تا، له ناوی ده ها هه زار مورشیدی کامیل دا، که له پیاوانیکی، وه کو «به ده وی. وه رفاعی. وه گیلانی، وه نه قشبه ند، وه عه ره ی، وه هی تر هه ل که وتوه، که واته، هه م مورید، به پهی ناماده یی و لی هاتوی خوی ده س ته که ویت، وه هه م، مورشیدیش تامورشید. فه رقیان هه یه، وه زور جار مورشیدیک موریدیکی زور لی هاتوی خوی، تا پایه که ی خوی ته بیات و ری ئه ئای ته کات، پاشان ته لی برام من ئیتر نه مه ولا له وزه مانیه، به لکو خوت بتوانی، یان مورشیدیکی شاره زاتر پهیدا که یه، یان به خه بات وتی کوشانی خوت به ره و زورتر برویت، وه ته مه ش له جیهانی ته سه ووف دا زور رووی داوه وه نمونه ی زوره. وه سه ره گوزه شی شاهی نه قشبه ند به کینکه له و نمونه، ته گهر عومریاتی بو له کانی باسی ته م ری ره وه دا ته یگه یی نه وه بۆتان.

ههروه کو له جیهانی خویندنی «ظاهر» بشدا پروته دات که زور شاگرد له ماموستا پشوه کانیان زیاتر ته خوینن، به لām بری ماموستا هه ن، که م وینه وه به ده گمه ن شاگرد بگانه قوله پهی یان.

که وابه ده ره که وت، «ته مه سسولک» وه ته وه به کردن وه به ده رویش و صوفی بون، هه ره بۆ ته وه نیه خه لکیکی زور بینه په پره، وه نوکه رو به چوکی گه وره پیاویکی ئایینی، به لکو ههروه کو خویندنی دنیایی، ته ویش بۆ چونه مه که یی خواناسی به، بۆ ته وه ی بگه ییته ئاوات و مراز، وه مورشیدیش بۆ ئاغه یی کردن ناییت، به لکو بۆ ته وه ته بیته ماموستا، بۆ که یانندنی مورید به پایه کانی خواناسی به پهی رییازی ته سه ووف، جا ته م

«تەوبە» وپاش گەزە، ھەروەکوو کە سەرەتایێکە بۆ جیھانیکی نوێ، کە بریتی بە لەجیھانی تەسەووف، ھەروەھا، بەلێن وە پەیمان داتێشە بەو پێرەر واته بەمورشیدە کە، چونکە ئەوموڕیدە ھەروا کە لەگوناھانی لەووپیش پەشیمان ئەیتەو، بەلێن ئەدات بۆ ئەوێ کە ئیتر نەگەریتەو سەر پێنگای چەوێ لەووپیش، کە ئەمە لەئێسلام دا بە ناوی «بەیعەت» وە «عەھد» ھاتو، ھەم لە سەردەمی پەيامبەردا درودی خواي لەسەر، وە ھەم لەرۆزگاری جی نشینەکانیا، دەست بە دەست ھاتو تائەمپو، بەتایبەت لەرۆزگاری ئێرشادی حەزەری شیخ عبد القادری گەیلانی دا، کە دەستە دەستە خەلک شیوەی «پەشیمانی و بەلێن»، واته (تەوبە و عەھدیان) ئەنجام داو. ھەروەکو لەقورئان سەبارەت بەو دە کەسە ئایەت ھاتو تە خوارەو کە بەلێنو پەیمانیا دا، بە پەيامبەری گەورە، وە بە ناوی «عشر» ی «مبشر» ناویان دەرکرد، واته ئەو دە کەسە کە خوا مۆردە ی چونە بە ھەشتی پی دان، ئایەتە کەش ئەفەرمی: «لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ...» الفتح ئایەتی «۱۰» یان کە ئەفەرمی:

«إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ اللَّهَ، يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ...» تالەپاشان ئەفەرمی: «فَمَنْ نَكَّثَ فَإِنَّمَا يَنْكُثُ عَلَى نَفْسِهِ وَمَنْ أَوْفَى بِمَا عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَمُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا» الفتح «۱۹»، بە کورتی ئەم تەوبە کردن و تەریقەت وەرگرتن، ھەروا کە دەس ھەل نگرتنە لەخراپە، بەلێن دانیکی مەردانەیشە بۆخەبات و تیکوشان لەسەری دەستی ئەومورشیدە دا بۆگەشتن بە پەلە ی رەزامەندی خواي گەورە، وە خواو یستی، بە پێی پێرەوی تەسەووف.

ئێستە ئەوێنەو سەری ئەوپرسیارە ی کە بزانی مورشید چی یەو چی پی ئەکرت؟ ... لەو ئەما ئەلێن، مورشید ھەم پی ئەماو پی بەرە، ھەم ماموستایە، وە ھەم پزیشک....، چۆن؟.

ئێمە لەپیشا لەپێناسی مورشیدا وتان، ئەو ئەومورشیدە خۆی لەسەردەستی مورشیدیکی پی گەشتوی ترا ئەواوی کردیبت، وە گەشتیبتە پەلە «بەقاي پاشا» واته «ھانی پاشا نەمان»، بی گومان مورشیدیک کەواو، وا خۆی شارەزای پێنگا کانی گەشتە بەو پەلەو پایە، وە ئەیتە پێرەر و پەھنای شاگردە کەبشی، مەولەوی خواي لی رازی یبت ئەنامەنکیا بۆ مورشیدی خۆی حەزەری شیخ عوسمان سیراج الدین کە

به‌شیر نوژیویه‌تی دهس راته‌کیشی بۆ ئەومەقامە‌ی مورشیده‌کە‌ی واتە «بەلقای‌باش‌فەنا»
کە ئە‌ئیت.

شیخی دە‌وله‌مه‌ند بە‌هرە‌ی سەر‌مه‌دی
یاگە‌ی حە‌قیقە‌ت جیلو‌ی ئە‌حمە‌دی
جە شە‌وه‌وارگە‌ی «فەنا» و‌بەر‌ده
پای هە‌رده‌ی «بە‌لقا» یا‌ئاغ‌گە‌ کە‌رده

واتە ئە‌ی‌شیخە دە‌وله‌مه‌ندە‌کە‌ لە بە‌هرە‌ی هە‌میشە‌یی و ئی‌پایان‌کە‌بو‌گیتە‌ کانگە‌ی
حە‌قیقە‌تی ئە‌حمە‌دی واتە (دینی‌موحە‌ممە‌دی).. ئە‌ی ئە‌و‌کە‌سە‌ی کە‌ لە هە‌وارگە‌ی «فەنا»
تی‌پە‌رت کردو‌و لە‌کێ‌وی (بە‌لقادا) مە‌زڵێ‌ت گرتو‌و بارت لی‌خستو‌و. دو‌هە‌م ئە‌وه‌تە
ماموستایشە‌، چونکە‌ خۆ‌ی هە‌م‌و‌ی دە‌رسە‌کانی خۆ‌یندو‌و تە‌وا‌وی کردو‌و بو‌تە
پسپۆ‌رو کارناس تیا‌باند‌ا، وە‌ ئە‌توانی هە‌مان دە‌رسیش ب‌لێ‌تە‌وه‌ بە‌ مۆ‌ریده‌کە‌ی خۆ‌ی،
و‌ە‌ ئە‌ی‌ئیت رینگا‌گۆ‌م کاتو‌گۆ‌رگی نە‌فس و شە‌یتان لە‌ نا‌وی‌بە‌رن، لە‌ هە‌م‌و‌ی گۆ‌نگۆ‌ر
لە‌ پێ‌وست‌بو‌نی مورشید‌ا، بە‌شی پ‌زیشکی یە‌کە‌یە‌تی، چونکە‌ هە‌روە‌کو‌ کە‌ زۆ‌ر لە
نە‌خۆ‌شیە‌کانی ئاشک‌رای پ‌یوستیان بە‌ «عە‌لیات» هە‌یه‌، هە‌روا، زۆ‌ری‌ک لە
نە‌خۆ‌شی‌ی دە‌روون، بە‌ «عە‌لیات» نە‌ی، چارە‌یان ناییت، یان وە‌کو‌ مند‌الیک یان
پیرە‌میردێ‌ک زۆ‌رجار لە‌بری رینگای سە‌ختا لە‌پ‌ی ئە‌کە‌ون، یان سام وە‌ترس دایان
ئە‌گرت، وە‌ ئە‌کە‌ونه‌ پ‌ی‌لە‌رزە‌و و‌رە‌ لە‌دە‌س بە‌رئە‌ده‌ن، هە‌رواش بری‌جار،
نە‌خۆ‌شی‌ی دە‌روون، بە‌دەرمان چارە‌ ناکریت، بۆ‌نۆ‌نه‌ ب‌لێ‌ن هە‌ستی «حە‌سادە‌ت»
لە‌کە‌سێ‌کا، یان هە‌ستی خۆ‌یە‌زل‌زانین، یان نا‌وو نو‌تکە‌نان بە‌خە‌لکە‌وه‌، کە‌ لە
فەرمانی «نە‌فسی‌أما‌رە» وە‌ سەرچاو‌ە‌ ئە‌گرن، واتە‌ییت کە‌ بۆ‌ ئە‌و‌ مۆ‌ریده‌ خۆ‌ی چار
ناکرین، بە‌لام مورشیدی بە‌دە‌سە‌لات ئە‌توانی، بە‌یە‌ک «تۆ‌جە»، واتە‌ پ‌روی‌دل
تی‌کردن، یان دە‌ست‌کاری‌ی دە‌روون‌کردن، ئە‌و‌ هە‌ستە‌ پ‌یسە‌ لە‌ کۆ‌لی مۆ‌رید
ب‌کاتە‌وه‌، وە‌ تۆ‌ری‌دات، وە‌ بۆ‌ هە‌میشە‌ پ‌زگاری‌کات، جا هەر ئە‌وه‌تە‌ کە‌ زۆ‌رجار
گە‌وره‌پیا‌وانی ری‌زە‌وی تە‌سە‌ووف، وە‌کو‌ (مە‌ولە‌وی) بە‌مورشیده‌کە‌ی خۆ‌یان ئە‌لین
«حە‌کیمی‌حال‌زان»، یان ئە‌و‌کە‌سانە‌ی کە‌ لە‌و‌رینگایە‌دا پە‌کیان ئە‌کە‌ویت وە‌ هە‌ست
بە‌وه‌ ئە‌کە‌ن ئە‌و‌ رینگایە‌ بە‌خۆ‌یان ناب‌رێ‌ت وە‌ ئە‌ی‌کە‌سی دە‌سیان ب‌گرت، لە‌و‌یدا
بە‌مورشید ئە‌لین «پیری‌دە‌س‌گیر»، جا‌ء‌کار‌کردو‌ شو‌نە‌واری ئە‌م‌جۆ‌ره‌ بار‌مە‌تی‌دانه‌، کە‌
بە‌هۆ‌ی «تۆ‌جە»، روونی‌کردنی مورشیده‌وه‌، دە‌س‌ئە‌دات، مۆ‌رید خۆ‌ی

ههستی پی ئەکات، ئەگینا شتێک نیه بۆکەسی تر بزانرێت، مەگەر بۆکەسانێک کە ئەوانیش بابەتی ئەوکارە بن کە زۆرجار ئەبێت لە حالی ئەکتر ئەگەن و جاری وایش هەبە جگە پیرمۆرید کەسی تر ههستی پی ئەکات، ئەبێ ئەوەش بزانن کە «ئۆجە» پی وێست نیه کە مۆرید لە خەڵمەنی شیخ داوێت جا روی دلی تی بکریت، بەلکو ئەکریت زۆر لەبەکیش دوورین. وە ئەکریت بەبەکەووە بن.

زۆرجاری وایش ئەبێت کە ئەومۆرشیدە لەکاتی ئەنجامی «ذیکر» دا، لە خەلقە «خەتم»، بان ذیکردا، بەرانبەری ئەو مۆریدە دانیشی وە روی دلی بکات، دلی ئەومۆریدە، واتە لای چەپی هەردوایان بەرانبەر بەبەکتریی، وە هەردوایان چاویان بەبەکا نایت، وە ئەومۆریدە چاوەرەوانی بەرەکەت بکات لەوشیخە، بان لەو «تەو ججوه» کەرە، کە بگرە نوێنەری شیخ بی، وە ههست بەو چۆنیەتی دەسکاری دەرونە، بان بەو نۆرۆبەرە کەت پی گەیانندە بکات، تەنانەت جاری وای هەبە ئەو دەستکاری بە مەعنەوی بە، هەروەکو عەمەلیاتی ئاشکراپی، بان برین هەلدین، بان شکستەگرتەو، ئاوا ئیشی هەبێت، وە تەو ججوه لی کراو هاواری لی ههستی، وە لەپاشان یهوش کەوێت، بان ئەگەر تەو ججوه کە، بۆ گەیانندی بەرەکەت، گەیانندی مۆرید بە مەقام بی، ئەو تەو ججوه لیکراو، وە کۆمەست لی بکەوێت، وە پاش ماوەینکی زۆر، کە بری جار شەو و رۆژی، بری جار زۆر زیاتر، بان، بۆچەن سەعائێک، هەر مەستی ئەو خوشی و کامیابی بە بی، وە بری جار ئەو مۆریدە لەخوشیدا دەس ئەکاتە پێکەنین، وە بان هەلپەڕکی، بەلی ئەمانە هەموی راستەکە ی هەبەو، بەداخەو زۆرجاریش هەروەکو «تەمبیل» و لاسایی کردنەو، بەدروو تەلەکە، لاسایی ئەم «خەلقە مەعنەوی» بە ئەکریتەو، ئەوانە ی کە ئاوا دەستی خەلکی ساویلکە ئەبن، رۆژی ئەبێت بە سزای ئەو کردەو یەو بێلێنەو، وەخوا تۆلە بان لی بسینی ئەو.

لێرە دا ئەبێ بیرسین، ئایا لەروانگە ی ئاینەو، ئەکریت بەکەسی بوتری «سەبەب» بان «وەسیلە»؟

بی گومان هیچ کاری بەلی سەبەب ئەنجام نادرێت ئایا ئەو سەبەبە، مەزنی بێت بان دروس کراوینکی دەستی مەزنی، وە ئامێرینکی ماددی بی، هەروەها ییش مەزنی بۆگە یشتن بە هەر ئامانجی پی وێستی بە وەسیلە هەبە، هەروەکو کە بۆخوێندن

پێویستمان به ماموستایه، به ئام باماموستایشان هه بیست، وه بریاریشمان له سه ری خۆیندن دا بیست، مرقی موسولمان باوه ری له سه رته وه ته، ئه ئی خوی گه وه ره یاره تی ده ری مرق بیست وه ریستی خوی له سه ریست، تا له خۆیندنه که دا سه رکه ویت، یان ته گه ر نه خوش بوین ئایا ته کری نه روی نه لای دوکتور وه بلین وه سیله مان ناویت، وه ده رمان نه خۆین وبلین په نا نابینه بهر ته سباب؟ ئایا خوا شتی وای فه رموو؟...

نا... به لکو ته ئی هه م برۆینه لای دوکتور وه هه م ده رمانیش بخۆین، به لām به وشه رته ی باوه رمان له سه رته وه بیست که «شیفاده ر» وه خوش که ره وه هه ر خوا خۆیه تی، ئیمه ته وه ی له وه مان دایه ته بکه یین، وه ته وه شی که ته نها به ده ستی خوایه په نا ته به یه بهر ده رگای خودا، وه لیره دایه که به خوا خۆی ته وتری «مَسَبُ الْأَمْثَابِ»، هه رخوایه که دوا بریار به خۆیه تی، جا بۆروون کردنه وه ی ته م باوه ره، سه یر ته که یین

خواخۆی له سوره ی مائده ئایه ی «۳۵» دا ته فه رمی «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَهِ الْوَسِيلَةَ، وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ» لیره دا خوی گه وه ره زۆره روناکی به موسولمانانی خاوه ن باوه ره ستور ته دات که بۆ گه یشتن به ره زامه ندی ی خودا ته ئی هویتک بجه نه ده ست، بی گومان ته م هو یه، خواپه رستی به، وه چا که کاری به، چونکه ته فه رمی اتقوا الله، واته به تر سن له خوا واته پارێزکار بن، وه ته فه رمی جاهدوا فی سبيله، واته نی کوشن وه خه بات بکه ن، وه زوتر وتمان «جیهاده وه خه بات، دوو جۆری هه یه، خه بات له دزی ده رخواسته ناره واکانی ده رون، وه خه بات له دزی خراب کاران وه کافران، که واته ئایا تۆ ته گه ر ماموستات نه ئی ته توانی له ئایین بگه یست تا په ره و ی لی وه بکه یست؟ ته گه ر ماموستات نه ئی ته توانی فه ری خۆیندن ونوسین بیست؟ ئایا بۆ زانیی رێگه ی خواناسی وه ئایین ناسی بۆچی په نا ته به یست به وه سیله، واته «ماموستا». ته کری بلین خواپه رستی وه سیله ی بۆچی به؟ ته ی به ئی ماموستا، واته وه سیله، چون بخۆیم چون خوا بناسم، چون باوه رم دامه زری؟ چون له شه رع بگه م؟

جا من، که بۆ زانیاری ئاشکرا و ظاهیری شه رع، ماموستام پێویست بو، بۆ زانیاری قول تر وه جیهادی گرنگ تر، وه بۆ به ده س هێنانی ئاکامی به که لک تر، واته په ی «عَنِ الْيَقِينِ»، چون ییوستم به ماموستا، واته، وه سیله نه، ته م وه سیله خۆی مه قصودیه، واته هه دف نه، مه قصود. خودایه، نه ک شیخ، کاتی که من روو ته که مه. «که هه»، بۆ نوێژ، له به رخاتری نزیک بونه وه له خودایه روو ته که مه «که هه»

«حجرات» یه عینی چى ؟ واته هیشتائیان نه چوه ته دلتانه وه ؟ ئه و دله گوشتینه چى یه تائیانى نی چیت ؟ بیگومان ئه چیته وجودو دهرون و مروفا به تپی مروقه وه .

یان که ئه فرمى ، «فَانْهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ» ، ئایا ئه و دله گوشتینه چۆن پارێزکارى بکات ، بى گومان مه به ست دهرونى مروقه ، که خوى پارێزیت له کینه لهحه سه د له خو به زل زانین ، له خوانه ترسان له سه دان نیازو پیناسى ناپه سه ند ، که دینه دهرونه وه «ته قوا» بکات واته ، پارێز بکات ، بریکش ئه لێن دل فەرمان ره وای له ش نه ، به لکومیشکه ، لیره دا دوباره هه مان شتى ماددى دینه پيشه وه ، چونکه مه به ست نه ئه و دله گوشتینه به وه نه ئه و میشکه ی وا له ناوى سه را ، به لکو دهرونى مروقه ، وه له طیفه ی که وه له سینه ی مروقه دا ، چونکه مه به ست له «قهلب» ناوه راست و قولای شته واته ناوه ند ، یان کا کله ی شت ، وه نه وه سه تانه ش ، ناوه ندی هه ستی ئینسانى و یخدانى و عاطیفی مروفن ، نه که متر و نه زیاتر ، به لام بۆریوارانى رینگه ی ته سه و ووف زۆرباش پروونه که شوینى ئه وه له طیفه ی سینه ی مروقه ، هه روا که شوینى له طیفه ی «نهفس» ناوچاوانى مروقه ، شوینى نهفس له میشکه وه نزیکه وه شوینى قهلب له دلى گوشتینه وه ، هه روا که له طیفه ی روح ، وه سیر ، وه خه فى ، وه نه خفایش ، هه روان له سینه دا ، وه کارناسانى سلوکى ته ر یقه ت ، وه ر یازه ت کیشانى ته سه و ووفى ئیسلامى زۆرباش هه ست به شوینى به که به که ی ئه وه له طائفه ئه که ن ، وه نوری هه رکامه ی ره نگى خوى هه به وه ونوره دا لیکیان جوى ئه که نه وه ، به یارمه تی خوا له به شى ته ر یقه تی نه قشبه ندی دا باسیان ئه که م . شیره ی باسه که مان دینه وه سه رى ئه وه ی ، ئه وه قه لبه ی که له ر یبازى ته سه و ووف دا باسى ئه کریت ، ئه و شوین به له ده رونا که خوا وه نی ئه وه هه موه پیناسانه به که له قورئانا باسى کرا وه و بریکمان نوسی ، وه ر یبوار ئه کوشت به هوى ذیکره وه وه به یارمه تی مورشیدى پى گه یشتوو پى گه یشهر ، ئه و دله ی خاوی کاته وه له هه موخه وشیک له موخه وشه ناپه سه ندانه ی که باس کران و بیرازینته وه به پیناس و نیازى پاك ، بۆ ئه وه ی شایسته یی ئه وه په یدا بکات ، نوری خوا له و دله دا بینه مێوان و سه قام گیریت ، وه ذیکرى خوابینه خور دوخورا کی مه عنه وى ئه م دله ، ئه وه ی خوا بۆی کرد ته وه به ی کردو له سه رى به رده وام ماء ذیکرى کردو له سه رى به رده وام ما ، وا نوری خوا له دلیا ئه دره وشینه وه . ئه وه ش که له م نيعمه ت و دهس که و نه گه و ره به یی به ش بو ، وا

له نووره ییش بی به شهو، دۆراندویه تی، ههروه کو خوائه فه رمی، «وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللَّهُ لَهُ نُورًا فَاِنَّ لَهُ مِنْ نُوْرٍ» سوره ی «نور» ۱۰۰.

وله کوتانی دا ده سنیشان ئەکەم بۆ ئەم ئایە ته که ته فه رمی، «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِهِ، وَجْعَلْ لَكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ» حەیدە ۲۸.

ووشه ی نوریش واتای زۆری خۆی ههیه له کاتی باسی ووشه ی نوردا باسی کراوه.

نَفْس :

«نفس» ووشه یێکی عه ره بی زۆر واتایه، بۆ مرووف خۆی هاتوه، وه به واتای دهرونی ئاده می زاد وه ویستی دهرون، وه رۆح، وه خۆین، وه بۆ «عه یی شت» هاتوه ههروه ها ئەلین نفس، ئەو شته یه بانگ ئەکە ی فلان کەس ئەلی، به لی، ئەوه ی ئەلی، به لی ئەوه نه فسه یان ئەوه ی، ئەلی من، ئەو منه نه فسه وه زۆر واتای تر، له قورئانی پیرۆزدا پتر له دو سه دو په نجا جار ووشه ی نفس وه جو ره کانی هاتوه، له قورئانی شیدا به واتای مرووف خۆی وه به واتای دهرون وه رۆح وه ویستی دهرونی ش هاتوه.

ئەم ووشه یه له گۆره پانی ته سه ووف دا زۆر به کار براوه، به لکو ئەوجه غزه ی که رپه وه ی ته سه ووفی به سه ره وه راوه ستاوه، وه پاژنه، یان گێجه نه ی ده رگای ته سه ووف، وه کا کله یێک که صوفی ئەگه ری خاوی نی کاته وه به خاوی نی ی رای گریت هه ره ئەونه فسه یه.

به کورتی گه وه ره ترین خه باتی رپه واری ته سه ووف بریتی یه لهو خه باته ی که بۆ پاک کردنه وه دره وشان د نه وه راهیانی نفس ئەکریته کار بینگومان ئەم کاره ی ته سه ووف، ههروه کو کاره کانی تری، ئەمیش له روانگه ی قورئانه وه پێش چا و گه راوه، وه له ده ستوری قورئان سه رچا وه ئەگریت.

دهس کاری نفس، وه پاک کردنه وه ی نفس پێی ئەوتریت «تهزکی یه ی نفس»، زه کات له عه ره بی دا، به پاک کردنه وه ئەلین زه کات دانی سه رمایه وسامان. واته به شی هه ژاران لهو سامانه ده رکردن بۆ ئەوه ی چونکه له روانگه ی ئایینه وه ئەو سه رمایه،

ئەگەر زەكاتی لی ئەدریت پاك نیه بەسەر پرینی حەیانیش ئەلین زەكاتی حەیان ئەویش
 ھەربەمە عەنای پاكیە، واتە مردارنەبوو ئەو. كەواتە ئەزكیە ئەبیتە پاك كەردنەوێ
 نەفس، لە ھەموو پێناسیکی ناپەسەندو ناشرین، خوای گەورە لەسورە
 والشمس دا، پاش سویند خواردن بە شەمس، واتە ھەتاو، وەمانگت وەرۆژ
 وەزەوی، پاشان سویند بە «نەفس» ئەخوات، وە ئەفەرمی «وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا فَأَلْهَمَهَا
 فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا»، واتە سویند بە نەفسی مەرووف وەبەو كەسە كە نەفسی پاك خستو
 وە كەردوێ تە خواوەنی ئەو پێناسانە ئامادەبیت بۆ وەرگرتنی ھەموو جۆرە فێر كەردن و
 راھینان و وەر وەر دە كەردن پاش ئەم سویندە ئەفەرمی پێگە ی چا كە و خراپە ی بەو
 نەفسە پێشان داو، واتە لە قورئاندا ھەموو شتی كی بۆ وون كەردو ئەو «وَهَذَيْنَا النُّجْدَيْنِ»
 «بَلَد» ١٠ نیشانە یە بۆ ئەو پێگە ی چا كە و خراپە جاتە فەرمی «قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا وَقَدْ
 خَابَ مَنْ دَسَّاهَا» واتە ئەو ی ئەو نەفسە ی پاك كەردو وە وەر زگار بوو و خوش بەختە
 وە ئەو ی كە كەردوێ بە ژیری «فجور» واتە خراپە و كەردو وە ی ناشرینەو «قد خاب»
 ناو میدو بە دەبەخت و تیشكاو.

ئەم ئایە تە، بەروونی پێشان ئەدات، كە چۆن صوفیەكان بە پەپرەوی
 ئەم پێی نمایشە ی خوای گەورە ئەكۆشن لە بەشی رزگار بوەكان بن واتە لەوانە بن
 كە نەفسی یان پاك كەردو ئەو ھەروەھا ھەر بە وشە ی رزگار بون وەسەر كەوتن،
 وەسەر بەرەت بە نەفس لە ئایەتی «١٦» «تَغَابُنْ» دا ئەلی. «وَمَنْ يَوْفَى شُعْ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ
 الْمُفْلِحُونَ» ئەوانە ی خویان ئەپاریژن لە پرژدی نەفس ئەوانە لە رزگار بوان.

كەواتە «ئەزكیە نەفس» واتە خاویژن كەردنەوێ نەفس گەورەترین كاری
 رێبازی پێگە ی تەصەووفە وەتاو كە نەفس پاك نەبیتەو ئەو رێبازە ھەروا
 لەمە ترسی سەر نەكەوتن و تیشكانایە، وەتا نەفس خاویژن نەبو ئەو، پایە ی
 «ویلا یەت»، دەستی رێباز ناكەوێت، بەلام پاش زال بون بەسەری نەفساوە خاویژن
 كەردنەوێ لە پێناس و نیاز ی ناپەسەند، ئێتر ئەو كاتە ئۆرە ی رازاندنەوێ دەرونە بە
 پێناس و نیاز ی پەسەند وە خزانە سەر پشتی دەرگای خوش بەختی و پێش كەوتن لە
 رێبازی تەصەووف دا، بەلام ئایا ئەم پاك كەردنەو ھەروا ئاسانە؟ وە ئایا چۆن مەرووف
 ئەتوانی زال بێت بەسەری نەفسا؟ وە ئایا دەسكەوتی چی یە؟

یەكەم قوناغی دەس پێ كەردنی كار، بە تەو بە دەست پێ ئەكات،
 پاش تەو بە كەردن لە ئەنجام دانی ھەر چی شتی كە خوایی ناخوشە «نەھی لەمونكەر»

ئەوسا كە پەرياردان و بەردەوام بون لەسەر هەرچی خۆپێی خوشە «ئەمر بە عەرف» ، پاشان لەسەری خواپەرستی بە پێی دەستووری قورئان و شەریعەتی موحەممەدی ، بەتایبەتی بەردەوام بوون لەسەری «ذیکر» بە هەموو جۆریکی ، وە بەرگری کردن لە داخواری کانی نەفس ، وە کوخەز کردن بە دەسلالت ، بە سەرمايە و سامانی زۆر بەرابوردن بە شێوەیەکی زیادە دەوی باوە کو ئەو شتەش حەلال نی . بە کورتی رەهینان و وەرزاندنی نەفس ، تائە و کاتە ی کە مورشید بە پی وستی ئەزانیت ، یان مەرووف خۆی بزائیت ، ئیتر بوو تە خواوەنی ئیانی «عین الیقین» وە تازە هیچ شتی کاری تی ناکات ، پاش ئەو ش «افراط» یان «تەفریط» هەر خراپە ، واتە زۆر لە ستور تێپەربوون یان زۆر کێشە دواوە و کوتا هاتن .

رەببوانی رینگە ی تەصەووف چەن قوناغێکیان بۆ ئەم خاوەن کردنە دە ی نەفسە داناو ، وە ئە هەر قوناغێکا ئەم نەفسە ناویکی هە یە کە ئەویش هەر لە قورئانە وە وەرگیراوە .

لە کتێبی «معجم مصطلحات الصوفية» دا ئە ئێت نەفس پێنج جۆری هە یە «حەبوانی ، ئەمارە ، موحەممە ، لەووامە ، موطمە ئیننە» ، پاشان ئە لی ئە لێن نەفس «ناطیقە یە وصالیحە وە حەکیمە» ، پاشان ئە لی «نەبەوی بەیشی» هە یە .

لە کتێبی (الفاظ الصوفية ومعانيها) دا باسی «ئەمارە ، لەووامە ، موطمە ئیننە ، راضی یە ، مەرضی یە ، کامیلە» ، ئە کات .

بە لām «شیخ محمد امين الكردي» لە کتێبی «تَنْوِيرُ الْقُلُوبِ» دا حەوت پەلە دانە نی بۆ نەفس «الآماره، اللوامه، المطمئنه، الملهمه، الراضيه، المرضيه، الكامله» .

بە کورتی ، ئەم ناوانە ناوی خۆیان وابەخۆیانە وە ، الامارە : بە و نەفسە ی مەرووف ئە لێن کە هەستی حەبوانی و شەهوانی ئەو زالە بە سەری هەستی ئینسانیی ئەودا ، وە بۆ یە پێی ئەوتری ئەمارە ، چونکە فەرمان بە خراپە کردن ئەدا بە سەری خواوەنیا ، واتە هە لی ئە نیت و پالی پێوە ئە نیت بۆ خراپە کردن ، مەقامی ئەم نەفسە لە و تایە تە دا دەر ئە کە ویت ، کە حەزەرە تی یوسف ئە فەرمی : «وما ابرئ نفسی ، ان النفس لاماره بالسوء» (یوسف) (۵۳) جا برێکیان ئە لێن هێشتا ئەم قوناغە باشترە لە قوناغی نەفسی حەبوانی ، ئەویش هە ی ئە و کە سەنە یە کە لە ژبان ، هەر خواردن و نوستن و رابواردن زیاتر ، هیچی تر نازانن ، وە هیچ بە لایانە وە گرنک نیە رابواردن و سەرمايە چۆن دەست بەدات ، حەرامە حەلالە ، کوشتنە پڕینە ، فەرق نیە ، ئەو لە وەر و رابواردنی

«وَالنَّفْسُ كَالطُّفْلِ إِنْ هُمِلَ سَبَّ عَلَى حَبِّ الرِّصَاعِ وَإِنْ تَفَطَّمَهُ يَنْفَطِمَ» ئەلێ، نه‌فسیش هه‌روه‌کو منداڵ وایه، منداڵ ئەگه‌رییت و له‌شیری نه‌پریته‌وه، گه‌وره‌ئه‌بیته‌ که‌چی هه‌ر ده‌س له‌شیرخواردن هه‌ل‌ناگری، به‌لام ئەگه‌ر خۆت بی‌پریته‌وه، هه‌رماوه‌یێکی زه‌حمه‌ته، ئیتر رادیت و ده‌ست له‌شیرخواردن هه‌ل‌نه‌گریته.

حه‌زهره‌تی «شیخ عبد القادری گه‌یلانی» له‌کتیپی غونیه‌دا ئەفه‌رمی، ئافه‌تی نه‌فس ئەوه‌ته‌ هه‌زه‌ته‌کات له‌وه‌ی خه‌لک پیا‌یا‌هه‌ل‌ده‌ن‌وه‌ عریفی بکه‌ن، وه‌ناوی به‌چاکه‌ به‌رن، وه‌ستایشی بکه‌ن، ئەفه‌رمی ئەوه‌که‌سه‌ ئەبیته «حه‌مال» بارکیش، باربه‌ری عیباده‌ت، بۆچی؟ چونکه‌ وای لی‌دیت بۆ ئەه‌وستایش کردن و لێ‌رازی‌بونه‌ی خه‌ل‌ق خوا ئەپه‌رستی، خۆیشی به‌خۆی نازانیت، به‌خۆی نازانیت، تا ریا به‌جاریکا ئەیکاته ژیره‌وه.

مرو‌ف کاتی ئەم نه‌خۆشی‌به‌ی خۆی بۆ ده‌رئه‌که‌و‌یت، چاوپۆشی‌بکات له‌و ره‌زامه‌ندی خه‌لقه‌و له‌ه‌وستایش کاری‌به، ئەگه‌ر وای کرد سه‌یره‌ته‌کات، ورده‌ورده‌ نه‌فسی رو‌وته‌کاته، ته‌مه‌لی، وه‌مه‌یلی‌خواپه‌رسته‌یه‌که‌ی که‌م‌ئه‌بیته‌وه. پاش ئەم تاقی‌کردنه‌وه‌یه، مرو‌ف نه‌فسی‌خۆی ئەناسی، وه‌ئه‌زانی چ به‌لاییکه، وه‌ چ درۆزن‌و فیل‌بازو ده‌س‌بریکه.

به‌لێ هه‌روه‌کو‌خوا‌ی گه‌وره‌ئه‌فه‌رمی «وان لبس للانسان الا ماسعی وان سعیه سوف یبری».

به‌لێ تی‌کو‌شان هه‌یج‌به‌ره‌مه‌تێک ده‌ستی مرو‌ف ناکه‌و‌یت ئەگه‌ریش تیک‌وشا به‌ره‌مه‌ی وه‌رئه‌گریته.

هه‌روه‌ها ئەفه‌رمی «والذین جاهدوا فینا لنه‌دینهم سُبُلَنَا» «عنکبوت» یان «وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ»، شیخ زکریا أنصاری له‌حاشیه‌ی ریساله‌ی قوشه‌یری‌یه‌دا ئەفه‌رمی رزگاری نه‌فس واله‌وه‌دا جله‌وی‌بگریته له‌ئاره‌زه‌کافی، وجله‌وی‌یه‌ی بۆلای ئەه‌وشانه‌ی که‌خوا له‌وی داوا‌کردوه، یی‌گومان خوا ئیحتیاجی به‌م‌تیک‌وشانی‌ئیمه‌ نیه‌ به‌لکو‌ ئیمه‌ بۆ‌قانبجازی هه‌ردوجیه‌انی خومانه‌ ئەلێ‌تیک‌وشین، هه‌روا که‌ ئەفه‌رمی «وَمَنْ جَاهَدَ فَإِنَّمَا يُجَاهِدُ لِنَفْسِهِ». شیخ عبد القادری گه‌یلانی له‌کتیپی (فتوح الغیب) دا ئەفه‌رمی «نه‌فسی ئەه‌ماره‌» دوو‌حاله‌تی‌هه‌یه، یان وا له‌خۆشی‌دا یان واله‌ناخۆشیدا، ئەگه‌ر که‌وته‌ گه‌رفتاری و ده‌ردی‌سه‌ر، وادنیای به‌لاوه‌ ئەبیته‌ چه‌رمه‌چۆله‌که‌و سه‌ری‌دنیای لی‌دیته‌وه‌ یه‌کو ده‌س ئەکاته‌ ناشو‌کری و کو‌فرکردن.

ئەگەریش دنیا بە ئارەزوی ئەو بو، دەس ئەکاتە رابواردن و لەو ڕۆ داوێن پیسی،
و ئەگەر هەزاری بوو داوای دوو هەزار ئەکات دوی بو چواری ئەوی، بە کورتی
بە هیچ تێرناخوات. هەر وەکو خوای گەورە ئەفرمێ «كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَا
اِسْتَكْبَرُ» (علق) (٦) (٧)، واتە مەزۆف کە لە نیازو هەزاری کەوت،
و ئەوە سەڵاتی بەیدا کرد ئیتر لە خۆی دەر ئەچیت، وە خوای خۆی بە هەق نانا سێ،
و ئەوە نادیت پی دا ئە کیشیت.

ئەوێ خۆی ناسی خوای خۆشی ئە ناسیت «مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ» ئەوێ
خۆی ناسی خۆیش ئە ناسیت، هەر وەکو ئە زەرەتی یوسف ئەفسی خۆی ناسی
و ئەفرموی «وَمَا أُبْرِئُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ»، کە ئەفسیشی ناسی ئیتر جەلەوی
بۆشل ناکات. بە کورتی خەبات و تێکۆشان بۆ پاک کردنەوێ ئەفس بە کێکە لە پایە
بناغەییەکانی پێرەوی تەصەووف وە بە پی ئەو خەباتەو پی ئەو پاک کردنەو، هیچی
بۆ ناکریت. منیش مەبەستم ناساندنی ئەفس، وە پێویست بونی خاوەن کردنەوێ
ئەفسە، ئەکە ئەو، پی سەلمیم کە ئەم کارە چاکەو، ئیو ئە پی بیکەن، پی گومان
ئەوێ ئەم پێبازەری دایە بەر، ئامادەیش ئەیت بۆ ئەم خەباتە، گەورە پیاوێ
پی پێرەوی تەصەووف، وەکو جۆنەید، شیخ معروف، وە سری سقطی، وە سەهل بن
عبد الله، و غەزالی، و صەدان لە گەورە پیاوێ ئەم پێبازە، هەزاران فرمودە
بەریان هەیه، بۆ پال پێوە نان و دل گەرم کردنی مۆریدی ئەم پێبازە سەبارەت بە خاوەن
کردنەوێ ئەفس، کە باس کردنیان لە چوارچێوەی ئامانجە کە مان بە دەره.

ذکر:

ذکر، ووشە یێکی عەرەبییە، بۆ ناو بردن و یاد کردن بە کار ئەبریت، وە واتای
تێریش هەیه کە پێوەندی بە باسە کەوێ، بەلام لە روانگە ی ئیسلامەو
بۆ ستایش کردن خوا وە یاد کردن و ناو بردن بە کار ئەبریت، وەکو ئەوێ، بلیین
«سُبْحَانَ اللَّهِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»، یان صەلوات خوێندن و دوعا خوێندنیش
هەر ئەکری بخرێت چوارچێوەی ذکرەوێ چونکە ئەویش هەر پێرگرتن و

ستایش کردن و پێ هاتنه، به گهوره پێ خوا، ههروهها هه نهوه دونۆ ناوه کانی خودا، له قورئانی پیرۆزدا، ووشه ی ذیکر، جگه له مانهش بۆ نوێژکردنیش واته بۆ ناوی نوێژ وه ههروهها بۆ ناوی قورئان به کاربراهه، لهوشوینه دا که باسی ئهوه م کردوه، ذیکر که نه ریتی صوفی به کانه، رێک ئه که ویت له گه لی فهرمانی قورئاندا، په نهجم را کیشاوه بۆ زۆرێک له و ئایه تانه.

بۆ نمونه، «إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ» سوره ی الحجر «۹»، پروونه که مه به ست له ووشه ی ذیکر لێره دا قورئانی پیرۆزه.

لێره شا که ئه ئیت، (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا، إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ) الجمعة (۹) دیاره لێره دا مه به ست له ووشه ی ذیکر نوێژی جومعه به. مه به ستم ئه وه به له قورئانا ووشه ی ذیکر جگه له واتای ناو بردن و یاد کردن، به واتای تریش هاتهوه، به لām به واتای ناو بردن و یاد کردن، دهیان ئایهت هاتهوه، وه کو، «وَاذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَلَّ» «فَاذْكُرُوا اللَّهَ» يان «فَاذْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا» «وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا»، «اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا»، وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ «أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ»، وه دهیان ئایهتی تر.

لێره دا مه به ستم هه ره ئه وه ته بلیتم، له قورئان دا، ذیکر، به واتای ناو بردن و یاد کردن هاتهوه، ئه مه له روانگه ی واتای ووشه وه.

له روانگه ی ئه وه یشه وه، ئه م یاد کردن و ناو بردنه ده ستوریکی خودا وه ندی به، وه فهرمانیکه و ئه بی ئه نهجام دریت، چ له چوارچێوه ی نوێژا، چ له چوارچێوه ی ناو بردن و یاد کردن، خو هه موی ئه و ئایه تانه خو یان فهرمان وه کو «وَاذْكُرْ رَبَّكَ كَثِيرًا، وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ، فَادْكُرُونِي اذْكُرْكُمْ، يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا، يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ، وَادْكُرُوا كَمَا هَدَاكُمْ» وه دهیان ده ستوری تر، بۆمان ده ره ئه خه ن که ئه م یاد کردن و ناو بردنه واجبیکه له سه ری هه مو موسولمانی، وه موسولمانی ته واو به که سی ئه لین، هه یج کار و کاسی و سه رجه نجالیکی مال و خه یزان، نه توانی رێگه ی ناوی خوا بردن و یادی خوا کردنی لی بگریت، «رِجَالٌ لَا تُلْهِهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ».

یان وه کو له پێشوا وتم «لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ» ئه مانه خو ی ئه وه ئه گه یینی نابی هه یج شتی بکه ی نه بیانو، یان نابی ئه وه بکه ین به بیانو که ده س نوێژمان

نیه ، یان ئەبێ لە مرگەوتابین ، یان دەورمان چۆل بێت جائەتوانین ذیکربکەین
 بەهەر حال ، ئەوەی بیهوی ناوی خوابیات ، لەهەموحاڵێکا ئەتوانی ناوی بیات ،
 «فَاذْكُرُوا اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِكُمْ» النساء (۱۰۳) ئەمەخۆی فەرمانە ، یان «الَّذِينَ
 يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ» آل عمران (۱۹۱) ئەم فەرمانەش ئەوەنیه بلیین
 روژی جاری یادی بکەین ، یان هەرنویزکردنەکە ، ئیتر بەسە ، چونکە ئەوە لەکۆی ،
 ئەوە لەکۆی فەرمان بەدات بەهەلسان و دانیشتنو پال کەوتن ، بەدل و بەزمان ،
 بەشەو و بەروژ ، ناوی بەرین و یادی بکەین ، وە ووشە «کثیراً» ، زۆرجار دوبارە
 کراوەتەو ، «اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا» (۳۳) (۴۱) ، «وَاذْكُرْ رَبَّكَ كَثِيرًا» (۳) (۴۱) ئەمانە
 هەموی ئەوە ئەگەیین ئەم ذیکرە ئەبێ زۆربیت ، هەروەها ئەفەرمی ، «وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِي
 نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ ، بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ» اعراف
 (۲۰۵) لێرەشا ئەگەیین هەروەها کە ذیکر بەزمان پێویستە بەدلیش پێویستە «فِي
 نَفْسِكَ» وە ئەویش هەرحسییە ، وە ئاخری ئایەتە کەیش «وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ»
 فەرمان بەوە ئەدا ، ئای دەس لە ذیکر هەلگیرین ، هەروەها ئەفەرمی ، «وَمَنْ يَعْشُ
 عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ» (زخرف) (۳۶) . ئەوەی دەس هەلگری
 لە ذیکری رەحمان ، شەیتانیکی بۆتایین ئەکەین ، یان ئەیکەینە هاوملی شەیتانێک ،
 کەواتە ذیکرکردن ، لە پروانگە ی دینەو ، سپاردەیتکی هەمو موسولمانێکە وە لەسەری
 هەمو مانە بە ئاشکرا و نهێنی شەو و روژ ، ناوی خوا بەین و یادی بکەین ، وە ئەگەیش
 ئەیکەین خوابی ناخۆشەو هاوملی شەیتانمان ئەکات یان ئەفەرمی «قَوْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ
 مِنْ ذِكْرِ اللَّهِ» هاواربۆتەوانە ی دلیان تاریکە ، چونکە ذیکری خوا ناکەن «زمر» (۲۲۵) ،
 لەم پروانگەو یە سوفی بەکان ، مادام هەدە فیان ئەوەتە بکۆشن بۆتەو ی ، موبەمو ،
 فەرمانەکانی خۆی گەورە ئەنجام دەن ، روودێرن بوذیکر ، ئایا ئەم ذیکرە نوێزکردن ،
 یان قورئان خویندن ، یان ناوی خوا بردن و ، صە لەوات خویندن و دوعا خویندن بێت
 «ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً» (اعراف) (۵۵) .

دینەو سەری چۆنیهتی ئەم ذیکرە لە پروانگە ی تەصەووفەو .

هەروەکو بۆمان دەرکەوت ، ذیکر دوو جۆرە ، بەزمان ، یان بەدل ،
 هەروەکو وتیمان «فِي نَفْسِكَ» ، پڕی لە تەریقەتەکان لاینگیری ذیکری زمان ،
 وە پڕنکیان لاینگری ذیکری دەرون ، وە پڕی ئەلێن هەردوکی باشە واتە بەرلەوا

بەزمان ، تاوردە وردە ئەو کەسە رادبێت ، لەباشان بەدل . لەکتێبی «حقائق عن التصوف» دا ، لەزمانی «علامه المناوی» یەو ، ئەلبێت ، ذیکر سی بەشە ذیکری «عموم» ، واتە نەخوینەوار یان خەڵک بەتێکرا بەزمانە ، ذیکری هەل بژێراوان ، یان گەورە پیاوان بەدلە ، ذیکری هەل بژاردە ی ناوی ئەوانیش ئەووەتە ، لەخۆشی «موشاهەدە» واتە دیتنی ذیکر بۆکراو ، واتە ، خوادا «مذکور» ، ئیتر ناو بردنیشیان لەبیر ئەچێتەو ، لەم کتێبەدا نزیکەی «سەد لاپەرە» ، هەر لەسەری ذیکر چو ، ئەووە ی بیهوی ئەتوانی سەیری بکات هەروەها کتێبی ، «الفتوحات الربانية علی الاذکار النوویه» ج (١) ، یان ریسالە ی قوشەیری ، وەهەموکێبە کانی تری ئەسەووف ، یان «المُرشد الی ایات القرآن الکرم وکلماته» ، بەشی «ذیکر» یان کتێبی «المواهب السرمیة فی مناقب التقشبنديہ» «محمد امین الکردی» ، وەسەدان کتێبی تر .

«ئامی ئەووە ی» باوەری لەسەر ئەووەتە ذیکر هەموو جۆریکی هەرباشە ، ج بەزمان چ بەدل چ بەهەردوکیان ، بەلام ئەلی ، ئەگەر هاتو هاتەسەری ئەووەی هەربەبەکیان ذیکر بکات ذیکری دل باشتەر . «الفتوحات الربانية علی الاذکار النوویه» ج (١) «وَلَا تَطْعُ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبُهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ» (٢٨) (الکھف) زۆر بەباشی پێشاندەری ذیکری قەلبە هەروەها گەرنگی ئەو ذیکرە .

بەهەر حال مەبەست ئەووەتە ، ناوی خوا بردن وەخواپەرستی ، وەلەخواپارانەو ، هەر جۆری بیت باشە ، وەبەشوێن و بەجێگا و بەپراهنایی مورشید ، وە بەووەزعی ئەو کەسە کەوتو ، بۆنمونه ، ئەگەر ئەو دەنگی بەرزە ریا ئی تیا بیت باش نیە ، ئەگەر هوی ناپەرە حەتی خەلکی نەخۆش و نوستو و نوێژکەری تیا بیت چا کێ ئەگەریش دەستەبێک ، بە ئەدەب ، وە بەی ئەوشتانە ی و ترا سەرگەرمی ذیکری خوا بن چی هەبە لەو چاتر ، دەنگی بەرزیش تادەنگی بەرز فەرقی هەبە ، ئەکری دەنگیش بەرز بیت بەلام وانە ی هوی ناپەرە حەتی خوی و خەڵک بیت ، بەکورتی مەروفی موسلمانان خواوەن ئاوەز ، خوی ئەتوانی ، بزائیت کوی بۆ ئەو ئەشی بە دەنگی بەرز ناوی خوا بیات ، وەکوی بۆ ئەو ناشیت ، کامی لەسنوری شەرع دەر ئەچی ، وە کامی وا لەچوار چێوە ی شەرع ، جا پری لەریوارانی ئەسەووف لە پێی ذیکری خەبی یەو سەلوک ئەکەن ، پریکیان لە پێی ذیکری ئاشکراو پریکیش بەهەردوکی .

وتمان هه مو ناوی خوابردنیك ذیكهر ، وهكو «سبحان الله ، الحمد لله لا اله الا الله ، الله اكبر» وههروهه ها ذیكهری «منفرد» ، واته تهنها ناوی خوابردن كه بریتی بیته له ذیكهری «الله» یان ذیكهری تهو حید «لا اله الا الله» ئیمه وتمان رییواری تهسه ووف تی تهكوشیت كه دلی لهخهوش پاك كاته وه ، بوئه وهی تهو دله شیاوی تهوه بیته نوری خوی تیابدره وشیت وه ، وههروهه كه له حه دیتا هه به بیته «عرش الرحمن» واته مه نزل خوا جا تهو دل پاك كردهش ، خو به گالته نایته ، گالته نه مروف بتوانی هه رچی پیناسی خراپه وه كه حه سه د ، وهكو خو به زل زانین ، وهكو مشت قوچاوی ، وهكو دروژنی ، وهكو زوړبلی ، وه تهو شتانه ی زوتر باسان كردن ، له دلی خویا ، لایان بات ، وه دلی پرکات له پیناسی په سه ند ، خو هه روا ناکریت ، .. ، خه بات و تی کوشانی تهوی ، زوړان گرتی تهو یت له گه لی (نفسی ته ماره) دا ، جا به وجوړه ی لهه زارو چوار سه د ساله وه ، تاقی کراوه ته وه ، باشتین ده رمان وه به کارترین ، ژهنگ لابه ر ، وه ژهنگ سویتنی دل ، ذیكهری خویه ، دل به ذیكهری خوا ئارام ته گریته و دل نیا ته بیته ، «أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ» (رعد) (۲۸) ، ذیكهر ، ته بیته هوی ته وهی خوی گه وره یش یادی تهو كه سه بکات «فاذكرونی اذکرکم» (البقرة) (۱۵۲) دل ژهنگی هه به ، بی گومان تهو ژهنگه مه عنه وی به ، ههروهه كه له قورئانا ته فه رمی «كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ» (مطففين) (۱۴) واته كرده وه ناپه سه نده کانیان بو ته ژهنگ به سه ری دلپانه وه ، یان «وَنَزَعْنَا مَا فِی صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍّ» بیگومان ته «غیله» هه به وه مه عنه ویشه و ئیمه هه ستی ناکه بین ، غیل ، واته کینه و خه یالی ناپه سه ند ، كه واته رییواری ریگه ی تهسه ووف تی تهكوشیت به هوی به رده وام بونه وه له سه ری ذیكهر دلی خوی لهه موژهنگی پاك كاته وه ، ... وههروهه كه خویان باس ته كه ن وه سه دان ساله هه زاران هه زار ، لهم نیعمه تی دل پاکی به به رخوردار بوون ، ته لئین ، دل وهكو ئاوینه ی دوكه ل گرتو وایه ، به هوی ذیكهر زیازه ته وه سه یقل ته دری ، وه پاك ته بیته وه ، تهو ساكه نوری خوی تیا نه دره وشیت وه ، وه ته سراری مه عنه وی تیاده رته كه وی وهه ره كه سه و به گویره ی لیستی علادو ئاماده ی خوی ، دهس كه وتو ، به ره مو به ره ی پی ته گات .

هه رچه ن تهم ذیكهر بوئه وانیه مورشی دیان هه به به پی ی ده ستوری مورشید هنجام ته دریت ، به لام ذیكهری هه میشه یی و هه مولاگر ، بریتی به له ذیكهری (الله) وه یكهری «لا اله الا الله» پیغه مبه ر ته فه رمی «أَفْضَلُ مَا قُلْتُ أَنَا وَالنَّبِيُّنَ مِنْ قَبْلِ كَلِمَةِ لَا إِلَهَ إِلَّا

«الله» ، واته باشتێن ووشه یێك من ویتغه مبه رانی تر وتومانه ووشه ی «لا اله الا الله» به ، له گه له ئه وه شا بگره مورشیدێك له کاتیکی تایبه تا ، ذیکری لاحول ولا قوة الا بالله به مورید پیشان بدات ، یان خویندنی سوره تیکی تایبه ت له قورئان دا. زوتر باسی قه بض و به سلطان کرد ، زور جار له و حالانه دا مورشید به پیتی «ته شخصیی» خوی ذیکری ئه و ریواره ئه گۆریت .

هه رچه ن وتمان ذیکر به هه موجۆری دروسته ، له گه لی ئه وه شا بری مه رج ههیه بو ذیکر کردن، که کارناسانی ته صه ووف دایان ناوه ، بو ئه وه ی ریواره زوتر به به هره بگات ، به رله هه موشتی پا کو ته میزی و ده س نوێژ، پاشان له جیگه ییکی که نار ، وه به موجۆره ی هه ستی ریایی لی نه کریت ، سی ههم «حوزوری قه لب» واته له دله وه خوی ئاماده کات بو ئه وه ی که وا له حوزوری خوادایه ، وه ئه ئی یاسای ئه ده ب به کار بیریت ، وه چاوه روانی که ره می خوا بیت ، چونکه غافل بون زور کار ته کاته سه ری که م به هره ئی .

وه له دله وه بلیت خوا یا من مه به ستم ئه وه ته تۆم لی رازی بیت ، وه له تۆوه نزیک یم ، به لام مه رجی پتویست بو هه ردولا ، وه بو مورشید دارو ئی مورشید ، ته وه کردنه ، چونکه مرو ف تا به ئین نه دا ئی تر خرا به نه کات چا که ی بۆ سه ر نا گریت به لام بو ذیکری ده رو ئی شتی تری پی زیاد ته بیت ، به رله هه موشتی ، هه تا ئه وشو ئنه چۆل و چۆل تر بیت با شتره ، ته نانه ت ییابانیك ، یان وه کو مه شه وره ، «خه لوه» یێك بیت ، ده نگی خه لک نه گاته گو ئی ، وه ئه مه ش بو «ته رکیزه» ، له کاتی باسی «ته ر یقه ی نه قشبه ندی» دا با شتر ته م مه به سته شی ته که مه وه ، جا له سه ره تا دا به ذیکری «الله» ، واته ذیکری ذات ، ده ست پی نه کریت ئه ویش هه ر به پیتی با وه ری مورشیده ، ئه گه ریش ئی مورشید بو وا خو یو ئاره زوی خوی ، ده س ته کاته ذیکر کردن ، واته ذیکری «قه لب» .

مه به سته یك ههیه کاتی ها توه روونی که مه وه ، ئه ویش چه سپاندنی زمانه به ئاسانه ی ده مه وه ، له کاتی ته م ذیکره دا ته مه مه رجیکی زور گرنکه ، بگره زور که س بلی ته مه چی به و بۆچی باشه ؟ من خۆم به سه ر ما ها توه ، وه ئه وه ل جار بو ته مه نم چواره سال بو ، شیخی با وکم ده ره جه ی عالی بیت ، ته ر یقه ئی ته لقین کردم ، فه رموی ذیکری (الله) بکه له دله وه ، وه له و کاته دا زمانت بچه سپینه به ئاسانه ی ده متا ، خیرا وتم به لی ، ئی ئه وه ی به رسم بۆچی ، چونکه هه م رو م نه بو هه م عه قلم پی نه شه کا ،

ئىستەنە زانم مەبەست لەم کارە بەستەووەى زمانە، چونکە زمان عادەتێ کردووە بەحەرە کەت لەکاتی قسەکردن، جائەگەر ئەبەستەووە تەکان ئەخوات، تەکانی خوارد بێ ئەووەى بەخۆت بزانیت ذیکرە کە لەدڵەووە ئەگەر پێتەووە بۆزمان، وە پێسە کەت ئەبێتەووە بەخوری، واتە هەرچی دلت پام کردووە رات هانیووە بەووەى وردە وردە رايیت لەسەری ذیکر، خیرا ئەچیتەووە سەری خەدە کەى لەووە وپیشی، وە هەبچت بەهەچ نالی.

کەواتە ئەم زمان بە ئاسمانەى دەمەووە چەسپاندنەش هەربۆ «تەزکیزە»، هەرچەن باش شەتە کى دەیت، زوتر دلت بۆرادیت، وە خوا یاریت، وە ئەگەر مورشیدی باش هەبیت، باش ماووە یێکی کەم، دلت دەس ئەکاتە ذیکرکردن، وە «لەطیفە» ی دلت لەژەنگ پاك ئەبێتەووە، وەم لەپاشان باسی «لەطائف» ئەکەم، لێرەدا، «إصلاحك» هەبە، ئەویش صوفی یەکان بەکاری ئەبەن، کە بریتی یە، لەعالمی خەلق، وەعالمی ئەمر، «أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ» (۵۴) (أعراف)، جا بەلای رێبوارانی تەسەووفەووە، عالمی خەلق، ئەم جیهانی مادە، وەمەوجوداتە یە، عالمی ئەمریش، (ممکنات یان معنیانە) کە بە ئەمری خوا دروس بوە، بە ئەمری «کن». ئەو لەطائفەى کە وتمان. هەچ کام مەحسوسات نین، وەکو قەلب، رۆح، سیر، خەفی، ئەخفا، ئەمانە، یەك لەشوێنی یەك بەم ذیکری الله، پاك ئەکریتەووە، جا پاشان نۆرەى پاك کردنەووەى عالمی مەحسوساتی مەرۆف دیت، کە بریتی یە لەنەفسی ئەو کەسە (نەفسی ناظیفە)، کە لەبەشی نەفس دا باسی ئەکەم، وە (عەناصیری ئەربەعە)، واتە چوار عەنەصور، یان چوار ماددە، واتە «ئاو، هەوا، وشکی و حەرارەت»، ئەویش بەجیا باسی ئەکەم، جائەگەر ذیکر لەقەلبەووە دەستی پێ کرا ئەلێن، لەعالمی ئەمرەووە دەستی پێ کردووە ئەگەریش لەزمانەووە دەستی پێ کرا، ئەلێن لەعالمی خەلقەووە دەستی کردووە بەذیکر، جائەووەى لەعالمی خەلقەووە، واتە لەذیکری زمانەووە، دەستی پێ کرد، ئاخیرین قوناغی ئەبێتە تەزکیەى «دلت»، واتە پاك کردنەووەى دلت، بەلام ئەگەر لەدڵەووە دەستی پێ کرد، وا هەر بەپاك بونەووەى دلت کە (سولطانی) لەشە، هەمو لەطائف و عەناصیرەکان مل کەچ ئەبن، وەزوو، یەك لەشوێنی یەك، خۆتە دەن بەدەستەووەو پاك ئەبنەووەو، رێبوار ئەگاتە مراز.

جائەلێن شاھى نەقشبەند کە فەرمویەتی «یەكەم قوناغى ئیمە دوو قوناغى خەلکە»، یان ئەو کارەى ئیمە لەپیشا ئەى کەین خەلک پاش ماووە یێکی زۆر، خەبات کردن، جا

ئەنگاتى، ئەمەتە، واتە ئەوان پاش بېرىنى ئوقۇناغ جائەگەنە دل، ئىمە بەرلەھە موشنى
دل پاك ئەكەينەو.

ذىكرى دووھەم، بۆھەردولا، «نەفى و إثبات»، كە بىرىتىيە، لە ذىكرى «لا اله الا
الله»، لا اله، نەفى ئەكات، كە ھىچ خوايىك نىيە، پاشان (إثبات)، واتە «جگەلە الله»،
بۆئەوانەى ذىكرى ئاشكرايان ھەيە، بەردەوام ئەبن لەسەرى ئەم ذىكرە بەزمان، تا
بەمراز ئەگەن

و ئەوانەش كە بە دل ذىكر ئەكەن ھەروەكو ذىكرى «الله» دەس ئەكەنە ذىكرى لا
اله الا الله، ئەگەر مورشىد بو وا بە دەستورى ئەو، ئەگىنا خۆيوبەختى، بۆئەو كەسەى
مورشىدى ھەيە ھەم بۆ گواستەو ھەى ذىكر لەم لە طيفەو ھە بۆ ئەو لە طيفەو ھەم
بۆ گواستەو ھەى لە ذىكرى ذاتەو ھە بۆ نەفى و ئىسبات، بەفەرمانى مورشىد ئەگۆزىتەو،
جائەگەر ذىكرى «الله» يان «لا اله الا الله» توانى لەنەفسا دامەزرىت، واتە ئەوكاتە
ھەموى لەشى ئىنسان، ھە موبەموى ذىكر ئەكات، تەنەت وای لى دىت لە دەررە
دەررەى ئەم جىھانە، ئەو ذىكرە ئەيىسى، بەو ذىكرى لەشە ئەلین. «سُلْطَانُ الْأَذْكَارِ» يان
«سُلْطَانُ الذِّكْرِ»، ھە بە ذىكرى جىھان ھەكەون ئەلین ذىكرى «ماسوى».

شېوھى ئەم لا إله إلا الله يە، كە نەفى و ئىسباتە دائى تايىھەى ھەيە،
كە چۆن ئەكرىت، لەكاتى باسى تەرىقەى نەقشبەندى دا، بەيارمەتى خوا باسى ئەكەم.
بەم چەشنە دەرنەكەوى كە پايەى یناغەى و سەرەكىى رىيازى تەصەووف،
بەسەرى ذىكرەو دامەزراو، ھە سەردە فەترو گەرە ترین ذىكرى، كە بەكار ئەبرىت،
ذىكرى ذات، واتە «الله» ھە «لا اله الا الله» يە.

و ەنپامى غەززالى لە كىسبى «المنقذ من الضلال» دا، لەبەشى رىئامى رىئواران دا،
لاى واىە جگە لەراسە نوێزو سوننە تەكان، ئىتر رىئوار، ئالى كاتى خوى بە ھىچى ترەو
بگرىت، بە ذىكرەو نەبىت، تەنەت بۆقورئان خويندەنىش ئەفەرمى ئەبى زۆركەم،
بەو یشەو كاتى بباتەسەر، چونكە دل ھەدەرون تەنھا بە ذىكر، «لىق» واتە،
(مالى) ئەكرىت، ھە لە باخى گەرى و سەركىشى و كىوى گەرى، ئەكەوېت،
يىگومان ئەو ھەى كە خوى شنى ئاقى كەردەو لە ئىمە باشتەر ئەزانىت.

یشراق :

ئیشراق وتەئیکە کە لەنیوەی دووھەمی سەدە ی شەشەمی کۆچی دا کەوتووە تە ناوی تەصەوووفەو. ئەکری ئیشراق بەناوی فەلسەفەئیکە تازەبەش وەرگرتن کە بناغە ی بەسەری فەلسەفە ی ئیفلاطونەو دایە زراپەت، یان بێتین بەرھەمئیکە تازەبە لەپەییوەندی «موتوری» ی تەصەوووف لەفەلسەفە ی ئیفلاطون ھاتووە تە دی.

بەدی ھینەری ئەم رێرەو تازەبە «شەھاب الدین بن یحیی بن حبش بن ئەمیرەك» ی سەھرەووردی بە خەلکی سەھرەووردی لای (زەنجان) لەمیدای قەدیم. لە ٥٤٩ك (١١٥٥م)، لەسەھرەووردەتە دنیاو وە لەسالی (٥٨٧) ك ٢٩ تەموزی «١١٩١» لەشاری خەلەب دا لە زەمانی «ملك» ظاھردا ھەرلەسەری ئەم بیرو باوەرە تازەبە، ئەویش وەك خەللاج فتوای كوشتنی درا وەكوژا، وە لەپاشا پەشیمان بونەو وەزۆر بەی ئەوانە ی بونەھۆی كوشتنی كوژرانەو، «ئەم سەھرەووردی بە لەگەڵی شیخ عومەری سەھرەووردی (بەغدا) لێك جیان، بەلام لەخانە دانێكن.

لێرە دا مەبەست ئەو تە مادام باسەن باسی تەصەوووف وە ئیشراقیش مەبەستێكە خواھێ نەخواھێ لەمەو موضوعی تەصەوووف دا ھەردی تەناو وە توژی باسەكە روون كەینەو، «ئەبولقاسم ئەلكازرونی» ١٠٥٠ ك ١٦١٠ م ئەلی «ھەرواكە فارابی تازەكەرەو ی فەلسەفە ی «مشاف» بەكان بو «واتە فەلسەفە ی ئەرسطۆ»، وە ناوی ترا «موعەللیمی ثانی»، واتە، ئەرسطۆ، ماموستای بەكەم وە فارابی ماموستای دووھەم لەم فەلسەفە دا، ھەروەھا ئەبێ بەسەھرەووردیش بو تریت زیندوكەرەو ی فەلسەفە ی ئیشراق واتە فەلسەفە ی ئیفلاطون. (كوریان) «تاریخ الفلسفة الإسلامية».

سەھرەووردی خۆی سەبارەت بەم فەلسەفە یە ئەلێت. «ئیمە ئەگەر ئێتو خۆمان لە لەمزەت وەرگرتنی جیسم «لەشە» دامالین، «واتە دەس لەتاسەشكاندن جیسمی ھەلگرتن»، نوری خودا لەدەر ومانا ھەل دێت «دەرئەكەوێت» «ئەدرەوشینەو»، نوریك كە ھەتا ھەتا یە ھەربەردەوام ئەبێت ئەم نورەش لەسەر چاوە ئێكەو ھەل دێت كە بۆئیمە وەكو باوك وەیان سەرورێكی گەورە لەبەنی ئادەم وایە، وەئەو بەخشنەدی ھەموو شیوێكانە وەسەرچاوەو كانگە ی ھەموگیان لەبەرێكە لەھەموو جووړێكی،

بهوسه رچاوه به ئه ئێن «پرهوانی پیرۆز»، «الروح المقدسة»، وه به زمانی فدیله سوفه کان پی ئه ئێن «العقل الفعال» «ئاوه زو هوشی به کار».

مه به ست لیره دا ئه وه ته (ئیشراق) ووشه ییکه، به کار ئه بریت بو ئه و باوه پره ی که ئه ئی ئه گه رییتو مروف دهس له «مَلَذَات» واته «کام گیری» «تاسه شکاندنی جیسمی»، به هه موجهو ریکی هه لگرت وه روی دلی بکاته خودا خودا خوی دلی ئه و که سه روونا له کانه وه، وه نوری خودا له و دله دا «ئیشراق» ئه کات، واته وه کوخوور هه ل دیت.

جا سه باره ت به م باوه پره «حاجی خه لیفه» له کتیی «کشف الظنون» دا وه «ته هانه وی» له کتیی «کشاف اصطلاحات الفنون» دا، سه باره ت به م ئیشراکه باوه ریکی جوانیان ده بریوه که ئه ئێن. «رینگه بوگه یشتن به مه عریفه ت «خوداناسی» دوو جوړه به کیکیان ریگه ی خاوه ن بیرو ئیستیدال له، واته «هه ستویه لگه»، وه ئه ویتریان ریگه ی ریازه تکیشان و خه بات کارانه «موجه ده»، ئه وانه ی که په پره وانی ریگه ی به که من ئه گه ر په پره وی به کی له پیغه مبه ره کان بون «درودی خودایان له سه ر، ئه وه پی یان ئه ئێن «متکلمون»، ئه گینا، «حوکه مای مه ششائین» ئه وانه ش که ریگه ی دوو هه میان گرتوه ته به ر ئه گه ر له و ریازه ت کیشانه دا په پره وی یان کرد له شه ریعه تی ئیسلام، ئه وه پیان ئه ئێن «صوفی»، ئه گینا پیان ئه ئێن «ئیشراقی» به کان.

به م چه شنه به پی باوه ری ئه م دوکار ناسه ئیشراکه کان ریازه ت کیشیکن که په پره وی کردن له شه ریعه ت به لایانه وه گرنگ نیه.

بی گومان باوه پره کانی سه هروه ردی له کتیه کانی خویا که زوړن ده رته که ویت، به تاییه ت «هیاکل النور، وه حکمة الاشراق» وه ئه وانی تریش.

لیره دا مه به ست هه رته وه بو ئیوه بزائن، ئیشراق دره وشانه وه ی نوری خودایه له دهرون دا ئیترچه نو چونه که ی خوی پیوستی به کتیییکه. له م دواییه دا دوکتور عرفان عبد الحمید فتاح له کتیی «نشأة الفلسفة الصوفية وتطورها» چه ن په ریکی له باره ی فه لسه فه ی ئیشراکه وه نویسه، ئه کری له ویش که لک وه رگرت به تاییه ت چونکه ناوی سه رچاوه کانی تایه، وه من خوم له کتیه فارسیه که ما ژبانی سه هره وه ردیه کان هه مویانم به درزی نویسه.

وه له کو تایددا ئە ئیم هەرچی بە لگه ههیه هه موی پیشاندهری ئە وه ته که ئەم سه هره وردی به «به ناویانگ» به «مه قوول» باوه ری به خوداو به دینی ئیسلام زۆر بته وه وه صوفییکی به ته و او مه عنبوه، به ئام زیره کی ی له راده به ده ر، وه خوینده واری ی له راده به ر، وه توانایی باسو مونا قه شه ی له راده به ر، بونه هوی ئە وه ی به جوانی ی بکوژیت وه ده رفه تی ئە وه ی نه ییت بگاته ته مه تی دامه زراوی و دامرکاو ی تائهم باوه رهی خوی بکاته ری ره وی له ری ره وه کانی ته سه ووف وه هه روا جوانه مه رگه بو وه له سی وشه ش سالی دا کوژا .

موشاهه ده :

عه مر کوری عوسمان «ئه له ککی»، له کتیی «قوت القلوب» دا ئە ئیت موشاهه ده بریتی به له وشته ی که دل ته یینی له غه یب، واته له شتی پشتی په رده وه نه زانراو، وه نه وشته قه ت نه ئاشکرانه ییت و نه ئە یته «وه جد»، هه ر له م سه رچا وه دا ئە لی «موشاهه ده واته موحاضره» موحاضره ش واته نزیک بونه وه، له پاشان ئە ئین موشاهه ده ته و نزیک ی به ته که ئە یته هوی «علم الیقین»، وه خاوه ن موشاهه ده کان وان له سی حال دا، ده سته ی به که میان موریده تازه کاره کانن وه ئە وانه شت به چاوی عیبه ت «په ند»، ئە یین یان به چاوی «به ره وش»، حالی دوه می موشاهه ده، هی مام ناوه ندی به کانه، حالی ئە مانه ش وه کو «ئه بوسه عبید الحراز» ئە لی، خه لک وان له ناوی مشتی قودره تی هه ق دا وه وان له مو لکی ئە ودا، ئە گه ر بیتو «موشاهه ده»، له نیوانی خوداو به نده دا روویدات ئیتر نه له «سیر» وه نه له «وه هم» ی ئە وکه سه دا جگه له خودا هه یچی تر نامی نه وه .

وه حاله تی سی ههم له موشاهه ده هه روه کو «عمرو بن عثمان المکی» ئە ئیت، دلی عاریفان خودا موشاهه ده ئە کات، موشاهه ده ییکی دامه زراو، به و کائنات ئە یین وه له کائناته وه ئە و ئە یین .

خاوه نی کتیی «اللمع» له پاشان خوی ئە ئیت موشاهه ده حالبیکی زۆر به رزه وه رووناکی ی حه قاتی به قینه، واته راسته قینه کانی باوه ری ته ووه .

شیخ عومەری سەرەوێردی ئەلێت، موحاضەرە وە موکاشەفە وە موشاهەدەمان هەبە، موحاضەرە هێ ئەوانەتە وان لەپایەتە تلۆین دا موشاهەدەیش هێ ئەوانەتە کە خواوەنی مەقامی تەمکین وە موکاشەفەیش هێ قوناغیکە کەوا لەنیوانی ئەم دوو مەقامەدا، تائە وکاتە ی کە موشاهەدە کە ی دامەزریت، ئەلێ، موشاهەدە و موحاضەرە هێ ئەوانەتە کە باورپان «علم اليقين» واته لەرێگە ی زانیاری یەوە خودائەناسن، بەلام موکاشفە هێ ئەوانەتە کە باوهرپان گەیشتو تە «عين اليقين»، واته ئەو تە شتی نێنی لەئەسراری خودا ئەبین وە باوهرپە کە یان بته و بوە بوە تە دیتن، بەلام موشاهەدە هێ ئەوانەتە کە ئیانان ئەبیتە «حق اليقين»، واته ئەو پەری باوهرپ، باوهرپک کە لەگەلێ رەگوریشەو خوینی مروڤدا تیکەل ئەبیت.

کەواتە موشاهەدە ئەبیتە چاوپێ کەوتن بەچاوی دل واته چاوی بەصیرەت بەنوری هەق، وە هەست کردن و تام کردن و چەشتنی ئەوخوشتی یە، بەدل و دەرون، موکاشەفەش شت بۆروون بونەو یە، موحاضەرەش ئامادە بون لەگەلێ شتیکایە یان حاضربونی ئەوشتە یە. تەلۆین و تەمکینیش زووتریش وتان، دوو مەقامن تەلۆین هێ ریبوارانە «ساليك» کە لەپایەتیکەو مەقامی ئەگورریت بۆ مەقامیک بەلام تەمکین هێ ئەوانەتە کە پێگەیشتون و دامەزراون.

«شیخ الاسلام هروی» ئەویش لە «مَنَازِلُ السَّائِرِينَ» دا ئەلێت، موشاهەدە بریتی یە لە هەلگیران و لاچونی پەردە وە ئیتر ئی پەردە ریبواری رێگە ی تەصەووف بەچاوی دل خودای خوێ ئەبین، ئەویش هەر ئەلێ موشاهەدە بآلاترە لەموکاشەفە، جائەلێ موشاهەدە سێ پلە ی هەبە «موشاهەدە ی مەعرفە» واته دینی زانین کەوا لەژوری سنوری عیلمەو لە لەوحە کانی «نوری وجود» واته لەروناکی ی هەستی دا وە لە فەنای جەمە دا باری لیخستە.

پلە ی دوهمی «موشاهەدە ی موعایەنە یە»، واته دینی بشکین وە لی وردبونەو کە زمانی ئیشارەیشی تیدا کۆلە، وە پلە ی سێ هەمی «موشاهەدە ی جەمە» واته دینی بەکگرتن، کەسواری دەریای هەستی ئەبیت.

لەکتیی «مُعْجَمُ مَصْطَلَحَاتِ الصُّوفِيَّةِ» سەبارەت بە موشاهەدە ئەلێت، بریتی یە لە ئەو پەری نرێک بونەو لەخودا، ئەلێت و تراو کە بریتی یە لەچاوپێ کەوتنی هەق بەچاوی دل.

لاهور، ناسوت، جەبەروت، مەلەكوت :

زۆر جار وادێتە پێشەوه، لەخوێندنەوهی ئەو باسانەدا، کە پەيوەندی ھەيیت بەتەصەووفەوه، ئەم ناوانە ئەکەوێتە پێش چاو، ھەرچەن وەنەبێ ئەم ناوانە بەشیک بن لەزانباری تەصەووف، بەلام وەکو وتم بەکارئەبرێن، کەواتە بەکورتی دەسینیشانیکیان بۆتەکەم .

عالمی لاهوت :

ئەيیتە عالمی «ئەرواح» ھەر وہا، ئەلێن، زانیاری لاهوت، ئەو زانیاری یەتە لەبارەي ئەومە بەستانەوه باس ئەکات کە پەيوەندیان بەخوای گەرەوه ھەبە، وە «لاھوتی» بەکەسی ئەلێن، زانیای ئەرواح دا یان لەو زانیاریانەدا پەيوەندیان بەخواوە ھەبە .

جیھانی ناسوت :

یان زانیاری ناسوت، یان وشەي ناسوت پێچەوانەي زانیاری لاهوتە چونکە جیھانی لاهوت جیھانی «ئەرواح» ، وە جیھانی ناسوت بریتی یە لەم جیھانە خاکی یەي ئێمە وەسەبارەت بەوشتانە باس ئەکات کە پەيوەندیان بەمرووفەوه ھەبە وەکو ئەو وایە بڵێن جیھانی مرووف، یان جیھانی ماددی، وە لەبناغەدا لەووشەي «ناس» دروس بوە، وە واووتی بۆ زیادکراوە کە شیوەيێکی «سورەيانی یە» وە بوەتە «ناسوت»، کەوابو ئەيیتە جیھانی «سوروشی ئینسانی»، وە ئەو زانیاریانەي کە سەبارەت بە ئینسان ئەدوین. بەرانبەر بە لاهوت کە خواناسی یە، یان رۆح ناسی یە، ئەم جیھانی خاکی ئەو جیھانی رۆح .

جەبەروت :

سەرچاوەي ئەم ووشەيە لەناوی خوای گەرەوه «جەبار»، ھاتو، پێناسی جەباریش ئەوەتە ھەرچی بویت ئەیکا، وە ئەوەي بیهوی بەزۆر بە دروس کراوە کانی خوێ ئەکات، وە کوئەوهي برێک وتوینانە ئەگەر بەندە گەیشتە جیھانی مەلەكوت چارەنوسی خوێ بەدەستی خوێبەتی، واتە ئەوەي بیهوی ئەیکات و ئەوەي نەبویت

نایکات، بەلام کہ لە جیہانی جەبەرۆت دابو ئیتر ئەبێ ئەوێ خواوەیەوێ ئەو بەکات
وہ ہیچ چارەنوسیکی لە دەستی خۆیا نہ هێلی.

«أبو طالب المكي» ئەلێ جیہانی جەبەرۆت جیہانی عەظەمەتی خوا، وہ بریتی یە لە
جیہانی ناوہ کانە پێناسەکانی خۆای گەورە کەوانە ھەرزانیاریک لەم بارەوہ باسی کرد
پێی ئەوتری زانیاری جەبەرۆت.

زۆریک لە گەورە پیاوانی تەصەووف وتویانە جیہانی جەبەرۆت وا لە بەرزەخا،
واتە وا لە ناوہ راستی جیہانی ناسوت وہ مەلە کوتا واتە جیہانی غەیب. محی الدینی
عەرەبی لە زمانی جەزەرەتی عەلی یەوہ ئەگێریتەوہ ئەلیت، جیہانی جەبەرۆت، جیہانی
«عەزەمەتە»، ئەم جیہانەش والەزیری فەرمان و چاودێری بری رەوانی پاک و نورانی دا،
وہ ناییلن ئەوانە ی ئەیانەوێ لە ناسوتەوہ، پرۆن بو جیہانی مەلە کوت، بەبێ روخسەتی
ئەوان تی پەرن، چا چونکە لێرە دا جەبر بە کار ئەبریت، ئەبیتە جیہانی جەبەرۆت.

جیہانی مەلە کوت :

ئەم جیہانەش بریتی یە لە جیہانی غەیب، یان ئەو جیہانە ی کە نەفسی پاک ی
مەلەئکەکانی تیا ئەژن، ھەروەھا وہ کوتمان ھەربەندەییکی خوا مەقامی رۆحی ئەو
گەشتە ئەم مەقامە، لە دیاری کردنی سەرنوشتی خۆیا ئازادە، وہ کو جیہانی
جەبەرۆت نیە، جابۆیە لە پلە ی جەبەرۆتا بەرگری ئەکەن لە بەرزبۆنەوہ ی، بۆ ئەوہ ی
جیہانیکی بەرزترە وہ کەسی بەتەواوی ئەپالئوریت و نەبویتە نور، پێگای جیہانی
مەلە کوتی نادەن.

کەواتە، ناسوت ئەبیتە جیہانی ماددە، وہ سورۆشت وہ لەشی ئینسانی، ھەروەھا
ئەوشتانە ی پە یوہ ندیان بە ئینسانەوہ یە.

جەبەرۆت مام ناوەندی یە وہ بەرزەخە لە نیوانی ناسوت وہ مەلە کوت دا
مەلە کوتیش جیہانی رەوانی رەوان پاکان و رەوانی مەلەئکەکانە.

وہ جیہانی لاھوت، جیہانی غەیب، یان جیہانی ئەرواح یان جیہانی «ئولوھی یەت»،
واتە خوا،

العناصر الأربعة :

بری جار، له کاتی باسی ته زکی بهی له طائف دا، ووشه ی «چوار عونصور» ته ییزیت، به تاییهت، له روانگه ی سولوکی ته ریه ته نه قشبه ندی دا، که ته لێن، له طائفیک که وجودی ظاهر و باطین، یان ماددی و معنوی مرقی لی دروس بو ده له طیفه ن، پینج یان هی عالمی خه لقه، که بریتین له مچوار عونصوره وه نه فس، ته وانیشی له طیفه ی قلب، روح، سیر، خه فی، ته خفا به، «نهک قه لی گوشتین»، به لکو ههروه کو وتمان، دهرونی مرقه، یان مه رکه زیک ی تاییهت له دهرونا به، که شتیکی مه عنهوی به، جا به م له طائفانه ته لێن له طائفی عالمی ته مر، واته به ته مری خوا هه ن، وه ته نها ریواری ریگه ی ته صه ووف ههستی ته که ن وه شتیکی ههست کراو به ههست پی کراوه کان نین با بزانی ته و چوار عونصوره که چین، هه ر له زه مانی له میژه وه که فله سه فه پایه ریژی کراوه، وادانراوه که ته م جیهانه، هه موی له چوار عونصور، چوار جوړماده دروس بو، ههروه ها پینان وتوه «الاستیفات»، یان «المواد والأركان»، ثایا ته م چوار عونصوره ی که هه موی جیهان له وانه دروس بویت، وه له شی مرقیش هه ر له و چوار عونصوره دروس بویت چی به؟ ته مانه ن.. ئاو، خاک، ئاگر، ههوا، هه رچه ن ئیسته زانیاری باوه ری هه بیت به م بیر، یان نه ی بیت، ته م مه به سه ته له روانگه ییکه وه زوړ له ئاو هه وه نریکه، ئیمه که ته لێن ئاگر خیرا هوشمان تهروات بولای ئاگری نان و چیستی لای خو مان، یان ته وئاگرانه ی که له دریانی روژا چاومان پی یان ته کهوی، یان، که ته لێن خاک، هوشمان تهروات بولای ته م گله و، ته م خاک و خو له ی له به رده ستانابه، .. به لام راسته که ی وانیه، به لکو ته م چوار عونصوره، خاکه که ی بریتیه له هه مو ماده ییکی وشک له م که و نه دا، دیاره خاکیش له و ماده وشکانه دروس بو، چ زیرو گه وه ره بیت یان هه ر ماده ییک له هه ر کانگه ییک، وه هه ر خاک و به ردو دارو شتیکی وشکی تر، به چه شتیکی تیکرا هه رچی ماده ییکی وشکه، سه بارهت به ئاو هه کهش، مه به سهت رطوبهت، نم، وه ته ری به، ئاگره که یش مه به سهت، تیشکی روژو هه راره ته، هه مومان ته زانین، له شی هه مو گیان دارو بی گیانیك، هه راره تی تیا به، وه کوئه وه ی سه هو لیک که چلو پینج پله ی ژری خال بیت، گه رم تره له سه هو لیک، که په نجا پله ی ژری خاله، یان زهوی که

هه‌لی کۆلین، هه‌رمیترێک که ئه‌روینه خواره‌وه، گه‌رمای زیاتر ته‌ییت، تائه‌گاته هه‌زاران پله‌ی گه‌رما، به‌جۆری هه‌رچینکی تیا به، نه‌ک هه‌ر تواوه‌ته‌وه، به‌لکو بوخاریشه، سه‌باره‌ت به‌ هه‌وايش، بریتی به‌ له‌و عه‌نصورانه‌ی که هه‌وايان لی دروس ته‌ی، وه به‌ی ته‌وان هه‌وا دروس ناییت، بی هه‌وايش هه‌چ گیان داری نازیت، که ئوکسجین سه‌روکیانه، به‌بارینکی ترا، ئایا بی تیشکی هه‌تاو، که گه‌رمایه‌وه به‌ی ئاو وه‌هه‌واو خا‌ک، هه‌چ شتی ته‌زیت؟... خوايش ته‌فه‌رمی «وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيًّا». که‌واته به‌راستی ته‌وچار عه‌نصوره بناغه‌ی ژبان ئیتر مه‌به‌ست ته‌وه‌نیه، ته‌م جیهانه ته‌نها له‌چار عه‌نصور دروس بوه، به‌لکو مه‌به‌ست ته‌وه‌ته ته‌کری هه‌مو عه‌نصوره‌کان له‌چار چیه‌ی ته‌م چوار عه‌نصوره‌دا کوکه‌ینه‌وه، وه‌ب‌لین، ته‌وه‌ی ته‌م جیهانه‌و ئیمه‌ی گیاندارانی لی دروس بوه، بریتی به‌ له‌ «وشکی و ته‌ری و گه‌رما و هه‌وا» وه‌ته‌مانه‌ن هوی به‌ردوام بو‌نی ژبان، به‌تایه‌ت سه‌باره‌ت به‌ له‌شی مرو‌ف، وه‌هه‌موی گیان له‌به‌ران، ته‌یین له‌ زانیاری گیان‌دار ناسیدا دیاری ته‌که‌ن، ته‌گه‌ری ته‌و لاشه‌ی مرو‌قی‌ک، یان گیان له‌به‌ری بسوتینین، له‌سه‌دا ته‌وه‌نده‌ی خا‌که. واته‌ خو‌له‌میش، ته‌وه‌نده‌شی هه‌لم و نه، ته‌وه‌نده‌شی هه‌وايه‌و ته‌وشتانه‌ی هه‌واي لی دروس ته‌ییت، بی‌گومان، هه‌رجیسمی به‌را ده‌ی پ‌یویست هه‌راره‌تی هه‌یه، وه‌پ‌یویستی به‌تیشکی رو‌ژیش هه‌یه که هه‌راره‌ته‌که‌وابو چ مرو‌ف، وه‌چ هه‌ربه‌شینی ته‌م که‌ونه، له‌یه‌کی، یان زیاتر له‌م چوار شته‌ دروس بوه. واته، گه‌رما «ئاگر»، ته‌م وه‌ته‌ری «ئاو» و وشکی ی، واته (خا‌ک)، وه «هه‌وا»، که ته‌یته، هه‌مان چوار عه‌نصوره‌که.

به‌کورتی، ئاکام هه‌رچی وه‌هه‌رچۆن بیت، هه‌رکاتی ناوی (چار عه‌نصور)، برا، وا مه‌به‌ست ته‌و چوار عه‌نصوره‌ته.

و‌لی:

وه‌لی، ووشه‌یینکه چ له‌روانگه‌ی ئیسلامه‌وه به‌شیوه‌یینکی گشتی، وه‌چ له‌روانگه‌ی ته‌سه‌وو فیه‌وه، زۆر به‌کاربراهه، له‌کوردی خو‌مان‌دا، هه‌میشه به‌خواپه‌رستانی راسته‌قینه‌و پیاو‌چا‌کان ته‌لین وه‌لی.

له‌روانگه‌ی قورئانه‌وه ووشه‌ی وه‌لی، هه‌م بۆخوا، وه‌هه‌م بۆ به‌نده‌ له‌ئایه‌تی زۆرا به‌کاربراهه‌، وه‌کوئه‌وه‌ی خوائه‌فه‌رمی «اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا»، «وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ»، «وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ»، «وَكَفَى بِاللَّهِ وَلِيًّا» «قُلْ أَغْبِرُ اللَّهُ أَخَذَ وَلِيًّا؟» «وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ»، وه‌ ده‌یان ئایه‌تی تر، هه‌موی پیشان‌ده‌ری ئه‌وه‌ته‌ خوائه‌ گه‌وره‌ وه‌لی به‌نده‌کانیه‌تی، جالیره‌دا ئه‌م ویلایه‌ته‌، به‌واته‌ی ژیری سایه‌ی خوگرتن‌و، ژیری چاودیری لی‌کردن‌و ئاگالی‌بون‌و ئه‌وجۆره‌ واتانه‌یه‌، به‌لام له‌م واتا که‌یا که‌به‌نده‌ وه‌لی‌یه‌، به‌ومه‌عنایه‌ که‌ چاودیری‌لی‌کراوو خوشه‌و یستی‌خوایه‌، وه‌خوا موژده‌یان ئه‌داتی که‌ترسیان نه‌ییت به‌هه‌شت جیگه‌یان‌ه‌و خوایان لی‌رازی‌یه‌، هه‌روه‌کو، له‌سوره‌ی «یونس» ئایه‌تی، (٦٢) دا، ئه‌فه‌رمی، «الْإِنِّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا يَحْزَنُونَ»، له‌پاشان ئه‌فه‌رمی «الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ» خوا خوی پێناسی وه‌لی پیشان ئه‌دات که‌ ئه‌فه‌رمی «آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ»، واته‌، هه‌م خاوه‌ن باوه‌ریون، وه‌هه‌م پارێزکاری، واته‌ هه‌م خواپه‌رسی‌یان کړدوه‌، هه‌م خویان لاداو له‌گونا‌ه‌، جا پاشان ئه‌فه‌رمی «لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ» واته‌ بۆ هه‌ردو ژبانه‌که‌ موژده‌یان ئه‌ده‌می، وه‌ له‌سه‌ری ئه‌وموژده‌یه‌ش هه‌ربه‌رده‌وام، چونکه‌ خوا له‌به‌خشین‌و له‌موژده‌ی خوی په‌شپان نابێته‌وه‌، ئه‌فه‌رمی، «لَا تَبْدِيلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ» له‌پاشان ئه‌فه‌رمی ئه‌مه‌گه‌وره‌ترین سه‌رکه‌وته‌ بۆ به‌نده‌یێک. «ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ».

جا هه‌ر له‌قورئاندا پێناسه‌کانی تری وه‌لی، به‌باشی ده‌رئه‌که‌ویت، که‌ئه‌فه‌رمی، «وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ»، «وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ» «وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ»، هه‌روه‌کووتمان، که‌واته‌ له‌پێناسه‌کانی وه‌لی ئه‌وه‌ته‌، خاوه‌ن‌باوه‌ر، یارێزکار، وه‌ صالح بیت، صالح چاکه‌ویستانن، چاکه‌یش هه‌موجۆره‌ چاکێک له‌روانگه‌ی ئیسلامه‌وه‌ ئه‌گریته‌به‌ر، مه‌وله‌وی تاوگۆزی ئه‌فه‌رمی،

١ - وه‌لی که‌سێکه‌ (عارفُ بِاللَّهِ)

(ما آمَرَكَ) له‌ ذات له‌ صفات ئاگاه.

(٢) بیکیشی به‌سه‌نگ هه‌ر سی ته‌قوادا

به‌ ترازووی شه‌رع موئی لانا‌دا.

(٣) مُوَاطِبٌ له‌سه‌ر ئه‌دای طاعانه‌

صاحب ئیجتیناب له‌شه‌ناعاته‌.

واته وهلی بهوخواناسه موسولمانه ئهلین، بهرادهی پئویست له ذات و صیقاتی خوا
ئاگاداریت، وه ئه گهر به ترازوی شهرغ کیشانهی بکهیت، ههرسی جوره ته قواکهی
ئهو، موبی له شهرغ لانه ده، وه فرمانه کانی خوا به باشی ئه نجام ئه دات
خوئشی ئه پاریزی له کرده وهی خیلافی شهرغ.

سی ته فوایش، یان سی جوره پارێزکردن و خۆلادان، بریتین له پارێز کردن
له کوفر، پارێزکردن له گناه، پارێزکردن له ههله کردن و ئارام لی بران و خوێڕوکاندن بو
کو کردنه وه به دهس هینانی سهرمایه و سامانی دنیا، «ئهک کاسی حه لال»، کاسی حه لال
دروسته، به لام ههله کردن پیناسیکی ناپه سهنده. له روانگهی ته صه ووفیشه وه،
به تایبته به لای شه بنیدی یه کانه وه، وهلی ئه پی، له ده مه قامه کان،
که ناومان بردن، وه کو، تهویه، زوهد و صه برو... هتد، تی پهری کردیت، وچه شن و
جور دانه نیت بو ویلایهت، ویلایهتی (صوغری) واته بچوک وه (کوبری)، واته
گهوره، بوگه یشتن به ویلایهتی کوبری، ئه لی ئه پی هه مو له طائفه کانی پاک بو بنه وه
«ذاکره بن، جائه توانی پی بنیته یه کهم پایه ی ویلایهتی کوبری، زۆربه ی گه وره پیاوانی
ته صه ووف لایان وایه تاخرین پایه ی ویلایهت که هات، ئیتر یه کهم پایه ی «نوبوهت»
ده ست پی ئه کات واته وهلی تائه وشوینه ئه ووات، ئیتر له وه ولا یه کهم پله ی نوبوهت،
که مه قامی ئه وانیش جوراو جورای هه یه، وه کو خه لیل الله، کلیم الله، روح الله،
وه گه وره ترین پایه ی پیغه مبه رنی پایه ی حه زره تی موحه مده
«رؤحم به قوربانی ناوی بیت»، وه درودی خوی له سه ربیت.

بریک پرسیاریان کردوه، ئایا وهلی خوی ئه زانیت وهلی یه، یام ناء؟ وه لام ئه و ته
زورجار ریک ئه که ویت وهلی به خوی نازانیت، به لام زورتریان به خویان ئه زان.

من خۆم جارێکیان شتیکی وام دیوه، ئه ویش ئه و بو، (فهقی موحه مده) ناو
خه لکی کوفری سألهای سال له بیاره سه رگه رمی سلوک و خواپه رستی بو، ئیتر
خواپه رستی وا هه ر زۆر که مه، جارێکیان من لاو بوم، بگره چواره پانه سالی ته مه من
بو، لیم پارایه وه وتی پرۆره خذمه تی باوکت بلی ئاگای لیم بیت، هه رچی هه ول ته دم
هیچم دیار نه، منیش رویشتم وه په یامه که یم گه یاند، شیخ پیکه فی فه رموی، رۆله،
ئهو له زوه وه بو ته وهلی، به لام خوی به خوی نه زانیوه، ئیسته مادام وایه پرۆ تو ئه
مۆژده به بده ری، بادو عای خیریشتم بۆبکات، منیش خیرا رویشتم وه په یامه که م

گه یاندی، له پيشا له خوشيا وهخت بو شادی مه رگ بیت، پاشی تۆزی هه سم کرد وه کوشتی ته ریق بینه وه، بان په شیان بیت بۆچی خوی نه گرتوه، بان له مه قامه که ی ئاگادار کرا، به لām به ره له و حال گورانه ی دو عاییکی زۆری بو کردم، نیت من به جیم هیشته، ئیسته، که له و چۆنه تانه سهرده رد یرم، وه موتا لایان نه که م، جاتی نه گهم نه و حاله ی فقهی موحه مه دیش له وانه بوه.

سه بارهت به که شف و که راماتیش زۆر یت له گه وره پیاوانی ته صه ووف نه لاین مه رج نیه هه ر که س وه لی بیت نه یی که شف و که راماتیشی هه یی، وه نه بونی که رامات نه وه ناگه یینی نه و که سه وه لی نیه، باوهری هه موان له سه ری به رده وام بونه له سه ری خواپه رستی و ته و به نه شکاندن وه پارێزکاری، نه لاین «الْعَبْرَةُ بِالْإِسْتِقَامَةِ وَلَيْسَتْ بِالْكَرَامَةِ» بان نه لاین که رامهت نه وه ته پیاو بتوانی خوو خده ییکی ناشیرینی خوی بگوری، نه وه خوی گه وره ترین که رامه ته.

شیخ محی الدین عه ره بی، لای وایه ویلایهت به ئیکۆشان وه خواپه رستی و ریازهت دهس نا که ویت، به لکو ته ویش وه کو «حال»، که له بهشی حال و مه قام دا با سم کرد، به هه ر ییکه و خوا ئه دات، به لām بینگومان دروست کاری و خواپه رستی هوی زه مینه ئاماده کردن بو نه و خه لاته، چونکه که سی پارێزکارو خواپه رست نه یی نه و خه لاته نا کریت، مه به ستی نه و نه وه ته، وانی به ده ستی خو ت بیت، که نه گه ر نه وه نده رۆژ یان سال به و جو ره به و جو ره خواپه رستی بکه یت ته بیته وه لی، به و جو ره نیه، له تو راستی و خواپه رستی، باقی تری وستی خواخویه تی.

حه کیم «محمد علی ترمزی» که له (٢٩٦) ک کوچی کردوه له هه موی گه وره پیاوانی ته صه ووف زیاتر له باره ی ویلایهت وه با سی کردوه. واده رته که وی و رده و رده با سی ویلایهت پاش تی په ربونی رۆزگاری ته صحاب، شیوه ی ئیسته ی گرتوه ته خوی، چونکه له پيشا هه مو وه لی بون، چونکه مه قامی صه حابه له هی وه لی گه وره تره، وه پیوستی به وه نه کردوه به که سی بلین وه لی له «فیه ضیل بن عیاض» وه که له «١٨٧» ک له دنیا ده رچه، و رده و رده با سه که ی رون بو ته وه، پاشان له ژبانی شیخ معرو فی که رخی دا (٢٠٠) ک پاشان «جونه یده» ٢٩٧» ک، پاشان «محاسبی» (٢٤٣) ک پاشان «ذی النون مبصری» ٢٤٥» ک، وه له زه مانی بایه زیدی به سظامی دا به ته واوی با سی وه لی وه ویلایهت به م چه شنه ی ئیسته ر وون بو ته وه، که له (٢٩١) ک فه وتی کردوه. حه کیم

(ترمزی) چەن کتیی سەبارەت بە پایە و پەلە وەلی یەکان داناو، وەکو (علم الاولیاء) «سیرة الاولیاء»، «ختم الاولیاء»، محی الدین عەرەبی دەسنیشان ئەکات بۆ نوسینە کانی (ترمزی) وەزۆر لاین گری نوسینە کانی، وە نزیکەی سەد و پەنج ووشە و موصطە لەح لە موصطە لەحە کانی (ترمزی)، رافە کردووە و لی یان کۆلیوە تەو.

خوای گەورە هەروا کە لە قورئاندا لوطنی خوێ سەبارەت بە وەلی یەکانی خوێ دەربریو، لە حەدیثی قودسیشا هەر دووبارە ی کردووە تەو وە ئەفەرمی (مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِالْحَرْبِ... هتە «صەحیحی بوخاری»، جابوێ ئەوانە ی شارەزای ئەم رییازە مەعنەوی یەن، ئە پارێتەو لە خەڵک، کە دژایەتی لە گەڵی پیاوچاکان و خواناسان نە کەن، چونکە راستە کە ی ئەو تە دژایەتی لە گەڵ خوادا نە کەن، کە ئەفەرمی «عادی لی» نافەرمی «عادی ولیا» ووشە ی «لی» دەری ئەخات کە خوا بە هی خوێ دایان ئەنی، چونکە لە بەندە چاک هەل بژێراو کانت.

کەواتە وەلی، بەو بەندە موسولمانە خاوەن باوەرە پارێزکارە لە خواتر سە ئەلین، کە خوا بە خەڵاتی «ویلا بەت» سەربەرز ی کردو، وە خستوێ تە ژیری چەتری کەرەم و لوطنی خوێ وە موژدە ی بە هەشتی داوێتی، وە دڵنای کردو کە لە هیچ نە ترسی، بگرە کە شەف و کەراماتی هە ییت، بگرە نە یییت، بگرە بە خوێ بزانی بگرە نە یزانی، وە وەلی بە کەسی ئەلین هەر گیز لە پێگە ی شەریعەت لانا دات، ئە ییته پارچە نی لە نور، وە خوا ئە یارێزێت لە شەیتان، هەروا کە ئە نبیا مە عصومن، ئە ولیاش مە محفوظ ئە بن، پایە و مە قامیشان خواتە یان داتی هەر کامە ی بە پێی ئیستیعادی خوێ، وە بە وجۆرە ی کە خوا خوێ مە یلی لی یەتی.

مُرید - مُراد :

مورید وە موراد دوو ووشەن لە تەصەووف دا بە کار ئە برین، سەرچاوە ی ئەم ووشانە لە «ئیرادە» وە دیت «إرادة» واتە ویستن، کەواتە مورید ئە ییته ویستیار، مورادیش، ئە و کە سە یە کە ئە یانە ویست، لە پروانگە ی تەصەووفەو، ئەو ی کە لکە ئە ی خوا پەرستی کەوتە سەری، لە خوا نزیک ییتهو، واتە ئیرادە ی کرد کە خوا لە خوێ

رازی کات، واته بیته مورید «واته خواویست»، کهواته ئەو کەسە لە کانیگە دڵەوه دەستی لەچەوتی و لاری ئی هەلگرت، وە دەستی کردە خواپەرستی «ئەو موریدی خواپەر»، واته خۆی ئەوێت، ئەمانە کە دان بەخوایی خوادا ئەنێن وە لەو وپاش لەسەر رێگە خۆپەرستی بەردەوام ئەبن خوا لەبارەیانەوه ئەفەرمی، «إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ» (فُصِّلَتْ) (۳۰)، هەروەها ئەفەرمی «إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ، أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ خَالِدِينَ فِيهَا جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ» (أَحْقَاف) «۱۳» وە «۱۴».

کەواته ئەوێ خواویست وە لەپاشان بەردەوام بو لەسەری ئەو خواویستی یە، ئەوێ خواپێ خۆش بو کردی، وە ئەوێ خواپێ ناخۆش بو ئەی کرد، لە هەردو ئایەتە کەدا ئەفەرمی «ترسیان لە هیچ ئەبی وە بەهەشت جێگەیانە»، هەروەها ئایەتێکی تر سەبارەت بەخواویستان هەیە، کە جگە خوا هیچ داخوازێکی تریان نە، خواپەر پێگە مەبەر دەستور ئەدات وە ئەفەرمی «وَلَا تُطْرَدُ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ...» (انعام) (۵۲) مەبەست ئەو ئەو ووشە مورید بو ئەوانە کە ویستاری خوا، وە تریک بونەوه لەخودا وە پەرمانەندی خودان.

لەتەصەووف دا ئەم موریدی یە، هەرچەن هەر هەمان شتە، بەلام شێوەیێکی تایبەت ئەگرێتەخۆی، هەروەکو (طالب) بەداواکارو ویستیار ئەلێن، بەلام لەروانگە نەریقی خۆنەواری ئەمروو، خێرا ئەزانری بە «تەلەبە» ی مەکتەب و دانسگا ئەلێن، لەنەریقی صوفیەتیشدا هەرکەوترا (مورید)، بەو «تەوبەکار» ئەلێن خوا هیدایەتی داوو توبە ی کردوو لەسەری نەریقی تەصەووف سەرگەرمی خواپەرستی یە.

موراد، هەوێ کۆتمان بەداوا کاروو بەکەسی ئەلێن خواستبێتیا، «داخوازکار» بەلام لەروانگە تەصەووفەوه ئەمیش واتایێکی تایبەتی بوخۆی تەرخان کردو، وە بریتی یە لەو تەوبەکارو سەرپێی «استقامەت» کەوتوێ، کە خواخۆی خۆشی ئەوێت و خۆی ئەیکێشی بۆلای خۆی. جائەمە هەموێ پێگە مەبەرەکان ئەگرێتەوه چونکە هەمویان خواخۆی هەلی بژاردوون، وە هی وایان بو هەر ئەمنالی یەوه بونە تەپێگە مەبەر، سەبارەت بەگەورە پیاوانی تەصەووفیش، زۆریان هەیه (موراد) بون،

ئەم ، ئىرەدا شتێك ئەلێ ، ئەویش ھەرشیاوی لێك دانەووە و وردبۆنەووە ، ئەلێ ئەو كەسەى تۆنى ئەم كارە بكات ئەو خۆى مورا دە ، مادام خوابۆى كردووە ئەم دەس كەوتەى دەس كەوێت مورا دە ، وە پاش ئەوێ كە گەشتە ئەم پایەى پاك كردنەووە و رازاندنەووە دامەزراندنە ، ئێتر خوا نزیكى ئەكاتەووە لەخۆیو ئەنجانە ژێرى سێبەرى رەحمەتى خۆى وە دەروى خەبرى لێ ئەكاتەووە ، وە خەلاتى ئەكات بەو خەلاتانەى رێبوارانى رێرەوێ تەسەووفى پى خەلات ئەكرێ ، وە نېتى وای لەجىھانى مەعنەوێ بۆدەر ئەكەوێ كەخوا بەشیاوێ ئەوانەى بزائیت .

پاشان ئەلێ ئەو لە خەبات كاری لەدژی خواستە ناپەسەندەكانى دەرونا موریدبوو ، ئیستەش كەخوا ئەنجانە بەرى كەرەمى خۆیەووە مورا دە .

پاشان ، لەكتێپى «غونیه» كەھى ھەزرەتى شېخ عبد القادری گەیلانى ئەگىرتەووە ئەلێ .

مورید خەبات كارە بەلام مورا دە خوش بەختێكە كە خوا بەختەووەرى ئەكات مورید بەپیاو ئەروا ، مورا دە بال ئەگىرتەووە ، «مورید طالب» «مورا دە مطلوب» وە زۆرشتى تری لەم بابەتەى كە دەرى ئەنجا ، مورا دە ئەو كەسانەن كە جەزبەى ھەق رايان ئەكێشی وە مورید ئەوانەن خۆیان تى ئەكۆشن وە بەو تى كۆشانە ئەگەنە ھەق . «ئەوێ شیاوێ باسە پاش ماوەىك لە (سلوك) ، واتە تېكۆشان ، بەپێى داى تەسەووف ، ھەردولا خۆیان بۆیان روونە كى موریدەو كى مورا دە . وە ئەمە زۆر ئاشكرایە ، لە باسى جەزبەیشدا وتم ، جەزبە ھى مورا دە ، واتە بگرە خۆى لەخەيالى ھېچىكا نەیت وە خوا راي كێشی ھەروەكو ئەوێ ئىبراھىمى ئەدھەم .

لەخۆیندەووەى ژبانى سەرۆكى تەرىقەتەكان وە پیاو ھەرەگەرەكانى تەسەووف دا ، دەر ئەكەوێ ، كەھەمویان یان زۆر بەینكى زۆریان ، مورا دەبوون .

لەكتێپى (معجم مصطلحات الصوفية) دا ئەلێ .

مورید ئەو كەسەتە بەتەواوێ لى برايت بۆ خوا پەرەستى وە ئەم لى براشە لى سەرى چاوكراوێ و تى گەشتن دەستى دايت ، بۆى دەر كەوتى ئەوێ لەم جىھانەدا روو ئەدات بەئى وىستى خوا روونادات ، ئەك بە وىستى كەستى تر ، بەم جۆرە

ویستی خۆی «ئیراده» ی خۆی ئەنێته لاوه وە ئیراده ی دێرێته سه ری ئیراده ی هه ق،
 وە ئەنێته «مورید»، واته موریدی ئیراده ی خوا .

هه رته م سه رچاوه سه باره ت به موراد ئەلێت.

موراد: ئەو خواناسه ته ئیراده ی نه ماوه و هه گه یشتوه ته دواپله ی خواناسی،
 وە له هه مو حال و مه قامێك تی په ریوه و هه یج ویست و ئیراده یێکی نه ماوه .

ئهو ی ئهو ی، خواهه به و ی، خواهیش ئهو ی له گه لاته کات که خۆی ئەیه و ی.
 له کتێبی «التَّعَرُّفُ لِلْمَذْهَبِ أَهْلِ التَّصَوُّفِ» دا ئەلێت.

مورید هه ر خۆی موراده، مورادیش موریده، چونکه ئهو ی خوا ی ویست
 ئهو ی ئهو ی که خواهه به و ی، پاش بری لێک دانه وه ئەلێت.

به لām ئهو ی هه یه، مورید به وه ئەلێن که، که شفو که رامانی ئەکه و یته پاشی
 خه بات و تیکۆشانی، به لām موراد، که شفو که رامانی ئەکه و یته پێشی خه بات و
 تیکۆشانی، «که واته باوه ری هه میش هه روه کو باوه ره کانی تره»، موراد ئەکه سه یه خوا
 هه لی ئەبێریت، پاشان ئەلی، موراد خوا خۆی به جه ذبه ی قودره ت رای ئەکیشیت
 بۆلای خۆی، وه شتی نه یی مه عنه و ی و ده رو نی بۆ ئاشکرا ئەکات، وه هه رته م
 «شو هوده»، واته چا و پی که ون و بۆ رو ون بونه وه، ئەنێته هو ی دل خوشی و تیکۆشانی
 بۆ گه یشتن به خوا، به جه شنی که بتوانی هه رچی په نجی ئەو رێگه یه هه یه به دلۆگیان
 قوبولی کات.

جا ئەلێته مه رجه کانی مورید هه روه کو له پێشا وتم زۆره به رله هه موی
 پاکی دل ده رون و ئیراده ی ته واو بۆ سه رکه وتن، وه تیکۆشان وه به رده وام بون له سه ری
 ئەوتی کۆشانه، واته ئەخوا په رستی به، وه به کی له شته بناغه یه کان، به تایه ت بۆ
 ئەو ماوه ی سلوکه، که م خواردن، که م نوستن، وه که م قسه کردنه، گۆشه گیری و
 خوا په رستی به رده وامه، به تایه ت به رده وام بون له سه ری ذیکر، وه خۆتی نه گه یاندن
 له شتیکدا په یوه ندی راسته قینه ی به وه وه نه، له هه موی گرنگ تر به ده س هینانی ریه رو
 مامۆستا و ری پێشاند ه رێکه، به وجۆره ی زو ترو تم، که به راستی ری به رییت، نه ک
 «ری پۆ»، جا یه که م شتیش بۆ ته و موریده سه باره ت به ری به ره که ی، «ئه ده ب» . پرێک

باوه‌پریان له‌سه‌ری ئه‌وه‌ته، «ئه‌صله‌ن ته‌صه‌ووف هه‌رئه‌ده‌به»، پاشان راست‌گۆی و وه‌
وه‌ئێخ‌لاص، سه‌باره‌ت به‌مور‌شیده‌ باشه، پاشان «استقامه‌ت» واته‌ به‌رده‌وام‌بون
وه‌زۆرشتی‌ت‌ریش که‌له‌ماوه‌ی نوسینه‌کانا ده‌رخراون.

«قوشه‌پیری» له «ریسه‌له‌» دا به‌دو‌رود‌ریژی وتاری گه‌وره‌پیاوان سه‌باره‌ت به‌وشه‌ی
موریدو‌موراد باس‌ئ‌ه‌کات، له‌شوێنیکه‌ ئه‌لی له‌ئه‌باعه‌لی ده‌ققاقم‌ بیست، ئه‌لی (ئیراد
گرنگه‌ له‌ناوی دلا، وه‌ کزه‌ و چه‌یه‌یکه‌ له‌ده‌رونا، وه‌ عیشقیکه‌ له‌و یحدا نا دله‌خوره‌یه‌یکه‌ له‌ناوه‌وه‌ی
مرۆفدا، وه‌ ناگرنگه‌ و له‌دۆده‌رون به‌رئه‌ییت)، «به‌لی ئیراده‌ی موریدی‌راست ئه‌لی ئاوانی»
له‌زمانی جونه‌یده‌وه‌ ئه‌لیت، ئه‌گه‌ر خواو‌یستی چاک‌بکات بو (مورید)، ئه‌یخاته‌سه‌ری
رێگه‌ی ته‌صه‌ووف، وه‌ ئه‌یکاته‌ هاوه‌لی هه‌زاران.

له‌زمانی، ئه‌بابه‌کری ده‌ققاقه‌وه، ئه‌لیت، مورید نایه‌ته‌ مورید تاوه‌کو مه‌لائیکه‌ی
سه‌ری‌شانی چه‌پی بیست‌سال له‌سه‌ری‌یه‌ک هه‌یجی له‌سه‌ر نه‌نوسیت، به‌پی ئایه‌ت
بۆه‌رمروئی مه‌لائیکه‌ی تایه‌ته‌ هه‌ن چاکه‌ و خرابه‌کانی ئه‌نوسن، بیگومان باوه‌ر
به‌مه‌لائیکه‌ له‌مه‌رجی «ئیه‌انه» ئیتر چۆنه‌تی مه‌لائیکه‌ هه‌رخواخۆی ئه‌زانی چه‌یه‌ و چۆنه‌
له‌ئایه‌ته‌کانی «۱۱ و ۱۰» سو‌ره‌ی «انفطار» دا ئه‌فه‌رمی «وَأَنَّ عَلَیْكُمْ حَافِظِينَ کَرَامًا کَاتِبِينَ»
مه‌لائیکه‌ وان له‌گه‌ل‌تانا وه‌ چاکه‌ و خرابه‌تان یادداشت‌ ئه‌که‌ن، جائه‌لی ده‌ققاق و تویه
ئه‌لی موریدی رێگه‌ی خواناسی، واته‌ ته‌صه‌ووف ئه‌وه‌نده‌ پاک‌ییت بیست‌سال
مه‌لائیکه‌ گونا‌ه‌نوسه‌که‌ی هه‌یجی له‌سه‌ر نه‌نوسییت به‌لی موریدی رێی‌هه‌ق
ئه‌لی‌وا‌ییت، خۆهه‌روا به‌ «ده‌مه‌ر» نا‌کریت.

قوشه‌پیری، پاشان باوه‌ری خۆیشی سه‌باره‌ت به‌فه‌رق له‌نیوانی موریدو‌موراد دا
ده‌رئه‌پری، ئه‌ویش هه‌ر ئه‌لیت هه‌رله‌سه‌ره‌تاوه‌ خواو‌یستویه‌تی‌وا‌ییت، زۆربه‌ی
رێبواران پاش خه‌بات و تیکۆشانیکی‌زۆر جا پی‌گه‌یشتون وه‌ زۆریشیان هه‌یه
هه‌رله‌سه‌ره‌تاوه‌ خوا په‌رده‌ له‌سه‌ری دلیان لایه‌بات و به‌رچاوی دلیان که‌شف‌ئ‌ه‌ییت
وه‌ زۆرشتی‌گرنگیان له‌نه‌ینی‌یه‌کانی جیهانی مه‌عنه‌وی بۆده‌رئه‌که‌وی، وه‌ ئه‌گه‌نه‌ پایه‌ و
مه‌قامی‌وا ریا‌زه‌ت‌کیشان و خه‌بات‌کارانی ناگاتی به‌لام‌هی‌وا‌یشیان هه‌یه‌ له‌م «مورادانه»
له‌گه‌لی ئه‌وه‌مه‌وه‌ پیش‌که‌وتن و خه‌لات و به‌راته‌شا، هه‌رخویان ئه‌یه‌انه‌وی
ریا‌زه‌ت‌بکێشن بۆئه‌وه‌ی له‌و به‌ره‌مه‌مانه‌ی ده‌ستی ریا‌زه‌ت‌کیشان ئه‌که‌وی،
له‌وانه‌ش به‌رخورداربن.

پاشان سه ره له نوێ له زمانی «ئەبەحەلی دەققاقە» وه، به راوردیکی سه پرته گیریتە وه،
 ئه ویش، فەرقه له نیوانی پیغه مبه ره کانا، وه ئه لێ له ناوی ته وانیشا (هه رچه ن هه مو
 مورادن) له گه ل ته وشا، مورادو مورید هه یه، لیره دا قامک راته کیشی بو
 «شه رخی سه دری» موسا و موچه ممد درو دیان له سه ر، ئه لێ هه زره تی موسی له خوا
 پارایه وه وه فه رموی «رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي»، که چی سه باره ت به هه زره تی موچه ممد،
 خوا فه رموی «أَلَمْ نُشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ؟».. ئه م به ئی داوا کردن به لām ته وپاش داوا کردن
 موچه ممد به منالی موسی پاشی به پیغه مبه ربون، له پاشان باوه ریان له سه ری ته وه ته موراد
 ئه یبه ن مورید ته روات موراد ده عوه وت ته کری مورید خوی ته روات،
 که واته پیش که وتی موراد زوو تره له مورید، به لām له ئا کا ما هه ردو لا به مرا ز ته گهن.

۲

« تەریقە ی نەقشە نەدی »

تەریقەت لە دابو نەریتی تەصەووف دا بە ڕیبازی ئەلین بەشیوەی لە شیوەکانی تەصەووف ڕیوار بیگرێتە بەر بۆ گەشتن بە ئامانج، ئەو ئامانجەش بریتی یە لە ئیامی ئەو واته «عین الیقین، بان، حق الیقین» سەبارەت بە خواناسیی، بەرھەمە دوایی بە کەبشی ئەو تە ئیتر صۆفی بە باوەڕێکی یەقینی بەو خوا ئە پەرسی، ئیمانە کە ی تەقلیدی بان عیلمی نە کە شیاوی تە کان خواردن ینت، وە چونکە بە چاوی بە صیرەت بە نوری خودا سەر ئە فراز بوە ئیتر هیچ هیزی نە بتوانی کار بە کاتە سەری باوەری، ئیامی ڕەببانی لە «مەکتوبات» دا ئە فەرمی، جیاوازی لە ئیوانی زانیاری عولەما و زانیاری مەشایخی تەریقەتدا ئەو تە مە عریفەتی عولەما بە هۆی ئیستیدلال وە عیلمەو بە وە مە عریفەتی مەشایخ لە ڕێگە ی کەشف وە ذوقەو وە هەردو کیشی بۆ پە پەروە یە لە شەریعەتی موحەممەدی.

بری لە هەل کە وتوانی تەصەووف ئەو ئەندە لەو دانێشدا وە لەو بەرھەم وەرگرتن وە خواوەن مەقام بونەدا گەشتونە تە پایە ی هەرە هەرە بەرز بونە تە کارناس و پەسپۆر، واته «موجتەهید» هەروا کە لە عیلمی شەریعەتدا گەورە پیاوانێکی وە کو، ئیام مالیکی کوری ئە نەس «٧١٥ - ٧٩٥» م وە ئە بو حەنیفە «٦٩٩ - ٧٦٧» م وە محمد بن ادیری شافعی «٧٦٧ - ٨٢٠» م وە احمد بن حنبل «٧٨٠ - ٨٥٥» م وە برێکی تر لەو گەورە پیاوانە بونە تە موجتەهید لە زانیاری شەریعەتدا، هەروایش لە زانیاری تەصەووف دا هەل کە وتوانێکی وە کو شیخ مە عروفی کەرخ، وە بایەزیدی بە سظامی، وە ذالنونی میصری وە عبد القادری گەیلانی، وە ئەحمەدی بە دەوی وە ئەحمەدی ریفاعی، وە بە هائوددینی نەقشبەند، وە عومەری سەهرەوەردی، وە ئەبولحەسەنی شاذلی، وە نجم الدین الکبری وە جەلالەدینی رۆمی، وە موعینەدین حەسەنی چەشتی، وە ئەبولعەباسی تیجانی، وە دەیان لەو هەرە پایە بەرزانە بونە تە خواوەنی تەریقەت، واته خواوەنی ڕێپەرو ی تایبەتی پەروەردە کردنی ڕیوار بۆ گە یان دنیان

به لوتكه‌ی مراز، واته: هه‌ر كامه‌ی بۆگه‌ياندن بۆئو سه‌رلوتكه‌یه رېنگاييكي تايبه‌تی دۆزبۆه‌ته‌وه وه‌ كه‌وتوه‌ته به‌رده‌می رېبواره‌كان بۆئوه‌ی بیان گه‌ییته‌ مراز، ئامیرو تۆشه‌ی هه‌موی ئه‌مانه‌ هه‌ر له‌یه‌ك‌شت دروست ئه‌كریت، بۆ نمونه، ئیمه‌ هه‌رله‌گه‌م، ده‌یان جۆر نان دروس ئه‌كه‌ین، له‌ برنج وه‌ دانه‌ویله‌و گوشت سه‌دان جۆر خۆراك وه‌ خواره‌مه‌نی دروس ئه‌كه‌ین كه‌ هه‌موی هه‌ر بۆ خواره‌نه‌ هه‌مویشی بۆ خوشی و تیربون و هیزی له‌شه‌ كه‌چی هه‌ر كامه‌ی نام و بۆن و ره‌نگی‌کیان هه‌یه، وه‌كو‌تریش هه‌مویان یه‌ك‌شتن وه‌ ئاكام و نه‌تیجه‌ی هه‌مویشیان هه‌ریه‌ك‌شته، واته، تیربون، له‌ذه‌ت له‌خواردن بردن، به‌هیزکردنی له‌ش.

هه‌روه‌ها مه‌ذه‌به‌ شه‌رعی به‌كانیش هه‌موی بۆ دامه‌زراندنی دین وه‌ رېك‌ و پېك‌ کردنی، خواپه‌رستی وه‌ هه‌ول‌ دانه‌ بۆ په‌په‌وی کردن له‌ ده‌ستورو فه‌رمانی خوداو سونه‌تی پێغه‌مبه‌ر.

ته‌ریقه‌ته‌كانیش هه‌ر هه‌ول‌ بۆ كامل‌کردنی باوه‌ر وه‌ گه‌ياندن رېبوار به‌باوه‌ری «عین‌الیقین» وه‌كو‌گوتمان بۆ ئه‌وه‌ی خواپه‌رستی به‌كه‌ی له‌ته‌ك‌ ئه‌وه‌دا كه‌ خوا په‌رستی به‌ په‌په‌وی کردنه‌ له‌ شه‌رع به‌ یه‌قینیکی ته‌واوه‌وه‌ ئه‌نجام بدری وه‌ ده‌رون باشت‌ر سوکناپی ییت وه‌ دل‌ی باشت‌ر ئاو بخواته‌وه‌ وه‌ به‌هه‌مو هه‌ستیكه‌وه‌ هه‌ول‌ بدات بۆ نزیك‌ بونه‌وه‌ له‌خودا.

جا ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی، یان رېیازی نه‌قشبه‌ندی به‌كان بۆ سه‌رکه‌وتن به‌کیوی ئاوات‌دا بۆ گه‌یشتن به‌وه‌وارگه‌ی مرازه، داب‌و نه‌ریتیکی تايبه‌تی خوی هه‌یه، وه‌كو‌ ئه‌وه‌ی بلین‌قادی به‌كان ذیکری به‌ده‌نگی به‌رز ره‌وشیانه، مه‌وله‌وی به‌كان شیع‌ر خویندنه‌وه‌و ذیکرو ره‌قصی تايبه‌تی خویان هه‌یه، كه‌ هه‌ر كامه‌ی سه‌ر زه‌نجیره‌ی ته‌ریقه‌ته‌كه‌ بۆی داناو، هه‌روه‌هایش نه‌قشبه‌ندی به‌كانیش ذیکری تايبه‌تی خویان هه‌یه، كه‌واته‌ هه‌موی هه‌ر ذیکرو خواپه‌رستی و تیکۆشانه‌ بۆ نزیك‌ بونه‌وه‌ له‌خودا، به‌لام هه‌ر كامه‌ی به‌شیوه‌ی تايبه‌تی خوی، شیوه‌ی كه‌ موخته‌هیده‌ پسپۆره‌ كه‌یان بۆی داناو، واته‌ ئه‌و رېیازه‌ی كه‌ خوا خوی هیدایه‌تی داو بۆ دۆزینه‌وه‌ی «وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ» «البقره» «٢٨٢» «وَالَّذِينَ جَاهَلُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا» (عنكبوت) «٦٩» جا خوا خوی ئه‌و گه‌وره‌ پیاوانه‌ی خسته‌ته‌ سه‌ری رېنگاييک وه‌ به‌هۆیه‌وه‌ گه‌یشته‌ته‌ مراز، ئه‌مانیش ئیسته‌ ئه‌و رېنگایه‌ پێشانی موریده‌کانیان ئه‌ده‌ن، یان وه‌كو‌ پزشکیك‌

دەرماتیک بۆدەردیک بدۆزیتەووە کە نەخۆشەکانی خۆی پێ دەرمان کات، ئەمانیش پزیشکی دەرون دەرماتیکێ دۆزیوەتەووە یان تیکۆشەرێکە هەلزیووە بەشاخی ئاوانی خواپەرستیدا وە لەو رێبازەووە کە خۆی گەیشتووە بەئاوات خەلک. لەوێوە راهنای ئەکات کە بیان گەییشتە مراز.

یێگومان هەموی ئەم رێبازانەش سەرچاوەیان ئەگەریتەووە بۆسەری گوشتارو کرداری خانەدان وەبارانی پیغمبەر کەسەرچاوەی هەموی ئەوانیش قورئانەو پیغمبەر، هەروا کە سەرچاوەی شەریعتیش پیغمبەرەو قورئان.

گۆتمان شەریعت وە تەریقەت فەرقیاننە ئەو هەیه صوفی بەهۆی ذیکرو فیکری زیاترەووە دەرونی روناک ئەبێتەو ئەمانەکە ی ئەبێتە «عین الیقین» جا بەو دەرونە روناکەووە بەوباوەرە بتهووە موبەمو شەریعتەکە ئەباتە رینگاوە، هەر صوفیک مونی لەرێگە شەرع و سوننەت لای دا، تەریقەت لەوکەسە خۆی بەری کردووە.

پاش ئەم پێشەکییە ئێستە بازانین

- ۱ - نەقشبەندی یەکان لە چ رێبازیکەووە خەلک ئەبەن بۆ لوتکە ی ئاوات؟
- ۲ - سێسبەلە، واتە، زەنجیرە ی ئەم رێبازە چۆن دەس پێ ئەکات وە گەرە پیاوانی تا ئەگاتەووە سەری باوکم، واتە «شیخ عەلادینی یارە» کێن؟
- ۳ - بۆچی وە لەکە یەووە ئەم رێبازە ناوێراوە (نەقشبەندی)؟

بەر لە وەلام دانەووەی پرسیارەکان هەر بۆ پروون کردنەووەی بیرێ خوێنەرانی ئەم کتێبە یەلک دو فەرمودە ی گەرە پیاوان هەیه ئەمەوێ پەنجەیان بۆراکێشم، جا دەست بکەمە وەلامی پرسیارەکان.

شاھ عەبداللهی دهلوی کە لە «۱۲۴۰» کۆچی دا فەوتی کردووە ئەلی، بەرەمەو دەست کەوتی ئەم تەریقەتە بریتی یە لە بەدەست هێنایی ئاگاداری و حوزوری هەمیشە یی لەحوزوری هەق تەعالادا ئەگەلی دامەزرانی ئیانی کامیل بەپێی باوەری ئەهلی سوننەت و جەماعەت وە پەپرەوی کردن لە سوننەتی پیغمبەر درودی خوا ی لەسەر.

محمد بن سەلمان بەغدادی لەکتێبی «الحديقة النديه» دا لەزمانی «محمد مراد ئوزبەکی»
 یەوێ ئەلی «ان الطريقة النقشبندية طريقة الصحابة الكرام» (رض) باقیە علی اصلها لم یزیدوا
 ولم یقصوا، وهي عبارة عن دوام العبودية ظاهراً وباطناً بكمال الالتزام بالسنة والعزيمة
 وتام اجتناب البدعة والرخصة في جميع الحركات والسكنات من عادات
 ومعاملات، مع دوام الحضور مع الله تعالى على طريق الذهول والاستهلاك».
 ههروهە ئەم کتێبه دا لەزمانی «ابن الحجر الهيتمي» (٩٠٩ - ٩٧٤) ک یەوێ ئەلی
 «الطريقة العلية السائلة من كدورات جهلة الصوفية هي الطريقة النقشبندية».

نوسەری کتێبی قودسیە لەپێشەکی چاپی کتێبه که دا ئەلی تەصەوو فی نه‌قشبه‌ندی
 په‌په‌روی کردنه له‌سونه‌ت وه «موعته‌دیلەو ناوه‌راست په‌و» په‌په‌روی کردن له‌سونه‌ت
 وه پاراستنی په‌وشی شه‌ریعه‌ت وه دووری گرتن له‌ بیدعه‌ت بناغه‌ی ئەم ته‌ریقه‌ته‌یه‌،
 له‌پاشان ئەلی ئەم ناوه‌ندی په‌روی وه په‌په‌روی کردن له‌ شه‌ریعه‌ته‌، وه ئاسانی و
 سادە‌ی سلوکه‌ بویه‌ هۆی په‌واجی له‌را ده‌ به‌ده‌ری ئەم ته‌ریقه‌ته‌ وه بویه‌ هۆی ئەوه‌ی
 زۆریکی په‌جگار زۆر له‌عوله‌مای دین بینه‌ په‌په‌روی ئەم ته‌ریقه‌ته‌ وه بینه‌ کۆری
 نه‌قشبه‌ندی به‌کانه‌وه‌، صۆفی نه‌قشبه‌ندی دلی هی خودایه‌و له‌شی هی مه‌ردومه‌.
 به‌پراستی هه‌موی گه‌وره‌ پیاوانی ئەم رینگایه‌ هه‌ر کامه‌ی که‌سه‌ به‌اره‌ت به‌ ناساندنی
 ئەم ته‌ریقه‌ته‌ باسیان کردوه‌، هه‌موی ناساندنه‌کانیان دیته‌وه‌ سه‌ری په‌په‌روی کردن له‌
 سونه‌ت وه به‌رده‌وام بون له‌سه‌ری ذیکر وه فەقرو هه‌زارێ و به‌نده‌ی له‌ده‌رگای
 خوادا وه دل‌گه‌رم کردنی په‌په‌روانیان له‌سه‌ری «ایثار» وه «نوکرانی ذات» واته‌ خو به‌خت
 کردن له‌رینگه‌ی خو ش به‌خت کردنی موسوڵماناندا، وه‌بو ناسینی خودای گه‌وره‌.
 ئیسته‌ له‌وه‌لامی پرسبازی به‌که‌مدا ئەلین. له‌کتێبی «ایضاح‌ الطريق» دا ئەلی
 نه‌قشبه‌ندی به‌کان له‌ سی رینگه‌وه‌ ته‌وانن بگه‌نه‌ سه‌ری لوته‌ی مراز.

- ١ - به‌رده‌وام بون له‌سه‌ری ذیکر.
- ٢ - له‌ رینگه‌ی مورا‌قه‌به‌وه‌.
- ٣ - له‌رینگه‌ی ده‌سته‌و داوینبونی مورشیده‌وه‌.

لێره‌دا پێویسته‌ بێتم به‌که‌م هه‌نگاوی تەصەوو فی به‌ر له‌ هه‌موشتی ته‌وبه‌کردنه‌،

بهو مهرجانهی که زووتر باسهان کرد ، واته ، دهست لههه مو خراپه بیك هه لگرتن وه نهگه رانه وه بۆسه ری خراپه کردن ، له پاشان په پره وپی کردن له دهستوری قورئان و سوننه تی موحه مه دی

۱ = ذیكر :

ذیكر خوی دوو جوړه .

أ : ذیكری «الله» واته ذیكری «ذات» یان ذیكری جه لاله .

ب : ذیكری «لا اله إلا الله» . واته «نه فیو ئیسیات» : «لا اله» نه فیه «إلا الله» ئیسیاته كه به تی .

ئه پی ئه وهش بزانی ذیكری نه قشبه ندیه كان ، ذیكری «خدی» واته ، بیده نگه ، كه به خه یال له دهرونا ئه نجام ئه دریت .

أ : ذیكری «الله» .

باشتر وایه دهست به دهست نو بۆه وه بی له شوینیکی خاوینو بیده نگا پوه و قیله دانیشتی ، پاش پارانه وه له خودا بۆسه ركه وتن وه پاراستن له دهستی نهفس و شهیتان وه وه سواس ، وه پاش «أستغفر الله» کردن ، وه ئه گه ر مورشیدی هه بو ، یادی له مورشید کردن ، به دهرون دهست بكاته ذیكر کردن ، ئه گه ریش هه موی ئه م مهرجانه ، یان به کیکی دهستی نه دا مانع نه هه رجوړی بوی ریک كه وی ذیكری خوی بكات ، چونكه ذیكر له هه مو کاتیكا ئه کری ، له دهرویان له مال ، به ته نهایی یان له ناوی خه لکا ، ههروه كو كه خوا ئه فه رمی :

«الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ» «ال عمران» به لأم ئه گه ر بهو مهرجانه ی بیته كه گوتمان ، به تاییه ت بۆ تازه کار ، ئه وه باشتره .

ئهو موریده ی دانیشت بۆ ذیكر ، کاتی ویستی دهست پی بکات ، زوایی

له چه سینی به عاسانه ی ده میوه به جوړی که هیچ ته کان نه خوات، زوتریش لم باره وه باس کردوه، همه بوئوه ته زوان سهر نه شیوینی له دهرون، وه دهرون ناچار بگریت خوو بگریت به دیگر کردنه وه.

جا به دل دهست بکاته «الله» گوتن، دل بریتی به له له طیفه یی که له له طائفی دهرون نه وه دله گوشتینه نیه به لکو وا لهو شوئنه دا، واله ژیری مه مکی چه په وه روو ته نشتی چه پی مروف به نه ندازه ی دوو په نجه، جا به زمانی نه وه دله نه لی «الله» به لام نه ی مه فهمی الله له پیش چاو بگری نه ک شیوه ی نویسی الله، یان خوانه خواسته هیچ جوړه شیوه و شکلی، چونکه خوی گه وره هه روو کو خوی نه فهرمی (لیس کمله شی)، نه ی هه له کاته دا باوه ری له سهری نه وه بیست که خودا مه وصفه به هه مو وه صفیکی که مال وه (مونه زه هه)، واته دوره له هه مو «نه قصی» واته، ناته وای یی که... به فارسی به م حاله نه ئین «بهرداختی وجودی ذی» واته ورد بونه وه له وجودی که له زینی خوتا بو خودای دانه نیست، وه نالی لم کاتی دیگره دا، نه زمان وه نه لهش جو له بکن نه ی شه وورژ نه وه ندله له سهری نه م دیگره به رده وام ی تا نه وه دله دهست نه کاته دیگر وه نه وکه سه خوی ههستی پی نه کات، جا که دل دهستی کرده دیگر ئیر نه روی به سهرده می له طیفه ی روچه وه که وا به و بهری دله وه واته له ژیری مه مکی راستا به دوو په نجه روو ته نشتی راست، نه ویش هه به و جوړه نه وه ندله دیگر پی نه کا تا ذاکیر نه بیست، پاشان له طیفه ی سپر که وا له م دیوی مه مکی چه په وه توی لای ژوری مه مکه وه به روی ناوه راستی سینه دا به دوو په نجه، پاشان نوره ی له طیفه ی خه فی به که وا له لای ژوری مه مکی راسته وه روو ناوه راستی سینه به دوو په نجه پاشان به له طیفه ی نه خفا «اخفی» دهست نه کاته دیگر که نه که وینه ناوه راستی سینه ی مروقه وه واته ناوه راستی هه رچوار له طیفه که وه.

کاتی که سهیری کرد هه ریچ له طیفه کانی دهسیان کرده دیگر هه ر کامه ی به جیا بوخوی چراییکی تیا هه لکرا وه هه ر کامه ی به نوری تایبه فی خوی روونا که بونه وه نه وکاته به له طیفه ی نه فس دهست نه کاته دیگر، له طیفه ی نه فس نه که وینه ناو چاوانی مروف وه له جنس و ره گهزی نه مان نیه، چونکه له طیفه ی نه فس هی عالمی خه لقه و سهر به ته بیعت و ماده به وه نه وان هی عالمی نه مرن وه شتیکی مه عه وینی به، مه گه نه و ریوارانه خویان ههستی پی بکن، من زوتر باسی له طائفم

کردوه ئیسته دوباره کردنهوهی پی تاوی پاشان نۆرهی لهطیفهی «قالیه» یه واته،
همموی لهش که له مادده واته له (عهناصیر) دروست بو، به همموی لهش بهتیکرانی
ئهوهنده دیکر ئەکات تا دەررە دەررە لهشی بهجاریکا دهست ئەکاته دیکر وه
ئهوکه سهش خۆی زورباش ههستی پی ئەکات.

بری لهنوسه رانی کتیی تهسه ووف له نهقشه نندی به کان وهکو مهلا حامیدی
بیسارانی ئەلین هی وا ههیه له شهوو رۆژنکا بیست وینج ههزار جار دیکر ئەکات
لای که میشتی پینج ههزار جار، بهم چهشنه دیمان پینج قوناغ دانراوه بو دیکری
لهطائفی عالمی ئهمر، وه دوو قوناغ بو لهطائفی عالمی خهلق، که ئەیتنه جهوت
قوناغ یان جهوت ههنگاو. سهبارهت بهم حالهته ئیامی ره بیانی ی ئهفهرمی «ئه
ریبازهی ئیمه جهوت ههنگاوه».

ئهوهش که بریکیان بهکیناه فهرمو یانه، تهریقته دوو ههنگاوه، ئهو دوو
ههنگاوهی عالمی ئهمر و عالمی خهلقه، گوتمان بههوی بهردهوام بونهوه لهسهری
دیکری ئهم جهوت لهطیفهیه موبهمو وه دەررە دەررە جیسیم «الله» ئەکات،
وهمورید لهم کاته دا ههست بهئاسایش وه لهطائفه ئیک لهدهرونی خویا ئەکات،
بهم حالهته ئەلین (سُلطانُ الأَذْکارُ) یان «سلطانُ الذِّکر»، جا ئهگهر مورید ههر لهسهری
ئهم دیکره بهردهوام بو، ورده ورده ئهو دیکره له خۆیهوه تهشه نه ئەکات
ئهیتنهیهوه وه پهره ئهستی تاوای لی دیت ئهوکه سه بهگوئی خۆی ئه بیسی که تهواوی
دنیا دیکر ئەکات وه دهنگی «الله» له دەررە دەررە کهون ئه بیسی، بهم دیکره
ئهلین دیکری «ماسیوا»، واته ماسوی الله ههرچی مهخلوقی خودایه دیکر ئەکات.

ئهم مه بهستانه له شته نهیی و زور گرنگه کانی تهریقته، شیعرێکی چه زهرتی ضیاء
الدین مان دی که ئهفهرمی، «لهطائف سهر به سهر موسته غریق دیکری هو الله یه» ئهوه
پهنجه را کیشانه بو ئهم حالهته، لیره دا مه بهستیکی زور گرنگ ههیه پتویسته بزانی
ئهمیش ئهوهته، ئهم حالهتانه وه ئهم دهس کهوته گرنگانه هی سهره تای کاره، وه هی
ئەلف وئی تهسه ووفه.

ئهم حالهتانه هی تهزکیه، واته پاک بونهوهی لهطائفه، نهك (فهناي) لهطائف، ئهم

له طائفه ههركامه ی فهناى خۆى هه به جا كه ههموى فهناى به سهرا هات پاشان به قاي به سهرا دیت وه لهم ماوه به دایه پریوار هه زاران نینى بو دهرته كه وى وه هه زاران دهس كه ونى مه عنه وى نه كرىته خه لاتی.

فهناو به قاي ئهم له طائفه پاش «عوروج» واته بهرزبونه وهو سهركه وتن له جیهانی ئافاق وه نه نفوس، دهس ته كه وى، وه كاتی دهست ته دات بگه نه وه به «ئه صلی ئه صلی» خو یان، كه له مهرته به ی وجوب دا بویانه.

بابگه پریینه وه سهری ئهو مه به سته ی كه گوتمان هه ره له طیفه یك پاش پاك بوونه وه ی، وه كه ئیتر دهستی كرده ذیكر رووناك ئه بیته وهو چرایكى تیا هه ل ئه كری، ئه وه شتی نه هه روا له خو مه وه بیلیم به لكو به راستی هه روا به، وه له ههركام لهو له طائفه دا نوریكى تاییه تی خۆى هه ل ئه كری كه ئهو پریواره خۆى هه به ورووناكى به ئه كات وه چسپناوی به صیره ت ئه بیینی كه ئه وا له طیفه ی (ذلی) یان (سیرزی)، نوری تاییه تی خۆى تیا هه ل كرا هه روا كه نوری ههركامه ی، جوی به ههروایش جوړی به ده كه ت: وه به واته ی) صوفی به كان (نیه به ت) ی ههركامه ی دیاره وه ههستی پی ئه كری وه تام و مه زه و خو شی و فره حى خۆى هه به . وه ئه و كه سه به بۆنه ی ئهم دهس كه وت و به ده كه ته وه باوه ری زیاد ئه ی وه هه تادیت دلگه رمتر ئه ی له سهری خوا به رستی به كه ی.

جگه ئهم نورو روناكى بهش ههركام لهم له طائفانه وان له ژیری قه ده م «په ی» به كی له ئه نپانی ئولول عه زم دا، وه ههركامه ش له پریواران «فه تح» واته سهركه وتن و پێش كه وتی له ریگه ی به كی لهو له طائفه وه دهست ته كه وى، وه مه شره ی مه عنه وى ئه و كه سه ش وا له سهری مه شره ی ئه و پیغه مبه ره وه ئه و مامه له دهرونیه ش هه م دیسان هه م له مورشیله وه هه م له مورید وه هه م له وانیه ی كه ته هلی دلن شاراو نه به لكو ته نانه ت پاش مردنیش ئه گه ر پرونه سهری گوړی به كتر ته زانن ئه و گه زه پیاوه خوا وه ی چ مه شره ی بوه بو نمونه ئه زانن (موحه مده ی مه شره ب) یان (عیسای مه شره به)، جا ئهم شتانه یه كه ئه لێن باوه ری صوفی به كان (عین الیقین) ه چونكه كه سی ئهم شتانه به چاوی به صیره ت سهیركات ئیتر چون ئیانی كامل نه وه ئاوا باوه ری به چى ته كان

ئەخوات؟ ئىمە لەپیشا شوێنی لەطائفەکانمان دیاری کرد، بۆیاسی ڕەنگی نۆرەکانیان وە
 ھەرکامەى وان لەژێرى قەدەمى کام «ئەلى» دا ئەلێن.

لەطیفەى دڵ والەژێرى قەدەمى ھەزرەتى ئادەمدا وە ڕەنگى نۆرەكەى (زەردە)،
 لەطیفەى ڕۆح وا لەژێرى پى دوو پێغەمبەردا، واتە لەژێرى پى نوح وە ئىبراھىم دا
 وە ڕەنگى نۆرەكەى «سورە»، لەطیفە سىرر وا لەژێرى پى ھەزرەتى موسى دا وە
 نۆرەكەى سىسە، لەطیفەى «خەلى» وا لەژێرى پى ھەزرەتى عىسى دا وە نۆرەكەى
 ڕەشە، لێرەدا ئەلى بۆ ڕەنگە پىرسن چۆن نور ئەلى ڕەش بێت بەلام ئەم نۆرە ھەبە
 وە زۆریش جوانە وە دلى خواوەن دڵ ئەفرىنى زورجار ڕەنگى موى سەر، یان چاوەبرۆ
 كە ڕەش بێت لە ھەموو جوانى ئى جوانترە منیش ھەر ئەوەندە ئەتوانم ئەشبیھى بكەم.

لەطیفەى «أخلى» ئەخفا، ڕەنگى صەوزەو والەژێرى قەدەمى ھەزرەتى «محمەد» دا
 درودى خوا لەسەرى ھەمويان. ئەگەر مورشیدبو وا ئەومورشیدە ھەر كە لەطیفەىك
 لەو لەطیفانە كارى ئەواو بو دەستور ئەدات بەرپوار كە بگۆزێتەووە بۆ لەطیفەىكى
 تر، ئەوێ شیاوى باسە، لەطیفەكە ئەواو نورانى بو، ڕەنگى ئەونۆرە لەسەرى شانى
 ئەو مۆرىدە بەرز ئەبێتەو ھەم خۆى ھەستى ئەكات ھەم مورشیدەكەى.

سەبارەت بە لەطائف ھەرچەن زوتریش گوتومە، ئەتوانین لێك یان بەدەبنەو بە
 «ھەواس» واتە ھەست پى كەرەكان، چۆن ئەمانە لە جىھانى ماددەو سڕوشتدا
 ھەرکامەى دەورى ئەبىنى ئەوانیش لەجىھانى دەرونى و مەعنەویدا ھەرکامە
 سپاردەىكى ھەبەو دەورى ئەبىنى وە ھەستى تايبەت ئەكات.

جا لەپاشى تەزكى يەى لەطائفى عالمى ئەمر تۆرەى تەزكى يەى نەفسەكە لەعالمى
 خەلقە وە ڕەنگى نەفس، ئى ڕەنگى بە بۆلێن وەكو ئاو وایە كە كرايە ھەرشى ڕەنگى
 ئەو ئەدات، بۆیە تەزكى يەو قىرى ذىكەر كردنى نەفس، ئەخەرتە پاشى ھەمویانەووە
 چونكە تەزكى يەى نەفس سەختە، ھەم ھى جىھانى سۆرشتە ھەم ئەبناغەشا (امارة
 بالسوء) - وە ھەرچى ھەستى چەوتى و لارى ئى و ڕى گریبە لەنەفسەووە ھەل ئەقولى
 بەلام ذىكرى خودا ھەموى ئەمانە دائەمركىنى وە پاکیان ئەكاتەووە ئەیان وەرزىنى.
 بىگومان ھەموى گەورە پیاوانى رەى رەوى تەصەووف دووبارەى ئەكەنەووە كە
 ئەم كارانە بە ئى مورشید زۆر سەختە وە بوونى مورشید وە ماموستاوى ئوما ھەموى
 ئاسان ئەكات، بۆلێرەشا دووبارەى كەمەووە، كاتى كە ئەلێن مورشید مەبەست

که سیکه شکی تیانە ئی که وه ئی بیټ، خوداناس و له خوداترس بیټ، خۆی به هه موی
 ئەم مه قامانه دا ئی په ریبی که سیکی وا به ناو ئینسانه ئەگینا یه ک پارچه نووره و مه لایکه
 صیفهت و ره بانی مه سهله که و وا له مه قامه به رزه کانی به قای پاش فه نادا، ئایا که سی
 ئاوا بیټ ئەگرێ خه یانهت بکات له ئوممه تی موحه ممد وه مه به ستی له ئیرشاد پله و
 پایه ی دنیای و ده س که وت و سه رمایه و سامان بیټ.؟

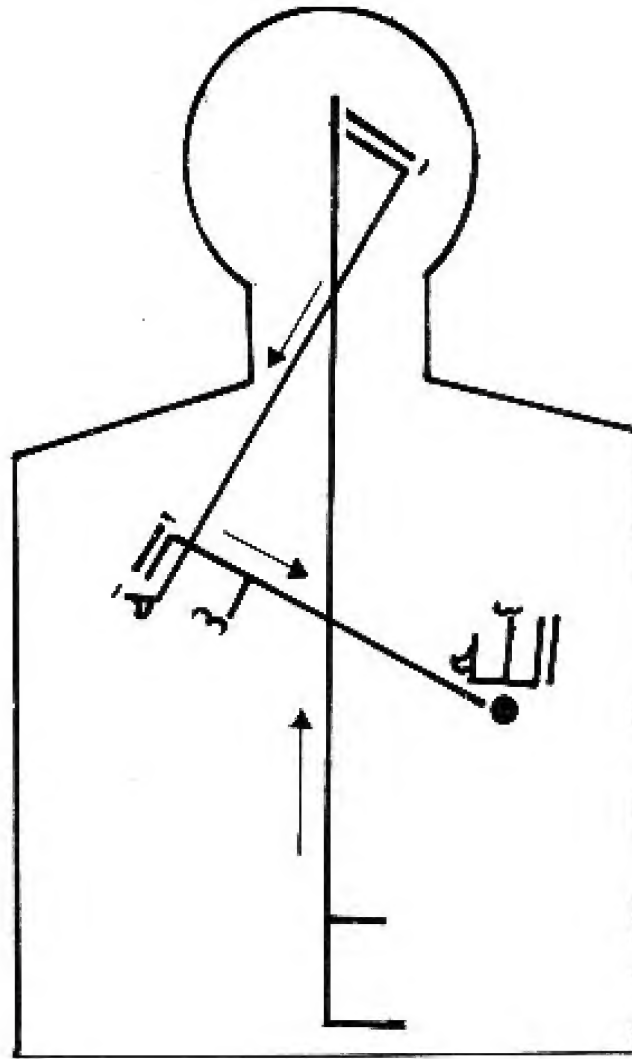
بیگومان ئەگەر که سیکێ ئاوا پایه به رزو له خوداترس ده س که وت هیچ عه بی
 تیانیه ئەگەر ئینسان بیکاته چاوساغو ره یه رو ری پێشانده رو ئوستادی خۆی وه خۆی
 بسپهریته ده ستی نه و.

وتمان ذیکر دو جوړه یه کیکێ ذیکری «الله» یو، که باسمان کرد.

ب : ذیکری «لا اله الا الله» یه، که مه شهوړه به، «نه فی و ئیسات»، زۆربه ی ریواران
 له پێشا به ذیکری «الله» ده ست پی ئەکه ن پاشان نه فی و ئیسات، جاری وا هه یه
 مورشید به پێی ته شخیصی خۆی که حال زانی ریواره، پاش و پێشیان پێه کات به و
 جوړه ی که خۆی به پێوستی بزانی٢.

به هه ر حال ره وشی دوو هه می ری گرتنه به ر ذیکری «لا اله الا الله» یه.

بزانی ئەم ذیکره چون ئەکریت. هه ر به و جوړه ی یو ذیکری (ذات) واته (الله)
 گوتمان به و جوړه ئەو که سه خۆی ناماده ئەکات، وه ره و قیله دائه نیشی چاوه ئنی
 به یه کاو زمانی ئەچه سپینی به عاسانه ی ده میا، وه هه ناسه ی هه ل ئەکیشی بۆ لای
 خواروی. سینه ی وه ئەیگری، پاشان به زمانی خه یال له ناوکی به وه وشه ی «لا» هه ل
 ئەکیشی بۆ ناوچاوانی، به واتاییکی تر ووشه ی «لا» لای خواروی له طیفه ی ئەخفاوه
 به سه ری له طیفه ی ئەخفا دا هه ل ئەکیشی بۆ له طیفه ی نه فس، بۆ ناوچاوان، پاشان
 له ناوچاوانه وه ووشه ی «الله» دیریت بۆ لای مه مکی راستی بۆ لای له طیفه ی رۆح وه
 له طیفه ی خه فی، له ویوه ووشه ی «الا» ئەباهه وه بۆیشتی مه مکی چه پی که جیگه ی
 له طیفه ی (سپر) ه پاشان ووشه ی (الله) زۆر به توندی ئەدات له «قه لب» وه کوئه وه ی
 به چه کوشیک بیدات به دلایا به جوړیک که گه رماو سۆزی بگاته هه موی له ش، پاش
 ته واکردنی «لا اله الا الله» به زمانی خه یال وه به و جوړه ی که گو ترا ئەوه ستی،

وینەى ذیکرى لا إله الا الله بهشیوهى نینى لهدهرونا

جائهگەر ذیکرهکەى، جاری یان سى یان زیاتر، ئەنجام داو پشوی داو هەناسەى دا
لهوکاتی هەناسەدانو راوهستانەدا، ئەللی «محمد رسول الله».

لەم کاتی ذیکرهدا مەرج ئەوهتە واتاو مەفهومی مەبەست لە بەرچاو بگریت ئەک
شیوهى نویسنی لا إله الا الله، واتە، لە دلی خو یا هەر لهوکاتی ذیکرهدا مەبەستی
ئەوهیت کە هیچ مەوجودی شیاوی پەرستن نیە جگە «الله»، وه نیازی ئەوهیت، کە
من هیچ مەبەست و داخوازێکم نیە جگە بەندهی ذاتی الله، بەکورێی واتا پێویسته

ئەك لفظەكە، ھەروەھا ئەكاتی لا الە دا مەبەستی ئەوەییت كەمن خۆم وە ھەرچی مەوجوداتە ھەمووم لا ھیچە وە ھەمووی ھی تیاچونەو رۆژی تیا ئەچیت، وە ئەكاتی لا الە دا مەبەستی ئەوەی بلی ئەوەی ئەمییته وە تەنھا ھەرخودایە.

جا لە ھەردوو جۆرە ذیكرەكەدا چ ذیكری اللہ، وە چ لا الە الا اللہ پاش چەن جارێك ذیكر كردن پشویك بدات وە لەو پشودانەدا بلی خودایا من ئەم ذیكر و پەرسشەدا مەبەستم ھەرتوو رەزامەندی تۆیە وامن دەستم لە ھەردووجیان ھەلگرت بۆتۆ، ئومیدم ئەوەتە تۆیش مەحبەبەت وە ناسینی خۆت «مەعرفەت» بکەیتە خەلاتم، وە ئەنی ئەم كاتی ذیكرەدا سەرنجی دلی خۆی بدات بی ئەوەی شیوەو شكلی بۆ ئەودلە لەپیش چاو بگرت، واتە ئەنی شیوەو شكلی دلی گوشتین لەپیش چاو نەگرت، ئابەم چاودیری كردن لە دلە ئەلین (الوقوف القلبی)، لیرەدا بەبۆنە، ئەم ھاتنە پیشەووی باسی وقوفی قەلبی بە وە ئەلیم بۆ گرتنە بەری ری بەزی نەقشەندی بەكان یانزە ماددە، یان یانزە ووشە، یان یانزە پایەو ستون دانراوە، ھەروا كە زووتر گۆتمان ئەوەی لە دەمەقامەكان تی نەپەری ناگاتە پلە فەناو بەقا، كە بریتی بون لە مەقامی، تەوبە، ئینابە، زوھد قەناعەت، وەرع، صەبر، شوكر تەوەككول تەسليم، رەضا.

ھەروایش ئەكاتی برینی رینگای سلوكدا یانزە فەرمان، یان یانزە رەوش ھەبە ئەنی رییوار پەپرەوی یان لی بكات ئەگینا ھیچی بەھیچ ناییت، ئەم وشانە لە بناغەدا فارسین، ھەشت ووشە لەم ووشانە «ھەزرەتی شیخ عبد الخالق غجدەوانی» (٥٧٥ك)، دایناوە لەپاشان شاھی نەقشەبەند سی ووشە تری خستونەتە سەر كە بەتێكرا بونەتە یانزە ووشە. ووشەكان ئەمانەن (ھۆش دەردەم، نەظەر بەرقەدەم، سەفەر دەر وەتەن، خەلوەت دەر ئەلجۆمەن، یادكرد، بازگەشت، یادداشت، ئەمانەیان ھی ھەزرەتی غەجدەوانین).

وقوفی قەلبی، وقوفی عەدەدی، وقوفی زەمانی ئەمانەش شاھی نەقشەبەند خستوبەتە سەری. ییگومان ئەپاشان بەجیا باس ئەكەین كە مەبەست ئەم ووشانە چی یەو چ كاری ئەكەنە سەری سلوكی مورید، بەلام ئیستە ئەبوائی پەنجەییكم بۆراكیشانی.

ھەروەھا پێویستە لەوكاتی ئەنجام دانی ذیكرەدا لە دلەو داوای فەبض و رەحمەتی خودا بكات كە برژی بەسەری دەرونا وە چاوەروانی ئەو فەبضە لای ژورووی خۆیەو بەكات، ھەرچەن خوا لە ھەمو شوێنێكا ھەبە وەلای ژوروو خوارێك بۆنەو نە، بەلام ھەریو

له پێش چاودێرێتی رهوشی ئهدهب، ئههێ نه دلهوه بۆلای ژورو بڕوانی به و نیازهی خوا والای ژوروی هه موشتیکه وه.

ئهم وقوفی قههیی به وه ئهو چاودێری کردنی سه رچاوه ی فه یضه دوو مه رجی شی ههیه. به کهم، ههول بدهات ههچ جو ره خه یال و خه ته ره یی ژوو نه کاته دهرونی. دوو هه م ئه وه ته هه ر له گه ن خه ته ره و خه یال، چ خه یالێ چا ک چ خه یالێ خراپ پرووی کرده دهروونی یه وه ئه یی ذیکره که راگرت و هه کو له غاوی شتی یان ستوبی ئونومیلی بگرت ئاوا ذیکره که راگرت وه بکوشی که خه ته ره و خه یال که نه دل ده رکات، ئه و جا سه ر له نوێ ده ست کاته وه به ذیکر، به م کرده وه به ش ئه یین «بازداشت»، بازداشت به فارسی ئه یینه راگرتن، ئیره دایه سه یر ئه که یین ئهم یانزه رهوشه چی یه و بۆچی دانراون، هه رکامه ی ئه سه ری سه رگوزه شت و ئازمو نیکی قول هاتونه ته دی.

جگه ئهم مه رجانه ی باس کران مه رجیکی به که لکی تر بۆ ئه نجام دانی ذیکر، راگرتنی هه ناسه یه له کاتی ئه نجام دانی ذیکره که دا، هه رچه ن راگرتنی هه ناسه مه رجیک نیه که به یی ئه و نه کری ذیکر بکرت، به لام ئه گه ر په یره و یی لی وه بکرت باشتره، به یی ئازمو نی رێبوارانی ئهم رێگایه گه رمی ی دل، شه وق و ذه وقی دهرون دن ناسکی و دور که و تنه وه ی وه س وه سه وه سه ره هل دان و په یدا بو نی مه حه بیه ت هه موی له م راگرتنی هه ناسه یه وه ده ست ئه دات وه ده ست که و نی ئه ون، هه روه ها ئه یینه هو ی که شف بۆ رێبوار وه شتی پششی په رده ی له غه یب، بۆ ده ره ئه خه ن. ئهم جو ره شتانه یه ده ری ئه خات که ته سه و و ف کرده وه یه وه ئه وه ی به کرده وه نه یینه مه یدان نازانی چی یه،... هه روه ها ئازمو نه که شتی بۆ ده ره ئه خات ئازمو ن و تاقی کرده وه یه ده ری ئه خات هه ناسه نه دان له کاتی ذیکرا چ ده رامه دیکی هه یه، که چی عه قل تیا له نگه.

مه رجیکی تر ئه ذیکری نه یی و ئه سیبات دا ئه وه ته هه ول بده ی له هه ر هه ناسه یی که ژماره ییکی «تاک» ذیکر بکه ی، واته، جاری، یان سی، یان پینج یان چه و ت.... هتد، ئا به م چاودێری کردنی ژماره ی تاکه ئه یین (وقوفی عه ده دی) هه روه کو گوتمان ئه میش پایه یی که له سلوکی نه قشبه ندی به کان.

شو ئه واری په یره و یی کردن له ژماره ی تاکیش ئه وه ته زانیاری رێبوار له زانستی مه عته و یات دا زیاده کات وه نه یی به کانی ته ر یقه تی بۆ ده ره ئه که و یی وه له پێش چاوی پروو نه به نه وه.

لای ژوروی ژماره یێك كه پێویسته رێبوار له ذیكری لا اله الا الله دا، له بهك هه ناسه دا ییگاتی، بیست و یهك جار، ئهوهی توانی له گه لی چاودیری كردن و ئه نجام دانی ئه و مهرجانه دا كه باسان كردن له یهك هه ناسه دا بیست و یهك جار ذیكری لا اله الا الله ی ئه نجام دا كه لکی مه عه وێ و پاکی ی دهرونی دهست ئه كهوی و زوړیك له و نهینی یانه ی كه گوتمان بوی روون ئه بنه وه، وه خوی زوړ باش هه ستیان پی ئه كات ئه گهر ئه م دهست كه وتانه ی نه بو ییگومان كاره كه ی به رێك و پێکی و به باش ی ئه نجام نه داوه ئه ئی بیی لی بكا ته وه تا كه م و كورپی ئیشه كه ی ئه دۆز ئه وه، به لām ئه گهر مورشیل دی باش هه بیست، ئه و خیرا یادئاوه رنی ئه كات وه بوی دیاری ئه كات كه نوکوئی كاره كه ی له كوی دایه.

ئه وه ش بزانی تهواوی ئه م مهرجانه، وه كو وقوئی قه لی ی عه ده دنی یان بازداشت یان هه ناسه نه دان یان بیر به لای كاره وه بون وه تی په راندنی ذیكر به سه ری له طائف دا، ئه مانه هه مویان پاش ماوه یی به رده وام بون و كار كردن زوړ ئاسان بۆ رێبوار.

بۆ ئه و نه كه سی دهست ئه كاته «وه رزش» له پێشا به رز كردنه وه ی ده کیلو شتی لاسه خته پاش ماوه یی سه د کیلویش به ئاسانی به رز ئه كاته وه، هه روه ها سه دان وه رزشی تری له ش وه رزشی رۆحیش هه روایه، دهست كه وتی وه رزشی له ش په زامه ندی خه لك وه دهست كه وتی ماددی یه، به لām دهست كه وتی خواپه رستی و عیبادت په زامه ندی خالیقه، وه رزش پاش چه ن سالی په کی ئه كهوی ئه م هه تادیت سه ر ئه كه ویت و به هیز ترو پایه به رز تر ئه ئی، وه هه تا هه تایه چرایكه بۆ خزمهت به خه لك.

ئێره دا ئه ئی بلیم دهست كه وتی بناغه یی ئه م په وشه هه روه كو ذیكری الله، ئه میش بۆ تهزکی یه، واته پاك كردنه وه ی له طائفه له ذیكری الله دا له طائف په كه یه كه وه یهك له دوا ی پهك پاك ئه بونه وه و ذیكریان ئه كردو نوری تاییه تیان ئه دره وشایه وه، به لām ئێره دا چونكه ذیكره كه به سه ری هه موی له طائف دا تی ئه په ری، كه هه ل كرا، هه موی به جار یكا هه ل ئه كری. یان له پێشا له دله وه دهست پی ئه كات پاشان یهك له شوینی یهك هه مویان دهست ئه كه نه ذیكر، وه نوری تاییه تیان ئه دره وشینه وه، وه ئه و كه سه خوی هه ستی پی ئه كات.

رهوشی دووههم:

رهوشی دووههم بۆگه‌یشتن به سه‌ری لوتکه‌ی ئاوات له‌پریازی نه‌قشبه‌ندی دا بریتی به له «موراقه‌به» ییگومان بۆ ئه‌نجام‌دانی موراقه‌به‌یش هه‌ر پێشه‌کی یێك بۆ ئه‌نجام‌دانی ذی‌کر پێویسته، بۆ ئه‌میش پێویسته، وه‌كو له‌پێشی هه‌مووشیکه‌ ته‌وبه‌کردن، پاشان ده‌ست به‌ده‌ست‌نوێژه‌وه‌ بون وه «استغفار» کردن، وه له‌شوێنیکه‌ که‌نارو پی‌ده‌نگا دانێشتن.

موراقه‌به بریتی به له‌وه‌ی ئه‌گه‌ر ده‌ستی دا به‌جو‌ره‌ی که‌گومان خۆت ئاماده‌که‌ی وه له‌گوشه‌ییکی چۆلا دانیشی هه‌مو‌خه‌ته‌ره‌و خه‌یالی له‌دل ده‌رکه‌یت وه روی دلت بکه‌یته‌ قاپی هه‌ق، به‌پی واسی‌طه‌ی مورشید وه به‌پی ئه‌نجام‌دانی ذی‌کر، به‌وپه‌ری نیازمه‌ندیو کزی‌یه‌وه به‌هه‌مو توانایی و خواستیکی ده‌رونه‌وه له‌خوا‌ی‌گه‌وره‌ بپاری‌یته‌وه که ره‌حم‌تی پی‌بکات وه فه‌یضو به‌ره‌که‌ت پرێژی به‌سه‌ری دلو ده‌رونتا وه ده‌رونت به‌نوری خۆی روناك کاته‌وه.

جا به‌رده‌وام‌بونی شه‌وو روژ له‌سه‌ری ئه‌م حا‌له‌ته‌ ئه‌بی ئه‌وه‌نده درێژه‌ی بدریتی تا رووکردنه قاپی هه‌ق ئه‌بیته (مه‌له‌که) واته، خ‌ده بۆمرۆف، ئه‌م حا‌له‌ته له ته‌سه‌ووفا پی‌ئ‌لین رووکردنه (مه‌ذکور) نه‌ك ذی‌کر، واته دل‌بده‌یته‌ خوا‌ه‌ن ناو‌که خودایه، نه‌ك (ناو) که‌ ذی‌کره.

به‌م جو‌ره‌ خوا‌ه‌ن ناو له ده‌رونا ته‌دره‌وشیته‌وه وه (حوزور) وه (موشاهه‌ده) یان «شو‌هود» ده‌ست‌ته‌دات.

گه‌وره‌پیاوانی ئه‌م پریگایه‌ فه‌رمویانه (ج‌ه‌ذبه) واته راکێش‌ران بۆ‌لای هه‌ق، له‌پریگای موراقه‌به‌وه زووتر ده‌ست ته‌که‌وێت تا له‌پریگای ذی‌کره‌وه، هه‌روه‌ها ئه‌لین به‌رده‌وام‌بون له‌سه‌ری موراقه‌به‌ مه‌رد ته‌گه‌ییته‌ پله‌ی «وه‌زاره‌ت» واته، وه‌زاره‌تی مه‌عنه‌وی، واته دوا‌پله‌ی پێش‌که‌وتن. له‌به‌ره‌مه‌کافی موراقه‌به‌ش ئه‌وه‌ته ته‌که‌سه ئه‌بیته فه‌رمان‌په‌وا به‌سه‌ری «مولک و مه‌له‌کوت» دا، هه‌روه‌ها ئه‌بیته ده‌رون‌ناس وه فه‌رمان‌په‌وا به‌سه‌ری ده‌روونه‌کاندا.

پێویسته بزانی‌ن ته‌وانه که خ‌ده‌ته‌ده‌نه موراقه‌به ئه‌بی له‌ ذی‌کرو خوا‌په‌رسی‌و شه‌و‌نوێژو ته‌و جو‌ره‌شتانه‌ش غافل نه‌بن، وه به‌را‌ده‌ییکی مه‌عقول ته‌و په‌رستشانه‌ش

ئەنجام بدات ھەروەھا ھەرمویانە نزیککی کردن لە پیاوچاگان بەکێکە لەوشتانە ی
ئەبنە ھۆی پیش رەوت وە سەرکەوتنی پیاو ، ھەر بەوجۆرە ی کە خوا ئەفەرمی «یاایھا
الذین آمنوا اتقوا الله وكونوا مع الصادقين» سورە ی تەوبە «۱۱۹» .

واتە ، ھەم پارێزکارو خودا پەرست بن ، وە ھەم ھاوڕێ و ھاو خەدی
راست کاران و راست وێژان بن . گەورە پیاوان زۆرشت لەئەسراری غەیبیان لەکاتی
موراقەبە دا پی نشان ئەدری ، ئەنانت سەبارەت بە وەزعی سلوکی خوێان
راھنایی ئەکرتن .

زوتر لەبارە ی موراقەبە وە باسم کردووە چونکە موراقەبە لەبازاری تەسەووف دا
واتای تریشی ھەبە وەکو ئەو ی مرووف رەقیب وە چاودێری کەری کردووە و پەفتاری
خۆی بێت وە جلەو بو ئەفسی شل ئەکات .
بەلام لەرەوشی ریگرتە بەری رێبازی ئەقشەبەندی دا مەبەست لەموراقەبە ئەمەتە
کە باسمان کرد .

رەوشی سی ئەم :

رەوشی سی ئەم لە رێبازی ئەقشەبەندی دا بۆگەیشتن بەخودا ، بە ھەر وەرگرتنە لە
دەستەو داوین بۆی خواوەن کەمالیک ، واتە ، بونە شاگردی مورشدیککی کامیل ،
ئەوانە ی ئەبنە شاگردی پیرنکی دەس گیر وە خواوەن کەمال ، وە ئیخلاص و ئەدەب و
پەیرەوی کردن لە دەستوری ئەو خواناسە ئەکەنە پیشە ی ھەمیشە ی یان ، وە ھەر وەکو
شاگردیککی وێستاری فیربونی زانیاری لای ماموستای دەرس ئەخوینی ، وە ئەبی
رئی نومی و دەستورەکانی ئەنجام دات ، ئەم چەن بەراوەری شاگردیککی
دەرس خوین رئی نھالی رێبەرە کە ی ئەنجام دا ، ئەویش ھەر وەکو ری رەوانی
رێبازەکانی تر ئەگاتە مراز وە دلی بەنوری ھەق روناک ئەبێتە وە .

گەورە پیاوانی تەریقەت ھەرمویانە ئەم رێگایە لە ھەموی ئاسانترە وە لە ھەمویشی
زوتر مرووف ئەگە یێنێتە مراز ، بەم ری رەووە ئەلین ذیکری رابیطە ، واتە یادی مورشد
وە تی کۆشان بە یارمەتی راستە و خۆی مورشد .

زوتر له باره ی رابیطه وه باسمان کردوه گوتمان رابیطه بریتی به له بهرده وام کردنی په یوه ندی دهرون له گه لی خوای گه ورده دا ، جا نه وانه ی که مورشیدیان هه به نه و په یوه نده له رینگه ی دهرونی مورشیده وه بهر قه رار نه که ن ، واته دلیان په یوه ند نه دهن به دلی مورشیده وه که بینگومان دلی مورشیدی کامیل هم خوی نورانی به و نوری خودای تیا دره وشاوه ته وه وه هم دلی په یوه نده به دلی حه زره تی موحه مده وه «درودی خوای له سه ره» دهرونی نه ویش دیاره جینگه و کانگه ی نوری خودایه وه په یوه نده به سه رچاوه ی نه نواره وه که نه نواری خودای گه ورده ، وه هه میسه و بهرده وام وه کو تافگه ییکی بی پایان نوری هه ق نه پژی به سه ری دهرونی پیغه مبه رده وه هه وه کو کاره با ، که چۆن دابهش نه کری به هه ر چوار لادایان وه کو سه رچاوه ی ئاو یکی بی پایان چۆن به هه مولاییکا جوگای لی هه ل نه گرن وه هه رجوگه ی هه زاران مه زراو هه ر جوگه له ی هه زاران داروده رخت و گیاو سه وزه ی پی ئاو نه دیرن نه میس به وجۆره نه و رووناکی و فه بضه وه نه و ئاوه زه لال و پر خیر و بیر دابهش نه کری به سه ری ویستیاران و خوازیارانیکا قۆلیان لی هه ل کردوه و چاکی مه ردایه تی بان لی کردوه به لادا بوته وه ی مه زرای دهرونیان به و فه بض و به ره که ته په روه رده و به ره هم دار بکه ن .

بینگومان مورشیدی کامیل سه رپشکه و به وجۆره ی پیوستی بیت به شی خوی دیریت وه دابهشی نه کات به سه ری خوازیاراندا .

زوتر له باره ی شیعرنکی مه ولهوی به وه کۆلیانه وه که بۆمورشیدی خوی شیخ عوسمانی نه قشبه ندی نویسه ، که نه لی :

حه یفه تۆ میراو سه رجۆی باده بی
به هه رکهس به قه د که فاف داده بی
من کستم روزه رد هام فه ردانم بی
دانهم روسیای هام ده ردانم بی
سا هه ل که با بی جو جو جوگه ی مه ی
وه سه ر کستم دا په ی په ی په یایه ی .

هتد ... مه بهستی ئهم شیعرانه ی مه ولهوی ئهم که لک وه رگرتنه مه عنهوی به و نه و ئاودیرانه ی کشتگه ی رۆحی به ته .

به سهری ئه و صوفی په دا وه صهحو ئه وه ته، ئه و به نده به ئه گه ریته وه بۆ سه ری هۆشی جاران وه پیکوینکی کردارو گوفتاره کانی، هه ر ئه و به زمانی «محمد بن خفیف» وه ئه فه رمی. (سوکی) بریتی به له هاتنه کوئی دهرون له کاتی ناو بردنی خوشه و یست، (خودا دا)، وه ههروه ها ئه ئی، «مه قاماتی وه جده» چوارن، دُهل، حیره ت، سوکر، صهحو، که واته سوکر و صهحو به شینکن له چوارمه قامه که ی وه جده، که له به شی (وه جده) دا باسان کردوه و، واتا کانمان لیک داوه ته وه.

ههروه ها شیخ عومەر سه باره ت به «غهیبه ت وه شو هود»، ئه فه رمی، شو هود، بریتی به له حوزور، شو هود، کوردی به که ی ئه بیته چاوی کهنوتن، بینگومان لیره دا مه به ست له چاوی کهنوتن، دهرونی وه مه عنهوی به، واته به به صهر نیه به به صیره ته، وه حوزور ئاماده بونه به لای که سینکه وه، ئه ویش هه ر به حاله قی مه عنهوی وه دهرونی، جائه لیت ئه م دیتنه به ئاماده بونه یان روه پرو بونه، تاو لیک له شیوه ی، یان له حالی (موراقبه) دا (وتمان موراقبه چاودیری کردنی ره حه قی خودا، وه خودا به حازر زاتینه)، ده میلک به حالی (موشاهده)، واته دیتنه، تاوه کو پیناسی ئه و به نده به له سهری دیتن وه چاودیری بیت، ئه وه، حازره، واته حاله قی حوزوری هه به، وه ئه گه ریش له حالی موشاهده و موراقبه ده رچو ئه وه له دائره ی حوزور ده ر ئه چی، که واته غایبه واته له حالی غهیبه ت دایه.

بری جاریش مه به ست له (غهیبه ت)، غائب بون، وه گوم بون له ئه شیا، واته له هه مو گیان دارو ئی گیان لیک، جائه گه ر غهیبه ته که له م چه شنه یان بو ئه وه مه قامی «فنا» به، وه غهیبه ت نیه، که واته غهیبه ت ئه وه ته له حوزوری حه ق غائب بیت، ئه گینا له ئه شیا غائب نیه، ئه گه ر له ئه شیا بو فنا به، ئه گه ر موشاهده و حوزوری له ده س دا ئه وه ته غهیبه ت، واته غهیبه ت له حوزوره، ئه گه ریش سه ره له نوی خودا بوی کرده وه وه نوری حوزور و موشاهده واته ئاماده بون و دینی ئه نوار و ته سرار بوی ده ست دا ئه وه (شو هود).

قوشه یری سه باره ت به (مه حو) وه ئیسیات، ئه ئی، (مه حو) لاجونی پیناسی «عاده ت»، واته خو و خده به «ئیسبات»، ئه نجام دانی فه رمانی خودایه واته به جی هینانی ره وشی به نده گی، وه ئه و که سه ی پیناس و ره وشه ناپه سه نده کانی خوئی لابر دیتن وه پیناسی له بارو باشی کردیتنه جی نشینی ئه وان ئه و که سه خاوه نی مه حوئیسباته، واته خراپه ی له ناو بردوه و چا که ی کرده وه جی نشینی.

له پاشان پاش بری لیکۆلینهوه ، ئەلێت ، کاکلە ی مەحووئیسبات لەلای خوداوه
 دیت ، ئەوەی خودا لەناوی ئەبات ئەوه مەحوه وە ئەوەش خودا دای ئەمەرزینی ئەوه
 ئیسباته ، کەوابو مەحوو ئیسبات راستەوخۆ بەسراون بەخواستنی خوداوه ، هەر وه کو
 خودا خۆی ئەفەرمی «يُحَوِّ اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ» .

سەبارەت بە «مەحو وە سوکر» ، ئەلێت (مەحو) هاتنە سەر هۆشی خۆیە ، لە پاش
 ئی هۆشی وە سوکر ، مەستی یێکە بە هۆی نورو بەرە کە تێک (وارید) یکی بە هیزە وه ،
 دەست ئەدات .

وتمان «غەیبە» هەیه ، وە سوکریش هەیه ، لێرە دا ئەلێت غەیبە بە هۆی «وارید»
 یك واتە بەرە کە تێکە وه پەیدائینی بەلام سوکر ، قول ترو بە هیزترە له ، «غەیبە» واتە
 ئی هۆشی ی ، وە ئەمیش هەر بە هۆی بەرە کە تێکە وه دەس ئەدات ، کە خوا
 بە کەرەمی خۆی ئەبازی نی بە سەری دەرونی رێوارانی رینگە ی تەصە و وفدا .

وە سەبارەت ، بە «غەیبە و حوزور» ئەلێت ، غەیبە بریتی یە لە ئی هەوالی قەلب
 لە وه ی کە بە دە و رو بەریا لە خەلکی تر روو ئەدات ، ئەویش هی ئەوه تە چونکە
 هەست پێ کەرە کانی ئەو کە سە هۆشیان وابەلای ئەو بەرە کە تە وه کە خودا
 خەلانی کردون ، وە ئەو کە سە وای لی دیت تە نەت خۆشی لە یاد ئەچێتە وه ، وە
 سزادان و پاداشی پاشە روژی هەر لە یادا نامینی ، زور جار پیش هاترە بوئە وانە ی کە
 وان لە م حالەتی «غەیبە» ه ، واتە لە هۆش چو ئەدە سیان چو بە ناوی ئاگرا وە
 بە خۆیان نەزانیوه ، هەر چەن و کو تر قسە ییش ئەکەن وە هاتو چوو ئەکەن ، بەلام خۆشی
 ئەو حالەیان ئی هۆشی کردون ، جارێکیان «شیلی» ، کە بە کێکە لە گەوره پیاوانی
 تەصە و وف دیت بۆلای جۆنەید ، گەوره پیاوی شارێی تەصە و وف ، ژنە کە ی
 جۆنەید ، ئەیهوی سەری دا پۆشیت ، جۆنەید ئەلی پێویست ناکات چونکە شیلی
 حالێ لە سەری خۆیە ، پاشان جۆنەید دەست ئەکاتە قسە کردن لە گەلیا تا ئەیکاتە
 گریان ، جا کە شیلی دەست ئەکاتە گریان ، جۆنەید ئەلی بە ژنە کە ی ئیستە سەرت
 دا پۆشە چونکە شیلی هاتە وه سەری خۆی .

یەکی لەمۆری دە کانی «ابو علی دقاق» لە نەبسا بور بە ناوی «ابونصر المۆذن» ئەلی هەمیشە
 لە کۆپرە کانی ئەبو علی دقاق دا قورئانم بوئە خویندن ، سالیکیان ئەبو علی ئە چو بۆ حەج
 ئەوه نەدە لە بارە ی چاکی حەجە وه باسی کرد مینیش پریارم دا لە گەلی پرۆم بۆ حەج ،

وه له گه ئی جهماعه ئینکا له ته کيا چوین بوچه ج ، رۆژنکیان دهس نوژی نه گرت
 رویشو مه سینه که ی له یاد چو منیش زانیم مه سینه ی نه وه هه لم گرت تاگه یشتینه
 مه نزلکی تر دیم نه به وی دهس نوژی نگرت وه دهسته پاچه یه بومه سینه منیش
 مه سینه که م برده خزمه تی وه له بهرده میا دام نا له پاشان وتی خودا پاداشی چاکه ت
 بداته وه وه به وردی سه برینکی کردم وه گوئی باور نه که ی وه کو نه وه ی من جاریکیان
 تۆم دی ییت تۆکی ییت ؟ گوتم قوربان نام ناسیته وه ؟ من شوینی تۆکه ونوم وه له بهری
 تۆمال و مندالم به جی هیشتوه ئیسته ئه لیت جاریکیان تۆم دیوه ؟ .

مه به ست نه وه ته نه وه حاله تی (غهیبه) ، واته له هوش چون یان
 هوش له دهس دانه ، به لام حوزوره که ی نه وه ته له وکاته دا چونکه هوشی به لای
 خه لکه وه نه ماوه نه وه له حوزوری هه ق دایه ، نه مهش به هوی ذیکری خودا کردن و
 ناوی خوا بردنه وه دهست ته دات له راسته که یا نه وه به دل واله حوزوری خودا دا وه تا
 هه رپاده ییك زۆر تر له (خه لق) دوورییت ، له (خالیق) ، نزیکتر ته ییته وه ، تاته گاته
 راده ی به ته واوی له یاد بردنه وه ی خه لک و جهان وه نوقوم بون و داپوشران له حوزوری
 خودا ، جا که له حاله ته ده رچو نه وکاته وه کو ئیسته ی ئیسه کاره که ی پێچه وانه
 نه ییته وه واته حوزوره که ی نه ییته حوزوری ناوی خه لک ، جا نه م حاله ی «غهیبه ته» واته
 له هوش چونه ، یان خه لک له یاد چونه وه یه ، بری جار که م ده وامه وه جاری وایش
 هه به ، زۆر ده وام ته کات ، سا تا هه ر نه ندازه ییك خودا ویستی .

به ناوبانگه ، جاریکیان «ذا النون المصری» یه کیک ته نیری بۆلای بایه زید
 که حال و ته حوالی بایه زیدی بۆزانیت ته وکه سه که ته گاته نه وی وه هه والی بایه زید
 ته پرسیت وشوینی بایه زیدی پیشان ته ده ن ته روات بۆمالیان سه یر ته کات بایه زید
 دانیشتوه ، بایه زید ته لی ، کیت نه وی ؟ ته لی بایه زیدم نه وی ، بایه زید ته لی
 بایه زید کی یه ؟ بایه زید له کوئی یه منیش به شوینیا ته گه ریم ، پیاوه که گه راپه وه وتی
 بابه نه مه شیته ، کاتی گه راپه وه بۆلای ذا النون وه سه رگوزه شته که ی بۆگه راپه وه ، ذا
 النون دهستی کرده گریان گوئی بایزیدی برام له گه ئی هه موی نه وانه ی ترا که
 هوشو بیران لای خوینان نه و ته نها هوشیان لای خودایه ، له گه ئی نه وانه ی
 نه میش چوه .

له کتبی معجم مصطلحات الصوفیه دا ، سه باره ت به «سکر» وه «صحو»

ئه‌لئیت ، سوکور مه‌قامیکه له مه‌قامی خوشه‌ویستان فه‌نای به‌سه‌رانا‌ییت وه ده‌ستی (عیلم)، زانیاری ناگاته داوینی، ئه‌لی صه‌حو والای ژوروی سوکره‌وه ، وه‌له‌گه‌ له مه‌قامی «به‌سط» دا رێک‌ئه‌که‌وئیت ، صه‌حو مه‌قامیکه چاوه‌روانی کردنی ناوی وه‌پێوستی به‌وه‌نیه برۆیت به‌شوینیا وه له‌هه‌مو که‌موکورپێک پاک کراوه‌ته‌وه .

سه‌باره‌ت به‌(غهبه) ، ئه‌لئیت ، سی‌پله‌یه ، «غهبه» واته له‌هۆش چونی (مورید) به‌جۆرێک یادی نه‌لای مال‌ومناڵ‌وسه‌روسامانه‌وه ئه‌مینی وه‌نه‌ ترسی له‌هیچ‌کوسپ که‌ندیکه وه‌نه‌ بۆئاوات‌گه‌یشتن ده‌سته‌وداوینی‌هیچ‌شتی ئه‌ییت . پله‌ی دووه‌م له‌هۆش چونی (سالیك)ه ، ئه‌ویش دای زانیاری و هۆی کۆشش و روخسه‌تی پشوی له‌یاد ئه‌چینه‌وه .

پله‌ی سی‌هه‌م ، له‌هۆش چونی «عاریفه» ، واته گه‌وره‌پیاوانی پێ‌گه‌یشتی ته‌صه‌ووف ، ئه‌وانیش له‌چاوی ئه‌حوال و دین و پایه‌وپله‌ گوم‌ئه‌بن وه ئه‌که‌ونه ناوی بارومی (جمع)ه وه ، واته کۆبونه‌وه‌و نزیک‌کی له‌لوطی خوداوه .

له‌کتیی «معجم مصطلحات الصوفیه» دا ، ئه‌لئیت ، (مه‌حو) بریتی‌یه له‌لاچونی پێناسه‌کافی دابو ره‌وش ، به‌جۆرێک ئه‌که‌سه له‌وکاته‌دا هۆشی لانا‌مینی ، وه ره‌وش و ره‌فتاریکی وای لی‌سه‌رته‌دات که‌له‌ده‌ستی ئاوه‌زی ئه‌ودا نیه ، هه‌روه‌کو ئه‌وانه‌ی که‌مه‌ستی باده‌ن ، «مَحْوُ الْجَمْع» واته به‌جاریکا تیاچوون ، یان تیاچونی هه‌موشتی ، هه‌روه‌ها ، «اَلْمَحْوُ الْحَقِيقِي» ، واته تیاچونی راسته‌قینه‌، ئه‌وه‌خۆی تیاچون وه‌(فه‌نای زۆری‌یه ، له‌تاک‌ی دا) (فناء الکثرة فی الوحده) .

وه «البات» ، دزی (مه‌حو)ه ، ئه‌ویش بریتی‌یه له‌ئه‌نجام‌دانی (عباده‌ت) ، واته خواپه‌رستی . هه‌روه‌ها سه‌باره‌ت به‌ (صَحْو وه‌سوکر) ئه‌لی ، صه‌حو گه‌رانه‌وه‌ی ، عاریفه بۆسه‌ری هۆشیاری ، واته هۆشیاری‌بونه‌وه‌ی عاریفه پاش غه‌یبه‌ت وه‌پاش ئه‌وه‌ی که‌هه‌ستی له‌ده‌ست‌دابو، ئه‌لی پێچه‌وانه‌ی صه‌حو ئه‌ینه سوکر ، واته مه‌ستی ، ئه‌لی واتای صه‌حو وه‌سوکر ، «هۆشیاری‌ومه‌ستی» ، نزیکه له‌واتای «حوزور و غهبه» ، واته ئاماده‌بون و له‌سه‌رخۆچون ، یان ئاماده‌بون و ون‌بون ، فه‌رق له‌نیوانی حوزور و صه‌حو دا ئه‌وه‌نه‌ صه‌حو رو‌داوێکه دێت و ئه‌چیت به‌لام حوزور هه‌میشه‌نی‌یه‌و به‌رده‌وام ، وه صه‌حو سوکر به‌هێزتر و ته‌واوتر له‌حوزور و غهبه ، سه‌باره‌ت به‌غهبه‌ش هه‌رته‌م سه‌رچاوه‌یه ئه‌لئیت ، «غهبه» بریتی‌یه له‌وون‌بونی دل

له ههموی ئه وهی له خه لێ روو ئه دات ئه ویش به هوی ئه وه وهیه که ههستی ئه وه که سه سه رگه رمی ئه و حاله یه که بوی دهستی داوه : ئه لێ گوتراوه بریتی به له وهی که ههستی به لای نه فسه وه نامینی وه ناییینی ، چونکه به هوی ئه و ئه سراره وه که خودا بوی ده رخستوه نه فسی له بیر ئه چینه وه .

سه باره ت به (شهود) ئه لیت به پێچه وانه ی (غهیبه) وه ، واته وون بون و له هوش چونه وه ، لێره دا ئاگای له نه فس وه نیازه کانی نه فسه له غهیبه دا و تمان هوشی لای نیازه کانی نه فس ئامینی به لام له شهودا ئاگای لی یان ئه ییت. شیخ محی الدین عه ره بی ئه لێ ، «مه حو وه اثبات» به کیکن له شته دوانه کانی ته صه ووف ، وه کو (فه ناویه قا) کانی که مه حو واته کات له بنده ئاگای له نه فسی خوی نه ییت له و کاته دا وا له گه رمه ی حوزوری خودا دا ، واته لێره وون ئه ییت و له وی دائمه زریت .

له پاشان باسی دوو ووشه ی تر ئه کات «السَّحْقُ وَالْحَقُّ» ، ئه لێ ، له سه حق دا به بنده ههستی ئه وه ئه کات که لاشه ی خوی تیاچوه و وردبوه و به ته تۆزو شوینه مای نه ماوه ، ئه مه ش به هوی زالی بونی ده سه لاتی «ته جल्ली» نوری خودا وه یه ، واته ده رکه و تن و زالی بون و زۆر سه ندنی نوری خودا به سه ری وجودی به بنده دا .

ئه لێ ، «مه حق» ، له سه حقیش بالآتره ئه ویش بریتی به له فه نا ، واته تیاچونی به کجاره کی به بنده به چه شنی ههستی بونی خوی ناکات ، وه ته نها ههست به وجودی خالقی ئه کات ، وه ههروه ها له ههموی که ونیشا جگه له قودره تی خودا ههستی هیچ ناکات وه هه رچی شتیکی ش ئه کریت بوی رونه که به هوی هیز و توانایی خودا وه یه وه به نوینه رایه تی له لاینی ئه وه وه یه که ئه کریت .

«شعوق»

به لای بری له گه زه پیاوانی ئه م پرێگه وه ، وایه ، که حالی شعوق حالیکه به شوینی مه حبه به ت دا ده ست ئه دات .

معجم مصطلحات الصوفية ئه لیت ، شعوق بریتی به له بلیسه سه ندنی دل له کانی ناو بردنی خوشه وینست دا .

وه ماوه له نیوانی شهوق وه ئیشتیاق دا نه وه ته، شهوق پاش دیدار
وه چاوی که وتن داته مرکبیت وه نامینی، به لام ئیشتیاق پاش نه وه ش هه ره برده وامه.

مه به ست له شهوقه، واته «تاسه کردن»، وه تاره زوی دیدار، بریتی به له شهوق
ریوارانی ریگهی ته صه ووف، که نه ویش حالیکه تاییه ته و جیهانیکه هیه
بوخوی،... ییگومان له باسی هه موی ته م حال و مه قامانه دا نه و چۆنیه ته ی که به سه ری
ریوارادیت هه رگیز به ته واولی وه به یی که موکوری باس نا کریت، چونکه هه م
وشه ییک نیه بو باسی، هه م مه جورنن باسی بکن، له گه له نه وه شا هه ر کامه و
شینکی وتوه، وه رازیکه درکانه وه جائه وه تا شیخ عومه ری سه هره وه ردی باوه ری
خوی و هی گه وره پیاوانی تر پیشان نه دات، پری له وگه وره پیاوانه ئه لێن، شهوق
هی غایبه خودا مادام هه میشه حازره، به تاییه ت بوئه وان که حازری به که به چاوی
دهرون هه ست نه کهن، ئیتر شهوق کوا ئه مینی، به لکو شهوق هی بهر له حالی
موشا هه ده یه، جاله م روانگه وه سه هره وه ردی ئه لیت شهوق به کیکه له حاله کانی
مهحه بیه ت، وه (موحیب) واته، که سی که که سیکه خوش بویت، هه میشه هه ر
(موشتا فقه) واته تاره زومه نده و تاسه ی ناشکی ت، نه و که سه ی که خوی خوش بویت
له هه مو موشتا قیک موشتا ق تره چونکه «ئهمری خودا، واته حالاتی نه یی (غه یی)
له جیهانی غه بیه ماد دیدا بی پایانه «أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ» ئایه (۵۴) (اعراف)، به م جو ره
ریوار هه ر که گه یشته حالیکه تازه، واته، حالیکه تازه دهستی دا بوی، نه و سا که
ئه زانی که حالی له و حالی خویه باشترو بهر زتر هیه، جا ئیشتیاق سه ره له نوی
ده ست نه داته وه بو ئه و مه له نده تازه یه وه به م چه شنه حالی شهوق له ناوی جه غزی
مهحه بیه ت دا هه ر دهوامی ئه ییت،

دوباره ئه لیت، نه مه حالی دهسته ییکه له خوش ویستان، که له مه قامی شهوق دا
جیگایان پی دراوه، شهوقیش بو مهحه بیه ت وه کو زوهد وایه بو ته و به، واته نه گه ر
ته و به دامه زرا زوهد ده رته که وی ئه گه ریش مهحه بیه ت دامه زرا شهوق په یداته ییت.

له «ابن العطاء» یان پرسى وه شهوق چى یه؟

ئه لى سوتانى ناوسکه و کلپه گرتنى دل و دپارچه پارچه بونی چه رگ له ترسی دورى،
ئه ویش له پاش نزیکى و دیدار.

ههروهه پرسیویانه ئایا (شەوق) بهرزتره یان (مه‌حه‌به‌ت) ئەلێن شەوق، چونکه شەوق له مه‌حه‌به‌ت پەیدا نه‌ییت وه‌ئەوه‌ی مه‌حه‌به‌تی نه‌ییت شەوق ناییت، که‌واته مه‌حه‌به‌ت لاسکی داره‌و شەوق لقه‌کانیه‌تی.

له‌کتیپی «منازلُ السَّائِرین» دا سێ پله‌ دانه‌ییت بۆ شەوق، یه‌کیکی شەوق خودا په‌رستانه‌ بۆ به‌هشت، بۆ ئەوه‌ی له‌ده‌ستی ترسی ئاگر رزگارین، وه‌ ئەوه‌ی خه‌م دای گرتوه‌ له‌خه‌م ده‌رچی، وه‌ ئەوه‌ی ئاواتی به‌هشت بوه‌ به‌ئاواتی بگات.

پله‌ی دووه‌م، شەوق گه‌یشتنه‌ به‌خودا.

وه‌ پله‌ی سێهه‌م، ئاگرێکه‌، مه‌حه‌به‌ت خه‌ستویه‌ته‌ ده‌رونه‌وه‌، ژبانی له‌مرووف شیواندوه‌ وخوشتی له‌ده‌ست سه‌ندوه‌ وه‌ هه‌یج ده‌رمانی چاره‌ی ناکات جگه‌ دیداری خودا. «بینگومان به‌چاوی به‌صیره‌ت» خاوه‌نی «اللَّمْع» پاش باس کردنی شەوق هه‌ربه‌شیوه‌ییک وه‌کو ئەواتی تر، له‌پاشان ئەلی «وَالشَّوْقُ يَقْتَضِي الْاُنْسَ» واته‌ شەوق پێویستی به‌ئونس نه‌ییت، واته‌ حالی ئونس به‌شوینی شەوق دا دیت.

قوشه‌یری له‌سه‌ره‌تای باسی شەوق دا ده‌سنیشان بۆ ئەم ئایه‌ته‌ئەکات که‌ئه‌فه‌رمی «مَنْ كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنْ أَجَلَ اللَّهُ لَكَ» مه‌به‌ست لێره‌دا ئەوه‌ته‌ ئەوانه‌ی موشتاق ئەوه‌ن بگه‌ن به‌خودا، رۆژێک ئەلی ئەجه‌لیان بگات، واته‌ ئەلی پێیان ناخوشت ئەلی که‌ئه‌مرن، به‌ئکو چونکه‌ بۆعاله‌می ئه‌رواح‌ه‌رۆن، وه‌ له‌خوا نزیکتر ئەبنه‌وه‌ ئەلی هه‌راسیان له‌مردن نه‌ییت.

«یحیی بن معاذ» (٢٥٨ هـ ٨٧٢م) ئەلیت نیشانه‌ی شەوق بریتی یه‌ له‌برینه‌وه‌ی ئەندامی له‌ش له‌ (شه‌هوات)، واته‌ قه‌ده‌غه‌کردنی ئاره‌زوی جه‌یوانی له‌ له‌ش، چونکه‌ شەوق گه‌یشتن به‌خودا له‌کوی وه‌ ئاره‌زوی جه‌یوانی له‌کوی، هه‌روه‌ها قوشه‌یری ئەلیت له‌ «سری» م بیست، ئەبوت شەوق پایه‌ییکی به‌رزی خودا ناسانه‌،..

أُنس:

ئونس، يەككى ترە لەحالەکانی تەصەووف، ئونس ئەبیتە ھۆگرێ بەشتیکەو، وە
 دڵکراڤەو بەوشتە، بێگومان لێرەدا مەبەست ئەوەنە کە دڵی رێبۆاری رێنگە
 تەصەووف ھۆگر ئەبیتە بەخۆشەوێستی خوداوە، وە جگە خۆای گەورە دڵی
 بەھیج شتێ ناکرێتەو، مەووف لەم حالەدا لەخەلک بێزارە وە ھەتا بۆی دەست بەدات
 دوورێ ئەگرێت لەخەلک، وە خواخواپەتی کەس نزیکی لێوەنەکات، تەنانەت
 ئەگەریش واھاتە پێشەو چوێ ناوی خەلک، یان خەلک ھاتن بۆلای ئەو، بەلاشە لای
 ئەوانەو بەدڵ لای خودایە، ئەم رێبۆارە لەم حالەتی ئونسەدا، ئەوەندە دڵخۆشە
 بەونزیکێ و ھۆگرێ خۆی، ئەگەر بەریتە بەری بەردیش، زویر ناییت، وە ھەر
 دڵخۆش و خۆشحالە، وە نایەوێ کەس ئەم خۆشی یە لێ تێک بەدات وە ئەو بازارە
 لێ بشلەژنێ.

لەم حالەدا، رێبۆار ناو بردنی خۆی لە ھەموشتی پێ خۆشترە، واتە، «ذیکر» وە
 ئەم ئونسە لای پێی لە خواپێ داوان، ئەگاتە رادە ی کەشف وە شۆھود، واتە
 دەرکەوتنی نوری خودا بۆ دیدە ی دڵ، واتە «بەصیرەت»، وە ئەم پایە ی دوا ی بەھیج
 زمانیک باس ناکرێت، وە لەھیج گرفتاریکا ناگۆنچیت، وە ھەر ئەم نەبونی ووشەو گوفتارو
 واژە ی بۆ باسی حالاتی تەصەووفە، ئەبیتە ھۆی ئەوە ی زۆر مەبەستی تەصەووف، ھەروا
 لەدڵی خواوەنیا ماوە تەو، ئەمبیتەو، چونکە ھەم وشە یێک نیە بۆ باس کردنی، وە لەناو و تارا
 ناگۆنچێ، وە ھەم، ھەرکامە ی بۆخۆی جیھانیکی بۆدەر ئەکەوێ لەھی ئەوی تر ناچیت،
 وە کوئەوێ ھەزاران کەس لەلای یەک کەسەو دەعوەت کرێن، بەلام بۆ ھەرکامە ی خانو
 بەرە یێک تەرخان کرانی، وە بۆ ھەرکامە ی خۆراکیکی تایبەت برائیت، بەدڵی ھەمو
 دەعوەت کران وە خواوەن مالی ھەمویان یەک کەسە، بەلام جی و شوێن و خواردن و میوانداری
 ھەرکامە ی ھی تەنھاخۆیەتی، جا ئی گومان ھەرکامە ی باسی ئەوە ی خۆی ئەکات، وە ناگای
 لەوی تر نیە، جا بە داخەو، زمان و ووشەو واژە یێک نیە بۆ باس کردن و گێڕانەو
 ئەوسەرگوزەشتانە، وە ھەمو ی مەعنەو ی یە، وە بە چاوی دەرون ھەست ئەکێت، وە
 ھەر ئەوەندە مان بۆدەر ئەکەوێت کە باسیان کردو.

دەرکهوتنی ههره پێشک له ئه سراری مه عه نۆی، که خوا بیهوی بۆ ئه وه بنده ی خۆیه
ئاشکرای کات.

له ناوی صوفی و ده رویشی کوردا، به م چۆنیته ته ئه لێن حال لێ هاتن، یان جه ذبه
لێ هاتن.

هه رچه ن له وانا عه ره بیه که دا جه ذبه و حال و اتای ته گوریت.
شیخ عومه ری سه هره وه ردنی له «عوارف المعارف» دا سه باره ت به «وه جد»
«ته و اجود» وه «وجود» باس ته کات.

سه باره ت به وه جد ههروه کو «تاج الاسلام» باس ته کات ته لێ حاله تیکه ته پێته
هۆی خوشی ی یان ناخوشی ی که حالێ ته و صوفی یه له حاله تی سوروشتی ی دهر ته کات
وه ته بگوری.

به لام «ته و اجود» ته وه ته ته و که سه خۆی بیه ویت، له رینگه ی بیر کردنه وه، یان
ذیکر کردن حالێ وه جد بوخۆی بیر ته ده ست، به لام وجود بریتی به له
ته شه نه کردن و په ره سه ندنی ته و خوشی وه جد یه، به چه شیک ته وه بنده ده وام کات و
په ره بستی تائه گاته بوشایی «فه ضای، و یجدان، وه جد له وانه یه بروات به لام وجود
وه کوکیو هه رپایه داره. لێره دا باس له «غله به» ته کات وه ته لیت «وه جد» حاله تیکه
زوو گوزه ر، به لام «غله به» بریتی یه له وه جدیک یان له حالیک، که ههروه کو ته ورمی
کاره با به شویی یه کا دیت وه هه ر به رده وام ته لێ، پاشان ته لیت «وه جد» چوار پله ی
هه یه، ذهول، جیره ت، سوکر، صحو، ته لێ ته م حاله تانه وه کو ته وه ته که سی
ناوی ده ریای بیستی ت له پاشان بروات لێ نزیك بیه وه پاشان برواته ناوی پاشان
شه پو لی ئاو بیات و شوینه مای نه مینی. له پاشان ته لێ ته وه ی شوینه مای ته و حاله ی
به سه ره وه ماییت، شوینه مای ته و مهستی یه ی به سه ره وه ماوه ته وه ش به ته واوی
هاتیته وه سه ری خۆی ته وه له و مهستی یه ش ده رچه، وه هوشیار بوته وه، مهستی
هی خاوه ن دلانه و هوشیاری هی ته وانه ته شتیان به چاودیه و خودا و بیستویه
له ئه سراری «غیب» بری شتیان بۆ ده رخت.

ههروه کو وتمان وه جد بریتی یه له حالیک که دیت به سه ری رپیوارانی رپره وی
ته صه ووف دا، ته نانه ت بری جار به سه ری هه رکه سیک تریشا که به هۆی خویندنی
قورئانه وه یان ده نگیکێ کاری گه ره به «تایره»، ته و که سه هاوار ته کات یان ته گری ت یان

جاری و اش ههیه قاقا پی ئەکەنێ، ئەمە «وەجدە»، واتە دل ھاتنە جۆش، وەھەر
سەبارەت بەم چۆنیەتەیه خوای گەورە ئەفەرمی «إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ
قُلُوبُهُمْ» «انفال» ٢١. پەنجەرە کێشمانە بۆلای ئەم مەبەستە کە بری کەس بەخویندنی
قورئان دلی گەرم ئەبێت یان ئەگریت، یان ھاواری لی بەرز ئەبێتەو، ئەو خوی
وەجدە، جا بری کەس لەگەورە پیاوانی ئەصەووف لایان وایە رێبوار ھەتا خوی
بگریت وەھاوارو گریان ئەکات بەھەری زیاتری دەست ئەکەوێت، برێکیان لایان
واتە ئەم باوەرە دروستە، بەلام بری بەرەکەت ھەیه بەحالی جوئان مونا سب ترە، وە
ھەرکامە ی دەلیلکی بۆھانیو.

بەھەر حال زۆر بەیان لەسەر ئەوەن ئەگەر کەسی خوی بۆ بگریت خوگرتن باشترە.
لەپێشا باسی «ذھول» مان کرد، ذوھول، واتە شت لەبیر بردنەو یان
لەھوشی خوچون، «حیرەت» سەرسام مان «سوکر» سەرخۆش بون «صەحو»
ھاتنەو سەرخۆ.

لەپاشان ئەبی ئەوێش بزاین حالەتی «وەجدە» یان بەکوردی خۆمان،
حال لی ھاتن، وەھاوار کردن و ئەوجۆرە شتانە ھی تازە کارو پی ئەگە یشتوانە، واتە ھی
ئەوانە یە وان لە «تەلوین» دا، وە ئەوێ چو مەقامی «تەمکین» تیر ئەمجۆرە شتانە ی
ناییت وە مەقامی بالائەرە لەوانە.

بەلام بەشیوەییکی تیکرانی ئەم حال گۆرانی لەزەمانی پێغەمبەر
درودی خوای لەسەر، ھەربو وە خوا ستایشی لی کردو وە بەپێچەوانەو ناپەرەزانی
پیشان داو سەبارەت بە دل ڕەقان وە بەو کەسانە ی کە بەھێج دلیان گەرم ناییت،
حال گۆران یان وەجد، وە حال لی ھاتن وە گریانی ئەصحاب زۆرتری بەھوی خویندنی
قورئانەو ڕوی داو ھەروەکو لەم ئایە تانە دا دەر ئەکەوی.

«إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ» «انفال» ٢١. ھەروەھالە سورە ی «زمر»
ئایەتی «٢٣» دائە فەرمی، «اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَابِهًا مَّثَانِي تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ
يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ» یان «إِذَا تُلِّيَ عَلَيْهِمْ آيَاتُ الرَّحْمَنِ خَرَوْا
سُجَّدًا وَنُكِيًا» «مریم» ٥٨. «وَإِذَا سَمِعُوا مَا نَزَّلَ إِلَى الرَّسُولِ تَرَىٰ أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ مِمَّا
عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ» مائە «٨٣».

«وَيَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ يَسْكُونُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا» «إسراء» ١٠٩.

لەم چەن ئایەتەدا زۆرباش دەرتەکهوی خوا باسی ئەوانە ئەکات «وَجَلَّتْ قُلُوبُهُمْ»، دلیان ترسی لی نیشت یان، «تَقَشَّعَتْ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ» لەپاشان ئەفەرمی «خَرُّوا سُجَّدًا وَبُكْيًا». پیستی بە دەنیان دیتەوه بەکو ئەترسن و پاشان پیستیان خاوە ئەیتەوه، لەپاشان کورنوش ئەبەن و ئەگرین. یان ئەفەرمی، «تَرَى أَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ» چاویان پر ئەبی لەفرمیسک.

یان «وَيَخْرُونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا» کورنوش ئەبەن و ئەگرین و هەتادیت زیاتر لەخواوە ترسن ئەمانە هەموی پیشان دەری ئەو حالەن کە بەندە ی خواوۆست وە لەخواترس چ بەر لە ئیسلام وە چ لەزەمانی پیغەمبەردا ترسی خوا لە دلیانابو، وە بەبۆنە ی ناوی خوا بردن یان قورئان خویندەوه دلیان هاتووە جۆش و گریاون، وە رەوالەتیان تیک چو، لە ئایەتی تری قورئاندا باسی ئەوانەش کراوە کە دل ڕەقن وە بە پیچەوانە ی ئەمانی ترەوه، چونکە دلیان زەنگ گرتوێتی نە بەخویندنی قورئان وە نە بە هیچ شتیکی لەوجۆرە دلیان گەرم ناییت وە خۆی گەورە بیزارنی خۆی دەربارە یان پیشان ئەدات.

خۆی گەورە لەسورە ی «البقرة» ئایەتی «٧٤» دا، سەبارەت بە بەنی ئیسرا ئیلیە کان بوئەو هەموە بیان کرد کە ئەیان گرت لەحەزەرەتی موسی، ئەفەرمی. «ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُم مِّنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ لَمَا يَتَجَرَّدُ مِنْهُ النَّهَارُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَّا يَشَقُّ فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِنَّ مِنْهَا لَمَّا يَلْبُطُ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ، وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ».

ئەفەرمی ئەنانهت موعجزە ی زیندو بوئەوه ی مانگا کە تان دی ئەویش پاش پارچە پارچە کردن و شەقوێتی کردنی، کەچی پاش ئەویش هەردل ڕەقن وە دلی ئیو هەبەردیش ڕەق ترە چونکە بەردی واهەیه شەق ئەبات و کانی ئاوی لی دەردیت وە شاخی وایش هەیه لەترسی خوادا پراش پراش ئەیت، واتە دلی ئیو هەموی ئەوانە ڕەق ترە، کەواتە دل ڕەقی بە لای خواوە کارێکی ناپەسەندە.

یان کە ئەفەرمی «أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ؟ ...» لەپاشان هەرتەم ئایەتە ئەفەرمی «وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ» «حەدید» «١٦» خۆی گەورە سەبارەت بە ئەصحابی پیغەمبەر کە لەسەرەتاوە هەروەکو جارانیان گالتمو پیکە نییان ئەکردو بەتەواوی گرەویدە ی ڕەوشی ئیسلام نەبوون ئەفەرمی ئایا ئیترکاتی ئەوە نەهاتو دلیان بەرانبەر بەقورئان

خویندن و ناوی خوابردن سام و ترسی لی نیشیت وەمل کە چ کات ؟ وەووە کو، پەپرەوانی
پێغەمبەرەکانی لەو پێشیان لی نەیت، کە بەبۆنە ی دورکەوتنەووە ی زەمانی
پێغەمبەرەکان دلیان تاریک و ڕەش بوەتەووە وەزۆریان لە ڕی دەرچون و کردەووە
ناشیرین ؟

یان لەسورە ی «زمر» ئایە ی «۲۲» دا، ئەفەرمی، «فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ مِنْ ذِكْرِ
الله»، عەذابی جەهەننەم هێ ئەوانەتە کە دلیان ڕەش بوەتەووە لە وەرگرتن و
پەسەندکردنی قورئان. یان لە ناوی خوابردن وە خواپەرەستی، لێرە دا مەبەست ئەووەتە
ئەو حالی وەجد و گریان و موچرکە بەلەشاهاتنە، لەکاتی قورئان خویندن و یادی
خواکردنا، لەخواپەرستان زووی داووە و رووتەدات کە ڕیوارانی ڕی تەسەوفیش لەو
خواپەرستە راستەقینانەن وەتیک نەچون و کارتێ نەکردنی قورئان یان ناوی خوابردن،
وەنەبی شتیکی باشییت وەزۆرجار لە «قەسوەت» واتە تاریکی و زەنگدارنی دڵەووە
سەرچاوە ئەگریت.

جَلال و جَہال :

جەلال و جەمال دوو ووشەن زۆرجار پێکەووە دین وە لە کتیی صوفیەکاندا
ئەکە و نەبەرچاو.

لەروانگە ی زمانی عەرەبیەووە جەلال، بۆ دەسەلات و عەظمەت و ڕیزگرتنە «رَجُلٌ
جَلِيلٌ»، پیاوێکی ماقول وەخواوەن ڕیزە.

جەمال، واتە جوانی، «جەمیل» جوان.

بەلام جەمال و جەلالیک کە لێرە دا مەبەستی ئیمەن دوو صیفەت لە صیفەتەکانی
خوای گەورەن هەر وەها دوو رووداو بەسەر هاتن کە بەسەری ڕیوارانی ڕی زەوی
تەسەووف دا دیت، خوای گەورە ئەفەرمی «كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ
وَالْإِكْرَامِ» «الرحمن» «۲۶» وە «۲۷» یان ئەفەرمی «تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ»

«الرحمن ٧٨» رېپوارانی ریږه وی ته صه ووف له کانی «سلوک» دا واته به جی هینانی نمریتی ته صه ووف دا، پرېجار به رخوردار نه بن له صیفه تی جه لالی خوی گه ووره، وه پرېجار له جه مالی نهو، نه گهر خوی گه ووره پیناسی جه لالی خوی له دلی نهو به نده به دا ده رخست، حالی نهو به نده به نه بیته حالیکي دپهشت واته سه رسام مان و ترس لی نیشن، وه نه گهر پیناسی جه مالی له دهرونی نهو که سه دا ده رخست حالی نه بیته حالیکي ټاره زوو تینویه تی، رېپواری ریگهی هه ق نه گهر خودا له جه لالی خوی به هره مهندي کرد نهو فه نا نه بیته، واته نهو تیه وه وه خوی له یاد نه چیت وه نه گهر له جه مالی خوی به هره مهندي کرد وا زیندوی نه کاته وه. بی گومان نه مردن و زیندو بونه وه به حاله تیکي معنه وی به، وه به ترازوی ماده کیشانه ناکریت وه نه حوالیکن نهو که سانه چونه ته که ی نه زانن که به سه ریا نا دیت. که واته که شنی جه لال نه بیته هوی «مه خو» که جوړه له هوشی خو چون وئی حالیکي معنه وی به وه هه ووه ها نه بیته هوی «غهیبه» که نهویش هه ر له و به ته یه که له به شی مه خو، وه غهیبه دا باسان کردوه، به لام که شنی جه مال، نه بیته هوی به هوشا هاتنه وه و نریکی له خوی گه ووره، واته قورب، نه لی «العارفون بالله اذا کشفهم بجلاله غابوا واما المحبون اذا کشفهم بجلاله طابوا»، له پاشان نه لی فن غاب فهو مهم، ومن طاب فهو متيم، واته غائب نهو ته له خوشه و یستیدا دلی له ده ست نه دا وه شهیدی دهستی عیشق نه بیته، متیم زه لیلی دهستی عیشقه.

شیخ محي الدين بن العربي نه لی، جه لال پیناسی «جه بهروت» ی خودایه که پیناسی «قهه» واته زالی و سه رکه وتی خودایه، به لام جه مال له پیناسه کانی به زه بی و لوطنی خودایه «الفاظ الصوفية».

له کتبی «معجم مصطلحات الصوفية» دانه لی: جه لال پیناسی «قهه»، له پاشان نه لی جه لال بریتی به له پیناسی، «عهزه مهت، کیریا، مهجد، سه نا» ی خودا، عهزه مهت پیچه وانه ی به چوکی به، وه کیریا گه ووره تربون له هه موگه ووره یکه، که بی به پیناس بۆ که سینک وه له که بیر وه نه که به ووه هاتوه، وه کیریا پیناسیکه که هه رشایسته ی خودایه وه شایسته ی به نده نیه، چونکه خودا هه تاهه تایه هه رخاوه نی عهزه مهت و کیریا به، مهجد و سه نایش هه ر وانا یان نریکه له عهزه مهت و کیریا وه مهجد ناوی خودایه واته خاوهن مهجد، که سینکه شیاوی ستایش لی کردنه و به گه ووره ناسراوه و هوی شانازی به.

سەنایش بۆ بەرزنی هەورو بەخشەندەیی هەور ئەوتری کە ئەبارینی بەسەری زەویدا، هەم بەرزەو هەم بەخشەندە، وە ئەم سەنایە لەگەڵی سەنای سی «نوقطە»، سی خال دا لێک جوین.

لەپاشان ئەلی هەمو جەمالیکی خودا کە تەوژمی دەرکەوتنە کە ی لە دەرونی ئەو پێوارەدا ڕووئەکاتە کە می و نەمان ئەبێتە جەلال، هەروەها، هەمو جەلالیکی لەسەرەتای دەرکەوتنیا جەمالە، جا هەر بەم بۆنەوێە ئەلین، هەمو جەمالی جەلالیکی هەبەو هەمو جەلالی جەمالیکی هەبە.

بەلام «جەمالی موطلق وە جەلالی موطلق» جگە لەخودادا نەبێت لەبەندەدا نابیرت، وە پێناسی تایبەتی خودان، وە تەنھالە ناوەکان و پێناسەکانی خودا ئەدرەوشینەو. بۆنمۆنە، ناوی «الله»، هەم پێناسی جەمالی تایبەو هەم پێناسی جەلال. سەرچاوەی ناویراو، سەبارەت بەووشە ی جەمال ئەلێت، جەمال دوو واتای هەبە، یەکیکیان ئەوەتە کە هەمو مان ئەبزانن وە بریتی بە لەجوانی ئەوی تریشیان، ئەو جوانیەتە کە پێناسیکی «ئەزەلی» وە هەرگیزاوەرگیزی خودایە، ئەلی بەلای جورجانی یەو، جەمال پێناسی «رەضا و لطف» ی خودایە، وە بەلای کاشانی یەو، جەمال پێناسی «لطف و رحمت» ی خودایە، لەپاشان لەزمانی «ابن الدبّاغ» هەو، باسیکی دوورو درێژی جەمال ئەکات کە پەيوەندی بەم باسی ئێمەو هەبە.

لەدوای باسە کە دا ئەلی، بەلای مرقی «کامیلەو»، جەمالی خودا بریتی بە لەپێناسە بەرزەکانی، وە ناوە جوانەکانی بەچەشنیکی گشتی، ئەگەر بەچەشنیکی تایبەت تر بلین، ئەلین، پێناسی رەحمەت، عیلم، لطف، وە ئەوانە ی لەم جورەن، هەمویان پێناسی جەمالن، بەلام پێناسە هەن کە هەردو حالە کە ی تایبە واته هەم پێناسی جەمالی تایبە و هەم پێناسی جەلال، وە کو ناوی (رَبّ)، کە لەروانگە ی پەروەردە کردنی بەندەکانەو جەمالی تایبە، وە لەروانگە ی خاوەن بون و هیزوتوانانی ئەو خاوەنەتەو جەلالی تایبە، یان ناوی الله.

هەروەها شیخ محی الدین عەرەبی سەبارەت بەم دوپێناسە ی خۆی گەرە ئەلێت «هەبەت و ئونس» کە دوو حال ی رێبۆاری رێزەوی تەسەوووفن لەپێناسەکانی جەلال و جەمالەو سەرچاوە ئەگرن، ئەلی هەبەت بەهۆی موشاھەدە ی جەلالەوێە لەدلا وە ئەکری بەهۆی جەمالیکیشەو بێت کە لەناوەروکا جەمالیکە کە لەجەلالەو هاتو

به لām ئونس، به هۆی «موشاهه دهی»، واته چاوپیی کهوتنی جه مالی خوداوه، دهست ته دات، سه بارهت به حالی جه مال وجه لال، له کتبی «قودسیه» که بریتی به له فهرموده کانی شاهی نه قشبه ند، وه خواجه محمد پارسا (۷۴۹-۸۲۲) لک نویسیوه تی باسی ئهم دویناسه کراوه، بازانین، شاهی نه قشبه ند چی ته فرمی.

ئه لی، ئه گهر ریواری «تهریقه ت» به ههر دویناسی جه مال وجه لال په روه رده کریت جه لالی ئه وه جه مال ته بیست و جه مالی شی جه لال ته بیست، کاتی که «خهوف» دای ته گریت واله رجادا کاتی کیش که ره جا زۆر نه سیست، ئه که وینه «خهوف»، وه ههر له وکاته دا که ئه وه بدهیه ته بیته «مهظه هری صیفانی جه لال»، واته پیشان ده رو ده رخه ری پیناسی جه لال، ئه وکاته ته کری «ئهو ججه وه» بگریت له پیناسی جه مالی ئه وه، «باسی ئهو ججه وه خهوف وه ره جا، له کانی خویا کراوه».

ئه لی کارناسانی ئهم پرشته فهرمو یانه، ههر دویناسه کانی جه لال و جه مالی ریواری کاتی په روه رده ته کرین که ئه ور ریواره گه یشتیته «حه قیقه تی مه حه بیته ذاتی» وه به کی له نیشانه کانی گه یشتن به پایه ی حه قیقه تی مه حه بیته ذاتی ریواری، ئه وه ته، که ههر چی پیناسه کانی تری خوشه ویسته، وه کویه کین به لایه وه، واته پیناسی «مُعَزَّ وَ مُذَلَّ» «ضار و نافع»، هه موی به لایه به کی بیست، واته خویا گه وره ههر چی لی بکات به لایه وه به کسان بیست، جائه وه ته، حه قیقه تی مه حه بیته ذاتی، واته، مه حه بیته ذاتی خودا وای لی کردوه ههر چی لای ئه وه وه بیست، ئه و سالی که «ریواره»، پنی خوشه. ئه فرمی شوینه واری ئهم مه قامه ش ئه وه ته مروف وای لی دیت ههر چی بویت خودا بۆی ته کات، چونکه ئهم بوته (ره بیانی)، واته پیناسه کانی بونه ته شه بییه پیناسی هه ق، هه قیش ئه فرمی «كُنْ رَبًّا ذِيًا تَقُلْ لِلشَّيْ كُنْ فَيَكُونُ»، ئه گهر له پیناسه حه یوانی به کانی ئینسان خوت دامالی وه ته نها پیناسه خودانی به کانت مایه وه نۆش ههر چیت بوی خوابوت ته کا، به لām گرنگ ئه وه ته به نده کان که گه یشته ئه وه مه قامه ئیتر جگه ویستی خودا و ره زای خودا هیچیان ناویت، چونکه به ناو ئینسانن ئه گینا مه لانه کن، وه جگه په رستشی خودا نه هیچیان ئه ویت و نه هیچ ئه توانی له دلی ئه واندای جی خوی بکاته وه، دلی ئه وان جگه نووری خودا هچی تیا نه، ئهم شیعه قامک کیشانه بۆته وه مه قامه، «ئه ولیارا هه ست قودره ت ئه زبلا» تیری جوسته بازگهردانه زوراه» واته ئه ولیا له لای خوداوه ئه وه یزه یان دراوه تی تیری ته قیو، وه له که وان ده رجو له پرنگه دا بگریته وه.

له جینگانیکی تری کتیی «قودسیه» دا به هاتوددین نه قشبه ند، له باسی (ویلات) دا نه فرمی: ئەلێن پێگه یشتوان وه «کامیلان»: دووبه شن، به شیکیان پێناسی جه لالی خودا دای پۆشیون، واته له پێناسی جه لال به هره مه ندن، ئەمانه یان پهروه رده کردنی رێبوارانیا پی نه سپیراوه، به لکو پاشی ئه وهی خویان نه گه نه پلهی که مال ئیتر سه رگه رم نابن به پی گه یاندنی که سه وه نوقی ده ریای «جهمع» واته کوپونه وهی لای خودا نه بن، وه ئه پۆنه دهرونی فه ناوه، وه ئەوانه نیشته جی و مه نزل گرتوانی ده ریای حیره ت و خپوه تی غیره ت نه بن، ئەوانه «هوشیکیان» به لای خویانه وه نه، جا که سی له حیره ت داییت وه هوشی به لای خپوه وه نه بیت و نه په رژته وه سه ری خوی، که ی نه توانی پروات به لای پی گه یاندن و پهروه رده کردنی خه لکه وه، ئەمانه له مه شره بی «نبوه ت» دا به شیان نه، واته مه شره بی خه لک پی گه یاندن.

وه به شی دووه هم: له پی گه یشتوان وه «کامیلان»، ئەوانه ن، ته نانه ت نه گه ر بیت و دلشیا ن بیریت سه ره له نوی توانی (جهمالی ته زه لی)، دلای نه گپرتیه وه بۆیان، وه له ده ریای فه نا رزگاریان نه کات، وخه لاتی فرمان ره وایی و کار به ده ستی یان بۆ نه گپرتیه وه، وه کارێک نه کات که ده ستوریان له ولات دا په په ره وایی لێوه بکریت.

وه فه ضل و چاودیری ته زه لی، پاش ئه وهی له سه ره چاوه ی کوپونه وه ده ریای ته وحیدا نوقوم بوبون نه یان گپرتیه وه بۆ که ناری ته و ده ریایه وه بۆ سه ری وشکی ی به قا، بۆ نه وهی بینه مورشید وه پیره وه خه لک بانگ که ن بۆ سه ری پێزاری رزگاری وه بۆ شارێگه ی پێش که وتن و سه ره که وتنی مه عنه وی.

به م ده سه ته یه ئەلێن «کامیلی موکه مبل»، واته، هم خوی پی گه یشتوه وه هم نه توانی خه لکیش پی گه یینی، ئەم گه وه ره پیاوانه به په په ره وی کردن له ری ره وی پیغه مه ری گه وه درودی خودای له سه ر، گه یشتونه پله ی پی گه یشتوی، وه له پاشان پی یان نه سپیری ت که ته وانیش به په په ره وی له په یام به ری گه وه ره بانگی خه لک بکه ن بۆ ئەم پێگه ی خوش به ختی به، «قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعِيَ» (یوسف) (١٠٨).

«وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا لِّمَنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ» فصلت (٣٣).

وهه وه ها «وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ اِثْمًا يَّهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يوقنون» (سجده) (٢٤)،

ئەم ئایەتە پێشاندەری ڕەوش و پێ سپێراوی ئەم کە لەمەردانە یە. لە پاشان ئەلیم، ئەو گەورە پیاوانە ی کە وان لە ژێری تیشکی جەمال دا، تاوان لە و حالدا هەمیشە دل فراوان و بەخشنەو میهرە بانن، تەنانت ئەگەر ئازار یشیان بدەن ناوچاونا یێرنەو یەك، وە بە هیچ توندوتیژینك زویر نابن.

بەلام ئەوانە ی کە تیشکی جەلال ئەیان گریتهو بەلدار بە ئی ئارەزو یان بڕوا بە لایان دا بالی ئەشکێن، وە ئەوانە ی کە ئەتوان ئەو هەستە بکەن هەمیشە خۆیان لائە دەن لەوانە ی لە و حالدا، بەلام بە داخەو بۆ ئیمە نانا سرتن، وە خۆزگە بەو ی خودا لەو بە هەر بەرزانه بە خورداری کردو.

کمال - کامیل - مکمل

کەمال، ناویکە سەرچاوەو کانگە یە واتە «مەصدەر» واتە ئەو پەری تەواوی و بێ کەموکۆری لەشتیکا، پێچەوانە کە ی ئەیتە «نەقص» واتە، ناتەواو، کامیل. بەکەسیك ئەوتری لەشتیکا بە تەواوی پێگە یشتیت، وە کەموکۆری تیانەیت، وە (موکەمیل) بەکەسی ئەوتری بتوانی، کەسیك یانشتیک تەواوکات وە بە پەلە ی تەواوی بگەیی، بە ناییک خانوویی کمان بۆ تەواو ئەکات، کەواتە (موکەمیل) ه جا ئەم ووشە یە لە پێ یازی تەصەووف دا زۆر بە کار براه، وە زۆرتری سەبارەت بە ووشە ی «مورشیدی کامیل» واتە ڕیبهری تەواو پێگە یشتو کە ئە ی «کامیل وە موکەمیل» ییت، هەروا لە کاتی باسی جەمال و جەلال دا باسان کرد، بەر لە هەموشتی ئە ی بلین، کەمال پێناسیکە هەرشایستە ی خودای گەورە یە، چونکە مەروف هەرگیز ناتوانی لە هەموشتیکا خاوەن کەمال ییت. کەمالی «موظلق»، هەر هی خودایە، ئینسانیک هەرچەن کە جوانیش ییت، لە هەموشتیکا ناگاتە ئەو پەری، یان لە عەقل و ئاوەزو هیزی لە ش و هەزاران پێناسی تر دا مەروف پیر ئەیت، وە لە هەمو ی ڕوونا کتر مەروف ئەمریت، «کُلْ نَفْسٌ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ» کە وای ئەم کەمالە «نەسی بە»، واتە «کەمالی ئینسانی بە»، ئەو پەری کەمال بۆ ئینسانیک چەندە و چۆنە، بی گومان حەز رەقی موحەممەد خاوەنی ئەو کەمالە، وە کو خواتە فەرمی «إِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ»، بەلام لە گە ئی ئەو کەمال و خوشەو یستی و

گه وهره ئی به دا، خوائه فهرمی «إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ» (٥٦) (قصص) ئەمە لە کاتی کابو که پیغه مبه ر تی ئە کوشا، ئە بو طالیبی ماموی موسولان کات ئە ویش نه ئە هاته سه ری پری، بیگومان ئەمە بو گه وهه رو چونیە ئی هیدایەتە، واتە بناغه وه سه رچاوه ی هیدایەت به دهستی خودایه، هه رچهن ئە ور یگه ی تو خه لکی بۆ بانگ ئە که یت، رینگایکی راست و دروسته، ئە ویش به و جو ره به که له ئایه تی «٥٢ شوری» دا ئە فهرمی «وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِنْ أَمْرِنَا، مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ، وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ نُورًا نَهْدِي بِهِ، مَنْ نَشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا، وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ» که وابو قورئان نورو رونا کی که بو ری پیشان دانی خه لک، وه ئە ور یگایه ش رینگایکی راستی سه رفه رازی به، وه رینگایکی که پیغه مبه ر درودی له سه ر خه لکی بۆ بانگ ئە کات، مه به ست ئە وه نه «ئینسانی کامیل» که پیغه مبه ره، وه له پاش ئە و پیغه مبه ره کان وه له پاش ئە وان مرو فه کامیله کانی تر، ئە و مافه یان هه به و ئە و سه پار ده یان ئی سپیرا وه که خه لک بانگ که ن بۆ سه ری رینگه ی راست، به لام له گه ل ئە وه شا که رینگا که رینگایکی راسته، وه له گه ل ئە وه شا ئە مان پی یان سپیرا وه، له گه ل ئە مانه شا هیدایەت به دهستی خودایه و به دهستی به نده ئیه، به نده له سه ری به بانگ هیشتن، وه سه ر که و ته که به دهستی خودایه، وه پی سپیرا وی ئیرشاد وه ته علیم به ئینسانه کامیله کان هه ر له حه ز ره ئی ئاده مه وه ده ست پی ئە کات که ناوی مه لائکه کانی به وان فیر کرد ئە مه خوی گه و ره ترین پایه به بۆ مرو ف، وه کار گه یشته جینگایک که خوا فه رموی (سوجه به رن) بۆ ئاده م، ئە لیه ته مه به ست له م سوجه ریز گرتنه «وه کو سوجه ی برا کانی یوسف بۆ یوسف» نه ک سوجه ی په رستش که سوجه یی بۆ خودا، وه به کی له هوی ئە ور یز گرتنه ش هه تی ماموستایک بو که ئاده م په یدای کرد به سه ری مه لائکه کان دا، به م جو ره ی له م ئایه تانه ی خوا ره وه دا ده ر ئە که وی، جگه ئە مه ش ده ر ئە که وی که خودا چۆن مرو فی هه ل بژار ده و دل پاک ئە کاته نوینه رو جی نشینی خوی له سه رزه ویدا، که هه ر ئە و مرو فه «کامیله» ته، خوا ی گه و ره له سوری (البقره) دا له ئایه تی (٣٠/ تا ٣٤) دا ئە فهرمی به پیغه مبه ری ئیسلام له ئایه تی «وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً» وادیار بو چونکه ئاگایان له هه موشتی نه بو سه ر یان سو رما، وتیان، «قَالُوا اجْعَلْ فِيهَا مَنْ يَفْسِدُ فِيهَا وَيُسْفِكُ الدِّمَاءَ، وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ؟» خوا له وه لایانا ویستی به ترخی و خوشه ویستی ئاده م و رو له کانی ئاده م، به تاییه ت حه ز ره ئی موحه ممه د ده ربخات، فهرموی، «قَالَ إِنِّي أَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُونَ»

من هه موشتی ته زانم نهك ئیوه، «وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا» لیره دا، ئه سماء، ته نها ناوی مه لائكه كان نیه، به ئكو زورشت له نهییه کانی ئابنده بو وه له وشتانه ی که مه لائكه كان لئی بی هه وال بون، پاش ئه وه ی ئاده می فیرکرد، واته به «كُنْ فَيَكُونُ» خستیه ده رو نیه وه، ئه وعیلم و زانیاری یانه ی له مه لائكه كان پرسی «ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ، فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ» فهرموی داده ی ئیوه بیتم بلین ئه مانه چین «قالوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ». وتیان ئه وه ی پتانی نه فهرموی ئیمه نایزاین. جافهرموی، «قال يا آدَمُ أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ» واته ناوی ئه وشتانه یان بی بلی و، باسی ئه و زانیاری یانه ی بویه که واده رسی ئه و زانسته یان بی بلی، که خوت فیرکراوی.

«فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ قَالُوا أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنْ أَنْبَأْتُمْ غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمَ مَا تُبْدُونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ» بیتم نه وتن من چاك ئه زانم وه هه رچی نهی بی به هه موی ته زانم؟. جا که ئهم ده ستوراته دران وه وه زعی ئاده م روون بویه وه، ده رکه وت خه لیفه ی خودایه له سه ری زه ویدا وه زانیاری ئه و له ی مه لائكه كان زیاتره، وه ده رسی زانیاری وت به مه لائكه كان، وه ده رکه وت که خواوه نی ئهم هه موه فه ضل و که مالاته یه جافهرموی «وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ» که واته ئه بی ریزبگرن له ئاده م وه (اعتراف) ی بی بکه ن، فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ، هه مو سه ریان له به رابه ریا دانه واند جگه له تیلیلس، ئه وسه ری هه ل وه شانده خوی به زل زانی، «وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ» وه به م جوړه جوړه ریزی کافرانه وه، واته داپوشه رانی نیعمه ت وه سه رکیشان، هه سه باره ت به م «خه لافه ته»، واته نوینه ری و هه ل سوپینه ری کاری مه ردوم، وه ئه نجام ده ری ده ستوری خودا سه باره ت به حه زره تی داوودیش له ئایه ی (٢٦) (ص) داته فهرمی «يَا دَاوُودُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ» که واته ئینسانی کامیل نه کری به نوینه رایه تی خوای گه وره ریه رو ری پێشانده ر بیست، وه بیگومان ئه مه کاتی ئه بیست له لای خودا وه بی سپیرا بیست.

جا ئهم که مالی مه عنه موی به ش هه ر به رده وامه چونکه پله بی ئه بری پله بیکی تر دپته پێشه وه، که مالی ئه بری که مالیکی تر واله پیتا، به لام، له پروانگه ی ته سه ووفه وه سه ره تای هه یه، ئه ویش «وبلایه ته» وبلایه تی صوغری پاشان کویری وه گه بشتن به مه قامی به قای پاش فنا به لام ئه و به قای پاش فه نایه ش پاش برینی ئه و مه قامانه ده سی ئه که ویت که باسان کردن وه کوته و به و زوهدو ئه وانی تر موقوف که ئه و خه لاته ی کرا وه گه بشته پله ی که مال، ئه و که مه الهی که پاش که مالی ئینسانی «موحه مه ده» بویه پره وانی ئه و ده ست ته دات، ئیتر ئه وه

کامیلە جا، هەروەکو لەباسی جەلال و جەمال دا وتمان، کامیل ئەوەتە خۆی دەستی گەیشتووە سەرەتای هەوارگەیی کەمال، واتە ئێتر ئی مورشید ئەتوانی خۆی کاروباری دەروونی و مەعنەوی خۆی هەل سوپڕینی، بەلام کامیلی موکەمیل بەو کەسە ئەلێن، هەم خۆی لەو سەرەتای کەمالە ئی پەریوە، وە هەم ئەتوانی بەپروخسەتی پیغەمبەر، وە بە ئیجازەیی مەعنەوی لەلای ئەودا ئەوە، رێبازی ئارەزو مەندو تی کوشەر بگەییشتە ئەو پایە و مەقامە وە سەری خات هەتا ئەگەییشتە شوینە کەیی خۆی، هەروەکو، ئێتر واریک ئەتوانی هەرچی خۆتندتی بە کەسیکی تری فیرکات، یان شارەزای شارێک هەرکوی خۆی چوینت تۆش ببات، ئێتر لەوە بەولاوە زانستی ئەو ئەوەستی، ئەو مورشیدەش وایە، وە زۆر جار پێک هاتو، کە لەمەردانی رێنگای تەصەووف وەکو سەرۆکی تەریقەتەکان، مەقامیان لەمەقامی ماموستا کانیان تێپەریوە، وە گەیشتووەتە پلە و پایە پێک کە مەگەر هەرخوێو خوای خۆی چە نوچونی بزانن، وە ئێتر ئەمانەن ئەبە رێ پێشان دەر بو شارێی خودا پە رستی وە ئایەتە کانی «قُلْ هَذِهِ سَبِيلُ أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي» «وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ» بە سەری ئەو بەندە خوێشە و یستەنە دا تە طبیق ئەبیت، هەروەها، هەر ئەوانن کە خوالە بارە یاتە وە ئەفەرمی «وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يُوقِنُونَ».

«مَحَبَّة»

مەحەببەت، بریتی یە لە خوێشە و یستی، خوێشە و یستی لە روانگەیی تەصەووفە وە، هەرچەن هەر لە خوێش و یستە وە سەرچاوە ئەگریت، بەلام فەرقی زۆرە لە گەلی ئەم خوێش و یستنی ئێمە دا، خوێش و یستنی ئێمە، یان خوێش و یستنی «جَنَسَهُ»، واتە ئێر بو می یان می بۆ ئێر، کە ئەمە خوێش و یستنیکی مەجازی یە، واتە روالە تی وە زوو تێپەر، بەلام خوێش و یستنی تەصەووف حەقیقی یە، واتە، راستە قینە، چونکە بەردەوام و بی پایانە، واتە خوێش و یستنی خودایە کە ماو و نامری، هەروەها خوێش و یستنی تری ئێمە

عاطفییه، وهکو خوشو بیستی مندال باوکودایک، یان خوشو بیستی نهفسه وهکو خواردن یان پۆشاک یان خوشو بیستی پارهوسامان و پایهوبلهی دنیایییه، ههموی ئەمانه شتیکی بی دهوام وهتیاچوون، بهلام خوشو بیستی صوفییەکان خوشو بیستی خوای گهورهیه، جا ئەکریت بههره یێک ییت وهخودا بیدات، وهکوشیخ عومهری سههره وهردی ئەفهرمی، وه ئەوه حاله، یان ئەکرێ بهههول و کوششی بهنده ییتەدی که ئەیتە مهقامی «مهحهبیەت».

ئهوکتیانهی که ئیسته له بهری دهستایه نزیکه ی بیست سهراچاوم خوینده وه ههراکه می له روانگه ی خویانه وه بآس له مهحهبیەت ئەکه ن، هی وایان ههیه وه کوکتیی «قوت القلوب» ٣٠٠ لاپه ره ی له سه ری مهحهبیەت، نویسه، بهلام له ئاکاما، کاتی شیرە ی وتاره کان ئەگرین، سهیر ئەکه ی ن ئاخره که ی ههردیته وه سه ری جهن خالێک.

١ - به لای صوفییه کانه وه مهحهبیەت ئەوه ته که خوای گه وره ت له خوتو مال و مندال وه جیهان و هه رچی له جیهان دایه خوشتر بویت، وه فه رمان به رداری بکه ی ت و هه میشه یادی بکه ی ت و ناوی ییریت.

٢ - مادام که وابو ئەبی به پنی فه رمانی ئەو خوشه و یسته ت هه لسیه ت و دانیشیت، وه زۆریه یان سه باره ت به م به شه په نهجهراته کیشن بو دو هۆنراوه ی (رایعه ی عه ده وی به)، که گه وره ترین پاله وانی رینگه ی مهحهبیەت، وه په روبا ل سوتاوترین په روانه ی عیشقی خوداییه، که ئەفهرمی.

تَعْصِي الْإِلَهَ وَأَنْتَ تُظْهِرُ حُبَّ
هَذَا لَعَمْرِي فِي الْقِيَاسِ بَدِيعُ
لَوْ كَانَ حُبُّكَ صَادِقًا لَأَطَعْتُهُ
إِنَّ الْمُحِبَّ لِمَنْ يَحِبُّ مُطِيعُ

٣ - سه ره هل نه وه شانده له فه رمانی خودا، وه هه مویان ئەم به شه یان به لاوه گرنگ تره، چونکه ئەلین، ئەکریت عاصی و سه رکیش خوا به رستیش بکات، به لام هه رگیز که سی که سیکی خوشو بیست سه رپیچی ناکات له فه رمانی، وه هه رچی بی بلیت ئەیکات.

محمد بن علي الكتاني، له باره‌ی راده‌ی خوش‌ویستی خوداوه ئه‌لی خواخوش‌ویستن، ئه‌لی به‌را ده‌یێک بیت ئه‌و که سه‌ غیره‌ت بیگری وه‌هه‌ولێ ئه‌وه‌بدات کهس له‌و زیاتر خوای خوش نه‌وێت، هه‌روه‌کو چون (موسابه‌قه) ئه‌کریت، له‌هه‌مو کارێکی چا کدا، مرو‌ف ئه‌به‌وی خوی یه‌که‌م بیت، لیره‌شا هه‌ولێ صووفی ئه‌وه‌ته‌ خوی پێشی هه‌موان بکه‌وێت، ئه‌م خوش‌ویستی به‌نده‌یه، به‌هره‌ وه‌ قانجازیکی گه‌وره‌ی هه‌یه‌ ئه‌ویش ئه‌وه‌ته‌ ئه‌وه‌ی خودای خوش‌ویست خودایش ئه‌وی خوش‌ئوێت، بیگومان ئه‌وه‌ی خوای خوش‌ویست په‌پره‌ویی له‌فه‌رمانی ئه‌کات، واته‌ په‌پره‌وی له‌فه‌رمانی پێغه‌مبه‌ری گه‌وره‌، که‌فرستاده‌ی خودایه‌و خوا له‌سوره‌ی آل ع‌مران دا ئه‌فه‌رمی: «قُلْ اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ ، فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللّٰهَ» ،

که‌واته‌ یه‌کی له‌ده‌لیلی خودا خوش‌ویستن په‌پره‌وی کردنه‌ له‌پێغه‌مبه‌ر، وه‌ به‌ره‌می ئه‌و کاره‌ش ئه‌وه‌ته‌ خودایش توی خوش‌ئوێت.

هه‌روه‌ها یه‌کی له‌پێناسی خواوه‌ن‌نیانه‌کان «باوه‌رداران» ئه‌وه‌ته‌ که‌ خودایان زۆرخوش‌ئوێت، هه‌روه‌کو خوداخوای له‌ (سوره‌ی البقره) دا ئه‌فه‌رمی: «يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللّٰهِ ، وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلّٰهِ» .

به‌م دو ئایه‌ته‌دا هه‌م مه‌حه‌به‌تی خودا بۆ موسولمانی راسته‌قینه‌ وه‌ هه‌م مه‌حه‌به‌تی موسولمانی راسته‌قینه‌ بۆ خودا ده‌رئه‌که‌وی، وه‌ ئاکام وه‌ ئامانجی ته‌سه‌وو فیش هه‌ر یو که‌یشتن به‌م ئاواته‌و به‌م پله‌وپایه‌ته‌.

موژده‌یێکی گه‌وره‌ی تر بۆ ئه‌وانه‌ی خودایان خوش‌ئوێت ئه‌وه‌ته‌ پێغه‌مبه‌ر ئه‌فه‌رمی «الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ» واته‌ مرو‌ف له‌گه‌لی ئه‌و که‌سه‌دا ئه‌لی که‌ خوشی ئه‌وێت، دیاره‌ ئه‌وه‌ی خودا و پێغه‌مبه‌ری خوش‌ویست له‌گه‌لی ئه‌واندا به‌، وه‌ ئه‌وه‌ش له‌گه‌لی ئه‌واندا بو خوش‌به‌خته‌، هه‌ر چه‌ن (هه‌ده‌ف) وه‌ ئامانجی دوا دوانی خوش‌ویستی خودایه‌و به‌س به‌لام خوش‌ویستی ئه‌نبیا و ئه‌ولیایش پێویسته‌ چونکه‌ خوش‌ویستی انبیا و پیاوچا کانیشت له‌ به‌رخاتری خودایه‌ وه‌ له‌ به‌رئه‌وه‌ته‌ له‌خۆشه‌ویستانی خودان.

له‌ کتێبی «معجم مصطلحات الصوفیه‌دا»، ئه‌لی، مه‌حه‌به‌ت ئه‌کری به‌ ده‌ به‌شه‌وه‌ که‌ پێنجیان له‌مه‌قامه‌کانی خوش‌ویستانی رێبازی رێگه‌ی ته‌سه‌وو ف،

که بهم چه شنه دهست پی ته که ن «الْأَلْفَهُ» ، الهوى ، الخلة ، الشَّغَفُ : الوجد ،
بهلام نهو ینجه که یان هی مه قامی عاشقان بهم جوړه «الغرام ، الإفتان ، الوله ،
الدَّهْشُ ، الفناء» ، وه ناوی مه حبهیت هه موی ته مانه ته گریته وه

بهلام د. زکی موبارهك له کتبی «التصوف الاسلامی» دا له زمانى محمد بن
داوود» هوه سه بارهت - به «مه قامی عیش و نه حوالی ، حوب» ، ته لى ، به
«نستیحسان» دهست پی ته کات ، له پاشان به هیز ته بیته و ته بیته «موده» له پاشان
به هیز تر ته بیته وه ته بیته «محبه» پاشان ته بیته «خلة» ، له پاشان ته بیته ، «هوى»
ته ویش ته بیته (عشق) ته ویش ته بیته «تتميم» ، ته ویش ته بیته «وله» ، وه شهوق ،
جائه لیت شهوق واله گه لى هه موی ته م حالانه دا ، وه هه رچه ن ته و حاله به تین تر
بیته شهوقه که ش به تین تر ته بیته له گه لیاندا.

وه ته م گه وره پیاوانه له سه ری ته و باورهن که حالى شهوق حالیکه به شوینى
حالى مه حبهیت دا په یداته بیته. له کتبی «حقائق عن التصوف» دا نویسنی عبد
القادر عیسی ، ته لى زانایان ده پله یان دانا وه بۆمه حبهیت.
العلاقة . الإرادة . الصَّباة . الغرام . الوداد . الشَّغَفُ . العشق . التَّيَمُّم .
التَّعَبُّدُ . الخلة .

به هه حاله بآلاترین پله ی مه حبهیت بۆصوفی ته وه ته نهو خودای خوش بویت ،
وه خودایش تهوی خوش بویت هه روه کو که ته فه رمی «يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ» (مائده)
(٥٤). هه روه کو له مه قامی ره ضادا ثاوات ته وه ته بگه نه ته وه ی خوا له وان رازی
بیته وه ته مانیش له خوا راضی بن هه روه کو که ته فه رمی «رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا
عَنْهُ» ، البیته (٨). یان وه کو ناو بردنی به کتر که ثاوات ته وه ته هه روا که تو
ناوی خودا ته بهیت و یادی خوائه که یت به خوشی و به چاکه هه روایش خودا
به و جوړه که به لینی داوه و فه رمویه تی ، یادی به نده ی بکات و ناوی بیات ،
هه روه کو که ته فه رمی ، «فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ» (البقره) (١٥٢). ثایهت و حه دیت
و فه رموده ی گه وره پیاوان سه بارهت به مه حبهیت زۆره وه هه موی ته وه پیشان
ته دات ، مه حبهیت ، به سه ر زمانى ناییت ، وه ته پی به کرده وه ده ری پری ،
ونیشانه کانیشی ئاشکران ته ویش فه رمان بردنه له ده ستوری خودا ،
وه خوشه ویستی خوا خسته به ری هه مو خوشه ویستیک ، تامرؤف وای لی دیت
قانجازوزیانی به لاوه یه که سانه کو ربون و کو ربردنی به لاوه ته بیته یه که ، چونکه

هه موی بهی خودای ئەزانی، وهه موبشی هه ربی ده وامن، ئەوهی که بهه
 ئەمرۆ نه بی سبهی، ئەروا، ئەوهش که ئەمری ئەمرۆ نه مردایه سبهی ئەمرد،
 هه ئەوهی ئەمینه وه، به ده رده خوا، وه جگه له خوا هیچ شتی که مانه وهی
 ناییت. هه له م سه رچا وه دا ئەلێت صوفی که دای به لای که سیکا، دی به سه ری
 قه بریکه وه ئەگریت، وتی ئەوه بوچی ئەگریت؟ وتی خوشه ویستی که مردوه
 بوی ئەگریم، صوفیه که گوێ سته مت کردوه له خۆت، که سیکت خوش ویستوه
 که ئەمری، ئەگه ر که سیکت خوش ویستای که هه رگیز نامریت، ئاوا توشی گریان
 نه ئەبوی به شوینیا.

ئەبی ئەوهش بلیم مه به ست به به ئەبی مروف عاطیفه ی نه بییت،
 وه کورمردنی به لاره باش بییت. به لام مه به ست حالی مه به به ته که نه و که سه،
 له و حاله دا ئەوه نه ده غه رقی مه به به ته، هه م ئەوه نه ده نای به رزێته وه سه ری
 به رکردنه وه، وه هه م خوشی و ناخوشی به خه لاتی خودا ئەزانی که واته
 ئەگه ر راست خوشه ویسته ئەبی جه ورو ئازاری خوشه ویستی به دلێکی فراوانه وه
 قبول کات نه که به جه ورو ئازاری نه زانی. بوغونه، ئایا ئیحه ئەوهی له منالی
 خۆمانی قبول ئەکه یه له منالی خه لکی قبول ئەکه یه؟ یان ئایا له رینگه ی
 خوش ویستی که مه جازی وه عیشی دنیای دا ئاماده نین هه زاران ده ردی سه رو
 ماندوبون قبول که یه هه زاران سه رمایه بکه یه کار، یان بۆ یایه و پله ییکی دنیای
 ئایا ئاماده نین هه زار جه وور بکیشین؟ بو وه رگرتنی شه ها ده یێک ئاماده نین
 ده یان سال بخوینین وه چاومان کویر که یه؟ له کاتی که تاجا و نه که یته وه پیری و
 ناته وانی و خانه نشینی و مردن، دیته پیش وه هه زار شه هاده به و مردوه چی؟ جانا یا
 چون بۆ زانی ته به دی وه شه هاده ی ته به دی وه خوشه ویستی ته به دی
 وه خوش به ختی و کامه رانی هه رگیزا وه رگیز ئاماده نه بین بوخه بات و زیان لی که وتن؟
 ئەو خوشه ویست و خوشه ویستی و خوش ویسته جاویدانه له کوی ئەم
 خوش ویستن و خوشه ویستی به بی ده وامه له کوی؟ له قورئانی پیروزدا ئایه تی
 زۆر هه به پیشان ده ری ئەوه ن که خوا چ جوړه به نه ده ییکی خوش ئەویت، وه کو
 چا که کاران «مُحْسِنین»، ته و به کاران، (تَوَابِین)، دل و ده ر و ن پا کان و پا که ئەندامان
 (مُطَهَّرِین)، هه روه ها زۆر پا کان و پا که ئەندامان، (مُطَهَّرِین)، پارێزکاران،
 «مُتَّقِین»، ئەوانه ی به رانبه ر به موصیبه ت وه لی قه ومان خۆیان ئەگرن صابره کان،

(الصَّابِرِينَ)، ئەوانەى پشت بەخوای ئەبەستەن، (مُتَوَكِّلِينَ)، دادگەران، (مُقْسِطِينَ)، ئەوانەى لەڕێی خوادا شەرئەكەن و گەیان بازى ئەكەن، «يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفَاءً»، ئەوانەى شوێنى فەرمانى پێغەمبەر ئەكەون، «قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ»، ديارە ئەوەى خۆى خوش بویت، ئەنێ خۆى بكاتە خواوەنى ئەم پێناسانە تاخوایش ئەوى خوش بویت، هەروەها دوورى بگرت ئەو پێناسانەش كەخودا پێى ناخوشتن وەخۆى ئەفەرمى، ئەو جۆرەكەسانەم خوش ناوێت، خوا دەس درێژكارانى خوش ناوێ «المُعْتَدِينَ»، هەروەها «فەساد»، واتە كارى زشت و ناپەسەند و خەلك خرابكەر، وە «المُقْسِدِينَ» بەدرەوشتان وەزشتكاران، هەروەها «كەفكار»، واتە كوفرى نېغمەت كەر وە خودانەناس، (أَلِيمٌ) گوناھكار، (كافِر) خوا نەپەرس (ظالم) ستمكار، «مُحْتَالٌ» دەمارز و لوت بەرز «فَخُورٌ» خۆهەل كێش، «خَوَانٌ» خەيانەت پېشە، «المُسْرِفِينَ» ئیسرافكەران واتە دەس بەمالى خۆنەگیران و دەس هەلەكان، «خَانِينَ» خائەنەكان، وە مەتانه پێ نەكراوان، «مُسْتَكْبِرِينَ»، خۆبەزێزانان،

ئەودا لێرەدا دەقی ئایەتەكانیش ئەنوسین، هەم ئەو ئایەتانەى كەسەبارەت بەوكەسانەهاتووە كە ئەگەر خواوەنى ئەو خووخەدەیه بن خوا ئەوانى خوش ئەوى، وەهەم ئەو ئایەتانەش، سەبارەت بەوكەسانە هاتون كە ئەگەر خواوەنى ئەو خووخەدەیه بن خوا ئەوانى خوش ئەوى، جاسوفیهكان بۆیە ئەكوشتن خۆیان بكەنە خواوەنى خووخەدەى بەرز وەخوداپەسەند، بۆئەوەى چونكە خۆیان خوش ئەوێت وەبۆئەوەش كە خوا لەخۆیان رازى كەن، هەروەكو لەبەشى (صیفاى) حمیدەو صیفاى رەزىلە، یان صیفاى مەذمومە دا وتمان، واتە پێناسە پەسەندەكان و پێناسە ناپەسەندەكانى مەرووف، ئەمەش دەقی ئەو ئایەتانە.

«وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ» (١٩٥/٢)
«يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ» (٢٢٢/٢)

«يُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ» (١٠٨/٩) «يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ» (٧٦/٣) «يُحِبُّ الصَّابِرِينَ» (١٤٦/٣)، «يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ» (١٥٩/٣). «يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ» (٤٢/٥، ٩/٤٩)، «يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفَاءً» (٤/٦١)، «قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ» (٣١/٣)، ئەمەش دەقی ئەو ئایەتانەى، كەسەبارەت بەخواوەنى رەوشتانێك هاتووە هەركەس خۆانەخواسە

خواهه بیان بیت خوا ئهوی خوش ناویت ، وه ئه پره وش و پیناسانه له پره وشه ناپه سنده کانن که صوفیه کان دووری یان لی ئه گرن .

- «ان الله لا يحبُّ المعتدين» (٨٧/٥) «والله لا يحبُّ الفساد» (٢٠٥/٢) ،
 «والله لا يحبُّ كلَّ كفارٍ أثيمٍ» (٢٧٦/٢) ،
 «فان الله لا يحبُّ الكافرين» (٣٢/٣) ،
 «والله لا يحبُّ الظالمين» (٥٧/٣ و ١٤٠) ،
 «لا يحبُّ من كان مختالاً فخوراً» (٣٦/٤) ،
 «لا يحبُّ من كان خواناً أثيماً» (١٠٧/٤) ،
 «لا يحبُّ المفسدين» (٦٤/٥) ،
 «إنه لا يحبُّ المسرفين» (٣١/٧) ،
 «انه لا يحبُّ المعتدين» (٥٥/٧) ،
 «ان الله لا يحبُّ الخائنين» (٥٨/٨) ،
 «انه لا يحبُّ المستكبرين» (٢٣/١٦) ،
 «إنه لا يحبُّ الظالمين» (٤٠/٤٢) ،

به م چه شنه ده ركه وت مه حه بیه تی راسته قینه كه به كینكه له حاله كانی ته صه ووف ، بریتی به له دواپله ی خوش ویستن تائه گاته راده بیك ، ریوارانی ریگه ی ته صه ووف خودایان له خو یان وه له مال و مندال و هه موی جیهان و هه موخوشی و هه مو سامان و مه قام و ده س كه وت و ده ست هاتیک خوشتره وی . به م چه شنه ئه به «موجب» وه هه روه ها ئه بیه خه و شه ویستی خودا ، چونكه خودایش ئاوا به نده بیکی خوش ئه ویت وه ئه و مه قامه پئی ئه ئین «مه حه بیه ت» .

اللّٰوٰئح: الطّٰوٰلِع: اللّٰوٰمِع:، له کتیی «معجم الصوفی» دا ئه لی ، ئه مانه سی ناوی نزیک له یه کترن ، به راده بیك که له یه ك جوی نا کرینه وه ، وه هه مویان له پیناسه کانی ، تازه کارانی ری پره وی ته صه ووفن. له وائح ، وه کو پرشنگیک یان پزوسکیکی ئاگرو

کاره با وایه ، هه ركه دره وشایه وه خیرا ئه کوزنه وه ، «لهوامیع» تۆزی له وه رونا کتره و تۆزیکیش به رده وام تر ، وه (طه والیح) له ویش زیاترو به رده وام ترو به یزتره بولا بردنی تاریکی دهرون ، وه ئه م حاله تانه هه مویان هی سه ره تان وه به رله وه ن که هه تاوی «مه عریفه ت» ، واته خواناسی له دهرونی ریواردا هه لییت .

ئىمامى غەززالىش لەكتىپى «المنقذ» دا ھەر لەم بارەووە ئەفەرمى لەدلى رىبوارى تازەكاردا جارجارە نورىك ئەدرەوشىتەووە لەپاشان ون ئەيىت تاوردەوردە ئەونورە سەقامگىر ئەيىت و ئوقرە ئەگرىت وەدەرونى رىبوار وەكۆرۆزى پرووناك پروون ئەكاتەووە .

جذب

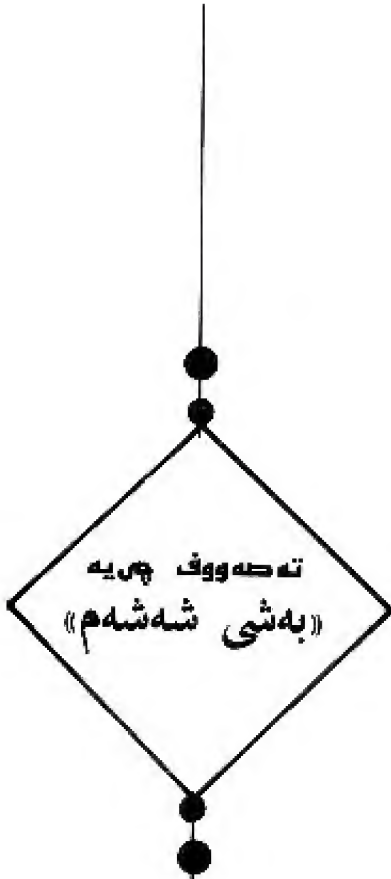
جەذب ، برىقى يە لەوھى كەخودا بەندەيىكى خوى راكىشى بۆلاى خوى ، جەذبەيش برىقى يە لەنزىكى بەندە لەخوداى گەورەووە بەيى وىستو «عينايت»ى خودا خوى ، بەيى خۆماندو كردن و تىكۆشانىكى ئەويەندەيە ، جا بەوكەسانەي كەلەريگەي جەذبەووە پى ئەگەن ، ئەلەين مەجذوب واتە وەنەيى خوى رويشتيىت ، بەلكو راكىشراوہ . ئەم جۆرە خواپى داوانە تەنانەت بەيى مورشيديش پى ئەگەن ، يان خۆ ئەكرى برۆنەلاى مورشيديش ، من لەباسى (وەجد)دا وتم حال وشە وقيكە كە لاى خۆمان بەو حالى وەجدە ئەلەين (جەذبە) ، وەبەوكەسە ئەلەين مەجذوب ، بەلەي ئەكرى مەجذوب واتە ئەو مەجذوبەي لەسەرەووە باسان كرد حالى وەجديش بۆ دەست بەدات بەلكو زۆربەيان ئەو حالى وەجدەيان ھەيە ، بەكورتى بەشيوەيىكى گشتى لەبازارى تەصەووفدا مەجذوب بەو كەسانە ئەلەين بەيى داخوازو ھەولەي خويان خوارايان كيشى بۆلاى خوى .

وارد:

واريد برىقى يە لەو نورو بەرەكەت وئيشارە غەيبى يانەي بى ئەوھى ئەوكەسە بەدەستى خوى يىت بىتە ناوى دلۆدەرونەووە .

لەگەلى ناوى واريددا ناوى «بادى» ش دىت بادى لە واريد كاركردى كەمترە ، لەپيشا «بادى» دىت ، وەكوپيشەنگى ، بەلام (واريد) كەھات ، دلۆدەرون دائەپوشى ئەتوانين بليين واريد خەلاتىكى خوداوەندى يە وەبەرەكەت كەخودا ئەپريزى بەسەرى دلى رىبوارانى ريگەي تەصەووفدا .

ئەوھى سەرەووە باوھرى كىتپى «اللمع» بو. قوشەيريش لە الرسالەدا ھەر باوھرى بەم جۆرەيە ، وە ئەلەيت ، «الوارد» مايرد على القلوب من الخواطر المحمودة مما لا يكون بتعمد العبد ، قد يكون وارداً من الحق ، ووارداً من العلم ، والوارادات تكون وارداً سروراً او وارداً حزن او وارداً قبض او وارداً بسط الى غير ذلك من معاني .

مۆسەڵە ئە ھات

موسطه لهجات :

۱ - ریاضهت.	۱۰ - موشاههده.
۲ - موجاههده.	۱۱ - لاهوت.
۳ - كه شف.	۱۲ - ناسوت.
۴ - كه رامات.	۱۳ - جه بهرووت.
۵ - نوور.	۱۴ - مه لهكوت.
۶ - وهب.	۱۵ - عه ناصیری تهربه عه
۷ - نهفس.	«چوار عونصور».
۸ - ذیكر.	۱۶ - وهلی.
۹ - ئیشراق.	۱۷ - مَرید.
	۱۸ - موراد.

ریاضه ، مجاهده :

ئەم دوو وشە دەس نیشانە بۆ دوو کار ، یان دوو ڕەفتار ، کە لە ڕێبازی تەصەووف دا ئەبێ ئەنجام بدرێن ، وە سەر مەشق و پێشەنگی ، هەموکەردە وێکەن ، وە لە چوار چێوەی ئەم دوو ڕەفتارایە ، کە تۆوی ڕەوشەکانی تری تەصەووف ئەچێزێن ، وە دێنە بەر هەم ، ئایەتی قورئان سەبارەت بە چەوێ نەفس ، وە تیکۆشان بۆ پاک کردنەوێ ، زۆرن وە لە کاتی خۆبشیا باسێان کردووە ، وە ئەکری لەوێشا مۆتالەیی بکەن ، بەلام لێرەدا پەنجە ڕائەکیشین بۆ دوو ئایەت کە پێشان دەری ئەو دوو وشە یەن ، سەبارەت بە جلە و گرتنی نەفس لە کردەوێ ناشیرین ، وە ڕاهێنانی بە کردەوێ چاک ، *خَوَاتَمُهُمْ قَالُوا مَنْ طَغَى وَاتَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَى وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى* (نازعات) ئەم ئایەتە زۆر بە باشی ڕوونی ئەکاتەو ، کە ئەبێ ژبانی ئەم جیهانە فەضلی نەدری بە سەری جیهانی ئەبەدی دا وە ئەگەر کەسی وابکات ئەو سەرکەشی و یاخی بونە ، بەلام ئەگەر ئەو کەسە لە خواتر ساو ، جلەوێ نەفسی گرت لە کردەوێ ناشیرین ، ئەو بە هەشت جێگە یەتی .

جا ئەو جلە و گرتنی نەفسەو ئەو فەضلی ئەو جیهان بە سەری ئەم جیهانە دا دانە ، وە ئەو ترسی خوا لە دڵا جی دانە ، ئەوە خۆی کرۆکو کا کلهی ڕیازە کە یە .

سەبارەت بە موجاهەدەیش دەیان ئایەت هەبە ، کە زۆر یانم زوتر نوسیو ، بۆ نمونە ، *خَوَاتَمُهُمْ قَالُوا مَنْ طَغَى وَاتَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَى وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى* (نازعات) ، ئەوێ لە ڕێبازی ئەمە دا موجاهەدە ، واتە خەباتی کردو ڕەنجی دا ، ئێمە ، ئەنجەینە سەری رێگاکانی خۆمان ، واتە ئەو رێگایانە کە پێمان خۆشە ، یان ئەفەرمی *وَأَنَّ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ وَأَنَّ سَعْيَهُ سَوْفَ يُؤْتِيهِ (النجم)* واتە بە ئی ڕەنج و تی کۆشان هێج دەستی کەس ناکەوێ ئەگەریش تی کۆشی ، هەم خۆی ئاکامی ئەبینیت لە هەردو جیهان دا هەم خواش لە بەرچاوبەتی وە گۆم نابێ .

ئەمە تەنها دەس ڕاکێشانی بو بۆ ئەم دوو ڕەفتارە ، واتە تی کۆشان بۆ بەرگری لە نەفس ، وە جلە و گرتنی لە تیکۆشانەکانی ، بۆگە یشتن بە ئاواتە دنیایی یە ڕووتەکان ،

که له فه رههنگی ته سه ووف دا بهم تیکۆشانه و بهم جله وگیری به تهوتری ، ریا زهت
ههروه ها موجه دهیش هم تهم کرده وه به تهگریته وه وه هم بهرده وام بونی بی وچانی
شه وورۆژ له سه ری خوا به رستی و ذیکرو شه و نوێژو ، ئهمه به مه عروف و نه هی
له مونه گر .

هه رچه ند ته م دوونا وه تارا ده یێك له یهك جیان ، به لام ته کری پێکه وه لی یان
بکۆلینه وه ، ههروه کو وتم له مه و به ریش با سم کرده ، ریا زهت له روانگهی
ته سه ووفه وه بریتی به ، له وه رزاندنی نه فس ، وه راهی تان و پهروه رده کردنی ،
وه تی کۆشان بۆگرته وه وه پرینه وه ی ، له و مه مکیه که له سه ری راهاتوه ، ئیمه
خۆمان ته زانین ، نه فس یان ههستی داخوازی دهرون ، ته گه ر بدریت به ده مه وه ،
وه جله وی نه گری ت وامل ته نی به له غا وه وه ، وه خوا وه نه که ی هه ل ته گری ت ، که بگره
خوا وه نی له هه ل دیرێکی سه خت هه ل دیریت ، بۆقو لانی ده ره نه دیک ی پر له تاشو به رد ،
وه پراش پراشی بکات ، له قور ئاندا ته فه رمی ، «إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ» ، که واته ،
هم تاقی کرد نه وه ی خۆمان بۆمان ده ره نه خات وه هم به پێی ئایه تی قور ئانیش ،
ته لیت نه فس فه رمان به خرا به ته دات ، جا چی بکه ین ته م خووخ ده نا په سه نه دی
نه فس بگۆرین وه بی گه یینه پایه پێش که وتوه کانی نه فس که با سمان کردون ، تایی ته
نه فسی مو له مه ، یان مو طمه ئینه ، یان مه رضیه ... ؟ بی گومان ته بی بی وه رزینین ،
ته بی دای بیرین به خووخ ده ی جوان ته بی ههروه کو منالیک که له شیر ته بری ته وه ،
ورده ورده بی پرینه وه به لام له چی بی پرینه وه ، دوری خه ینه وه ، خو له شتی خه لال ...
نا ... ، به لکو له هه رچی شتی که خوا پێی ناخۆشه ، واته له هه مو پێناسی کی ناشیرین
وه نا په سه ند ، وه بیرازیننه وه به هه مو پێناسی کی جوان و په سه ند ، خو ته مه ش هه روا
به قسه ناییت ، وه هه روا ئاسانیش نه ، چۆن ئاسانه ، ته و نه فسه ی که خه ز ته کات
به وه ی خه لک هه ل ده ن به بالای خوا وه نیا ، بلین دین داره ، بلین ره وش جوانه ، بلین
پیاو چاکه ، خو ته مانه هه یچ کامی کاری کی ناشیرین وه خراب نین ، به لام ته گه ر
ئیشی چاکت بۆ ته وه کرد ، بلین پیاو چاکه ، ته وه ریا به ، هه روا خوا به رستی و
دین داری ، زۆر که س هه به که لک گیره ، به لام بۆ ته وه که لک ته گری ، خه لک
به و جو ره نا وی به رن ، نه ک بۆ ره زامه ندی خوا وه خدمه ت به مه خلوق ، ته مه ش
له روانگهی شه ره وه په سه ند نه ، له هه موی گرن گ تر ته وه ته ، ته و که سه ی که بیه وی
ریازی ته سه ووف بگری ته به ر ، ته گه ر ته و کاره چا کانه بۆ ته وره زامه ندی خه لکه

ئه نجام بدات ههم هيچى به هيچ ناي، وه ههم دوايش ئه كه ويئت، ئه مه سه بارهت به كارى چا كه ئه نجام دان بو، جاوه ره سه يرى كارى ناشيرين ئه نجام دان و دهس پرين و، پرويا گانده كردن، بو به دهس هيتانى سه رمايه و سامان و مه قام، يان دهوله مه ندبون له سه رى حيساي خه لك خه له تاندين، خوئه وانه ههر زور له ويخدانى زورنك له خه لكى ساكاريشه وه دوره، ئه ي بو كه سبك بيه وي خوا له خوى رازى كات وه له خوا نزيك بيته وه، ئه ي چون ئى؟ كه واته، ئه م وه رزاندى نه فسه، ئه يته رياره تى نه فس، وه ئه نجام دان وه به دى هيتانى كاره كهش ئه يته خه بات يان جيهاد له گه لى نه فسا كه پيشى ئه لىن «موجاهده» ههروه كو وتم ئه م جيهاده بوئه وه ته بكوشيت موبه مو خوا چى له تو ويستوه ئه وه بكه يت، «ئهمريه مه عروف» فه رمان به چا كه، «نه ي له مونكه مر» ئه نجام نه داني كارى ناشيرين، يان به رگرى كردن له كارى ناپه سه ند، ئه و مه عروفه، ئه نجام داني ده ستوره كانى خوايه، به ويه پرى ته واوى و جوانى، ئه ميشيان به رگرى كردن له هه رچى گوناوه شتى خراپه به ويه پرى توانايى به وه.

له روانگه ي ته سه ووفه وه شته كه ئه گاته راده يىك مروف ئه يته مه لائكه، واته وه كوئه وه ي جگه خواپه رستى، كرده وه يىكى له سه ر نه ي بىكات وه خووخده و ره وشتى ئه يته خوداني، واته به وجوره ي خوا ئه يه وي.

مه به ستيك هه يه زور پويسته به روون كردنه وه كه برىقى به له و حاله تى چله كيستانه، ئه م كاره شتيكه تاقى كراوه ته وه، وه كه لكى له راده به ده ره بوئه وانه ي ئه يانه وي له م رياره وه بگه نه مرار به لام ئه م كارانه هه موى هه ول و تيكوشانيكه بوئه وه ي، نه فس له كولى مروف بيته خوار، وه مروف سواري نه فس ييت، وه له غاوى بگرته ده ست، كاره كه واى لي ديت، نه فس له و خووخده ئه كه وي، له و خده يه كه وت، ئيتر ههروه كو ئه سپىكى سه ركيش، به هوى وه رزاندى و ته عليم دانه وه، واى لي ييت خواوه نه كه ي چى ئه ويئت وابكات، ئيتر پاشان ته عليمى پى ناويئت، يان، نه خوينه وارى له منالي به وه به زور ئه يينه خويندى، بوئه وه ي بيته خوينه وار پاش ته وه ي بوبه خوينه وار، ئيتر ته و زور بو هيتانه ناميني، يان وه كو سه عى كردن و ده رس خويندى به ر له تاقى كردنه وه و شه هاده وه رگرتن، كه هاتو شه هاده كه ي وه رگرت ئيتر شه و نه نوستن و ده رس خويندى ته واوئه ييت، وه ئيتر ته و كه سه بوئه ته خواوه نى ئه و دان شه ي كه ئه يه ويست.

یان وە کو هەول و تیکۆشانو هەناسە سواربون بۆگە یشتنە سەرلوتە ی شاخێک،
کە گە یشت ئیتر گە یشتو تە مراز وە هەناسە پرکی و ماندوبونی پی ناوێت.

کە واتە وە زانندی نەفس دەرکە وتو و تاقی کراوە تەو، کە پیو یستە، وە هەروەها
بۆقوناغیکە نە ک بۆهەموی تەمەن، چونکە پاش ئەو قوناغە ئیتر نەفس خۆی
بە تەبیعەت وای لی دیت، حەز ئەکات بە عیبادەت و خواپەرستی، وە خۆی
بە تەبیعەت دژی گوناھکاری و کردەوێ نا شیرینە، وە لە هەمونا پاکییەک
پاک بوە تەو. ئەو ی پیو یستە بۆ تەوماو یە، کەم خواردن، کەم گوتن، کەم نوستن، وە
خواپەرستی بەردەوام و ذیکرو فیکرە، بە وجۆرێ کە باس کران، ئەگەریش بڵین
پیغەمبەری گەرە کە ی ریا زەتی کیشاو یان ئەصحاب... وە لام ئەو تە،

یە کەم

ژبانی ئەوان هەر لە سەرەتادا سادە بو، چ بەر لە پیغەمبەری وە چ لە پاش ئەو ش.

دو هەم:

هەموسالێ مانگی یان زیاتر چو تە غاری حیرا، وە بیی لە ژبانو لە چۆنیەتی
دروس بونی کەون کردو.

سێ هەم:

ئەو (موراد) وە دەس چن کراو و پالتوراو بو، وە خوا بۆ پیغەمبەری یەتی دروستی کردو،
وە پیغەمبەران «مەعصومن لە گوناھ» وانه خوا خۆی ئەیان پارێزی.

چوارەم:

خوا خۆی سێنە پیروزی ئەو ی پاک کردو تەو، لە هەمو خەڵدەییکی نەفسی
ئەممارە، بە وجۆرێ، قورەیش نازناوی (تەمین) یان دانی، بەرکەوێ بیستە پیغەمبەر،
وە ئەو پاک کردنەوێ سێنە یە. لەم سورە تەدا، دیارە. «أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ؟ وَوَضَعْنَا
عَنكَ وَزْرَكَ الَّذِي أَنقَضَ ظَهْرَكَ؟ وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ؟» ئیتر پاک کردنەو لەمە پاک تر؟..

ئه‌صحابیش به‌هۆی هاورێ بی ئه‌وه‌وه پێوستیان به‌هیچ نه‌بو به‌لکو هه‌موی ژانیان به‌جیه‌اد وه‌خه‌بات، وه‌ خواپه‌رسیی وه‌ شه‌وه‌نوستن وه‌ قنیات کردن به‌که‌م، وه‌ بی‌عینوانی و ییده‌ماریی برده‌سه‌ر، چونکه‌ ئه‌وه‌نده‌ ئایه‌ت زۆره‌ بۆفه‌رماندان به‌ خواپه‌رسیی له‌پاره‌به‌ده‌ر، هه‌ر به‌دی هێنایی ئه‌و ئایه‌تانه‌، به‌سه‌، بۆئه‌وه‌ی مروف بیسته‌مه‌ لائکه‌.

سه‌یری ئه‌م ئایه‌ته‌ چون شه‌وه‌نوستن و خواپه‌رسیی به‌شه‌وا روون ئه‌کاته‌وه‌و، خه‌لک دل‌گه‌رم ئه‌کا بۆ ئه‌نجام‌دانی، که‌ئه‌فه‌رمی، «أَمَّنْ هُوَ قَانَتْ أَنَاءُ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْتَزِرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةَ رَبِّهِ...؟»، ئه‌فه‌رمی، ئایا که‌سێک به‌نده‌ی خواپه‌کات، به‌ شه‌وا خه‌ریکی خواپه‌رسیی بیست، تانه‌، به‌پێوه‌بیست و تانه‌ له‌کورنوش بردنا بیست له‌ دوا رۆژ بترسیست، وه‌ سزای قیامه‌تی له‌به‌رچاویست، وه‌ ئومیدی به‌ره‌حمه‌تی خواپیست، ئایا ئاوا که‌سی وه‌کو ئه‌وانه‌ وایه‌، که‌خواوه‌نی ئه‌م پێناسه‌ باشانه‌ نه‌بیست، جا ئه‌فه‌رمی به‌ پێغه‌مبه‌ر «قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ؟» ئایا زاناو نه‌زان ئه‌بێه‌ یه‌ک؟ ئه‌مه‌ خۆی ئه‌وه‌ ئه‌گه‌ییی هه‌ر که‌سی خواوه‌نی ئه‌م جوړه‌ پێناسانه‌ بو خوا زانا ی ئه‌کات، به‌وه‌ مه‌عریفه‌ت و زانیاری یانه‌ی که‌خۆی ئه‌یه‌وی هه‌روه‌کو ئه‌فه‌رمی «وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ».

یان هه‌روه‌کو که‌ئه‌فه‌رمی «وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا» ئه‌وانه‌ی خه‌باتیان کرد له‌ریگه‌ی ئیمه‌دا، ریگه‌ی خۆمانیان پیشان ئه‌ده‌ین، پاشان ئه‌فه‌رمی ئه‌وانه‌ی که‌خواوه‌نی عه‌قل و ئاوه‌زو دلی رووناکو پرله‌زانیارین، ئه‌وانه‌ن که‌عه‌قلیان، به‌م جوړه‌ چاکو خراپ یانه‌ ئه‌شکیست. ئه‌ویش ئه‌مه‌ته‌ که‌ له‌دوادوایی ئایه‌ته‌که‌دا ئه‌فه‌رمی «إِنَّمَا يَنْتَظِرُ أَوَّلُوا الْأَلْبَابِ» (زم) (٩) یان، که‌ئه‌فه‌رمی «تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ» (سجده) (١٦) واته‌، ته‌نشیان بیزاره‌ له‌ناوجینگه‌، یان خۆیان دورته‌گرن له‌ «په‌ی‌خه‌و»، یان هه‌رچی شتی بۆنوستن بیست، جینگه‌نوستن، واته‌ له‌شیان بیزاره‌ له‌راکشان، هه‌رخه‌ریکی شه‌وه‌نوێژکردن و خواپه‌رسیی و له‌خوا پارانه‌وه‌ن، که‌هه‌م له‌سزای خواته‌ترسن، وه‌ هه‌م ئومیدی پاداشیان هه‌یه‌، وه‌ته‌نها به‌وه‌یشه‌وه‌ ناوه‌ستن، واته‌ به‌شه‌وه‌نوێژ، به‌لکو له‌وه‌ی که‌خوا داینی، یارمه‌تی هه‌ژاران ئه‌ده‌ن. یان که‌ئه‌فه‌رمی «الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ» (ال عمران) «١٩١»، لێره‌شا خۆای گه‌وره‌ ستایش ئه‌کا له‌وه‌که‌سانه‌ که‌هه‌میشه‌ وه‌ له‌هه‌موحاڵیکا ناوی

خواهه بن، وه یادی خواهه کهن، جگه تهوهش بیر له دروس بون وه له دروس کاری ته
که نو کائانه ته کهن، «که واته بیر کردنه وه پش هه پهرستی خواهه» له پاشان ته لێن گه وه ره ی
هه ره بۆتویه، داوات لی ته که بن له عه زایی جه هه ننه م لاما ن ده بیت. وه ده یان ثایه تی تر،
به لام ئیمه ته گهر هه ره مه فهومی ته م چهن ثایه ته سه یر که ی، ریازه ته که مان
بۆده ره ته که وی، وه که وشه ونو یژ، که م نوستن له خوا پارانه وه بۆ به خشین، ئومیده وه ره یون
بۆ یاداش، بیر کردنه وه له خه لقی ته رزو ئاسمان، به خشین ته وه ی ده ست بروات، به
هه ژاران و، ناوی خوا بردن و یادی خوا کردن به شه وه به رۆژ، وه به چه شتیکی ئیکرا
، پارێزکاری، «واتقوا الله»، وه ده ره که وت، ئاکامی ته م خوا په رستی و شه ونو یژو
به خشینده یی و پارێزکاری به، «هه ره وه ها ترسی سزای خواو ئاگری جه هه ننه م،
هه ئومیده وه ره یون به یاداشی پاشه رۆژ، وه شو ی نه که وتی ئاره زووی نه فس،
چونکه ته ماره بالسو ته، ته مانه هه موی ته به نه هوی، ته وه ی ته و مرۆفه ی خواهه ی
ته م پێناسانه بیت، له گه لی خه لکی ترا فره ی هه به، که خوا ته فره ی «أَمِنْ هُوَ قَائِتٌ...»
تا ئاخری ثایه ته که، وه هه م ته بیته هوی زانیاری، هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا
يَعْلَمُونَ؟ هه م خوا ته بیخاته سه ری رینگا «سَيُجَازِيهِمْ سُبُلًا» وه هه م خوا زانستی خوی
«وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ»، وه هه م خوا ته وای ته م کرده وانه ی پی خوشه و
سه ندیان ته کات چونکه له هه مویانا ستایشی خواهه ی ته و پێناسانه ی کرده.

ته مه هه موی له م چهن ثایه ته دا، جائه گهر به چاوی خیره سه یری هه موی قورئان
بکه ین بۆمان ده ره ته که وی خوی گه وه ره، له گه لی هه موی ته وه شدا ته فره ی
که لک وه رگرن، له م جیهانه «بی گومان که لکی حه لال» به لام له سه دان شوینا ته فره ی،
ته م جیهانه شتیکی پراوه و بی ده وامه، ته وه ی به ده رد ته خوات شتیکه که تۆشه بیت
بۆ زبانی، جاویدان و نه پراوه، وه هه ره که وۆم له ویدا که قانجازه کانی هه رد و جیهان
له روانگه ی قورئانه وه ته خه مه پێش چاو ده سم بۆ ته و ثایه تانه را کێشا وه
وه دو باره کردنه وه ی ناوی،

ته وهش که ریازه ت، چل رۆژه وه پی ته لێن چله کێشان، ته وهش کارناسانی
ته م ریازه تاقیان کرده ته وه هه ره که سینی موسولمان چل رۆژ لی برا و که ناری گرت و
سه رگه رمی عیاده ت بو، شتیکی وای بۆروون ته بیته وه، دل گه رمی کات له سه ری
به رده وام بون له سه ری ته ور ریازه وه ئیامی غه ززالی له کتبی «الْمُقَدَّاد»، زۆر سووره
له سه ری ته وه، ته وه ی که ریازه ت نه کێشی وه شه ونه نوستن و که م خواردن و،

لهخه لك كه نارگرتن بوماوه يكي زور نه كاته پيشه ي هيجي لي حالي نايت،
وه سه رگوزه شتي خوي ته گيرته وه چون ده رگاي مناره كه ي مزگه وتي نه مه وي شام، وه
مزگه وتي «صخرة» ي «بيت المقدس» ي له سه ري خوي دائه خست و له وي سه رگه رمي
ديكرو فيكرته بو.

نمونه يكي نه م قسه نه كردن و كه ناره گيري لهخه لك و بهرده وام بون له سه ري
خوا به رستي به له قورئانايه له سوره ي ثالي عمران دا له و كاته دا جه زره تي زه كه ريا،
داواي له خوا كرد خوا كوري بداتي خوايش دوعاي قبول كرد وه مؤزده ي كوري دالي
زه كه ريا له خوشي يا وتي، خوابا له پاداشي نه م لوطفه دا شتيك بفرمو
بامن نه نجامي بدهم واته، بهرانبه ر به م لوطفه گه و ره به بامنيش خوا به رستي وه يان
كرداريكي جوان، له سوپاسا نه نجام بدهم، جانه لي.

«قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً، قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمْزًا وَادْكُرُّ رَبَّكَ كَثِيرًا وَسَبِّحْ
بِالْعَشِيِّ وَالْإِبْكَارِ».

واته، كه وابو له سه رته سي رۆژ له سه ري بهك هيج قسه نه كه ي له گه لي كه سا، مه گه ر
به ئيشاره وه بهرده وام بيت له سه ري ديكر، وه به بيان وه ئيوارانيش سوپاسي خوابكه .

جائه مه نمونه يكي رياهه ت، نه م كاره نه گه ر كه لكي ره واني و دهروني نه بيت چون
خوا ده ستور ته دات به پيغه مبه ريكي خوي نه نجامي بدات، له سوره ي مه ريه ميش دا
هه ر له م باره وه نه م فه رمانه دوباره كراوه ته وه به لام له م يانا خوي گه و ره به زكريا
نه فه رمي «آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا» زورباش ده رته كه وي مه به ستي
سي شه وورۆژ له سه ري بهك بو، چونكه له و لا نه فه رمي سي رۆژ له م لايش سي شه و
كه واته سي شه و رۆژه

ههروه ها كاتي كه خوا فه رماني دا به جه زره تي موسي بروات بوكتوي «طور» كه
راز و نيازي خوي بكات له گه لي خوا داو فه رمان و ده ستوري ثابنه كه ي لي وه رگرت
نه فه رمي «وَإِذْ وَاْعَدْنَا مُوسَىٰ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً» واته چل رۆژه عده مان دانا بو نه م كه ناره گيري و
«خه لوته» كردنه، واته به ته نها لاي خوابون، نه مه ش قامك راكيشانيكه، بو نه و
چل رۆژه ههروه ها له سوره ي «اعراف» دا نه فه رمي. «وَوَاْعَدْنَا مُوسَىٰ ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتَمَمْنَاهَا
بِعَشْرِ قَرْنٍ مِّمَّاتٍ رَبِّهِ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً» كه وابو جگه تاقي كردنه وه ي ريواراني رتيگه ي

تەسەوووف کەخۆیان ئەزانن ئەمچلەکیشان و جەلەوگیری لەئارەزوی نەفس و خواپەرستی و کەنارەگیری یە چەند بەکەلکەو چەندە راست و پێویستە، سەرچاوەکانیشی لەقورئاندا، دیتەدەست و تەسەوووفی ئیسلامیش خەباتیکە بۆ ئەنجامدانی فەرمانی خوا لەروانگەیی ئیسلامەوه موبەمو.

کەشف و کەرامات :

یەکێ لەو بەرھەمانەیی داتراوە هی رێبوارانی رێگەیی تەسەوووف بێت کەشف و کەراماتە، لەپیشا بابزانی کەشف و کەرامات چی یە، لەوێ دوا لەمەبەستەکانی ئەکوێنەوه.

«موعجیزە، کەشف، کەرامەت، موخادەعات، ئیستیدراج» ئەمانە ھەمووی لەیەك چوارچێوەدا کوێنەبنەوه، کەپێی ئەوتری «خَرَقُ الْعَادَةِ»، خەرق العادە، بەکارێك ئەوتری ئەنجامدان و بەدی ھێنانی ئەوکارە، بەرەوالت لەوزەیی کەسا نەبێت، وەکو زیندو کردنەوهی مردو، بۆخەزرەتی عیسی، یان ھاوردنی تەختی مەلەکەیی سەبا «بەلقیس» لەولایتیکەوه بۆولایتیکی تر، لەچاوتر و کاندنیک «قَالَ الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ» «٤٠»، «الغل»، وەزۆر نمونەیی تر لەوکارانەیی، کە بەپێی عورف و عادەت وە سەرگوزەشت و تاق کردنەوهی ھیزی ساکاری مرووف، لەوزەیی مرووف بەدەرن جاھەرکەس ھاتوکاری لەم کارانەیی ئەنجامدا، ئەوێ خەرقی عادەتە، واتە عادەتی ساکاری ژبانی، شکاندو، کەواتە موعجیزەو کەشف و کەرامەتو ئیستیدراج ھەمویان ھەر «خەرقی عادەتە»، ئەم، خەرقی عادەتە وە ئەم شکاندنی «سوننەتی ژبانە»، ئەگەر پێغەمبەرێك کردی، پێی ئەلێن موعجیزە ئەگەر پیاوچاک و خوا پەرستێك کردی پێی ئەلێن کەشف و کەرامەت، ئەگەر غەیرە موسوڵمانی وەکو «یوگا» کان یان فاسقێك کردی، ئەوێ ئەبێتە ئیستیدراج یان موخادەعە. ھەمووی خەرقی عادەتی کردو، لێك جوی کردنەوه یشیان ئاسانە ئەوێ خەرقی عادەتەکەیی بۆئەوێ بو بلی پێغەمبەرە، وەخواوەنی ریسالەو شەریعەتیکی تایبەتە ئەوا. خەرقی عادەتەکەیی ئەبێتە موعجیزە، بەلام فەرقێکی زۆرگەورە لەنیوانی موعجیزەو

كه شف و كهرامه تدا ئه وه ته خواوه ئى موعجيزه له سه ربه ئى ئه ئى هه مېشه ئه و موعجيزه به ده رخات بۆ ئه وه ئى ته رو ئى رېساله كه ئى پى بدات وه خه لك بېنه سه رى ئايينه كه ئى بۆ ئه وه بېش ئه و كه سه ئى نه هات لى پسر او بېت، تاخوا تۆ له ئى لى بكا ته وه . وه ئه وه ش شۆ ئى نه كه وتى زۆر به يان، خوا هه ر له م دنيا به دا غه زه ئى لى گرتون، وه دو چارى هه زاران به ئاى كردون، به ئام خواوه ئى كهرامه ت، ئه كو شى كهرامه ته كه ئى بشار ته وه، وه تابو ئى بكرى ت ئاشكرى نه كات مه گه ر زه رو ره ئى هيدا ئه ئى گو مراهو سه ر لى شى واو ئى نا چارى كات له زۆر به ئى كتي به كاتى ته صه ووف دا ئه گېر نه وه زۆر ئى له و پيا و چا كانه ئا و اتيان خواستوه كاشكى خوا له كه شفو كهرامه ت لى به شى كردا ئىن، زۆر تر ئىشى له تر سى مه غرو رى يان له به رى خولا دان له زان ئى «ئه سرائى» خه لكه وه زۆر يان له سه ره مه رگا وتو يانه خو زگه له و باره وه هې چمان نه ئه زان ئى، يان له تر سى كه م بونه وه ئى تر سى خوا، له وه دا مادام خواوه ئى كهرامه تى دياره پيا و چا كن، وه له خوا وه نر ئى كن وه ئه مه تر سى يان كه م كاته وه، وه د ئن يا يان نه كات له سز اى جه هه نه م.

هه رو هه هه موى كارناسان ئه م پىنگا به با وه پريان له سه رى ئه وه ته، كه شف، ئه وه ناگه ئىنى خوا وه نه كه ئى پا به و مه قاميان به رز تره له و خواناسانه ئى تر كه كه شف و كهرامه تيان نه چونكه زۆر چار وا ئه بېت، وه لى وه پيا و چا كى وا ه به گومان ئىك له گه و ره ئى و پىرو زى ئه و دان به، كه چى هېچ كه شنى بۆ ده ست نادات، كه چى جارى و ايش هه به «شېت» كه شنى بۆ ئه بېت .

به كور ئى، وه كو ئه وه ئى كه سى چا وى له كه سى تر به هېز تر بېت، يان به هوى وه رز شه وه له شى به هېز تر بېت، ئه وه ناگه ئىنى له خه لكى تر گه و ره ترو پا به به رز تر بېت، به لكو ئه كرى پا به ئىشى به رز بېت، وه هېزى له شى كه م بېت، له و گۆره پا نه شا، هه ر به و چه شه نه به، ئه كرى خواناس ئىش بېت، وه كه رامه ئى نه بېت، به ئام ئه وه ئى (خه رق العاده) ئى بو، وه خواناس نه بو، با لىش بگر ته وه، له روان گه ئى ئى سلا مه وه هېچى به سه رى هېچه وه نه، نه وه لى به و، نه پيا و چا ك، به لكو له پېشا ئه ئى خوا په رستو پار ئىز كار بېت، جائه گه ر وا بو، وه كارى خه رق العاده ئى لى پرو دا ئه وه كه رامه ته، وا ته پيا و چا ك و خوا په رست بو.

پرى جار ئىش رودا و ئىكى (خه رق العاده) ئه كه و ئه پېشى له دايك بون، يان هاتنى خوا وه نه به ره كه تىك، وه خو شه وى ستى كى خوا، وه كو شه ق بو ئى (ئاق كېسرى)، به هوى

له دایک بونی پێغه مبهری گه وره وه، نه وجۆره کارانه، خوا بۆ پێشان دانی خوشه و یستنی نهو خوشه و یسته پێشانی نه دا، بێ نه وهی خوشه و یسته که دهستی تیا بیست، به وه نه لێن «پوهاص»، واتای ئیرهاص نه بیته دامه زراندن، وه پایه دارزاندن، جاری وایش نه بیست پیاو چاکی، بگره وه لی بیست، یان وه لی نه بیست، خوا یارمه تی نه دات، وه کو تۆ له سه ند نه وه له که سیك ئازاری نه وی دایست، یان پاداش دانه وهی چاک، به که سی که چا که ی له که لێ نه و کردیست، یان قبول کردنی دوعاییکی نه و که سه، نه مانهش هه ره خه رفی عاده ته، به وهش نه لێن «مه عونه»، واته، یارمه تی دان، وه خوا یارمه تی خوشه و یستان و پیاو چا کان نه دات.

به ره وه باسی که شفو که رامات بکه م مه به سستیکی تر هه یه، ما وه ییکی زۆر بو بۆ هه لیککی وا نه که پام که هاو زمانه ئازیزه کانم، له و مه به سته ئاگادار که م، نه ویش، وو شه ی «غهب»، وه «غهب زانیته»، لای خو مان بری جار به هه له، به م که شفو که رامه ته نه لێن «غهب زانی»، یان نه لێن فلان که س غه بی پی یه، یان غه بی زانی، غهب زانه.

نه بێ بزانی که شفو که رامه ت غهب زانی نه، وه غهب که س نه ی زانی وه نایشی زانی، نه وه لی و نه نه ی، هه رچه ن بری جار نه و که شفه حاله تی غهب زانی نه هه یه، غهب زانی نه وه ته، تۆ به ئاره زوو، به و یستی خو ت، شتیکی نه بی و پشتی په رده و دا پو شرا و بزانیست، له دا هاتو، یان له پاره وردو، یان له هه مان کاتا، نه مه یان هه یچ که س نابزانی واته که س به مه یل و ئاره زوی خو ی ناتوانی شتی بزانیست، جابۆ به به وه یان گوتوه که شفو، واته هه رکاتی خوا خو ی و یستی په رده ی سه رچاوی به صیره تی نه و که سه لانه دات، وه نه وشته ی پێشان نه دات، جابگره جاری واهه بیست نه و وه لی به خو ی له خوای داوا کردیست نه وشته ی بۆ ده رخات، جا خوا ئاره زوی خو یه تی پێشانی دا نه دات، پێشانی نه دا پێشانی نادات، نمونه ی زۆر ئاشکرای نه م کاره له ژبانی پێغه مبهری گه وره دا ده ره که و ی.

خوای گه وره، به پێغه مبهری خوشه و یست نه فهرمی.

«قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ، وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبُ، وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ إِنْ أَتَيْتُ إِلَّا مَا يَوْحَىٰ إِلَيَّ» «انعام» ۵۱، بلی، من نالیم رزقی سه رزه وی به دهستی منه، وه بلی خو من غهب زان نیم، وه مه لا ئکه یش نیم، واته به شه زیکم وه کو ئیوه، وه بلی من نه وه ی

ئەیلیم، وەحیم بۆدی، واتە بە ئی وەحی هیچ نالیم، ھەرەینی شیوەی ئەم ئایەتە لەسورە (ھود) ئایەتی «۳۱» دا دوبارە کراوەتەو.

لە ھەموی روون تر، ئەم ئایەتە یە. کەخوا پە پیغە مەبر فەرمان ئەدات، کە بەخە ئەک بەفرمی، «قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ، وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَا سْتَكْبَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ، إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ» (اعراف) (۱۸۸).

ئەفرمی بلی بەخە ئەک مەککە، من هیچ قانجاری یان هیچ زیانیکی نەفسی خۆم بە دەستی خۆم نیە، مەگەر ئەوەی خوا خۆی ئارەزوی لەسەری بێت، وە ئەگەر من غەیم بزانای قانجازو دەسکەوتی خۆم زۆر ئەکرد، وە ئەم ئەهیش هیچ زیانیکم لی بکەوێت، من جگە ئەوە ئەبی لەسەرمە ئیوە بترسینم لە ئاکامی کاری خراب، وە مۆژدە ی پاداشی کاری چاکە بە دەم بە موسولمانان، هیچی ترم بە دەست نیە.

ئایا بە ئەگە لە مەروونا کتر ئەبێت بۆ ئەوەی خوا خۆی ئەبێت، کەس غەیب نازانی؟

کەواتە ھەرگیز وەلی وەخۆشە ویستانی خوا، نالین ئیمە غەیب ئەزانین، بە ئەکو ئەوەی ئەوان بۆیان دەس ئەدات، کەشف وکەرەماتە، «قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ» «۶۵» النمل.

جا با بزانین کەشف کامەو کەرەمات کامە، کەشف بریتی یە لە لاجونی پەردە بەسەری بەصیرەتی دەرونەو، بۆ چاوپێ کەوتنی بری لەو نەبێتی یانە ی کە خواخۆی ئەبەوی، ھەروەکو، غەزالی لە کتێبی «المقصد» دا ئەلی، «وَأَنكَشَفَ لِي فِي أَثْنَاءِ هَذِهِ الْخَلُوتِ أُمُورٌ لَا يُمْكِنُ احْصَاءُهَا وَاسْتِقْصَائُهَا»، لە پاشان ئەلی، «وَمِنْ أَوَّلِ الطَّرِيقِ تَبْدِئُ الْمَكَاشِفَاتِ وَالْمُشَاهَدَاتِ، حَتَّى أَتَهُمْ فِي يَقْظَتِهِمْ بِشَاهِدُونَ الْمَلَائِكَةِ، وَأَرْوَاحُ الْأَنْبِيَاءِ، وَيَسْمَعُونَ مِنْهُمْ أَصَوَاتًا وَيَقْتَبِسُونَ مِنْهُمْ قَوَائِدَ».

ئەلی لەسەرەتای کاری گرتنە بەری ری پەوی تەصەووف دا «کەشف» وە «موشاھەدە»، دەس ئەدات بۆ ریواران، بری جاری واھە یە ھەر بە چاوی سەر، مەلائکە کان وەروەحی پیغە مەبرە کان ئەبین، دەنگیان ئەبیسن پرسیاریان لی ئەکەن و کەلکیان لی وەر ئەگرن، ئەمە کەشف، کەواتە کەشف بریتی یە لە چاوپێ کەوتنی ئەسراری کەون وەشتی نەبی، لەرابوردوو ئاییندە ی ژانی خۆیو خە ئەک، بە لأم کەرەمەت بریتی یە لە ئەنجام دانی کاری «خارق العادە»، وەکو ھوردنی تەختە کە ی

دلنه وایی موسولانانو هیدایهتی ئەوان، وه تازووری بۆنهییته وه ناچارینی نه بێ
که شفوکه رامهت ده رناخت وه پێیه وه شانازی ناکات، وه دوباره و سێ باره ی
ناکاته وه بۆخه ئلک.

جاری واههیه که شفوکه رامهت پێکه وه بۆیاوچاکی دهست ئەدات، بۆخونه،
بۆی ده رنه که وی فلان که سی له خوشه ویستان یان مه نسوب وشاگردیکی گرفتاری
نه خوشی یان ده ردی سه ری بوه، ئەم بۆده رکه وتنه که شفه جا نه وه لی یه هه رله ویوه
فریای ئەکه وی وه رزگاری ئەکات یان دوعای شیفای بۆ ئەکات، ئەمه شیان نه بیته
که رامهت.

یان کارکردنه سه ری دلی مورید بۆ سه رخستی له پربازی ته ریه ته دا
وه چاره کردنی نه خوشی نه فس و قه لی ئەکه سه، وه هه زاران شتی له م جوړه ئەمانه ش
هه م که شفه وه هه م که رامه ته.

من به لگه ییکی نو سراوم له م که شفوکه رامه ته لایه که هی شیخی باوکمه
به یارمه تی خوا له شوینی پێویستدا له م کتیه دا باسی ئەکه م سایان له پێشه کی دا یان
له باسی ته ریه ته نه قشبه ندی دا،

لام واته به راده ی پێویست باسم کردیته.

ئهو ی زیاتری بویت له کتیه کانی ته سه ووف دا وه هه روه ها له کتیه ی بری
له فوکه ها دا به درێژنی باسی کراوه که چون که شفوکه رامهت له روانگه ی شه رعه وه
دروسته.

ناوی ئەو کتیه نه له پێرستی ئاخری کتیه که دا نو سراوه.

نور:

نور، وشه ییکی، زو روا تابه، وشه ره واته و ساکاره که ی، به رونا کی
ئه وتری، به رانه ر به تاریکی، «ظلمات، نور»، له روانگه ی ته سه ووفه وه
ئه ورونا کی یه ته که ده رونی مروف دانه پۆشی که هه م ره نگی جوان وه هه م بۆنی
خوش وه هه م تام وه مه زه ی لی هه ست ئەکه ی، به لام هه موی ئەو کارانه کاروباریکی

دهرونی و مه‌غه‌وی به، وه قهت به‌وجۆره‌ی که‌هه‌یه نانسوڕیت و باس ناکریت، له‌قورئانا به‌واتای جۆراو جۆر هاتوه، به‌که‌م، به‌کیکه له‌ناوه‌کانی خوا، وه‌له‌پێناسه‌کانی خوا، «اللهُ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ» سوڕه‌ی نور «۳۵» ناوه‌ی بۆ‌قورئان وه‌بو کتێبه‌ناسانی به‌کان که‌هۆی ری‌پیشان‌دانی خه‌لک، «فَآمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا، وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ» تغابن (۸) «يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِنْ رَبِّكُمْ، وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا» (۱۷۴) «نساء». وه‌چهن‌ثابه‌تی تر که‌هه‌موو ئه‌وه ئه‌گه‌یه‌تی مه‌به‌ست له‌وه‌شه‌ی نور، قورئانی پیرۆزه، هه‌روه‌ها ئه‌فه‌رمی «قُلْ مَنْ أَنْزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَى نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ» «۹۱» «أنعام».

هه‌روه‌ها به‌واتای ئیمان به‌رانبهر به‌کوفر هاتوه، هه‌روه‌کو له‌یه‌که‌م‌ثابه‌تی سوڕه‌تی ئیبراهیم‌دائه‌فه‌رمی به (مُحَمَّد) «كُتِبَ الْأَنْزِلَانُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ لِلنَّاسِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ».

یان که‌ئه‌فه‌رمی «يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ وَيُخْرِجُهُم مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ، وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ» (۱۶) (مائده) له‌م‌دو‌ثابه‌ته، وه‌ده‌یان‌ثابه‌تی ترا، به‌ئاشکرا دیاره‌مه‌به‌ست له‌نور، نور‌ی ئیمان وه‌له «ظلمات» تاریکی‌ی کوفره، هه‌روه‌ها له‌م‌قیاسه‌دا ده‌رئه‌که‌وی که‌نور، بۆ‌نۆری‌چا‌و‌یش هاتوه چونکه‌ی رووناکی کاتی هه‌به‌ست‌ئه‌کریت چا‌و‌یج رووناکی هه‌یه‌ت ئه‌گینا که‌چا‌و‌کو‌یر، واته‌تاریک‌بو، با دنیا هه‌ر رۆشن‌یه‌ت سوودی‌چی به.

جائه‌فه‌رمی: «هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ؟ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ» (رعد) (۱۶) بێ‌گومان نور به‌روونا‌کیش و تراوه به‌رانبهر به‌تاریکی، وه‌به‌خو‌ینه‌وار‌ی به‌رانبهر به‌نه‌خو‌ینه‌وار‌ی، چونکه‌به‌نۆری عیلم چا‌که‌وخرا‌به‌له‌یه‌ک جیا‌ئه‌کر‌یه‌وه. هه‌روه‌کو که‌وتراوه «الْعِلْمُ نُورٌ وَالْجَهْلُ ظِلَامٌ»، هه‌روه‌ها، به‌عه‌قل‌یش و تراوه نور، چونکه‌هیچ‌شتی به‌بی‌عه‌قل به‌ده‌ردنا‌خوات نه‌عیلم و نه‌چا‌و نه‌سه‌رمایه‌وسامان، عه‌قل‌که‌نه‌بو مرو‌ف‌نا‌توانی به‌وجۆره‌ی شیا‌وی مرو‌فه‌بژیت، وه‌خۆ‌ی له‌جه‌یوان جیا‌کاته‌وه. په‌ندی‌کی فارسی هه‌یه‌ئه‌لی «عَالِمٌ شَدُنْ جِهَ آسَانْ عَاقِلٌ شَدُنْ جِهَ مُشْکِلٌ»، واته‌به‌خو‌ینه‌وار‌بون چهن‌ئاسانه‌و به‌عاق‌ل‌بون چهن‌سه‌خت و تاره‌حه‌ته، به‌رانبهر به‌عه‌قل‌شێتی دیت، که‌واته‌هه‌م عیلم هه‌م عه‌قل‌پ‌ی‌یان و تراوه نور، چونکه‌چا‌که‌وخرا‌به‌یان له‌یه‌ک‌پ‌ی‌جیا‌ئه‌کر‌یه‌وه. له‌فه‌لسه‌فه‌ی ئیشراق‌دا، سه‌هره‌وه‌ردی (حه‌له‌ب)، جهانی‌تاریکی و جیهانی‌روناکی‌ی باس‌ئه‌کات، وه‌خو‌ای‌گه‌وره‌به‌نور

الانوار» دائه نێ، که سه رچاوه ی هه مونوره کاته. وه دو عایه کی به ناوبانگی هه به، سه ره تا که ی ته لیت «یا قیوم ایدنا بالنور، وثبتنا علی النور واحشرنا الی النور... هتده» کتبی هیا کل النور، شیخ محی الدین عه ره بی، ته لێ نور ته و خه لاته خوائی به ته، که دیته دله وه و تاریکی دنیای «فانی» له دل ده ره کات، وه ئیتر جگه ته و نوره، هه یچی تر له دلا نامینته وه.

تهامی غه زالی له کتبی المنقدا ته لێ، زانیاری ته سه ووف، یان زانیاری مه عنه وی، نوری که خوائه یخاته ده رونه وه. به کورتی ته ونوره ی له یواری ته سه ووف دا باسی لیه ته کریت هه روه کو غه زالی و محی الدین ته لێ، روونا کی و به ره که ت و زانیاری کی بی پایان وه «موکاشفه و مو شاه ده»، واته بو ده ره که وتن و چاوپێ که وتنی که مه عنه وی به، که بو ری یواری ریگه ی ته سه ووف ده س ته دات، وه که شف و که رامات، وه مه قامات هه موی له و نورو به ره که ته وه ده س ته که ویت، ته و نوره ته، وا ته کات له و گه موره پیا وانه، به ی خویندن سه ره له زو ریک له زانیاری به کان ده ره که ن، وه خوا چاوی به صیره تیان وا روون ته کاته وه، که ته به پیاویکی تر، هه روا که بو پیغه مبه ره کان روی داوه، نیگومان ته وه نوره و روونا کی.

هه روه کو ته زانی پیغه مبه ری گه موره درودی خوائی له سه ره نه خوینه واریو، به لام خوائی گه موره وادلی روون کرده وه که هه یچ زانا و دانشمه ندی کی جیهانی نه گه بشتی، وه سینه ی موباره کی پر کرد له نور، هه روه کو ته فه رمی «الْمُ نْشَرْحُ لَكَ صَدْرَكَ، وَوَضَعْنَا عَنْكَ وِزْرَكَ الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ، وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ»

مه به ست ته وه ته ته وه ش نوره که خرا وه ته دلی په یام به رانه وه، وه به په یه وینی له وانیش دلی په یه وه راست و پا که کانیان، به شیوه یی کی تر که خوائه وی روون ته کاته وه، خوائی گه موره له باسی چه زرتی موسا وه چه زرتی یوشه دا له سوره ی «الکھف» دا سه باره ت به و پیا وه گه موره به که دیو یانه و زو رشتی له زانستی نه یی زانیوه که موسی نه یزانیوه، سه باره ت به وه بنده یه ته فه رمی. «فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِنْ عَيْنِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا»، به لێ ته وه ته و عیلمه به که خوا ته یخاته ده رونه وه، جا به وزانیاری به ش ته وتری نور، سه باره ت به چه زرتی یوسف وه چه زرتی لوط و چه زرتی موسی له سی ئایه تی جیا واز دا سه باره ت به هه رسیکیان، ته م (جمله) به، دوباره گه روه ته وه که ته فه رمی «آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا» هه موی قورئان پر به تی له م جو ره که ره می

خودایی یه، له گه لێ بهنده کاندای، وه ئه مانه هه موی ئه کری له چوارچێوه ی ئه ونوره دا
کۆیان کهینه وه، که بریتی ییت له که ره م و به خشی نی خوای گه وره به بهنده
خۆشه و یسته کانی. ئیتر یا عیلمه یا حیکمه ته یا خۆشی و خۆش حالی و پایه و مه قامه. وه نور
له روانگهی ته صه و وه به وانه ئه لێن.

قَلْب:

قه لب و وشه ییکه، ئه گهر له بازاری ته صه و وه، وه له وێژه ی ته صه و وه دا
ئه م و وشه یه لایه رین، هیه چ ی نامینیته وه.

قه لب، دوو واتای هه یه، واتایکیان ئه و پارچه گوشتیه که وا له سینه ی
هه مو ئیسان و گیاندار یکی ترا، وه پالێو گه خانه و دینه موی له شی مروقه، وه به کورتی،
یه کی له ئه ندامه کانی ناوه وه ی له شی مروقه، ئه ندامیکه به په لکه وتن و پراوه ستانی،
گیان دار بی گیان ئه که وی، وه به کورتی پێی ئه لێن «دَل».

واتای دوهمی ئه م دله، واتایکی مه عه و ی، وه مه جازی یه، که هه م
له روانگهی ته صه و وه، زۆر گرنگه و جه غزی ئه وزانسته یه، وه کا کله ی کاره،
وه هه م له روانگهی کاروباری عاطیفی و وێجانی و وێژه وانی یه وه، داری دهستی
وێژه وanan و هه ست یارانه که واته ئه وشته ی له ته صه و وه دا به ناوی «قَلْب»، واته
«دَل»، باسی لێوه ئه کریت، ئه و دله گوشتینه یه، به لکو به شیوه ییکی مه جازی
پێی ئه وتری دَل، له راستیدا به مه رکه زی ههستی عاطیفی و وێجانی و ئیسانی مروف
ئه وتری.

خۆیشان زۆر جار ئه لێن، بۆ فلان شت دَلم سارده یان دَلم گهرمه، یان دَلم ته نگه
یان دَل ره قه، له کاتی که ئه و دله گوشتینه هیه کام له م حالانه ی به سه را ناییت، به لکو
هه ر کام له م وتانه ده سنی شانه بۆ حاله تیکی تایبه تی ده رو نی. له ته صه و وه دا مه به ست
له دَل له طیفه ییکه جیگه ی و یست و حه زلی کردنی چاکه و خراپه، وه سو فی
تی ئه کو شیت ئه و ناوه ندی ههسته خاوی ن کانه وه، به جو ری بیته جیگه ی ته نها
هه ست و و یستی چاک، وه ئه م خاوی ن کاری یه ی دَل پێی ئه لێن ته زکی یه ی دَل.

که باسی دیکری دلّیان نه کرد هه رچیم نه کرد نه ته چوه می شکمه وه ، دلّ پارچه گوشتیکه
چون دیکرته کات ، ته یوت چه زره تی شیخ نجم الدینی برام ، ته مه ی بیستو روژنکیان
بانگی کردم لئی پرسم راست کامیل باوه رت به دیکری دهرون نه ؟ عه رزم کرد ،
قوریان ناچیته دلمه وه به بی زمان دیکر بکریت ، نه ک باوه ریم نه ، ته یوت روژنکیان
شیخ وه ستابو فهرموی کامیل وه ره پیشه وه ، چومه پیشه وه فهرموی پیشتر ،
تابه ته وایی نزیک بومه وه ، سه ری گرتم وه گویمی نا به سه ری سنگی به وه ،
سویندی نه خوارد ته یوت ، به زمانیکی زور پاراو ، ته بیست ته یوت «الله الله» ، گوئی
سه رم هانی به دواوه ، ته بجاره که یان خوم سه رم نا به سنگی به وه ، سه یرته که م
به هه مان شیوه دهرونی ، (الله) ته کات ، منیش ده ستم کرده گریان وه
خوم خست به سه ری پی یا ، ته ویش ته م په نده فارسی به ی فهرمو .
«نه بدین شوری شور ، نه بدان بی نمکی» واته نه ته وه نده سویر وه کوئیسته ،
نه ته وه نده ش بی خوی وه کوئه وسا .

جاسویندی نه خوارد ته یگوت هه ردو جاره که ی ، گویم دووسی په نجه ی ته ما
بوسه ری سنگی وه ک (مه غناطیسی) سه رم راکیشی ناوا گویم ته نوسا به سنگی به وه ،
هه ره وه کو وتم هه میشه ته وسویندی نه خوارد ، وه له ته مه نی هه شتاونه وه د سالیدا
چه ندین جار ته م سه رگوزه شته م لی بیستوه .

به لای ریوارانی ته م ریگه وه شته که شتیکی زور ئاشکرایه ، ته نانه ت هی وای
هه به پاش چه فته ییک ، یان پاش چل روژ دلّی ده س ته کاته دیکر کردن ، شته که
پیوستی به لی بران و باوه ری ته واوو خه ریک بونه وه به .

زوترو تمان له دهرونا چه ن له طیفه ییک هه ن که به لای نه قشبه ندی به کانه وه پینج
له طیفه ن ، قهلب ، روح ، سیرر ، خه فی ، ته خفاء نه فسیش هه به ، به لام نه فس
به له طیفه ی عالمی خه لق واته ماده ، یان به شه ماده بی به که ی مروّف دائه نریت .

جا نه قش به ندی به کان له دلمه وه ده س ته که نه راهینانی ، وه به به رده وام بون
له سه ری دیکر ، به شیوه ی تاییه تی خوی ، ته وودله ده س ته کاته دیکر ، پاشان
هه موی (له طائفه کانی تی) پاشان له طیفه ی نه فس ، که ناوه ندی هه سنی چه یوانی واته
شه هوانی مروّفه ، وه «أَمَارَةٌ بِالسَّوَاهِ» لیره داپه نجه ته کیشم بوچوار شیعر
له قه صیده ییکی چه زره تی شیخ عومه ر ضیا ئوددینی نه قشبه ندی ، که خوی
پیری ته ر یقه ت و مور شیدیکی کامیل بوه ، له کاتی سلوکی ته ر یقه ت دا ته م شیعرانه ی

فەرمو ، وادیاره لهوکاته دا مهقامینکی گهورهی خهلات کراوه که ئه م شیعرا نهی بهو بۆنه وه فەرمووه ، وه دهس نیشانه بوخواوین کردنی له طائف ، وه ذیکری ئه وه له طائفانه که ئه فەرمی .

(له نهشتهی فەبضی عیشی فەخری عاله م دل موصه ففایه)
 له ژهنگی مه عصبی بهت شوراوه سینه م پرته جه لایه)
 (له دهس تەزویری نهفس و مەگری شهیتانی له عین ده رجوم)
 عه جب بالایه پوتبهی عیشقم و نهفسم تهو لایه)
 (مه قامی عاریفان بی زه حمهت و پرهنج و مه شه ققهت دیم)
 له زومرهی عاشقانم بۆیه عاله م لیم ته بهر رایه
 له همرچی رووده که م وه کړو زعه یانه چی رموزاته
 «له طائف» سه ره سه ر موسته غریق ذیکری «هو الله» به

سه ره رای باسی له طائف وه ذیکر ئه وه ش ده رته خات که (موراد) بوه . واکه ئه لی ، مه قامی عاریفان بی زه حمهت و پرهنج و مه شه ققهت دیم ، چونکه و تمان موراد به بی زیارهت و ده ردی سه ر ، خوا خو ی سه ری ته خات ، موراده کان ، خویان ناروون به لکو ئه یان به ن .

له م به ینه دا کتییکم دی هی (عبدالرحمن الدمشقی) ناو که له حجاز دا نو سه راوه وه ره خنه ی گرتبو له ته سه ووف ، به کی له وش تانه ی که وتبو ی ، ئه وه ته ، دل چون ذیکر ته کات ، ئه و که سه لای وابوه دل بریتی به له و پارچه گوشته ، له کاتیکا ، ئه مرۆ به هو ی شریقی ته سجیل «دهنگۆد ره» وه ، ده رته که وی قسه کردن پێویست نه هه ر به زمان بیّت ، ته نانهت بی گیانی ش قسه ته کات ، یان رادیو ته له فزیو ن بوچی زمانیان هه یه ؟ ئه مه له پروانگه ی شته ماددی به کانه وه ، به لام له پروانگه ی مه عنه وی و مه جازی به وه ، ئایا ئه وه هه موه ئایه تانه ی قورئان چی لی ته کات که سه بارهت به ژهنگی دل ، به کلۆم لی درانی دل ، به ره شی و تاریکی دل ، له مور کردنی دل ، وه ده یان پێناسی تری دل هاتون ، (سبحان الله) ، خوا که ده رگای هیدایه تی داخست ، ته نانهت له خو ئینه واریشی دائه خات ، به جو ری ئه م هه موه ئایه ته ی له بهر چاو ون بیّت .

جاری بهرله هه موشتی خوا سه بارهت به ناردنی خه لاتی قورئان بو پیغه مبهه
 درودی خوی له سهه ، ته فه رمی «فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ» هه قورئان خوی مادده نیه ،
 تاییته خواره وه به لکو مه فهومه وه فه رموده به ، وه هه دل ، ته گهر ته ودله ی بی
 ته وشه خصه ته لی ، چون قورئانی دیتسهه ، به لکو له ویدا تهو قه له ، حه قیقه تی
 موحه مه د وه حه قیقه تی «نوبوه تی» موحه مه ده ، یان ته فه رمی ، «إِنَّ فِي ذَلِكَ ذِكْرًا لِّمَن
 كَانَ لَهُ قَلْبٌ» ته گهر لیره دا مه به ست دلی گوشتین بوایی خو هه موگیان داری دلی هه به ،
 تهم قه له لیره دا تهو ده رونه به که ته توانی به ندو ئاموزگاری وه رگریت ، یان
 وه ری نه گریت .

یان که ته فه رمی ، «إِلَّا مَن آتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ» یان ده یان پیناسی تر وه کو، قَلْبٌ
 مُتَّكِرٌ، فَطَا غَلِظَ الْقَلْبُ ، وَلَكِنْ تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ ، «أَمْ عَلَى قُلُوبٍ
 أَقْفَالُهَا» ، «وَبَلَّغْتَ الْقُلُوبَ الْحَنَاجِرَ» «فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ» «وَيَشْهَدُ اللَّهُ عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ» «وَوَحَّمَ
 عَلَى سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ» «رَبَطْنَا عَلَى قَلْبِهِ» «وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ» «وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا» ، «رَبَّنَا لَا تُزِغْ
 قُلُوبَنَا» «بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمُ» «نَمْ قَسَتْ قُلُوبُكُمُ» «خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ» «فَوَيْلٌ لِلْقَاسِيَةِ قُلُوبِهِمْ»
 «لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ» «وُطِّعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ» وه ده یان پیناسی تر که هه موی سه بارهت به
 «قلب» له قورئاناهاتوه ، وه هه موی تهو ته گه یینی تهو دله ی که خاوه تی تهم هه موه
 پیناسانه به ، تهو بارچه گوشته نیه ، وه به پینی تهو ئایه تانه تهو دله هه م خاوه تی
 کرده وه ی چاکه وه هه م خراب ، هه م پاداشی ته ییت وه هه م سزائه دریت .

ئایا تهو که سه تهم هه موه ئایه ته ی نه دیوه ؟

به پراستی وه ئامی تهو جو ره که سانه هه روالیره دا که خواته فه رمی ، «وَوَحَّمَ عَلَى سَمْعِهِ
 وَقَلْبِهِ» .

به تاییهت ، ئایا تهو جو ره که سانه کهوا ته زانن مه به ست له دل تهم دله گوشتینه به ،
 وه ئایا دل چون ذیکر ته کات ، ئایا به پراستی تهم ئایه تانه یان نه دیوه به تاییهت ، له ویدا
 که ته فه رمی به پیغه مبهه درودی خوی له سهه «وَلَا تَطْعَمَنَّ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ»
 «٢٨» الْكَهْفُ «ئایا سه بارهت بهم ئایه ته ته لی چی ؟ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا
 واتای چی به ؟ ئایا تهمه ذیکری ده رونه به ؟

یان که ته فه رمی «وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ» «١١٠» تَغَابُنْ ، تهمه چی ته گه یینی هیدا به تی
 قه لی گوشتین ته گه یینی ، بان حه قیقه تی تهو مروفه ؟ «وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ فِي قُلُوبِكُمْ» «١٤»

ئەبى ئەوێش بزانن ئەوای ئەم پەيوەندانەو ئەم مامەلانە ھەموى مەعنەوێو
 رۆحى يەو تەنھا بەچاوى دەرون «بەصيرەت» ھەست ئەکړي ئەگينا نە جوگە ئاوو نە
 پەيوەندى ماددى .

جا کەئەو پەيوەندە «رابطە» بەرقەرار کرا وەئەو موری دە توانی ئەو پەيوەندە
 بە دەست یێرى ئەجارەیان نورو بەرە کەتێ کە لەرابطەى مورشیدەو دەستی ئەکەوێ
 ئەونورە ھەمان کار ئەکاتەو سەرى لەطائف وە لەطائفەکان یەک لەدواى یەک تەزکى بە
 ئەبن وە دەردەکان یەک لەشوێنى یەک چار ئەکړي وەکو دەردى ھەسەد،یان خو
 بەزل زانن و غورو بیر لەمردن نەکردنەو «طولی ئەمەل» وە خو پڕوکاندن بەشوێنى
 سەرمايەو سامان پیکەو نان و ھەموى ئەو پێناسە ناپەسەندو خراپانەى کە باسان
 کردن . جا پاش پاك بونەو ەى دەرون لەخەوش وە ھەل کرانى نوری ھەق لە
 لەطائف دا وە دەست کردنە ذیکرى لەطائف، ئیتر ئەو موری دە ئەگات بە ئاوانى حوزورو
 موشاھەدە وە دل و دەرون بەو بەئاوات گەیشتنە دائەمرکى وە دەست ئەکاتە (سەیری
 ئەنفوس) رۆو ھەوارگەى فەنا وە بوگەیشتن بەمەزلى بەقا .

مەبەستىكى تر لە روون کردنەو ەى ئەم بەرھەم وەرگرتن لەمورشیدی کامیلە
 ئەو ەتە ، لەکانى ذیکرا گۆتمان ریبوار بەدل دەست ئەکاتە ذیکر نادلى ذاکیر ئەبى
 پاشان بەو لەطیفە کەو بەو طیفە کەى تر ، بەلام لیرە دا ئەو مورشیدە یارمەتى ئەدات ،
 ئەویش بەوجۆرە بە ھەر جارەى «تَوَجَّهْ» تەو ججوە ئەکات، واتە روى دل تى کردن ،
 روى دل ئەکاتە یەکى لەو لەطائفە وە پەيوەندى ئەدا بە لەطیفەى خوى يەو
 ئى گومان لەطیفەى مورشید ھەم ذاکیر و ھەم نورانى ی ھەرکە پەيوەندى دا بە
 لەطیفە کەى خویەو لەطیفەى موری دە کەش دەس ئەکاتە ذیکر نورانى ی ئەيیت
 ماو ەيێک وازى لى دیریت تاباش بەو حالەو ە دامرکى و دامەزرى جا روى دل ئەکاتە
 لەطیفە يێکى ترى بەم جۆرە ماو ەيێک نابات ، بەتایبەت ئەگەر موريد
 ئىستیعادى يیت (ھەر وە کوزیرە کى و ئىستیعادى خویندن) ئەگەر ئىستیعادى بو ،
 زۆر زوتر لەو رەوشەکانى تر ئەو موريد پى ئەگات و لەطائفەکانى تەزکى ئەبن ،
 ھەروا بو مەقامەکانى لەو ەو لاش تائەگانە فەناو بەقا .

لەو ەولا ئیتر ئەو کەسە خو یو ھیممەت و ئىستیعادى وە ئیتر پى و ىستى بەمورشید
 نامىنى وەخوى کامیلە ، بەلام ھەر وە کو گۆتمان ئەم کەمالە نىسبى يە وە ھەر دوانى نالى
 ھەتا ھەر شوێنى خوا مەبلى لى يیت ئەو بەندە بە پيش ئەکە و یت و سەر ئەکەوێ ھەروا

که زانیاری ظاهیری و ماددی ئی پایانه و هەردوایی نائی وە مەوۆف هەرئەتوانی زانائەرو زانائەرنی یان دەوڵەمەندترو دەوڵەمەندترنی ئەمیش هەروایە و لوف و کەرەمی خوداو فەیس و مەقام هەر دوایی نائی بۆیە ئەلیم کەمال نەسبێ یە کەمالی تەواو هەرەهی خواپە وە ئینسانی کامیل کە گەشتیشتە دواپلەیک ئینسانیک بتوانی بگات، حەزەرتی موحەممەدە، پاش مەقامی ئەو ئەنیاکانن پاش مەقامی ئەوان جا مەقامی ئەولیاپە .

بەلام لە عورفی تەسەووف دا ئەو خودایداوەی گەشتە بەقای پاشی فەنا بە کامیل دائەنریت وەکو شەهادە ی بەرز ی دنیایی بلیین (دوکتورا) ئیتر ئەو کەسە ئەتوانی لەو رێشتە یە خویا کارناس و ماموستاییت .

یادئاوەرپی و هۆشداریک هەبە لێرە دا کاتی گۆتن یەتی ، ئەویش ئەو تە پرمە ترسی ترین شت لە تەریقە ی نەقشبەندی دا ئەو تە کەسیک نە گەشتیشتە ئەم بەقای پاش فەناپە وە روخصەت بدات مۆریدەکانی رابیطە ی بکەن ، یە کەم گوناھیککی زۆر گەورە یە شاھەد وەکو شیرک وایە وە گوناھە کە ی وا لە گەردنی ئەو مۆرشیدە دا، بیگومان خوا سزای ئەدات ، دووھەم، نەخۆشی ی رۆحی و دوچاربونی وەسوەسە و دەیان گرفتاری یە کە ئەو مۆریدە توشی ئەییت .

ئیرشاد جیاپە و ئیجازە ی رابیطە دان جیاپە، ئیرشاد ئەگەر «ئەمر بە مەعروف و نەهی لە مونکەرە» هەمو مان لە سەرمانە بیکەین ئەگەر ئیرشادە بۆ شەریعەت هەمو مە لاچاکی لە سەر یەتی بیکات . بەلام بۆ تەریقەت ئەبی ئەو کەسە ریک و راست بە مۆریدەکانی بلی بلیت من نە صیحە تان ئەکەم ئەبە هۆی تەوبە دادان وە راھنایی تان ، بەلام من مۆرشیدی کامیل نیم وە رابیطەم دروس نیە .

یان وەکو ئەمیر کولالی مۆرشیدی شاھی نەقشبەندی بلی من تائیرە شارە زام لە مەولا پڕۆ کەستیکی تر پەیدا کە دەرس ت پی بلی .

مەبەستیکی تر سەبارەت بە تەوججەو لە مۆریدە ، پتویست نیە ئەو مۆرشیدە هەر رۆبەر و تەوججەو بکات ، مۆرشید کە مۆرشید بو دورو نزیککی بۆنیە وە لە دوریشە وە ئەتوانی رۆوی دلی بکاتە مۆرید وە بەهرە ی پی بگەیینی لە گەل ئەو شە نزیککی بە کە کەلک و دەست کەوتی زۆر ترە ، هەر وەکو وتمان نزیککی ی لە پیاوچا کان کەلکی زۆرە وە مایە ی خوشی و خوش بەختی و پیش کەوتە پیاوچا ک و وەلی خوشە ویستی خودان وە نزیککی کردن لە خوشە ویستانی خودا مایە ی خوشە خەتی هەردو دنیایە وە سەرگۆزە شت و ئازمونیشت ئەمە ی بۆ رێبواران پوون کردووە تەو .

مه به ستيكي تر له پيشا په نجه مان بوړا كيښاوه نه وه ته پيش كهوتن بو هه موكه سي
به كسان نيه به لكو به پيئ ااماده گي ي وه ئي خلاص وه نه ده بي نه وكه سه ته هه روه كو
بو هه موكارنيكي گرنكي تر نه و مه رجانه هه يه .

بو نه وكه سانه ي مور شيديان هه يه ، باوه كو خه ريكي ذيكريان مور افه به ش بن ،
به ر له ده ست پي كړدنې نه و كار ه يان نه پي يادي له مور شيده كه يان بكن وه داواي
يارمه تي لي بكن به تا ييه ت بو پاراستنيان له وه سوه سه ي شه تان وه نه فس وه
نه و ياد كړنه نه وه نيه شي وه و قيا فه ي ييريته پيش چاو به لكو وازني كه روحي
مور شيده كه ي حازره ، ئيتر پاشان به بي خه يال له هيج شتي ده ست كاته ذيكريان
مور افه به .

شا ه عبد الله ده لوي نه فهرمي هه رچن له ري بازي نه قشبه ندي دا ذيكري زمانې
تاته وكاته ي كه ذيكري له ده رونا نه يته مه له كه و خده ي هه مېشه بي ري بو ار نه خا م
نا دري له گه ل نه وه شا ذيكري زمانيش نه گه ر به و مه رجانه كرا كه باسان كړدن
نه و يش هه ر به كه لكو به هره ي مه عنه وي خوي ته دات .

پاشان نه لي مور يدي ته ري قه ي نه قشبه ندي ئاي هيج كاتيكي خوي بي ذيكرو
فيكرو نياز و گه رده ن كه چي ده رگاي هق بي اته سه ر ، ته نانه ت له كاتيكيښا وا له ناوي
خه لكا وه سه ر گه رمي كار و كاسييه نه بي يادي خوا بكات و هو شي به لاي خودا وه
بيت ، وه ذيكري خوا بكات ، پاشان تم جومله يه نه فهرمي .

«قَبِيضُ حَقِّ بِنَاكَاهُ رُسْدٌ وَلِي بَرْدِلٍ نَاكَاهُ رُسْدٌ» .

نور و به ره كه تي خودا له كو تو پرا نه باري
به لام به سه ري دلي نا گادارا نه باري

نه فهرمي به م حاله نه ئين خه لو هت ده ر نه نجومه ن واته له ته كي خوا بوندا
له وكاته ي كه وا له ناوي خه لكيښا
هه ر نه مه ته كه گو ترا وه (الصُّوفِيُّ كَائِنٌ بَائِنٌ) واته ، بالجسم كائنٌ مَعَ النَّاسِ وَبِالرُّوحِ
بَائِنٌ عَنْهُمْ . به لئش واله ناوي خه لكا و به دل وا لاي خودا جا گو تمان ، خه لو هت
ده ر نه نجومه ن ، يه كي كه له ره وشه كان وه له پايه كاني گرته به ري ري بازي نه قشبه ندي به
كان .

ئیمه تاثیرە باسی ھەرسێ ڕەوشەکە ی ڕی گرتە بەری ڕی بازی
نە قشە بەندی مان کرد ، واتە ، ذیکر ، مورا قە بە ، وە مورشید ، یان ذیکری رابیطە .

لە یاد تانە باسی نە خوشتی دەرومان کرد وە وتمان پێیان ئەوتری پێناسی
ناپەسەند ، وە کو حەسەد وە کینە ... ھند وە گوتمان موسولمانی راستە قینە ئەو تە
بتوانی دەرونی خۆی لەم دەردانە پاک کاتە وە دیارە ئەم کارەش زۆر ستمە وە ئەگەر
ستم نەبوانی ئێتر ھەرچی گێروگرتی ژبانی ئینسانە ھەمو ی چارە ئەکرا ، جا
لەو بەشەدا کە مۆرید ڕی بازی رابیطە ئەگرتە بەرەوا لەسەری مورشیدە ئەو نە خوشتی بە
دەرونی یانە لەدلی مۆرید دەربکات .

بەلام دەربارە ی گرتە بەری ڕەوشی ذیکری لا الہ الا اللہ واتە نە فی وئیسبات
ھەربەم ذیکرە ڕیوار ئەتوانی دەردەکانی دەرونی خۆی چارە کات وە ئەم ڕەوشە تاقی
کراوە تەو وە پەرە وێنی لێ کراوە وە بەم جۆرە یە . ئەو ڕیوارە کاتی ئەبەوی بەو شێوە یە
کە باس مان کرد دەست بەکاتە ذیکر لە ھەمان کات ئەتوانی تی کوشتی بو دەرمانی
دەردەکان ، ئەو کەسە لەو کاتەدا کە ئەلی لا الہ ، لەعینی ئەو کاتەشا بەخەیاڵ ئەلی
لەدلی منا حەسەد وجودی نە وە ئەو ی ھەبە ھەر اللہ یە ، ھێچ نە لە دەرونی منا لا
اللہ ، جگە خوا ، بەم جۆرە ئەو کەسە خۆی ھەست ئەکات بەو ی وادەرونی لەو
رە ذیلە یە پاک بویە وە ھەروا سەبارەت بەبەکە یە کە ی ئەو پێناسە ناپەسەندانە ی کە
ھەست ئەکات لە دەرونی جی گێرن ، چونکە زۆر کەس ھەبە خۆبەخۆ یری پێناسی
نە ، بۆنۆنە قەت درۆزن نەبوە یان خۆ بە زل زان نەبوە ، بە کورتی خۆی ئەبشکینی
ھەرچی صیفە تێکی خراپی دی ئەتوانی بەو جۆرە وە بە کار کردی بەرە کە فی ئەو ذیکرە
لە ناوی بەریت مەرچی ئەو تە جار جارەش لەدڵە وە لەخوا بپاریتە وە بلی خودایا من
ئەم سورشتە نارە وایەم ھەبە وە لەتو داوا ئەکەم چارەم بەکە ی وە لەکۆلمی بەکە ی تە وە ،
بەم جۆرە خۆی ھەست ئەکات وە وە وە وە بەکە لەدوا ی بەکە پێناسە ناپەسەندانە کانی
لەرەگو ریشە دەردین .

ئەم دەرون پاک کردنە وە ئەم تەزکی یە پاک کردنە وە ڕوون کردنە وە ی
لە طائفانە وە لەم مەلەبەند گواستنە وە بۆ ئەو مەلەبەند وە ھەروە کو لە پێشا گوتمان یری
حەوت قوناغ یان پاک کردنە وە ی حەوت قوناغ ، پێنی ئەلین (سەفەر ئەندەر وە تەن) واتە
گەشت و گوزار لە وە تەنا وە لە دەرونی مەووف خویا لەم مەلەبەندە وە بۆ ئەو مەلەبەند
تاهە مویان پاک ئەکاتە وە ھەروەھا ئەمەتا وەردبۆنە وە لە دەرون تابزانی دەرونت دەردی

چى بهو كه موكورپى كامه تا ناوه كو چاره ي كه يت ههروه كو كه خوا ئه فرمى (وَقَدْ أَنْفُسِكُمْ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ؟) صوفى لهم قوناغه دا واى لى ديت وه به جوړى خده ئه داته ذىكر ، له هه موشتى بيزاره جگه له ناوى خوا بردن و يادى خوا كردن ، ئه وه ته كه فرمويانه .

ئانچه جز ذكر خدای احسن است
گر شكر خوردن بود جان كندن است

واته ، ئه وه ي جگه ذىكرى خودا ييت شه كر خوار دنيش ييت وه كو گيان كه نشست وابه .

ههروه كو سه باره ت به ذىكر كردنى زور، خوا ئه فرمى. (وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ) (جمعه) «١٠». ئه و كه سه ي له كاتى ذىكرا بهر كه ت، يان هه رجوره ده ست كه وتىكى مه عه وى بو ده ست ئه دات كه خوى هه ستى پى ئه كات ، ئه بى تىكوشى ئه و حاله ته ي له ده ست ده رنه چى ، واته له گه لى ده ست دانى حاله ته كه دا ئىتر خوى بداته ده ستى ئه و حاله ته تا هه ركاتى ئه و چو نيه ته هه به و به رده وامه ، هه ركه حاله ته كه نه ما سه رله نوى ده ست بكاته وه به ذىكر تاجارىكى تر ئه و حاله ته ده ست ئه داته وه ، ئه م كار ه ئه وه نده دوباره ئه كاته وه تا ئه و حاله ته وه ئه و ده س كه وته هه رچى هه به ئايا نوره يان بهر كه ته ، ئه يته «مه له كه» و ئه يته خده و ده س كه وتىكى هه ميشه ي .

ئهر له ياد تاناييت له باسى له واميع دا وتمان موريدى تازه كار له پيشا ئه ينى نورى ديه دليه وه و به لام سه قام گير ناييت و ئه روا ت وه ئه م حاله دوباره و چهن باره ئه يته وه تا ئه و ده مه ي ئولفه ت وه خده ئه گرى به و ده رونه وه و سه قام گير ئه ييت .

وه له زمانى ئه پامى غه ززاليشه وه هه ر عه ينى شت ئه م مه به سته باس كرا ، وه ئه مه پيشه نگو سه ره تاي ده ست كه وتى ريبوارانى تازه كار ه .

پاش ئه مه كاتى «جه ذبه ي قوبول» ه ، ئه مه ش ناو يكه كه ريبواران دا يان ناوه بو حالتيكى تايه ت كه رويان تى ئه كات و اتا كه ي ئه يته را كيشران بولاي خودا ، وه په سه ند بو نى ئه و ريبواره به لاي خودا وه . جا ئه گه ر ئه و جه ذبه به گه يشت وه سه رى هه لدا ، شنه ي شه مالى بهر كه تى خوائى به جوړى له ده رونا هه ل ئه كات ئه و كه سه زور باش ناگاي لى ئه ييت وه هه ستى پيشه كات روحي پى شاد ئه يته وه و گه شه ي

پێ ئەکات، بری جار ئەم شەو بەرە کەتە ئەوەندە خۆش و دل کێشە مرۆف لەسەری خۆی ئەچی وە ئاگایێکی بەلای ئەم جیهانەووە نامینی.

ئەگەر ئەم حالە زۆربوو وە بەردەوام هەر هات ئومیدی حوزورو فەنايش ئەکریت، کاتی حوزوریش دەستی داو بەردەوام بوو بەو ئەلێن «حەقیقەتی ذیکر»، چونکە ئەو شەنەیهی کە لەپێشا هەلی کردبوو صورەتی ذیکر بوو، واتە وێنەبوو ئەک حەقیقەت، بەلام کە حوزور دەستی داو دامەزرا ئەو حەقیقەتی ذیکر، وەبەم حالە ئەلێن «فُرُجُ النَّهْأَةِ فِي الْبَدْأَةِ» یان «إِنْدِرَاجُ النَّهْأَةِ فِي الْبَدْأَةِ» ئەمەش خۆ وەنە پێ هەموی لەرۆژنکا یان بەجارنکا دەست بدات، هەر شتە و کات و ساتی خۆی هەیه و ماوە و ئەندازە ی خۆی.

سەبارەت بە جۆری دەست کەوتە مەعنەوی یەکان وە دەس کەوتی هەر لە طیفە پێ یان دەس کەوتی هەر جۆرە عیادەتی وەکو شە و نوێژ قورئان خوێندن صە لەوات دان ئەوەندە زۆر هەر لە باس نایین، یان سەبارەت بە جۆری بەرە کەتی تەریقە تەکان کە هەر کامە ی جۆرە حالێکی تایبەتی هەیه، ئیلامی رەبیانی لە مەکتوبات دا باسیان ئەکات، چونکە ئەو وای بۆ رێک کەوتووە جگە لەوێ خۆی گەورە پیاوی تەریقە ی نەقشبەندی یە، ئیجازە ی ئیرشادی تەریقە تەکانی قادری و سەهرەوەردی و چەشتی پێ دراو، شاه عبداللەهی دهلی ئەفەرمی بەرە کەتی پیاوچاکان، هی وای هەیه وەکو تیشکی رۆژنکە لە کوناوجیک «کلاوړۆچنیک» هەو بدات لە دەرون، هی وای هەیه وەکو هەوری وایە کە چوار دەوری دەرون دائەپۆشی هی وای هەیه وەکو شە مائیک ی فینک وایە کە هەل ئەکات «بەوجۆرە ی لەپێشا باس کرد» یان وەکو باران یان جۆگە ئاویکی پاکی رەوان وایە یان وەکو چادرینکی ئاوریشم هەموی لەش دائەپۆشی یان وەکو شەونمیک بەوجۆرە ئەباریتە سەری دەرون.

یان ئەفەرمی، زۆرتر لەگەورە پیاوانی رییازی چەشتی یەکان گەرماو شەوق وە لەگەورە پیاوانی قادری یەکان صەفاو لەمەعان واتە رووناکی و درەوشانەووە دەس ئەدات وە لەگەورە پیاوانی نەقشبەندی یی حالی و لەسەر خۆچون روو ئەدات بۆمرۆف، ئەفەرمی شوێنەواری سەهرەوەردی یەکانیش هەروەکو هی نەقشی یەکانە.

ئەمانە دسکە گۆلی بون لە گۆلشەنی وە قەترە پێ لە دەریایی، کە بۆ روون کردنەوێ ئیوە نوسیم، ئەگینا بەراستی ی، جیهانی تەصەووف وە خوداتاسی ی

نی پانیانو ئەم پەرو ئەوپەری نادیارە. بەرلەم ڕوون کردنەوێە باسی ووشە «اندراج
النهاية في البداية» هاتە پێشەو، چونکە ئەم ووشە لە بازاری ڕیگرتە بەری ڕیازی
نەقشەبەندی دا زۆرجار ئەبێنری بە پێویست زانی تۆزی باسی لێو بەکەم.
گوتان پەیدا بونی شوێنەواری حەقیقەتی ذیکر لە دەروون دا پێی ئەوتری «اندراج
النهاية في البداية» شیوەی تری ئەم ئیندیراجە ئەوێە، ڕی جار مورشید لە وکاتە دا کە
تەو ججوە ئەکات لە مورید ڕی مەقامی گەورە پیشان ئەدات، یان بۆ ماوە یێک
لەو مەقامە دا ئەبێلێتەو، بە جۆری وای لێ دیت خۆی بە خواوەنی ئەو مەقامە ئەزانی،
جا سەرلەنوی ئەبێگێرێتەو بۆ حالە کە لەو دەوێشی خۆی، ئەمە یان بۆ تەشویق وە
دل گەرم کردنە. بۆ ئەوێە ئەو موریدە پاش ناسینی ئەو مەقامە هەول بەدات بۆ
بە دەست هێنایی.

هەر وەکو لە کاروباری دنیایی دا مەوق بەن کۆشک و تەلاریکی پیشان دەن بێن
ئەو کەسە ی بویە خواوەنی فلان پایە دنیایی ئەم کۆشک و تەلارە ئەبێتە هی ئەو،
نی گومان ئەوێە خوازیاری پایە و پلە بێت، هەولێ زیاتر ئەدات بۆ گەشتن بەو پایە و
پلە یە.

شیوە یێکی تری ئیندیراج ئەوێە کە شەف دەست ئەدات بۆ ئەو ڕیوارە
و ەری شت لە نێنی یەکانی پیشان ئەدەن، وەکو ئەوێە حالی مردو و چ چاک چ خراپی
پیشان ئەدەن. کە خۆی لە راستە کە یا کاتی ئەوێە نەهاتو بە هیزی مەعنەوی خۆی
ئەوێە دەرک کات، بەلام ئەم کارە ی بۆیە لە تەکا ئەکەن هەم بترسی وە هەم
ئومیدە وار بێت «خەو فەو ەرجا» وە باوەری بێتە «عین الیقین».

شیوە یێکی تری کاتی کە ئەو موریدە لە هەموی ئەم قوناغانە تی پەریو وەرو و
پی گەشتن ئەروات بە شیوە یێک کە کراوە تە خەلیفە، بەلام خۆی خواوەنی بەرە کەت
وە دەسلەت نی، ئەوێە هەیه، هیزی دەرونی ی ئەو و لە سیبەری هیزی دەرونی ی
مورشیدە کە یا بە «ئەصطیلاحی» خویان ئەلین و لە ظیللی مورشیدا، یان و لە ظیللی
قوطب دا، ئەصطیلاحی تر هەیه بۆ ئەم لە سیبەر بونە دا کە ئەلین و لە «ضیمنی یەتی»
مورشیدا، جا ئەم خەلیفە یە خۆی بە خۆی نازانی کە ئەم دەسلەتە هی خۆی نی
و هە هی مورشیدە کە یەتی، زۆرجار پیرانی تەریقەت خەلیفە کانیان ئالەم حالە دا ئەنێن
بۆ ئێرشاد، دەرکەوت ئەم دەرجی نییە تە لە وانی تر گرتگ تر، کاتی وائەتی خەلک
سەری ئەو هەمو و نورو بەرە کەت و تەصەرووفاتی مەعنەوی و کە شەف و کەرامات و

جەزبەیی ئەوخەلیفەییە سوڕ ئەمینی ئەو جەجوهی ئەوخەلیفەییە ھەرۆھ کو ھی مورشیدە کە ی، ھەزاران دەردی دەرون دەرمان ئەکات وە ریبوار پی ئەگەیی، ئەم دەسلەت پی دانە لە ھەمان کاتیشا ئازمون و تاقی کردنەو ھە تەبزانن ظەرفی یەتی ئەو کەسە چەندە، جا زۆرجار خەلیفەو مورید لەم تاقی کردنەو ھە دەرنانچن وە غورور روویان تی ئەکات وە وائەزانن ئەمە توانایی خوێانە، جائەگەر لەم تاقی کردنەو ھە دەرنەچون نەک ھەر ئەبرینەو شوینە کە ی لەو و پیشی خوێان بە لکو لەوانە یشە ماوە یێک سەرگەردان بن، ئەگەر یش لەو ئازمونی دەرنەچون دیارە ئە پی بیان گیرنەو شوینە کە ی خوێان، بەلام ئەو دەورە چاوپیی کەوتنە زۆر کە لکی ئەیت بۆی، وە ئەگەر خۆی زانی چی بکات وە لە سنوری ئەدەب دەرنەچو و ئیحسانی ئەو ھەموە ئیرشاد و خەمدەت بەخە لکە یشی دەست ئەکەوێ وە پایە ی بەرز ئەیت وە لەو ماوە یەدا لەمە قامە بالاکانی شتی تی ئەگات.

پاشان کە ئەھینریتەو بۆ شوینە کە ی لەو و پیشی خۆی ئەوساکە ئەزانی ئەو دەسلەتە ھی خۆی نەبوو وە ھی مورشیدە کە ی بوو، ئەو لە کوی ئەو مەقامە بالایە ئەکوی!!!! ئە پی رەنجی زۆر بکیشی تەبەرە ی وای دەس کەوێت.

ئەم چەن جووانە «درج النہایة فی البدایہ» بەسراون بەو یستی مورشیدەو چونکە ئەو ماموستا و شارەزایە و پزیشکی دەرون، خۆی ئەزانی ھەرکەسی چەن وە چۆن وە کە ی، ئەو کارە پیویست ئەکات، شاھەد ھەر پیویستیشی نەکرد.

ئێستە سەر بارەت بە لەطائف وە تەزکی یە لەطائف کە باسیان کردن بری شت کە زانییان پیویستە باسیان ئەکە ی، ئەم رەوشی بەجیا وازی سە یروسلوکی لەطائف کردنە رەوشی ئیلامی رەبیانی یە، رەوشی پاشی ئەو، واتە جی نشینەکانی وە کو «شیخ محمد معصوم» ی کوری ئەوان ئەم کارە یان لاسەخت بوو، وە تەنھا لەطیفە ی قەلب لەعالمی ئەمر، وە لەطیفە ی نەفس لەعالمی خەلق یان پەرۆردە کردو و پی گە یاندو وە ئیتر لەطیفەکانی تر بە پەرەو پی لەوان تەزکی یە بوون تا گە یاندو نیانە تە فەناو بەقا، جا «شاھ عبداللہ دھلوی» ئە پی ئێستە ئیمە یش وائەکە ی، کە واتە مورشیدی نەقشبەندی خۆی ئەزانی ھەرکامی لاچاک بو یان بۆ موریدی ک بە پیویستی زانی وائەکات، بەتایبەت ئەوانە ی لەرێگە ی ذیکری رابیطەو پەرۆردە ئەکری، ئەوساکە کە لەطائف کەوتنە ذیکر، حوزوری ھەق بۆ دەست ئەدات بەلام

ئەو حوزورە جوۆری ھەبە وە کە ئەمەردانی ئەم رینگایە بۆ ھەرکام لەم حوزورانە ناویکیان داناو، ئەو ھەش بۆناسین وە تیگەیانلنی موری دەکانە.

ئەگەر ئەو حوزورە ھەق بەرابەر بو لەگەڵی حوزوری خەلق دا واته لەرادەییگابو نە حوزورە کە وا مەست کات خەلکە کەت لەیاد بەریت وە نەخەلکە کە بتوانی حوزورە کەت لا بات ئەو پێی ئەلین «ذیکری قەلب».

ئەگەریش حوزوری ھەق غالب بو بەسەری حوزوری خەلق دا وە خەلکە کە ی لەیادی رێبوار بردەو ئەو پێی ئەلین «ذیکری رۆح».

ئەگەر ئەو حوزورەش جوۆری بو خۆت لەیاد چو بەلام خەلکە لەیاد نەچو ئەو پێی ئەلین «ذیکری سیر».

ئەگەر ئەو حوزورە ی خودا وای لی ھات کە نەخۆت لەیاد ماو نەخەلک ئەو «ذیکری خەفی» یە. جا حوزور خۆی چی یەو چۆن ھەست ئەکری؟

ئەفەرمی ئەگەر رێبوار توانی سەیری دەرونی خۆی بکات وە بۆی دەرکەوی کە ئەو تا ئێر لەخواوہ نزیکە، بەو حالەتە ئەلین حوزور، ئەو حوزورە ی کە باسەن کرد، جا بگرە ئەو حوزورە ھەمیشە ی نەیت بەلام ئێر حوزورەو رێبوار خۆی بۆی رۆنە. زۆر جار بەبۆنە ی سەرگەرم بونی مروفەوہ بەکارو کاسی دنیایی یەوہ ئەم حوزورە کەم ئەکات، واته عیلم ھەبە بەلام عیلمی عیلم نیە، بەلام ئەگەر ئەو حوزورە وای لی ھات بەجوۆری بو «کانتک تراہ»، لە خەو و بیداریدا لەکاتی قسەکردن و لە خوشی و ناخوشیدا تەنانەت لە توورە ی و عاجزیدا ئەو حوزورەت کەمی نەکرد وە دلی جی نەھیشت، ئێر حوزوری ھەمیشە ی و بی بچران ئەیتە «مەلەکە» واته خدە، وە بەم حالە ئەلین «ئاگاداری بەردەوام» وە ئەمەتە «یادداشت» کە بەکیکی ترە لەبناغەو ماددەکانی تەریقە ی نەقشبەندی کە باسەن کرد، وە حالەتە پیشووە کە ی بەر لەم حالە کە گۆتمان کەموزیاد وە ھاتوچۆ ئەکات و باش دانەمەزراوہ، بەو ھەش ئەلین «پنداشت» جا ناویکی تری ئەم یادداشتە «عین الیقین» ە.

ئەو ئاواتە ی کە ئەم ھەموە رەنجە ی بۆدراوہ بۆچی؟ چونکە بەچاوی بەصیرەت شادبۆہ بە چاوی کەوتن وە موشاھەدە، وە ھەر لەم حالەتایە ئەو رێبوارە لەکاتی مەستی ئەم خوشی یەدا وا ئەزانی ئەم دیتە بەچاوی سەرە نەک چاوی بەصیرەت، یان کانی وا ھەبە ئەو نەندە ئەو حوزورە غەلە بە ئەکات ئەو کەسە پریشت ئەلی، بۆی

وه حدهت، يان، حولول، يان ئيتيحادي ليوه ديت، له کاتيکا ئه مه حوزوره وه
 نه وکسه، نه وهی ئه یلي شه طهحه، وه له ده می ده رته چي، وه کاتي که هاته وه
 هو شي خو ی نه گهر بلي و ات گوتوه شيت ئه ی و باورنا کات، وه کو مه ستیک بيته وه
 هو ش.

ئه و چاوپي که و تنه ئه توانين ته شبيه بکه ين به خه و بينين، ئايا نه وهی مرو ف
 له خه ويا نه بيني به چ چاوپي که، ئه ميش جو ره شتي کي ئا وابه. به لي نوري هه ق
 هه ست ئه کات به لام به چاوی به صيرهت، وه هه رگيز به چاوی سه ر له م جيهانه دا
 خودا ئا بينريت، وه نه گهر له وجو ره مه جلوبانه شتي کي خيلاف مان يست ئه ی
 بزاني مه به ستي شتي که که خو ی هه ستي ئه کات نه ک له واقيعدا واييت.

شيخ عبدالله ده لوی، له پاشان ئه فهرمي، پاش ئه م حاله تي يادداشته که عين
 اليقين «مورقه به ی مه عي به ت» ده ست ئه دات هه روه کو خودای گه و ره له سوره ی
 «حه ديد» ئايه تي «٤» دا، ئه فهرمي. «وهو معکم اينما كنتم».

جا ئيتر ليره دا ده ستور ئه ده ن بو ذیکرو ته هليله به زمان، وه ئه م جو ره مورقه به یه
 له پايه ی «ويلایه تي صوغرا» دا ئه نجام ئه دريت که به که م قوناغی ويلایه تي وه لی به کانه،
 ئه م ويلایه ته بري تي به له ري گه پر ين له سي به ری «أسماء الله»، واته له سي به ری ناوه کانی
 خودا دا، وه مه قامه که ی مه قامی په يدا بونی جه ذبه ی پی ئه یين، ليره دايه که جه ذبه
 وه هه ستي به ره که ت وه دله ته پی و شه وق و هاوار کردن و گريان و ذه وق، هه روه ها
 ته و حيدی فيعلي وه دره وشانه وه ی نوري ته جه للا ی هه ق وه چاوپي که و تنی
 «وه حدهت وه که ثره ت» وه حاله تي «ئونس، هپان، وه حشه ت، وه حيره ت» ئه مانه بو
 نه وکسه ده س ئه ده ن. «کما لا يخفى على أرباب هذه الولاية».

له پاشان ئه لي، هه روه ها «إستغراق» واته ون بون له ده ربا ی «مه عريفه ت» دا، وه
 مه ستي وه به چرانی په يوه ندي زانست وه خو ش وي ستي خه لک، وه له ياد بر د نه وه ی
 «ماسيوا» واته، له ياد چونی هه مو شتي جگه خوا، وه سه لامه تي دل له خه ته ره و
 هه موجو ره دودلي و نيگه رانيك، ئه مانه هه موی له و قوناغه دا، واته له قوناغی
 ويلایه ت دا ده ست ئه دات وه ليره دايه که «فه نا ی قه لب» واته به ر ده و ام بونی ئه م
 حاله تي له سه رخو چون و له ياد چونه وه ی هه مو شتي جگه خوا، په يدا ئه ی.

شاعیریک که ئاوات بو ئەم حالە ئەخوازی ئەلی:

کێ بوو خود زخود جدامانده
من وتو رفته و خدا مانده

داخو که ییّت خۆم خۆم جی بێلم، من وتو ئەمینی ئەو دی ئەمینی تەنها هەرخوا
خوی بیّت. جا ئەو تە حالەتی «مەعەبەت» یان «موراقەبە» مەعەبەت.

زوتەر گۆتمان خوا لە ئێمە نزیکە لە قورئانا ئەفەرمی من لەرەگی لای مل نزیکترم بە
بەندەکانم، بەلام لەم حالەدا بەندەکەش بەهوی پاکێ دەرونیەو ئەویش هەست
بەونزیککی یە ئەکات، ئەگینا لە واقعدا نزیککی یەکە هەیه، ئەو دی پاکبو هەستی
پی ئەکا پاکیش نەبو نەهەست بەو نەهەست بەهەزاران نەعمەتی تریش
ئەکات. لەکاتی باسی ئەم فەنای قەلبەدا، شاه عبداللە باسی چوار جور فەنا ئەکات.

۱- فەنای خەلق، واتە، ئەو کەسە هیچ جورە ترس و ئومیدیکی بەکەس و لەکەس نیە
جگەخودا.

۲- فەنای ئارەزو، ئەویش ئەو تە رێوار ئەکەوێتە حالیک جگە ئاوات و ئارەزوی
نزیککی ی لە خودا هیچ ئاوات و ئارەزویتیکی نامینی.

۳- فەنای ئێزادە، واتە، ویست و خواست و ئێزادە تیائەچیت هیچ داواکردن و
ویستیکی نامینی هەروەکو مردوویتیکی لی دیت.

۴- فەنای ئەفعال، ویستی ئەنجامی هیچ کردەویتیکی نامینی، هەرچی هەیه لە
خوای ئەوی، یان کەسە ویستی کردەو دی نەما خوا خۆیەتی کردەو کانی هەل
ئەسۆزینی. ئەمە پەنجەرە کێشانه بۆلای ئەو حەدێ قودسی یە کە ئەفەرمی و مایزال
عبدی یتقرب الی بالنوافل، حتی احبه، فاذا احبته کنت سمعه الذي یسمع به،
وبصره الذي یبصر به، وزیده التي یبطش بها.... واتە خودا ئەیتە سەرچاوەی
کردەو کانی.

هەروەکو چەن جاری تر باسم کردووە، نەقشەبەندیەکان ئەلێن مەقامی ویلایهت پاش

برینی (١٠) مهقامی تهوبه ، ئینابه ، زوهد ، قهناعهت ، وهزع ، صهبر ، شوکر ،
تهوهککولتهسلیم ، وهرهزا ، جا دهستی مروّف تهکهویت .

بهپئی دابی نهقشبهندی یهکان تهنها بهدهست هینانی مهقامی (ویلایهتی صوغری) وه
(فهناهی قهلب) کافی نه بوئهوهی کهسیک بیته مورشید ، بهلکو پاشی گهیشتن به (فهناهی
نهفس) وه بهدهست هینانی کهمالاتی ویلایهتی «کوبری» جا تهوکهسه تهکری ،
(ئيجازهی ئیرشادی موطلهق) بدریتی ، تهفهرمی ، لهکاتی «فهناهی قهلب» دا ، خهتهره
لهدل دهرئهکری بهلام تههرژته ناوی نهفس ، بهلام پاش «فهناهی نهفس» ، که شوینی
وا له ناوچاواندا ، ئیتر شوین بو خهتهره وه دلّه راوکی نهماوهو نامینی .

ئهو پلهو پایانهی که ریویاریکی ریپازی نهقشبهندی تهیان بریت وه ههر له
سهرهتای دهست پی کردنهوه دهست پی تهکات تا تهگاته تهوشوینهی کهلهوهولا
مهگهر ههر تهوریوارهو خوا خوی سهری لی دهرکهن ، دانراون به (دهواتر) واته
جهغزهکان ، تهم دائرانه «بازنانه» ههم ههموی تهم قوناغانهی تهزکییهی لهطائف
تهگرته بهر وهههم ههرچی دهس کهوتو سهرکهوتی لهوهو دوایشه ، سهرهتاو
پیشهنگی تهم دائرانه پی تهلین «دائرهی ئیمکان» دوا دوایهکهیشیان پی تهلین
«لاتهعین» . تهمانه نزیکهی بیست دائرهن که باسیان تهکهین . سهبارهت به برینی تهم
مهقامانه شاعیر تهلی .

هَرَه نَقابی رَوی جَانانْرا نَقابی دِیگَرِاسْت
هَر حُجابی را که طَی کَرْدی حُجابی دِیگَرِاسْت

واته ههر «رووشینک» که بهسهری رومهتی خوشهویستانهوه لانهذهبت
رووشینکی تر دهرئهکهوی وه ههر حیحاییک که تهپریت حیحاییکی تر دهرئهکهوی
جا ، ههم ئیامی رهیبانی له بهرگی یهکهه لاپههه (٢٤٠ - ٢٦٠) دا ، وهههم ، شا
عبدالله دهلوی لهکتیی «ایضاح الطریق» دا ، باسی تهم دائرانه تهکهن تهم ناوه بی گومان
ناویکی مهعنهوی یه ، لهگهل تهوهشا ههر بهراستی بری جار لهباسهکاندا
دهرئهکهوی که لهگهل مهعنهوی بونیثیاندا حالهتی دائرهیان ههیه ، وامن لیرهدا
بهپئی توانانی پهنجهیان بو رائهکیشم وه باسیان تهکهه ، بهلام زور بهکورتیی .
پیشهنگی تهم دائرانه که تهبی ریویاری بریت دائرهی ئیمکانه ، تهم دائرهی
ئیمکانه تهواوی عالهمی خهلقو تهمر وهسهرکهوتن بهتهزکی یهی تهو عالهمهدا

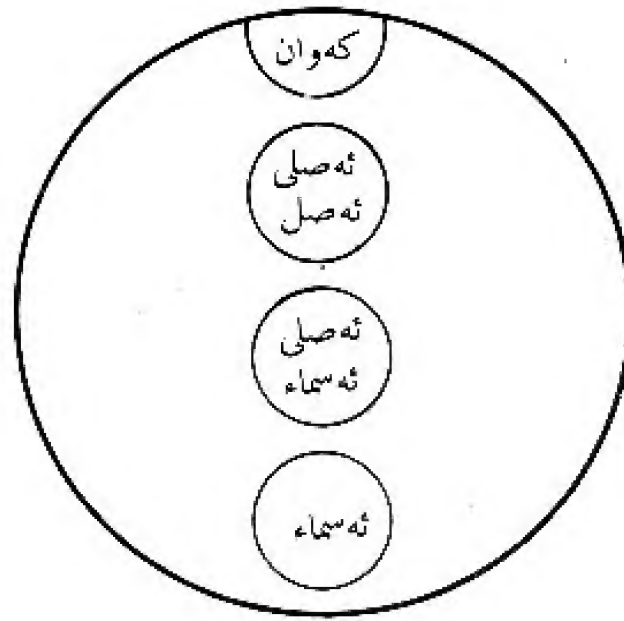
ئەگر ئێهە ، که بریتی به له تهزکی بهی پێنج له طائف وه تهزکی بهی نهفس وه هه
چوار عوصری تهیعه تهکهی لهشی مرووف ، واته بهشی عاله می خهلقی مرووف .
ئه ور ئیواره که ئهم تهزکی یانهی تهواو کرد ، وه لی بویه وه ، لهم دائرهی ئیمکانه
رزگاری ئه یت وه پی ئه نته دووه م دائره واته ، دائرهی ویلایه تی صوغری .
دائرهی ویلایه تی صوغرا که سه ره تای ویلایه تی وه لی به کانه ، لهم ویلایه ته دا (سه ی)
واته ، رێگا برین و پیش که وتن رووه و لوتکه ی مراز له سیه ری ناوه کانی خودادا پێک
دیت ، مه قامی جه ذبه له ده ست که وته کانی ئهم دائره ته .

دائرهی ویلایه تی کوبری .

پاش برینی دائرهی پیشو ئیتر رێوار پی ئه نته دائرهی ویلایه تی کوبرا ، که
ویلانی پێغه مبه ره کانه درودی خویان له سه ر وه به نوینه رایه تی ئه کر ئه خه لاتی
پیاوچا کانی موسو لمان ، ئه وه ی بویه خاوه نی ئهم مه قامه وه پی نایه ئهم دائره وه
بی گومان له مه قامی (فه نای نه فس) تییه ریوه .

ئه ئی بلیم فه نای نه فس یان فه نای قه لب ، جیا به له تهزکی بهی قه لب و نه فس ،
تهزکی به هی سه ره تای کاره وه ته نها پاک کردنه وه واکیر بونه به لام فه نای له طائف
دوا به ی کاره و مه قامی کی بالایه .

ئهم دائره ی ویلایه تی کوبرایه خۆی له خویا سی دائره و به ک که وانه ، واته سی
دائره و نیوه دائره یی که ، رێوار خۆی هه ستیان ئه کات و ئه ئی مه ردانه به ک
له دوا ی به ک بیان پر یت ههروه کو چون رێوار ی ک له شاخ و داخ ، یان ده شت و
ده ریکا رێگا ر ئه بری ، هه روا ئه و که سه ش خۆی به خۆی ئه زانیت گه یشتوه ته کو ی ،
وه کو گو تمان ئهم رێگایه له سایه ی (ئه سما و صیفا تی) خودادا ئه بر رین ، ده ست که وته کانی
رێوار ، له برینی ئهم دائره دا بریتی به له فه نای راسته قینه ، حه قیقه تی ئیسلام وه (شرح
الصدور) وه مه قامی ده وامی شوکرو رهزا ، لاچونی رهوشی ناپه سه ند «الاخلاق
المنومة» ، ئه مانه هه موی ده ست که وتی ئه و دائره ن .

دائره‌ی ویلایه‌تی کوبرا

چوارهم : دائره‌ی ویلایه‌تی عولیا.

ئهم دائیره‌یه به‌ئه‌صا لهت هی (ملاءاعلی) واته هی مه‌لائیکه‌و ئه‌رواحه ، وه پیاوچا کان به‌نوینه‌رایه‌تی ئه‌به‌نه‌خواه‌نی .

ئیامی ره‌بانی له مه‌کتوبات دا ، به‌وردنی و دورودریژی باسی ئه‌کات ، وه ئه‌فه‌رمی ، ئه‌گه‌ر خوا یارمه‌تی بدات ئه‌کری پێبوار ئهم پێگایانه‌ بپێت ئه‌گینا ئه‌مه‌نی مروف هه‌رگیز به‌شی هه‌نگاوینکیان ناکات ، سه‌باره‌ت به‌م مه‌قامی ویلایه‌تی عولیا به‌ ئیشاره‌ ئه‌کات بو ئه‌و ئایه‌ته‌ی که ئه‌فه‌رمی «تَعْرِجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ» المعارج «٤٠» .

ئه‌لی ئه‌وه‌ په‌نجه‌ راکیشانه‌ بو ئهم مه‌قامه‌ ، که پراڤه‌وه‌ی هه‌رنیه‌ مه‌گه‌ر خوداخوی مروف بیات .

له بهر هه مه کانی ئەم مه قامه ، رووناکی و پاکی ییکه که بۆر ییوار دهست ئەدات ،
لێره دا مورید یادی ئەوکاته ئەکاتهوه که له سه ره تایی کارا ^{له} «سلطان الأذکار» دا بۆی
دهست دابوو، به ئام ئەم رووناکی و پاکی به له کوی ئەو له کوی ، لێره ئەگەر خودا
بیدات مه قامیکی زۆربالایه .

ههروه ها چونکه ویلایه ته که ی له ئەصلا هی «مه له فی ئەعلا» به په یوه ند له گه ئی
ئه پراح وه مه لائکه دا بۆ ئەو پریوار دهست ئەدات ، وه ئەو نه ئینی یانه ی که
دهست که وتی له طیفه ی «سیر» وه له طیفه ی «ئەخفا» به ، لێره دا ههستیان پی
ئه کړیت ، (ههیناً لأرباب النعم نعيمهم) . پاش ئەم حاله تانه ، سه یر له «دا ئره ی که مالاتی
نوبووه ت» دا دهست پی ئەکات .

له دا ئره ی که مالاتی نوبووه ت دا «تجدلای ذاتی» به ئی په رده ی ئەسماء وه صفیات
دهستی رییوار ئەکهوی .

ئەفهرمی لێره دا ته نها یه که خا ئ پش که وتن با شتره له هه رچی مه قامی ویلایه ته ، لێره دا
حوزور دهست ئەدات وه هه یج جو ره دله ته په و نیگه رانی ئ بۆر ییوار نامینی ، وه «بردُ الیقین»
ئه کړیته خه لاتی رییوار ، وه ئیتر دهستی حال و مه قام ناگاته ئەم شوینه .
لێره دا هه رچی زانیاری رییواره هه موی دینه سه ری زانیاری شه ریعت وه زۆر
به پاکی ی و به رو ناکی ی شه ریعت بۆ ئەو خا وه ن که ماله خا وێدا وه ، ده ره کهوی .
ئه ئی ئەوه ش بزانی ئەم مه قامه له بناغه دا هی پیغه مه رانه وه ئەولیا به «ورائت» وه
په یره ی له وانه وه ده سیان ئەکهوی .

ئەفهرمون (ته وحیدی وجودی و شهودی) که یه کیکه له و زانیاری یانه ی دهستی
ئه ولیا ئەکهوی ، لێره دا په کبه ئی ، مه به ستی ئەوه ته لێره دا مه عریفه ت وه زانیاری ئەو
خا وه ن که ماله ئەوه نده بالایه ته نانه ت زانیاری ئەولیا ییش نا ئو ئینی .

شاه عبد اللهی ده لوی له کتیی فیضاح الطریق دا له م باره وه سی چوار لا په ره ی
نوو سیوه ، ئەگه ر من بمه وی هه رچی له م بارانه وه نو سرا وه هه موی بنو سم ئەم با سی
نه قشبه ندی به خو ی پیو ستی به کتیی که ، له گه ئ ئەوه شا هه یج مه به ستیکی سه ره تایی و
پی وستم جی نه هه شتوه ته نها ورده کاری و له سه رچونه کا ئم نه نو سیوه .

ئەو دا ئراته ی له ممو لا دین هه موی سه یره له که مالات دا ، که که مال به شو ئینی
که مال دا دهستی ئەو گه وه ر پیا وانه ئەکهوی ، وه کو ،

دائیره‌ی کهمالاتی ریسالەت .
 دائیره‌ی کهمالاتی ئولول‌عه‌زم .
 دائیره‌ی حەقیقەتی کەعبە .
 دائیره‌ی حەقیقەتی قورئان .
 دائیره‌ی حەقیقەتی صەلات .
 دائیره‌ی مەعبودیەتی صیرفە .

ئێتر لێرەولا (سەیری قەدەمی) ، واتە پیاوێرەوێ مەعنەوی ، راتەوێستی ، وە پەکیەتی ، وە
 ئێتر (سەیر) ، واتە رۆیشتن ، ئەبێتە رۆیشتنی (نەزەری) ، واتە ، تەنھا بەچاوی
 بەصیرەت ئەو مەقامانە ئەبێتو سەریان لی دەرنەکات ، لێرەدا کە بەچاوی بەصیرەت
 ئەو گەورە پیاوانە ، دائرە «خیللەت» ئەبێن کە مەقامی حەزەرەتی ئیبراھیم «خلیل الله»
 یە ، درودی خۆی لەسەر ، لەم مەقامەدا کەھی حەزەرەتی ئیبراھیمە ،
 پێغەمبەرەکانی تر تابیعن ، «اتَّبَعَ رَمْلَةُ اِبْرَاهِيمَ حَقِيقًا» «نەحل ۱۲۳» .

هەر وەکو لە نوێژا ئەلێن ، (اللهم صلي على محمد وعلى ال محمد كما صليت على ابراهيم
 وعلى آل ابراهيم) ئەم (کما صليت) واتە ، وەکو یە لایبۆنە ، (تەبەعی یەتە) ، بەمەڕکەزی
 ئەم دائرە ئەوتری حەقیقەتی ئیبراھیمی . پاشان دائرە «المحبة الصرفة الذاتية» پیشانی
 ئەو گەورە پیاوێ رێبوارە ئەدری ، کە مەڕکەزی ئەم دائرە حەقیقەتی موسەوی یە
 لەم دائرەدا کە هی حەقیقەتی حەزەرەتی موسایە زۆرێک لە پێغەمبەران ئەم نزیکێ و
 هاوێ بونەیان بە پەپرەوێ لە حەزەرەتی موساوە خەلات ئەکری .

پاشان دائرە «الْحُبِّيَّةُ وَ الْمَحْبُوبِيَّةُ الْمُتَرَجِّجَتَيْنِ» بەرپێوارە پیشان ئەدری ، کەھی
 حەقیقەتی موحەممەدی یە ، وە دائرەییکی زۆر گەورە و خاوەن شکۆ یە .

پاشان دائرە «المحبوية الصرفة الذاتية» دیتە پێشەوێ کەھی حەقیقەتی
 ئەحمەدی یە . پاش ئەوێ دائرە «حوبی صیرفە» واتە ، خۆشەویستی رووت .
 پاش هەمووی ئەم دائیرانە دائرە «لاتەعینیە» یە کە هەرگیز سەیری قەدەمی ی ،
 نایگاتی سەیری نەزەری ی نەبێت .

واتە هیچ کەس بەرپێشتنی مەعنەوێ ناگاتە ئەو دائرە یە ، بەلام ئەوێ خوا
 بی ی دانی بە سەیری نەزەری ی ئەیگاتی وەپیشانی ئەدریت ، هەرکامێ لەم

دائیرانه دەس کەوت و بەرھەمی ڕۆحی و مەعنەوی وەناوونیشان و دەسەڵاتی خۆی
 ھەبە وە ھەمویشی نوسراوە ، ھەر وەکو گۆتم ئیتر ھەموی لەنوسین ئەتەھات ، ئەو ھە
 بێھوێ ، وا ناوی سەرچاوە کاتم بردووە لەپاشانیش ئەینوسم ، ئەتوانی خۆی دوا
 کەوت ، پری لەو ناوانەشم ھەر وەکو خۆی نوسی یەوێ چونکە بەگۆڕینیان بۆسەری
 کوردی سەر لە خۆینەوار ئەشیوی .

ھەر وەکو ئەزانن لێرەدا پری جار گۆتمان (بە تەبەعی بەت) فلان مەقامیان
 ئەدریتی ، بۆ ئەم ئیصطیلاحە وە بۆ وێنەو شەبەبی ئەو ، لەبازاری تەصەووفدا
 ووشە «ضمینی بەت» کە لە «ضمن» ھە ھاتو ، یان «ظلیلیت» کە لەظل واتە
 سیبەر ھاتو ، زۆر بەکار ئەبری ئەویش ئەو تەخاوەن بەرکەتی ئەتوانی
 خوشەوێستیکی لایق خۆی بە «تەبەعی بەت» ببات لەتەکی خۆیا بۆ مەقامیک ، دیارە
 ئەو تاییعە ، نەبۆتە خاوەنی ئەو مەقامە ، بەلام چونکە خاوەنی مەقامە بەر دویەتی ،
 وا ئەویش شارەزابووە وە چونکە لەو مەلەبەندەدا ناسراوە کە خوشەوێستی خاوەن
 مەقامە کەبە ، ڕیزی لی ئەگرن .

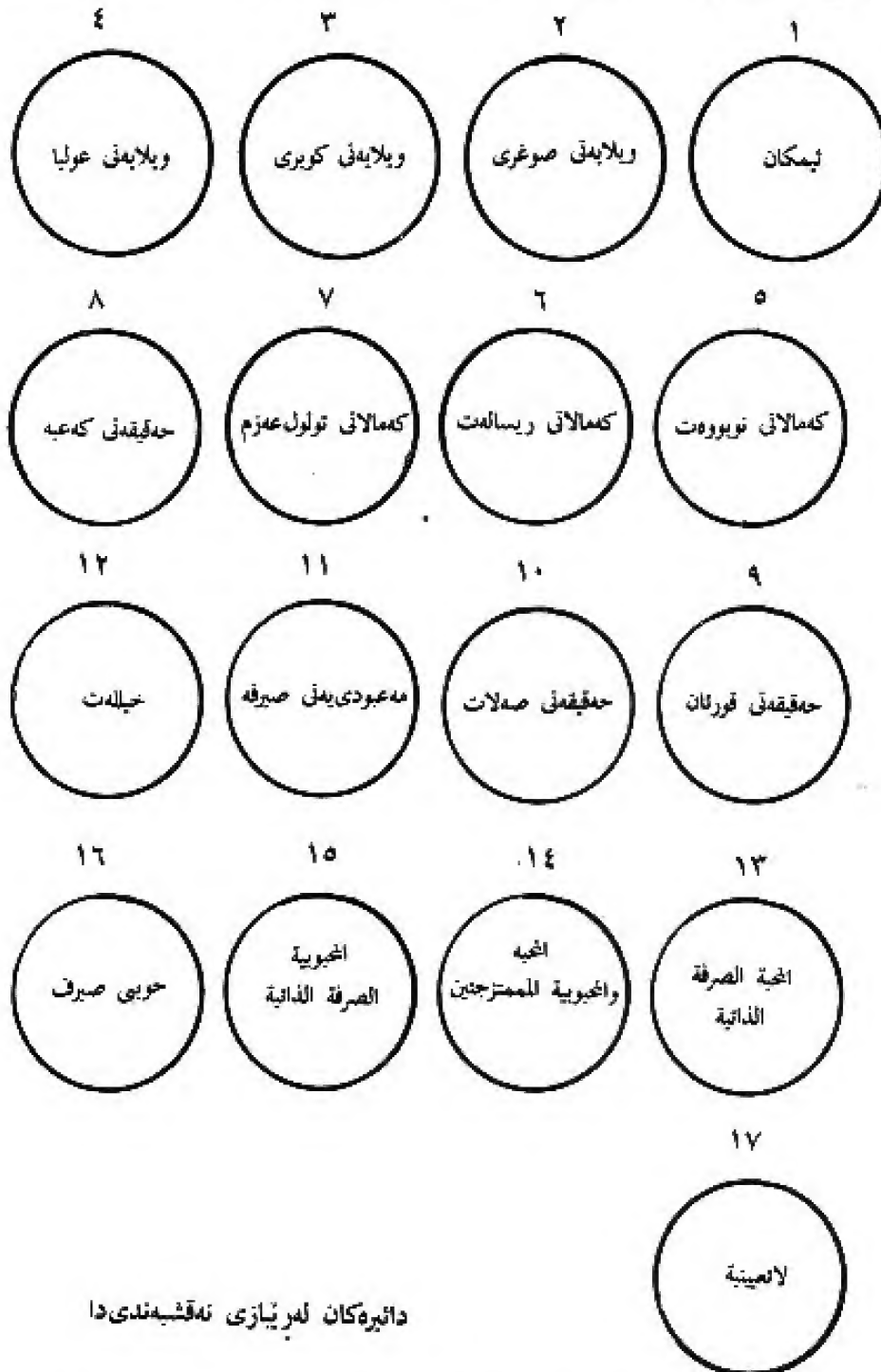
ھەر وەکو لە کاروباری دینانی دا کەسیک خوشەوێستیکی خۆی شارەزا کات لە
 شوینی کارو شوینی ژبانی خۆی وە بەوخەلکە ی بناسینی .

ئەم مامە ئەبە لەجیھانی تەصەووفدا سەرەتا کە ی لە خوشەوێستی و نزیککی
 ھەزرەتی ئەبوبەکر لە ھەزرەتی موحەممەد ھەو سەرچاوەی گرتو ، پێغەمبەر
 درودی خوا ی لە سەر لە ھەدیثکا ئەفەرمی ، «ماَصَبُ اللَّهِ شَيْئًا فِي صَدْرِي إِلَّا وَصِيَّتُهُ فِي
 صَدْرِي أَيْ بَكْرٌ» ، لەبەرئەو و تراوە ئەبوبەکر خاوەنی ضیمنی بەت ، واتە وا
 لەضیمنی بەتی پێغەمبەردا .

شاھ عبد اللہی دھلوی لە پایانی ئەم باسەدا ئەفەرمی .

بزانن ئەم سی پایە ی ویلا ی تە ی کە باسان کردن واتە «صوغرا کوبرا عولیا» ،
 وەسی کەمالانەکان واتە ، کەمالاتی «نوبووت ، ڕیسالەت ، ئولول عەزم» وە ھەوت
 ھەقائەکان «حەقیقەتی کەعبە ، قورئان ، صەلات ، ئیبراھیمی ، موسەوی ، موحەممەدی
 ئەحمەدی» ، وە پاش ئەوانیش دائرەکانی «خوشەوێستی صیرف وە لاتەعین» . بۆ
 ھەموکەسی لەپەپرەوان و ڕیواریانی ئەم تەریقەتە دەست نادەن ، پریکیان ئەگەنە
 ویلا ی قەلبی بەلکو ھەر لەدائرە ی ئیمکانیش تی ناپەرن ، پریکیشیان ئەگەنە

ویلایهتی کوبرا وه که میکیان نه گه نه ویلایهتی عولیا ، وه زۆر که میان نه گه نه هه رسی
که مالاته کان وه به «نودرهت» وه ده گمه ن هی وایان هه به بگاته (حه قانی سه بهه) یان
له وه ولاتر .

دایره کان له ریازی نه قشه بندی دا

«باسی یانزه ووشه،

یان یانزه رهوشی»

«تەریقه‌ی نه‌قشبه‌ندی»

زوتر گوتم تهریقە ی نهقشبهندی یانزه مادده ی بو رپیواری تهریقەت دلناوه که
هه ی پهرهوی کردن له م یانزه مادده یه رپیوار ، واته ، «سالیك» هه رگیز ناتوانی بگاته
سراز .

بیگومان ئەم رهوشانه له ئازمون و سه رگوزەشتی پیرانی تهریقەتەوه به ده ست
هاتوه ، نو مادده له م ماددانه ه ی «خواجه عبد الخالق ی غه جدەوانی» «٥٧٥» ك له
دنیا ده رچوه ، وه سی مادده یشیان «محمد بهاء الدینی نهقشبهند» «٧١٧ - ٧٩١» ك ،
دای ناوه ، ئەم کرده وه رهوشانه وه نه ی له سه ره تادا هه ر نه بویت به لام ناوان و
راست کردنه وه دیاری کردیان بو رپیواران زور پویست بوه ، له به ره توه خراونه ته
قالبکی زانیاری به وه که سه ر له رپیوار نه شیوی وه بزانی چی بکات ، بگره ه ی
واشی هه ییت خو یان دایان نای .

وتمان پایه ی تهریقە ی نهقشبهندی به سه ری ذیکری ده روونی به وه دامه زراره ،
ذیکریش هه روه کو که ئەزانن ناوی خوا بردنه و یادی خوا کردن تاراده ی که هه موی
ده رون وه هه موی له ش ده ست ئەکاته ذیکر ، وه به ره می ئەم ذیکره ، هه م پاك
کردنه وه ی ده روونه له پێناسه ناپه سه نده کان وه هه م دهوامی حوزوره ، ئەگینا
له راسته که یا مه به ست مه ذکوره ، که خودایه ، نهك ذیکر ، که ناوی خودایه ،
مه به ست نزیک بونه وه یه له هه ق ، وه ئەم ذیکره وه سیله یه بو نزیک بونه وه ،
ئه وکاته ی نوری خودا له ده رونا دره وشایه وه وه حوزور دهستی دا ئیتر ذیکر نایمینی
چونکه مه ذکور حاضره ، با هه م دیسانیش دووباره ی که مه وه ئەم نزیک یه نزیک ی
ذات له ذات ، واته له شی مرقوف له ذاتی خودا نه به لکو نزیک ی دهرونی مرقوفه
له حه قیقەتی خودا له نوری خودا ، وه ئەم نزیک یه به چاوی دهرون هه ست ئەکری
نهك به چاوی سه ره به «به صیرهت» نهك به «به صهر» .

بۆ نمونه ، وهكو خهوبينين ، ئايا ديتنى خهو به كام جيسم وه كام چاوه ؟ بهم
جۆره ئهتوانين شتهكه لهميشكى خۆمان نزىك كهينهوه .
بابرۆينهوه سهري باسى يانزه ووشهكه ، ئهم ووشانه كاتى خۆى به زمانى فارسى
گوتراون كهسانىكى وهكو شيخ محمد أمين الكردى ، يان ههروسهريكى تر كه
باسيان كردوه ناچار فارسىيه كه يان نوسيه پاشان گۆريويانهته سهري عهري .
ووشهكان ئهمانهن .

- ١ - هوش دهر دهم .
- ٢ - نهظهر بهر قهدهم .
- ٣ - سهفه دهر وهتهن .
- ٤ - خهلوته دهر ئهنجومهن .
- ٥ - يادکرد .
- ٦ - بازگهشت .
- ٧ - نيگاهداشت .
- ٨ - يادداشت .
- ٩ - وقوفى زهمانى .
- ١٠ - وقوفى عهدهدى .
- ١١ - وقوفى قهلبى .

ههروهكوتمان ، تا ووشهى ههشتهم ، هى خواجه عبد الخالقى غهجدهوانى ،
وهسى ووشهى دوانى شاهى نهقشهبد خستويهته سهري .

١ - هوش دهر دهم :

هوش ، ههر ئه وهوش و بیری کوردی بهته ، يان عهقل وه ژیری ، دهم واته
ههناسه ، كهوابو ئه يته هوش له كاتى ههناسهدا ، مه بهست ئه وه ته وه رپیواره له كاتى
ذیکرا له ههمو ههناسه هه لكیشان و ههناسه دانیکدا هوشى لای خۆى وه لای خۆای
خۆى يیت ، وه خهياالى بهملاو بهولادا نهروات .

شاهی نه قشبه‌ند ئەلی، کاری ریواری ئەم ریڤگایه به‌ستراوه به هه‌ناسه‌وه ،
واته ئەبی ریواری بۆی دهرکه‌وی ئایا ئەوه‌ناسه به ئاگاداری و به‌حوزور تی‌ی په‌راندوه
یان به‌غەفلەت وه «ناڤگانی» ، هه‌روه‌ها بۆئەوه‌ته مرووف سه‌رگه‌رمی ئەو کات و
سات و چهرکه‌یه‌بی که واتیایا ، واته هۆشی بۆلای رابوردوو یان ئاینده نه‌روات ، که
ناڤگانی به‌سه‌را ییت .

شیخ عوبه‌یدالله ئەحرار ٨٠٦ - ٨٩٥ ل ، که یه‌کیکه له گه‌وره‌پیاوانی ته‌ریقه‌ی
نه‌قشبه‌ندی له‌م‌باره‌وه ئەلی ، گه‌رنگ‌ترین کاری ئەم‌ریڤگای نه‌قشبه‌ندی‌یانه
ئاگاداری کردن له هه‌ناسه‌یه ، که به ناڤگانی نه‌روات وه ئەوکه‌سه‌ی هۆشی به‌لای
هه‌ناسه‌وه نه‌ییت ، واته سپارده‌ی «هۆش‌ده‌رده‌م» ئەنجام نه‌دات، ئەلین فلان‌که‌س
هه‌ناسه‌که‌ی وون‌کرد .

سه‌عه‌دەدینی کاشغەری که هاوه‌ل و هاوچه‌رخ‌ی شیخ عوبه‌یدالله یه ، ئەلی
هۆش‌ده‌رده‌م ئەوه‌ته له هه‌ناسه‌ییکه‌وه بۆ هه‌ناسه‌ییکی تر غەفلەتی تیا‌نه‌ییت وه به
حوزوره‌وه ئەنجام به‌درییت ، وه نای ئەو هه‌ناسه خالی‌ییت له‌حه‌ق .
به‌کورتی لای‌هه‌مو گه‌وره‌پیاوانی ته‌ریقه‌ی نه‌قشبه‌ندی هۆش‌ده‌رده‌م ، واته
هۆش به‌لای هه‌ناسه‌دانه‌وه بون ، پایه‌ییکی گه‌وره‌یه له پایه‌کانی ته‌ریقه‌ت ، وه
ئه‌گه‌ر ریواری هه‌ناسه‌ییکی به‌خۆپای پروات وه‌کو ئەوه‌ته گونا‌هینکی کردییت وایه ،
وه هه‌ر وایشه چونکه‌ خۆی هه‌ستی پی‌ئەکات که ئەو هه‌ناسه به‌خۆپای دانه‌زیانی
لی‌داوه .

٢ - نه‌ظه‌ر به‌رقه‌ده‌م :

بەرێك لایان وایه مه‌به‌ست له‌م‌ووشه‌یه ئەوه‌ته صوفی ئەبی له‌کاتی ریوه‌پروشتنا
چاوی له‌به‌ری پی‌خۆی ییت ، واته سه‌ری‌خۆی دابجات و پروات ، بۆئەوه‌ی
هۆشی پرژوبلاو نه‌ییت‌هوه به‌م‌لاو به‌ولادا ، وه هه‌سته‌کانی جه‌م‌بن ، وه‌هۆشی لای
خوای بی ، نه‌کا زه‌رق و به‌رق دنیایش فریوی بدات ، دیاره ئەمه‌ کارینکی شیاوو
په‌سه‌نده ، به‌لام ئیامی ره‌ببانی ئەلی نه‌ظه‌ربه‌رقه‌ده‌م هی حالی سه‌فه‌ر دهره‌ته‌نه
که‌هه‌ردوکی دوو مه‌به‌ستی مه‌عنه‌وین ، ئەلی مه‌به‌ست له‌م‌ووشه‌یه ئەوه‌ته ریواری

بەرلەووەی لە مەقامیکەووە پروات بۆ مەقامیک ، بەرلەووەی بە «قەدەم» ، دیارە قەدەمی مەعنەوی هەنگاو بێتە مەقامەکی بە نەزەری مەعنەوی سەیری ئەو مەقامە خۆی ئەکات ، لەکاتی باسی دائرەکاندا کە بریتین لە مەقامانە گۆتمان سەیری قەدەمی تاپایی مەقاماتی حەقیقەتەکان ئەپروات کە ئاخەرەکیان حەقیقەتی صەلات بو ، گۆتمان لەو «سەیر» واتە ، روێشتن هەموو ئەبێتە نەزەری ، واتە بێن ، جا ئیلامی رەببانی ئەفەرمی لە سەیری قەدەمی دا بۆ برینی مەقامەکان سەیری نەزەری ئەبێتە پێشەنگ و ئەو کەسە بەرلەووەی بە قەدەم هەنگاو بێتە مەقامە تازە کە یەو ئەبێ سەرخێکی ئەو مەقامە بدات و بەچاوپێکەوتن ئێی شارەزا بێت ئەو ساکە هەنگاو هەل بێت وە پرواتە مەقامە کە جاتە ئێی بەم سەرخ دان و وردبۆنەو لەو مەقامە تازە کە و لە بەری پێی رێبواردا بەو ئەلێن نەزەر بەر قەدەم جابۆیە هی حالی سەفەر دەروەتەنە چونکە ئەو روێشتن وە پێشکەوتنە لە مەقامیکەووە بۆ مەقامیک تر ئەو خۆی سەفەر دەر وەتەنە و بە سەرخ دانی بەر پێی خۆ لەکاتی ئەم سەفەرە دا ئەلێن نەزەر بەر قەدەم کە ئاگادار کردنی رێبوارە لە پلەو پایەو لە مەنزلی ئابندە خۆی ، تائەوشوێتە کە روێشتن بە قەدەم هەیه لەو و پاش ئێتر هەر چاوپێکەوتنەو رێبوار تەنھا بەچاوپێکەوتن هەرە بالاکان ئەبێت .

«فخرالدین کاشی» لە «رەشەحات» دا ، ئەلێ ، نەزەر بەر قەدەم پەنجە راکیشانە بۆ رادە پێشکەوتنی رێبوار لە رێبازی تەریقەت دا وە بۆ برینی مەقاماتی هەستی وە برینی کۆسپی خۆیە رەستی .

کاشی کتییکی هەیه بە ناوی «فصولی نەقشەنبەدی» دەست خەتە وە نوسخەییکی بەم ناوونیشانە ، (Suppl. PERS. 698) و لە کتییخانە ی نەتەو یی فەرەنسە دا .

هەر وە ها بری لە شارەزایی ئەم رێبازە ئەلێن یەکی لەواتاکانی نەزەر بەر قەدەم ئەو تە رێبوار ئاگاداری کە و لە ژێری قەدەمی کام پێخەمبەری ئولول عەزم دا وە خواوەنی چ مەشرەبیکە ، زوتر گۆتمان هەر رێبوازی مەشرەبیکێ ئەبێت کە بریتی بە لە مەشرەبی ئەو پێخەمبەری ئەو و لە ژێری قەدەمیا .

ئەمە ئەگەر هەبێت هەر بۆیە جارە ، بەلام چونکە ئەم ووشانە بۆ ئەو دانراون رێبوار لەکاتی سلوک دا پەیرهوی لی بکات وە دەستوریکە بۆ ئەو ی رێبوار ئەنجامی

دل زیندووو به عیشق و بژی تو له مهرگ ئەمین

بەم دەردە بمرە تا ببیە حی لا بموت

گەر سەنگی کۆھسارە بوە لە علی تابدار

هەرکەس بە جەبری صەبرو حەیا خوێنی بو بە قوت

ئەلی تو ئەگەر رووبکەیتە خوا لە هەموو دیوو گیان لە بەری ، خوا ئەت پارێزی ،
تەنانەت ، تالی جال جالۆکت بۆ ئەکاتە زەنجیرو قەلغان ، هەروەکو بۆ پیغەمبەر
درودی خودای لە سەر بویە قەلغان ئەلی ئەگەر دلت بە عیشقی خودایی زیندو بویەو
ئێتر لە مهرگ ناترسی چونکە مهرگی وجودی نیە ، تەصەووف سەلماندوینە ئەوێ
گەیشتە پایە بەقای پاش فەنا ئێتر هەتا هەتایە زیندوینە زیندو بونیک وەکو هی
شەھیدان ، جا ئەلی ئەوێ بە دەردی عیشق مرد دەبیتە (حی لا بموت) ، زووتریش
گوتمان ، هی واھدییە لەو حالەتی فەنادا ئەو نەندە نوقم ئەبیت وە ئەو نەندە وا لە خوشیی
رۆحی داگە یان شانی مهرگ ئەلی یان ئەو نەندە خوێنی لە یاد ئەچیتە وەو خوردو خاوی
نامینی ئەبیتە هۆی مهرگی ، یان خەلک تاوانی کوفری لی ئەدەن و ئەیکوژن جا
هەر کام لە مانە بووا ئەبیت ، شەھیدی عیشق ، وە شەھیدیش مردنی بۆنیە جا بە وانە
کە رزگار ئەبن وە ئەروژنە جیھانی بەقاو جاویدان ئەبن ، ئەلی ئەگەر بەردی ئەو شاخ و
داخەیش بێت ئەبیتە لەعل (یا قوت) واتە ئەگەر عەوام و نەخوینەوار بوییت ، یان
بێ کەس و بێ دەس بوییت وای لی دیت لە هەموو زانایی زانائو لە هەموو خواوەن
هیممەتی بە هێزتر و بە پێزتر و بە پرشت تر ئەبیت .

هەروەکو مەولەوی باسی بەردە کە ی کرد کە پاش لە کورەدا سوتان بویە
گەوھەر ، ئەمیش هەر ئەو ئەلیت .

جا ئەلی بۆ گەیشتن بەو عیشقە پیروژە ئەلی صەبر و ئەدەب و حەیا بکەیتە پیشە وە
خوێنی خۆت بختەو .

زووتر گوتمان صەبر و ئەدەب دوو رەوشی بناغەنی پێیازی تەصەووفن ، وە
موجاھەدەش هەروا کە لێرەدا بە خوێنی خو خواردنەو ناوی بردو .

لە لاپەرەیی « ٨٨ » ئەلی «خودایی داو هەرکەس بەرنەظەر کەوت» . زووتریش باسمان کرد
نەظەری پیری تەریقەت بۆی هەبە هەر بە نەظەر کە خوێ جوړە دەست کاری بیکێ
دەرونی موریدە ئەو موریدە پی ئەگەیی نی ، وە زۆرکەس خودا بۆی کردون بەر
نەظەری مورشید کەوتون وە بونەتە پیاو ، مەحوی لێرەدا ئەم نەظەرەیی مەبەستە .

موسلمانان که بگه پێن وه چاو قوچاو نه بن وه له م جیهانه ورد بنه وه تاباشتر خوا بناسن ، که وابو ئه وه دهستوره ی ته صه ووفیش وه دل گهرم کردنی ریواریانی ئهم ریباره بو گهشت و گهران لیره شه وه سه رچاوه ئه گریت .

دووه می بو گه رانه به شوینی ماموستاو مورشیدی باشا ، به م بۆنه وه گه وره پیاوانی ته صه ووف خواز یارانی ئهم ریباره ئاموزگاری ئه کهن که برۆن بگه پێن به شوینی مورشیدی باشدا ، به ئام ئه لێن ئه گهر هاتو مورشیدی باشت دهست کهوت ئیتر ئه ئی هه رچی ئه و ئه ئی وابکه یت وه بوخۆت دامرکییت ، وه سه فه ری مه ولانا خالیدی نه قشبه ندی لیره وه بوشام و بو حیحجازو سه ره له نوی له حیحجاز وه گه رانه وه بو کوردوستان و لیره وه به سه ری ئیران و ئه فغان و کابول و غه زنه بن و قه نده هاردا ئاگه یشتنه خزمه تی شاه عبداللهی ده لوی وه به هره مه ندبون وه به مرار گه یشتن له خزمه تی ئه و خوا وه که ماله دا گه شتی که له گه شته گرنگه کانی صوفی به کان به شوینی مورشیدی باشدا . هه روه ها گه رانی غه زالی له طوسه وه بو به غدا وه له به غدا وه بو شام و بو حیحجاز وه سه ر گه ردانی به شوینی مورشیدا ئه ویش نمونه ییکی ئهم گه شتانه یه .

سی ههم وانا مه عنه ووی به که یه تی ، به تایبهت له روانگه ی نه قشبه ندی به کانه وه . نه قشبه ندی به کان ئه لێن وانا مه عنه ووی به که ی ئهم ووشه یه بریتی به له ئیکۆشانی ریوار بو سه فه رکردن وه مه نزل گۆرین له پێناسی به شه ری یه وه بو پێناسی مه له کوئی ، وه له پێناسی ناپه سه نده وه بو پێناسی په سه ند ، هه روه ها سه فه رکردنه له جیهانی خه لقه وه بۆلای حه ق ، واته دور کهوته وه له هه ل فریو ئه کانی جیهان وه نریک کهوته وه له خوا وه ی هه ردو جیهان .

هه روه ها سه فه رکردنه له حال و مه قامیکه وه بو حال و مه قامیکی باشترو بالتر .

ئیمامی ره بانی ئه فه رمی ئهم سه فه ر ده ر وه ته نه له سلوکی ته ر یقه ت دا بریتی به له «سیری ئه نفوس» وه سه رچاوه سه ره تای «اندراج النهایة فی البدایة» به ، ئه فه رمی ئهم ریگا برینه ، له ته ر یقه ته کانی تریشا هه یه به ئام له واند له دوا پله ی سلوک دا ته نجام ئه دریت ، وه له پاش سه یری «ثافاق» ، به ئام نه قشبه ندی به کان هه ر له سه ره تای کارا ده سی ئه که نه ئهم سه یره واته ئهم «سه فه ره» ، که سه یری ئافاقیش خو به خو له ته کی ئهم سه یره دا پروو ته دات وه ته نجام ئه دریت .

ئەوێ شیاوی گۆتە سەیری ئافاقی رینگاییکی دوورو درێژە لەبەری ئەو ،
نەقشەبەندی بەکان خۆیانی پێوە ماندو ناکەن بەلکو هەر لەتەکی سەیری ئەنفوسی دا
بەحالتی «طوفەیلی» ئەنجام ئەگرێ ، هەر ئەمەتە پیرانی نەقشەبەندی ئەفەرمون ،
سەرەتای کاری ئیمە دوایەلە رینگاکانی تره . «بدايت ماينهايت ديگران است» ، ئەمەش
پەنجە کێشەنە بۆ ئەوێ نەقشەبەندی بەکان لەپێشا سەیری ئەنفوس تەواو ئەکەن کە
تەریقەکانی تر پاش سەیری ئافاقی جا ئەتوانن ئەم رینگایە بپرن ، دووھەم ئەوێتە ،
رێبازەکانی تر لەپێشا تەزکی یە عەلمی خەلق بەذیکری «جەھر» واتە ئاشکرا
دەست پێ ئەکەن ، پاش رەنج و رێبازەتێکی زۆر جائەگەنە عەلمی ئەم ، کە
تەزکیەیی قەلب وە لەطائفەکانی تره .

سێھەم ، ئەم حەلتی «اندراج النهایة في البداية» تەبە کە هەر زۆر زوو تەصفیەو
تەزکی یە بۆمۆرید دەست ئەدا ، وە کەشف و موشاھەدەیی دەس ئەکەوێ .

پێش تریش و تەم بەگۆران لەحالتیکە وە بو حالی وە لەمەقامیکەو بۆ مەقامیکیش
هەر ئەلێن سەفەر ئەندەر وەتەن ، جا ئەو گۆرانانە تەزکی یە لەطائف وە بپینی
دائەرەکان وەھەمۆی ئەوکارانەش ئەگرێتەو .

٤ – خەلوەت دەر ئەنجومەن :

بەعەرەبی ئەبێتە (الخلوة في الخلوة) . واتە بەلەش لەناوی خەلکاو بەدل
بەلای خوداوە بون . ئەم کەنارەگیری یە کە پێی ئەلێن (خەلوەت) دوو جۆرە یەکیکی
خەلوەتی رەوالتی یە ، بریتی یە لەوێ رێبۆاری تەریقەت ئەروات ، لە گۆشەییکیەو
لەشوێنێکی کەنارا دەست ئەکاتە خوا پەستی و ذیکر و فیکر ، بێگومان ئەم
کەنارەگیری یە بۆ کاری سلوک کەلکی زۆرە چونکە (خەواسی) ئەو کەسە پڕۆو بلاو
نایێت وە تەزکی ئەکاتە سەری دەرون وە سەرگەرمی کاری دەرونی خۆی ئەبێت
ئاشکرایە هەرچی زیاتر پێناسەکانی دەروە لەکار بوەستن پێناسەکانی دەرون باشتەر
ئەکەونە کار ، وە بەوجۆرە مەوۆف زووتر وە باشتەر لەجیانی مەلەکوئی نزیك
ئەبێتەو .

جۆری دووھەمی خەلوەت ، خەلوەتی دەرونە ئەمەش بەوجۆرەنە ، هەرچەن
رێبۆار خۆی لەناوی خەلکایێت وە بەرەوالت سەرگەرمی کار و کاسی و هاتوچونە

به لَام له دهرونه وه لهخودا غافل نيه ، هم دهرونی ذیکر نهکات هم خوی له یاد ناچیت .
 «رجالٌ لا تلهيهم تجارة ولا بيع عن ذكر الله» (۳۷) (نور) جا ، مه بهست لهووشه ی خه لوته دهر تهنجومه ن ، یان الخلوۃ فی الجلوۃ هم دووه میانه ته .
 شیخ محمد امین کردی لهکتیپی «تنویر القلوب» دا بهعه ره بی تهلی «فعناه أن يكون قلب السالك حاضرا مع الحق في الاحوال كلها غائبا عن الخلق مع كونه بين الناس» .

همه می ربه رانی ته ریه قهت وایان لاباشه ، پاش ته وه ی ریوار تۆزی باوه ری دامه رزا وه له کاروباری سلوک دا پیش کهوت ، ئیتر له خه لک دوور نه که ویته وه به لکو سه رگه رمی کاروکاسپی خه لاتی خوی بیته وه خوایش غافل نهکات .
 شیخ ته بوسه عیدی خه رراز (۲۷۹) ک ، له دنیا ده رچوه . تهلی ، (ليس الكامل من صَدَرَ عَنْهُ أنواع الكرامات ، وإنما الكامل الذي يقعد بين الخلق بيع وبشترى معهم ويتزوج ويختلط بالناس ولا يغفل عن الله لحظة واحدة) .
 هه رته مه ته تهلین (الصوفي كائن بائن) آی بالظاهر والجسم كائن مع الخلق وبالباطن والقلب بائن عنهم .

ئیامی ره بیانی ته فهرمی خه لوته دهر تهنجومه ن لقیکه له سه فهر دهر وه ته ن جیا به ته وه ، چونکه ته گهر سه فهر دهر وه ته ن دهستی دا خه لوته دهر تهنجومه نیش دی به شویتیا وه ریوار له کاتی پرزو بلاوی ناوی خه لکا له وه ته نی خه لوته دانه که ویته گهشت وگوزاز .

تهلی ته فره قهی ئافاق له ناوی حوجره ی ته نفوس دا ریگا ناده ن ، ته فهرمی هم کاره له سه ره تادا سه خته به لَام له پاشان ورده ورده ئاسان ته بیته ، هه روه ها ته فهرمی هم خه لاتنه له ته ریه قهی ئیمه دا دهس کهوتی تازه کارانه به لَام له ته ریه قه ته کافی ترا کۆنه کاران جا خه لاتی وایان دهس ته کهوی ، ته مهش بو ته وه ته هم خه لاتنه له کاتی سهیری ، واته (ری پرینی) ته نفوسی دا ، دهس ته کهوی ، که سه ره نای ته ریه قهی نه قشبهندی له سهیری ته نفوسه وه دهست پی نهکات ، وه سهیری ئافاقی خو به خو له گهلی سهیری ته نفوسی دا دهست ته کهوی ، به لَام ری بازه کافی تر له پیشا تهلی سهیری ئافاقی ته واکه ن جا دهست بکه نه سهیری ته نفوس ، کتبی (مناهج السیر) .

بو روون کردنه وه ته لیم سهیری ئافاقی سهیری جیهانی سو روشته که هی ده ره وه ی مرووف وه بهشی عالهمی خه لقه ، سهیری ته نفوس برینی مه قامه کافی دهرونه که گوتمان ، پی یان تهلین له طائف ، وهی عالهمی نه مره ، تهو شتانه ی ، وه تهو

ئه‌نوارو ئه‌سراړه‌ی ، له‌ده‌ره‌وه‌ی ده‌رونه‌وه ئه‌بیرن ، هی عاله‌می خه‌لقه ، واته‌هی ئافاقه ، ئه‌وه‌ش له‌ده‌رونا هه‌ستی پی‌ئه‌کریت و ئه‌بیرنیت ، هی ئه‌نفوسه ، وه‌هی عاله‌می ئه‌مره .

لیره‌دا خۆم ئه‌لیم زۆر جار له‌باو‌کم ئه‌م‌بیست ئه‌یفه‌رمو ، پیاو‌چا‌کان ، به‌تایه‌ت ئه‌وانه‌ی که‌خه‌لک نایان ناسن ئه‌رو‌نه‌ ناوی بازارو قه‌ره‌بالغ ، ئه‌مه‌ش بو‌ئه‌وه‌ته خوای گه‌وره هه‌میشه (ته‌جه‌للا) ی هه‌یه ، واته‌ توری ره‌حمه‌تی ئه‌ریژی به‌سه‌ری خه‌لکا ، به‌لام ئه‌وه‌ی له‌خوا غافل‌بی‌ت له‌و به‌هره‌یه ئی به‌ش ئه‌بی‌ت به‌ل‌گو ئه‌روات بو‌ئه‌وانه‌ی که‌ غافل نین ، جا چون‌که له‌وجۆره شو‌ینانه‌دا خه‌لک زۆریه‌ی سه‌رگه‌رمی کاری دنیا‌یی به‌ئاگای له‌هیچی تر نه‌یه ، ئه‌وه‌ی ئاگاداری هه‌موی ئه‌رژئ به‌سه‌ری ده‌رونی ئه‌وه‌که‌سه‌دا جا ئه‌مه‌ش هه‌ر (خه‌لو‌ه‌ت ده‌ر ئه‌ل‌جومه‌ن) ه .

توانایی بو‌ ئه‌نجامی ئه‌م‌کارانه وه به‌جی‌هێنایی ئه‌م ره‌وشانه : ئه‌ویش ، خۆی ده‌س‌که‌وتن‌کن ده‌ستی ئه‌م ری‌وا‌زانه ئه‌که‌ون ، که به‌هۆی خوا‌به‌رسی و راست ره‌وی و ذیکرو فیکره‌وه گه‌یش‌تونه‌ته ئه‌وپایانه .

ه - یادکرد :

واته ، یاد‌کردنه‌وه که به‌عه‌ره‌یی ئه‌بیته «ذیکر» ذیکری خودا بناغه‌ی کاری هه‌موی ری‌بازه‌کانی ته‌سه‌وو‌فه ، مه‌به‌ستم لیره‌دا ، هه‌موی واتا‌کانی ذیکره ، واته ، قورئان خو‌یندن ، نو‌یز‌کردن ، ناوی‌خوا‌بردن وه یادی خوا‌کردن ، له‌ناوی ئه‌م ذیکرانه‌دا ، به‌شی ناوی خوا‌بردن وه یادی خوا‌کردن له‌هه‌موی زیاتره ، بری له‌ری‌بازه‌کان به‌ده‌نگی به‌رز وه‌پریکی له‌ ده‌رونه‌وه ذیکر‌ئه‌که‌ن ، گوتمان نه‌قشبه‌ندی به‌کان په‌یره‌وی ذیکری ده‌رون هه‌روه‌ها گوتمان ئه‌م ذیکری خودایه دووجۆره ذیکری (الله) واته‌ ذیکری «ذات» وه ذیکری «لا اله الا الله» واته‌ نه‌فی و ئیسیات ، پیغه‌مبه‌ر فه‌رمویه‌تی : باشت‌رین وه به‌ریز‌ترین شتێک من وه پیغه‌مبه‌رانی پێش له‌من وتومانه ، ووشه‌ی «لا اله الا الله» یه .

به‌ر له‌روژگاری شاه‌ی نه‌قشبه‌ند به‌م ری‌بازه گو‌تراوه ته‌ریقه‌ی «خوا‌جه‌گان» گه‌وره‌ترینی ئه‌و مورشیدانه‌ی به‌خوا‌جه به‌ناوبانگ بون خوا‌جه عبد الخالق غه‌جده‌وانی یه‌جا ، به‌رله‌وه‌ذیکری زمانیش ئه‌نجام دراوه ، به‌لام شیخ عبد الخالق ذیکری ده‌رونی ره‌واج‌دا ، ئه‌مه ئه‌وه‌که‌سه‌ته که بناغه‌دانه‌ری ئه‌م ووشانه‌یه که

باسیان ئەکەین ، پاش ئەویش سەرلەنوی پڕی لە ناوی نەقشەبەندی یەکانا ذیکری زمانیش ئەنجام ئەدرا تا زەمانی شاھی نەقشەبەند ، محمد بهاء الدین ، کە سەرۆک و گەورە پیاوی ئەم رێبازەتە ، ئەو جارێکی تر دەستوری دا ئەبێ رێبوازی ئەم رێبازە هەر لەرێگای ذیکری دەروونی یەوێ کۆشیت ، وە ئەوسێ ووشەبەشی خستە سەری دانی رێبازەکە ، واتە ووقوفی قەلپی ، ووقوفی عەدەدیی ، ووقوفی زەمانی . کە تیکرا بونە یازدە ووشە .

مەبەست لەم ووشە ی یادکرده بەردەوام بونە لەسەری «یاد» واتە ذیکر ، قانجازینکی گەورە ی ئەم ذیکرە دەروونی یە ئەوەتە ، پێویستی بەدەنگ و پیت ، واتە بە گوتنی زمان نیە ، کەوابو موقوف ئەتوانی بەناسانی ی هەمیشە ذیکربکات تەنانەت لەکاتی ئیش و کاریشا ، بەلام ذیکری زمان لەکاتی ئیش و کارا بەتایبەت لەکاتی قسەکردن ئەنجام نادری ، بۆیە لێرەدا ئەم باسی ذیکرە واتە : یادکرد هاتووە کە روشن بیت یەکی لەبناغەکانی تەریقە ی نەقشەبەندی یە ، جا ، ئەبێ ئەم ذیکرە دەروونی یە ئەوەندە درێژە ی بدربیتی تا وای لی دیت ذاکیر واتە ئەو رێبوارە حوزوری هەمیشە یی ، مەذکور ، کەخودایە بۆی دەست ئەدات ، وە هەدەفیش هەر ئەو حوزورەتە ، وە ئێتر رێبوار هەمیشە بەهەستی دەروونی ی خۆی و لەحوزوری خوادا وە بەچاوی بەصیرەت ئەونورو بەرەکەتە ئەبینی کە ئەبیتە ، موشاھەدە .

لام وایە زوو تریش وتومە هی واهە یە لەشەوو رۆژا بیست و پینج هەزار جار ذیکری «الله» ئەکات ، وە لای کەمی بۆ ئەوانە ی تازە کارن وە دەستیان کردووەتە پڕینی ئەم رێگایە ، پینج هەزار جار ، یاد ئەکەن . وە کووتمان ، پاش گەیشتن بەمرز وە حوزور ، وە کاتی کە مەذکور لەدەرونا هەست کرا ، ئێتر باسی ژمارە و ئەو جۆرە شتانە ، تەنانەت ذیکر کردنیش نامینی . چونکە مەذکور کەخودایە دل و دەروونی داپۆشیو ، وە رێبوار و لە پڕینی مەقامات دا . مورشید ئەزائیت ، یان ئەو کەسە خۆیو خوای خۆی کە ئەبێ چی بکاو چی ئەکات شایەد پێویستیش بیت ذیکربکات .

٦ - بازگەشت :

واتاکە ی ئەبیتە گەرانەو ، لێرەدا مەبەست ئەوەتە رێبوار لەکاتی نەفی و ئیسبەت دا پاش ئەو ی کە هەناسە ی خۆی گرتبو وە بە ژمارە ی تاک تا ئەورادە یە ی بۆی کرابو جاری ، یان سی جار ، یان پانزە . . هتد ، ذیکری کردبو جا کە هەناسە ی

دا ، ئەگەر ئیتەوه بۆلای پارانەوهو داواکردن لە خودای خۆی ، جا ئەگەر
 ذیکرەکەى بەزمان بو ئەم جۆملەیه بەزمان ئەلێ ئەگەر ذیکرەکەیشی بەدل بوو ،
 بەدل و خەیاڵ ئەلێ «الهی أنت مقصودی ورضاک مطلوبی» ، واتە خودایا مەبەستی من
 ھەرتۆیەو رەزامەندی تۆم پێویستە ، ئەمە بۆچی یە ؟ بۆ ئەوەتە ھەر بیرو خەیاڵیکى
 چاک یان خراپ لەو چەن چرکە یەدا روی کردیشتە دەرونی دورى خاتەووەو ھۆش و
 بیرى بگەریتەووە بۆلای خوای خۆی ، وە جگە خوا لە ھیچى تر بیرنەکاتەووە .

۷ - نىگاھ داشت :

واتە راگرتن ، خویشان ئەلێن نىگای بدێرە . نىگاھ داشت ئەوەتە لەکاتی
 ذیکرکردنا ئەوکەسە بکۆشی ھەرگیز خەتەرە رونەکاتە دەرونی ، ئەگەر ھاتو خەتەرە
 روی کردە دەرونی چ خەتەرەى باش چ ھى خراپ ، ئەلێ ذیکرەکە راگرێ ، تا
 خەتەرەکە لەدل دەرتەکات ، جا سەرلەنوێ دەست کاتەووە بەذیکر ، ھەرۆکە لە
 کتیبى «مناہیج السیر» دا ئەلێ ، نىگاھداشت ، ئەوەتە ، ئەو بەرەکەت و
 دەست کەوتەى کە لەسایەى بەردەوامى ذیکرەووە دەست ئەکەوێ یان ئەو
 چۆنیەتى ئاگا دارى و حوزورەى بەھۆى ذیکرەووە دەست ئەدات بۆرێوار ، رای گری
 وەنەئێلێ ھیچ خەتەرەى روو بکاتە دلێ .

مەناھىج ئەل سەیر نوسینی (ابو الحسن زید مجددى فاروقى) یە ، سالى ۱۹۵۷
 لەدھلى چاپ کراوە .

لە کتیبى رەشەحات عین الحیاة دا کە لەسالى (۱۹۱۲) لەکانپوردا لەچاپ دراوە
 فخر الدین علی کاشفی لەزمانى سعد الدین کاشغەرى یە وە ئەلێ ، رێبوار ھەرچەندە
 بۆى بکریت ، سەعاتى دوان سیان ، ھەرچى بۆى کرا ھۆش و بیرى دەرونی خۆی
 بەجۆرى راگریت جگە لەخودا ھیچ بە دەرونی نى نەپەرى .

برى لە گەورەپیاوانى تەریقەت ئەلێن نىگاھداشت تەنھا بۆکاتى ذیکرى
 نەفى وئیسبائە ئەویش ئەوەتە مەعنای ذیکرەکە لەدل راگریت بۆئەوێ ئەو مەعنایە
 ھەر بەردەوام لەدلائیت کە بریتى یە لەوێ ھیچ خودایێک نە جگە اللہ ، وە ئەگەر
 نەتوانى ئەم کارە بکات حوزورى دل بۆى دەست نادات .

بەکورتى ھەموى ئەم کۆششە بۆ ئەو بەردەوام بوێ حوزورەتە ، چونکە
 حوزورى دل وە پاراستنى دەرون لەھەموو خەتەرەو خەیاڵیک ئەووە خۆی گرتگ ترین

مه به ستيكه هه ميهشه صوڤي به كان گرتويانه ته پيش چاو وه پايه ييكه له پايه كانى ته صه ووف ، وه مه شايجان له م باره وه زور باسيان كردوه و زور رايان سپاردوه بو چاو ديري لى كردنى .

ئه ئى ئه وه ش بزاني ئه وه دهست نادات كه هه رگيز هيچ خه تهره ييك به دلا تى بهر نه كات به لام ئه م نيگاهد داشته ئه وه ته مروڤ ههول بدات خه تهره و خه يال له دلا سه قامگير نه ئى و نه ميسته وه وه كو پوش و په لاشى سه رى ئاوى تيز بهر وايست نهويسيته وه و بروت ، له كتبي (الحقائق الوردية) نوسيني عبد المجيد الخاني له زماني علاء الدين العطاره وه ئه لى ، ئه وهى نه ييلن هيچ خه تهره و خه يال ئيك روو بكاته دهرون زور سهخته وه ناكريت ، به لام ئه ئى بكوشن دهوامى نه ييت ، ئه فهرمى من بيست سال دلى خووم پاراست له خه تهره و خه يال كه چى پاش بيست سال هه ر خوى گه يانده دلم ، به لام نه م هيشت سه قامگير ييت .

٨ - ياد داشت :

يادداشت شهوديان موشاهده وه (عين اليقين) يشى بى ئه لى ، شيخ محمد امين الكردي ئه لى ، لاكنية عن حضور القلب مع الله تعالى على الدوام فى كل حال من غير تكلف ولا مجاهدية وهذا الحضور فى الحقيقة لا يتيسر الا بعد طي مقامات الجدية وقطع منازل السلوك .

له شوينيكى ترا له كتبي (تنوير القلوب) دا ئه لى ، يادداشت له پاشى فهناو له پاشى به قاي جهوته م دا جا ده ستي ريبوار ئه كهوى .

كه وابه يادداشت به رهه مى ره نجى ريبواره وه برىتى به لهو حاله تى گه يشتن به ئاوانى پاش ره نج و تيكوشانه ، يادداشت ته توانى به رهه مى ذيكرد ، يان مورا به به ، يان يارمه تى مورشيد ييت ، وه ريبوار پاش برىنى هه مو كو سپى جا ئه يگاتى .

عبيدالله ئه حرار ئه فهرمى :

يادداشت برىتى به له وهى كه شهودى حه ق به وهى (حوبى ذاتى) واته خو شه ويستى به وه ، ئه و ريبواره داپوشى ، ته توانى بلين برىتى به له (حوزورى نى غيب) واته ئاماده بوئى كه ئيتروون بون وه لاچونى نه ييت . هه روه ها ، بو روون كردنه وه ييكى زورتر گوترا وه يادكرد برىتى به له به رده وام بون له سه رى ذيكرد ، وه بازگه شت ، ئه وه ته پاش هه ر پشودانى له ذيكرد ئه كه سه ئه گه رپته وه بو لاي ئه وهى

که له دلهوه بلیت ، خودایا مه قصودی من هه رتوی وهره زامه ندی توو نزیکی ی تویه مه بهستم ، وه نیگاهداشت بریتی به له پاراستنی ئەو گه‌رانه‌وه بی‌ئوه‌ی به‌زمان هیچ بلیت .

جا یادداشت بریتی به له به‌رده‌وام کردنی ئەو نیگاهدافته وه تی‌کۆشان بو له‌ده‌ست‌نهدانی ئەو حوزوره .

ئیسنه دینه سهری باسی ئەو سی ووشه‌یه‌ی که شاهی نه‌قشبه‌ند خستویه‌ته سهری ئەم تو ووشانه‌ی که باسیان کردن ، که بریتین ، له وقوفی زه‌مانی ی ، وقوفی عه‌ده‌دی ، وقوفی قه‌لپی ، ئەم یانزه وشه‌یه (لازم‌ومه‌ل‌زوم) ی به‌کن ، وه ری‌یوار به‌چاودیری لی‌کردنی هه‌مویان ئه‌ر خوا بۆی بکات ئەگاته سهری لوتکه‌ی شاخی ئاوات .

٩ - وقوفی زه‌مانی :

ئەم وقوفی زه‌مانی به‌ ئەوانین بلین وه‌کو (موحاسبه‌) ی ده‌رون وایه ، واته ری‌یوار هه‌ر ماوه‌ی چه‌ن‌سانی یان چه‌ن کاتی جاری له‌ ذیکر رانه‌وه‌ستی وه له‌ ده‌رون خوی ورد ئە‌بێته‌وه‌ بزانی ئەو ماوه‌یه به‌چی تی‌په‌راندوه‌‌گه‌ر به‌ئاماده‌بون حوروری هه‌قدا بوه‌ وا سوپاسی خوا بکات وه ئە‌گه‌ر به‌غه‌فله‌ت وه بی‌هه‌والی تی‌په‌ریوه‌ په‌شیانی ی پیشان بدات واته (ئیس‌یغفار) وه داوای لی‌بوردن وه به‌خشین بکات له‌ خودا .

له‌ کتیی په‌شه‌حات‌دا له‌زمانی به‌هاتوددین نه‌قشبه‌نده‌وه ئە‌لی وقوفی زه‌مانی وه‌کو کاروبار به‌په‌ریوه‌به‌ری ری‌یواری ئەم ری‌یازه‌ته ، بریتی به‌ له‌وه‌ی ری‌یوار هۆشی به‌خویه‌وه‌بیته‌ وه ئاگای له‌حالی خوی بیته‌ بزانی له‌ هه‌رده‌مه‌بکا حالی خوی چیه‌و چۆنه‌ ئایا هی‌ئوه‌ته‌ شوکری خودا بکات یان هی‌ئوه‌ته‌ عودر بیرینه‌وه‌ هی‌ هه‌رکام‌بو ئە‌وه‌یان بکات .

مه‌ولانا به‌عقوبی چه‌رخ‌ی که به‌کیکه له‌ موریده پایه به‌رزه‌کانی شاهی نه‌قشبه‌ند ئە‌لی ، هه‌زهرتی خواجه‌ واته ، شاهی نه‌قشبه‌ند خوای لی‌رازی بی ، هه‌رکاتی ری‌یوار دو‌چاری دل‌گیران «قه‌بض» بوايه ئە‌ی‌فه‌رمو ئە‌بی (ئیس‌یغفار) بکات ئە‌گه‌ریش دل‌کرانه‌وه «به‌سط» رووی تی‌کردانی ئە‌ی‌فه‌رمو سوپاسی خوا بکه ، که

چاودێری ئەم دوو حالە «وقوفی زەمانی» یە ، بەم فەرمودەیەدا وادەرئەکەویّ حالەتی (قەبض) لە غەفلەتەوه ، وە حالەتی (بەسط) لە ئاگادارییەوه سەرچاوه بگرن .
 «باسی قەبض و بەسط لەبەشی موصطەلەحاتدا کراوه .

١٠ - وقوفی عەدەدی :

بریتی یە لەوەی لەکاتی ذیکری نهفی و ئیسیات دا کە ئەبێ هەناسە پەنگت بدرێتەوه لەم کاتەدا ذیکرەکان بەتاک ئەنجام بدرێن واته جاری یان سی ، یان پینچ ... هتد ، هی واهەیه ئەتوانی تا بیست و یەک جار بە یەک هەناسە ذیکر ئەکات ، جا ، بەم چاودێری کردنی ژمارە ی تاکە ئەلێن وقوفی عەدەدی ، واته رێبوار (واقیف) بیّت ، ئاگاداریی ژمارە ی ذیکرەکانی تاک بیّت .

پینگومان ئەم ذیکرە بە زمان ئیه بەلکو بە دلە ، واته بە دەروونه ، ژمارە کردنه کەیش هەروا ، نایی بە زمان بیّت ئەبێ بەدەروون بیّت .

ئەبێ ئەوهش بزانی بە ئەنجام دانی ئەم رهوشه بهرهمی مهعنهوی زۆر دەستی رێبوار ئەکەوی ، وە ئەم رهوش و دهرامه دی رهوشانه ، له ماوه ی صه دان سال دا ئەوهنده تاقی کراونهتەوه بۆنەتە بەدییهی یاتی تهریقهت ، وه لای رێبواران ئاشکراو پرووناکە .

«عبد الرحمن ، جامی» (٨١٧-٨٩٨) ك ، خاوهنی «نَفَحَاتُ الْاَنَس» ، له ريساله ی نوری یەدا کە دەست خەتەو نوسخه یێکی وا له «دار الكتب المصرية» دا ، ئەلێ وقوفی عەدەدی ، بۆئەوهتە ئەو رێبواره بزانیّت کە ی، واته له چ ژماره یێکا ئەو ذیکرە بهرهم ئەدات ، زووتر گوتمان ئەگەر گه یشته بیست و یەك جار وه بهرهمی مهعنهوی نه بو دیاره مهرجه کانی بهباشی ئەنجام نه داوه ، جابۆئەوه چاودێری له ژماره کان ئەکات تا بزانی ئایا بهرهمی ههیه یام نا ئەگەر گه یشته بیست و یەك وه بهرهمی نه بو بگه رپێت وه که موکۆری کاره کە ی بدۆزێتەوه ، شاهی نه قشبه ند خوی ئەفهرمی ، ئەم له پێش چاوگرتنی ژماره یه بۆئەوهتە هوش و بیری ئەوکە سه نه روات بهم لای و بهولادا .

بدات ره وشه که ی ئیامی ره بیانی له هه موی ته ووتره به ئام ئه مانی تریش هه رکامه ی له کات و ساقی خویا که لکی هه به .

٣- سه فه رکردن ده ر وه ته ن :

واته سه فه رکردن له وه ته ندا ، ئه م گوته نش هه ره کوته و وشه کانی تر ، هه م واتای ره واته ئی هه به هه م واتای ده روونی و مه عنه وی .

واتا ره واته ئه که ی ئه وه ته سه فه رکردن هه میشه به که لکه و چاوو میشکی ئینسان ئه کاته وه و ئازمون وه ره ئه گری وه ره نجی شه فره و غه ربی ی خوی لای خودا بی پاداش ناییت ، هه ره ها هه رچی مروف شتی زور بیست و مه خلوقاتی جوړاو جوړ سه یربکات هه م په ندو عیبه ت ئه گری وه هه م له عه زه مه تی خوا زو تر سه ری سوړ ئه مینی ، جا هه ره له به ره وه خواستایی کردو له وانه ی ورد ئه به وه تی ئه فکرین له دروس بوئی ئه رزو ئاسمان وه شان به شانی ذیکرکردن ناوی ئه م بیرکردنه وه ئه بات که له ئایاتی « ١٩٩ » ال عمران دا ، ئه فه رمی الذین یذکرون الله قیاما وقعودا وعلی جنوبهم ویفکرون فی خلق السماوات والارض ، له پاشان مه دخی ئه وکه سانه ئه کات که به دنیا دا ئه گه رین بو په ند وه رگرتن ، هه رچه ن وشه ی (سالح) به واتای نو ئیش لیک دراوه ته وه به ئام به واتای گه شت کردنیش هاته و : وه کراوه ته هاوشان و هاوترازی ته و به و خوا به رستی و ده کو له ئایه تی (١١٢) ته و به دا ، ئه فه رمی .

«التائبون العابدون الحامدون الساعون الراكعون الساجدون الامرؤ بالمعروف والنهون عن المنکر والحافظون لحدود الله وبشیر المؤمنین» .

یان که له سوره ی ته حرم ئایه تی « ٥ » دا ، ئه فه رمی . «تائبات عابدات سالحات» .

به ئام سه به ره ت به گه ران به سه ری زه ویدا وه په ند وه رگرتن له به سه رهانی خراب کاران و هه مو جوړه ئالو گو رینکی جیهان دا له چوار شوینی قورئان دا «أَفَلَمْ یَسیروا فی الارض» له چوار شوینا «قل سیروا فی الارض» له سی شوینا «أَوَلَمْ یَسیروا فی الارض» له دوو شوینا «فسیروا فی الارض» . هاته و : ئه مانه هه مو دل گه رم که رو پال پیوه نه رن ، بو

موسلمانان که بگه پڕین وه چاو قوچاو نه بن وه له م جیهانه ورد بنه وه تاباشتر خوا بناسن ، که وابو ئه وه ده ستوره ی ته صه ووفیش وه دل گهرم کردنی ریواری ئه م ریازه بو گه شت و گهران لیسه وه سه رچاوه ته گریت .

دوو هه می بو گه رانه به شوینی ماموستاو مورشیدی باشا ، به م بونه وه گه وره پیاوانی ته صه ووف خواز یارانی ئه م ریازه ئاموزگاری ئه که ن که پرون بگه پڕین به شوینی مورشیدی باشدا ، به ئام ئه ئین ئه گه ر هاتو مورشیدی باشت ده ست کهوت ئیتر ئه ئی هه رچی ئه و ئه ئی وابکه یت وه بوخوت دامرکییت ، وه سه فه ری مه ولانا خالیدی نه قشبه ندنی لیسه وه بوشام و بو حیحجاز و سه رله نوی له حیحجاز وه گه رانه وه بو کوردوستان و لیسه وه به سه ری ئیران و ئه فغان و کابل و غه زنه ی و قه نده هاردا تاگه یشته خزمه تی شاه عبدالله ی ده لوی وه به هره مه ندبون وه به مراز گه یشتن له خزمه تی ئه و خوا وه که ماله دا گه شتی که له گه شته گرکه کانی صوفی به کان به شوینی مورشیدی باشدا . هه روه ها گه رانی غه زالی له طوسه وه بو به غدا وه له به غدا وه بو شام و بو حیحجاز وه سه ر گه ردانی به شوینی مورشیدا ته ویش نمونه ییکی ئه م گه شتانه یه .

سی هه م واتا مه عنه وئی به که یه تی ، به تاییه ت له روانگه ی نه قشبه ندی به کانه وه . نه قشبه ندی به کان ئه ئین واتا مه عنه وئی به که ی ئه م ووشه یه بریتی به له تیکۆشانی ریوار بو سه فه رکردن وه مه نزل گۆڕین له پێناسی به شه ریی به وه بو پێناسی مه له کوئی ، وه له پێناسی ناپه سه نده وه بو پێناسی په سه ند ، هه روه ها سه فه رکردنه له جیهانی خه لقه وه بۆلای خه ق ، واته دور که وته وه له هه ل فریوینه کانی جیهان وه نزیک که وته وه له خوا وه ئی هه ردو جیهان .

هه روه ها سه فه رکردنه له حال و مه قامیکه وه بو حال و مه قامیکی باشترو بالتر .

ئیامی ره بانی ئه فه رمی ئه م سه فه ر ده ر وه ته نه له سلوکی ته ر یقه ت دا بریتی به له «سیری نه نفوس» وه سه رچاوه سه ره تای «اندراج النهایة فی البدایة» یه ، ئه فه رمی ئه م ریگا برینه ، له ته ر یقه ته کانی تریشا هه یه به ئام له واندا له دوا پله ی سلوک دا ئه نجام ئه دریت ، وه له پاش سه یری «ثاقفی» ، به ئام نه قشبه ندی به کان هه ر له سه ره تای کارا ده س ئه که نه ئه م سه یره واته ئه م «سه فه ره» ، که سه یری ئافاقیش خو به خو له ته کی ئه م سه یره دا پرووئه دات وه ئه نجام ئه دریت .

ئەوێ شیاوی گۆتە سەیری ئافاقی رینگایێکی دوورو درێژە لەبەری ئەوێ ،
 نەقشەبەندی بەکان خۆیانی پێوە ماندو ناکەن بەلکو هەر لەتەکی سەیری ئەنفوسی دا
 بەحالتی «طوفەیلی» ئەنجام ئەگرێ ، هەر ئەمەتە پیرانی نەقشەبەندی ئەفەرمون ،
 سەرەتای کاری ئیمە دواپلە رینگاکانی تره . «بدايت ماينهايت ديگران است» ، ئەمەش
 پەنجە کێشانی بۆ ئەوێ نەقشەبەندی بەکان لەپێشا سەیری ئەنفوس تەواو ئەکەن کە
 تەریقەکانی تر پاش سەیری ئافاقی جا ئەتوانن ئەم رینگایە بپرن ، دووھەم ئەوێتە ،
 رێبازەکانی تر لەپێشا تەزکی یە عالەمی خەلق بەذیکری «جەھر» واتە ئاشکرا
 دەست پێ ئەکەن ، پاش رەنج و رێبازەتێکی زۆر جائەگەنە عالەمی ئەمر ، کە
 تەزکیەیی قەلب وە لەطائفەکانی تره .

سێھەم ، ئەم حالتی «التراج النهایة في البداية» تەبە کە هەر زۆر زوو تەصفیەو
 تەزکی بە بۆمۆرید دەست ئەدا ، وە کەشف و موشاھەدەیی دەس ئەکەوێ .

پێش تریش و تەم بەگۆران لەحالتیکە وە بو حالتی وە لەمەقامیکەوێ بۆ مەقامیکیش
 هەر ئەلێن سەفەر ئەندەر وەتەن ، جا ئەو گۆراناوە تەزکی یە لەطائف وە بپرنی
 دائرەکان وەھەمۆی ئەوکارانەش ئەگرێتەوێ .

٤ – خەلوەت دەر ئەنجومەن :

بەعەرەبی ئەبێتە (الخلوة في الخلوة) . واتە بەلەش لەناوی خەلکاو بەدل
 بەلای خوداوە بون . ئەم کەنارەگیری یە کە پێی ئەلێن (خەلوەت) دوو جۆرە یەکیکی
 خەلوەتی رەوالەتی یە . بریتی یە لەوێ رێبازی تەریقەت ئەروات ، لە گۆشەییکیوە
 لەشوێنێکی کەنارا دەست ئەکاتە خوا پەرستی و ذیکرو فیکر ، بێگومان ئەم
 کەنارەگیری یە بۆ کاری سلوک کەلکی زۆرە چونکە (حەواسی) ئەوکەسە پڕۆ بلاو
 نایێت وە تەزکی ئەکاتە سەری دەرون وە سەرگەرمی کاری دەرونی خۆی ئەبێت
 ئاشکرایە هەرچی زیاتر پێناسەکانی دەرەوێ لەکار بوەستن پێناسەکانی دەرون باشتەر
 ئەکەوێتە کار ، وە بەوجۆرە مەووف زووتر وە باشتەر لەجیانی مەلەکوئی نزیك
 ئەبێتەوێ .

جۆری دووھەمی خەلوەت ، خەلوەتی دەرونە ئەمەش بەوجۆرەتە ، هەرچەن
 رێباز خۆی لەناوی خەلکایێت وە بەرەوالەت سەرگەرمی کار و کاسبی و هاتوچونە

به لām له دهرونه وه له خودا غافل نیه ، ههم دهرونی ذیکر نهکات ههم خوای له یاد ناچیت .

«رَجُلٌ لَا تَلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ» (۳۷) (نور) جا ، مه بهست له ووشه ی خهلوته دهر تهنجومه ن ، یان الخلوۃ فی الجلوۃ تهم دووهه میانه ته .
 شیخ محمد امین الکردی له کتبی «تنویر القلوب» دا به عهره بی ته لئی «فعناه أن يكون قلب السالك حاضرا مع الحق في الاحوال كلها غائبا عن الخلق مع كونه بين الناس» .

هه موی ریبه رانی ته ریه ته وایان لاباشه ، پاش ته موی ریبه وار توژی باوه ری دامه رزا وه له کاروباری سلوک دا پیش کهوت ، تیر له خه لک دوور نه که ویته وه به لکو سه رگه رمی کاروکاسبی خه لالی خوی بیت وه خواش غافل نهکات .
 شیخ ته بوسه عبیدی خه رراز (۲۷۹) ک ، له دنیا ده رجوه . ته لئی ، (لَيْسَ الْكَامِلُ مَنْ صَدَرَ عَنْهُ أَنْوَاعُ الْكِرَامَاتِ ، وَإِنَّمَا الْكَامِلُ الَّذِي يَقَعُ بَيْنَ الْخَلْقِ بَيْعٌ وَيَشْتَرِي مَعَهُمْ وَيَخْتَلِطُ بِالنَّاسِ وَلَا يَقْفِلُ عَنِ اللَّهِ لَحْظَةً وَاحِدَةً) .
 هه رته مه ته ته لئین (الصّوّفی کائنٌ بائنٌ) آئی بالظاهر والجسم کائن مع الخلق وبالباطن والقلب بائن عنهم .

نیامی ره بیانی ته فه رمی خه لوته دهر تهنجومه ن لقیکه له سه فه ر دهر وه ته ن جیا بوته وه ، چونکه ته گهر سه فه ر دهر وه ته ن دهستی دا خه لوته دهر تهنجومه نیش دی به شوینیا وه ریبه وار له کاتی پرزو بلاوی ناوی خه لکا له وه ته فی خه لوته دا ته که ویته گهشت و گوزار .

ته لئی ته فره قهی ئافاق له ناوی حوجره ی ته نفوس دا ریگا ناده ن ، ته فه رمی ته م کاره له سه ره تادا سه خته به لām له پاشان ورده ورده ئاسان ته بیت ، هه روه ها ته فه رمی ته م خه لات ته ته ته ریه قهی ئیمه دا دهس کهوتی تازه کارانه به لām له ته ریه ته کانی ترا کۆنه کاران جا خه لاتی وایان دهس ته کهوی ، ته مهش بوته وه ته ته م خه لات ته له کاتی سهیری ، واته (ری برینی) ته نفوسی دا ، دهس ته کهوی ، که سه ره تای ته ریه قهی نه قشبه ندی له سهیری ته نفوس دهس ته پی ته کات ، وه سهیری ئافاقی خۆیه خو له گه لئی سهیری ته نفوسی دا دهس ته کهوی ، به لām ریبه زه کانی تر له پیشا ته بی سهیری ئافاقی ته واکه ن جا دهس ته بکه نه سهیری ته نفوس ، کتبی (مناهج السبیل) .

بو روون کردنه وه ته لئیم سهیری ئافاق سهیری جیهانی سوروشته که هی دهره وه ی مروّف وه بهشی عالمی خه لقه ، سهیری ته نفوس برینی مه قامه کانی دهره وه که گوتمان ، پی یان ته لئین له طائف ، وه هی عالمی ته مره ، ته و شتانه ی ، وه ته و

ئەنوارو ئەسرارە ی ، ئەدەرەووی دەرونەو ئەبێرتن ، هی عالەمی خەلقە ، واتە هی ئافاقە ، ئەوێش لەدەرەونا هەستی پی ئەکرت و ئەبێرت ، هی ئەنفوسە ، وە هی عالەمی ئەمرە .

لێرەدا خۆم ئەلیم زۆر جار لەباوکم ئەم بیست ئەیفەرمو ، پیاوچاکان ، بەتایبەت ئەوانە ی کە خەلک نایان ناسن ئەرۆنە ناوی بازارو قەرەبالغ ، ئەمەش بۆ ئەوێتە خۆی گەرە هەمیشە (تەجەللا) ی هەیه ، واتە نوری رەحمەتی ئەرێژی بەسەری خەلکا ، بەلام ئەوێ لەخوا غافل ییت لەو بەهرە یە پی بەش ئەبێت بەلکو ئەروا بۆ ئەوانە ی کە غافل نین ، جا چونکە لەوجۆرە شوێنانەدا خەلک زۆر بە ی سەرگەرمی کاری دنیایی بە ئاگای لە هێچێ تر نیە ، ئەوێ ئاگاداری ئەمەوی ئەرێژی بەسەری دەرونی ئەو کەسەدا جا ئەمەش هەر (خەلوەت دەر ئەنجومەن)ە .

توانایی بۆ ئەنجامی ئەم کارانە وە بەجێ هێنایی ئەم رەوشانە ، ئەویش ، خۆی دەس کەوتن دەستی ئەو رێوارانە ئەکەون ، کە بەهۆی خواپەرستی و راست رەوی و ذیکرو فیکرەو گەشتونەتە ئەوپایانە .

ه - یادکرد :

واتە ، یادکردنەو کە بەعەرە پی ئەبێتە «ذیکر» ذیکری خودا بناغە ی کاری هەمەوی رێبازەکانی تەصەووفە ، مەبەستم لێرەدا ، هەمەوی واتاکانی ذیکرە ، واتە ، قورئان خوێندن ، نوێژکردن ، ناوی خوا بردن وە یادی خواکردن ، لەناوی ئەم ذیکرانەدا ، بەشی ناوی خوا بردن وە یادی خواکردن لەهەمەوی زیاترە ، بری لەرێبازەکان بەدەنگی بەرز وە پرێکی لە دەرونەو ذیکر ئەکەن ، گوتمان نەقشەندی بەکان پەرەوی ذیکری دەروتن هەروەها گوتمان ئەم ذیکری خودایە دووجۆرە ذیکری (الله) واتە ذیکری «ذات» وە ذیکری «لا اله الا الله» واتە ئەف و ئیسبات ، پێغەمبەر فەرمویەتی ، باشتەین وە بەرێزترین شتێک من وە پێغەمبەراینی پێش لەمن و تومانە ، ووشە ی «لا اله الا الله» یە .

بەر لەوێژکاری شاهێ نەقشەند بەم رێبازە گوتراوێ تەریقە ی «خواجەگان» گەرەترینی ئەو مورشیدانە ی بە خواجە بەناوبانگ بون خواجە عبد الخالق ی غەجدەوانی یە جا ، بەر لەو ذیکری زمانیش ئەنجام دراوێ ، بەلام شیخ عبد الخالق ذیکری دەرونی رەواجدا ، ئەمە ئەو کەسەتە کە بناغەدانەری ئەم ووشانە یە کە

باسیان ئەکەین ، پاش ئەویش سەرلەنوی بری له ناوی نه قشبه ندی به کانا ذیکری زمانیش ئەنجام ئەدرا تا زەمانی شاھی نه قشبه ند ، محمد بهاء الدین ، که سەرۆک و گه وره پیاوی ئەم رێبازە ته ، ئەو جارێکی تر دەستوری دا ئەبی رێبۆاری ئەم رێبازە هەر له رێنگای ذیکری دەروونی به وه تی کۆشیت ، وه ئەوسی ووشه یه شی خسته سەری دای رێبازە که ، واتە وقوفی قەلپی ، وقوفی عەدەدپی ، وقوفی زەمانی . که تیکرا بونه یازده ووشه .

مەبەست ئەم ووشە ی یادکرده به رده وام بونه له سەری «یاد» واتە ذیکر ، قانجازیکی گه وره ی ئەم ذیکره دەروونی ی به ئەوه ته ، پیوستی به دنگ و پیت ، واتە به گوتنی زمان نیه ، که وابو موقوف ئەتوانی به ئاسانی هه میشه ذیکربکات ته نانهت له کاتی ئیش و کاریشا ، به لام ذیکری زمان له کاتی ئیش و کارا به تایبهت له کاتی قسه کردنا ئەنجام نادری ، بۆیه لێره دا ئەم باسی ذیکره واتە : یادکرد هاتوه که روشن بیت به کی له بناغه کانی ته ریه ی نه قشبه ندی به ، جا ، ئەبی ئەم ذیکره دەروونی به ئەوه نده درێزه ی بدریتی تا وای لی دیت ذا کیر واتە ئەو رێبۆاره حوزوری هه میشه لی ، مه ذکور که خودایه بۆی ده ست ئەدات ، وه هه ده فیش هەر ئەو حوزوره ته ، وه ئیتر رێبۆار هه میشه به ههستی دهروونی خوی وا له حوزوری خوادا وه به چاوی به صیرهت ئەو نورو به ره که ته ئەبینی که ئەبیت ، موشاهه ده .

لام وایه زووتریش وتومه هی واهیه له شه وو روژا بیست و پینج ههزار جار ذیکری «الله» ئەکات ، وه لای که می بۆئه وانه ی تازه کارن وه ده ستیان کردوه ته برینی ئەم رێنگایه ، پینج ههزار جار ، یاد ئەکەن . وه کو وتمان ، پاش گه یشتن به مرار وه حوزور ، وه کاتی که مه ذکور له ده رونا هه ست کرا ، ئیتر باسی ژماره و ئەو جو ره شتانه ، ته نانهت ذیکر کردنیش نامینی . چونکه مه ذکور که خودایه دل و دهروونی دا پۆشیوه ، وه رێبۆار وا له برینی مه قامات دا . مورشید ئەزانیت ، یان ئەو که سه خویو خوی خوی که ئەبی چی بکاو چی نه کات شایه د پی و یستیش بیت ذیکربکات .

٦ - بازگهشت :

واتا که ی ئەبیت گه رانه وه ، لێره دا مه بیهست ئەوه ته رێبۆار له کاتی نه فی و ئیسات دا پاش ئەوه ی که هه ناسه ی خوی گرتبو وه به ژماره ی تالک تا ئەوراده یه ی بۆی کرا بو جاری ، یان سی جار ، یان پانزه .. هتد ، ذیکری کردبو جا که هه ناسه ی

دا ، ئەگەر ئیتەوه بۆلای پارانەوهو داواکردن لە خودای خۆی ، جا ئەگەر
 ذیکرەکە ی بەزمان بو ئەم جۆملە یە بەزمان ئەلی ئەگەر ذیکرەکە یشی بەدل بوو ،
 بەدل و خەیاڵ ئەلی «الهی أنت مقصودی ورضاک مطلوبی» ، واتە خودایا مەبەستی من
 ھەر تۆ یە و زامەندی تۆم پیویستە ، ئەمە بۆچی یە ؟ بۆ ئەوە تە ھەر بیرو خەیاڵکی
 چاک یان خراپ لەو چەن چرکە یە دا روی کردبیتە دەرونی دوری خاتەوهو ھۆش و
 بیری بگەریتەوه بۆلای خوای خۆی ، وە جگە خوا لە ھیچی تر بیرنەکاتەوه .

۷ - نینگاه داشت :

واتە راگرتن ، خویشان ئەلین نینگای بدیرە . نینگاه داشت ئەوە تە لەکاتی
 ذیکرکردنا ئەو کەسە بکۆشی ھەرگیز خەتەرە رونەکاتە دەرونی ، ئەگەر ھاتو خەتەرە
 روی کردە دەرونی چ خەتەرە ی باش چ ھی خراپ ، ئەلی ذیکرەکە راگری ، تا
 خەتەرە کە لەدل دەرتەکات ، جا سەرلەنوێ دەست کاتەوه بەذیکر ، ھەر وەکو لە
 کتیی «مناہج السیر» دا ئەلی ، نینگاه داشت ، ئەوە تە ، ئەو بەرە کە ت
 دەست کەوتە ی کە لەسابە ی بەردەوامی ذیکرەوه دەست ئەکەوی یان ئەو
 چۆنیەتی ئاگاداری و حوزورە ی بەھوی ذیکرەوه دەست ئەدات بۆریوار ، پای گری
 وەنەیلێ ھیچ خەتەرە ی روو بکاتە دلی .

مەناھیج ئەل سەیر نوسینی (ابو الحسن زید مجددی فاروقی) یە ، سالی ۱۹۵۷
 لەدھلی چاپ کراوە .

لە کتیی رہ شەحات عین الحیاة دا کە لەسالی (۱۹۱۲) لەکانپوردا لەچاپ دراوە
 فخر الدین علی کاشفی لەزمانی سعد الدین کاشغەری یە وە ئەلی ، ریوار ھەرچەندە
 بۆی بکریت ، سەعاتی دوان سیان ، ھەرچی بۆی کرا ھۆش و بیری دەرونی خۆی
 بەجۆری راگریت جگە لەخودا ھیچ بە دەرونی تێ نەپەری .

بری لە گەورە پیاوانی تەریقەت ئەلین نینگاه داشت تەنھا بۆکاتی ذیکری
 نەفی و ئیسباتە ئەویش ئەوە تە مەعنای ذیکرەکە لەدلا راگریت بۆئەو ی ئەو مەعنایە
 ھەر بەردەوام لەدلائیت کە بریتی یە لەو ی ھیچ خودایێک نە جگە الله ، وە ئەگەر
 نەتوانی ئەم کارە بکات حوزوری دل بۆ دەست نادات .

بەکورتی ھەمو ی ئەم کۆششە بۆ ئەو بەردەوام بونی حوزورە تە ، چونکە
 حوزوری دل وە پاراستنی دەرون لە ھەمو خەتەرە و خەیاڵێک ئەو خۆی گرنگ ترین

مه به ستيكه هه ميه شه صوڤي يه كان گرتويانه ته پيش چاو وه پايه ييكه له پايه كانى ته صه ووف ، وه مه شايجان لهم باره وه زور باسيان كردوه و زور رايان سپاردوه بو چاوديري لى كردنى .

ئه بى ئه وه ش بزانيه ئه وه ده ست نادات كه هه رگيز هيچ خه تهره ييك به دلا تى پهر نه كات به لام ئه م نيگاهداشته ئه وه ته مروف هول بدات خه تهره و خه يال له دلا سه قامگير نه بى و نه مينيته وه وه كو پوش و په لاشى سه رى ئاوى تيزه ر واييت نه ويسيته وه و بروت ، له كتبي (الحقائق الوردية) نوسيني عبد المجيد الخاني له زمانى علاء الدين العطاره وه ئه لى ، ئه وه ي نه ييلن هيچ خه تهره و خه يالك روو بكاته ده روون زور سه خته وه ناكرت ، به لام ئه بى بكوشن ده وامي نه ييت ، ئه فهرمى من بيست سال دلى خوڤم پاراست له خه تهره و خه يال كه چى پاش بيست سال هه ر خوڤى گه يانده دلم ، به لام نه م هيشته سه قامگير ييت .

٨ - يادداشت :

يادداشت شوهود يان موشاهه ده وه (عين اليقين) يشى بى ئه لى ، شيخ محمد امين الكردي ئه لى ، لا كناية عن حضور القلب مع الله تعالى على الدوام فى كل حال من غير تكلف ولا مجاهدة وهذا الحضور فى الحقيقة لا يتيسر الا بعد طي مقامات الجذب وقطع منازل السلوك .

له شوييكى ترا له كتبي (تنوير القلوب) دا ئه لى ، يادداشت له پاشى فه ناو له پاشى به قاي جه و ته م دا جا ده ستى ريبوار ئه كه وى .

كه و ابو يادداشت به رهه مى ره نجى ريبواره وه برىتى به لهو حاله تى گه يشتن به ئاوانى پاش ره نج و تيكوشانه ، يادداشت ئه توانى به رهه مى ذيكر ، يان مورا قه به ، يان يارمه تى مورشيد ييت ، وه ريبوار پاش برىنى هه مو كو سپى جا ئه يگاتى .

عبيدالله ئه حرار ئه فهرمى :

يادداشت برىتى به له وه ي كه شوهودى حه ق به هوڤى (حوبى ذاتى) واته خو شه ويستى به وه ، ئه و ريبواره دا پوشى ، ئه توانين بلين برىتى به له (حوزورى تى غيب) واته ئاماده بوئى كه ئير وون بون وه لاچونى نه ييت . ههروه ها ، بو روون كردنه وه ييكى زورتر گوترا وه ياد كرد برىتى به له به رده وام بون له سه رى ذيكر ، وه باز گه شته ، ئه وه ته پاش هه ر پشودانى له ذيكر ئه كه سه ئه گه رپته وه بو لاي ئه وه ي

که له دلهوه بلیت ، خودایا مه قصودی من هه رتوی وه ره زامه ندی توو نزیکی ی تویه مه به ستم ، وه نیگا هداشت بریتی به له پاراستنی ئەو گه رانه وه بی ئەوه ی به زمان هیچ بلیت .

جا یادداشت بریتی به له بهرده وام کردنی ئەو نیگا هداشت وه تی کوشان بو له دهست نه دانی ئەو حوزوره .

ئیسنه دینه سه ری باسی ئەو سی وو شه یه ی که شاهی نه قشبه ند خستونیه ته سه ری ئەم تو وو شانیه ی که باسیان کردن ، که بریتین ، له وقوفی زه مانیه ی ، وقوفی عه ده دی ، وقوفی قه لیبی ، ئەم یانزه وشه یه (لازم ومه لزوم) ی به کن ، وه ریوار به چاودیری لی کردنی هه مویان ئەر خوا بوی بکات ئەگاته سه ری لوتکه ی شاخی ئاوات .

۹ - وقوفی زه مانیه ی :

ئەم وقوفی زه مانیه ی ئەتوانین بلیین وه کو (موحاسبه) ی ده رون وایه ، واته ریوار هه ر ماوه ی چهن ساتی یان چهن کاتی جاری له ذیکر رائه وه سنی وه له ده رو خوی ورد ئەبینه وه بزانی ئەو ماوه به به چی تی په راندوه ئەگه ره ئاماده بون حوروری هه قدا بوه وا سوپاسی خوا بکات وه ئەگه ره به غه فله ت وه بی هه والی تیپه ریوه په شیانی ی پیشان بدات واته (ئیسیتغفار) وه داوی لی بوردن وه به خشین بکات له خودا .

له کتیی په شه حات دا له زمانی به ها ئود دین نه قشبه ند وه ئەلی وقوفی زه مانیه ی وه کو کاروبار به پرته به ری ریواری ئەم ریازه ته ، بریتی به له وه ی ریوار هوشی به خویه وه بیته وه ئاگای له حالی خوی بیته بزانی له هه رده میکا حالی خوی چیه و چونه ئایا هی ئەوه ته شوکری خودا بکات یان هی ئەوه ته عوذ بیرته وه هی هه رکام بو ئەوه یان بکات .

مه ولانا به عقوبی چه رخی ی که به کینکه له موریده پایه به رزه کانی شاهی نه قشبه ند ئەلی ، چه زه رتی خواجه واته ، شاهی نه قشبه ند خوی لی رازی بی ، هه رکاتی ریوار دو چاری دل گیران «قه بض» بوایه ئەی فهرمو ئەلی (ئیسیتغفار) بکات ئەگه ریش دل کرانه وه «به سط» رووی تی کردانی ئەی فهرمو سوپاسی خوا بکه ، که

چاودێری ئەم دوو حالە «وقوف زەمانی» یە ، بەم فەرمودەیەدا وادەرئەکەویّ حالەتی (قەبض) لە غەفلەتەوه ، وە حالەتی (بەسط) لە ئاگادارییەوه سەرچاوە بگرن .
 «باسی قەبض و بەسط لەبەشی موصطەلەحاتدا کراوە .

١٠ - وقوفی عەدەدی :

بریتی یە لەو هی لەکاتی ذیکری نهفی و ئیسات دا که ئەئ هەناسە پەنگ بدرێتەوه لەم کاتەدا ذیکرەکان بەتاک ئەنجام بدرێن واتە جاری یان سی ، یان پینج ... هتد ، هی واهەیه ئەتوانی تا بیست و یەك جار بە یەك هەناسە ذیکر ئەکات ، جا ، بەم چاودێری کردنی ژمارە ی تاکە ئەلین وقوفی عەدەدی ، واتە رێبوار (واقیف) بیّت ، ئاگاداریی ژمارە ی ذیکرەکانی تاک بیّت .

بێگومان ئەم ذیکرە بە زمان نیە بەلکو بە دلە ، واتە بە دەروونە ، ژمارە کردنە کەیش هەروا ، نالیّ بە زمان بیّت ئەئ بە دەروون بیّت .

ئەئ ئەووش بزانی بە ئەنجام دانی ئەم پەوشە بەرھەمی مەعنەوی زۆر دەستی رێبوار ئەکەویّ ، وە ئەم پەوش و دەرامەدی پەوشانە ، لە ماوە ی صدان سال دا ئەوەندە تاقی کراونەتەوه بۆنەتە بەدیهی یاتی تەریقەت ، وەلای رێبواران ئاشکراو پڕووناکە .

«عبد الرحمن ، جامی» (٨١٧-٨٩٨) ك ، خواوەنی «نَفَحَاتُ الْاَنَس» ، لە ریسالە ی نوری یەدا کە دەست خەتەو نوسخە یینکی وا لە «دار الكتب المصرية» دا ، ئەئ وقوفی عەدەدی ، بۆئەووەتە ئەو رێبوارە بزانیّت کە ی،واتە لە چ ژمارە یینکا ئەو ذیکرە بەرھەم ئەدات ، زوو تر گۆتمان ئەگەر گە یشتە بیست و یەك جار وە بەرھەمی مەعنەوی نەبو دیارە مەرجەکانی بەباشی ئەنجام نەداوە ، جابۆئەوه چاودێری لە ژمارە کان ئەکات تا بزانیّ ئایا بەرھەمی هەیه یام نا ئەگەر گە یشتە بیست و یەك و بەرھەمی نەبو بگەرێت وە کەموکۆری کارە کە ی بدۆزێتەوه ، شاھی نەقشبەند خوی ئەفەرمیّ ، ئەم لەپیش چاوگرتنی ژمارە یە بۆئەووەتە هوش و بیری ئەو کەسە نەروات بەم لاو بەولادا .

عه لائوددینی عه تار ئه لی که لک وه رگرتن له ذیکر به وه نه که زوریت به لکو به وه نه به ئاگاداری وه چاودیری نه نجام بدریت ، نهو ئاگاداری و چاودیری بهش نهیته وقوفی زه مانێ و عه ده دی .

۱۱ - وقوفی قه لپی :

شاه عبد اللهی ده لوی ، ئه لی وقوفی قه لپی بریتی به له ئاگاداری بوئی پریوار له حالی دلی خوی واته دلی بخاته ژیری چاودیری به وه وه ههول بدات بوته وه ی بزانیته ئایا دلی ذیکر ته کات یام نا . له هه مان کاتا ئه بی تیکۆشی شیوه یێک بۆ دل دانه نی ، واته شکلی دلی گۆشتین له پیش چاو لاهری ، ههروه ها بۆ ناوی خودایش که (الله) به ، نهو شیوه ی نویسه نه گرته پیش چاو به لکو مه بهستی ذاتی (الله) بیته ، که خودای هه ردو جیهانه .

که واته وقوفی قه لپی راوه ستانه به سه ری دل وه وه کو (مه نون) وه پی سپیراو که هه م ذیکر بکات وه هه م له خودا غافل نه بی ، وه هه م مه بهست له شوینی دل بیته نه ک شیوه ی ، وه مه بهست له ذیکر مه ذکور بیته نه ک پیت وه ووشه ، له گه لی نه وه شا ئاگاداری دل بکات که دل چاوه پروانی نورو به ره کهت بیته لای زوره وه ، بیگومان خودای گه وه شوینیکی دیاری کراوی بۆ نه وه له هه مو شوینیکا هه به ، به لام چونکه ، به ئیعتیباراتی ئینسانی ی ، لای زورو ه ی ریزگرته ، له به ری نه وه ، دلی روه و ئاسمان ، روه و لای زورو ، چاوه پروانی نورو به ره کهت بیته .

به لای بهاء الدین محمد واته شاهی نه قشبه نده وه ئه م وقوفی قه لپی به له وقوفی زه مانێ و عه ده دی گرنگ تره ، چونکه ئه فهرمی وقوفی عه ده دی و زه مانپی هه رچه نده پی ویست وه به که لکن وه به هره ئه دن به لام ئه گه ریش نه کران ، کار به کی ناکه وی به لام وقوفی قه لپی زور پیویسته به جوړیک ئه گه ر مروف له کاتی ذیکرا ئاگای له دلی نه بو وه هه روا ذیکر هات به ده میا یان به ده رونیای نه وه ره نجی به هه ده ر ئه پروات .

«زهنجیره‌ی نه‌قشبه‌ندی یه‌کان»

له‌وه‌لامی پرسپاری دوه‌م دا ته‌لیم هه‌روه‌کو شیخ محمد امین الکردی له‌کتیپی (المواهب) دا ته‌لی ، وه‌هه‌روه‌کو له‌کتیپی (قدسیه‌ی فه‌رمایشه‌کانی به‌هائوددینی نه‌قشبه‌ندا هاتوه .

ته‌ریقه‌ی نه‌قشبه‌ندی ده‌ست به‌ده‌ست ته‌روا تا ته‌گانه‌ سه‌ری پیغه‌مه‌ر (درودی خوای له‌سه‌ر). بو ته‌م گه‌بشته‌ سی زه‌نجیره‌ هه‌یه ، زه‌نجیره‌ی یه‌که‌می هی (تالی به‌ینه) واته‌ نه‌ته‌وه‌کانی هه‌زره‌تی عه‌لی ، به‌بوونه‌وه‌ به‌ناوبانگه‌ به‌ (سلسلة الذهب) ، واته‌ زه‌نجیره‌ی زی‌پین ، که‌ به‌م جوهره‌یه .

۱ - هه‌زره‌تی موحه‌مه‌د (درودی خوای له‌سه‌ر)

۲ - هه‌زره‌تی عه‌لی

۳ - ئیام حوسه‌ین

۴ - ئیام زه‌ینول عابیدین

۵ - ئیام باقر

۶ - ئیام جه‌عفه‌ری صادیق

۷ - ئیام موسی کاظم

۸ - ئیام ره‌ضا

- ۹ - شیخ مه عروفي که رخی
- ۱۰ - سیرری سه قطی
- ۱۱ - جونه ییدی به غلدادی
- ۱۲ - شیخ نه بو عه لی رودباری
- ۱۳ - نه بو عه لی کاتب
- ۱۴ - نه بو عوسمانی مه غریبی
- ۱۵ - نه بولقاسیمی گورگانی
- ۱۶ - شیخ نه بو عه لی فارمه دی .

له شیخ نه بو عه لی دا هه رسی زه نجیره که یه ک نه گرنه وه چونکه له هه ردولاهه ئیجازه ی ئیرشادی موطله فی وه رگرتوه ، وه زوتر له شیخ مه عروف دا دوو زه نجیره له زه نجیره کان بونه ته وه به یه ک .

زه نجیره ی دوو هه م بریتی یه ، له .

- ۱ - هه زره تی موحه ممه د درودی خودای له سه ر .
- ۲ - هه زره تی عه لی .
- ۳ - حسن البصري
- ۴ - داوود الطائي
- ۵ - معروف الکرخي

ئه وه تا سه یر نه که ین شیخ مه عروفي که رخی له دوولاهه ئیجازه ی دراوه تی .

هه روه کو له پاشان ده رته که وی ئیام جه عفهری صادیقیش له دوولاهه ئیجازه ی دراوه هه م له لایینی باوای باوکی یه وه هه زره تی عه لی ، وه هه م له لایینی باوای دایکی یه وه هه زره تی نه بو یه کر .

ئه وه ی شیاوی باسه کاتی خۆی دۆستی به رپێز زاناو شاعیرو خه ت خۆش وه ئه دیب ، سه یید طاهیری هاشیمی به و خه ته جوانه ی خۆی هه مو زه نجیره کانی

بهز ياديشه وه به جوانی بۆنوسيوم به ئومیدی خوا لهم کتیه دا چاپی ئەکەم ،
 ههروه ها ئەو زه نجیره یه ش که له کتیه که ی قودسی یه دا چاپ کراوه ئه ویش
 چاپ ئەکەین ، وه من خۆیشم به و جوړه ی ، خه تم ، له زه مانی باوکا خویژاوه ته وه ئه بنوسم ،
 خه تم بریتی یه له و ذیکره ی ئیواران و به یانیان په پره وانی نه قشبه ندي ئه نجامی ئەدهن ،
 له پيشا یادیك له مردن ئەکەن ، یادیك له پیری ئەو سهرده مه ئەکەن ، سه له وات
 ولا حول ولا قوه الا بالله ، وه یاباقی انت الباقی ، هه رکامه ی به راده ی دیاری کراو
 ئه خوینن ، وه قورئانیش ئه خوینن ، وه وینه ی ئەوالی ئەم قورئان و خه تمه ئه ئیرن بۆ
 رۆحی مورشیدي خوینان ، ههروه ها بومورشیدي ئەو وه مورشیدي ئەو ، تا ئەگاته
 سهری جهزرتی موحه ممد ، (د) ئەمه له کاتیکیه ، چرا کوژاوه ته وه خه لکه کهش چاو
 نه نوقیین ، ئه وهش هه ر بۆ ته رکیزه ، وه بۆ ئه وه ی بیرو هوش به ملاو لادا نه روات ،
 ئەم خویندنانه هه ریه که ی ئەندازه ی خوی هه یه ، ئەمه زۆر به کورتی ، ته نها بۆ
 ئه وه بو تیگه ن خه تم به چی ئەلین .

زۆرجار مورشید خوی له و کوژه دا به شداری ئەکات ، وه زۆر وایش ئەبی له و
 کوژه دا رۆوی دلی ئەکاته یه ک یان چهن که سی له و خه لکه وه به هه ره مه ندیان
 ئەکات ، به و رۆی دلی تیکردنه ئەلین ، ته وه ججوه ، جاری وایش ئەبی ، جگه
 خۆیشی چهن که سی له خه لیغه کان هه ل ئەسینی بۆ ته وه ججوه ، بیگومان ئه وه ی
 شیخ هه لی ئەسینی نیشانه ی ئه وه ته گه ییوه ته پایه ییکی وا ئەم سپارده یه پی بسپیرن ،
 به لام ئەم کاره هیشتا سه ره تاییکی که می ته ر یقه ته .

مورشید ئەگه ر مورشید بو حازریش نه بی هه رکه سه به پی ئاماده یی خوی ،
 به هه ری لی وه ره گریت ، کاتی وا هه یه ئه وه ی ئەو مورشیده له ساتیکا بۆ
 ریواریکی ئەکات ، خوی به ده سال تیکۆشان بۆی ناگریت .

من تائسته چهن جاریکی تریش عه رزم کردن من خۆم به هیچ نازانم ئەمانه ی که
 نوسیمه هی بری ورده شاره زانی یه و هی ئەو سه رچاوانه یه که وان به ده ستمه وه .

له گه لی ئه وه شا سه رفرازم به وه ی باوکم جهزرتی شیخ علاء الدین (ته ر یقه تی
 ته لقین کردوم) ، که واته هه رچهند نه متوانی له و سه رچاوه ی فه یزه به هه ره مه ندم وه خوا
 نه یکرده نه صیب ، به لام ئەو دل خۆشیه م هه یه هه روا که رۆلیم هه روایش رۆلای

مه‌عه‌ویم وه خۆم به یه‌کێ له په‌په‌هوانی ته‌و ذاته دائه‌نیتم ، سا خوايش به په‌په‌هوی ته‌وان که په‌په‌هوی به له په‌په‌هوانی راستی موچه‌مه‌دی وه‌رم گه‌رت .

ئه‌مه‌ش زه‌نجیره‌ی ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌بندی له‌ مورشیدی خۆمه‌وه ، واته‌ له‌باوکه‌مه‌وه . وه‌ ناوه‌کان له‌سه‌ری شیوه‌ی خه‌تی عه‌ره‌بی ته‌نوسم چونکه‌ هه‌مویان عه‌ره‌بین .

- ۱ - شیخ محمد علاء الدین ،
- ۲ - شیخ عمر ضیاء الدین
- ۳ - شیخ محمد بهاء الدین
- ۴ - شیخ عثمان سراج الدین
- ۵ - شیخ مولانا خالد نقشبندی
- ۶ - شاه عبد الله الدهلوی
- ۷ - شمس الدین حبیب الله جان جانان مظهر
- ۸ - سید نور محمد البدوانی
- ۹ - سید محمد سیف الدین
- ۱۰ - شیخ محمد معصوم .
- ۱۱ - الامام الربانی شیخ احمد الفاروقی .
- ۱۲ - شیخ محمد باقی .
- ۱۳ - محمد خواجگی أمکنی .
- ۱۴ - درویش محمد
- ۱۵ - شیخ محمد القاضي الزاهد .
- ۱۶ - شیخ عبید الله الأحرار .
- ۱۷ - شیخ یعقوب الجرنخی
- ۱۸ - شیخ علاء الدین العطار
- ۱۹ - شیخ محمد بهاء الدین (نقشبند) .
- ۲۰ - شیخ سید کلال
- ۲۱ - شیخ محمد بابا سہاسی
- ۲۲ - شیخ علی الرامتینی

- ٢٣ - شَيْخُ مُحَمَّدٍ النَجِيرِ فَغَنَوَى
- ٢٤ - شَيْخُ عَارِفِ رِيوْغَرِي
- ٢٥ - شَيْخُ عَبْدِ الْخَالِقِ غَجْدَوَانِي
- ٢٦ - يَوْسُفُ الْهَمْدَانِي
- ٢٧ - أَبُو عَلِيٍّ الْفَارْمَدِي
- ٢٨ - أَبُو الْحَسَنِ الْخَرَقَانِي
- ٢٩ - أَبُو يَزِيدَ الْبَسْطَامِي .
- ٣٠ - سَيِّدُنَا جَعْفَرُ الصَّادِقِ .
- ٣١ - قَاسِمُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ الصَّدِيقِ
- ٣٢ - سَلْمَانَ الْفَارَسِي
- ٣٣ - سَيِّدُنَا أَبُو بَكْرٍ الصَّدِيقِ
- ٣٤ - سَيِّدُنَا وَحْيِينَا وَشَفِيعُنَا مُحَمَّدٌ . (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

بۆچی، وه لهکەیهوه،

ئهم ریبازه ناونراوه نهقشبهندی. ؟

ههروهه کو له چۆنیته زه نجیره ی گهوره پیاوه کاندایمان ده رکهوت وه ههروهه کو له کاتی لیکۆلینهوه ی سه رچاوه ی ته سه ووف دا باسان کرد ، ... ته سه ووف په پرهوی ییکی موبه مویه له ئاینی ئیسلام وه له گوشتارو کردارو ده ستوری پیغه مبهری ئیسلام .

له زه مانی په بامبه ر خۆشیا که سائیکی وا هه بون زیاتر له هاوه له کانیا ن سه رگه رمی خوا په رستی بون به ئام هه مویان به هۆی هاوړی ئی ته و سهروه ره وه به ناوی ته صاحب ، واته ، هاوه ل ناوهران ، پاش ته ویش هه رچی وه زعی ریه رانی ئیسلام رووی نه کرده دنیاو تیکه ل بونی له راده به ده ری دنیاو هه ول دان بو ده ست که وتی دنیا یی ، پری له خواناسان و خوا په رستان زیاتر دور نه که وتنه وه له دنیا وه سه رزه نشی ته وانه یان نه کرد که خده یان داوه ته ده ست که وته دنیا یی یه کان .

ئه م چۆنیته له زه مانی «تایعین» دا بو ، تایعین چینی پاش ته صاحب بون ، ناوی ته صاحب وه تایعین ته وه نده پیرو زبو ته و خوا په رست و که ناره گیرانه هه ر له ژیری ته و ناوانه دا مانه وه ، به ئام له ناوه راستی سه ده ی دوه م به م لاوه ورده ورده که ناوی تایعین تیا نه چو ناوی زا هید، یان عابید، وه ته و جوړه ناوانه بونه هی خوا په رستانی که ناره گیر ، له ئا کامدا له دوا یی سه ده ی دوه م دا بو ، که ناوی صوفی برا به بالای ته و خوا په رستانه دا که ته و زه رقی و به رقه نه ی خه له تاند بون وه هه ر له سه ری ته و جوړه خوا په رستی یه مانه وه که گه و ره پیاوانی ته صاحب وه تایعین له سه ری بون .

له پاشی ئه م هه موه خو یند نه وه و لیکۆلینه وه ئیسته هیچ گومانم نه ماوه ، پۆشینی پۆشاکی ئی زه رقی و به رقی خوری گرنگ ترین هۆیه بو ته وه ی ئه م ناوه ی پریی به سه ری ته و خوا په رسته که ناره گیرانه دا ، له م ماوه یه دا باسینکم سه باره ت به په پوله ی بال سوتاوی مه حبه بت رایعه ی عه ده و نی یه ته خو یند وه ته لئ له کاتی سه ره مه رگا به ژنیکی هاوه لی خۆی گو ت ، که مردم بم شو وه به م عه با خوری یه ی خۆم که له به رمایه که فم بکه ، ههروه ها له کتیی «تذکره الاولیا» ی فه رید و لا دینی عه تار دا (۵۱۳ - ۵۸۶) ، له باسی حه سه نی به صری دا ته لئ له کاتی وه عظ دا تا رایعه نه ها تایی ده ستی نه نه کرده مه وعیظه وه ته بیگو ت ئه م هه موه گه رمی و به ره که تی وه عظم هی ته و پیره ژنه خوری پۆشه یه .

مه به ستم ئه وه ته بلیم ته نانه ت ئه وژنهش که صوفی مه سلهک بوه له گهرمای به صهره دا پۆشاکی خوری له بهر کردوه .

مه به ست لهم پيشه کی به تاراده پی دوباره به ، ئه وه ته بلیم تائه وکاته ناوی ته ریه ته بهم جوهری ئیسته نه بوه وه ههر ناوی ته صحاب وه تابعین بوه ، ههر وه کو ناوی مه زه بهیش که نه بوه له پاشان ههم مه ذه به ههم ته ریه ته به ناوی قاره مانه کانیا نه وه ناونراون ، ئه گهر ئیامی ته بوچه نیفه وه ئیامی شافعی ییک نه بوایی ناوی مه ذه به پی حه نه فی و شافعی نه ئه بو وه ئه گهر عبد القادری گه یلانی و به هاء الدینی نه قشبه ندیک نه بوایی قادری و نه قشبه ندیک نه ئه بو ..

نه قشبه ندی به کان ئه لێن له سهره تادا ئه م رێبازی ئیمه پی گوتراوه «صید دیق به» واته ته ریه ته حه زره تی ئه بو به کری صید دیق ، پاشان بوه ته طه یفوری به ، ته ریه ته به یزیدی به سطامی ، که ناوی ، طه یفور بوه .

لیره دا ئه لیم ئه مه ، وا ناگه یینی که ئه بو به کریان عه لی خویان ناویکیان داناییت بو ری ره ویکی تاییه ت ، مه به ستمی ئه وه ته ماموستا به ماموستا ، یان بلین مورشید به مورشید ده ست به ده ست ئه گاته وه لای ئه بو به کر ، یان عه لی ، خوابان لی رازی ، یان ئه وه ته ئه لێن ئیمه په پره وی راهنایی و کرداریکین که ئه بو به کر پاش فه وتی حه زره تی موحه ممد راهنایی ته وانی کردوه ، له پيشا گوتمان پیغه مبه ر فه رمویه تی ، خوای گه وه ره شتیکی نه رشتوه ته سنگی من که من نه ی ریزمه سنگی ئه بو به کر «ماصب الله في صدری شیئا الا وصیته في صئر ابي بکر» ، دیاره ئه م رزاندنه مادی نه بوه ، به لکو مه عه نه وی یات وه مه عریفه ت و حیکمه ته ، ئه سرارینکه بینه هوی خوش به ختی ، «ئمه له بازاری ته سه ووف دا پی ئه لێن ، ضیمنی یه ت» واته مه قامه که ، به ریشه و بناغه هی به کیکه ، به لام ئه وکه سه ته توانی که سیک تر بچاته سایه ی خوی ، وه له ونیعه مه ته به ر خوردار ی کات ، وه کو له باسی (اندراج النهایه فی البدایه) وه باسی خه لیفه دا په نجه مان بو راکیشا .

یان که ته فه رمی «أنا مدينة العلم وعلى بابها» .

که وابو چ ته ریه ته وه چ مه ذه به ههر چه نه به ناوی پری گه وه ره پیاوه وه ناو ئه نرین به لام ئه مه ئه وه ناگه یینی ته وانه خویان شتیکی تازه یان هاوردینه ناوی ئیسلامه وه ، به لام بریتی به له وه ی ئه و دانشمه نده له شه رعا یان ئه و خاوه ن که ماله

لهوهرعا رهوشهكانيان نوسيوتهوهو دايان رشتوته قالی که خوازيار بتوانی بهئاسانی که لکیان لی وهرگریت وه بههلهدا نهچیت .

ئهروینهوه سهری باسهکه ، ئهئین مادام حهزرهتی ئهبویهکر ئاوا له فهبضی پهيامبهز بهرخوردار بوییت ، ئایا نانی ئهویش پهیرهوی لهوذاته بکات و ئهم خهپرو بهرکهت و حیکهت و معریفهته بداتهوه دهستی ئهمینیک له ئوممهتی موحهممهد بوئهوهی بیته هوئی خوش بهختی و کامهرائی ئهوکهسانهی ئامادهن بو بهجی هینانی مهرجهکانی لایق بون بو ئهو خهلاته ؟ .

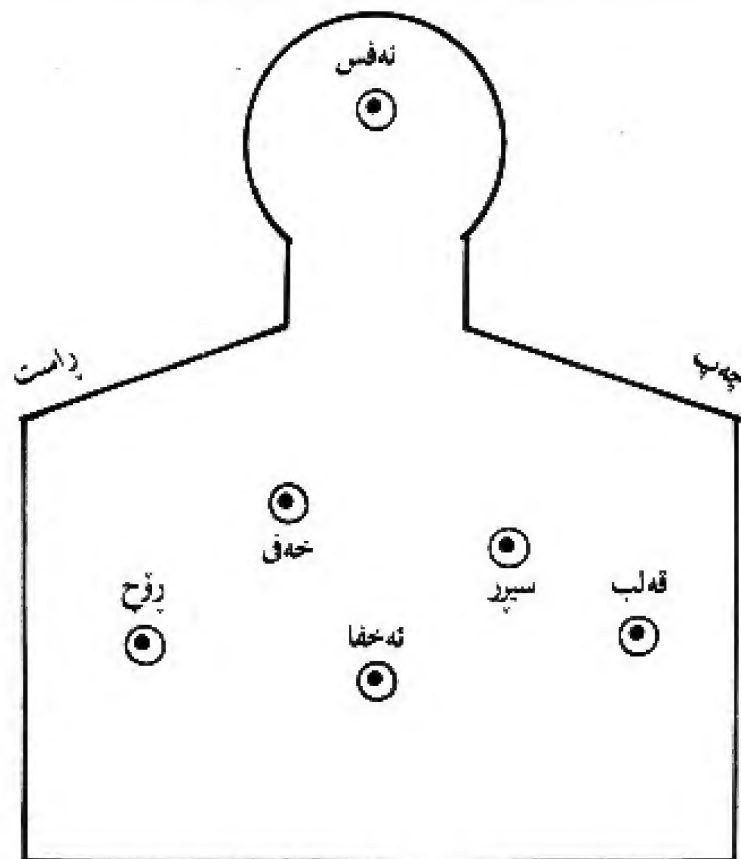
بهم جوهره ئهیین پریک له ریگهی ئالی بهیتهوه ، پریک له ریگهی حهزرهتی ئهبویهکرهوه ، پریکی وهکو ئیام جهعفری صادق لهههردوو ریگاکهوه لهو خهلاته پیروزه بههرهمنده ئهبن وه ئهبنه هوئی هیدایهتی ملیونها کهس له ئوممهتی موحهممهد ، بهناوی پهیرهوانی ریبازهکانی تهصهووف ، ئیتر ههر تهریقهتیک بییت ، مه بهست پهیرهوی کردنه له دهستوری قورئان وهگوفتارو کردارو دهستوری حهزرهتی موحهممهد ، چ شافیعی چ حهنهفی چ نهقشبهندی چ قادرنی چ ریفاعی ، مادام ئهوکهسه شوین کهوتهی فهرمودهی پیغمبهرو دهستوری قورئان بو ، ههم خوی خوش بهختهو ههم ئهبیته هوئی خپرو بهرکهت بو موسولمانان ، ئهگه ریش ئهوکهسه خوی چهوت رهوو لاری گر بو ئیتر نهگوناھی ئهبو حهنیفه بهو نههی شافیعی ، نهتاوانی بههائهددینی نهقشبهندهو نه غهوئی گهیلانی .

کهواته ئهوانهی له کردارو گوفتاردا وه له بهدهست هینانی ئهنوارو ئهسراری معریفهته دا شوینی حهزرهتی ئهبویهکر کهوتبون ، خویان ناوانبو صیددیقی ، یان ئهوانهی پاش خویان که له پهیرهوانی ئهوان بون بهوانهی پیشی خویان گوتوه صیددیقی ئهمه تا بایهزیدی بهسطامی ، له بایهزید بهم لاوه بهم ریبازه گوتراوه تهریقهی طهیفورنی ئاتهگاته سهری خواجه یوسفی ههمه دانی بهتاییهت خواجه عهبدولخالیقی غهجدهوانی لهویش بهم لاوه تا موحهممهد بههائهددینی نهقشبهندی پی گوتراوه ریبازی خواجهگان ، وه لهم ذاته بهم لاوه بهم ریبازه گوتراوه نهقشبهندی ، وه ئاتهپرو بهم ناوهوه ماوهتهوه .

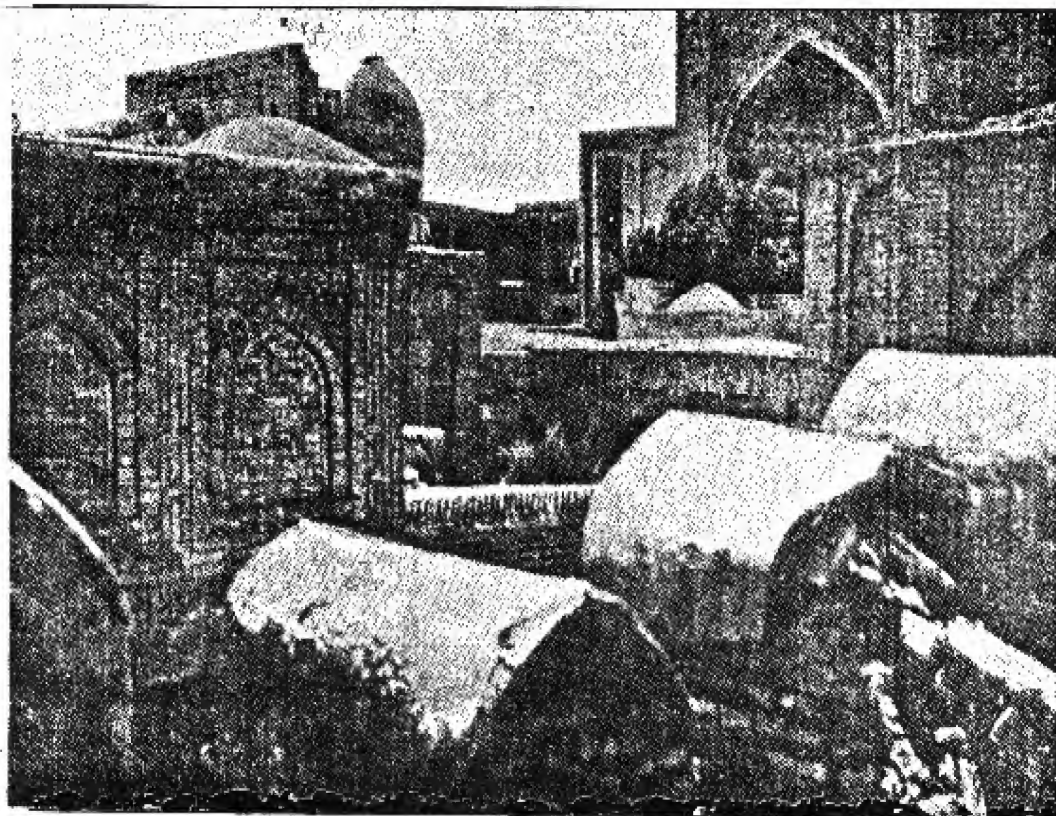
سهبارهت بهوشهی خواجه ، لهو سهردهمهدا لهمهلهبندی بوخارادا چ لهفهرمان رهوانی تهیموری بهکان وه چ بهرلهوانیش ، به گهوره پیاوانی دین و تراوه خواجه ، خواجه بهواتای سهروهه ، سهید ، وه گهوره پیاوی دین هاتوه .

له پاشی شاهي نه قشبه ند پرئجار به هوی هه ئکه وتی گه و ره پیاوانیکی وه کو عویدالله ئه حرار یان ئیامی ره بیانی «موجه دید» هوه ، یان مهولانا خالیدی نه قشبه ندی ، ته ریه ته به ناوی ئه وانیشه وه ناو تراوه وه کو ئه حراری به ، یان موجه دیدی ، یان خالیدی ، به لام سهیر ئه که بن گه و ره بی و پایه به رزی شاهي نه قشبه ند به زاده ئیکه ناوی هیچ که له مهردی ته نانه ته گه و ره ییکی وه کو ئیامی ره بیانی نه یوانیه ناوی ئه و بشاریته وه ، تانیسته ش ناوی ئه م ریازه هه ره به نه قشبه ندی ماوه ته وه .

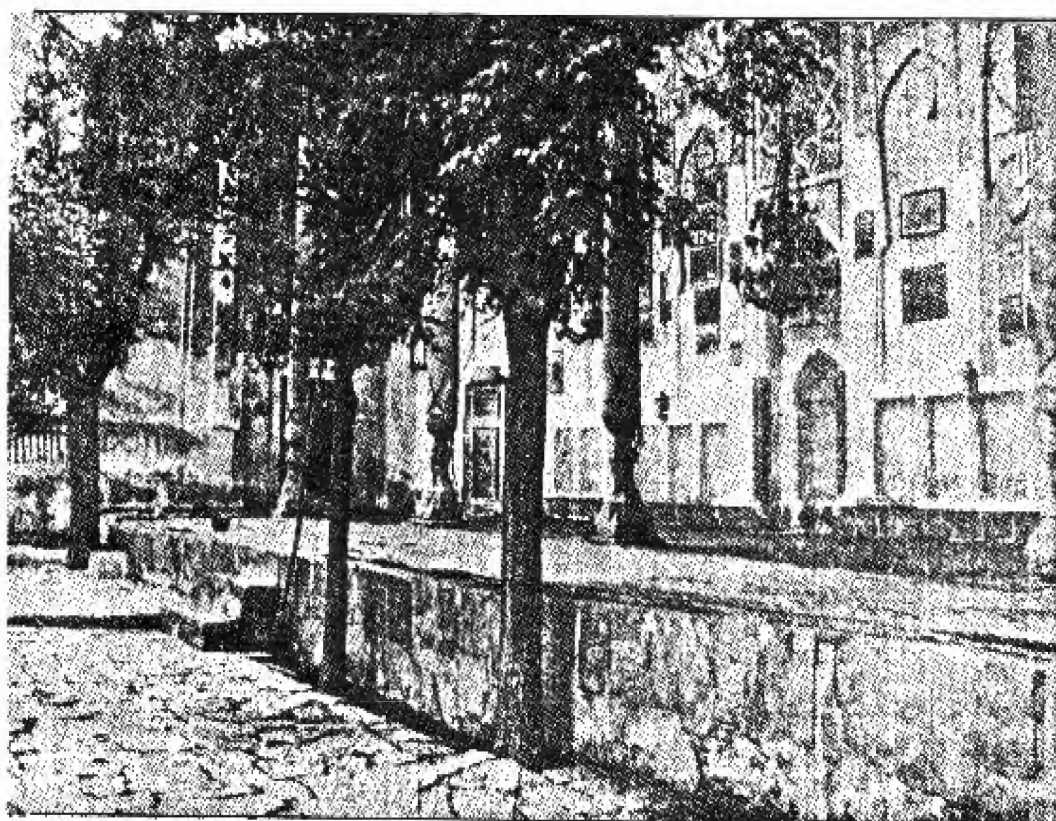
له هه موی گرنگ تر ئه وه ته پاش شاهي نه قشبه ند هیچ کام له و گه و ره پیاوانه ش خو یان ئه وه یان پیشان نه داوه که مه قامیان له مه قامی ئه و بالتر بیت ، هه و وه کو له ریازی قادری دا که س خوی به هاو پایه و هاو مه قامی ئه و ذاته واته شیخ عه بدولقادر دانه ناوه . که واته ئیسته به کورته باسیکی ژبانی ئه م گه و ره پیاوه دوانی به باسی نه قشبه ندی دیرین .

وێنەی شۆنێ له طائفه كان له سینه ی مرۆف دا

وێنه ی ئارامگه و مزگه وق شاهي نه قشبه ند

وێنه ی ئارامگه و هه یوان مزگه وق به هاتوددینی نه قشبه ند ٤٤٦

«ژبانی

به هائوددینی نه قشبه ند»

خواجە بەهائوددین ، موخەممەدی کۆری موخەممەدی کۆری موخەممەد ،
 بەناوبانگ بە نەقشەبەند ، یان ، شاھی نەقشەبەند یان موخەممەدی بوخاری ،
 لەمانگی موخەررەمی سالی «٧١٧» ی کۆچی دا ، لەگوندی «قەصری هیندوان» دا که
 لەپاشان ناوئراوە بە «قەصری عاریفان» وە کەوتووەتە بەک تا دوو فرسەخی شاری
 بوخاراوە ، لەدایکبوە ، بری لە سەرچاوەکان ئەلین سەبیدەو حوسەینی یە ،
 باواگەورە ی ناوی «محمد جلال الدین» ه .

ئەم موخەممەد جەلالەدینە خۆی مۆریدی «خواجە محمد بابا السامی یە ، که پیری
 تەریقەتی خواجەگانە ، وەکو گۆتمان بەرلە نەقشەبەند بەم رێبازە گوتراوە رێبازی خواجەگان .

خواجە موخەممەد بابا سەمماسی لە «٧٥٥» ک دا لە دنیا دەرچووە .

«محمد بهاء الدین» تەنها سی رۆژ لە تەمەنی تی پەریبو خواجە ی سەمماسی که
 مورشیدی باوای بەهائوددین بو ، بەخۆیو مۆریدو مەنسویکی زۆرەووە پێی کەوتە
 قەصری هیندوان واتە گوندەکە ی موخەممەد بەهائوددین ، باوای بەهائوددین
 نەووەکە ی گرتە باوەش وە بردی بۆ خزمەتی خواجە ی سەمماسی ئەویش زۆری پی
 خوش ئەبێت وە ئەلی من ئەم کۆرپە یەم بە رۆلە ی خۆم قبول کرد ، وە مۆژدە ئەدات
 بەمۆریدە کافی کە ئەم منداڵە ئەبێتە پێشەوای رۆژگاری خۆی .

باوای بەهائوددین زۆر هەوڵی دا بۆ پەروەردە کردن و پی گەیانندی ، لەتەمەنی
 هەژدە سالیدابو ژنی بۆهینا وە هەر لەم کاتەدابو که هیشتا خواجە ی سەمماسی مابو
 رۆیشتە خزمەتی وە بویە مۆریدی وە ماوەیێک سەرگەرمی سلوکی تەریقەت بو ،
 پاش ئەوە ی سەمماسی لە سالی «٧٥٥» ک ، دا فەوتی کرد ، باوای موخەممەد
 بەهائوددین موخەممەدی بردو پێکەووە رۆیشتن بۆ «سەمەر قەند» ، بەشوی پی مورشیدیکی
 باشا ئەگەر ان که بتوانی بەهائوددین پەروەردە بکات ، لەوی رۆیشتە خزمەتی
 «ئەمیرکولال» که جی نشینی سەمماسی بو ، بەهائوددین دەستی ئێزادەتی دایە خزمەتی
 ئەمیرکولال وە بویە مۆریدی وە دەستی کردە سلوک وە تیکۆشان ، ئەمیرکولال
 فەرموی کاتی خۆی خواجە سەمماسی ئەمانەتی تۆی داووەتە دەستی من وە فەرمویەتی
 موخەممەد کۆری منە هیچ دریغ مەکە لە پەروەردە کردنیا . بەهائوددین دەستی کردە
 ذیکرو فیکرو پیرینی رێبازی تەصەووف وە پەروەردە کردنی دەروون وە تەزکی یە

نەفس. «ئىستېغداد» ى لەرادە بەدەربو رېنگای مانگى بەرۆزى وەسالى بەچەن رۆژ
 ئەبرى، تا وای لى ھات رۆزى لەرۆزان «سیدامیرکلال»، ھەموى مۆرىدەکانى
 کوکۆردەو وە لەپیشى چاوى ھەمواندا بە بەھائوددینى فەرمو، وامن وەسپەتى
 مورشیدی خۆم خواجەى سەمەسى سەبارەت بە پەرورەردە کردنى تۆ ئەنجام دا وە لە
 پەرورەردە کردنى تۆدا درېغە نەکرد، پاشان دەستى راکیشا بۆسەرى سېنەى خۆى
 فەرموى ئەوھى لەسنگابو ھەموم دادۆشى بۆت، وە ئیتر مەمکەم وشكى کردو، من
 توانیم بالئەندەى پەوانى تۆ لەناوى تۆیکلى (بەشەرى پەت) بێرمە دەروە لەچنگى نەفس و
 شەیتان رزگارەت کەم وە بېتە گەورە پیاوى بۆخۆت وە تۆم کردە جى نشینی خۆم،
 بەلام بالئەندەى ھیمەتى تۆ، بولەند پەروازە، وە منیش ئەمە ئەوپەرى توانایم بو لە
 پەرورەردە کردنا، لەمەولا ئىجازەت ئەدەم خۆیشت بۆ بەلکو پیاوى خودای بە
 دەسەلات تر پەیدا کەیت وە ئەوان بتوانن لەمەیش زیاتر سەرت خەن.

لێرەدا ئەنجامەو ە یاد، من لەشوتینكى ئەم کتیبەدا گوتم، ئەکرى پرى کەس لە
 مورشیدی خۆیشیان زیاتر سەركەون وەکو شاهی نەقشەبەندو مورشیدەکەى، واتە
 سەید ئەمیرکولال جا ئەمەبو کە ئىستە باسەم کرد. بەھائوددین پاش ئەوھى لەخەمەتى
 ئەمیرکولال رۆیشت ھەوت سالى تریش لای مەولانا عارینى دىگ گەرانیش دا
 کە ئەویش ھەر ئەمیرکولال ئىجازەى ئىرشادی دابو، واتە ھاو مۆرىدى شاهی
 نەقشەبەند بو مایەو وە سەرگەرمى خودا پەرسەتى بو، پاشان، ماوھى دوانزە سالی
 لای شىخىكى تورك کە ناوى «خەلیل ئاتا» بوە سەرگەرمى خوا پەرسەتى و سولوك بوە.

خواجە بەھائوددین ھەر بەدەمى بەرپۆە بردنى یاسای تەریقەتەو زۆر جار
 ئەرۆیشتە خەمەتى عولەماى شەرع ئەى خۆیند بەتایبەت ھەدیت وە پەروەشى
 ئەصحاب.

بەھائوددینى نەقشەبەند دوو جاریش چوہ بۆ ھەج، لەبەكى لەم سەفەرەندەدا کە
 لای داوھتە (ھەرات) (مەلىك) (معز الدين) ئەمیری ئالى کەرت، زۆر پزى لى گرتو،
 ھەروەھا زۆر جار سەفەرى کردو و تیکۆشاوہ دنیای دەورو بەرى خۆى بىنى و
 بناسى، چوہتە سەمەرقەند، رېوہرتون، سەمەنان، مەرو، طوس، مەشھەد،
 تایباد، وە قزل رباطى کیش.

هه زهره تی خواجه به هه ئوددینی نه قشبه ند سهره نجام له ته مه نى حه فتاوسى سالییدا شهوى دووشه مهى سى رهیع ئەل ئەووەل سالى (٧٩١) کۆچى ی ئەم جیهانه ی به جى هیشت وه له گونده که ی خو یا واته (قهصرى عاریفان) ته سپه رده ی خاك کرا، مه رقه دو ئارامگه که ی ئیسته ش هه ر زیاره ت ئەکریت.

به هه ئوددینی نه قشبه ند کاتى له دنیا ده رچو ده یان هه زار موریدی په روه رده کردبو که له ناوی ته واندا زۆریانی گه یاندبو ه پایه ی ئیرشادی موطله ق، وه له چه ندین پایه ی به قای پاش فه نا تى په راندبون، وه جى نشینان و خه لیفه کانی ته وانیش هه ر له به ره که تى تهو ذاته وه صه دان وه هه زاران که سیان به به ره گه یاندوه به کى له جى نشینه زۆر به ناو بانگه کانی خواجه موحه مه دى پارسایه که له سالى (٧٤٩) ک دا له بوخارادا هاته وه دنیا وه له سالى (٨٦٥) ک دا له شارى به لىخ دا له دنیا ده رچوه ییست ته ئلیفی لى به جى ماوه، به کیکیان کتیبى قودسیه یه که فهرموده کانی به هه ئوددینی مورشیده تى وه نویسیوه ته وه کورپى که له شوین جى ما به ناوی ته بونه صر پارسا که تهویش له گه وه ره پیاوانى ته ریفه ی نه قشبه ندی به، به کیکى تر له جى نشینه هه ره به ناو بانگه کانی به هه ئوددینی نه قشبه ند که زنجیره ی ئیمه ته روا ته وه سه رى تهو، (شیخ محمد کورپى محمد، به ناو بانگ به عه لا ئوددینی عه تار) ه که تهویش صه دان گه وه ره پیاوی گه یاندوه ته لونکه ی مراز وه ناوی ده یان خه لیفه ی پى گه یشتوى له کتیه کانی نه قشبه ندی دا هه یه له «حه دائق الوردیه» دا جگه ته وه ی سه ر گوزه شتى ده یان له جى نشینانى عه لا ئوددینی نویسیوه ته لى (وله خلفاء کنجوم السماء)، ته پۆینه وه سه رى باسه که مان.

سه باره ت به ئارامگه ی شاهى نه قشبه ند له کتیبى قودسى به دا، گوتمان نویسنى خواجه موحه مه دى پارسا به کى له جى نشینه کانی به هه ئوددینی نه قشبه ند وه ده سائیک له مه وه به ره به شیه یىکى زۆر زانایانه و ریکوییک «ئه حمه د طاهر عیراقى» ناویک له چاپى داوه، پاش توێژینه وه و پێشه کى نویسن و ده ست نیشان کردنى صه دان سه رچاوه ی ده ست خه ت و به که لک له کتیب خانه کانی جیهان دا، وه رازاندنه وه ی کتیه که به چه ند وینه یىکى مێژووى وه کو وینه ی ئارامگه ی شاهى نه قشبه ند، ته لى ته لوفسین ناویک، (O. Olufsen) که رۆژ هه لات ناسیکی دانیارکى به وه له ساله کانی «١٨٩٦ - ١٨٩٩» دا له بوخارادا بوه، نویسیویه تى